

T. C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ
ESER ÇALIŞMASI

KIPÇAKÇANIN SÖZ VARLIĞI

KULİXİLA ZHAMALİHAN

11725202

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. MEHMET ÖLMEZ

İSTANBUL

2016

T. C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ
ESER ÇALIŞMASI

KIPÇAKÇANIN SÖZ VARLIĞI

KULİXİLA ZHAMALİHAN

11725202

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. MEHMET ÖLMEZ

İSTANBUL

2016

T. C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYAT ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ
ESER ÇALIŞMASI

KIPÇAKÇANIN SÖZ VARLIĞI

Kulixila Zhamalihan
11725202

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ

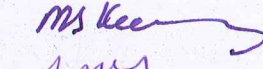
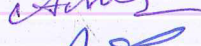
Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih:

Tez Oy birliği / Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyadı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ
Jüri üyeleri: Prof. Dr. Mustafa KAÇALIN
Doç. Dr. Aziz MERHAN
Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ
Yrd. Doç. Dr. Özcan TABAKLAR

İmza

İSTANBUL

Şubat, 2016

ÖZ

KIPÇAKÇANIN SÖZ VARLIĞI

KULİXİLA ZHAMALİHAN

Şubat, 2016

Kıpçak Türkleri, Memlûkler Döneminde Mısır'da Araplarla bir arada yaşadıkları için Türkçe (Kıpçak Türkçesi)-Arapça sözlükler ve eserler meydana getirmişlerdir. Bu eserlerin söz varlığı, dil tarihi ve etimolojisi incelemeye değerdir. Çalışmamızda *Codex Cumanikus*, *kitâb Gülistan Bi't-Türkî*, *Münyetü'l- Guzât*, *Baytaratu'l-Vazih*, *Kitâb fî Riyâzâtı'l- Hayal*, *Kitâb fî İlmi'n-Nüşşâb*, *Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l -Leysi's-Semerkindî*, *İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn*, *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fî'l-Lügati't Türkiye*, *El-Kavâninü'l-Küllîye Li-Zabtı'l-Lügati't-Türkiyye* , *Kitâbü Bülgatü'l-Müştak fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak*, *Ed-Dürretü'l-Mudîa fî'l-Lügati't-Türkiyye*” adlı Kıpçakça eserleri tarayarak Kıpçakçanın zengin söz varlığını ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Kıpçak Türkçesi, Memlûk-Kıpçakçası, Söz varlığı

ABSTRACT

VOCABULARY OF KIPTCHAH TURKISH

KULİXİLA ZHAMALİHAN

Şubat, 2016

Kiptchak Turks had written Turco-Arabic works and dictionaries. Because they lived with the Arabs. Vocabulary of these works deserve studying in respect of history of language and etymology. In this article, we tried to scrutinize “*Codex Cumanikus, kitâb Gülistan Bi’t-Türkî, Münyetü’l- Guzât, Baytaratu’l-Vazih, Kitâb fi Riyâzâtı’l- Hayal, Kitâb fi İlmi’n-Nüşşâb, Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû’l –Leysi’s-Semerkindî, İrşâdü’l-Mülûk ve’s-Selâtîn, Et-Tuhfetü’z-Zekiyye fi’l-Lügati’t Türkiye, El-Kavâninü’l-Küllîye Li-Zahtı’l-Lügati’t-Türkiyye, Kitâbü Bülğatü’l-Müştak fi Lügati’t-Türk ve’l-Kıfçak, Ed-Dürretü’l-Mudîa fi’l-Lügati’t-Türkiyye*”.

Keywords: Kiptchak Turkish, Mamelouk-Kiptchak Turkish, vocabulary

ÖN SÖZ

Bilindiği gibi, Kıpçak Türkçesi Orta Türkçenin batı grubunu teşil etmektedir. Kıpçaklar daha önce Doğu Karadeniz’e göç eden kavimleri bünyelerinde toplayarak Eski Batı Türkçesinin kuzey kanadına mensup olmuştur. Kıpçaklardan, elimizde eser olarak Codex Cumanicus adlı bir dil malzemesi kalmıştır. Bunun dışında Kıpçakça asıl gelişmesini, aslında Batı Türkçesinin kuzey grubunu teşkil ettiği hâlde, güney grubunun yayıldığı sahadan daha da güneyde, Mısır’da ve bugün Yakın ve Orta Doğu denilen ülkelerde meydana gelmiştir. Buna sebep olan göç ekserisini çocuk ve gençlerin teşkil ettiği köle kabileleri şeklinde olmuştur. Ancak bu bölgeye gelip yerleşen Türkler, sadece kölelerden ibaret değildir. Türkmenlerden, hatta Altın-Ordu ve Harezm bölgesinden gelenler de dilde farklılık meydana getirecek kadar mühim bir yer tutmuşlardır. Bütün bu Türk boyları zamanla kuzeyde devam ettiremedikleri devlet ve medeniyeti bu yabancı diyar ve muhitte meydana getirmişlerdir.

Kıpçak Türkçesinin Türk Dili tarihi içinde önemli bir yeri vardır. Eski Kıpçak sahasına ait eserlerin dil malzemesi henüz arzu edilen ölçüde işlenmemiş ham bir malzeme olarak durmaktadır. Türkçenin bu tarihî görünümü her yönüyle ele alınıp incelenmeye değerdir. Memlûk-Kıpçak sahasındaki dilin söz varlığı üzerine yapılacak ayrıntılı çalışmalar, Kıpçak Türkçesinin tarihî gelişiminin ortaya konulmasına ve mevcut lehçe tabakalaşmalarının doğru tespitine imkân sağlayacaktır. Bu çerçevede zengin kelime hazinesine sahip olan Kıpçak Türkçesinin söz varlığını o döneme ait eserleri tek tek tarayarak bu çalışmayı elde ettik.

Çalışmamızı Kıpçak Türkçesine ait olan eserlerin söz varlığı oluşturmaktadır. Giriş bölümünde önce Kıpçak Türklerinin genel siyasî ve kültürel tarihine, Memlûk-Kıpçak sahasının etnik durumuna değinilmiştir. Ondan sonra Kıpçakça eserleri hakkında genel bilgi ve çalışma yöntemi tanımlanmıştır. İkinci bölümde ise sözlük yer almaktadır. Kaynakçaya çalışmanın son kısımdan yer verilmektedir.

Tez konusunun belirlenmesinden çalışmanın bu hale gelmesine kadar her aşamada beni destekleyen danışman hocam Prof. Dr. Mehmet lmez'e en içten teşekkürlerimi sunarım; görüşlerini ve yardımlarını benden hiçbir zaman esirgemeyen tez izleme jüri yeleri Prof. Dr. Mustafa Kaçalın'e Doç. Dr. Aziz Merhan'a çalışmamda emeği olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Henryk Jankowski'e; fikir ve tavsiyelerinden faydalandığım Dr. Hans. Nugteren' teşekkürü borç bilirim, Ayrıca doktora eğitimim boyunca her zaman beni destekleyen arkadaşım Elife Karadağ'a ve tez çalışmamda benden hoşgörü ve anlayışlarını esirgemeyen aileme ve eşim İman'a minnettarlığımı bildirmek isterim.

Kulixila Zhamalihan
İstanbul; şubat, 2016

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Kıpçaklar ve Kıpçakça	1
1.2. Eserler İle İlgili Çalışmalar	2
1.2.1. Kitâb Gülistan Bi't-Türkî	2
1.2.2. Codex Cumanicus	2
1.2.3. Münyetü'l- Guzât	4
1.2.4. Baytaratu'l-Vazıh	4
1.2.5. Kitâb fi Riyâzâtı'l- Hayal	4
1.2.6. Kitâb fi İlmi'n-Nüşşâb	5
1.2.7. Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l –Leysi's-Semerkindî	5
1.2.8. İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn	6
1.2.9. Et-Tuhfetü'z-Zekıyye fi'l-Lügati't Türkiye	6
1.2.10. Kitâbü Bülğatü'l-Müştak fi Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak	7
1.2.11. El-Kavâninü'l-Küllıye Li-Zahtı'l-Lügati't-Türkiyye	7
1.2.12. Ed-Dürretü'l-Mudîa fi'l-Lügati't-Türkiyye	8
1.3. Çalışma Yöntemi	8

2. SÖZLÜK.....	12
3. SONUÇ.....	467
KAYNAKÇA.....	473
ÖZ GEÇMİŞ.....	477

KISALTMALAR

- Ar** : Arapça
- Ar +Tü** :Arapça kök Türkçe ek
- Baş** : Başkurtça
- BM** : Kitâbü Bülğatü'l Müştak fî Lügati't Türk ve'l Kıfçak, A. Zajaczkowski. 1954. Warszawa.
- CC** : Codex-Cumanicus. K. Grönbech, 1942.
- Çağ** : Çağatayca
- ED** : An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century. Gerard Clauson, 1972. Oxford.
- DWMT** : Deverbale Wortbildung im Mitttelkiptschakisch-Türkischen, Árpád Berta, 1996.
- EK** : El Kavâninü'l- Külliye Li-Zabtı'l Lügati't-Türkiyye. Recep Toparlı, M. Sadi Çögenli, Nevzat H. Yanık. 1999. Ankara.
- EM** : Ed-Dürretü'l -Mudfa fi'l-Lügati't Türkiyye. Recep Toparlı, 2003, Ankara
- ET** : Eski Türkçe
- EU** :Eski Uygurca
- EZ** : Et-Tuhfetü'z- Zekiyye fi'l Lügati't- Türkiye.
- Far** : Farsça
- Far+Tü** : Farsça kök Türkçe ek
- H** : Harezmi
- GT** : Kitâb Gülistan bi't Türkî, Ali Fehmi Karamanlıoğlu, 1989, Ankara.
- İH** : El-İdrâk Haşiyesi, Velet İzbudak, 1936, İstanbul
- İM** : İrşadü'l- Mülûk ve's- Selâtîn, Recep Toparlı, 1992, Ankara.
- İbr** :İbranice
- İN** : Kitâb fî İlmi'n-Nüşşâb, H. İbrahim Delice, 2003, İstanbul.
- Kara-Mal** : Karaçay-Malkarca
- Karay** : Karayimce
- Karh** : Karahanlı Türkçesi
- KH** : Kitâb fî Riyâzâtı'l -Hayl, Can Özgür, 2002, İstanbul.

- KHS** : Kazakhça-Hanzuça Sözdik,
Kİ : Kitâbü'l-İdrâk li Lisâni'l Etrâk, Ahmet Caferoğlu, 1931, İstanbul
Kkl : Karakalpakça
KKLTTS: Karaikalpak Tiliniñ Tüsindirme Sözligi I, II, III, IV, 1984, Nökis.
KMTAS : Karaçay-Malkar Tilni Angalatma syözlyugyu. I, II, III, 1996. Nalçik.
KTS :Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü, Kenan Koç, Aybek Bayniyazov, Vehbi Başkapan. 2003 Ankara
KRPS : Karaimsko- Russko-Polski Slovar, 1974, Moskva.
KRS : Kumıksko-Russki Slovar, 1969, Moskva.
KS : Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l –Leysi's Semerkandî, Recep Toparlı, 1987, Erzurum.
KTTS : Kazak Tiliniñ Tüsindirmeli Sözdigi, 2008, Almatı.
Kum : Kumukça
Kz : Kazakça
L : Moğolca Türkçe Sözlük, Ferdinand D. Lessing, 2003, Ankara
Lat : Latince
Mo : Moğolca
MG : Münyetü'l-Guzât, Mustafa Uğurlu, 1987, Ankara.
Nog : Nogayca
NRS : Nogaysko-Russki Slovar, 1963, Moskva.
Os : Osmanlıca
OTWF : Old Turkic Word Formation , Marcel Erdal 1991, Wiesbaden
OY : Orhon ve Yenisey
Rum :Rumca
TA : Kitâb-ı Mecmûu Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mogalî, Recep Toparlı, Sadi Çögenli, Nevzat H. Yanık. 2000, Ankara.
Tü : Türkçe
Tat : Tatarca
Tt : Türkiye Türkçesi
TTAS : Tatar Telenen Añlatmalı Sözlege, 2005, Kazan

1. GİRİŞ

1.1. Kıpçaklar ve Kıpçakça

Kıpçakça 11. yüzyıl ortası, 12. yüzyıl itibariyle Mısır, Karadeniz'in kuzeyi (bugünkü Rusya ve Ukrayna) sınırlarında konuşulmuş, farklı alfabelerde eserler verilmiş, Harezmi Türkçesine göre ileri unsurlar içeren bir Türk dilidir.

Dinyeper ırmağından Volga'nın doğusuna kadar olan alana, 11-15. yüz yıllar arasında yaşayan Arap ve İranlı müelliflerin Deşt-i Kıpçak dediğini biliyoruz. Aynı saha için Rus kaynakları “polovets”, Bizans kaynakları ise “Kuman” kavim adını kullanmıştır. Bu isimlerin, bu Türk boylarının sarı saçlı olmalarından dolayı kendilerine yakıştırıldığı kabul edilir (Caferoğlu 1984: 150. 156). Esasen Kumanlar 1017'de Kara-Kıtayların baskısından dolayı batıya doğru göç etmişler ve 1050'de Karadeniz'in kuzeyini işgal ederek Doğu Avrupa'ya gelmişlerdir (Toparlı 1992: 3).

Farklı etnonimlerle adlandırılan Kıpçaklar için Bizanslılar ve Latinler *Kumanus*, *Cumanus*, *Komani*; Ruslar *Polovets*, *Kıpçaki*, *Polovotsi*; Almanlar *Falben*, *Valani*, *Falphen*, *Phulagi*, *Valvi*, *Vvolowen*, *Palladi*; Macarlar *Kun*; Lehler *Planci*; Çekler *Plawci*; Ermeniler *Khartes*; Gürcü kaynakları *Kıfşak*, *Hıfşak*; Müslüman müellifler ise *Kıbcak*, *Kıfçak*, *Kıbşak* isimlerini kullanmışlardır (Kononov 2000. 518).

Bu Türk toplumundan günümüze ulaşan birçok yazma eser mevcuttur. Türk dilinin tarihî gelişme çizgisi içinde Batı grubunun kuzey kanadını temsil eden Kıpçak Türkçesinin en önemli eserleri kendi coğrafyasının dışında kaleme alınmıştır. Farklı sebeplerle Mısır coğrafyasında da karşımıza çıkan bu Türk unsurlarından kalan malzemeler, yazıldıkları alana göre Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlarda yazılanlar Kumanca, Mısır ve civarındakiler ise Kıpçakça olarak adlandırılmıştır. Hatta güneydeki malzeme Memlûk Kıpçakçası ve Ermeni Kıpçakçası olarak iki başlık altında incelenmiştir.

Ukrayna’da Galits-Podolsk’ta Türk dili Ermeni kolonileri, yaklaşık olarak 14 yy.’larda, daha Moğollar döneminde Altın Ordu zamanında ilk defa görüldüler. Daha sonar, 15 yy.’ın sonlarında, Osmanlılar Kırım’da (1475) Kefe şehrini aldıklarında, onlara birçok koloni akını eklendi. Kırım’daki Ermeniler kitle halinde Kefe şehrini terk ettiler ve Podolya ve Galitsiya’ya kendi dindaşlarının yanına göç ettiler. Bugün bu Ermeni koloniler Türkçe değil yerli halklar gibi Ukrayna, Rusça ve Polonya dillerinde konuşmaktadırlar. Ancak eskiden onların nasıl konuştukları hakkında, bize 16-17 yy.’da Ermeni harfleriyle Türkçe yazılan belgeler tanıklık etmektedir (Garkavets, Hurşudyan, 2001, 586; Garkavets, 1993, 5).

Çeşitli Türk hanedanlıklarından sonra Mısır-Suriye sahasında iktidara gelen Memlûk hanedanlığı ile bölgenin etnik yapısı çeşitlenmiş ve Orta Asya’dan gelen Kıpçak boyları da kendi dillerini ve kültürlerini bu saha içinde yaşatmaya çalışmışlardır. Türkmen-Kıpçak özellikli Türk dilinin Mısır-Suriye bölgesinde giderek artan önemi, Araplar tarafından bu dilin öğrenilmesi ve araştırılmasının gerektiğini hissettirmiştir ve o dönemin Türkçesini ortaya koyan birçok gramer ve sözlük yazılmıştır.

1.2. Eserler İle İlgili Çalışmalar

1.2.1. Kitâb Gülistan Bi’t-Türkî

Büyük İran edibi Sadi’nin Gülistan adlı eserinin Türkçeye bilinen ilk tercümesidir. Saraylı Seyf, *Gülistan Tercümesi*’ni Bathas Bey’in isteği üzerine yapmış ve 1 Şevval 793/ 1 Eylül 1391 tarihinde tamamlamıştır. Eserin tek yazma nüshası Hollanda’nın Leiden Akademisi Kütüphanesinde 1553 numara ile kayıtlı bulunmaktadır. Eser 186 varaktan ibaret olup her sayfasında 13 satır vardır. Eserin tıpkı basımı, bir önsöz ile birlikte 1954 yılında Dr. Feridun Nafiz Uzluk tarafından yayımlanmıştır. Kitâb Gülistan Bit-Türkî üzerine Macar Türkoloğu A. Bodrogligeti 1969’da, Emir Nadjib 1975’te ve Ali Fehmi Karamanlıoğlu 1989’da çalışma yapmıştır.

1.2.2. Codex Cumanicus

Karadeniz’in kuzeyinde Altın-Orda Devleti’nin sınırları içinde yaşayan Kıpçak-Kuman Türklerinin konuştukları Kuzey Kıpçakçasından elimize ulaşan tek eser Codex Cumanicus’tur. İtalyan tüccarlar ve Fransiskan tarikatına mensup Alman rahipler tarafından yazıldığı tahmin edilmektedir. Eserin yazıldığı yer ve tarih kesin

olarak bilinmemektedir. Tek yazma nüshası 830 yılında Evangelist Saint Marcus'un iskeleti üzerine yapılmış olan Venedik Katedrali Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Eser, sonradan bir cilt hâline getirilen birbirinden ayrı iki defterden oluşmaktadır. Birinci kısma İtalyan kısmı, ikincisine de Alman kısmı denilmektedir.

İtalyan kısmı 55 varaktan oluşmakta ve biri alfabe sırası diğeri konulara göre tasnif edilmiş iki sözlükten meydana gelmektedir. 27 varak olan Alman kısmı ise, karışık bir şekilde, Almanca-Kıpçakça ve Lâtince-Kıpçakça lügatleri ihtiva etmektedir.

Tamamı aynı hatla yazılan birinci defterin üzerindeki 1303, yazılış ya da istinsah tarihini göstermektedir. Latince bir girişle başlayan eserde, sırasıyla Latince, Farsça ve Kıpçakça olmak üzere üç paralel sütun hâlinde tertip edilmiş sözlükler yer almaktadır. Bu defterdeki toplam 2680 kelimedenden 1560'ı fiil, isim, sıfat ve zarfların çekimlerine dairdir. Defterde yer alan ikinci sözlükteki 1120 kelime ise anlam grupları hâlinde sınıflandırılmıştır.

Alman kısmı, Alman rahipleri tarafından yazıldığı tahmin edilen bir defterden ibarettir. Defter; Kıpçakça-Almanca, Kıpçakça-Latince ve yine Kıpçakça-Almanca olmak üzere üç lügatten oluşmaktadır. Bu defter birincisi kadar düzenli değildir. Burada sistemli bir şekilde tertip edilmemiş kelimeler ve cümleler yer almaktadır. Bu bölümde bulunan Kıpçakça metinler ve Kıpçak bilmeceleleri ait oldukları şivenin ayrıntılarını, gramer özelliklerini vermeleri bakımından önemlidir. Dinî bir karakter arz eden bu bölümde muhteva bakımından; Hıristiyanlığa göre ibadet esasları, vaazlar, İncil'den vecizeler ve ilahiler öne çıkmaktadır.

Eserden ilk defa J. Klaproth 1828'de bazı parçalar neşretmiş daha sonra 1880'de Kont Géza Kuun eserin tamamını Latince tercüme ve izahlarla neşretmiştir. Eseri son olarak Danimarkalı Türkolog K. Grønbech 1936'da bir cilt faksimile, 1942'de bir cilt lügat olmak üzere iki cilt hâlinde tam istifade edilebilir bir şekilde eser neşredilmiştir. Radloff, W. Bang ve T. Kowalski gibi bilginler de eser üzerinde çeşitli araştırmalar yapmışlardır. V. Drimba bütün ömrünü esere vakfetmiştir ve konuya ilgili çok sayıda makale yayımlamıştır. Türkiye'de eseri bütün olarak Mustafa Argunşah, Galip Güner çalışmış ve bu çalışma 2015'te yayımlanmıştır.

1.2.3. Münyetü'l- Guzât

Binicilik ve atcılığa dair Arapça bir eserden tercüme edilen *Münyetü'l-Guzât*'ın mütercimi ile tercüme edildiği yer ve tarih bilinmemektedir. Eserin bilinen tek yazma nüshasının Topkapı Sarayı, 3. Ahmet Kütüphanesinde 3468 numarada kayıtlıdır. Yazma 115 varaktır. Her sayfada dokuz satır vardır. Arapça olan ilk iki sayfa yedişer satırdır. 1446-1447 yılında Gazi Altınboğa adına istinsah edilmiştir (Uğurlu 1987: 12).

Eser hakkında Ananiasz Zajackowski 1970'de Yurdağül Oyman 1971'de, Ferda Toygan 1973'te ve Mustafa Uğurlu 1987'de çalışmışlardır.

1.2.4. Baytaratu'l-Vazih

Memlûklerin hizmetinde padişah nedimi olan Tolu Bey'in emri ile *Baytarat* adlı Arapça bir kitaptan Türkçe'ye çevrilen bu eser atçılık ve baytarlık hakkındadır. Bir giriş kısmı ile at hastalıklarına dair dört baptan meydana gelen eserin mütercimi bilinmemektedir.

Eserin iki yazma nüshası vardır. Birinci nüsha İstanbul Topkapı Sarayı Revan Köşkü Kütüphanesi'nde 1695 numara ile kayıtlı olup 67 sayfadır. 44 sayfa olan ikinci nüshası Paris Bibliothèque Nationale'de bulunmaktadır.

Eser üzerinde 1969'da David Nissman, 1986'da Mehmet Emin Ağar, 1988'de ve 1994'te Can Özgür çalışmıştır.

1.2.5. Kitâb fi Riyâzâtı'l- Hayal

Atların nitelikleri, hastalıkları, bu hastalıkların tedavilerinde kullanılan ilaçlar ve bu ilaçların yapımı ile at eğitimi gibi konuları içeren bu eser Farsçadan tercüme edilmiş olup mütercimi, tercüme edilen yer ve tarihi bilinmemektedir.

Bu eserin iki nüshası vardır. Birincisi İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyyüddin Efendi Bölümü'nde 3176 numara ile kayıtlı olan yazma nüshanın 66b-102b varakları arasında bulunmaktadır. Bu nüsha, iki baptan meydana gelmektedir. İkincisine nispetle daha uzun olan birinci bap 69a-97b içindeki dört faslıyla atın nitelikleri, at hastalıkları ve bunların tedavilerini içermektedir. 97b-102b arasında yer alan ikinci bapta ise at terbiyesinden bahsedilmektedir.

Eserin ikinci nüshası Paris Bibliothèque Nationale’de yazmalar kısmında 197 numara ile kayıtlı olan yazmanın 63a-99b varakları arasında bulunmaktadır (Delice 2003: 19, Öztopçu 2002: 150).

Eser üzerinde 1970’de Yusuf Çotuksöken, 1971’de Kurtuluş Öztopçu, 1989’da Recep Şirin, 2002’de Can Özgür çalışmışlardır.

1.2.6. Kitâb fi İlmi’n-Nüşşâb

Sultan Meliküddin Zahir Berkuk’un kölesi iken sonradan yakınları arasına katılan Mahdum Tolu Bey’in isteği üzerine Arapçadan tercüme edilen bu eserin iki yazma nüshasının varlığı bilinmektedir. Bunlardan birincisi İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyyüddin Efendi Bölümü’nde 3716 numara ile kayıtlı olan yazmanın 1b-66a varakları arasında bulunmaktadır. Bu nüshanın müstensihî, eserin sonundaki ibareden anlaşıldığı üzere Hüseyin Ahmed el-Erzurumîdir. Eserin ikinci yazma nüshası Paris Bibliothèque Nationale Türkçe yazmalar kısmında 197 numara ile kayıtlı olan yazmanın içinde bulunmaktadır.

Eserde okçulukla ilgili âyet ve hadislerden örnekler verildikten sonra okçuluğun insanlık tarihindeki yeri, okçuluğun esasları, ayakta ve oturarak ok atma yöntemleri, okçuların ok atarken yaptıkları hatalar gibi konular ele alınmıştır (Öztopçu 2002:147-151).

Eser üzerinde Zająkowski 1956’da, Nureddin Büngül 1944’te, Recep Şirin 1989’da, Kurtuluş Öztopçu 2002’de, H. İbrahim Delice 2003’te birer çalışma yapmıştır.

1.2.7. Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû’l –Leysi’s-Semerkindî

Hanefî mezhebinin büyük fıkıh bilginlerinden Semerkandî’nin Arapça eserinden Kansu Gavri için tercüme edilmiştir. Eserin sonundaki ibareden anlaşıldığına göre İsenbay b. Sudun tarafından istinsah edilmiştir. Arapçadan yapılan bir satır altı tercümesi olan eserin Memlûk Kıpçakçası özelliklerini taşıyan nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü’nde 1451 numara ile kayıtlı olup 47 varaktan ibarettir. Eserin her sayfasında altısı Arapça, altısı Türkçe olmak üzere on iki satır bulunmaktadır. Eserde daha çok İslam’ın şartları, farzları, namaz, abdest ve bazı dinî terimler işlenmiştir (Özkan 1994: 22-27)

Eser üzerinde 1959’da ve 1962’de Zająkowski, 1967’de Gönül Berberoğlu, 1987’de Recep Toparlı , 1994’de Abdurrahman Özkan çalışmıştır.

1.2.8. İrşâdü’l-Mülûk ve’s-Selâtîn

Melik ve sultanlara yol göstermek amacı ile Arapçadan satır altı olarak tercüme edilen eserin Arapça metninin yazarı bilinmemektedir. Bu metin, İskenderiye’de saltanat süren Seyfî Bacman’ın isteği üzerine yazılmıştır. Arapçadan tercüme kimin yaptığı da tespit edilememiştir. Eserin sonundaki ibare, elimizdeki nüshanın Berke İbn-i Berâküz İbn-i Kandûn İbn-i Ögü tarafından istinsah edildiğini ortaya koymaktadır. İstinsahı 789/1387 yılında İskenderiye şehrinde tamamlanan eserin müstensihi olan Berke Fakih, Kutb’un *Hüsrev ü Şirin*’ini 1383 yılında istinsah etmiş, ayrıca eserin sonuna kendisinden bir manzume de ilâve etmiştir.

Eser, fıkha ait çeşitli konuları içermekte olup giriş, 29 kitap, 56 bap ve 93 fasıldan oluşmaktadır. Ayrıca 49 meseleyi ihtiva eden bir bölüm de sona eklenmiştir. Dili, Memlûk-Kıpçak özelliklerini tam anlamıyla içeren İrşâdü’l-Mülûk’un tek yazma nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü’nde 1016 numara ile kayıtlı olup 498 varaktan ibarettir (Toparlı 1992: 27-29).

Eser üzerinde 1981 yılında Recep Toparlı doktora tezi hazırlamış, bu çalışma 1992 yılında Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanmıştır. Eser üzerinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde de dokuz adet bitirme çalışması yapılmıştır.

1.2.9. Et-Tuhfetü’z-Zekiyye fi’l-Lügati’t Türkiye

Kıpçak şivesi ile yazıldığı mukaddimesinde belirtilen bu eserin müellifi bilinmemektedir. Halasi-Kun, eserin müellifinin Ebû Hayyân’ın talebesi de olan Selâhaddin Halîl bin Aybek es Safadî olduğu kanaatindedir (Halası-Kun 2012: 190). Baş ve son taraflarındaki ilave kayıtlardan Mısır’da yazıldığı anlaşılan eserin yazılış tarihi de belli değildir. Ancak, eserde bulunan bir kayıttan hareket edilerek 1525 yılından önce yazıldığı tahmin edilmektedir.

Eser, biri gramer diğeri lûgat olmak üzere iki kısımdan meydana gelmekte olup 78 sayfa kadar tutan Arapça-Kıpçakça lûgat kısmında, Arapça kelimeler alfabe sırasına göre düzenlenmiş ve karşılarında da Türkçeleri verilmiştir. 39a-91a varakları arasında

kapsayan ikinci kısım ise gramer şekillerine göre tanzim edilen bir lûgat ihtiva etmektedir.

Eserin tek yazma nüshası İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyyüddin Efendi Bölümü'nde 3902 numara ile kayıtlı olup 91 varaktan meydana gelmektedir. Her sayfada 13 satır bulunmaktadır Arapça kelimeler siyah, Türkçe kelimeler ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Türkçe kelimelerin tamamı harekelidir (Al-Turk 2006: 12).

Eserin tıpkıbasımı T. Halası-Kun tarafından 1942 yılında Budapeşte'de yayımlanmıştır. 1945 yılında Besim Atalay eseri Türkçeye tercüme ederek tıpkı basımı ile beraber neşretmiştir.

1.2.10. Kitâbü Bülğatü'l-Müştak fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak

Cemâleddin Ebû Muhammed et Türkî tarafından yazılan eserin yazıldığı tarih bilinmemektedir. İçindeki bir kayıttan 1451 yılından önce yazıldığı anlaşılmaktadır. Eserin tek nüshası Paris Bibliothèque Nationale'de bulunmaktadır. Arapça-Türkçe bir lûgat olan eser, 88 varaktan oluşup, 7a-21a arası isimler; 21a-88b arası fiillerden meydana gelmektedir.

Eserin isimler kısmını 1938'de Ananiasz Zajackowski Varşova'da yayımlamıştır. 1958 yılında isimler kısmını tıpkıbasım yoluyla yeniden yayımlamıştır.

1.2.11. El-Kavâninü'l-Küllîye Li-Zabt'l-Lügati't-Türkiye

15. yüzyıl başlarında Kahire'de yazılan bu eserin yazarı bilinmemektedir. Tek yazma nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa Bölümü'nde 2659 numarayla kayıtlı olup her biri 13 satırdan oluşan bu eser 169 sayfadan ibarettir. Eser bir gramer kitabı olup diğer gramerlere oranla fiil konusuna daha fazla yer vermiştir.

El-Kavânin, Kilisli Rıfat Bilge tarafından 1928 yılında yayımlanmıştır. Macar S. Telegdi 1937 yılında eserin grammer özelliklerini ve fihristini Almanca olarak yayımlamıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Türkân Aksu tarafından ses, imlâ değişimi ve fiil şekilleri yönlerinden eser üzerinde bir tez yazılmıştır (Toparlı 1999: V).

Eser, Recep Toparlı, M. Sadi Çöğenli, ve Nevzat Hafız Yanık tarafından yeniden neşre hazırlanıp Türk Dil Kurumu tarafından 1999 yılında yayımlanmıştır.

Çalışmada eserin tercümesi, Türkçe kelimelerin gramatikal dizini ve metnin tıpkıbasımı yer almaktadır.

1.2.12. Ed-Dürretü'l-Mudîa fî'l-Lügati't-Türkiyye

Zajackowski tarafından 1963 yılında Floransa'daki Bibliotheca Medicea Laurenzia'da bulunup ortaya çıkarılan eser 24 varaktır yazarı bilinmeyen eser Arapça-Türkçe bir sözlük niteliğindedir. Zajackowski tarafından 1965'te Rocznik Orientalistyczny dergisinde Varşova'da iki makale hâlinde yayımlanmıştır.

Eldeki tek nüsha metinde geçen bir kayıttan anlaşıldığı üzere Hüsrev b. Abdullah tarafından istinsah edildiğidir. Kitabın ilk 23 bölümünde çeşitli başlıklar altında kelime listeleri mevcuttur (Toparlı 2003: 1-3).

Recep Toparlı'nın eserin tercümesi, örnekler dizini ve tıpkıbasımdan oluşan çalışması Türk Dil Kurumu tarafından 2003 yılında yayımlanmıştır.

1.3. Çalışma Yöntemi

Çalışma *Codex Cumanicus*, *Kitâb Gülistan bi't-Türkî*, *Münyetü'l-Guzât*, *Baytaratu'l-Vazih*, *Kitâb fî Riyâzâtü'l-Hayal*, *Kitâb fî İlmi'n-Nüşşâb*, *Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l-Leysi's-Semerkindî*, *İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn*, *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fî'l-Lügati't Türkiye*, *El-Kavâninü'l-Küllîye Li-Zabtü'l-Lügati't-Türkiyye*, *Kitâbü Bülğatü'l-Müştak fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak*, *Ed-Dürretü'l-Mudîa fî'l-Lügati't-Türkiyye* adlı Kıpçakça eserlerin söz varlığından oluşmuştur. Kelimelerin tespiti ve incelenmesi Clauson 1972, Räsänen 1969, Lessing 1960 ve Çağdaş Kıpçak dilleri sözlükleri üzerinde sürdürülmüştür.

Çalışmamızda ilk önce adı geçen Kıpçakça eserlere ve bu eserler üzerinde yapılan çalışmalara ulaştık. Bunlardan bazılarını arkadaşların yardımıyla yurtdışındaki kütüphanelerden bulduk. Çalışmamızda gerekli kaynaklara ulaştıktan sonra bu eserleri tek tek tarayarak 13.000'in üzerinde madde başını elde ettik.

Maddeler alfabetik sıraya göre düzenlendi ve yanında parantez içinde bu kelimelerin geçtiği eser adlarının kısaltması ondan sonra da kelimenin ait olduğu dilin de kısaltması verildi. Örneğin Tü “Türkçe”. Bu kelimeler Eski Türkçede geçtiyse “ET” diye gösterilip Eski Türkçedeki şekilleri yanında verildi.

Çalışmamızın bundan sonraki aşamasında maddelerin Türkçe anlamını verdik ve hangi kelimenin hangi dile ait olduğunu tespit edip etimolojisini yapmaya çalıştık. Ancak bu etimolojilerin tam olduğunu söyleyemeyiz, hala bazı maddelerin etimolojisi eksiktir. Bir kelimedeki bir eki Eski Türkçeden göstermek gerektiğinde kelimeden hemen sonra OTWF kısaltması yer aldı. Bunun manası bu kelimeye OTWF’de rastlanır demek değildir. Amaç sadece o ekin OTWF’de geçtiği yeri göstermektir.

Bütün bu anlattıklarımızı şu örneklerle gösterebiliriz:

abışka (TA, EZ) “ulu, şeyh, hoca, ihtiyar”, << ET *avıçgā*, ED 6^b. *avıç+ga*, OTWF 376.

ağar- (EK, İN, KH, Kİ, EZ) “yaşlanmak, ihtiyarlamak, (saçları) beyazlamak”, *ağ+ar-* < *aķ+ar-* < **āk+ar-* TDBUÜ 171.

bulak (TA, CC) Tü “göl”, << ET *bulak*, ED 336^a.

bovuzla- (EZ) Tü “boğazlamak”, *bovuz+la-* < boğazla-.

çalış (TA, İN, BM, EZ) Tü “harp, savaş”, << ET *çalış*, ED 421.

çömüş (GT) Tü “kepçe, büyük kaşık”, *çöm-üş*, ET *çom- çöm-*, ED 422^a, OTWF 262.

dişle- (İN) Tü “ısırmak”, *diş+le-*, OTWF 429.

dansuk (EH) Tü “pek nadir, çok kıymetli”, *dan+suk*, << ET *taṇ*, ED 510^b, OTWF 157.

egev (CC) Tü “törpü”, << ET *égē*- ED 101^b, *ege-v*.

esker- (CC) Tü “düşünmek, dikkat etmek”, *es+ker-*, OTWF, 742, << ET *us*, ED 240^a.

görk (EH) Tü “görünüş, cema”, << ET *körk*, ED 741^a.

gözle- (İN) Tü “nişan almak”, *göz+le-*, OTWF 429.

ırğal- (CC) Tü “sallanmak, yaylanmak”, *ırğa-l-*, OTWF 651 << ET *ırğā-*, ED 217^b.

ısırğak (TA) Tü “küpe”, *ısır-ğak*, OTWF 74.

Aynı anlamdaki yazımlarda bazı farklılıklar olan kelimeleri birleştildi. Örneğin:

ağırçak (EZ), **ağırşak** (TA, EM), **ağırşık** (EM) Tü “ağırşak” << ET *ağırçak*, ED 92^b

ağırşak (TA, EM) → ağırçak

ağırşık (EM) → ağırçak

aķça (GT, MG, İM, BM, CC, EZ), **aķşsa** (EM), **aķşsa** (CC) Tü “para, akçe” *aķ+ça*

beşik (TA, EK, EM), **beçik** (EZ), **bişik** (GT) Tü “beşik”, << ET *béşük*, ED 380^b

bıçku (TA, EZ), **bıçkı** (GT, EK, EM, CC, EZ), **buçkı** (CC) Tü “bıçkı, testere” << ET *bıçğū*, ED 294^a

çekürge (İM, BM, EZ), **çekertige** (EZ), **çekirge** (TA, EM) Tü “çekirge” << ET *çekürge*, ED 416^b

daşkarı (KS) → taşkarı

de- (İM, TA, EK, KS, CC, EZ), **di-** (GT, İM, İN, KS, Kİ, KH, EZ) Tü “söylemek, demek”, << ET *té-*, ED 433^b

eçki (TA, BM, CC), **içki** (EZ), **içkü** (İM), **ikşi** (EZ), **işki** (EZ) Tü “keçi” << ET *eçkü*, ED 24^b

gezek (EH) → kezek

görk (EH) → *körk*

hotar- (CC) → kottar-

ıssık (BM), **ısı** (MG), **ıssı** (KH) Tü “sıcak”, << ET *isig*, ED 246^a

igne (İM, EK, EM, EZ), **igine** (CC), **ine** (CC), **iyne** (TA, EZ) “iğne” << ET *igne*, ED 110^a

kaygar- (EZ), **kaygır-** (EK, CC, EZ), **kaygur-** (GT, İM, Kİ), **haykır-** (EH) “kaygılanmak”, << ET *kadgur-*, ED 599^a kadgu+r- OTWF 500.

ocak (EK, EZ), **oçak** (TA, EM, CC) “ocak, fırın”, << ET *oçak*, ED 22^b

örümcek (EH, EZ), **örümcük** (EZ), **örümçik** (CC) “örümcek”, << ET *örümçek*, ED 231^b

sıbizgi (EM, EZ), **sıbizgu** (TA) “düdük”, << ET *sıbizgu*, ED 794^a

şekirdek (EM), **çekirdek** (İN, KH, EZ), **çekürdek** (İM), **çirdek** (TA) “çekirdek”, << ET *şekirtük*, ED 867^b

tegil (EM), **degül** (GT, İM, EK, İN, KS, KH, EZ), **devül** (CC), **dögül** (GT, MG) “değil”, << ET *tegül*, ED 480^a

üçün (GT, MG, İM, TA, EK, BM, CC), **içün** (İN, KS, KH) “için”, << ET *üçün*, ED 28^b

yinçke (İM), **ince** (İN), **incge** (İN), **inçe** (MG, KH), **inçke** (MG, KH, CC) “ince”, << ET *yinçge*, ET 945^a

Çalışmamızda daha önceki çalışmalardaki yanlış anlamlandırmaları da düzeltilmeye çalışıldı. Örneğin:

arğırmağ (EZ) Mo “soyu iyi köpek” Moğ. *argamağ* Lessing 83b. “soylu at”,
Kz. arğımak “soylu at”

karılgaç (İM) Tü “serçe” << ET *kargılāc*, ED 657a, Çağdaş Kıpçak dillerinde de *kırlangaş* anlamındadır.

tümek (EM) Tü “beşik örtüsü “ Kz. *tübek*, “beşiğin altındaki deliğe konulan içinde kül olan bebeklerin tuvaletini yapması için bulunan keçeden yapılmış kap, bir nevi lazımlık”.

ileyin (EK) Tü “arka” << ET *ilgerü*, “ön” ED 144a, kz. ilgeri “ön” KHS 1369a

Çalışma esasında sadece tek kaynaktan geçen ne Tarihî Türk dillerinde ne Çağdaş Kıpçak dillerinde kullanılmayan kelimelerle karşılaşıldı ve bunların etimolojisini yapılamadı. Örneğin;

bış (EZ) Tü “böğür”

çarı- (CC) Tü “amusunu lekelemek”

çüvçen (BM) Tü “baykuş”

dölrn- (İN) Tü “yerleşmek, sabit olmak”

dümre (İM) Tü “içine yem konularak hayvanlara verilen torba”

elir (TA) Tü “katır”

karaldu (İM) Tü “üstünlük, galibiyet”

nagaş (EZ) Tü “yokuş”

sırdağ (EZ) Tü “ilikli kemik”

tarıma (CC) Tü “düz olmayan, arızalı”

tomut- (TA) Tü “bir araya gelmek, toplanmak”

ulağur- (TA) Tü “nazlanmak”

yirik (BM) Tü “martı”

yoğo- (CC) Tü “söz dinlemek, boyun eğmek, itaat etmek”

2. SÖZLÜK.

a (EK, EZ): Tü. ey.

āb (GT): Far. su. ÖRNEK: *ābı hayat* “hayat veren su, bengi su”. KÖK: St. 1a.

āb (İN): Far. metne göre Hz. Adem’in ekinini yiyen karganın adı.

‘abā (GT): Ar. yünden yapılmış kaba kumaş ve bu kumaştan giyecek. ÖRNEK: ‘*abā yapun-*. KÖK: St. 833a.

abağ (İM, EZ): Tü. put, boy pos, suret. KÖK: ET *abāk*, ED 8a.

abağ (TA): Tü. koku kutusu. KÖK: ET *abākı*, ED 8b.

ababūs (İM): Ar. kerestesi siyah ve sert bir ağaç.

abov (EZ): Tü. şaşkınlık bildirir.

‘abd (KS): Ar. Kul, köle. KÖK: St. 833b.

āb-dān (İM): Far. mamur, şenbayındır. KÖK: St. 6a.

ābdast (İM): Far. abdest.

ābdastlı (İM): Far+Tü. Abdest almış, abdestli olan. KÖK: *abdast+lı*.

ābdastsız (İM): Far+Tü. abdesti bozulmuş, abdesti olmayan. KÖK: *abdast+sız*.

ābdastsızlık (İM): Far+Tü. abdestsiz. KÖK: *abdastsız+lık*.

‘abdullah (KS): Ar. kişi adı, Abdullah sahabenin büyüklerindendir.

‘abdullah oğlu (KS): Ar+Tü. sababedendir.

‘abdu‘r-rahmān (İN): Ar. hadisçi.

‘abher (GT): Ar. nergis (veya yasemin) çiçeği. ÖRNEK: ‘*abher közkin sünbülge karşı aç-*.

abışka (TA, EZ): Tü. ulu, şeyh, hoca, ihtiyar. KÖK: ET *avıçga*, ED 6b.

ablağ (EM, KH): Ar. siyah beyaz renkli at, tüysüz. KÖK: St. 10a.

abraş (KH): Ar. benekli at. KÖK: St. 7a.

abnus (İH): Ar. abanoz. KÖK: St. 10b.

ablağabnus (İH): alaca abanoz. KÖK: *ablağ* ve *abnus*.

abru (TA): Tü. ahmak.

‘ābid (GT, İM): Ar. kul, ibadet eden, kulluk eden *ābidler*.

‘āc (GT): Ar. fil dişi.

acayib (GT): Ar. acayip, şaşılacak (şey). ÖRNEK: *acayibler kör-* “acayip şeyler görmek”, *acayib garāyib sözler*.

‘aceb (GT), ‘acīb (GT), ‘eceb (İM): Ar. hayret, şaşılacak şey, *aceb bol-* “şaşmak”, *‘aceb değül*.

‘acebā (GT): Ar. şaşma ve soru sözü. ÖRNEK: *‘acebā nimdür?*.

‘acem (GT, İM, İN): Ar. İranlı, Farsı, Acem dili. ÖRNEK: *‘acem tili*, *‘acem mekikleri*.

‘acemce (GT): Ar. Farsça, İran dili. ÖRNEK: *acemce ayt-*.

‘acemī (İN): Ar. İranlı.

acı (EK, EZ) → açığ.

acı- (EZ): Tü. bacakların arası sıcaktan kızışarak yanmak. KÖK: << ET *açıl-*, ED 20b.

acığ (EZ): Tü. aç, acıkmış. KÖK: *āç+ık-*.

acın- (EZ): Tü. acınmak, acı duymak. KÖK: ET *açıl-* ED 20b < *açıl-n-*, OTWF 584.

‘acīb (GT) → ‘aceb.

acıt- (EZ): Tü. acı vermek. KÖK: ET *açıl*, ED 20b < *açıl-t-*.

‘acīz (GT, İM), ‘acz (GT): Ar. aciz, güçsüz, *‘acīz kal-* “güçsüz kalmak”, *‘acīz bol-*, *‘acīz ir-*, *‘acīz kolunu bur-*.

‘acīzlık (İM): Ar+Tü. aciz olma.

acur (EZ): Tü. kurtlanmış.

‘ācve (İM): Ar. aciz olma.

‘acz (GT) → ‘acīz.

aç (GT, İM, TA), aş (EZ): Tü. aç, acıkma. ÖRNEK. *aç közli* “insafsız”, *aç ölmek* “açlıktan ölmek”, *aç karınlı*, *aç bolmak*, *aç yat-*. KÖK: ET *āç*, ED 17a.

aç- I (Kİ, CC, EK): Tü. acıkmak, perişan olmak. ÖRNEK: *açıp susap*, *arıp aç-*. KÖK: ET *āç-*, ED 19a.

aç- II (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KS, KH, BM, EZ), aş- (EM) DİL: Tü. açmak, rahatlamak, ferahlamak. ÖRNEK: *aç kıl-*. KÖK: ET *aç-*, ED18b.

açı (EZ): Tü. aç, acıkmış. KÖK: *aç-ı* DWMT 13.

açı (GT, İM, TA, EM) → açığ.

açı ereñe (TA): Tü. turp.

açı su (EM): Tü. tuzlu su.

açı teñiz (EM): Tü. suyu tuzlu olan deniz.

açıĝ (GT), açi (GT, İM, TA, EM): Tü. acı, tuzlu, keder. ÖRNEK: *açıĝ söz, açıĝ til.*
KÖK: ET *açıĝ*, ED 21b, *açı-g*, OTWF 179.

açık (EZ) → açuk.

açık- (GT, EZ): Tü. acıkmak. ÖRNEK: *açıksa-*. KÖK: ET *açık-*, ED 23a, *aç+ık-*.

açıl- (Kİ, KS, GT, İM): Tü. açılmak. KÖK: << ET *açıl-*, ED 26b, *aç-ıl-*, OTWF 651.

açılmağ (GT): Tü. acıkma *a.-ip susamak*. KÖK: *aç+ık-mağ*.

açın- (İM): Tü. Ortaya çıkmak, açılmak. KÖK: ET *aç-* ED18b < *aç-ın-* OTWF 584.

açıt- (BM): Tü. açtırmak. KÖK: *aç-ıt-*, OTWF 760.

açkı (TA): Tü. amca. KÖK: → abışka.

açkuç (İM, TA): Tü. anahtar. KÖK: *aç-guç* OTWF357.

açlık (GT, İM): Tü. açlık, tok olmama. ÖRNEK: *açlıkka takat kiltür-* “açlığa dayanmak”; *açlıktan tüşüp öl-* “açlıktan ölmek”. KÖK: *aç+lık*, OTWF 121.

açtur- (İM): Tü. , açtırmak, orucunu bozdurmak. KÖK: *aç-tur-*, OTWF 799.

açuk (MG, İM, KS, İN, KH), açık (EZ) : Tü. açık, ferah, rahat, çıplak. ÖRNEK: *açuk baş açuk yalañ ayak*. KÖK: ET *açuk*, ED 22b, *aç-uk*, OTWF 179.

ad (MG, EK, EM, İN, KS) → at I.

‘ād (MG): Ar. Ad kavmi.

ada (EZ): Tü. ada. KÖK: ET *atag* a.m. M. Räsänen 1969 s. 31, Tietze I , 95a.

ada- (EZ) → atta-

ādāb (GT, İM): Ar. adap, erkan, kural, yol. ÖRNEK: *ādāb öğretmek*.

ādām (İM, EK, EZ): Ar. insan.

‘adam oĝlı (EK): Tü. insanoĝlu.

adan- (İN, Kİ, EZ) → atan-

‘adāvet (GT): Ar. düşmanlık. ÖRNEK: *kizli ‘adāvet*.

‘āde (MG, İM, İN): Ar. geleneĝe uygun, basit, alışılmış, alelade.

ādem (GT, İN, KH): Ar. adam, insan. ÖRNEK: *ādem oĝlı* “insan”, *ādemni öltür-*.

‘adem (GT): Ar. yokluk. ÖRNEK: *adem bol-*, *ademden yit-*.

ādemī (GT, İN): Far. insan, beşer, kişioĝlu. ÖRNEK: *ādemī aybı* “insan hatası”.
ādemī köñli “insan gönlü”, *ādemī tig*.

ādem oĝlı (KS): Ar+Tü. insanoĝlu, insan.

‘ades (GT, İN): Ar. mercimek. ÖRNEK: *‘ades tolı anbar* “mercimek dolu depo”.

‘adet (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. âdet, görenek, alışkanlık, huy. ÖRNEK: *‘adetim yok* “alışkanlığım yok”, *adetiñçe şabr it-*.

‘adeten (İM): Ar. adet olarak.

adım (TA, EZ): Tü. adım. KÖK: ET *atım* ED 59b < *at-ım*, OTWF 291.

‘ādil (GT), ‘adl (GT): Ar. adaletle iş gören, doğru. ÖRNEK: *ādil melik* “adil hükümdar”, *ādil bol-*, *ādil kıl-*.

‘adl (GT) → ‘ādil.

‘adllık (İM): Ar+Tü. adaletli olma. KÖK: Ar *‘adl+lık*.

adlu (İN) → atlıg.

‘ādn (İM): Ar. cennet.

adsız barmağ (TA, EK): Tü. küçük parmakla orta parmak arasındaki parmak. KÖK: *at+sız*, OTWF 131.

‘adū (MG) ‘adüv (GT): Ar. düşman.

‘adüv (GT) → ‘adū.

āfet (MG, İM): Ar. âfet, belâ.

afacān (İH): Ar. ani ölüm.

‘afif (İM): Ar. namuslu, iffetli.

‘āfiyet (GT, İM): Ar. rahatlık, selamet. ÖRNEK: *‘āfiyet küncin tut-*, *‘āfiyet kadrin bil-*.

‘afv (GT, İM): Ar. af, bağışlamak. ÖRNEK: *‘afv it-* “bağışlamak”.

ağ- (MG, Kİ, BM)): Tü. yükselmek, çıkmak, tırmanmak. KÖK: ET *āğ-*, ED 77a.

ağ- (İM) → aq-

ağ (GT, TA, BM, EZ): Tü. ağ, iplik. ÖRNEK: *ağına balık tüş-*. KÖK: ET *āğ*, ED 75a.

ağa (EK): Mo. büyük, ağabey. KÖK: Mo. *ağa* L 59 b.

ağaç (GT, MG, İM, TA, EK, İN), ağaş (EM, EZ) : Tü. ağaç, yayın ahşap kısmı. ÖRNEK: *a. körkü yemiş*. KÖK: *ı+ğaç* < *ı* “orman; yeşillik, hububat” ile *+ğaç* küçültme ve sevimlilik bildirir, ED 79b , OTWF 83.

ağaç çanak (EM): Tü. ağaç kap.

ağaçeri (TA): Tü. ormancı. KÖK: *ağaç+eri*.

ağaçlık, ağaşlık (İM, EM): Tü. ağaçlık, orman, ağacı çok olan yer. KÖK: *ağaç+lık*, OTWF 121.

ağar- (EK, İN, KH, Kİ, EZ) → aqar-

ağaş (EM, EZ) → ağaç.

ağaş çanak (EM): Tü. ağaç kap.

ağışlık (EM) → ağaçlık.

ağart- (EZ), ağrat- (EZ): Tü. beyazlatmak, ağartmak. KÖK: *ak+ar-t-*, OTWF 760.

āğāz (GT): Far. başlama, başlangıç.

ağıllan- (Kİ): Tü. hâlelenmek. KÖK: <<ET *ağıl*, ED 83b, *ağıl+lan-* Kİ Fiil §7.1. s. 343.

ağın- (TA, Kİ): Tü. yukarı çıkmak, yükselmek. KÖK: *ağ-ın-* ED 77.

ağınğaç (TA), anğış (EZ): Tü. merdiven. KÖK: *ağın-ğaç* < *ağın-*.

ağır I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, EZ), avur (EZ): Tü. ağır, çok, zorlu, göz kararı ile kabul edilen bir ağırlık ölçüsü yavaş. ÖRNEK: *ağır bela* “büyük bela” *ağır iş* “zor iş”. KÖK: ET *ağır*, ED 88b.

ağır II (KH), ağırı (İN) : Tü. göz kararı ile kabul edilen bir ağırlık ölçüsü.

ağır- I (Kİ): Tü. anırmak.

ağır- II (EZ): Tü. ağır olmak. KÖK: ET *ağrı-*, *ağru-*, ED 91a.

ağırağ (KH): Tü. daha ak, daha beyaz. KÖK: ET *āk*, ED 75 < *ak+ırağ*.

ağırcağ (EZ), ağırşak (TA, EM), ağırşık (EM), avurçuk (EZ): Tü. ağırşak. KÖK: ET *ağırcağ*, ED 92b, *ağır+çuk*, OTWF 107.

ağırı (İN) → ağır II.

ağırla- (GT, İM, TA, EK, Kİ), arıla- (KS), avurla- (CC, EZ): Tü. hürmet etmek, saygı göstermek, izzet ikram etmek. ÖRNEK: *ağırlap key-*. KÖK: ET *ağırlā-*, ED 94a, *ağır+la-*, OTWF 430.

ağırşak (TA, EM) → ağırcağ.

ağırşık (EM) → ağırcağ.

ağız (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS), avuz (BM, CC, EZ): Tü. ağız. ÖRNEK: *ağız aç- konuşmak*, *ağızğa tatli kil-*, *ağızğa yumruk ur-*, *ağızğain bağla-*. KÖK: ET *ağız*, ED 98a.

ağız- (İM) → akız-.

ağla- (EK): Tü. ağlamak. KÖK: ET *ıglā-* ED 85 < *ıg+la-*.

ağna- (İM, TA, Kİ, EZ), avna- (EZ): Tü. yatıp debelenmek, yuvarlanmak, kıvrılmak. KÖK: ET *ağna-*, *ağan l+na-*, ED 88a.

ağrat- (EZ) → ağart-.

ağrı I (GT, MG, İM, TA, KH) → ağrığ.

ağrı II (GT, İM, EM, EZ), avrı (EZ): Tü. miskal tutarında bir ağırlık ölçüsü, dirhem, para. ÖRNEK: *ağrı altun*.

ağrı- (GT, İN, Kİ, KH) **avur-** (EZ): Tü. ağırmak, acımak. ÖRNEK: *köñli ağrı-*.
 KÖK: ET *agrī-* ED91.

ağrıġ (İM), **ağrı** (GT, MG, İM, TA, KH), **ar** (BM), **avruġ** (EZ): Tü. ağrı, acı, sancı. KÖK: ET *ağrıġ* ED 90a < *ağrı-ġ*, OTWF 180.

ağırıklı, ağırılı (EZ): Tü. ağırlıklı. KÖK: *agr+ıġ+lı*.

ağırt- (GT, MG, İM) → *ağırt-*.

ağıрмаġ (BM): Tü. ağrı, acı. KÖK: *ağrı-maġ*.

ağırt- (Kİ), **ağırt-** (GT, MG, İM): Tü. ağırtmak, acıtmak. ÖRNEK: *köñlün ağırt-*.
 KÖK: ET *ağırt-*, ED 92a, *ağrı-t-*, OTWF 760.

ağırttur- (Kİ): Tü. ağırttırmak, ağırtmak, acı verdirmek. KÖK: ET *ağrı-*, ED 92 < *ağrı-t-tur*.

aġu (GT, TA, İN, BM, EZ), **avu** (EZ): Tü. zehir, aġu. ÖRNEK: *aġu bir- “zehirlemek”*. KÖK: ET *aġū*, ED 78b.

aġu- (Kİ): Tü. okumak. KÖK: *okı-*, M. Özyetgin, Kİ 347.

aġuldaş (TA): Tü. komşu. KÖK: ET *aġıl*, ED 83 < *aġıl+daş*, OTWF 119.

aġuz oġlan (TA) **avuz** (EZ): Tü. süt emen çocuk. KÖK: ET *aġuj/aġuz*, ED 98a.

aġyār (GT): Ar. yabancılar. ÖRNEK: *aġyārir bile olturġanıñ kör-*.

āġāh (GT, İM, İN, KH): Far. haberdar, vakıf, uyanık, bilgi sahibi olan. ÖRNEK: *āġāh bol-*.

āh (GT, İM, İN): Ar. feryat. ÖRNEK: *āh itip ayt-, āh ve feryād kıl-*.

aġ- (KH) → *aġ-*.

āġar (GT): Ar. başka, diġer.

aġça (EK) → *aġça*.

‘ahd (GT, İM, KS): Ar. söz verme, yemin, ant. ÖRNEK: *‘ahdini boz-* “sözünü tutmamak”.

āġir (GT, İM, İN, KS): Ar. son, nihayet. ÖRNEK: *āġir bol-* “sona ermek”.

āġiret (KS), **āhret** (GT, İM): Ar. ahiret, öteki dünya. ÖRNEK: *āġiretñiñ kayġsunu yemek*.

āġir (MG, İM): Ar. son, nihâyet.

āġī (GT): Ar. kardeşim, dostum.

aġkām (MG, İM): Ar. hükümler, usûller.

aġlāk (GT): Ar. ahlak. ÖRNEK: *yaman aġlāk*.

aḥmak (GT, İM), aḥmak(CC) : Ar. ahmak, serseri, akılsız. ÖRNEK: *ahmak kiṣi* “aptal adam”.

aḥmaṣ (İN): Ar. ayak tabanı.

aḥmed (İN): Ar. ketebe kaydından eserin müstensihî anlaşılan kiṣi, Hanbel oğlu Ahmed.

aḥres (GT): Ar. dilsiz. ÖRNEK: *aḥres bol-*.

āhret (GT, İM) → āḥiret.

aḥsa- (KH), aḥsa- (İN, Kİ, BM): Tü. aksamak, topallamak. KÖK: ET *aḥsā-* ED95.

aḥsen (İN): Ar. pek güzel.

aḥsur- (KS) → aḥsur-.

aḥṣa (EM) → aḥṣa.

aḥṣam (GT, İM, BM, EZ), aḥṣam (GT, TA, CC) : Ar. akşam. ÖRNEK: *aḥṣam bol-* “akşam olmak”.

aḥtar- (GT), aḥtar- (EK, Kİ, EZ): Tü. devirmek, yıkmak. KÖK: ET *ahtar-*, ED 81.

aur- (BM): Tü. çevirmek, devirmek. KÖK: ET *āğ-* ED 77a, *ağ-r-*.

aḥūr (TA, EM), āḥūr (EM): Far. at ahır.

āḥūr (EM) → aḥūr.

aḥvāl (GT, İN, KH), aḥvel (İN): Ar. şaşı: Arapça şaşı bakışından yapılmış bir okçuluk terimi. ÖRNEK: *aḥvāl kiṣi* “şaşı kiṣi”.

aḥvāl (GT, İM): Ar. haller, durumlar.

aḥvel (İN) → aḥvāl.

aḥ (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, İH, CC, EZ): Tü. beyaz, ak. ÖRNEK: *ak sakallı* “yaşlı”. KÖK: ET *āk* ED75, TDBUÜ 171.

aḥ- (GT, MG, İM, İN, Kİ, KH, EZ), ağ- (İM), aḥ- (KH): Tü. akmak, yağma için hücum etmek, akın yapmak. ÖRNEK: *akıp sel ol-* “çok akmak”, *akar su*. KÖK: ET *ak-*, ED 77.

‘aḥabe (İM): Ar. tepe, yokuş.

āḥāl (MG): Ar. ağaç vs. deki çatlak veya kurt yeniği.

‘aḥār (İM): Ar. para getiren mülk.

aḥar (BM): Tü. ırmak, nehir. KÖK: *aḥ-ar*.

aḥar- (İM, EK), ağar- (EK, İN, KH, Kİ, EZ) : Tü. saç sakal ağarmak, ihtiyarlamak, beyazlamak; sabah yeri açılıp aydınlanmak. KÖK: *aḥ+ar-*.

ak as (İH): Tü. as dedikleri derisi makbul hayvanın ak renklisi.

aķarşu (TA): Tü. akarsu. KÖK: *akar ve su*.

aķart- (İM): Tü. tan ağarmak, sabah yeri açılıp aydınlanmak. KÖK: ET *āk*, ED 75 < *aķ+ar-t-*.

aķ bal (EM): Tü. arı balı.

aķbala (TA): Tü. Özel ad. KÖK: *aķ ve bala*.

aķbars (EM): Tü. Akbars(özel ad). KÖK: *aķ ve bars*.

aķbay (EM): Tü. zengin, beyaz zengin (özel ad). KÖK: *aķ ve bay*.

‘aķd (İN): Ar. elde yay kurma şekli.

‘aķd (GT, MG, İM): Ar. akit, sözleşme. ÖRNEK: ‘*aķdi nikāh*.

aķça (GT, MG, İM, BM, CC, EZ), aķça (EK), aķşa (EM), aķşa (CC): Tü. para, akçe. ÖRNEK: *aķça borç bér-* “para borç vermek”, *aķça al-*, *aķça tile-*. KÖK: *aķ+ça*.

aķçaba (TA): Tü. Özel ad.

aķı (TA): Tü. cömert. KÖK: ET *akī*, *ak-ı*, ED 78b.

‘aķıbe (MG) → ‘akibet.

‘akibet (GT), ‘aķıbe (MG): Ar. son, nihayet.

‘āķıl (GT, İM): Ar. akıllı. ÖRNEK: ‘*āķıl bol-*, ‘*āķıldan sor-*, ‘*āķıl işi*.

‘āķıla (İM): Ar. akıllı kadın.

‘āķıl bāliġ (İM): Ar. bülüġa ermiş.

aķın (TA, EZ): Tü. akın, dalga, sel. KÖK: *aķ-ın*, OTWF 301.

aķış- (Kİ): Tü. bir tarafa doğru hep birden akmak, akışmak. KÖK: ET *akış-*, ED 96b *ak-ış-*.

aķıt- (GT, MG): Tü. akıtmak. ÖRNEK: *ķanın aķıt-*. KÖK: *aķ-ıt-*.

aķız- (İM), aġız- (İM): Tü. akıtmak. KÖK: *aķ-ız-*.

‘āķif (GT): Ar. ibadet için bir yere kapanan. ÖRNEK: ‘*āķif bol-*.

‘aķīķ (İM): Ar. çok kez kırmızı renkli olan bir cins değerli taş, akik.

aķķuş (TA): Tü. akkuş. KÖK: *aķ ve ķuş*.

‘aķl (GT, MG, İM): Ar. akıl, us. ÖRNEK: ‘*aķl iriş-*, ‘*aķl iyesi*, ‘*aķlına ziyān it-*.

aķlıķ (İM): Tü. beyazlık, akılık. KÖK: *aķ+lıķ*.

aķmak(CC) → aķmak.

aķmak (EZ): Tü. akın, sel. KÖK: *aķ-mak*.

aķ mık (EM): Tü. boza.

aķnuna (EM): Tü. kaġnı arabası.

‘aķr (MG, İN): Ar. yara.

‘aķreb (GT, İM): Ar. akreb.

aķrın (MG, EK, CC, EZ), arķın, arķun (MG, GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH),

arķun (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH): Tü. yavaş. ÖRNEK: *aķrın kit-, aķrın*

sür-. KÖK: ET *akrū*, ED89b, *aķru+n*.

‘aks (GT, MG, İM): Ar. ters, zıt. ÖRNEK: *‘aksin it-, ‘aksin revā kör-.*

aķsa- (İN, Kİ, BM) → aķsa-.

aķsaķ (İM, EK, CC, EZ): Tü. aksak, topal. KÖK: ET *aksak*, ED 95a, *aksa-k* OTWF

227.

aķsıla (EZ): Tü. dar nesne. KÖK: ?.

aķsunķur (TA): Tü. Özel ad.

aķsur- (İM, TA, Kİ, BM), aķsur- (KS), öksür- (TA, EK, İN, KS, KH), öksür-

(CC, BM): Tü. aksırmak. KÖK: krş. ET *asur-*, ED 251a.

aķşa (CC) → aķça.

aķşam (GT, TA, CC) → aķşam.

aķtar- (EK, Kİ, EZ) → aķtar-.

aķtaran- (EZ): Tü. aktarılmak, çevirilmek. KÖK: *aķtar-ın-*, OTWF 584.

aķtaşı, aķtaş (EZ): Tü. köle.

aķtay (TA): Tü. Özel ad.

aķvā (MG): Ar. çok sağlam, çok kuvvetli.

al I (GT): Tü. hile. ÖRNEK: *al tuzagı*. ÖRNEK: *düşman alına aldan-*. KÖK: ET *āl*, ED120b.

al II (TA, İN, KH, İH, EZ): Tü. kırmızı, al. KÖK: ET *āl*, ED 120b.

āl (İN): Ar. evlat, soy, nesil.

al- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, KS, KH, BM, EZ): Tü. 1.almak 2. muktedir olmak. ÖRNEK: *can al-* “öldürmek”, *hatun al-* “evlenmek”, *satın al-* “satın almak”. KÖK: ET *al-*, ED 124b.

ala (GT, İM, EZ): Tü. alaca, karışık. ÖRNEK: *ala bol-*. KÖK: ET *āla*, ED 126a.

ala- (EZ): Tü. değiştirmek. KÖK: ET *lala-*, ET 764a.

ala (EK): Tü. ela. KÖK: → *ala*.

ā‘lā (GT) , ‘alā (İN): Ar. en yüksek, yüce, üst. ÖRNEK: *barçadan ā‘lā*.

alaca (EM, İN, KH), alaça (TA): Tü. alaca, karışık renkli. KÖK: *ala+ca*.

alacu (İH): Tü. çerden çöpten yapılip eskiden deri örtülen, sonra kıldan, yünden örme adi çul örtülen küçük adi çadır, basit çadır. KÖK: ET *alāçū*, ED 129b.

alaça (TA) → alaca.

alagöz (EM): Tü. alagöz (özel ad). KÖK: *ala+göz*.

alak (BM): Tü. havuz. KÖK: ET *alık / aluk*, *al-ık*, ED 135b - 136a.

alak- (Kİ): Tü. fikirleri ayrılmak. KÖK: <<**āla+k-*, M. Özyetgin, Kİ 351.

‘alāka (MG): Ar. ilgi, bağlantı.

alakuš (TA): Tü. Özel ad.

‘ālam (İM), ‘ālem (GT, MG, İN, KH): Ar. âlem, dünya.

‘alāmet (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. işaret, belirti, iz, alamet. ÖRNEK: *yavuzluk ‘alāmeti*.

alar (EK, İN, EZ), allar (EK, EZ) : Tü. onlar.

alas bulas (EZ): Tü. alaca bulaca, ala bula.

alay (GT, MG, EZ): Tü. öyle, o şekilde. ÖRNEK: *a.bol-* “öyle olmak”. KÖK: *a+lay*.

ala yapışkan (İH): Tü. balıkçın.

alçak (GT, EK), alşak (EM, EZ): Tü. alçak, aşağı. ÖRNEK: *a.köngüllü*. KÖK: ET *alçak*, ED129b.

alçaklık (İM): Tü. alçak gönüllülük. KÖK: *alçak+lık*.

alda- (GT, MG, İM, TA, Kİ, EZ), yalda- (EZ): Tü. aldatmak, kandırmak. ÖRNEK: *aldap sözle-*. KÖK: ET *alta-*, ED 133a, *al+ta-*, OTWF 455.

aldan- (GT, , Kİ, EZ): Tü. aldanmak. ÖRNEK: *düşman alına aldan-*. KÖK: *al+ta-n-*, OTWF 34.

aldur- (GT, İM): Tü. aldirmek, kaptırmak. ÖRNEK: *köjül aldur-*. KÖK: *al-dur-*.

‘alef (İM, İN, KH): Ar. hayvan yemi, ot, saman, yulaf.

‘ālem (GT, MG): Ar. bayrak, alem. ÖRNEK: *‘ālem ve perdeniñ kelāmı*.

‘ālem (GT, MG, İN, KH) → ‘ālam.

a‘lem (İN) → ‘ālim.

‘ale’ş- şabāḥ (GT): Ar. sabahleyin, sabah vakti. ÖRNEK: *‘ale’ş- şabāḥ kil-*.

‘aleyhim (İN) → ‘aleyhimā.

‘aleyhimā (İN), ‘aleyhim (İN): Ar. onun üzerine.

‘aleyhi’s-selām (GT, İN, KH): Ar. Peygamber anılırken söylenen saygı sözü.

ÖRNEK: *resül ‘aleyhi’s-selām*.

âlet (MG, İM): Ar. âlet, savaş ve at teçhizatı, sancak.

‘alevi (İM): Ar. Hz.Ali’yi seven, ona bağlı olan.

‘aleyhi’l-la ‘net(İM): Ar. “Allahın laneti üzerine olsun” anlamındaki söz., anlamındaki bir söz.

‘aleyke (İM): Ar. “senin üzerine olsun” anlamındaki söz.

algıg- (TA): Tü. aşağılamak. KÖK: ET *alıg*, ED 135b, *alıg+ıg-*, OTWF 492.

algış (EK, EM, EZ) → alkış.

algışla- (EM): Tü. hayır duada bulunmak. KÖK: *algış+la-*.

alıcı (CC): Tü. alıcı, müşteri. KÖK: *al-ı-çıl*.

algı (TA): Tü. korkak. KÖK: ET *alıg*, ED 135b.

alın (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. alın, ön, karşı. ÖRNEK: *ağaçların alnında koy-, dostlar alnında*. KÖK: ET *alın*, *al+ın*, ED 147b.

alın- (İM, EK, KI): Tü. ele alınmak. KÖK: *al-ın-*, OTWF 584.

alında (BM): Tü. ön. KÖK: *al+ın+da*.

alış- (İM, CC): Tü. 1. alıp vermek 2. el sıkışma, tokalaşma. KÖK: ET *alış-*, ED 153a, *al-ış-*, OTWF 553.

alıştur- (CC): Tü. değiştirmek. KÖK: *al-ış-tur-*.

‘ali (MG, KS): Ar. Hz. Ali.

‘alı (GT, MG, İN): Ar. yüksek, yüce, büyük. ÖRNEK: *‘alī mertebe* “yüksek mertebe”, *‘alī nisbet*.

ālihī(İN): Ar. “onun nesli üzerine” anlamındaki söz.

‘alīk (İN, KH): Ar. hayvana bir seferde verilen yem.

‘ālim (GT, MG, İM, İN, KS), a‘lem (İN) : Ar. alim, bilgili, bilen, bilgin. ÖRNEK: *‘ālim ir-*, *‘ālim katında*, *‘ālimden sor-*.

‘āliye (MG): Ar. yüce, ulu.

alkış (EZ), algış (EK, EM, EZ) : Tü. alkış, övme, iyi dilek. KÖK: ET *alkış*, ED137b, *alka-ış* OTWF 262.

alkışçı (MG): Tü. alkışçı, medh eden. KÖK: *alka-ış+çıl*.

allāh (GT, İM, KS), allāhu (İN): Ar. Allah, Tanrı.

allāhu (İN) →allāh.

allāhu Ekber (İM, KS): Ar. Allah en büyük.

allāh ta‘ālā (KS): Ar. yüce Allah.

‘allāme (GT): Ar. büyük alim, çok bilen, allame. ÖRNEK: *‘allāme ‘aşr*.

allar (EK, EZ) → *alar*.

alma (GT, İM, TA, EK, EM): Tü. elma. ÖRNEK: *almasın yi-*. KÖK: ET *almā*, ED 146a.

alp (TA): Tü. yiğit. KÖK: ET *alp*, ED 127b.

alpavut (EZ): Tü. büyük, devasa. KÖK: ET *alpağut*, ED128b < *alp+ağut* OTWF 81.

alşak (EM, EZ) → *alçak*.

alpak yay (İH): Tü. bir nevi yay.

alt (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, CC, EZ): Tü. alt. KÖK: ET *alt*, ED 130a.

altı (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. altı. ÖRNEK: *ayağ altında tut-*. KÖK: ET *altī*, ED130b.

altmış (EK, EM, BM) → *altmış*.

altmış (GT, İM, TA, CC) altmış (EK, EM, BM): Tü. altmış. KÖK: ET *altmış*, ED 130b.

altın (EK, EM, EZ) → *altun*.

altın ayak (EM): Tü. altın kadeh.

altıncı (KH): Tü. altıncı. KÖK: ET *altınç*, ED 131b, *altı+nç*.

altında (BM): Tü. altında. KÖK: ET *alt*, ED 130 < *alt+ı+n+da*.

altı yüz (BM): Tü. altı yüz.

altın (GT, MG, İM, TA, EK, EM, BM, CC) , altın (EK, EM, EZ): Tü. altın. ÖRNEK: *altun için özin otkā yak-*, *altun aqça*, *kızıl altun*. KÖK: ET *altūn*, ED 131a.

altıncı (CC): Tü. kuyumcu, altın işleyici. KÖK: *altun+çı*.

altıntaş (TA): Tü. Özel ad.

altın boğa (MG, EK): Tü. altın boğa.

altınla- (İM): Tü. bir şeye altın sürmek, yaldızlamak. KÖK: *altun+la-*.

altuz- (Kİ): Tü. aldırma, kaptırma. KÖK: *al-tuz-*.

alu (EZ): Tü. alış, alma. KÖK: *al-u*.

ālū (TA): Far. şeftali.

alukla- (Kİ): Tü. palanı düzeltmek, hazırlamak. KÖK: ET *aluk* / *aluk*, ED 135b, *aluk+la-*.

am (TA, EK, EZ), amu (CC): Tü. kadının cinsel organı. KÖK: ET *am*, ED155a.

amçuk (TA, EM): Tü. kadının cinsel organı, amcık. KÖK: < *am+çuk*.

‘ām (İM): Ar. umumi, genel.

a‘mā (GT): Ar. kör, ama. ÖRNEK: *a‘mā kulavuz bol-* “kör kimseye yardımcı olmak”.

āmāc (MG): Ar. nişan tahtası, hedef.

amām (İM): Ar. bağış, bağışlama.

amanat (CC): Ar. emanet.

ambar (CC): Ar. anbar.

‘amel (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. iş, amel, tarz, hareket. KÖK: *‘amel et-*, *‘amel kıl-*, *‘ameliñ yok*.

‘ameldār (GT, İH): Far. amel, iş sahibi, ücretli hizmetçi. ÖRNEK: *‘ameldār ir*.

amen (CC): Ar. amin.

amıt- (EZ) → emit-

‘āmi cāhil (İM): Ar. bilgisiz, cahil.

‘āmil (GT, İM, İM): Ar. amir, uygulayan, işleyen.

āmīn (İM, İN, KS): Ar. öyle olsun.

‘āmiy (GT): Ar. amiyy cahil, avam, ümmi.

amğur (CC) → yağmur.

āmm (İM) → ‘ammū.

ammā (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. ama, amma, ancak, fakat.

‘ammāl (GT): Ar. amel sahipleri, devlet memurları, idareciler. ÖRNEK: *‘ammāl bol-*.

āmme (İM): Ar. baş yarığının bir çeşidi.

‘ammū (GT), āmm (İM) : Ar. amca.

‘amr (GT): Ar. Arap dil bilgisi kitaplarında misallerde verilen iki şahıs isminden biri.

amrak (TA, CC, EZ): Tü. aşık, hoşlanmak. KÖK: ET *amrak*, ED162b < *amra-ğ*, OTWF 227.

‘amr (u) bin leys (GT): Ar. Leys oğlu Amr, Sîsatanda hüküm sürmüş olan Saffavîlerin ikinci hükümdarı.

amu (CC) → am.

‘amūd (GT, İM, İN): Ar. sütun, direk. ÖRNEK: *‘amūd üstünde*.

an (İH): Tü. hudut, sınır. KÖK: ET.

ana (GT, İM, TA, EK, BM, CC, EZ): Tü. anne, ana. ÖRNEK: *anasına sög-*. KÖK: ET *anā*, ED 169b.

ana kız karındaş (BM): Tü. teyze.

aña (İM, İN, KH, BM): Tü. ona.

anahtar (EZ): Rum. anahtar.

anar (EZ): Tü. onlara.

anarı (İH) → añar.

añar (İM, EZ) → añar.

añar (BM), añar (İM, EZ), anar (EZ), anarı (İH) , arı (EZ): Tü. ona, öte taraf, ileriye doğru, o tarafa. KÖK: ET *añarū, ıñarū, ınarū*, ED 190a.

anayt- (CC): Tü. böyle söylemek. KÖK: ?.

anbar(GT): Far. ambar. ÖRNEK: *'ades tolı anbar*.

'anber (GT, İM): Ar. amber, güzel koku. ÖRNEK: *'anber öküzü bol-*.

anca (İN) → ança.

ancağa (İN): Tü. o süre, o zaman. KÖK: *anca+ğa.bk. klḡA OTWF 47*.

ancağ (EZ) → ançağ.

ancılayın (İN, KH) → ançılaysın.

ança (İM, KH, CC), anca (İN): Tü. öylece, o kadar, şöyle. KÖK: ET *ançā*, ED 172b.

ançağa tigi (İM), ançağa terğü (İM) : Tü. -e kadar.

ançağa tigi kim (İM), ançağa terguson kim (İM), ançağa terguson kim (İM) : Tü. -e kadar ki.

ançağa terguson (İM) → ançağa tigi.

ançağa terguson kim (İM) → ançağa tigi kim.

ançagına (CC): Tü. biraz. KÖK: *ança+ğına*.

ançağ (İM, BM, CC), ancak (EZ): Tü. ancak. KÖK: ET *ançak*, ED 174a < *ançā+ok*.

ançağa terguson kim (İM) → ançağa tigi kim.

ançası bar (İM): Tü. ancak, lakin.

ançası bar kim (İM): Tü. ancak ki, lakin.

ançası terguson kim (İM): Tü. -e kadar ki.

ançık (EZ): Tü. merdiven. KÖK: ET.

ançılayın (İM, KH), ancılayın (İN, KH): Tü. onun gibi. KÖK: *ança+layu*, OTWF 410.

and (İM, TA, İN) → ant.

and iç- (TA) → ant iş-

anda (İM, EK, EM, İN, BM, EZ): Tü. orada, onda. KÖK: ET *antā*, ED *an(ol)+ta*, 176b.

andağ (İM): Tü. öylece, o şekilde. KÖK: ET *antağ*, ED177a , *an+teg*, OTWF 67.

andağok (İM): Tü. o şekilde, öylece. KÖK: *andağ+ok*.

andan (İM, EK, İN, KH, EZ), andın (İM): Tü. oradan, ondan. KÖK: ET *andan*, *andın*, ED 177b.

andı (CC): Tü. böyle. KÖK: Kz. anday.

andı- (CC): Tü. gizlenmek, pusu kurmak. KÖK: ET *aṇdī-*, ED 180a.

andın (İM) → andan.

aṇdur- (TA, İM): Tü. andırmak, hatırlamak. KÖK: ET *aṇdur-*, *aṇ-dur-*, ED180b.

aṇ- (GT, İM, Kİ, EZ, TA, KS): Tü. anmak, hatırlamak, zikretmek. ÖRNEK: *du‘ā bile aṇ-*. KÖK: ET *aṇ-*, ED168a.

anduz (İH), antuz (İH): Tü. ekiden ilaca kullanılan otlardan. KÖK: ET *aṇduz*, ED 178b.

aṅı (İH): Tü. akli az, sade, salak kimse.

aṅıç (EZ) → aṅıngaç.

aṇıl- (İM): Tü. anılmak. KÖK: *aṇ-il-*.

aṇla- (GT, MG, İM, EK, İN, Kİ, KH, BM, CC, EZ): Tü. anlamak. ÖRNEK: *taşından bakıp aṇla-*. KÖK: ET *aṇlā-*, ED 186a, *aṇ+la-*, OTWF 429.

aṇlat- (GT): Tü. anlatmak. ÖRNEK: *sultānga aṇlat-*. KÖK: *aṇla-t-*, OTWF 429.

aṇlı (EZ): Tü. zeyrek, anlayışlı. KÖK: *aṇ+lı*.

aṇ maṇ (MG): Tü. şaşkın, şaşkınlık.

aṇüştan (İH): dikiş yüksüğü.

aṇsız (GT), aṇsu (İN): Tü. ansız, birden bire. ÖRNEK: *aṇsızda çık-* “ansızın çıkmak”. KÖK: ET *aṇsız*, *aṇ+sız*, ED 190b.

ansızın (CC): Tü. aniden. KÖK: *aṇ+sız+ın*.

aṇsu (İN) → aṇsız.

anı (İM, EK, İN, KH, BM): Tü. onu. KÖK: ET *onu*, ED 170b.

anıṇça (CC): Tü. onun kadar. KÖK: *anıṇ+ça*.

anık (EZ) → anuk.

anıkla- (EZ) → anukla-.

anıklan- (CC) → anuklan-.

anı (İM, EK, İN, KH, EZ): Tü. onun. KÖK: ET *anın*, ol, ED 187a.

anıt (İH) → ankut.

anıt- (İH): Tü. bir şeyi yapmaya gönülden hazırlanmak. KÖK: ET *anut-*, *anu-t-*, ED 179a.

anıkut (EZ), anıt (İH): Tü. angut denen kuş. KÖK: ET *ayıt*, ED 176a.

anlar (İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM): Tü. onlar. KÖK: *an+lar*.

anların (BM, BM): Tü. onların. KÖK: *anlar+un*.

anlık eylemek (İH): Tü. lakırdıda tutulma, sersem olma.

anra- (İH): Tü. haykırmak, inlemek. KÖK: ET *aḡrā-*, *ıḡrā-*, ED 189b.

ant (GT, İM, EK, İN, CC, EZ), and (İM, TA, İN): Tü. ant, yemin. ÖRNEK: *a. iç-* “yemin et-”. KÖK: ET *and ant*, ED 176a.

ant iş- (EM), and iç- (TA), ant iş- (EM): Tü. yemin etmek.

anta- (Kİ): Tü. üzölmek, hüzünlü olmak. KÖK: kelime bu şekil ve anlamı ile ne tarihî ne de modern Türk dili alanında tanıklanmamıştır.

anter (GT): Ar. cesaret ve kahramanlığı ile tanınmış bir arap şair.

ant iş- (EM), and iç- (TA), ant iş- (EM): Tü. yemin etmek.

ant iş- (EM) → ant iş-.

anth (EZ): Tü. yeminli. KÖK: *ant+lıg*.

antuz (İH) → anduz.

anu (İN, KH), anun (BM): Tü. onun. KÖK: *a+nuḡ*.

anuk (GT, İM, İN), anık (EZ) : Tü. hazır. ÖRNEK: *anuk kıl-* “hazırlamak”, *anuk it-*. KÖK: ET *anuk*, ED 182b, *anu-k* OTWF228.

anukla- (Kİ, CC), anıkla- (EZ): Tü. hazırlamak. KÖK: ET *anuklā-*, ED 183a, *anuk+la-*.

anuklan- (İM, TA), anıklan- (CC): Tü. hazırlanmak. KÖK: *anuk+la-n-*.

anul anul (İH): Tü. ağır ağır, yavaş yavaş. KÖK: ET *amul*, ED 160b.

anun (BM) → anuḡ.

anur (BM): Tü. vade, zaman.

anuz (CC) → henüz.

‘anzerūt (İN) ‘anzirūt (KH) ‘anzūrīt (KH) ‘anzurūt(KH): Ar. dikenli bir ağaçtan çıkan kırmızı veya beyaz bir nevi zamk.

‘anzirūt (KH) → ‘anzerūt.

‘anzūrīt (KH) → ‘anzerūt.

‘anzurūt(KH) → ‘anzerūt.

apak (TA, EK, EM, KH,) , appak (EK, İM): Tü. bembeyaz, apak. KÖK: *ap+ak*.

apar- (EZ): Tü. göndermek. KÖK: *al-ıp ve bar-*.

apostol (CC): Rum. havari.

apostolik (CC): havariler ile ilgili.

appak (EK, İM) → apak.

apra (EZ) → araba.

aprağ (EZ) → oprak.

aprağ (EZ): Tü. tanrı yayı, yeşil kuşak. KÖK: ?.

apsa (EZ): Tü. tabut. KÖK: ?.

aptal (EZ): Ar. aptal.

aptallan- (EZ): Ar+Tü. aptal olmak. KÖK: *aptal +lan-*.

‘ār (GT, EZ): Ar. utanma. ÖRNEK: *‘ār kör-* “utanmak”, *‘ār kıl-*.

ar (BM) → ağrığ.

ar- (GT, TA, Kİ, BM, CC, EZ), arı- (İM) : Tü. yorulmak, yorgun ve bitkin düşmek. ÖRNEK: *arıp açıp otur-*, *arıp kal-*. KÖK: ET *ār-*, ED 193a.

ara (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH, BM, CC, EZ, İH): Tü. ara, arasında. ÖRNEK: *güller arasında*, *ara ala bol-*. KÖK: ET *arā*, ED196a.

ara- (KS) → arala-

‘arab (GT, MG, İN, KS): Ar. Arap. ÖRNEK: *‘arab diyāri*, *‘arab ir*.

araba (TA, CC, EZ), apra (EZ): Ar. araba.

‘arabça (GT): Tü. Arapça. ÖRNEK: *‘arabça ayt-*.

a’rabī (GT, MG, İN, KS): Ar. çölde oturan Arap, çöl Arabı. ÖRNEK: *a’rabī oğlı*.

a’rāf (GT): Ar. cennet ile cehennem arasında tasavvur olunan yer, araf.

‘arafa (İM) → ‘arafāt.

‘arafa (İM): Ar. bayramdan önceki gün, arife.

‘arafāt (İM), ‘arafa (İM): Ar. Arafat dağı.

‘arak (GT): Ar. ter, terleme.

araklı (CC): Far. tuval, bir cins keten bezi. KÖK: *arak+lı*.

arala- (İM), ara- (KS): Tü. arasını açmak, aralamak. KÖK: ET *arala-*, ED 231a, *ara+la-*, OTWF 430.

aralaş- (İM): Tü. birbirine tutturmak. KÖK: *ara+la-ş-*.

ārām (GT): Ar. dinlenme, mola, rahat. ÖRNEK: *ārām kıla bil-*.

‘aran (İN, KH): Ar. hayvanın bacağına bıcılğan hastalığı olmak.

araslan (EM) → arsla.

araṭma (EM): Tü. heybe. KÖK: ET *art-*, ED 201b, *arṭ-ma*.

arba (TA): Ar. dört yaşındaki tay. KÖK: krş. Ar. *arba* ‘a.

arçıla- (CC): Tü. ara bulmak. KÖK: ?.

arḍ (EM, KS) → art.

ardab (TA): kile. KÖK: ?.

ardeşir (GT): Ar. Bābegān Sasani hanedanının kurucusu.

arduç (İH): Tü. ardıç ağacı. KÖK: ET *artuç*, ED 204a.

arfa (EK, EM) → arpa.

arḥa (KH) → arka.

arğaç (İH): Tü. dokunacak bezin uzunluğuna gerilen iplik adı.

arğırmaḳ (EZ): Mo. soylu iyi at Mo. *arğamaḡ* L 83b. “soylu at”.

Kz: *arğımaḳ* “soylu at” KHS 86b.

arḡ (BM) → arık.

arḡan (BM): Tü. evcil.

arḡış (İH): Tü. at veya katırla eşya ve insan nakliyatı. KÖK: ET *arkış-*, ED218a, *arka-ş* OTWF 268.

arı (EZ) → anḡaru.

arı (GT) → arıḡ.

arı- (GT, MG, İM, İN, KS, KH, CC), aru- (EZ): Tü. temiz olmak, saf olmak, güzel olmak. ÖRNEK: *arı yolda yüri-* “harama bulaşmamak”. KÖK: ET *arı-*, ED 198a.

arı- (İM) → ar-.

arıḡ (İM), arı (GT), arov (CC): Tü. temiz, kutsal. ÖRNEK: *arıḡ yolda yüri-*, *arıḡ ton*. KÖK: ET *arıḡ*, ED 213b, *arı-ḡ*, OTWF 179.

arıḡlık (İM), arılıḡ (İM, KS), aruvlıḡ (CC) : Tü. temizlik, saflık. KÖK: *arı-ḡ+lık*, OTWF 121.

arık I (EZ), arḡ (BM), arḡ (GT) : Tü. ırmak. KÖK: ET *arık*, ED 214a.

arık II (GT, CC, EZ) → aruk.

arık III (TA): Tü. bok. KÖK: ET *ark*, ED 213a.

arıkla- (EZ): Tü. zayıflamak. KÖK: *arı-k+la-*.

arıksuz (CC): Tü. kirli. KÖK: *arı-k+sız*.

arıla- (KS) → ağırla-.

arılık (İM, KS) → arıglık.

arın- (MG, İM, Kİ, KS, CC): Tü. arınmak, temizlenmek. KÖK: *arı-n-*, OTWF 198.

arış (İH): Tü. dokunacak bezin uzunluğuna gerilen iplik adı. KÖK: ET *arış*, **ar-ış*, ED 239a.

arıt- (İM, Kİ, KS, BM, İH, CC, EZ): Tü. temizlemek. KÖK: *arı-t-*, OTWF 589.

‘ārif (GT): Ar. irfan sahibi, arif. ÖRNEK: *‘ārifir*, *‘ārif yolunda kit-*.

‘ariyet (İM): Ar. ödünç.

arķ (GT) → arık I.

arķa (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ), **arķa**: Tü. arka, sırt, geri taraf, zürriyet. ÖRNEK: *arkasın yere kitür-* “yenmek”. KÖK: ET *arkā*, ED 215.

arķa ber- (TA): Tü. yardım etmek, destek olmak.

arķalan- (MG): Tü. dayanmak, güvenmek, arkasına almak. KÖK: ET *arkalan-*, *arka+lan-*, ED 220a.

arķalaş- (TA): Tü. yardım etmek. KÖK: *arķa+laş-* OTWF, 576.

arķalı (İN, KH): Tü. kuvvetli, arkalı. KÖK: *arķa+lıg*, OTWF 124.

arķın, **arķun** (MG, GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH) → aķrın.

arķınlık (İM): Tü. yüze gülme. KÖK: ?.

arķır (CC) → arķurı.

arķun (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH) → aķrın.

arķunluk (İM), **arķunluk** (İM): Tü. usulüne uygun olarak, ağır başlılık, alçak gönüllülük, yumuşaklık. KÖK: *aķrun+lık* OTWF, 121.

arķunluk (İM) → arķunluk.

arķun yürümek (İH): Tü. küçük adımlarla yürüme.

arķur (MG, İM), **arķır** (CC): Tü. çapraz, yanlamasına. KÖK: ET *arkuru*, **arkur-u*, ED 219a.

arlan- (EZ): Ar+Tü. utanmak. KÖK: *ar+la-n-*.

arlanğan (İH): Ar+Tü. şerefini, namusunu korumak için ağır başlı azametli hareket eden kimse. KÖK: *ar+lan-ğan*.

armağan (BM, EZ): Tü. hediye, armağan. KÖK: ET *armağān, yarmağān*, ED 232a.

armağ (TA, İH): Tü. zahmet, meşakkat. KÖK: → ar-.

arman (EZ): Tü. azmış, iri yarı. KÖK: *az-man*.

armud (İN) → armut.

ārmūt (GT, TA, EK, EM, CC, EZ) , armud (İN): Far. armut.

arov (CC) → arığ.

arpa (GT, İM, TA, EM, İN, KH, BM, CC, EZ), arfa (EK, EM): Tü. arpa. ÖRNEK: *arpa etmeki*. KÖK: ET *arpā*, ED,198b.

arsalan, arslan (EK ,GT, İM, TA, CC, EZ) → arslan.

arslan (GT, İM, TA, CC, EZ), arsalan, arslan (EK ,GT, İM, TA, CC, EZ), artsan (BM), aşlan (TA, EM), astlan (CC): Tü. aslan. ÖRNEK: *arslan yürek* “cesür” *arslan kuvveti*. KÖK: ET *arslān*, ED, 238a.

artsan (BM) → arslan.

arşın (EZ) → arşun.

arşun (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, BM, CC) , arşın (EZ): Tü. ölçü birimi. ÖRNEK: *ikki arşun suda helāk olmak*. KÖK: < *arış/arş* kelimesinin genişletilmiş şekli, Tietze I 201b.

art (GT, MG, İM, İN, KH, CC, EZ), ard (EM, KS): Tü. art, arka, geri. ÖRNEK: *artına tüş-* “takip et-”, *artinça ayt-*, *artinça bar-*. KÖK: ET *art*, ED,200b.

artinça (BM): Tü. geri. KÖK: *art+unca*.

art- (GT, İM, EK, Kİ, BM, CC): Tü. artmak, çoğalmak. ÖRNEK: *artıp kal-* “fazla olmak”. KÖK: ET *art-*, ED, 201b.

artat- (EZ): Tü. bozmak, azdırmak. KÖK: ET *arta-*, ED 208 < *arta-t-*, OTWF 657.

artık (EZ) → artuk.

artır- (CC, EZ) → artır-.

artkarı, artkaru (İM, KH), atkarı (EK, EZ), yatharı (EM): Tü. arkaya, arkasında. KÖK: *art+karı*, ET *art*, ED 201b, < *artgaru*.

artuk (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH, CC), artık (EZ): Tü. fazla, çok. ÖRNEK: *özgeden artuk kör-* “başkasından daha sevmek ”, *artukrak sözle-*, *artuk bol-*. KÖK: ET *artuk*, ED 204b, *art-ok*, OTWF 228.

artukçı (İN): Tü. terk eden, vazgeçen. KÖK: *art-ok+çı*.

artuḡsulıḡ (İM): Tü. üstünlük, efdallik. KÖK: *art-uk+su+lıḡ*.

artum (CC): Tü. çok. KÖK: *art-um*, OTWF 290.

artur- (GT, MG, İM, TA, İN, Kİ, KS, BM), artır- (CC, EZ): Tü. artırmak, çoğaltmak. ÖRNEK: *ni ‘met artur-*. KÖK: *art-ur-*, OTWF 710.

arturul- (İM): Tü. arttırılmak, fazlalaştırılmak. KÖK: *art-ur-ul-*.

aru I (TA, EM, BM): Tü. arı. KÖK: ET *arī*, ED196b.

aru II (TA, EK, İN, EZ) → arı.

aru- (EZ) → arı-.

aru balı (EK): Tü. arı balı.

aruḡ (GT, İM, TA, , İN), arıḡ (GT, CC, EZ): Tü. zayıf, yorgun. ÖRNEK: *aruk bol-* “yorulmak”. KÖK: ET *aruk*, ED 214a, *ar-uk*, OTWF 228.

aruḡla- (İN, Kİ, KH): Tü. zayıflamak, cılızlaşmak. KÖK: *ar-uk+la-*, OTWF 228.

aruḡ taḡ (BM): Tü. çoban yıldızı.

arun (EM): Tü. uzun, büyük yılan.

aruvlıḡ (CC) → arıḡlık.

‘arūz (GT): Ar. aruz, şiir vezni, ölçü. ÖRNEK: *‘arūz ‘ilmi*.

arvana (EM, BM): dişi deve. KÖK: Kz. *aruana*. KHS 93a; Kkl. *ærwana* “sütlü deve” KKLTTTS 1 149.

‘arż (GT, İM): Ar. arz, sunma. ÖRNEK: *‘arż it-*.

‘arż (MG): Ar. en, gençlik.

ārzū (GT, EZ): Far. istek, arzu. ÖRNEK: *ārzū bilen..haşıl bol-*.

ārzūla- (CC): Far+Tü. istemek, arzulamak. KÖK: *arzu+la-*.

aş- (MG, İM, TA, İN, Kİ, KH, CC, EZ), aş- (EK): Tü. asmak, germek, baş aşağı asmak. KÖK: ET *as-*, ED 240b.

ās (İM, İN): Ar. mersin ağacı.

ās (EM, EZ): Tü. gelincik türünden bir hayvan, as. KÖK: ET *ās*, ED 240a.

‘aşā (İM, İN): Ar. değnek, sopa.

‘aşaba (İM): Ar. baba tarafından akraba olan.

‘asabalıḡ (İM) DİL: Ar+Tü. baba tarafından olan akrabalık. KÖK: *‘asaba+lıḡ*.

a‘şam (İN, KH): Ar. ön bacadaki beyazlık.

āsān (GT, İM, İN): Far. kolay. ÖRNEK: *āsān ut-, āsān yit-*.

āsānlıḡ (İM): Far+Tü. kolaylık. KÖK: *āsān+lıḡ*.

a‘sar (İN, KH): Ar. kötürüm; uğursuz at.

āsāyiş (GT): Far. rahat, huzur. ÖRNEK: *āsāyiş tap-* “rahatlamak”, *āsāyiş kıl-*.

aşbāvüse (İN): Ar. büyü sözü.

‘asel (GT): Ar. bal. ÖRNEK: *‘asel bir-*.

asığ (TA, CC) ışığ (EM), asu (EZ), azık (CC), asov (CC), aşşı (BM, EZ) : Tü.

kazanç, yarar, yardım. KÖK: ET *asığ*, ED 244b, *as-ıg*, OTWF 179.

aşıl- (İM, Kİ, CC): Tü. asılmak. KÖK: ET *asıl-*, ED 247b, *as-ıl*, OTWF 654.

asın- (MG, EZ): Tü. asınmak, takınmak, kuşanmak. KÖK: ET *asın-* ED 248b, *as-ın-*, OTWF 589.

asır (CC): Tü. düşün. KÖK: Kz. *asır* ‘eğlence’ KTTS 64a.

aşhāb (GT, İM): Ar. 1. sahipler 2. peygamberin arkadaşları, sahabe. ÖRNEK: *aşhābdan bir kişi*.

‘āşī (GT, İM, İN, KS): Ar. asi, isyan eden. ÖRNEK: *‘āşīler nedāmet yi-*.

aşil (KH) → aşl.

aşl (GT, MG, İM, İN, KH) aşil (KH): Ar. asıl, esas, kök, temel. ÖRNEK: *aşl-ı taş*, *aşlın bil-*.

aslah (MG): Ar. daha iyi.

aslam (İM): Tü. faiz. KÖK: << **ası-la-m*.

aslamla- (EZ): Tü. kazanmak, faydalanmak. KÖK: *ası-la-m+la-*.

aşlan (TA, EM) → arslan.

aşlen (İM): Ar. aslında, esasında.

asmanı (EZ): Far. gök rengi, mavi.

asmarla- (EZ): Tü. ısmarlamak.

aşnulan- (Kİ): Tü. nazlanmak. KÖK: **asnu +la-n-*, M.Özyetgin, Kİ 362.

‘asır (GT, İM): Ar. asır, yüzyıl.

asov (CC) → asıg.

‘aşr (KS): Ar. ikinci vakti.

asra- (CC): Mo. beslemek. KÖK: Mo. *asara-*, MTS 90a.

asra- (EZ) → ıştır-

asrat- (CC): Tü. besletmek. KÖK: *asra-t-*, OTWF,760.

asrı (MG) → asru.

asru (CC) asrı (MG): Mo. aşırı, çok. KÖK: Krş. ET *aşrū*, ED 264b.

asrov (CC): Mo+Tü. beslemek. KÖK: *asra-v*.

aşşı (BM, EZ) → asıg.

aşşıla- (EZ): Tü. kazanmak, kâr etmek. KÖK: *aş-şı +la-*.

ast (GT, İM, CC): Tü. alt. KÖK: ET *ast*, ED 242a.

astâr (İM, İH, EZ): Far. astar, elbisenin altına kaplanan bez.

astılan (CC): Tü. tefecilik. KÖK: ET *asığ*, ED 244b; *aslam* ED 245a, Kum: *astılam*, Tat. *aslam*.

astın (GT): Tü. alt, aşağı. KÖK: ET *astın*, ED 242b, *ast+ın*.

astlan (CC) → arslan.

astlançı (CC): Tü. aracı, tefeci. KÖK: *astılan+çı*.

‘asker (MG) DİL: Ar. asker, askerlik.

asu (EZ) → asıg.

aş (GT, İM, TA, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. yemek, aş. ÖRNEK: *aş içinde ağu bër-* “zehirlemek”, *aşı biş-*, *aştan ilin çek-*. KÖK: ET *āş*, ED 253b.

aş (EZ) → aç.

aş- (EK) → as-.

aş- (GT, MG, İM, TA, İN, KH, CC, EZ): aşmak, geçmek. ÖRNEK: *kün aş-*, *hadden aş-*. KÖK: ET *āş-*, ED 255a.

aş- (EM) → aç-.

‘aşā (GT): Ar. akşam yemeği. ÖRNEK: *‘aşāğa muntazır otur-*.

aşa- (GT, TA, CC): Tü. yemek. ÖRNEK: *kırı itmek aş-*. KÖK: ET *aşā-*, ED 256b, *aş+a-*, OTWF 418.

aşağ (TA) → aşak.

aşağa (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, BM, EZ): Tü. aşağı. ÖRNEK: *aşağa bırak-*, *aşağa it-*. KÖK: ET *aşağā*, *aşak*, ED 259b.

aşağarak (KH): Tü. daha aşağı. KÖK: *aşağa+rak*.

aşçı (EK): Tü. aşçı. KÖK: ET *aşçı*, *aş+çı*, ED 257a.

aşgak(TA): Tü. baldır ile ökçe arasındaki sinirler. KÖK: ?.

aşak (İM, İN, BM, EZ), aşağı (TA): Tü. aşağı, alçak. KÖK: ET *aşak*, ED 259a.

aşak (EM): Tü. başlık. KÖK: ET *aşağ*, ED 259a.

aşı daşı (İH): Tü. kızgın, aynı zamanda boya gibi kızarmış çok sıcak madde.

‘āşık (GT), ‘ışk (GT), yaşık (EZ) : Ar. âşık, tutkun. ÖRNEK: *aşık bol-* “beğenmek”, *aşağa er*.

aşık (MG, TA, EZ) → aşuk.

aşık (EM) → aşuk.

aşık- (GT, MG, İM, İN, KH, İH, CC, EZ): Tü. acele etmek; kızmak. ÖRNEK:

aşıkkan atlı ir. KÖK: ET aşuk-, ED 259.

aşıktır- (EK): Tü. acele ettirmek. KÖK: *aşık-tır-*.

aşır (EK): Tü. ikinci.

aşıtı- (EZ): Tü. aldatmak.

aşikāre (İM, EM), **aşkara** (CC): Far. belli, açık, meydanda.

‘āşir (İM): Ar. öşür toplayıcı.

aşkar (İN, KH): Ar. doru, kumral, sarı, açık renkli at.

aşkara (CC) → aşikāre.

aşla- I (Kİ): Tü. ok kırıldığı zaman onu eklemek. KÖK: ET *aşlā-*, ED 262b, *aş+la-*, OTWF 554.

aşla- II (İH, EZ): Tü. yemek koymak. KÖK: ET *aşlā-*, ED 262b, *aş+la-*.

aşlan- (MG): Tü. eklenmek, ulanmak. KÖK: ET *aşla-*, ED 262b, *aş+la-n-*.

aşlık (EM, CC, EZ), **aştık** (BM): Tü. yemeklik buğday, aş olacak her şey. KÖK: ET *aşlık*, ED 261b, *aş+lık*, OTWF 121.

‘aşr (İM): Ar. Kur’an-ı Kerim’den on ayet miktarı okunan kısım.

aştık (BM) → aşlık.

aştık-(EZ) Tü. acele etmek; kızmak. KÖK: ?.

aşuk (CC), **aşık** (MG, TA, EZ), **aşık** (EM): Tü. aşık, aşık kemiği. KÖK: ET *aşuk* ED 259.

aşur- (MG, İN): Tü. aşırmaq, geçirmek. KÖK: ET *aşur-*, ED 265a, *aş-ur*, OTWF 710.

āşūrā (İM): Ar. Muharrem ayının 10. günü, aşure.

aşut (İH): Tü. dağın aşılacak yolu, beli. KÖK: *aş-ut*, OTWF 308.

at I (GT, MG, İM, EK, CC), **ad** (MG, EK, EM, İN, KS): Tü. ad, isim. ÖRNEK: *atın işit-* “adını duymak”, *eygü at*. KÖK: ET *āt*, ED 32b.

aṭ II (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. at, binek hayvanı. ÖRNEK: *at çap-* “koşturmak”, *at sür-*. KÖK: ET *at*, ED 33a.

at- (GT, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, EZ): Tü. atmaq, dökmek. ÖRNEK: *taş at-*, *taṭ at-*. KÖK: ET *at*, ED 36a.

ata (GT, İM, TA, EK, KS, BM, CC, EZ): Tü. ata, baba. ÖRNEK: *atası katına kil-*. KÖK: ET *atā*, ED, 40a.

‘āṭā (GT, İM): Ar. verme, bağış, ihsan. ÖRNEK: *‘āṭāsın kes-*.

ata ana (İM): Tü. anne baba.

ata ata (İM): Tü. dede, büyük baba.

‘atağ (KH): Ar. boyun.

atalıg (CC) → atalık.

atalık (İM), atalıg (CC): Tü. babalık. KÖK: *ata+lık*.

atan- (EZ), adan- (İN, Kİ, EZ): Tü. ad verilmek, adlandırılmak. KÖK: ET *ātan-*, ED 61a, *ata-n-*, OTWF 590.

atana (EZ): → eten.

atası karındaşı (İM, TA, BM): Tü. amca.

atasının kız karındaşı (İM, BM): Tü. hala.

ataş (İM): Tü. adaş. KÖK: ET *adaş*, ED,72a, *ādaş* < *at+daş* OTWF119.

‘atıf (İM): Ar. çevirme, döndürme.

atış (İN): Tü. atma tarzı. KÖK: *at-ış*.

‘atık (MG): Ar. eski.

ātık(İM): Ar. hür.

atıl- (İM, EZ): Tü. atılmak. KÖK: *at-ıl-*, OTWF 651.

atkarı (EK, EZ) → artkarı.

atla- (İM, İN, CC, EZ): Tü. adım atmak, üzerinden geçmek. KÖK: *at-la-*, OTWF 429.

atla- (EZ) → atta-.

atlam (MG, İM, İN, EZ): Tü. adım. KÖK: *at-la-m*, OTWF -(X)m 290.

aılan- (Kİ, CC): Tü. ata binmek. KÖK: ET *atlan-*, ED 58a, *atla-n*, OTWF 591.

aılas (GT): Ar. yüzü ipek, tersi pamuklu bir kumaş cinsi. ÖRNEK: *aılas işle-*, *aılas bisāf tōşe-*.

aılı (GT, İM), atlu (TA, CC): Tü. atlı, süvari. ÖRNEK: *atlı ir* “atlı adam”. KÖK: *at+lı* < *atlıg*, *at+lıg*, OTWF 139.

atlıg (İM), adlu (İN): Tü. adlı, isimli. KÖK: ET *ātlıg*, ED 54b, *at+lıg*, OTWF 149.

atlu (TA, CC) → atlı.

atmaça toğan (TA): Tü. atmaca. KÖK: *at-ma+ca*.

atmaklıg (İN): Tü. atma tarzı. KÖK: *at-mak+lıg*.

atmış (EZ) → altmış.

atov (CC) atuv (BM): Tü. ada.

atısız (TA): Tü. atsız, atı olmayan. KÖK: *at+sız*.

atta- (İM), atla- (EZ), ada- (EZ): Tü. isim vermek, ad koymak. KÖK: ET *atā-*, ED 42a, *at+a-* OTWF418.

attanı- (İM): Tü. ad verilmek. KÖK: *at+a-n-ıl-*.

‘aṭṭār (GT, İM): Ar. aktar. ÖRNEK: *‘aṭṭār dükānı*.

aṭṭur (EM): Tü. doru at. KÖK: *at+tur < toruğ*.

aṭuv (BM) → atov.

av (GT, MG, İM, CC, EZ), uv (CC): Tü. av. ÖRNEK: *avğa çık-*, *av itleri*. KÖK: ET *āv*, ED 3b.

‘avām (GT, İM): Ar. halk, avam. ÖRNEK: *‘avām tili*.

aval (CC) → avval.

av avla- (EM): Tü. avlamak.

āvāz (GT, MG, İM, EK, EM, İN, CC): Far. ses, avaz. ÖRNEK: *āvāz kil-*.

avçı (GT, EZ): Tü. avcı. KÖK: *av+çıl*, OTWF 106.

avçılar evi (İH): Tü. çalıdan ottan yapılmış küçük kulübe.

avdaz (EK, KS): Far. abdest.

avğas (TA): ? divit.

aviç (GT) → avuç.

avla- (GT, İM, TA, EM, İN, KI, KH, BM, EZ): Tü. avlamak. KÖK: *av+la-*, OTWF 432.

avlağı (İH): Tü. ağaçla, tahta ile, taşla çevrilmiş yer ve koyun ağılı. KÖK: ET *ağıl*, ED 83b, *ağıl+ağı*, OTWF 93.

avlağ (CC, EZ): Tü. çöl. KÖK: ET *ağlāk*, ED 84b, *agla-k*, OTWF 227.

avlan- (İM): Tü. avlanmak. KÖK: *av+la-n-*.

avlavçı (EZ): Tü. avcı. KÖK: *av+la-v-çıl < av+la-gçıl OTWF -(X)gçıl 371*.

avna- (EZ) → ağna-.

‘avráṭ (GT, İM, TA, EK, EM, EZ): Ar. 1. kadın 2. bedende dinen görümesi yasak olan yer. ÖRNEK: *‘avráṭ kumaşın kiy-*.

‘avrat-ı galiza (İM): Ar. insanın edep yerleri.

avrı (EZ) → ağrı II.

avriz (TA, CC): Far. hela, su dökülen yer, tuvalet.

avruk (EZ) → ağrığ.

avrun- (EZ): Tü. ağırlanmak. KÖK: *ağır-n-* OTWF 474.

‘avs (MG): Ar. nâvek okunun bir başka adı.

avsağ (TA): Tü. kavak ağacı.

avstır- (CC): Tü. yarenlik etmek, sohbet etmek, çene çalmak. KÖK: *avs +tır-*, Tat. *avıştır-*, TRS.

avu (EZ) → ağu.

avuç (GT, İM, EK, EM, İN, KS, KH, EZ), avıç (GT), ovuç (CC): Tü. avuç. ÖRNEK: *bir avuç un*. KÖK: *krş.* ET *ağut*, ED 44b.

avuçla- (İM, İN): Tü. avuçla almak. KÖK: *avuç+la-*, OTWF,429.

avulan- (EZ): Tü. ağulanmak, zehirlenmek. KÖK: *ağu+la-n-*, OTWF,509.

avun- (Kİ): Tü. bir şeyle meşgul olarak ağlamaktan vazgeçmek. KÖK: ET *avin-*, **avı-n-*, ED 12b.

‘avun (KH): Ar. atın tabanında başlayarak nasır halini alan hastalık.

avundur- (EZ): Tü. avutmak. KÖK: *avun-dur-*.

avur (EZ) → ağır.

avur- (EZ) → ağırı-.

avur- (EZ) → ağırı-.

avurçuk (EZ) → ağırçak.

avurla- (CC, EZ) → ağırla-.

avurla- (EZ) → oğurla-.

avut- (Kİ), uvut- (CC): Tü. çocuğu ağlamaktan vazgeçirmek, avutmak. KÖK: ET *avit-*, **avı-t-*, ED 7a.

avuz (BM, CC, EZ) → ağız.

avuz (EZ) → ağız.

avuzğun (EZ): Tü. azgın, yolunu şaşırın. KÖK: ET *azğun*, ED 283b < *āz-ğun*.

avval (İM), aval (CC) : Ar. evvel, ilk, başlangıç.

aw- (İM): Tü. 1. hastayı tedavi etmek 2. elle sürtüp ovmak. KÖK: ET *uv-*, ED 4b.

awul- (İM): Tü. elle ovulmak. KÖK: ET *uvu-l*, *uv-ul-*, ED 10a.

ay I (GT, MG, TA, EK, EM, İN, BM, EZ): Tü. ay, kamer. ÖRNEK: *ay yüzli* “güzel”, *tolun ay*. KÖK: ET *āy*, ED 265a.

ay II (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH): Tü. yılın 12’de biri. ÖRNEK: *bir ay oltur-*. KÖK: ET *ay*, ED 265b.

ay III (GT): Tü. ey! Ünlem. KÖK: ET *ay*, ED 265b.

ay- (GT, İM): Tü. söylemek, demek. ÖRNEK: *şifātın ay-*. KÖK: ET *ay-*, ED 266a.

ay (TA): Tü. ege.

aya (GT, MG, TA, EK, İN, BM, EZ): Tü. avuç, el içi, aya. ÖRNEK: *ayasında hünerler tut-* “becerikli”, *bir aya bulut*. KÖK: ET *ayā*, ED 267a.

aya- (İH, EZ): Tü. lakap, unvan vermek, hürmet etmek. ÖRNEK: *çerigden māl aya-*. KÖK: ET *ayā*-, ED 267b.

ayaçuk (İM): Tü. ayakçık. KÖK: *ayak+çuk*.

ayağ (EK) → ayak.

ayağ I (GT, MG, TA, EM, İN, KS, KH, EZ), ayağ (EK) DİL: Tü. ayak. ÖRNEK: *ayağ altında koy-* “aşağılamak”, *öz ayagı bile kil-* “kendisi gelmek”. KÖK: ET *adak*, ED 45a.

ayağ II (GT, İM, EM): Tü. kadeh, kase, çanak. KÖK: ET *ayak*, ED 270a.

ayak çanak (İM): Tü. kap kacak.

ayan- (Kİ): Tü. şımartmak. KÖK: ET *ayā*-, 268b, *aya-n-*, OTWF 655.

a’yān (GT): Ar. ileri gelenler, eşraf, ekabir.

‘ayān (İN): Ar. okçuluk terimi, iki gözü bir göz edip hedefi gözetleme.

ayar- (EZ): Tü. teşvik etmek.

‘āyāt (İM): Ar. ayetler.

ayaz (GT, EZ): Tü. Sultan Gazneli Mahmud’un kumandanı; bulutsuz açık hava. KÖK: ET *ayās*, ED 276a.

‘ayb (GT, MG, İM, İN): Ar. ayıp, kusur, hastalık. ÖRNEK: *‘aybı yok* “kusursuz”, *‘aybı bol-*, *‘aybın aç-* “hatasını yüzine vurmak”, *‘ayb kör-*.

ayba (TA): Tü. Aybey (özel ad).

aybala (TA): Tü. Aybala (özel ad). KÖK: *ay ve bala*.

aybars (TA): Tü. Aybars (özel ad). KÖK: *ay ve bars*.

aybeg (TA): Tü. Aybey (özel ad). KÖK: *ay ve beg*.

‘aybla- (İM): Ar+Tü. ayıplamak, kınamak. KÖK: *ayb+la-*.

‘ayblı (İM), ‘ayblu (İN, KH), ‘ayıblu (KH): Ar+Tü. ayıplı, kusurlu. KÖK: *ayb+lı*.

‘aybsuz (İN, KH), ‘ayıbsuz- (KH): Ar+Tü. kusurlu ve hasta olmayan, ayıpsız. KÖK: *ayb+sız*.

ayd- (KS) → ayıt-

aydemür (TA): Tü. Aydemir (özel ad). KÖK: *ay ve demür*.

aydın (GT, TA): Tü. ışık, aydınlık, parlak. ÖRNEK: *kamer bigin aydın*. KÖK: ET *aydın*, ED 268b, *ay+dın*, OTWF 155.

aydınlı- (EZ), aydınlı- (Kİ): Tü. parlamak. KÖK: *aydın+la-*.

aydınlık (GT, EM, EZ): Tü. aydınlık. ÖRNEK: *aydınlık kör-*, *aydınlıkça kitür-*.

KÖK: *aydın+lık*.

aydigin (TA): Tü. Aytigin (özel ad). KÖK: *ay ve tigin*.

aydoğdı (TA): Tü. Aydoğdu (özel ad). KÖK: *ay ve doğdı*.

āyet (GT, İM, KS): Ar. ayet, Kur'an'ın cümleleri. ÖRNEK: *āyet* 'izzeti.

āyet'l-kürsī(İM): Ar. Bakara Süresinin 255. âyeti.

āyet'l- müdāyene (İM): Ar. Bakara Süresinin 282. âyeti.

aygine (TA): Tü. Küçük ay (özel ad). KÖK: *ay+gine*.

aygır (TA, EK, EM, İN, KH, BM, EZ): Tü. aygır, damızlık at. KÖK: ET *ağır*, ED 47b.

‘ayıb (KH): Ar. ayıp, kusur.

‘ayıblu (KH) → ayblu.

‘ayıbsuz- (KH) → aybsuz.

ayığ- (BM): Tü. ayılmak. KÖK: krş. ET *ağın-*, **ad-ın-*, ED 61b.

ayık (TA, EZ): Tü. ayık, sarhoş olmayan. KÖK: Krş. ET *ağığ*, ED 46a, **ad-ığ*, OTWF 181.

ayıklan- (EZ): Tü. ayılmak. KÖK: *ağığ+lan-*.

ayır- (GT, MG, İM, Kİ, KS, BM, EZ): Tü. ayırmak, uzaklaştırmak. KÖK: ET *ağır-*, ED 66b, **ad-ır-*, OTWF 535.

ayır-la- (EZ, Kİ, EZ, BM): Tü. ayırmak, parçalamak. KÖK: **ayırı-la-*.

ayıl (EZ): Tü. semer kolanı. KÖK: Kz. *ayıl* “kolan” KHS 37a, Kara-Mal. *ayıl* KMTAS 1 83b, Baş. *ayıl*, BTÇ 1 36a.

ayıl- (Kİ, EZ), ayın- (İM): Tü. ayılmak, akılı başına gelmek. KÖK: ET *ağıl-*, ED 56a, **ad-ıl-*, OTWF 181.

ayın- (İM) → ayıl-

ayıt- (MG, İM, Kİ, EZ, TA), ayd- (KS), ayt- (GT, TA, EM, KH, BM), eyit- (İN, KS): Tü. söylemek, demek. KÖK: ET *ayıt-*, ED 268b, *ay-ıt-*.

ayla- (EZ): Tü. çevirmek. KÖK: DS 425, TS 330 < Türkm. vs. *ayla-*, Tietze 1 240b.

aylık (İM): Tü. 30 günlük, aylık. KÖK: *ay+lık*.

aylan- (EZ) , eylen- (KS): Tü. çevrilmek, dönmek. KÖK: *ayla-n-*.

aylandır- (MG), aylandur- (MG, KH): Tü. döndürmek, çevirmek. KÖK: *ayla-n-dur-*.

aylandur- (MG, KH) → aylandır-

ayman (EZ): Tü. kalbur, elek.

‘ayn (GT): Ar. 1. göz 2. pınar, kaynak 3. aynı, tıpkı. ÖRNEK: ‘*ayn şavāb*.

‘ayn (İM): Ar. 1. Arap alfebesinin 18. harfi 2. asıl, kendisi.

ayna (BM), eyne (EZ): Far. cuma.

aynat- (MG): Tü. oynatmak, değiştirmek. KÖK: *ayna-t-*. Kz. *aynı-* “sözünden caymak” KTS 32a.

aynı kün (BM): Tü. öbür gün.

‘ayni (İM): Ar. görünen.

aylu (TA): Tü. hamile. KÖK: *ay+lu*.

ayrak (TA): Tü. dağ keçisi. KÖK: krş. ET *ıvık*, ED 8a.

ayran (GT, EM, EZ, TA, BM): Tü. ayran. KÖK: ET *ayrān*, ED 276a.

ayrı (BM): Tü. dere.

ayrık (EK, EZ) → ayruk.

ayrıl- (GT, MG, İM, TA, İN), ayrul- (İM): Tü. ayrılmak, uzaklaşmak, bölünmek.

ÖRNEK: *şadefden ayrıl-*. KÖK: ET *adrıl-*, ED 68b, *adr-ıl-*, OTWF 652.

ayrılış (EZ): Tü. ayrılışma. KÖK: *adır-ıl-ış*, OTWF 265.

ayru (MG) ayrı (EZ): Tü. iki çatalı olan. KÖK: ET *adri*, *adr-ı*, ED 63b.

ayruk (İN, KH, EZ, TA, İN), ayrık (EK, EZ), eyrik (EZ): Tü. başka, ayrı. KÖK: ET *adruk*, ED 65a, *adır-uk*, OTWF 226.

ayrukla- (Kİ): Tü. başkalaştırmak. KÖK: *ayruk+la-*.

ayruluk (EZ): Tü. ayrılık. KÖK: *ayru+luk*.

ayrul- (İM) → ayrıl-

aysaru (TA): Tü. Mübarek ay (özel ad). KÖK: *ay ve saru*.

ayseli (TA): Tü. Temiz ay (özel ad). KÖK: *ay ve seli*.

‘ayş (GT): Ar. yaşam, zevk ve safa, yeme içme. ÖRNEK: ‘*ayş it-*, ‘*ayş kıl-*.

ayt- (GT, TA, EM, KH, BM) → ayıt-

aytıl- (İM): Tü. söylenilmek, denilmek. KÖK: *ay-t-ıl-*.

aytmış (EM): Tü. söylemiş, demiş (özel ad). KÖK: *ayt-mış*.

aytolun (TA): Tü. Dolunay, bedir. KÖK: *ay ve tolun*.

ayu (EK, EM, İN, KH, BM, EZ): Tü. ayı. KÖK: ET *adıg*, ED 45b.

ayu kulağı (İH): Tü. tüylü kalın ve enli yapraklı ot.

ayuk (BM), ayvuğ (TA, BM): Tü. leylek. KÖK: ET *ayūk* ED 270b.

ayva (GT, TA): Tü. ayva. ÖRNEK: ayva tozu. KÖK: ET *ayva*, ED 268a.

ayvuk (TA, BM) → ayuk.

‘ayyār (GT): Ar. hilekâr, dolandırıcı.

az (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. az, eksik. ÖRNEK: *azın azın köp olmak* “çoğalmak”, *az yi-*, *az kıl-* *az kal-*. KÖK: ET *āz*, ED 277a.

az- (GT, MG, İM, TA, Kİ, EZ): Tü. azmak, sapmak, şaşırmak, yoldan çıkmak. ÖRNEK: *yoldan az-* “yolunu şaşırmak”. KÖK: ET *āz-*, ED 279a.

a‘zā (KS): Ar. organlar, azalar.

‘azāb (GT, KS), **‘e zeb** (İM): Ar. azap, eziyet, işkence. ÖRNEK: *sefer ‘azābından, teḡri ‘azābından*.

azaçık (TA): Tü. azcık. KÖK: *az+açık*.

azbar (TA): Tü. at ahır. KÖK: ET -, *Nog. azbar NRS 28a*.

āzād (GT, İM, İN, KS, BM), **azat** (CC): Far. serbest, hür, azat, kurtulmuş. ÖRNEK: *āzād bol-* “özgür olmak”, *āzād kıl-*.

azādli (İM): Far+Tü. kurtulmuş, serbest. KÖK: *azād+lı*.

azādlik(İM): Far +Tü. kurtulmuş, serbest. KÖK: *azād+lık*.

azam (CC) **DİL**: Ar. insan. KÖK: *ādem*.

āzār (GT): Far. tekdir etme, incitme, azar. ÖRNEK: *āzār bol-*, *āzār iste-*, *āzār kıl*.

azar- (EZ): Tü. azalmak. KÖK: *az+ar-*.

azarla- (BM, EZ): Far+Tü. paylamak azarlamak. KÖK: *azar+la-*.

azaş- (CC): Tü. kaybolmak. KÖK: *az-aş-*.

azat (CC) → āzād.

azat- (EZ): Far +Tü. azat etmek.

‘azeb (GT): Ar. bekar.

a‘zel (KH): Ar. atın kuyruğunun kısa, kılsız, eğri olması.

‘azd (MG): Ar. kolun üst kısmı.

azdır- (MG, EZ), **azdur-** (BM): Tü. şaşırtmak, yoldan çıkarmak, bozdurmak. KÖK: *az-dır-*.

azğan (İM): Tü. kafir, sapık. KÖK: *az-ğan*.

azğar- (GT): Tü. azdırmak, yoldan çıkarmak. KÖK: *az-ğur-*, OTWF 748.

azgine (KH): Tü. azıcık, çok az. KÖK: ET *azkīna*, ED 284b, *az+kīna*, OTWF 48.

azgunluk (GT, İM), **azkunluk** (KS): Tü. azgınlık. ÖRNEK: *azgunlukka nisbet kıl-*.

KÖK: ET *azgun*, ED, 283b < *āz-ğun*, *az-ğun+luk*.

azı (EZ) → azuğ.

azıĝ (CC) → azuk.

azıĝlı (İM): Tü. vahşi. KÖK: *azıĝ+lı*.

azıĝlı (CC): Tü. yararlı, faydalı. KÖK: *asıĝ+lı*.

azık I (BM, EZ) → azuk.

azık II (CC) → *asıĝ*.

azırĝa- (TA): Tü. küçümsemek. KÖK: *az+ırĝa-*.

‘azīm (GT, MG, İM): Ar. büyük, yüce. ÖRNEK: ‘*azīm işler*, ‘*azīm kıymet*, ‘*azīm minnet*.

‘azīmet (GT): Ar. tılsım ve dua, efsun. ÖRNEK: ‘*azīmet eser kıl-*.

‘azīz (GT, İM, CC, İN, KH): Ar. aziz, sevgili, değerli. ÖRNEK: ‘*azīz dost*, ‘*azīz bol*-KÖK:.

azķun (İN): Tü. kafır, sapık. KÖK: *az-ĝun*.

azķunluk (KS) → azĝunluk.

‘azl (İM): Ar. kovma, işinden çıkarma , azletme.

azla- (Kİ): Tü. azalmak. KÖK: *az+la-*.

azlık (İM): Tü. az olma. KÖK: *az+lık*.

‘azm (GT): Ar. niyet ve hareket, azim. ÖRNEK: ‘*azm it-*.

aznavur (İH): ? yaramaz.

azsın- (TA): Tü. azımsamak. KÖK: *az+sın-*.

azud (İN): Ar. pazu.

azuĝ (TA), azı (EZ): Tü. azı dişi. KÖK: ET *azıĝ*, ED 283a.

azuk (GT, İM, CC), azıĝ (CC), azık (BM, EZ): Tü. azık, yiyecek. ÖRNEK: *azukı yok*, “yiyecegi yok”, *azuk anuk it-*. KÖK: ET *azuk*, ED 283a.

azuķlandur- (İM): Tü. azık, rızık vermek. KÖK: *azuķ-lan-dur-*.

‘azze (GT): Ar. tanrı adından sonra söylenen hürmet sözü.

‘azze (İM): Ar. aziz olan Allah.

bā (İM): Ar. Arap alfabesinin ikinci harfi.

ba‘albek (GT): Baalbek şehri.

bāb (İM, İN, KH, GT, MG): Ar. bölüm; kapı, kısım. ÖRNEK: *her bir bābdan söz aç-*.

bābegān (GT): Ar. Ardeşîrli Bābegan.

babuķ (EK): Far. papuç.

bāc (GT): Far. vergi. ÖRNEK: *bāc al-* “vergi almak”.

baca (BM, EZ): Tü. delik, gedik, pencere , baca. KÖK: ET *baçā*, ED 293a.

bādām (GT, TA, CC): Far. badem.

badanaḥ (EZ): Tü. yelve kuşu.

badbaḫt (CC): Far. mutsuz, bahtsız.

bağ I (GT, MG, İM, EK, BM, CC): Far. bahçe, bağ. ÖRNEK: *bağ bol-*, *bağ iyesi*, *cennet bağına kir-*.

bağ II (İM, TA, EK), bav (CC): Tü. düğüm, bağ ip. KÖK: ET *bāğ*, ED 310b.

bağ bustān (İM): Far. para getiren mal mülk, bağ bostan.

bağa (GT, MG, BM, EZ) → baқа.

bağana (EZ): Tü. çatal. KÖK: ET *bağnā*, ED 316a.

bağarşuḫ (GT, EM) → bağırsak.

bağatur (CC), bahādır (İM), bahādur (GT, MG, EK, EM, CC, EZ): Mo. yiğit, cesur, kahraman. ÖRNEK: *bahādur irenler*, *bahādur ol-*. KÖK: Mo. *bağātūr*, < Tü. ED 313b.

bağbān (GT): Far. bahçıvan. ÖRNEK: *gūlistān bağbānı*.

bağdād (GT): Ar. Bağdat şehri. ÖRNEK: *bağdād şehri*, *bağdād içinde*.

bağdādli (EK): Ar+Tü. bağdatlı. KÖK: *bağdād+lı*.

bağdaş (İN): Tü. bağdaş. KÖK: ET *bağdaş*, ED 312b, *bağ+da-ş*, OTWF 265.

bağdaşlı (EZ): Tü. bağdaş kurup oturan. KÖK: ET *bağdā-*, ED 313a, *bağdāş+lı*.

bağır I (GT, İM, TA, EM, CC, EZ), bavur (EZ): Tü. ciğer. ÖRNEK: *bağırı kebab bol-*, *bağrı kan bile tol-*. KÖK: ET *bağır*, ED 317a.

bağır II (MG, İN): Tü. yayın uçları, taraf, yan.

bağır- (İH) → bakır-

bağırçı (CC): Tü. ciğer pişiren. KÖK: *bağır+çı*.

bağırdak (TA): Tü. beşik bağı. KÖK: ET *bağırdak*, ED 319a, *bağır+dak*, OTWF 105.

bağırsak (TA), bağarşuḫ (GT, EM), buvarsık (EZ): Tü. bağırsak. ÖRNEK: *anasının bağarsuğıñ yi-*. KÖK: ET *bağırsak*, ED 319b, *bağır+sok*, OTWF 157.

bağış (CC): Far. armağan, hediye.

bağışla- (GT, İM, EK, Kİ, KS, CC), baḫışla- (İM, BM), baқışla- (TA): Far+Tü. bağışlamak, ihsan etmek. KÖK: *bağış+la-*.

bağışlan- (İM): Far+Tü. bağışlanmak, karşılıksız verilmek. KÖK: *bağışla-n-*.

bāḡī (GT, İM): Ar. haksızlık eden, zalim, azgın.

bağla- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, BM, CC, EZ), **balğa-** (CC), **bavla-** (CC), **bayla-** (EZ): Tü. bağlamak, sarmak, bantlamak.. KÖK: ET *bağlā-*, ED 314b, *bağ+la-* OTWF432.

bağlan- (GT, MG, İM, İN, KH): Tü. 1. bağlanmak 2. kuşanmak, takınmak 3. düğümlenmek. KÖK: *bağla-n-*.

bağlı (GT, İM): Tü. bağlı. ÖRNEK: *ili bağlı, düşmen kolun bağlı kör-*. KÖK: *bağ+lı*.

bağ- (CC) → bağ-.

bahā (GT, MG, İM, EM, BM, CC), **bağa** (İM): Far. değer, paha, kıymet. ÖRNEK: *bahāsi art-, bahāsın izde-*.

bahādır (İM) → bağatur.

bahādur (GT, MG, EK, EM, CC, EZ) → bağatur.

bahalı (CC): Far+Tü. değerli, pahalı. ÖRNEK: *bahalı eylemek* “değerini arttırmak”. KÖK: *baha+lı*.

bahana (EZ) → bahāne.

bahāne (GT, MG), **bahana** (EZ): Far. bahane, sebep, vesile. ÖRNEK: *bahāne ağın kur-*.

bahāsız (CC): Far +Tü. değersiz. KÖK: *bahā+sız*.

bahāyim (GT): Ar. hayvanlar. ÖRNEK: *bahāyim tig yat-*.

bağça (CC) → bağça.

bağıl (GT, İM), **bağıl** (CC), **buhl** (GT) : Ar. hasis, kıskanç, cimri. ÖRNEK: *bağıl atı, bağıl təcir*.

bağıllık (GT, İM, İN): Ar+Tü. hasislik, cimrilik. ÖRNEK: *bağıllık kıl-* “cimrilik yapmak”. KÖK: *bağıl+lık*.

bağışla- (İM, BM) → bağışla-.

bağr (GT, MG): Ar. deniz. ÖRNEK: *bağr içinde*.

bağs (MG, İM): Ar. bahis, söz. ÖRNEK: *bağs kıl-, bağssiz ilim*.

bağş (GT, BM): Far. kısım, hisse, parça.

bağşāyış (GT) → bağışış.

bağşış (GT, İM), **bağşāyış** (GT): Far. bağışlama, ihsan, lutuf. ÖRNEK: *melikler bağşışın terk it-, bağşışlı teğri*.

bağt (GT, CC): Far. talih, ikbal, baht. ÖRNEK: *bağt yar bol-*.

bağtlı (CC): Far+Tü. talihli, mutlu. KÖK: *bağt+lı*.

ba ‘id (MG, İM): Ar. uzak, ırak.

bağ- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, KS, KH, BM, CC, EZ), bağ- (CC): Tü.

bakmak, gözetlemek. ÖRNEK: *hakaret közi bile bağ-, başın köterip bağı.*

KÖK: ET *bak*, ED 311a.

bāğa (İM): Ar. demet, deste, tutam.

bağa (İM) → baḡā.

bağa (İH), bağa (GT, MG, BM, EZ): Tü. bağa. KÖK: ET *bakā*, ED 311b.

bağar- (BM): Tü. bakmak. KÖK: *bağ-ar-*.

bağatur- (TA): Tü. beklemek. KÖK: *bağ-a- ve tur-*.

bağça (İH, CC, EZ), bağça (CC): Far. bağ, bostan.

bağçaçı (CC): Far+Tü. bahçıvan. KÖK: *bağça+çı*.

bağıl (CC) → baḡıl.

bağıl- (İM): Tü. bakılmak, değer verilmek. KÖK: ET *bakıl-*, *bak-ıl-*, ED 314b.

bağılın- (İM): Tü. bakılmak. KÖK: *bağıl-ın-*.

bakır (TA, EK, EM, BM, EZ), yağır (BM): Tü. bakır. KÖK: ET *bakır*, ED 317b.

bakır- (İH), bağır- (İH): Tü. bağırmaq. KÖK: ET *bākır-*, ED 318a, **ba+kır-*.

bakırçı (TA), bakırşı (TA): Tü. bakırcı. KÖK: *bakır+çı*.

bakış- (Kİ): Tü. küf kokmak, çürümek, kötü kokmak. KÖK: *bakış-* > **bas-ık-*, M.

Özyetgin, Kİ 375.

bakış (İN, KH): Tü. bakış. KÖK: ET *bakış*, ED 321a, *bak-ış*, OTWF 272.

bakışla- (TA) → baḡışla-

bākī (GT, İM): Ar. baki, kalıcı, sürekli, daimi. ÖRNEK: *bākī kal-* “ebedi kal”.

baḡiyye (GT): Ar. bakiye, geri kalan, artan. ÖRNEK: *‘ömriniḡ baḡiyyesi ḡal-*.

baḡḡ (İM): Ar. bit.

baḡḡāl (GT): Ar. bakka. ÖRNEK: *baḡḡālınḡ birniḡe aḡçası*.

baḡla (MG, İM, TA, EK, EM, EZ): Ar. bakla.

baḡraḡ (İH): Tü. bakıraḡ. KÖK: *baḡr+aḡ*.

baḡşat- (BM): Tü. sasımak, kötü kokumak. KÖK: → *baḡış-*, *bakıs-at-*.

baḡşı (CC): Tü. kâtip. KÖK: ET *bakşı*, ED 321a < Çin.boshi.

baḡtır- (EK): Tü. baktırmak. KÖK: *baḡ-tır-*.

bal (GT, İM, TA, EK, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. bal. ÖRNEK: *sözi bal*,

aḡızḡa bal ve ḡaymak ḡoy-. KÖK: ET *bāl*, ED 330a.

bala (GT, İM, EZ): Tü. yavru. ÖRNEK: *bala tap-* “doğurmak”, *böriniñ balası bol-*.
KÖK: ET *balā*, ED 332b.

balaban (İM, TA, EM, BM, CC, EZ): Tü. çakır doğan: Çakır (özel ad). KÖK: DS 496, TS 386, Meninski 1680 I , 870 < *bālābān* ‘davul’. M. Räsänen 1969 S. 59. Fakat E.V. Sevortyan 1978 II 49-51’ e göre mesele henüz çözüme kavuşmamıştır. Tietze I , 269 a.

balaçuk (CC): Tü. civciv, piliç. KÖK: *bala+çuk*, OTWF 57.

balala- (EZ): Tü. doğurmak, yavrulamak. KÖK: *bala+la-*, OTWF429.

balavuz (CC, EZ), balavası (EM) Tü. bal mumu. KÖK: ET *balavuz*, *bal*, ED 333a.

balavası (EM) → balavuz.

balçaq (MG): Tü. sap, kılıcın sapı. KÖK: DS 501, 527, TS 388 < Tk. Ve < Mo. dillerinde eski ve yaygın olan kelimenin kökeni belli değildir. Tietze I , 270 a.

balçık (GT, MG, İM, TA, EK, BM), balçuk (CC), balşık (EM, EZ): Tü. çamur, killi toprak, balçık. ÖRNEK: *balçık içinde kal-*, *ecel balçıkına bat-*. KÖK: ET *balçık*, ED 333a.

balçıkla- (TA, Kİ, BM): Tü. çamur sürmek, balçıklamak. KÖK: *balçık+la-*, OTWF429.

balçuk (CC) → balçık.

baldır (İN, KH): Tü. baldır, bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü. KÖK: ET *baltır*, ED 334a.

baldur (BM) → bıltır.

balğa- (CC) → bağla-.

balgam (İM, CC): Ar.: balgam.

balık (GT, İM, TA, EK, EM, BM, EZ), baluğ (CC): Tü. balık. ÖRNEK: *balık tuta bil-*. KÖK: ET *balık*, ED 335.

bāliğ (GT, İM) → bāliğa.

bāliğa (İM), bāliğ (GT, İM): Ar. bülüğa ermiş erkek. ÖRNEK: *bāliğ degül*.

bal qorqutı (İM): Tü. bal arası. KÖK: *bal ve korkut+ı*.

balkı- (Kİ, CC): Tü. şiddetle aydınlanmak, parlamak. KÖK: *barkı-*, *balkı-*, DS 507-508, TS 391-393, < *balk/bark* + başka dillerden alınan isimden fiil yapmak için kullanılan *ı-* eki. Tietze 1, 282b.

balmiyāt (KH): Ar. dış kesici dişler.

balşık (EM, EZ) → balçık.

balşıra- (EZ), balşıray- (EZ): Tü. kekremek, kekreleşmek. KÖK: Bu kelime tarihî Türk dili alanında ve çağdaş Kıpçak dillerinde tespit edilmemiştir.< * *balşı+ra-?*.

balşıray- (EZ) → balşıra-.

balğa (EK, EM, İH, CC, EZ): Tü. balta. KÖK: ET *baltū*, ED 333b.

balta köpüsü (İH): Tü. balta sapı.

baltıcağ (CC): Tü. çekiç, balyoz. KÖK: *baltū* > *baltı+çağ*, OTWF 44.

baltır (TA, EK, EM, EZ) → bılıtır.

baluğ (CC) → balık.

baluğçı (CC): Tü. balıkçı. KÖK: *balığ+çı*, OTWF 110.

baluğla- (CC): Tü. balık tutmak. KÖK: *balığ+la-*, OTWF 429.

bambo (İH): Far. kamışın sağlam bir cinsi.

bamuğ (EK, EM) → mamuğ.

ban- (Kİ), man- (CC) : Tü. batırmak, daldırmak, banmak. KÖK: ET *ban-*, ED 348a.

banbal otu (İH): Tü. banbal otu dedikleri bir çeşit ot.

banbuğ (TA) → mamuğ.

band (CC) DİL: Far. bağ, kuşak:.

bandık- (İH): Tü. son derece hırslanmak. KÖK: **band+ık-*.

banla- (BM) → bağla-.

bağla- (Kİ), benkle- (KS), benkle- (KS), mağla- (EK), mağla- (GT) : Tü. bildirmek, haber vermek, ezan okumak, şarkı söylemek, okumak. KÖK: *bağ+la-*, OTWF 429.

banlaş- (TA): Tü. barış yapmak. KÖK: *banla-ş-*, OTWF 552.

bar (GT, MG, İM, EK, EM, İN, KH, CC, EZ), var (KS): Tü. var, mevcut.
ÖRNEK: *bar bol-*, *barın terk it-*, *bar kııl-*. KÖK: ET *bār*, ED 353a.

bār (GT): Far. yük. ÖRNEK: *bār mevcūdlarını al-*.

bar- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, CC, EZ), var- (KS, KH): Tü. gitmek, varmak. ÖRNEK: *barıp turur idiñ* “gidiyordun”. KÖK: ET *bar-*, ED 354a.

bar (EZ): Tü. bir çeşit çalgı.

barabar (EZ): Ar. beraber.

barağ(İH, EZ): Tü. tüylü bir cins köpek. KÖK: ET *barak*, ED 360a.

barakat (CC) → berekāt.

bararark (EM): pudra.

baraş- (EK) → barış-.

baraştır- (EK): Tü. barıştırmak. KÖK: *barış+tur-*, OTWF 799.

barbať (GT): Far. kopuza benzer bir saz. ÖRNEK: *barbať üni*.

barça (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH, CC, EZ), barşa (EM, EZ): Tü. hepsi, bütün, cümle. ÖRNEK: *b.-nı razi kıl-*, *barçağa yet-*, *barçasın öldür-*. KÖK: ET *barçā*, ED 356b.

bardak (TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. bardak, su vb. kabı, testi. KÖK: ET *bart*, ED 358a, *bart* > *bard+aķ*.

bardakçı (EM): Tü. testi, fıçı yapımıyla uğraşan kişi. KÖK: *bardak+çı*, OTWF 110.

barış- (GT, TA), baraş- (EK) : Tü. barışmak. ÖRNEK: *barışıp ilin ayakın öp-*. KÖK: ET *barış-*, ED 369b, *bar-ış-*, OTWF 269.

bārī (GT): Far. hiç olmazsa, bari.

barlu (TA, CC) → barlık.

barmaķ (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İM, KS, İH, CC), parmak (EZ): Tü. parmak. ÖRNEK: *barmaķları uçı*. KÖK: Krş. ET *erñēk*, ED 234b.

barmaķla- (TA): Tü. parmaklamak. KÖK: *barmaķ+la-*, OTWF 429.

barmaķlu (İN): Tü. parmaķı olan. KÖK: *barmaķ+lu*, OTWF 121 .

barlık (İM), barlu (TA, CC): Tü. varlık, mevcudiyet. KÖK: *bar+lık*, OTWF 121.

bārs (İM, TA, EK, EM, BM): Far. pars.

barşa (EM, EZ) → barça.

bartıl (GT): Ar. rüşvet. ÖRNEK: *bartıl al-*.

baş- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, CC, EZ): Tü. basmak, baskına uğratmak, ezmek, hakkından gelmek, yıkmak. ÖRNEK: *barçasın bastı*, *bir қарınғанı bas-*. KÖK: ET *bas-*, ED 370b.

başa (EM, BM, CC, EZ): Tü. ancak, illa. KÖK: ET *basā*, ED 371b.

başiret (GT): Ar. basiret. ÖRNEK: *yakındağılar başiretsiz*.

başkıç (EZ): Tü. pabuç. KÖK: *bas-kıç*, OTWF 358.

başkaķ (CC): Tü. başkan. KÖK: *bas-ğak*, OTWF 74.

basmur (EM): Tü. çedene, serçe tohumu.

başra (GT): Basra şehri. ÖRNEK: *başra şehri*.

başť (İM): Ar. yayma.

bastur- (İN): Tü. yenmek, alt etmek, basturmak. KÖK: *bas-tur-*, OTWF 799.

başur- (Kİ): Tü. iyice örtmek, çok örtmek, bastırmak. KÖK: ET *basur-*, ED 374a, *bas-ur-*, OTWF 710.

baş I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. baş. ÖRNEK: *baş uruş- başın köter-, başsız ayaksız*. KÖK: ET *baş*, ED 375a.

baş II (TA, BM): Tü. yara. KÖK: ET *bāş*, ED 376a.

başa (EZ): Tü. tırnaklı hayvanların tırnağı.

başak (İM): Tü. okun ucundaki sivri demir. KÖK: ET *başak*, ED 378b, *baş+ak*, OTWF 40.

baş bağı (İH): Tü. başa bağlanan çember, başa bağlanan bağı.

baş barmak (EK): Tü. baş parmak.

başar- (Kİ, EZ) → başkar-.

başar (EZ): Tü. başarı, tedbir.

başarlı (EZ): Tü. tedbirli, başarılı. KÖK: **başarı-lı*, OTWF 121.

başçı (MG): Tü. yönetici, başkan. KÖK: *baş+çı*, OTWF 110.

başdağ (TA): Tü. çocuğu olmayan. KÖK: ET *baştak*, *baş+tağ*, ED 378a.

başga (İM, KS, BM) başkar- başka.

başka (İM, İN, KS, KH, CC), başga (İM, KS, BM): Tü. başka, diğer. KÖK: *baş+ga*.

başkar- (EZ), başar- (Kİ, EZ): Tü. başarmak, tamamlamak. KÖK: ET *başgar-*, ED 380a, *baş+gar-*, OTWF 742.

başkarış- (CC): Tü. tartışmak. KÖK: *baş+kar-ış-*, OTWF 552.

başla- I (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KS, KH, EZ): Tü. başlamak. ÖRNEK: *söz başla-, uruş başla-*. KÖK: *baş+la-*, OTWF 407.

başla- II (TA, CC): Tü. yaralamak. KÖK: *baş+la-*, OTWF 407 < **bāş*.

başlat- (EZ): Tü. başlatmak. KÖK: *başla-t-*, OTWF 760.

başlı (İM), başlu (İN, KH): Tü. başlı. KÖK: *baş+lı*, OTWF 121.

başlu (İN, KH) → başlı.

başmak (GT, TA, EK, CC, EZ): Tü. ayakkabı, pabuç. ÖRNEK: *başmak tikişi ir*. KÖK: ET *başmak*, ED 382b, **baş-mak*, OTWF 110.

başum (BM): Tü. başım. KÖK: *baş+um*.

baş yülütçi (EM): Tü. berber.

bat- (GT, MG, İM, TA, EK, Kİ, KS, BM, CC, EZ): Tü. batmak, gözden kaybolmak, suya dalmak. ÖRNEK: *batıp çık-*. KÖK: ET *bat-*, ED 298a.

baṭal (MG) → batalla.

batalla (MG), baṭal (MG): Ar. hasmın hamlesini savuşturma, boşa çıkarma.

baṭālet (GT): Ar. avarelik, başı boşluk. ÖRNEK: *baṭālet yolun tut-*.

baṭallan- (MG): Ar+Tü. neticeye ulaşamamak, boşa çıkmak. KÖK: *baṭal +lan-*.

baṭallık (KS): Ar+Tü. durdurma, son verme. KÖK: *baṭal +lık*.

bāṭıl (GT, İM, İN): Ar. yanlış, batıl, çürük, boş. ÖRNEK: *bāṭıl söz, bāṭıl bol-*.

batın (GT) → bātın.

bātın (GT, İM), batın (GT): Ar. iç, derun, gizli sır, batın. ÖRNEK: *bātının münevver bol-*.

batır- (GT, MG, CC) → batır-.

batış (CC): Tü. batı. KÖK: ET *batsık*, ED 309b, *bat-ış*, OTWF 102.

batkır- (EK) → batır-.

bātmān (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İM, İN, KS, KH, BM, EZ): Ar. ağırlık ölçüsü. ÖRNEK: *miṭ bātmān taş*.

batır- (Kİ), batır- (GT, MG, CC), batkır- (EK): Tü. batırmak, inkâr etmek. ÖRNEK: *kimeni suğa batır-, tiş batır-*. KÖK: < *bat-ur-, M. Özyetgin 384, ED *batur-*, 308a, *bat-ur-*, OTWF 264.

bav (CC) → bağ.

bāverdi (İN): Ar. ilmü'n-nüşşāb'a göre okçulukta ün salmış üç kişiden biri, Ebū Hāşim.

bavla- (CC) → bağla-.

bavur I (EZ) → bağır-.

bavur II (EZ) → yağır.

bavursak (CC): Tü. sevgili, can. KÖK: ET *bağırsak, bağırsa-k*, ED 319b.

bay (GT, MG, İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. zengin, varlıklı. ÖRNEK: *bay ve yoksul, baylık bir-*. KÖK: ET *bāy*, ED 384a.

bay- (EZ) → bayı-.

bayağı (GT): Tü. önceki. ÖRNEK: *bayağı bigin dost bol-*. KÖK: ET *bayākı, baya+kı*, ED 385b.

bayak (EZ): Tü. demin. KÖK: ET *bayā*, ED 384b, *baya+k*.

baydağ (GT): Far. piyon taşı. ÖRNEK: *baydağ sür-*.

bayām (TA, EM): Far. badem.

bayan- (EZ) → begen-.

baybars (TA, EM): Tü. Baybars (özel ad).

bayı- (Kİ, BM, EZ), bay- (EZ): Tü. zengin olmak. KÖK: ET *bayū-*, *bay+u-*, ED 384b.

bayılt- (EZ): Tü. bayıltmak. KÖK: *bayıl-t-*, OTWF 760.

bayır (İH): Tü. dağ eteği. KÖK: Türk dillerinde yaygın olan kelimenin “küçük tepe, düzlük” mânaları da vardır, fakat henüz izah edilmemiştir. Tietze I , 297a.

bayıt- (GT): Tü. zengin etmek. ÖRNEK: *meni bayıt-*. KÖK: *bay+ı-t-*, OTWF 760.

bayğuş (EM, EZ) → baykuş.

baykuş (GT, TA, EM), bayğuş (EM, EZ): Tü. baykuş. ÖRNEK: *baykuş tig yık-*, *baykuş köletkesi*. KÖK: *bay* ‘ zengin’ ve *kuş*, M. Räsänen 1969 s. 57; Tietze I , 297a.

bayla- (EZ) → bağla-.

baylavuç (EZ): Tü. tava. KÖK: **bağla-guç*.

baylık (İM, EK, CC): Tü. zenginlik, varlıklı olma. KÖK: *bay+lık*, OTWF121.

baymak (EZ): Tü. kıcı çıkık olan adam. KÖK: krş. Kz. *maymak* ‘ayakları düz olmayan’ KTTS 576a, Kum. *maymak*, ‘aykları düz olmayan’ KRS 222b, Baş. *maymık*, BTÇ 2 780b, Tat. *maymak* , TTAS1 359a, Kkl: *maymak* KTTS3 259.

bayram (GT, İM, BM, CC): Tü. bayram. ÖRNEK: *bayram bol-*. KÖK: ET *bağram*, ED 308a.

bayramla- (EZ): Tü. bayram etmek, bayram yapmak, kutlamak. KÖK: *bayram+la-*, OTWF 429.

baytar (GT): Ar. baytar. ÖRNEK: *baytarğa kil-*.

bayov (CC) → boyağ.

baz- (EZ) → bez-.

bāzār (GT, İM, TA, EK, KS, BM, CC): Far. pazar, çarşı. ÖRNEK: *bāzārına kir-*, *bāzār itleri*.

bāzārçı (EM): Far+Tü. pazarcı , esnaf. KÖK: *bāzār+çı*.

bāzārgān (CC), bāzergeren (İM), bāzırgān (TA), bezirken (EZ) DİL: Far. tacir, ticaretle uğraşan, esnaf.

bāzergeren (İM) → bāzārgān.

bāzergerenlik (İM): Far+Tü. ticaretle uğraşma. KÖK: *bāzergeren+lık*.

ba‘zı (GT, MG, İM, KS): Ar. bazı, bir kısım. ÖRNEK: *ba ‘zısın edā kı-l-*.

bāzī (İM) bāzū (GT, İN): Far. pazı.

bāzı‘a (İM): Ar. bir cins baş yarığı.

bazlık (İM, EM, KH, CC): Tü. fena, kötü, kaba, iri, kalın. KÖK: ?.

bāzık (İM): Ar. sıra.

bāzırgān (TA) → bāzārgān.

bāzincān (İM): Ar. patlıcan.

bazlamaç (İH): Tü. saçta pişirilen kalın yufka. KÖK: DS 587- 589 < *baz* II + *bāzı* yemek isimlerinde görülen *-maç* eki, Tietze I, 299a.

bazlaş- (Kİ): Tü. barışmak, sulh etmek. KÖK: *baz+la-ş-* < ET *bāz*, ED 388a.

bazlık (CC): Tü. barış, sükûnet. KÖK: *baz+lık*, OTWF 121.

bāzū (GT, İN) → bāzī.

be (TA), bey (CC): Tü. süt emen kısrak. KÖK: ET *bé*, ED 291b.

be (CC): Far. ayva.

bebek (GT, EZ): Tü. metine göre göz bebeği. ÖRNEK: *közüm bebegi ces bol-*.
KÖK: *bebe+k*.

becel (KS): Ar. bir yer adı.

beçek (EZ): Tü. 1. kavlıç, 2. oturak.

beçel (CC): Tü. kalçadan sakat olan. KÖK: ET *beçel*, ED 295a-b.

beşik (EZ) → beşik.

beçin (BM): Tü. maymun. KÖK: ET *béçin*, ED 295b.

beçinci (EZ) → beşinci.

bed (GT): Far. kötü, fena, çirkin.

bedbaht (İM): Far. bahtsız, kötü talihli.

bedbahtlık (İM): Far+Tü. kötü talihli olma. KÖK: *bedbaht+lık*.

bedel (GT, İM): Ar. karşılık, bedel.

beden (GT): Ar. beden, vücut. ÖRNEK: *beden besle-, gül besle-*.

bedene (EK, EM): Mo. bıldırcın. KÖK: Mo. *büdiine*, L 23a.

bedi‘ (GT): Ar. görülüp işitilmemiş.

bedihā (GT): Ar. güzel söyleme. ÖRNEK: *bedihā ayt-*.

bedr (GT): Ar. dolunay, bedir. ÖRNEK: *bedr-i devlet, bedr-i leṭāfet*.

bedr (İN): Ar. Hz. Muhammed’in savaşlarından biri.

bedreḳā (GT): Far. kılavuz, rehber. ÖRNEK: *bedreḳā bol-*.

behet (CC): Ar. zam.

behrām (GT, İN): Behram-ı Gur adlı meşhur Sasâni hükümdarı.

beg (EK, EM, KS, İH, CC), **bey** (TA, EK, CC), **bi** (EZ), **big** (GT, MG, İM, İN),
biy (EK): Tü. bey, efendi, yönetici. ÖRNEK: *big bol-*. KÖK: ET *bēg*, ED 322b.

begen- (EM, Kİ, EZ), **bayan-** (EZ), **bigen-** (GT), **biyen-** (CC): Tü. beğenmek.
ÖRNEK: *bigenip tahsinler oku-*. KÖK: ET *beyen-*, ED 386b.

beğuda (CC): Far. Süleyman taşı.

bek (GT, CC), **bik** (GT, MG): Tü. sağlam, pek, sıkı.

beķā (GT): Ar. bakılık, devam, beka. ÖRNEK: ‘ömr *beķāsı*.

bekçeri (TA): Tü. güçlü asker (özel ad). KÖK: *bek ve çeri*.

beki (EZ): Mo. ustura. KÖK: Mo. *baki* L 124a?.

bekle- (Kİ, EK): Tü. beklemek, gözetlemek, kollamak, kilitlemek. KÖK: ET *beklē-*, ED 326b, *bek+le-*, OTWF 433.

bekmas (EK, BM) → bekmes.

bekmes (EM), **bekmas** (EK, BM), **bekmeş** (TA), **pekmez** (EZ) : Tü. pekmez.

KÖK: ET *bekmes*, ED 327b **bekmeş** (TA) → bekmas.

bekmeş (TA) → bekmes.

bektaş (TA): Tü. Bektaş (özel ad).

bektemür (TA): Tü. Bekdemir (özel ad). KÖK: *bek ve temür*.

bel (GT, CC, EK), **bil** (GT, MG, İM, EM, İN, KH): Tü. bel, sırt. ÖRNEK: *bel bağla-*. KÖK: ET *bél*, ED 330a.

belā (GT, İM, EK, İN, KH): Ar. bela, gam, keder, dert. ÖRNEK: *belā ilinden kurtul-* “beladan kurtulmak”, *belā kil-* “bela gelmek”.

belāğat (GT): Ar. güzel söz söyleyen. ÖRNEK: *belāğat ziyneti bilen*.

belāṭ (İM): Ar. kaldırım taşı, sert taş.

bel bağı (İH), **bél bağı** (TA): Tü. kuşak.

bele- (CC): Tü. kundaklamak. KÖK: ET *bélē-*, ED 332b.

beler- (EZ) → belgür-.

belh (GT, KS): Belh şehri.

belhi (İN): Ar. okçu ustası olarak bilinen biri.

bel-höd (MG): Far. büyük bir ihtimalle, muhakkak.

beli(GT, İM): Far. evet.

beliğ (GT): Ar. beliğ, belâgatli, fasih.

beliğab (CC): Tü. bel kemeri. KÖK: *bel +i+ ğab < belbağ*.

beliñ (TA): Tü. cahil. KÖK: ET *beliñ*, ED 343a.

beliyyet (GT): Ar. bela. ÖRNEK: *beliyyetin çık-*.

belgirt- (CC): Tü. göstermek, belirtmek. KÖK: ET *belgürt-* ED 341a, *belgü+r-t-*, OTWF 316.

belgü (İH): Tü. iz, nişane. KÖK: ET *belgü*, ED 340a.

belgür- (Kİ), beler- (EZ), bilgür- (GT, İM), bilgir- (MG) : Tü. belirmek, zahir olmak. KÖK: ET *belgür-* ED 341a, *belgü+r-*, OTWF 500.

belki (GT): Far. belki.

bel- kim (MG, İM): Far. değil, daha ziyâde, hattâ.

bellik (TA): Tü. bele bağlanan silahların tümü. KÖK: *bel+lik*, OTWF 121.

bellü (KS): Tü. belli, belirli, bilinen, açık. KÖK: ET *belgüllü*, ED 341b.

belvâ‘âm (İM): Ar. gam, keder.

ben (KS), min (GT): Tü. ben. KÖK: ET *ben*, ED 346a.

benefşe (GT, TA, İN, KH): Far. menekşe. ÖRNEK: *benefşe boyun ig-*.

beñî (GT, EM): Far. kendinden geçmiş, afyon veya esrar çekmiş. ÖRNEK: *bengi ve aç bol-*.

beni (GT): Ar. oğullar.

beni hilâl (GT): Medine ile Kûfe arasında bir konak yerinin adı ve orada oturan kabîleye verilen ad.

beñiz (TA), meñiz (GT, TA), meyiz (CC): Tü. beniz. KÖK: ET *beñiz*, ED 352a.

beñk (EZ): Far. esrar denen keyif verici şey.

beñze- (EK, İN, KS, KH), benze- (CC), meñze- (İM, İN, Kİ, KH), menze- (EZ): Tü. benzemek. KÖK: ET *beñzē-*, *beñiz+e-*, ED 352b.

beñzet- (KS): Tü. benzetmek. KÖK: *beñze-t-*, OTWF 760.

beñzetle- (KS): Tü. benzetmek. KÖK: *beñzet(?) +le-*, OTWF 429.

benkle- (KS) → banla-.

benze- (CC) → beñze-.

benzer (BM): Tü. benzer, eş. KÖK: *benze-r*.

ber- (TA, EM, BM, CC, EZ), bir (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, İH, CC, EZ), vir- (KS): Tü. vermek. ÖRNEK: *can ber-*, *zahmet ber-*, *ağu ber-*, *haber ber-*, *rızk ber-*, *küç ber-*. KÖK: ET *bér-*, ED 354b.

ber (r) (MG) → berr.

berāber (MG, İM, İN, KS, KH), berebār (EM): Far. aynı hizâda, aynı seviyede, birlikte.

berāberlık (İM): Far+Tü. beraber, birlikte. KÖK: *berāber+lık*.

bercās (MG): Ar. bir çubuk üzerindeki hedef.

berāt (İM): Ar. Hz.Muhammed'e peygamberliğinin bildirildiği Şaban ayının 15. gecesi.

berbat (İM): Ar. kaz.

bercimek (EZ) → mercemek.

berçin (İH): Tü. ipekten yapılmış kumaş. KÖK: ET *barçın*, ED 357b.

berebār (EM) → berāber.

berekāt (GT, İM, KS), bereket (GT, İM, İN, KH), barakat (CC) : Ar. bereketler, bolluklar, mutluluklar.

bereket (GT, İM, İN, KH) → berekāt.

berezeh (EZ): Tü. lal, yakut. ÖRNEK.

beri (GT, EK, EM, EZ) → berü.

berī (İM, CC): Ar. uzak; kurtulmuş, salim.

berīd (İM): Ar. postacı.

beril- (CC, EZ), biril- (İM, İN), viril- (KS): Tü. dalmak, verilmek. KÖK: ET *béril-*, ED 365b, *ber-il-*, OTWF 651.

berin- (CC): Tü. ortaya çıkmak, görülüp anlaşılmak. KÖK: *ber-in-*, OTWF 584, Karay. *berin-* KRPS 113a.

beriş- (CC), biriş- (İM, Kİ): Tü. birine bir şey vermek. KÖK: ET *béřiş-*, ED 370a, *ber-iş-*, OTWF 554.

beriyye (GT): Ar. çöl, sahara.

berk (GT, İM, İN, KH, CC, EZ): Tü. sağlam, pek, sıkı. ÖRNEK: *berk it-*. KÖK: ET *berk*, ED 361b.

berk- (EZ): Tü. berkimek, sağlamlaşmak. KÖK: → *berki-*.

berķ (GT): Ar. şimşek.

berki- (Kİ): Tü. sağlamlaşmak, sabit olmak, yerleşmek, kökleşmek. KÖK: ET *berkit-*, *berki-*, *berk+i-*, ED 363a.

berkit- (İM, TA, Kİ, CC), bikit- (GT), birkit- (MG): Tü. sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek. KÖK: ET *berkit-*, *berki-*, ED 363a, *berki-t-*, OTWF 760.

berklep (CC): Tü. dayanıklı. KÖK: *berk+le-p*.

berklik (İN, KH): Tü. sağlamlılık, güçlülük, kuvvetlilik. KÖK: *berk+lik*, OTWF 121.

bermekiler (GT): Abbasî hükümdarlarının vezirliklerinde bulunmuş, dirâyet ve cömertliği ile meşhur bir âilenin adı.

berneli (CC): Tü. borçlu. KÖK: *berne+li*, Karay. *bernya, bärnä*, “hediye”, KRPS 152a, Kum. *berne* “başlık”, < **ber-in+e?*.

berr (GT): Ar. çöl, kara toprak. ÖRNEK: *berr içinde suvsâ-*.

bertil- (EZ): Tü. oğulmak, oğuşturulmak. KÖK: *bert-il-* < ET *bert-*, ED 358b, OTWF 651.

bertin- (Kİ): Tü. vücudun bir uzvunun yerinden oynaması. KÖK: *bert-in-*, OTWF 584.

beru (BM), beri (GT, EK, EM, EZ), biri (GT, MG), birü (İM): Tü. beri. ÖRNEK: *munça künden berü, ol vakıtdan berü*. KÖK: ET *berü*, **ber+ü*, ED 355b.

bes (GT, İM,TA): Far. yeter, kafi.

bes (MG, İN): Far. öyleyse, şu hâlde.

besfâdic(KH), besfayic (İN): Ar. çıyan otu. KÖK.

besfayic (İN) → besfâdic.

besgeç (İH): Tü. tandır ekmeğinin incesidir. KÖK: ET *bösgēş, bös-geş*, ED 373b.

besle- (GT, İM, TA, EK, EZ, CC), bestle- (CC), bisle- (Kİ, KS): Tü. beslemek. ÖRNEK: *ķulların besle-, beden besle-*. KÖK: TS 610 < *besi-le-*. M. Räsänen 1969 s.71’e göre < Far. bas “yeter, kâfi” **le-*.

beslen- (GT), bislen- (GT, Kİ): Tü. beslenmek. ÖRNEK: *ķölgede beslen-, beslendiķ anıķ süti bile-*. KÖK: *besle-n-*, OTWF 584.

besrek (EZ): Mo. erkek ve kızgın deve. KÖK: Mo. *besereg*, “melez” M. Räsänen, 1969, s.71.

bestle- (CC) → besle-.

beş (EM, BM, CC, EZ), beyş (EK), biş (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH): Tü. beş. KÖK: ET *bēş*, ED 376a.

beşâret (GT, İM): Ar. müjde, muştı. ÖRNEK: *beşâret kitür-*.

beşeriyyet (GT): Ar. insanlık.

beşik (TA, EK, EM), beçik (EZ), bişik (GT): Tü. beşik. ÖRNEK: *yir beşikinde besle-*. KÖK: ET *bēşük*, ED 380b.

beşinci (KH), beçinci (EZ), beyşinci (EK), bişinci (KH): Tü. beşinci. KÖK: ET *béşinç*, ED 383a, *beş+inç*, OTWF 275.

beşir (İM): Ar. müjdecî.

beş yüz (BM): Tü. beş yüz.

betli (CC, EZ): Tü. yüzlü. KÖK: *bet+li*, OTWF 139.

beter (GT): Far. daha fena, beter. ÖRNEK: *beter bol-*.

betig (İM) → bitig.

bev (EZ): Tü. böy, örümcek. KÖK: ET *bōg*, ED 323b.

bevvāb (GT): Ar. kapıcı.

bey I (TA, EK, CC) → beg.

bey II (CC) → be.

bey' (GT, İM): Ar. satış, alım-satım.

bey- (TA) → böğ-.

beyān (GT, MG, İM, EM, İN, KH): Ar. anlatma, ifade, beyan, açıklama. ÖRNEK: *beyān kıl-* “anlatmak”.

beyenç (CC): Tü. sevinç, neşe. KÖK: *bigen-ç*, OTWF 44.

beygine (CC): Tü. küçük bey, beycik. KÖK: *beg+gine*.

beyi- (GT), biyi- (EZ): Tü. büyümek. KÖK: ET *beḡū-*, ED 299b.

beyi- (CC) → böğ-.

beyik (CC) → büyük.

beyiklük (CC): Tü. yükseklik. KÖK: *beḡük+lik*, OTWF 121.

beyin- (CC): Tü. dans etmek. KÖK: *büdi-n-*, OTWF 584.

beyin (TA, İN) → beyni.

beylik (EK, İH): Tü. beylik, muharebede askere verilen hükûmete ait her şey. KÖK: *beg+lik*, OTWF 121.

beyni (EM, EZ), beyin (TA, İN), meyin (İM), miyini (EZ): Tü. beyin. KÖK: ET *béñi*, ED 348b.

beyş (EK) → beş.

beyşinci (EK) → beşinci.

beyt (GT): Ar. beyit, iki mısra. ÖRNEK: *beyt oku-*, *beytni yaz-*.

beyt (İN): Ar. ev, yer, mekan.

beyt-i Mukaddes: Ar. kabe.

beyti ‘s- sarc (KH): Ar. her tarafı siyah renkte, dengeli, seçkin olarak kabul edilen at, eyerin oturduğu yer.

beyt-i şikāl (KH): Far. bukağılık zincir yeri.

beytü’l-māl (GT, İM): Ar. devlet hazinesi, beytülmal. ÖRNEK: *beytü’l-māl hazinesi*.

beyük (GT, İM), beyik (CC), biyik (MG, EZ), büyük (MG, EK, EZ): Tü. büyük, ulu. KÖK: ET *bedük*, ED 302b, *bedü-k*, OTWF 230.

beyüklük (GT): Tü. büyüklük, azamet. KÖK: *bedük+lük*, OTWF 121.

bez (EZ) → böz.

bez (EZ): Tü. bez. KÖK: ET *béz*, ED 388a.

béz- (MG, CC), biz- (İM, Kİ), baz- (EZ): Tü. bezmek, bıkmak, usanmak. KÖK: ET *bez-*, ED 389b.

beze- (Kİ), bize- (GT, İM) : Tü. süslemek, bezemek. KÖK: ET *bezē-*, ED 390a.

bezen- (Kİ, EZ), bizen- (GT, İM) : Tü. bezenmek, süslenmek. KÖK: ET *bezen-*, ED 392b, *beze-n-*, OTWF 584.

bezenli (EZ): Tü. bezenmiş, süslenmiş. KÖK: *bezen-li*, OTWF 139.

bezgek (CC): Tü. soğuk ateş, bir tür hastalık, sıtma. KÖK: ET *bezgēk*, ED 391b, *bez-gek*, OTWF 394.

bezirken (EZ) → bāzārgān.

bezr-i kerfūs (KH): Far. kereviz tohumu tanesi.

bezzāz (GT): Ar. kumaşçı, bezci. ÖRNEK: *bezzāz dükkānı*.

bıç- (EK), bıç- (GT, İM, TA, Kİ, BM, EZ): Tü. biçmek, kesmek, ikiye bölmek. ÖRNEK: *kumaşlar bıç-*. KÖK: ET *bıç-* ED 292b.

bıçak (GT, MG, İM, EK, EM, İN, CC, EZ), bışak (EM): Tü. bıçak. KÖK: ET *bıçak*, *bıç-ağ-*, ED 293b.

bıçakçı (EK, CC): Tü. bıçakçı. KÖK: *bıçak+çı*, OTWF 110.

bıçılğan (İH): Tü. vücutta olan sulu çatlaklar. KÖK: *bıç-ıl-ğan*.

bıçkı (GT, EK, EM, CC, EZ) → bıçku.

bıçkıç (EM), bıçkuç (TA): Tü. makas. KÖK: ET *bıçğās*, ED 294b, *bıç-ğuç*, OTWF 358-.

bıçkır- (EZ): Tü. horuldamak. KÖK: *bıç+ır-*, OTWF 742.

bıçku (TA, EZ), bıçkı (GT, EK, EM, CC, EZ), buçkı (CC): Tü. bıçkı, testere. ÖRNEK: *bıçkı ur-*. KÖK: ET *bıçğū*, ED 294a, *bıç-ğu*, OTWF 379.

bıçkuç (TA) → bıçkıç.

bıçuk (EK), buçuk (GT, MG, TA, EK, İN, KH, BM, EZ), buşuk (EM): Tü. yarım. KÖK: ET *bıçuk, bıç-uk*, ED 294a.

bıgın (EZ) → bıkın.

bıkın (İM), bıgın (EZ) : Tü. uca kemiği , böğür. KÖK: ET *bıkın*, ED 316a.

bıldırçın (TA), bıldurçın (BM): Tü. bıldırcın. KÖK: ET *buldursîn*, ED 309a.

bıldurçın (BM) → bıldırçın.

bıltır (TA, EK, EZ), baldur (BM), baltır (TA, EK, EM, EZ): Tü. geçen yıl. KÖK: ET *bıldır*, ED 334a.

bınduk (İN, KH): Ar. findık.

bınar (TA, BM): Tü. kaynak, göz. KÖK: ET *bıñār*, ED 351b.

bıgıl-da- (İH): Tü. pelte gibi sulu şeyler kımıl-daamak. KÖK: ET *bañıl*, ED 351a, *bañıl+da-*, OTWF 455.

bınşır (İN): Ar. Arapça parmak adı.

bıraç- (GT, İM, EK, EZ): Tü. koymak, bırakmak. ÖRNEK: *yasını bıraç-*. KÖK: Türk dillerinde yaygındır fakat izahı zordur. E.V. Sevortyan 1998 II i 307-308. Ramstedt' e göre Altay dillerinde tespit ettiği **bır-* ‘ terketmek, atmak’ kökünden. Tietze I , 333a.

birçağ (CC): Tü. sebze. KÖK: → *burçağ*.

bış (EZ): Tü. böğür.

bışağ (EM) → bıçağ.

bıyık (GT, MG, İM, TA, EZ), mıyık (EK, EM): Tü. bıyık. KÖK: ET *bıdık*, ED 301b.

bıraçıl- (İM): Tü. atılmak, terkedilmek. KÖK: *bıraç-ıl-*, OTWF 651.

bıttıl (İM): Ar. kavun karpuz.

bızavu (BM) → buzağı.

bi (GT): Ar. be harfi.

bi (İN): Ar. ile edatı.

bi (EZ) → beg.

biber (EM, EZ): Rum. biber. KÖK: Yun pipéri a.m. G. Meyer 1893 s. 28 krş. Sansk pippali “bane, tohum”, Tietze I 335a.

biç- (GT, İM, TA, Kİ, BM, EZ) → bıç-.

biçare (GT, İN): Far. çaresiz, biçare. ÖRNEK: *biçare ol-*.

biçen (CC), biçin (GT, EZ) : Tü. kuru ot, biçme, hasat. ÖRNEK: *biçin vakti*. KÖK: *bıç-en*, OTWF 300.

biçenlik (CC): Tü. otlak yer. KÖK: *biçen+lik*, OTWF 121.

biçin (GT, EZ) → biçen.

biçin- (BM): Tü. kesilmek. KÖK: *bıç-in-*, OTWF 584.

biçig (İM): Tü. biçilmiş, koparılmış. KÖK: *bıç-ıg*, OTWF 172.

bid‘at (İM): Ar. dinde olmadığı halde sonradan ortaya çıkan şey.

big (GT, MG, İM, İN) → beg.

bigen- (GT) → begen-.

bigen (CC): Tü. benzer, uygun. KÖK: *krş. bigi*.

bigi (GT): Tü. gibi. ÖRNEK: *ay bigi, bayağı bigi*. KÖK: ET *bigi, kib*, ED 324b.

bigin (GT): Tü. gibi. ÖRNEK: *ay bigin yüz*. “güzel yüz”. KÖK: *bigi +n*, OTWF 300.

bīgūmān (GT): Far. şüphesiz.

bik (GT, MG) → bek.

bikit- (GT) → berkit-.

bikr (İM): Ar. dokunulmamış kız, bakir.

bil (GT, MG, İM, EM, İN, KH) → bel.

bil- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. bilmek, muktedir olmak. ÖRNEK: *kıymet bil-* “değerini anlamak”, *kaderin bil-* “kaderin bilmek”, *kıla bil-* “yapa bilmek”. KÖK: ET *bil-* ED 330b.

bilā (GT): Ar. menfilik edatı “-sız”.

bilād (GT): Ar. beldeler, yerleşim yerleri.

bil bağı (TA) → bel bağı.

bildir- (EM, CC, EZ), bildür- (GT, MG, İM, EM, İN, KS, KH): Tü. bildirmek. KÖK: *bil-dir-*.

bildür- (GT, MG, İM, EM, İN, KS, KH) → bildir-.

bile (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ) → birle.

bile- (GT, Kİ, CC, EZ): Tü. bilemek, keskinleştirmek. KÖK: ET *bilē-*, ED 332b.

bilegi (EM) → bilegü.

bilegü (EM), bilegi (EM), bilev (CC, EZ), bilevü (TA): Tü. bileği, bileği taşı. KÖK: ET *bilēgū*, ED 341b, *bile-gu*, OTWF93.

bilek (GT, MG, İM, TA, EK, İN, EZ): Tü. bilek, kol. ÖRNEK: *bilek kuvveti, temür töggen bilek*. KÖK: ET *bilek*, ED 338b.

bilen (GT) → birle.

bilev (CC, EZ) → bilegü.

bilevü (TA) → bilegü.

bilevüle- (TA): Tü. bileğilemek. KÖK: *bilegü+le-*, OTWF 418.

bilezik (EM, İH) → bilezük.

bilezik urunu (İH): Tü. bileğin ele yakın ince yeri.

bilezük (İM, TA, EK, EM, EZ), bilezik (EM, İH): Tü. bilezik. KÖK: ET *bilēzük*, *bilek*, ED 345b.

bilge (CC): Tü. bilge. KÖK: ET *bilgē*, ED 340a, *bil-ge*, OTWF 376.

bilgili (GT) → bilgüli.

bilgir- (MG) → belgür-.

bilgüli (İM), biligli (EZ), bilgili (GT), bilgülü (İM): Tü. bilen, bilgili. KÖK: *bil-gü+li*, OTWF 151.

bilgülü (İM) → bilgüli.

bilgür- (GT, İM) → belgür-.

bilici (İN) → biliçi.

biliçi (KH), bilici (İN): Tü. bilen, bilgin. KÖK: *bil-güçi*.

bilig (GT), bilik (CC): Tü. bilgi, ilim. ÖRNEK: *bilig iyeler* “bilgin”, *biligsiz kişi*.
KÖK << ET *bilig*, ED 341b, *bil-ig*, OTWF 183.

biligli (EZ) → bilgüli.

bilik (CC) → bilig.

bilil- (EZ): Tü. bilinmek. KÖK: *bil-il-*, OTWF 656.

bilim- (İM) → bilin-.

bilin- (İN, KS, KH, CC), bilim- (İM): Tü. bilinmek. KÖK: *bil-in-*, OTWF 594.

biliş (GT, İM, TA, EM, BM): Tü. tanıdık, bildik. ÖRNEK: *bilişlerge iltifāt it-*, *hiç bilişi yok*. KÖK: ET *biliş*, ED 344b, *bil-iş*, OTWF 268.

bil-kim (MG): Far...değil,..daha ziyâde, hattâ.

bi'llāh (GT, İM): Ar. billahi, yemin sözü.

billevr (İM): Ar. billur.

bilmeklig (İN): Tü. bilme. KÖK: *bil-mek+lig*, OTWF 139.

biltek (İM) → peltek.

bin (İN): Ar. oğlu.

bin (BM), ming (GT, MG, İM, CC, EZ), min (TA, EK, EM) DİL: Tü. bin, bin sayısı. KÖK: ET *biŋ*, ED 346b.

bin- (Kİ, KH), min- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. binmek. KÖK: ET *bin-*, ED 348a.

binā (GT) → bine.

bine (İM), binā (GT): Ar. kurma, yapma; yapı bina. ÖRNEK: *anıñ söziniñ bināsı.*

binevā (GT): Far. muhtaç, nasipsiz.

bint-i lebūn (İM): Ar. üç yaşındaki dişi deve.

bint-i mahāz (İM): iki yaşındaki dişi deve.

binüçi (EZ): Tü. binici. KÖK: *bin-üçi.*

bir (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, İH, CC, EZ): Tü. bir. ÖRNEK: *bir kez* “bir kere”, *bir niçe* “birkaç”, *bir türlü bol-* “garip olmak”. KÖK: ET *bir*, ED 353b.

bir- (GT, MG, İM, EK, İN, Kİ, KH) → bër-.

bir ağaç yer (İH): Tü. on iki bin adımlık yer.

biraz (EK, EM, EZ), birez (İN): Tü. biraz. KÖK: *bir ve az.*

birbiri (İN, KH): Tü. biri ve öbürü, her ikisi. KÖK: *bir ve bir+i.*

birer (MG, İM, EK, CC): Tü. ara-sıra, birer. KÖK: *bir+er.*

biresige (İM): Tü. veresiye. KÖK: *ber-esi +ge.*

birez (İN) → biraz.

birge (GT, MG, İM, CC) → birle.

birkün (İM): Tü. gelecek gün, bir sonraki gün, yarın. KÖK: *bir ve kün.*

biri (GT, MG) → berü.

biri (İN, KH): Tü. biri, bir kimse. KÖK: *bir +i.*

birik- (CC, EZ): Tü. toplanmak. KÖK: ET *birik-*, ED 363a, *bir+ik-*, OTWF 493.

biriktir- (CC), birükdür- (Kİ) : Tü. toplamak, birleştirmek. KÖK: *birik-tir-.*

biril- (İM, İN) → bëril-.

birinci (KH) → birinç.

birinç (EK), birinci (KH), birinçi (EK), biringı (EK): Far. pirinç. KÖK: **birinçi (EK) → birinç.**

biriñı (EK) → birinç.

birip- (GT) → ıya- bir-.

birisi (İN): Tü. biri. KÖK: *biri +si.*

birisi kün (TA): Tü. yarından sonra.

birış- (İM, Kİ) → bəriş-.

birke (GT): Ar. havuz. ÖRNEK: *bir ulu birke*.

birkin- (İM): Tü. sağlamlaştırmak. KÖK: *berki+n-*, OTWF 584.

birkit- (MG) → berkit-.

birle (GT, MG, İM, İN, KS, KH, CC, EZ), bile (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), bilen (GT), birge (GT, MG, İM, CC): Tü. ile, birlikteh.
KÖK: ET *birlē*, ED 364a, *bir+le*, OTWF 404.

birlen (GT): Tü. ile. KÖK: *birle+n*.

birlik (İM, KS, CC): Tü. birlik, bir olma. KÖK: *bir+lik*, OTWF 121.

birsek (EZ): Tü. erkek ve kızgın deve.

birtük bağı (İM): Tü. kırık kemiğe bağlanan tahta sargı. KÖK: ET *bert-*, ED 358b, *bert-ük*, OTWF 224.

birü (İM) → berü.

birükdür- (Kİ) → biriktir-.

biryân (GT): Far. kebab, kızartma.

bisât (GT, İM): Ar. kilim, yaygı, döşenen veya serilen şey. ÖRNEK: *bisât töşe-*.

bisle- (Kİ, KS) → besle-.

bislen- (GT, Kİ) → beslen-.

bismil (İM): Ar. hayvan boğazlama.

bismillah (İM, İN): Ar. “Allah’ın adıyla” manasındaki söz.

bismi’llâhi’r-raḥmāni’r-rāḥim (MG, İM, KS, KH): Ar. “esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla” mânâsındaki söz.

bismi’llâhi’s-şâfi (KH): Ar. “iyileştiren Allah’ın adı ile”.

bisre (TA): Tü. yakın Harezmi Türkçesinde *besre* “.. -den başka, dışında” biçiminde bir sontakı olarak çıkma durumundaki sözcüklerle birlikte kullanılmıştır. TDS 153.

biş (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH) → beş.

biş- (GT, İM, TA, EM, İN, Kİ, BM, CC): Tü. pişmek, olgunlaşmak. ÖRNEK: *aşı bişginçe*. KÖK: ET *bış-*, ED 376b.

bîşe (GT): Far. orman. ÖRNEK: *bîşe içinde*.

bişi (GT, CC): Tü. pişmiş. KÖK: *bış-ıg*, OTWF 183.

bişi top (İM): Tü. kiremit. KÖK: *biş-i*.

bişik (GT) → beşik.

bişi kerpiç (İM): Tü. kiremit.

bişinci (KH) → beşinci.

bişir- (İM, EK, EM, Kİ), bişür- (İM, İN, BM, CC), büşür- (TA): Tü. pişirmek.

KÖK: *bış-ur-*, OTWF711.

bişiril- (İM): Tü. pişirilmek. KÖK: *bışır-ıl-*, OTWF 690.

bişman al (BM): Tü. pişman olma.

bişmiş (EM): Tü. pişmiş. KÖK: *bış-miş*.

bişr (İM): Ar. güleryüz.

biştür- (CC): Tü. pişirmek. KÖK: *bış-tur-*, OTWF 799.

bişür- (İM, İN, BM, CC) → bişir-.

bit- I (GT, İM, İN, Kİ, BM, CC), бүрүт- (EZ): Tü. bitmek, yetişmek, çıkmak, büyümek, gelişmek. ÖRNEK: *yaş ot bit-, tikenler bit-*. KÖK: ET *büt-*, ED 298b.

bit- II (GT, MG, İM, EM, KH, EZ): Tü. bitmek, sona ermek. ÖRNEK: *cerahatı bit-* “iyileşmek”. KÖK: ET *büt-*, ED 298b.

bit (TA, EM, BM, CC, EZ): Tü. bit. KÖK: ET *bit*, ED 296b.

bitāne (İM): Ar. astar.

bitāneli (İM): Ar+Tü. astarlı. KÖK: *bitāne+li*.

biti- (Kİ, CC): Tü. yazmak. KÖK: ET *biti-*, ED 299b.

bitig (EK, KH), betig (İM), bitik (TA, EM, İN, CC, EZ), bitiv (CC): Tü. mektup, kitap. KÖK: ET *bitig*, ED 303a, *biti-g*, OTWF 184.

bitik (TA, EM, İN, CC, EZ) → bitig.

bitikçi (TA, CC): Tü. katip, yazar. KÖK: *biti-gçi*, OTWF 110.

bitir- (CC), bitür- (İM, TA, BM), бүтүр- (TA), бүтүр- (TA): Tü. tamamlamak, bitirmek, sonuçlandırmak. KÖK: ET *bütür-*, ED 308b, *büt-ür-*, OTWF 716.

bitiş (GT, MG, EZ): Tü. yaratılış, asıl. KÖK: *bit-iş*, OTWF 262 *bit- I*.

bitişli (CC): Tü. terbiyeli, nazik. KÖK: *bitiş+li*, OTWF 139.

bitiv (CC) → bitig.

bitle- (Kİ, BM, EZ): Tü. bitini temizlemek. KÖK: *bit+le-*, OTWF 429.

bitlen- (TA): Tü. bitlenmek. KÖK: *bitle-n-*, OTWF 584.

bitmek (TA): Tü. bitme, yetişme. KÖK: *büt-mek*.

bitür- (İM, TA, BM, Kİ) → bitir-.

biy (EK) → beg.

biyābān (GT): Far. çöl, sahra. ÖRNEK: *biyābān içinde yol az-*.

biyen- (CC) → begen-.

biygamber (İN) → paygamber.

biyi- (EZ) → beyi-.

biyik (MG, EZ) → büyük.

biysin- (CC): Tü. hor görmek, küçümsemek. KÖK: *beg+sin-*.

biz- (İM, Kİ) → böz-.

biz (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, EZ), büz (İN), miz (EK): Tü. biz. KÖK:

ET *biz*, ED 288a.

biz (TA) → böz.

bizā‘at (GT): Ar. mal, sermaye.

bize- (GT, İM) → beze-.

bizek (MG, İM): Tü. bezek, süs. KÖK: *bize-k*, OTWF 224.

bizen- (GT, İM) → bezen-.

bizert- (İM): Tü. usandırmak, bıktırmak. KÖK: *bez-er-t-*, OTWF 760.

bizr (İN): Ar. tohum.

bo- (EZ) → boğ-.

boğ- (İM, TA, EK, İN, Kİ, EZ), bo- (EZ), buv- (CC): Tü. boğmak, çok sıkı tutmak. KÖK: ET *boğ-*, ED 311b.

boğa (TA, EK, CC, EZ) → buğa.

boğa (İN) → bukağı.

boğağı (BM) → bukağı.

boğak (EK): Tü. damağın altı. KÖK: *boğ-ak*, OTWF 40.

boğalık (EZ): Tü. suyu bozulmuş kuyu.

boğanak (İH): Tü. bardaktan boşanırcasına yağan yağmur. KÖK: ET *boğnak*, *boğun-ak*, ED 316b.

boğardak (EK), boğurdağ (İM), boğurtlak (EZ): Tü. yutak. KÖK: *boğ-ar-dak*, OTWF 105.

boğavul (CC): Mo. mübaşir. KÖK: TMEN I 233(111).

boğaz (GT, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ) → boğuz.

boğazla- (EK) → boğuzla-.

boğday (GT, CC) → buğday.

boğul- (CC): Tü. suda boğulmak. KÖK: *boğ-ul-*, OTWF 651.

boğum (CC): Tü. zincir halkası. KÖK: << ED *boğun*, ED 315b, *boğ-un*, OTWF 296.

boğun (MG, İM, TA, İN, İH, EZ), bun (EK), bozun (EZ): Tü. kamyş boğumu, eklem yeri. KÖK: ET *boğun*, ED 316a, *boğ-un*, OTWF 305.

boğurdağ (İM) → boğardağ.

boğurtlağ (EZ) → boğardağ.

boğuz (İM), boğaz (GT, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ), bozaz (EZ): Tü. buğaz. KÖK: ET *boğuz*, ED 322a, *boğ-uz*, OTWF 326.

boğuz- (İM) → boğuzla-.

boğuzğur- (CC): Tü. obur, pis boğaz olmak. KÖK: *boğuz+ğur-*, OTWF 748.

boğuzla- (İM, TA, Kİ, EZ), boğazla- (EK), bozuzla- (EZ): Tü. boğazlamak, hayvan kesmek. KÖK: ET *boğuzlā-*, ED 322b, *boğuz+la-*, OTWF 327.

boh (CC) → boğ.

bohorik (CC): Far. ocak, şömine.

boğ (TA, CC, EZ), boh (CC): Tü. bok. KÖK: ET *bōk*, ED 310a.

bol- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, KS, KH, CC, EZ), bul- (CC) : Tü. olmak. ÖRNEK: *eksük bol-*, *karı bol-*, *konak bol-*, *kul bol-*, *sağ bol-*, *şadman bol-*, *yük bol-*. KÖK: ET *bol-*, ED 331a.

bol (TA, KH): Tü. çok, fazla, bol. KÖK: Kkl. *mol* KKLTTTS 2 313; Karay. *bol* KRPS 128a; Kum. *mol* KRS 231a; Nog. *mol* NRS 225b.

bolay, bolgay (EZ): Tü. ola ki, belki. KÖK: *bol-ay*, *bol-gay*.

boldur- (Kİ, BM): Tü. öldürmek, olmasını temin etmek. KÖK: *bol-dur-*.

bolı (EK): Tü. boylu. KÖK: *bod+lu*.

bolın- (MG, İM) → bolun-.

bollaş- (CC): Tü. hamile kalmak. KÖK: *bol+la-ş-*, OTWF 552.

bolor (CC): Ar. kristal, billur.

bolun- (MG, İM), bolın- (MG, İM): Tü. olmak. KÖK: *bol-un-*, OTWF 584.

boluş- (TA, Kİ, CC), buluş- (EZ): Tü. yardımlaşmak. KÖK: *bol-uş-*, OTWF 555.

boluş (CC): Tü. yardım, destek. KÖK: ET *boluş*, ED 345a, *bol-uş*, OTWF 272.

bolluğ (BM): Tü. bol, geniş. KÖK: *bol+luğ*, OTWF 121.

bonşuğ (EZ), munçağ (GT): Tü. boncuk. KÖK: ET *bonçuk*, ED 349a.

bor (TA, BM, İH, CC): Tü. şarap. KÖK: ET *bōr*, ED 354a.

borç (GT, İM, EM, BM, BM, CC), borş (EZ): Soğudca. borç. ÖRNEK: *borç bër-* “borç vermek”, *borçın öde-* “borcunu ödemek”.

borçlı (İM), borçlu (CC): Tü. borcu olan kimse. KÖK: *borç+lı*.

borçsuz (İM): Tü. borçsuz. KÖK: *borç+sız*.

borgan (EZ): Mo. kasırğa, boran.

borğı (EM) → borğu.

borğu (İM), borğı (EM), borı (EZ), burğa (BM), burga (EZ), burgu (İH), burğu (CC): Tü. boru. KÖK: ET *bōrgūy*, ED 361a.

borı (EZ) → borğu.

borla (TA, CC): Tü. üzüm bağı; üzüm (?). KÖK: *bor+lag*, OTWF 109.

bosağa (İM, EZ) DİL: Mo. kapı eşiği. KÖK: Mo. *bosuga* L 196b.

bostān (TA, CC): Far. bostan.

borsuk (BM): Tü. porsuk. KÖK: ET *borsmuk*, ED 369a, **bors+AmUk*, OTWF 101.

borş (EZ) → borç.

boş (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. boş. ÖRNEK: *boş el*. KÖK: ET *bōş*, ED 376a.

boşa- (GT, Kİ, BM, EZ): Tü. boşamak. KÖK: *boş+a-*, OTWF 639.

boşak (CC): Tü. akış, akıntı. KÖK: *boşa-k*, OTWF 224.

boşal- (GT): Tü. boşalmak. ÖRNEK: *hazine boşal-*. KÖK: *boşa-l*, OTWF 651.

boşan- (MG, İN, Kİ, CC, EZ): Tü. boşalmak, gevşemek, ayrılmak. KÖK: ET *boşgun-*, ED 379b, *boş+a-n-* OTWF 312.

boşat- (MG, EK, CC, EZ): Tü. boşaltmak, gevşetmek. KÖK: *boşa-t*, OTWF 595.

boşattır- (EK): Tü. boşamak. KÖK: *boşat-tır-*.

boşov (CC): Tü. kurtarma, kurtuluş. KÖK: *boşu-g*, OTWF 184.

bota (İM, EK, EZ): Tü. deve yavrusu. KÖK: ET *boto*, ED 299a.

botlaçı (İM): Tü. hamile, yüklü. KÖK: *botu+la-çı*.

bovaz (EZ) → boğaz.

bovun (EZ) → boğun.

bovuzla- (EZ) → boğuzla-

boy (GT, MG, İM, TA, BM, CC), boyı(EZ), boyu (EZ) : Tü. boy, endam. ÖRNEK: *boyı tal, kısa boyılı, uzun boyılı*. KÖK: ET *bōd*, ED 296b.

boya- (GT, İM, TA, BM, CC, EZ, EM): Tü. boyamak. KÖK: ET *bođū-*, ED 300a.

boya (TA, CC) → boyag.

boyaçı (TA, CC), boyacı (İM), boyucu (EZ): Tü. boyacı. KÖK: *boya+gçı*, OTWF 110.

boyağ (İM), boya (TA, CC), boyav (EZ), bayov (CC): Tü. boya. KÖK: ET *boğuğ*, ED 302a, *bodu-g*, OTWF 184.

boyacı (İM) → boyaçı.

boyan- (İM): Tü. boyanmak. KÖK: *boğu-n-*, OTWF 584.

boyat- (EZ): Tü. boyatmak. KÖK: *boğu-t-*, OTWF 760.

boyav (EZ) → boyağ.

boydaş (EZ): Tü. bir boyda olan iki kişi. KÖK: *bod+daş*, OTWF 119.

boyı (EZ) → boy.

boyu (EZ) → boy.

boynı (EM) → boyun.

boynuz (TA, EM, BM, EZ), müz (CC), muynuz (İH), muyuz (EZ), moynuz (İN), muğuz (İM) : Tü. boynuz. KÖK: ET *būñüz*, * *beñi*, ED 352a.

boyucu (EZ) → boyaçı.

boyuk- (EZ): Tü. boyanmak. KÖK: *bodu+k-*, OTWF 645.

boyun (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC, EZ), boynı (EM): Tü. boyun. ÖRNEK: *boyunun ig-* “boyun eğmek”. KÖK: ET *boyın*, ED 386b.

boyunduruğ (TA): Tü. boyunduruk. KÖK: *boyun+duruğ*, OTWF 104.

boyunla- (TA, Kİ, BM, EZ): Tü. sille vurmak, tokatlamak, kucaklamak. KÖK: *boyun+la-*, OTWF 429.

boyunlu (İN, KH): Tü. boyunlu. KÖK: *boyun+lug*, OTWF 139.

boz (EK, İN, KH, EZ, TA, EM, BM) : Tü. beyaz, boz, kır. KÖK: ET *bōz*, ED 388b.

boz- (İM, TA, EK, EZ, BM) → buz-.

boza (TA, EK, EM): Tü. darı, boğday veya arpadan yapılan bir içki. KÖK: Fa. *būza*, darı. K.Lokotsch 1927 no. 376. Fakat G. Doerfer 1965 II , no788 bunu reddediyor ve kelimeyi Türkçe sayıyor. Tietze I , 377b.

bozat (BM): Tü. beyaz at. KÖK: *boz ve at*.

bozğuş (TA): Tü. bozkuş (özel ad). KÖK: *boz ve kuş*.

bozla- (Kİ, EZ): Tü. devenin bağırması, kükremek. KÖK: ET *bozlā-*, ED 392a, *boz+la-*, OTWF 433.

bozah (CC): Tü. boz, kır. KÖK: *boz ve ak*.

bozlan- (EZ): Tü. bozulmak, harabolmak. KÖK: *bozla-n-*, OTWF 584.

bozul- (İM, KS, EZ): Tü. bozulmak, harap olmak. KÖK: *boz-ul-*, OTWF 651.

bozun (EZ): Tü. dişleri sökülüş.

bozuş- (İM): Tü. bozuşmak, karşı karşıya gelmek. KÖK: *boz-uş-*, OTWF 552.

bög- (Kİ), bey- (TA), böy- (Kİ), beyi- (CC) : Tü. oynamak. KÖK: ET *bōdī-*, ED 300b.

bögey- (CC): Tü. söz dinlemek, itaat etmek. KÖK: ET *bög-*, ED 324a , *bög-e-y-*.

böğvür- (CC): Tü. iğrenmek, tiksirmek.

bögrek (TA, EZ), börek (EK, EZ), bügrük (EM): Tü. böbrek. KÖK: ET *bögrek*, ED 328b, *bögür+ek*, OTWF 76.

böksüm (İH): Tü. böğür. KÖK: Krş. bökşmen.

bökşmen (CC): Tü. böğür. KÖK: Kum: *böksüm* “gövde”.

bölçek (TA, BM): Tü. kurt yavrusu. KÖK: ET *böri* ED 356a *böri+çek*.

bölek (MG, İM, EZ) → bölük.

böley(EZ) → böyle.

bölük (İN, EZ), bölek (MG, İM, EZ): Tü. bölük, grup. KÖK: ET *bölük*, ED 339b, *böl-ük*, OTWF 224.

börek (EK, EZ) → bögrek.

börek (BM): Tü. börek. KÖK: DLT *börk*, Kz. *börik* “deri şapka” KHS 229a.

böri (GT, İM, EK, CC, EZ), börü (TA, BM, CC): Tü. kurt. ÖRNEK: *böri ağzı*, *böri kibi*. KÖK: ET *börī*, ED 356a.

börçi (CC): Tü. şapkacı. KÖK: *börk+çi*, OTWF 110.

börk (GT, İM, CC, EZ): Tü. börk, başlık. ÖRNEK: *tatar börkin key-*. KÖK: ET *börk*, ED 362a.

börle- (CC): Tü. tomurcuklanmak, açılmak. KÖK: ET *bür*, ED 354a, *bür+le-*, OTWF 429.

börü (TA, BM, CC) → böri.

böşek (TA): Tü. bit. KÖK: ET *bōg*, ED 323b, *bög+çek*, OTWF 44.

böv (CC) → böy.

böy (TA, EZ), böv (CC), böyi (BM): Tü. örümcek, akrep. KÖK: ET *bōg*, ED 323b.

böy- (Kİ) → bög-.

böyi (BM) → böy.

böyle (GT, İN), böley(EZ): Tü. böyle. KÖK: *bu/bo* ve *ile*, E.V. Sevortyan 1978 II, 107-108.

böz (İM, TA, CC, EZ), bez (EZ),öbiz (TA) : Tü. bez, kumaş. KÖK: ET *bōz*, ED 389a < İranî.

brinç (CC): Far. pirinç.

brun (CC) → burun.

bu (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. bu. ÖRNEK: *bu kün, bu kadar*. KÖK: ET *bū*, ED 291b.

bū (İN): baba.

bucağ (TA, EM, KS, EZ), bucağ (BM) → buçğak.

buçğak (CC), bucağ (TA, EM, KS, EZ), bucağ (BM): Tü. köşe. KÖK: ET *bıçğāk*, *bıç-ğak*, ED 294b.

buçkı (CC) → bıçku.

buçuğ (GT, MG, TA, EK, İN, KH, BM, EZ) → bıçuğ.

buçuğ yarısı (EK): Tü. dörtte bir.

bud (İN): Tü. but. KÖK: ET *but*, ED 297b.

buda- (Kİ, EZ): Tü. ağacın dallarını veya lüzumsuz kısımlarını kesmek, budamak. KÖK: ET *butī-*, ED 300a, *but+a-*, OTWF 44.

budağ (İH) → butağ.

budağ (EM, EZ) → butağ.

buday (TA, EZ) → buğday.

buğa (BM), boğa (TA, EK, CC, EZ): Tü. boğa. KÖK: ET *buka*, ED 312a.

buğav (EM) → bukağı.

buğday (İM, TA, EK, EM, BM, CC), boğday (GT, CC), buday (TA, EZ), buyday (EZ): Tü. buğday. KÖK: ET *buğdāy*, ED 312b.

buğlat- (EZ): Tü. buğulamak. KÖK: ET *buğ*, ED 311a, *buğ+la-t-*.

buğra (TA, BM): Tü. hörgüçlü erkek deve. KÖK: ET *buğrā*, ED 317b.

bugün (İN, BM, CC) → bukün.

buhaltuğ (İH): Tü. sorguç, çelenk.

buhl (GT) → bağıl.

buhūr (İM): Ar. tütsü.

buhūr-la- (EK): Ar+Tü. tütsülemek. KÖK: *buhūr+la-*.

buhūr-lan- (EK): Ar+Tü. tütsülenmek. KÖK: *buhūr-lan-*.

bukağı (EZ), boğa (İN), boğağı (BM), buğav (EM), buvavı (EZ), buvuh (CC) : Tü. bukağı, köstek. KÖK: ET *bukāgū*, **buka-ğu*, ED 314a.

bukağula- (BM): Tü. kösteklemek. KÖK: *bukağu+la-*, OTWF433.

būkalemūn (GT): Ar. bukalemun.

bukūl (İM): Ar. olgun kurma.

bukūn (İM, TA, EK, EM, KS, CC), bugün (İN, BM, CC): Tü. bugün. KÖK: *bu ve kün*.

bul- (MG, Kİ, BM,):: Tü. bulmak. KÖK: ET *bul-*, ED 332a.

bul- (CC) → bol-

bulaca (EM): Tü. alaca, bulaca, karışık renk. KÖK: *Tietze'ye bakacağım*.

bulak (TA, CC): Tü. göl. KÖK: ET *bulak*, ED 336a.

bula- (İH): Tü. sallamak. KÖK: ET *bulā-*, ED 333a.

bulamaç (EM, EZ), bulğamaç (BM): Tü. un çorbası. KÖK: ET *bulamaç*, ED 342b, *bulğa-maç*, OTWF 319.

bulan (EZ) → kulan.

bulan- (EZ): Tü. bulanmak. KÖK: ET *bulğan-*, ED 337a, *bulğa-n-*, OTWF 596.

bulanak, bulanuk (EZ) → bulğanık.

bular (EK, EM, BM), bunlar (KS): Tü. bunlar. KÖK: *bu+lar*.

bulay (MG): Tü. bu şekilde, bu gibi. KÖK: *bu+lay*.

bulaş- (İM, BM, EZ) → bulğaş-

bulaştır- (EZ), bulaştır- (İM, TA): Tü. bulaştırmak. KÖK: *bula-ş-tır-*.

bulaştır- (İM, TA) → bulaştır-

bulğa- (İM, Kİ, CC): Tü. bulamak. KÖK: ET *bulğā-*, ED 337a.

bulğak (CC, EZ): Tü. karışıklık, şaşkınlık. KÖK: ET *bulğāk*, ED 336b, *bulğa-k*, OTWF 231.

bulğamaç (BM) → bulamaç.

bulğan- (İM, CC, EZ): Tü. bulanmak. KÖK: *bulğa-n-*, OTWF 247.

bulğandır- (Kİ): Tü. bulandırmak. KÖK: *bulğan-dur-*.

bulğanık (İM), bulanak, bulanuk (EZ): Tü. bulanık. KÖK: *bulğan-yuk*, OTWF 231.

bulğaş- (İM, KS), bulaş- (İM, BM, EZ) : Tü. bulaşmak. KÖK: *bulğa-ş-*, OTWF 555.

bulğışı (İM), bulğışı (İM): Tü. anlaşılmaz, karışık. KÖK: *bulğaş-ık*, OTWF 40.

bulğıştır- (CC): Tü. bulandırmak. KÖK: *bulğaş-tur-*.

bulğışı (İM) → bulğışı.

bulġat- (Kİ): Tü. bulandırmak, karıştırmak. KÖK: *bulġa-t-*, OTWF 760.

bulıt (TA), buluġ (GT, İM, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. bulut. ÖRNEK: *bulıtdan yağ-*. KÖK: ET *bult*, ED 333a.

bulov (CC): Tü. topuz.

bulūġıyyet (GT): Ar. bülüġa erme.

buluġluġ (EZ): Tü. geçimsizlik. KÖK: *buluġ+luġ*. Kz. *bülik* “geçimsizlik, karışıklık” KHS 251a.

bulun- (MG): Tü. bulunmak. KÖK: *bul-un-*, OTWF 650.

buluġ (CC): Tü. köşe, kenar. KÖK: ET *buluġ*, ED 343a.

bulunla- (Kİ): Tü. ganimet almak. KÖK: *bulun+la-* < ET *bulun*, ED 343a.

buluġ- I (Kİ): Tü. buluşmak, rastlaşmak. KÖK: << ED *buluġ-*, ED 345b, *bul-uġ-*, OTWF 555.

buluġ- II (EZ) → boluġ-.

buluġla- (EZ): Tü. yardım etmek. KÖK: *boluġ-la-*, OTWF 429.

buluġ (GT, İM, EK, EM, BM, CC, EZ) → bulıt.

bulutlan- (EZ): Tü. bulutlanmak. KÖK: *bulut+lan-*, OTWF 509.

bulutlu (İM): Tü. bulutlu. KÖK: *bulut+lu*.

bun (EK) → boġun.

buna- (Kİ): Tü. bunamak. KÖK: *buġ+a-*, OTWF 418.

bunduk (İM) → funduġ.

bunlar (KS) → bular.

bunyat (CC): Far. kaynak, kök.

bur- (GT, MG, TA, EK, BM, EZ), bur- (Kİ, CC): Tü. burmak, çevirmek; karnı ağrımak. ÖRNEK: *kulaġın bur-*, *kolunu bur-*. KÖK: ET *bür-*, ED 355a.

bura- I (İN): Tü. burarak, çevirerek. KÖK: *bur-a-*, OTWF 418.

bura- II (EZ): Tü. gürültü yapmak. KÖK: *bur-a-*.

burav (CC, EZ): Tü. burgu. KÖK: *bur-a-v*.

burc (İM): Ar. burç.

burç (GT, TA, EM, BM, CC): Ar. biber.

burçaġ I (TA, CC): Tü. dolu, ufak taş. KÖK: ET *burçaġ*, ED 357b.

burçaġ II (TA, BM): Tü. nohut. KÖK: ET *burçaġ*, ED 357b.

burga (EZ) → borġu.

burı- (Kİ): Tü. misk kokmak. KÖK: ET *bür-*, ED 355a.

burğa (BM) → borğu.

burgu (İH) → borğu.

burğu (CC) → borğu.

burğuça (CC): Tü. küçük boru. KÖK: *burğu+ça*.

burgul, burgun (EZ): Tü. bulgur. KÖK: Türkçesi eski değil. (Meninski 1680 1, 775' e göre *burgul, burgur*, halk ağzında *bulgur*). Batı Asya dillerinde yaygındır (Far. *burgol*, F. Steingass 1930 s. 176: Ar *burgul* R. Dozy 1927, 73-74: Gürc. *burgul*, E. Cherkesi 1950 s. 21. Hazırlanışı eski bir tekniğe benzediği için isminin eski bir yerli Batı Asya dillinden gelmesi muhtemeldir). Tietze I, 393a.

burhân (GT): Ar. delil. ÖRNEK: *burhân kitür-*.

burn (EZ) → burun.

bursağ (EZ): Tü. kızartma. KÖK: Kz. *bawırsağ* KTS 83a; Baş. *bawırçağ* BTÇ 1 124b; Kkl. *bawırsağ* KKLTTTS I 237;.

burşak (EZ): → burçak I.

burtar- (EZ): Tü. buruşturmak. KÖK: *bur-tar-*.

burtur (EZ): Tü. ekşi yüzlü. KÖK: *bur-tur*.

burut- (EZ): Tü. fokurdayarak kaynamak, kabarmak. KÖK: ET *burut-*, ED 359a.

burul- (MG, CC): Tü. burulmak, kıvrılmak. KÖK: *bur-ul-*.

burun I (GT, TA, EK, EM, KH, EZ), brun (CC), burn (EZ): Tü. burun. ÖRNEK: *canı burnına yet-*. KÖK: ET *burun*, ED 366b.

burun II (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC): Tü. önce, evvel. ÖRNEK: *andan burun*. KÖK: → *burun I*.

burundağ (BM) → burunduk.

burunduk (TA, EZ), burundağ (BM): Tü. deve yuları. KÖK: *burun+duk*, OTWF 104.

burundukla- (EZ): Tü. burunsalık takmak. KÖK: *burunduk+la-*, OTWF 429.

burunğı (CC), burunğı (İN): Tü. önceki, evvelki. KÖK: *burun+ğı*.

burunğı (İN) → burunğı.

buruş- (CC, EZ): Tü. buruşmak. KÖK: Krş. ET *bürüş-*, ED 370a, *bür-üş-*, OTWF 555.

burut- (EZ): Tü. kabarmak. KÖK: ET *burut-*, *bur-ut-*, ED 359a.

bus (CC): Tü. nefes, soluk. KÖK: ET *būs*, ED 370b.

busat (BM): Tü. şimdi. KÖK: *bu+sat*.

bustān (GT, İM): Far. bahçe. ÖRNEK: *bustān bāg, bustān içinde*.

busu (TA): Tü. pusı. KÖK: ET *busuğ, bus-uğ*, ED 373a.

buş- (MG), buş- (TA, Kİ): Tü. zarar vermek, kızmak, öfkelenmek, darılmak. KÖK: ET *buş-*, ED 377a.

buşman (EZ): Far. pişman.

buşmanlı (EZ): Far+Tü. pişman olan, pişman. KÖK: *buşman+lı*.

buşmas (İM, EZ): Tü. zararsız. KÖK: *buş-mas*.

buşuk (EM) → bıçuk.

but (MG, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. but, vücudun kalça ile diz arasındaki kısmı, uyluk. KÖK: ET *būt*, ED 297b.

butak (GT, MG, İM, TA, EK, BM, CC, EZ), budağ (İH), budağ (EM, EZ): Tü. dal. ÖRNEK: *butaklar köklere çık-*. KÖK: ~ET *butık*, ED 301b, *buta-k*, OTWF 44.

butka (EZ): Tü. sütlaç. KÖK: Kz. *botka* “lapa, bulamaç” KTS 93a.

buv- (CC) → boğ-

buvarsık (EZ) → bağırsak.

buvavı (EZ) → bukağı.

buvuh (CC) → bukağı.

buy- (İH): Tü. donmak. KÖK: ET *būd-*, ED 298b.

buyday (EZ) → buğday.

buyıl (BM): Tü. bu sene. KÖK: *bu ve yıl*.

buyruk (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, BM, CC): Tü. buyruk, emir. ÖRNEK: *buyrukına boyun sun-* “buyun eğmek”, *buyruk iyesi*. KÖK: ET *buyruk*, ED 387a, *buyur-uk*, OTWF 224.

buyrul- (İM): Tü. emredilmek, buyrulmak. KÖK: ET *buyur-*, ED 387b > *buyur-ul-*, OTWF 651.

buyur- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KS, BM, CC, EZ): Tü. buyurmak, emretmek. KÖK: ET *buyur*, ED 387b.

buyurçuk (EZ): Tü. yelve kuşu.

buyurla- (TA): Tü. hediye vb. kabul etmek.

buz- (GT, Kİ, BM, CC), boz(İM, TA, EK, EZ, BM) : Tü. bozmak. KÖK: ET *buz-*, ED 389b.

buz (İM, TA, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. buz. KÖK: ET *būz*, ED 389a.

buzağı (İM, TA, EK, EM, BM), bızavu (BM), buzav (CC): Tü. buzağı. KÖK: ET *buzāgu*, ED 391a.

buzav (CC) → buzağı.

buzla- (İM, EZ): Tü. donmak, buzlanmak. KÖK: *buz+la-*, OTWF 429.

buzlan- (GT): Tü. buzlanmak, buz tutmak. ÖRNEK: *yer buzlan-*. KÖK: *buz+lan-*, OTWF 509.

buzul- (Kİ): Tü. ganimet edilmek, bozulmak. KÖK: *buz-ul-*, OTWF 657.

bü (EZ): Tü. ipin ve benzerlerinin düğümü.

büçük- (İH): Tü. çürümek, değersizleşmek, adileşmek.

bügel- (Kİ) → bükül-.

büget (EN): Tü. su doldurmak için açılmış çukur. KÖK: TİETZE.

bügi (EZ): Tü. büyü, sihir.

bügrük (EM) → böbrek.

bügü (CC): Tü. bilge. KÖK: ET *bögü*, ED 324b.

bügül- (CC) → bükül-.

bühtān (KS): Ar. yalan, iftira.

bük- (MG, TA, EK, İN, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. bükmek, eğmek. KÖK: ET *bük-*, ED 324a.

büklü- (İH): Tü. oynamak, şıçramak.

bükrey- (EZ): Tü. kamburlaşmak. KÖK: *Krş. bükri*.

bükri (EZ), bükürü (CC): Tü. kambur, eğri. KÖK: ET *bükri*, ED 328b, *bük-ri*, OTWF 341.

bükürü (CC) → bükri.

bükürül- (GT, EZ): Tü. kamburlaşmak. KÖK: *bükür+ü-l-*, OTWF 651.

bükül- (MG, İM), bügül- (CC), bügel- (Kİ) : Tü. bükülmek. KÖK: ET *bükül-*, ED 326b, *bük-ül-*, OTWF 657.

bükürün (İM): Tü. büküm yeri. KÖK: *bökr+ün*.

büksül- (İH): Tü. bükükleşmek, kanburlaşmak. KÖK: **bük-üz-ül-*, OTWF 657.

bülbül (GT, CC): Far. bülbül. ÖRNEK: *bülbülden vefa istemek*.

bülgür- (EZ): Tü. büngüldemek. KÖK: Kz.. *bülkülde-* “(at) tırıs gitmek” KHS 251a.

büne- (Kİ): Tü. ayıplamak. KÖK: ET *bünē-*, ED 349a, *mün+e-* OTWF 418.

bünile- (Kİ): Tü. ayıplamak. KÖK: *Krş. büne-*.

bünyād (GT, İM): Far. temel, esas.

bür- (Kİ), büz- (MG , Kİ): Tü. ipi bükme. KÖK: ET *bür-*, ED 355a.

bür (CC): Tü. gonca, tomurcuk. KÖK: ET *bür*, ED 354a.

bürçās (MG): Ar. bir çubuk üzerindeki hedef.

bürçe (İM, TA, BM, İH, CC) → büre.

bürçek (TA), pürşek (EZ), pürşük (EZ), bürçek (İH) : Tü. ağaç ve ot köklerinde tomurcuk; alındaki kesme saç. KÖK: ET *bürçek*, ED 357b, *bür+çek*.

bürd-i yemāni (GT): Ar. çizgili yemen kumaşı ve bu kumaştan yapılan elbise.

büre (TA, BM, İH), bürçe (İM, TA, BM, İH, CC), bürşe (EM): Tü. pire. KÖK: ET *bürgē*, ED 362b.

büri- (MG): Tü. bürimek, örtmek, kapamak. KÖK: *bür-i-*.

bürke (İM, KS): Ar. havuz, küçük göl.

bürkle- (EZ): Tü. ayıplamak. KÖK: *bürküle-* Karay.

bürkü (BM): Tü. hararet.

bürkür- (CC): Tü. fışkırtmak, püskürtmek.

bürküt (EZ): Tü. kadının belden yukarısına giydiği üst elbise.

bürlen- (CC): Tü. tomurcuklanmak. KÖK: *bür+len-*, OTWF 509.

bürşe (EM) → büre.

bürtük (BM): Tü. tahıl. KÖK: ET **bürtüg*, ED 359b, *bürt-üg*, OTWF 185.

bürük- (EZ): Tü. dargınlığı geçmek, sakinleşmek. KÖK: Uyg. *bürkürmek* “su serpmek” (Caferoğlu, 57).

bürünçek (TA), bürünçük (İM): Tü. peçe, örtü. KÖK: *bür-ün+çek*.

bürüt- (EZ) → bit-.

büsr (İM): Ar. hurma koruğu.

büsre- (CC): Mo. izin vermek, doğru bulmak, kabul etmek. KÖK: Mo. *busara-* ‘sözünden dönmek’ L 226a.

büşür- (TA) → bişir-.

büt- (İH): Tü. ikrar eylemek, inanmak. KÖK: *büt-* DLT indeks 128.

bütege (EZ): Tü. kuş cinsi hayvanların kursağındaki taşlık. KÖK: ET *bütüğe*, ED 304 a.

bütün (İM, TA, CC, EZ): Tü. bütün, tam. KÖK: ET *bütün*, ED 306b, *büt-ün-*.

bütünlük (CC): Tü. bütünlük, tam. KÖK: *bütün+lük*.

bütür- (TA) → bitir-.

büyen (CC): Tü. meyan kökü özü. KÖK: ET *büken* , ED 328a.

büyük (MG, EK, EZ) → büyük.

büz- (MG , Kİ) → bür.

büz (İN) → biz.

bözük (EZ): Tü. göt deliği.

büzürcehr (GT): Ar. Nuşirevan-ı Adil'in meşhur veziri.

cablak (İH): Tü. karmakarışık.

cadı (İH, EZ): Far. sihirbaz, büyücü.

ca'fer (İN): Ar. Ebū Cafer Hasan oğlu Muhammed Herevi.

cāfi(GT): Ar. cefa, zâlim.

cāh (GT): Ar. mevki, makam, itibar. ÖRNEK: *cāh tap-*, *cāh ve devlet*, *cāh ve mertebe*.

cāhil (GT, İN): Ar. bilgisiz, cahil. ÖRNEK: *cāhil bile oltur-*, *cāhiller bilen bol-*.

cāhillik (GT): Ar+Tü. bilgisizlik, cehalet. ÖRNEK: *cāhilliki ma'lum bol-* "bigisizliği ortaya çıkmak". KÖK: *cāhil+lik*.

cāhilliyyet (MG): Ar. İslâmdan önceki devir.

camāi' (GT) → cami'.

cāmçe (TA): Far. küçük bardak.

cāmedān (İH): Far. eşya konulan meşin kab, çanta.

camī'(EK), cmāi' (GT): Ar. cami. ÖRNEK: *cāmi' içinde*, *cāmi' iyesi*.

camka (EM): Mo. çadır kazığı. KÖK: Mo. *jaṇka* L 164a.

cān (GT, MG, EK, EM, İN, İH, EZ): Far. can. ÖRNEK: *cān ber-* "ölmek", *cān çık-* "ölmek", *cānın al-* "öldirmek", *cān bile hıdmet kıl-*, *cān terkin ur-*.

cānān (GT): Far. sevgili, canan. ÖRNEK: *cānān ferqati*.

cānavār (EM), cānvar (EK), cānver (GT): Far. vahşi hayvan, canlı, yaşayan.

canāza (İM): Ar. insan ölüsü.

cānbāz (EZ): Far. pehlivan.

cānberdi (EM): Far+Tü. Canverdi (özel ad). KÖK: *cān ve berdi*.

cān- fezāy (GT), fezā (GT): Far. can bağışlayan, gönüle ferahlık veren, cana can katan. ÖRNEK: *ehl-i nazar-ı cān- fezāy ol-*.

cānıbay (EM): Far+Tü. ruhu zengin (özel ad). KÖK: *cān ve bay*.

cānım (EM): Tü. canım, ruhum (özel ad).

cānib (GT): Ar. taraf, cihet. ÖRNEK: *ḳaysi cānibden çık-*.

cārī (MG, İM): Ar. geçerli, yürüyen.

cānkılıç (EM): Far+Tü. Cankılıç (özel ad). KÖK: *cān ve kılıç*.

cānsever (EM): Far+Tü. Cansever (özel ad). KÖK: *cān ve sever*.

cānsız (İM): Far+Tü. cansız, ölü. KÖK: *cān+sız*.

cān tartmak (TA): Far+Tü. can çıkma.

cānum (EM): Tü. Özel ad.

cānvar (EK) → cānavār.

cānver (GT) → cānavār.

cāsūs (GT): Ar. casus. ÖRNEK: *cāsūs dip tut-*.

cāyife (İM): Ar. baş ayrığının bir cinsi.

cāyız (MG, İM, KS): Ar. işlenmesine izin verilen, olabilir.

cāvidān (GT): Far. ebedi, sonsuz. ÖRNEK: *atıñ cāvidān kıl-*.

cebbāne (İM): Ar. mezarlık.

ceberī(İM) → ceberiyye.

ceberiyye (İM), ceberī(İM): Ar. Cüz’ı iradeyi kabul etmeyen batıl mezhep.

cebr (GT): Ar. onarma, düzeltme, tamir. ÖRNEK: *cebr kıl-*.

cebre‘il (İN): Ar. dört büyük melekten biri.

cebr (İM): Ar. zor, zorlama.

cedīd (GT): Ar. yeni. ÖRNEK: *cümle elfāzı tolu ma‘ni cedīd*.

cefā (GT, İM): Ar. eziyet, incitme, cefa. ÖRNEK: *cefā kıl-, cefā meydanının irenleri , oğul kız cefāsi*.

cefākār (GT): Ar. cefa edici. ÖRNEK: *cefākār bilme-*.

cehān (GT, BM): Far. dünya, cihan. ÖRNEK *cehān tar bol-, cehān kaygusi, cehān sultānı*.

cehd (GT, MG, İM): Ar. çalışma, gayret, çabalama, ceht. ÖRNEK: *cehd kıl-, cedd ü cehd artukrak*.

cehennem (GT, İM): Ar. cehennem. ÖRNEK: *cehennem otı* “cehennem ateşi”
cehenneme git- “cehenneme gitmek”, *cehennemniñ azabı* “cehennemi azabı”.

cehl (GT): Ar. cahillik, cehalet. ÖRNEK: *öz cehlie ikrar kıl-*.

cehūd (EM): Ar. yahudi.

cehūl (GT): Ar. pek cahil bilgisiz. ÖRNEK: *cehūlden...kel-*.

celāl (GT, İM): Ar. büyüklük, ululuk. ÖRNEK: *cāh ve celāl zāif bolma-*.

celālehu (GT) → cellecelālühü.

cellecelālühü (İM), celālehu (GT): Ar. “yüceliği ulu oldu” anlamında bir söz.

celeb (GT, KH): Ar. acemi, hayvan tüccarı. ÖRNEK: *celeb kul*.

cellad (GT): Ar. cellat.

celle (GT, İM): Ar. tanrı için kullanılan hürmet sözü. ÖRNEK: *‘azze ve celle*.

celled (İM): Ar. cellat.

cellesenānūke (İM): Ar. “övgün yüce oldu” anlamında bir söz.

cem‘ (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. toplama, topluluk, toplu. ÖRNEK: *cem‘ bol-*, *cem‘ it-*, *cem‘ ve hāzır dur-*.

cemā‘at (GT, MG, İM): Ar. cemaat, topluluk. ÖRNEK: *bir cemā‘at faķirlar*.

cemāl (GT): Ar. güzellik, yüz. ÖRNEK: *cemāli gūli*, *cemāli tolun ay*, *körkli cemāl*, *cemālin kör-*, *cemāline nażar kul-*, *cemālin kör-*.

cemege (EM): Ar. ücret, karşılık.

cemşe (TA): Far. bardak.

cemī‘ (GT, MG, İM): Ar. hep, bütün, cümle. ÖRNEK: *cemī‘ māāsī ve münker*.

cem‘iyyet (GT): Ar. topluluk; perişanlığın zıddı. ÖRNEK: *cem‘iyyet şūret bağla-*, *cem‘iyyet-i hātır*.

cemre (İM): Ar. hacıların attıkları küçük taşların her birisi.

cemregü (İH) → çemregü.

cemşid (GT): İran mitoloji kahramanı.

cenābet (İM): Ar. cünüplük, yıkanmayı gerektiren durum.

cenān (GT): Ar. gönül, kalp.

cenber (İH) → çember.

cennāt (KS) cennet (GT): Ar. cennet. ÖRNEK: *cennet bāġı*, *cennet ni‘meti*, *cennet tile-*, *cennetke ket-*.

cennet (GT) → cennāt.

cerāb (GT): Ar. daġarcık, torba. ÖRNEK: *ceārb bol-*.

cerīr (KS): Ar. Abdullah oġlı.

cerre (GT): Ar. toprak testi. ÖRNEK: *cerre içinde*.

cerrāh (GT): Ar. cerrah, operatör.

cevāb (İM, KS), cevbā (GT): Ar. sorulan şeye verilen karşılık. ÖRNEK: *cevāb ber-*, *cevāb tap-*, *cevāb ayt-*, *cevāb tap-*, *cevābın işit-*.

cevārih (MG): Ar. yaralar.

ces (GT): Ar. donuk.

cevbā (GT) → cevāb.

ceāvhir (GT), cevher (GT, MG, İM): Ar. cevherler, mücevherat, kılıcın demiri.

ÖRNEK: *cevher-i aşl, cevherni sindur-, bahKÖK:*.

cevher (GT, MG, İM) → cevāhir.

cevherī (KH): Ar. mücevher gibi değerli taş a ait olan.

cevherī (GT, İN): Ar. kuyumcu.

cevlān (MG): Ar. dolaşma, gezinme.

cevr (GT): Ar. eza, cefa, eziyet. ÖRNEK: *cevr çek-* “cefa çekmek” *cevr kör-* “eziyet görmek”.

ceyb (İM): Ar. cep.

cezā (GT, İM): Ar. ceza, karşılık. ÖRNEK: *ameliniñ cezāsi, cezāsın... izde-*.

ceza‘ (İM) → ceze‘a.

cezāf (İM): Ar. ölçüp tartmadan satmak.

ceze‘a (İM), ceza‘ (İM): Ar. bir yaşına girmemiş koyun.

cıcağ (İH): Tü. hala.

cığan (İH): Tü. cimri, hasis. KÖK: ET *çığāñ*, ED 408b.

cırlağ (İH): Tü. toygar kuşu. KÖK: *cır+lağ*.

cibre (İH): Tü. üzüm çöpü.

cibril (GT, İM, KS): Ar. dört büyük melekden biri. ÖRNEK: *cibril ve mikāyil*.

cicik (İH): Tü. yerden nebatın ilk görünen yeşilliği. KÖK: ET *çéçek*, ED 400b.

cidāl (GT, İM): Ar. kavga, cenk, münāzaa, tartışma, savaş. ÖRNEK: *cidāl dādın bér-*.

cidd (GT, MG): Ar. çalışıp, çabalanma, bir işi gerçekten işleme. ÖRNEK: *cidd ü cehd*.

ciger (GT): Far. ciğer. ÖRNEK: *ciger dağına taħammül kıl-*.

cihān (MG, İN, KH, EZ): Far. dünya, âlem.

cihāz (GT): Ar. cihaz, çeyiz. ÖRNEK: *māl ve cihāz ve ni ‘met bilen GT 157/10*.

cihet (GT, İM): Ar. cihet, taraf, yön. ÖRNEK: *ol cihhet GT 59/3, dünya cihetinden GT 192 /1, cihet hāşıl kıl- GT 49/9*.

cild (MG, İN): Ar. deri.

cilve (GT): Ar. cilve. ÖRNEK: *cilve kıl- GT 239/2*.

cim (İM): Ar. Arap alfabesinin beşinci harfi.

cimā‘(İM): Far. çiftleşme.

cimri (İH): Tü. adi adam, ahlaksız.

cin (GT, İM, KS): Ar. cinn, cin. ÖRNEK: *cin GT 236/5.*

cināb (İM): Ar. şeref, onur.

cinān (GT): Ar. cennetler, bahçeler. ÖRNEK: *gül-i cinān körgüz- GT 222/2, gülistān-ı cinān GT 14/1, cinānga ket-GT 305/1.*

cināyet (İM): Ar. adam öldürme veya o derece ağır bir suç işleme.

cināze (GT): Ar. cenaze, tabut. ÖRNEK: *cināzeni...köterip keç- GT 306/6.*

cinder- (İH): Tü. doğru olup olmadığını araştırmak. KÖK: *çın+der-*.

cins (GT, İM): Ar. cins, soy, çeşit, tür. ÖRNEK: *bizim cinsimizge lāyık degül GT 17/9.*

cirāb (İM): Ar. dağarcık.

cirāhat (GT, İM, İN, KH): Ar. yara, irin. ÖRNEK: *cirāhat ağrısı GT 252/8, cirāhat üstine tüz tök- GT 252/11, cirāhat it- GT 201/11, cirāhatiñ devāsı GT 170/8.*

cirāhatli (GT): Ar+Tü. yaralı. ÖRNEK: *cirāhatli bol- GT 170/7. KÖK: cirāhat+li.*

cism (GT): Ar. cisim, beden. ÖRNEK: *şūret-i cismiñ GT 292/4.*

cisr (GT): Ar. köprü.

cive (TA): Far. cıva.

comardlık (GT, İM) → cömerdlük.

cömerd (TA, EK), cömert (EZ): Far. cömert, eli açık.

cömerdlük(EK), comardlık (GT, İM): Far+Tü. eli açık. ÖRNEK: *comardlık et- 45/3. KÖK: comard+lık.*

cömert (EZ) → cömerd.

cūd (GT): Ar. cömertlik. ÖRNEK: *cūd içinde GT 13/6, cūd körgüz- GT 356/1, cūd kudret bilen bol- GT 302/7.*

cuhūd (BM): Ar. yahudi.

cum‘a (GT, İM): Ar. cuma. ÖRNEK: *ol cum‘a içinde GT 186/11, bir cum‘adan sonra GT 167/10.*

cūr (İN): Ar. Behrām-ı Cūr.

cübbe (GT): Ar. cüppe. ÖRNEK: *cübbesin soy- GT 113/9.*

cülāh (TA): Far. dokuyucu.

cümle (GT, MG, İM): Ar. bütün, hep, hepsi, herkes. ÖRNEK: *cümle ‘ālem GT 107/1, cümleden ‘aciz kör- GT 106/6.*

cündi (GT, İM), cündü (İM): Ar. süvari, sipahi, ata iyi binen, savaşçı. ÖRNEK: *ol cündi qarındaşı GT 89/11, haleb cündileinden bir kim-irse GT 135/1.*

cündü (İM) → cündi.

cüneyd (GT): meşhur mutasavvıf Cüneyd Bağdadı.

cünüb (İM, KS): Ar. dinen yıkanmak durumunda olma.

cürh (MG): Ar. yara.

cürm (GT): Ar. suç, cürüm. ÖRNEK: *cürm et- GT 280/6, cürmüm bağışla- GT 99/1.*

cüvbere (İM): Tü. içkinin toprtuşu.

cüz' (İM): Ar. kısım, parça, bölüm.

cüz'iiyet (İM): Ar. azlık.

çabala- (İH): Tü. didinmek, didinmek, kıvrınmak. KÖK: *çap-a+la-*.

çādār tiregi (EM): Tü. çadır direği.

çādır (EM), çādur (EM), çatır (CC, EZ), çetr (GT): Far. çadır.

çādur (EM) → çadır.

çağ (İM, İH), çaķ (MG, İM, EK, BM, CC), şag(EZ), şaķ (EZ): Tü. çağ. KÖK: ET *çāğ*, ED 403b.

çağal (TA): Far. çakal.

çağalan- (İH): Tü. gevşemek.

çağan- (İH): Tü. kıvrınmak, çalkanmak.

çağanaķ (EK, EZ) → çıkanaķ.

çağır (EK, CC), çağır (İM, TA, İN, KH, İH), şağır (EM, EZ): Tü. şarap. KÖK: ET *çağır*, ED 409.

çağır- (GT, TA, EK, Kİ, BM, İH, CC) → çağır-.

çahar- şanbe (CC): Far. çarşamba.

çahla- (CC): Tü. öyle yapmak, tam öyle yapmak. KÖK: ET *çak*, ED 404a, *çaķ+la-*, OTWF 418.

çaķ (MG, İM, EK, BM, CC) → çağ.

çaķ- I (GT, TA, EK, Kİ, CC), şaķ-(EZ): Tü. ihbar etmek, ifşa etmek, kara sürmek, iftira atmak, yanılmak. ÖRNEK: *kişi aybı-nı körüp çaķ-.* KÖK: ET *çak-*, ED 405b.

çaķ- II (TA): Tü. çalmak.

çaķ- III (EK): Tü. acı çekmek.

çaķıldak (İH): Tü. çocukların elleriyle döndürdükleri fırıldak. KÖK: G. Doerfer 1967 III, no. 1095 < *çaķıldı-* (ı)ķ.

çaķır (İM, TA, İN, KH, İH) → çağır.

çaķır (İH): Tü. doğan. KÖK: TS 800-801, Meninski 1680 I , 1553 < *çakır*, G. Doerfer 1967 III, no.1090.

çaķır- (İM), çağır- (GT, TA, EK, Kİ, BM, İH, CC): Tü. seslenmek, çağırmaq. ÖRNEK: *çaķırıp ayt- GT 199/12, çağırıp ķur'an oku- GT 223/9 vaktısız çağırma GT 120/3.* KÖK: ET *çakır-*, ED 410a.

çaķıtlık (İH): Tü. izdiham. KÖK: *çakıt+lık*.

çaķmak (TA, EZ), şaķmak (EM): Tü. çakmak. KÖK: ET *çakmāk*, ED 408b, *çakmak*.

çaķlı (CC): Tü. o yaratılışıta, o özellikte. KÖK: *çak+lı*.

çaķrık (TA): Tü. çıkırık. KÖK: ET *çıķrī*, * *çıķır-*, ED 410a.

çaķuç (CC): Far. çekic.

çaķuçı (CC): Tü. iftiracı. KÖK: *çak-uçı*.

çal- (GT, İM, TA, Kİ, CC), şal- (EZ): Tü. çalmak (saz). KÖK: ET *çal-*, ED 417b.

çal (TA), şal (EM): Tü. ala renk, çil. KÖK: ET *çāl*, ED 417a.

çalab (İN): Allah.

çalak barmaķı (İM, İN): Tü. serçe parmaķı. KÖK: DS 1948 < *çal-aķ*.

çalar- (İH): Tü. kamçılamak, koşturmak. KÖK: *çal-ar-*.

çaldıra- (İH): Tü. çarpınmak, tepinmek, gürültü patırdı yapmak. KÖK: *çal- dır+a-*.

çalı (İH): Ar. boysuz dikenli ağaç.

çalıķ (CC) → çalık.

çalıķ (TA), çalıķ (CC): Tü. yaramaz, çabuk kızan, sert, şiddetli. KÖK: ET *çalıķ*, ED 419b, *çal-ıķ*, OTWF 185.

çalıķ I (TA, İN, BM, EZ): Tü. harp, savaş. KÖK: ET *çalıķ*, ED 421a, *çal-ıķ*, OTWF 421.

çalıķ II (CC): Tü. şaşı. KÖK: ET *çalıķ*, ED 421a.

çalıķ- (TA): Tü. savaşmak, çarpışmak. KÖK: ET *çalıķ-*, *çal-ıķ-*, ED 421b.

çalıt (TA): Tü. çalıķkan.

çalķan- (Kİ): Tü. çalkalanmak. KÖK: TS 812 *çalķa-n-*, OTWF 584.

çalma (MG, CC): Tü. sarık. KÖK: ET *çalmā*, *çal-ma*, ED 420b.

çalpak(İH): Tü. karışık, dolaşık. KÖK: ET *çalpak*, 418a, *çalpa-k*, OTWF 231.

çalpış- (İH): Tü. çarpışmak. KÖK: ET *çalpaş-*, ED 418b, *çalpa-ş-*, OTWF 337.

çaman (CC) → yaman.

çamğur (TA) → çomar.

çamur (EZ): Tü. çamur. KÖK: ET *çağmur*, ED 408b.

çamuş (İH): Tü. ham, olgunlaşmamış.

çamuşluk (İH): Tü. harın beygirin oynaması, hoplaması. KÖK: *çamuş+luk*.

çandar- (Kİ): Tü. detaylı incelemek, araştırmak. KÖK: *çın+dar-*.

çanak (GT, İM, TA, EK, EM, KS, İH, CC), şanak (EZ): Tü. çanak, kase, kap
kacak. ÖRNEK: *tört çanak ye-*, *GT 336/13*, *çini çanak al- GT 184/6*. KÖK: ET
çanak, ED 425b.

çanakçı (EK): Tü. çanakçı. KÖK: *çanak+çı*, OTWF 110.

çandırğına (CC): Tü. zayıf. KÖK: *çandır+ğına*.

çañ (EZ): Tü. çan. KÖK: ET *çañ*, ED 424a.

çap- (GT, MG, EK, İN, Kİ, KH, İH), şap- (EM, EZ): Tü. sürmek, vurmak,
koşturmak. KÖK: ET *çap-* ED 394a.

çapala- (EZ): Tü. kaygılanmak.

çapar (İH): Tü. paçavra.

çapçaçık (CC): Tü. fıçıcık. KÖK: Karay. *çapçak*, *şapşak*, *çapçah*, KRPS 624b.

çapdur- (İN, KH): Tü. koşturmak. KÖK: *çap-tur-*, OTWF 799.

çapın- (Kİ): Tü. birden hücum etmek, birden saldırmak. KÖK: *çap-in-*, OTWF 584.

çapla- (TA), şapla- (TA, EZ): Tü. elin ayası ile vurmak. KÖK: *çap-la-*.

çaplatmak (CC): Tü. tokatlamak. KÖK: *çapla-t-mak*.

çapul- (İM): Tü. atılmak, vurulmak. KÖK: *çap-ul-*, OTWF 651.

çapuñ (TA,İM): Far. vücuda geniş gelen gömlek.

çarçav (CC): Far. çarşaf.

çardağ (BM): Far. balkon.

çarh (GT): Far. felek, baht. ÖRNEK: *çarh okın yahşı at- GT 296/6*.

çāre (MG, İM, İN, KH), şara (EZ): Far. çare, yardım, ilâç, bahane, özür.

çarı- (CC): Tü. namusunu lekelemek. KÖK: <<.

çarlağ (BM): Tü. selinti. KÖK: ET *çarla-*, ED 429 b, *çarla-k*, OTWF 40.

çarlağ (EZ): Tü. kartal.

çarp- (İH): Tü. vurmak, tepmek. KÖK: yalnız Oğuz grubunda mevcut olan fiil ET *çap-* fiilinin gelişmesi. Krş, *kert-* < ET *ket-*, TS 478b.

çarpuvun (CC): Tü. kaza. KÖK: *çarp-ugun*.

çar şanbah (BM): Far. çarşamba.

çārşuv (İM): Far. çarşaf.

çās (İM, TA): Mo. toz, duman.

çaşıt- (İH): Tü. yaramazlık yapmak, terbiyesizlik yapmak. KÖK: *çaş-ıt-*.

çāşnı (İM): Far. tat, lezzet.

çāşni (GT): Far. çeşni, nümune.

çaşutla- (Kİ): Tü. casusluk etmek. KÖK: *çaşut+la-*.

çat- (Kİ): Tü. kumaşların kenarını birbirine eklemek, dikmek. ÖRNEK: kaşlarını çatmak. KÖK: ET *çat-*, ED 402a.

çatal (EZ): Tü. çatal.

çatır (CC, EZ) → çadır.

çatla- (Kİ): Tü. el şaklatmak, el şaklatarak ses çıkarmak. KÖK: ET *çatılā-*, ED 403a, *çat+la-*, OTWF 429.

çatlat- (İM): Tü. parmaklarını çatlatmak. KÖK: *çatla-t-*.

çatlavuk (CC), çetlevük (EM), çetleyik (TA), şetlevük (EZ): Tü. fındık. KÖK: *çatla-vuk*.

çatruk (İH): Tü. bağa durağı.

çatul- (Kİ): Tü. çatılmak. KÖK: *çat-ul-*, OTWF 651.

çav (İM): Tü. ün, şöhet. KÖK: ET *çāv*, ED 393a.

çavlı (TA): Tü. erişte kesen alet. KÖK: *çap-lı*.

çavrun- (EZ) → çevrün-

çavuş (İH): Far. çavuş.

çayan (İH): Tü. çıyan. KÖK: ET *çadān* ED 403a.

çayhal- (CC): Tü. çalkalanmak, sallanmak, uğuldamak. KÖK: Kz. *şaykal-*, KHS 1270a.

çayna- (İM, CC) → çeyne-

çaynal- (İM): Tü. çiyenmek. KÖK: *çayna-l-*, OTWF 651.

çeber (CC): Mo. özenli, bakımlı, zarif. KÖK: Mo. *çeber* L 269a.

çefrül- (İM) → çevril-

çeft (EK, EZ) DİL: Far. çift.

çeğin eti (İH): Tü. kaba et, adale.

çegnek (İH): Tü. tekme, depme.

çehre (GT): Far. yüz, çehre.

çek- (GT, İM, EK, İN, Kİ, KH, EZ): Tü. çekmek. ÖRNEK: *ya çek-*, GT 69/ 4, 276/4, 296/7, *yol çek-* GT 146/10, *yükün çek-* GT 72/3 *elin çek-* GT23/3, 113/3 *zahmet çek-* GT 33/12/13, 115/13. KÖK: ET *çek-*, ED 413b.

çeke (EZ): Tü. boynun iki yanında bulunan damarlar. KÖK: Kz: *çeke tamırları adırayw-* “kızmak”.

çekelen- (Kİ): Tü. yaranın iyileşmesi güçlenmek ve gecikmek. KÖK: **çike+le-n-*, M. Özyetgin, Kİ 431.

çeker (BM): Far. şeker.

çekertige (EZ) → çekürge.

çekil- (İM, İN, KH): Tü. (kuyunun) suyu boşaltılmak, ok atmak için gerilmek. KÖK: *çek-il-*, OTWF 651.

çekiş- (GT, İM, EK, EZ), çikiş- (KS): Tü. çekişmek,bozuşmak. KÖK: *çek-iş*, OTWF 552.

çekirdek (İN, KH, EZ) → şekirdek.

çekirge (TA, EM) → çekürge.

çekmen (CC, EZ): Tü. bez, örtü. KÖK: ET *çēg*, ED 413a, *çēg* < *çek+men* TMEN II, 1103 *çākman*.

çekmençi (CC): Tü. kumaş dokumacı. KÖK: *çekmen+çı*, OTWF 110.

çektir- (EZ): Tü. çektirmek. KÖK: *çek-tir-*, OTWF 799.

çeküç (TA, EM, EZ): Far. çekiç.

çekük (İH): Tü. kuş. KÖK: ET *çekik*, ED 415a.

çekürdek (İM) → şekirdek.

çekürge (İM, BM, EZ), çekertige (EZ), çekirge (TA, EM): Tü. çekirge. KÖK: ET *çekürge*, ED 416b.

çelâklık (İM): Far+Tü. kahramanlık, yiğitlik. KÖK: *çelā+lik*.

çelebü (İN): Ar. acemi.

çeler- (İH): Tü. göz kırpma, göz ucuyla bakmak.

çember (İH), cenber (İH), çenber (İH): Far. çember, yuvarlak şey.

çemen (GT, TA, İN): Far. çayır, çimenlik. ÖRNEK: *çemenge temāšā kıl-* 212/8.

çemregü (İH), cemregü (İH): Tü. yanşak.

çemre- (İH): Tü. paylar gibi hızlı hızlı insanın yüzüne karşı kızgın kızgın söylemek.

çemül- (BM): Tü. yuvarlamak.

çemşir (İH): Far. şimşir dedikleri sert ağaç.

çenber (İH) → çember.

çengel (İH): Far. duvara çakılan demir çengel ki yolcu eşyasını asar.

çengi (İM): Far. çeng denilen sazı çalan kimse.

çengibāzi (İN): Far. okçuluk teriminde bir tür tutuş şekli.

çenk (İH): Far. eski bir saz.

çenle- (İH): Tü. it-köpek dayak yiyip ağlar gibi ürme. KÖK: ET *çaṇıla-*, ED 426a, ET *çaṇı+la-*.

çeper (TA): Tü. beyaz benekli. KÖK: krş. Kz. *şibar* KHS 1330a.

çepürde- (İH): Tü. kekelemek.

çepürdek (İH): Tü. çer çöp, karmakarışık, abur cubur şeyler.

çerāğ (GT): Far. ışık, kandil, mum. ÖRNEK: *çerāğ bilen kör-*, 150/5, *çerāğ söndür-* GT 230/13, *çerāğının yağ* GT 42/12.

çerb (GT): Far. yağlı. ÖRNEK: *çerb ve şirin ye-* GT 142/5.

çerçi (CC): Tü. hırdavatçı, bakkal. KÖK: Meninski 1680 , 1598 < Fa. *çarçī* < *çārçī* “haberci” (Mo. Car’ haber’+çi) alınma bir kelime olduğu -çi ekinden bellidir. Doerfer 1967 3, no 1075: ET *çert* “ufak parça, kırıntı” Clauson. 1972. s. 428+ *çi*. çert TS 869 bu etimolojiyi destekliyor.

çere (İH): Tü. çere.

çerek (CC) → çürük.

çeren (CC): Tü..

çerez (İH): Tü. ilme diken.

çeri (GT, İM, İN, BM, İH, CC) → çerig.

çerig (GT, İM), çeri (GT, İM, İN, BM, İH, CC), şeri (TA, EM): Tü. asker, ordu. ÖRNEK: *düşmen çerisine kir-* GT 21/8, *düşmen çerisin sınır-*GT 22/7 , *çerigden ayrıl-* GT 206/10. KÖK: ET *çerig*, ED 428b.

çerlen- (İH): Tü. ağırmak, çipillenmek. KÖK: *çer+len-*.

çerli (CC): Tü. zayıf, verimsiz. KÖK: ET *çerlig*, ED 429b, *çer+lig*.

çermen- (İM): Tü. salındırmak. KÖK: ET *çermē-*, ED 430 a, *çerme-n-*, OTWF 584.

çert- (İH, CC): Tü. çatlamak. KÖK: ET *çert-* ED 428a.

çerten (İM): Tü. sazan balığı. KÖK: VEWT116b Kz. *şortan* “köpek balığı” KHS 1317a, *Tat. çurtan*.

çeşme (GT): Far. çeşme.

çeşte (İH): Far. ud. KÖK: TS 870. R. Dankoff 1991. s. 27 < Fa. *şeş-tā*. a.m (*şeş* “alt”ve *tār* “tel”) kelime başındaki *ş*→*ç* gelişmesi.

çeten (EM): Tü. pamuk sepeti.

çetik (EM) → çetük.

çetin (İH): Tü. sert. KÖK: TK. dillerindeki yayılışı için b. M. Räsänen. 1960. s.106.

çetlevük (EM) → çatlavuk.

çetleyik (TA) → çatlavuk.

çetr (GT) → çadır.

çetük (İM, TA, EK, EM, BM, İH, EZ), çetik (EM), çerük (GT), şetük (EM, EZ):
Tü. kedi. ÖRNEK: *ebū hureyre çetük yedür- GT 185/11. KÖK: ET çetük, ED 402b.*

çerük (GT) → çetük.

çevgân (MG, İN, KH): Far. çevgân oyununda kullanılan değnek, cirit oyunu.

çevirçi (EZ): Tü. pabuç çevirici. KÖK: *çevir-çi*, OTWF 110.

çevre (MG, İM, İN), çövre (CC), çüvre (CC): Tü. çevre, etraf. KÖK: *çevür-e*.

çevril- (MG), çefrül- (İM), çevrül- (İM): Tü. çevrilmek, değişmek. KÖK: *çevr-il-*, OTWF, 651.

çevrül- (İM) → çevril-.

çevrün- (İH), çavrun- (EZ), şevren- (EZ), şevrün- (EZ): Tü. dolanmak, dönmek.
KÖK: *çevr-ün-*, OTWF 584.

çevir- (EK) → çevür-.

çevuh (CC): Tü. tatlı, sevimli.

çevük (İH): Tü. toplu, dernekli, tetik. KÖK: J. Deny 1921 s. 909’a göre kelime TK *çev-ık* olarak izah edilebilir. b→v gelişmesi için bak *āb/āv*.

çevür- (MG, İM, KS), çevir- (EK), çövr- (CC), şevre- (EZ), şövr- (EZ), tüvr- (CC): Tü. çevirmek, döndürmek. KÖK: ET *çevür-*, ED, 398b.

çevüklük (MG): Tü. çeviklik. KÖK: *çevük+lük*, OTWF121.

çeygel (İH): Tü. fitne koparan, fesat çıkaran, kanlı katil.

çeyne- (EK, İN, KH, BM), çayna- (İM, CC), çiyne- (GT), şayna- (EZ), şeyne- (TA): Tü. çiğnemek. KÖK: Kz. *şayna-* “çiğnemek, ezmek” (TKzSl, 2009, 176a), Nog. *şayna-* “çiğnemek” (NogRSl, 1963, 401b).

çeyneyici (KH): Tü. çiğneyici, çiğneyen. KÖK: *çeyne-y-i-çi*, OTWF 110.

çıban (İM, TA, BM), şiban (EZ): Tü. çıkan, yara. KÖK: ET *çibikān*, ED 396a.

çıbış (İM): Ar. kireç.

çıbuğ (TA, CC), şılbık (EZ): Tü. dal, sopa, ağaçtan yapılmış olan asâ. KÖK: ET *çibık*, ED 395b.

çıçlak (TA): Tü. küçük parmak. KÖK: ET *çıçālak*, ED 401a.

çıfçak (EK) → çıpçuk.

çığanak (CC) → çıkanak.

çığar- (Kİ, CC): Tü. çıkarmak. KÖK: *çık-ar-*, OTWF, 499.

çığay (TA): Tü. yoksul, fakir. KÖK: ET *çığāñ*, ED 408b.

çığılda- (İH): Tü. kıcıp kıcıp etmek. KÖK: *çığıl+da-*, OTWF455.

çığıltı (İH): Tü. ince ses, çığlık, kuş sesi. KÖK: *çığıl+tı*, OTWF 332.

çığıt (İH): Tü. ergenlerin, ve bazen de ihtiyarların yüzünde peyda olan cilt lekeleri.

çığmak (CC): Tü. ayağın üstündeki tümsek yer. KÖK: *çık-mak*, OTWF 110.

çığırıkçı (CC): Tü. tornacı. KÖK: *çığırık+çı*, OTWF 110.

çığıt (TA) → çıkıt.

çık- I (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, BM, CC, EZ), şık- (EM): Tü. çıkmak, doğmak. ÖRNEK: *küneş çık-* GT 295/5, *oğ yaydan çık-* GT 267/10, 338/8, *can çık-* GT 264/13. KÖK: ET *çık-*, ED 405b.

çık- II (Kİ): Tü. bir şeyi sarmak. KÖK: ET *çığ-*, ED 405b.

çık (EK, BM, CC), şık (EM): Tü. çığ, şebnem. KÖK: ET *çig*, ED 413a.

çıkan ay (BM): Tü. dolunay.

çıkanak (TA), çığanak (CC), çağanak (EK, EZ), çyğanak (İN): Tü. dirsek. KÖK: *çık-anak*.

çıkar- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KH, BM, EZ): Tü. çıkarmak. ÖRNEK: *közin çıkar-* GT 36/5, 320/7, *bağrın çıkar-* GT 65/2, *yüzün çıkar-* GT 25/6. KÖK: *çık-ar-*, OTWF 734.

çıkarıl- (İM): Tü. çıkarılmak. KÖK: *çıkar-ıl-*, OTWF 651.

çıkdur- (Kİ): Tü. çıkarmak. KÖK: *çık-dur-*, OTWF 799.

çıkırık (MG, İM, İH), şıkırık (EM): Tü. döner, dönen, dolap. KÖK: ET *çıgrī*, **çıgır-ık*, ED 410a.

çıkın (EZ): Tü. çıkın, bohça. KÖK: DS 1165-67, TS892, R. Dankoff 1991 s. 27 < *çıkı*’nın asıl mânası belki “büyük düğüm” demek olan *çıkın*’daki “n”nin yanlış ayrılması yüzünden bir ilâve olabilir.

çıkış- (GT, EZ): Tü. başa çıkmak, hakkından gelmek. ÖRNEK: *çıkışa bil-* GT 214/10, 314/2, 343/5. KÖK: ET *çıkış-*, ED 412a, *çık-ış-*, OTWF 552.

çıkıt (EZ), çığıt (TA): Tü. peynir.

çıla- (İM, Kİ): Tü. ıslanmak, yaş olmak, hafifçe yağmur yağmak. KÖK: ET *çılā-*, ED 418a.

çılan- (Kİ): Tü. ıslanmak. KÖK: *çıla-n-*, OTWF 584.

çıltağ (İH): Tü. bürhan, delil, senet.

çımçık (İH): Tü. halis, sırf.

çımdı- (CC), çimdi- (Kİ): Tü. çimdiklemek. KÖK: < **çimdi-* ‘çimdiklemek’ (GsizF), Taklidî fiil. M. Özyetgin, Kİ 437 < *çımdı-* “çimdiklemek” (Räsänen, 1969, 108b).

çımış- (İH): Tü. bir şeyi dumanlı ve karışık görmek.

çımuğ (İH): Tü. dalgalı, fırtınalı.

çın (TA, CC), çing (İM): Tü. doğru, gerçek. KÖK: ET *çīn*, ED 424a.

çınşa- (İH): Tü. hışırdamak. KÖK: *çın+şa-*.

çındır- (Kİ): Tü. zannetmek. KÖK: *çın+dır-*, OTWF 799.

çınık- (CC): Tü. denenmiş olmak. KÖK: ET *çınık-*, *çın+ık*, ED 425b.

çınkar- (BM): Tü. ah çekmek, uflamak. KÖK: *çın* < ET *çın*, ED 424b, *çın+kar-*, OTWF 742, Kz. *şınğır-* “bağırarak”.

çınlık (BM): Tü. duba. KÖK: *çın+lık*, OTWF 121.

çıpçak (BM), çıpçuk (İM, TA) → çıpçuk.

çıpçık (İM, CC) → çıpçuk.

çıpçuk (İM, TA), çıfçak (EK), çıpçak (BM), çıpçık (İM, CC): Tü. şerçe.

çıplak (EZ): Tü. çıplak. KÖK: *çıpla-k*.

çıra (EZ): Far. tuturak.

çırağ (TA, EK, CC): Far. kandil, mum.

çıraklık (CC): Far+Tü. şamdan. KÖK: *çırağ+lık*.

çıray (CC): Mo. yüz, çehre. KÖK: Mo. *çiray* L 305b.

çırıla- (Kİ): Tü. gürültü ile akmak. KÖK: *çır+la-*, OTWF 429.

çırlak (CC): Tü. cırlak böceği, ağustos böceği. KÖK: *çır+lağ*.

çırlama (BM): Tü. kızarmış, kıymalı hamur.

çırılalık (İH): Tü. toygara kuşu. KÖK: *çır+la-y-ık*.

çırma- (CC): Tü. sarmak, dolamak. KÖK: ET *çerme-*, ED430a.

çırmal- (CC): Tü. sarılmak, dolanmak. KÖK: ET *çerme-*, ED 430a. *çırma- l-*, OTWF651.

çırmış (CC): Tü. katlanmış. KÖK: *çerme-ş*, OTWF 262.

çırpı (CC), çirbi (BM): Tü. çalı çırpı.

çıtırlan- (İH): Tü. karmakarışık olmak. KÖK: *çıtır+lan-* OTWF 509.

çıyan (İM, TA, EZ), şıyam (EM): Tü. akrep. KÖK: ET *çādan*, ED, 403a.

çıyganak (İN) → çıkanak.

çıyrun (CC): Tü. talihsizlik, şanssızlık, uğursuzluk.

çız- (İM, TA, Kİ, BM): Tü. çizmek, yazmak. KÖK: ET *çız-*, ED, 432a.

çızıık (MG): Tü. çizik. KÖK: *çız-ık*, OTWF 40.

çızlaş- (Kİ, BM): Tü. yazışmak. KÖK: *çız-la-ş-*, OTWF 552.

çi (BM): Tü. akbaba.

çi (EZ) → çig.

çibiç (TA): Tü. bir yaşında olan oğlak. KÖK: ET *çepiş*, ED 399a.

çibin (GT, İM, TA, BM, CC), şibin (EM, EZ): Tü. sinek. KÖK: ET *çibun*, ED 397b.

çiçe (TA): Tü. babanın kız kardeşi, hala. KÖK: DS 1203, çocuk dili.

çiçek (GT, İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. çiçek. KÖK: ET *çeçek*, ED, 400b.

çiçeklen- (EK, CC): Tü. çiçeklenmek. KÖK: *çiçek+len-*, OTWF 509.

çig (GT, TA, KH), çi (EZ), çik (CC, IN), şig (EM): Tü. çiğ, pişmemiş. ÖRNEK: *çig kerpiç GT 299/9. KÖK: ET yig*, ED 910b.

çigin (İM, EK, İN, KH), şigin (EM): Tü. omuz. KÖK: ET *cigin*, *çikin*, ED 415b.

çik (CC, IN) → çig.

çik- (GT, MG): Tü. çekmek. ÖRNEK: *derdni çik- GT 252/8, kılıç çik- GT 154/4, belā ve mihnet çik- GT 202/3. KÖK: ET çek-*, ED 413b.

çikiş- (KS) → çekiş-.

çil I (İH): Tü. at tonlarından kumru rengi. KÖK: ET *çil*, ED 417b.

çil II (İH, CC, BM): Tü. keklik yavrusu. KÖK: ET *çil*, ED 417b.

çilegü (İH), çiseği (İH): Tü. çileni, çiy, rutubet.

çim- (Kİ) çum- (EZ): Tü. banyo yapmak. KÖK: ET *çöm-*, ED 422a.

çim (İH): Tü. çimen. KÖK: ET *çım*, ED 421b.

çimdi- (Kİ) → çımdı-.

çimdivüç (EZ): Tü. cımbaz. KÖK: *çimdi-güç*, OTWF 357.

çimdile- (EZ): Tü. çimdiklemek. KÖK: *çimdi-le-*, OTWF 429.

çimdir- (TA): Tü. çimdiklemek. KÖK: *çimdi-r-*, OTWF 535.

çin (GT): Tü. Çin. ÖRNEK: *çin iklimi GT 94/3, çinden..al- GT 184/6.*

çine- (CC): Tü. ipek ile işlemek, örmek. KÖK: *çin+e-*, OTWF 418.

çinç (İM) → çin.

çinî (GT): Far. çini.

çiprek (İN): Tü. kap, çorbalık tas. KÖK: → çöprek.

çirbi (BM) → çirpı.

çirdek (TA) → şekerdek.

çiriş (İH): Far. çiriş otunun kökünden yapılan bir tür tutkal.

çirkin (GT, TA, EK, CC, EZ): Far. çirkin. ÖRNEK: *çirkin hulkı GT 281/4.*

çirmen- (TA): Tü. paçaları, kolları sıvamak. KÖK: ET *çerme-*, ED 430a, *çerme-n*, OTWF 584.

çirt- (İH): Tü. ince ince aramak.

çise- (Kİ): Tü. ince yağmur yağmak. KÖK: Türk Dili alanı içinde Kİ dışında Çağ. ve Osm. sahasında tespit edilmiştir. M. Özyetkin Kİ 437.

çiseği (İH) → çilegü.

çiten (TA): Tü. kafes. KÖK: ET *çetken*, ED 402b-403a.

çivilde- (İH): Tü. yavaş yavaş konuşmak, hafif sesle vıcır vıcır söylemek. KÖK: *civil+de-*, OTWF 455.

çiyne- (GT) → çeyne-.

çiz- (CC): Tü. yazı yazmak. KÖK: ET *çız-*, ED 432a.

çoban (GT, İM, İH): Far. çoban. ÖRNEK: *çoban bol-, GT 32/12, çoban ir- GT 79/10.*

çoban aldagıcı (İH): Tü. çoban aldatan, ufak bir kuş.

çocuk (İH): Tü. domuz eniği. KÖK: ET *çoçuk*, ED 400b.

çocun (İH): Tü. adam yerine konulmayan âdi kimse, meçhul.

çoçka (TA, EM): Tü. domuz yavrusu. KÖK: ET *çoçuk*, ED 400b.

çoğ (İH): Tü. güneş sıcağı, en sıcak günde karşıdan ıslıl ıslıl görünen ışıklar. KÖK: ET *çōğ*, ED 405a.

çoğan (BM): Tü. doğan, şahin. KÖK: ET *toğan* ED 470b.

çoğdu- (İH): Tü. tam takır olmak. KÖK: ?.

çoğı (İH)→ çov.

çoğ kop- (İH): Tü. kalabalık toplanmak, birikmek, yığılmak.

çoğru- (İH): Tü. uyuşmak. KÖK: Kz. *şoyırıl-* “uyuşmak”, KHS 1312a.

çoğmarlı (CC): Tü. çomaklı. KÖK: *çoğmar +lı*, OTWF, 121.

çojun (CC) → çoyun.

çok (GT, İM, EK, İN, KS, KH), şok (EM, EZ): Tü. çok, fazla. KÖK: ET *çōk*, ED 405b.

çoğal (İH): Tü. zırh altına giyilen ipekli hırka.

çoğmar (İM, TA, EK, EM, EZ): Tü. çomak. KÖK: ET *çomak*, ED 422b.

çoğmar (TA): Tü. cimri. KÖK: ET *çomak*, ED 422b.

çoknaş- (İH): Tü. yığılmak. KÖK: *çok+la-ş-?*.

çokur (EZ): Tü. bir çeşit diken. KÖK: Kz. şögir “büyük diken” KTTS 922b, Nog. *şökir*, NRS 416a.

çokra- (Kİ): Tü. kaynamak. KÖK: ET *çokra-*, ED 410b.

çolban (BM), çulpan (EZ, EM): Tü. çulpan, zühre. KÖK: ET *çolpan*, ED 418b.

çomak (TA, İH), çomuğ (EZ), şumuğ (EM): Tü. çomak. KÖK: ET *çomak*, ED 422b.

çomar (TA), çamğur (TA): Tü. havuç. KÖK: Kz. *şomır* “havuç” KHS 1316a.

çomuğ (EZ) → çomak.

çonak (EZ): Tü. kulağı kesik. KÖK: Kz. *şunak* “kulaksız” KHS1326a.

çoprak (CC): Tü. kaynak, pınar. KÖK: ET *çokrak*, VEWT 114b.

çorak (İH, EZ): Tü. ot bitmeyen tuzlu , killi toprak. KÖK: ET *şōr*, VEWT 449a-b, *şor+ak*.

çorlu (İH): Tü. betbaht, biçare, hasta. KÖK: *çor+lı*.

çotuğ (İH) ? : Tü. dalın kesilen yeri, talaş, süpürüntü. KÖK: ET.

çov (CC), çoğı (İH): Tü. gürültü, yığın. KÖK: ET *çāv*, ED 393a-b.

çovğuç (CC): Tü. iftiracı. KÖK: ET *çāv*, ED 393a-b, *çov+ğuç*, OTWF 357.

çovlan- (CC): Tü. gürültü yapmak, patırtı yapmak. KÖK: *çov+lan-*, OTWF509.

çoyun (İH), çojun (CC): Tü. maden filizi, çin demiri. KÖK: ET *çōdın*, ED 403a.

çoz- (İM): Tü. ortadan kaldırmak.

çöğdü- ? (İH): Tü. havaya doğru uzamak.

çöğdür- (İH): Tü. havaya doğru fırlatmak. KÖK: *çök-dür-*,? OTWF 799.

çöğen (İH): Tü. at üstünde top oynadıkları ucu sivri değnek. KÖK: ET *çögen*, ED 416a.

çök- (TA, CC, EZ, İM, TA, EK, İN, Kİ , çüve- (C): Tü. çökmek, oturmak. KÖK: ET *çök-*, ED 413b.

çökek (İH): Tü. cıvık çamur. KÖK: ET *çökük*, ED 415a, *çök-ek*.

çökmen (TA): Tü. kilim. KÖK: → çekmen.

çöküt- (İH): Tü. kış üstüne oturup dizleri karnına birleştirerek iki kolunu dizlerine kavuşturmak suretiyle bağlamak. KÖK: *çök-üt*, OTWF760.

çölmek (EM, İH) → çömlek.

çömçe (TA, EM), çömçi (EZ): Tü. kepçe. KÖK: *çöm-çe*.

çömçi (EZ) → çömçe.

çömel- (Kİ), çüvel- (CC): Tü. çömelmek. KÖK: *çöm-el-*, OTWF.651.

çömiç (CC), çömüş (GT): Tü. kevgir, kepçe, büyük kaşık. ÖRNEK: *çömüç sapı GT 320/7*. KÖK: *çöm-üş*, OTWF 102.

çömlek (TA, EM, CC, EZ), çölmek (EM, İH), şölmek (EZ): Tü. çömlek. KÖK: ET *çömçě*, ED 422a.

çömüç (GT) → çömiç.

çöndü (İH): Tü. ısındı.

çönge (İH) → çünge.

çöp (İM, CC), şöp (EM, EZ): Tü. çöp, süprüntü, kırıntı. KÖK: ET *çōb*, ED 394a.

çöple- (GT, CC): Tü. toplamak, derlemek. ÖRNEK: *söz çöpleğiçi GT 325/4*. KÖK: *çöp+le-*, OTWF 429.

çöplen- (İH): Tü. çör çöple kirlenmek. KÖK: *çöp+len*, OTWF509.

çöpreg (MG) → çöprek.

çöprek (İM, TA, EK, İN, İH), çöpreg (MG), çüprek (EK, KS, KH, CC), şüprek (EM, EZ): Tü. bez, paçavra. KÖK: ET *çōb* , ED 394a, *çöp+rek*, Kz. *şüperek*, “bez” KHS 1329a.

çörek (TA, İH), şörek (EZ): Tü. çörek, somun, francala. KÖK: ET *çörek*, ED 429a.

çörge- (GT): Tü. yakmak, kıvrandırmak. ÖRNEK: *çörger meni GT 260/6*. KÖK: ?.

çörgek (CC): Tü. çocuk kundağı. KÖK: ET *yörgek*, ED 965b.

çövre (CC) → çevre.

çövür- (CC) → çevür-.

çöz- (Kİ, CC): Tü. çözmek. KÖK: ET *çöj-*, ED 400a.

çözge- (GT): Tü. sarmak, bağlamak, dolamak. ÖRNEK: *kime yipin elini çözgedi GT 201/13*. KÖK: *çöz-ge-*, OTWF.

çuçul- (CC): Tü. çözülmek, dağılmak.

çuğur (MG, CC) → çukur.

çukur (İM, İN, KH, EZ), çuğur (MG, CC), şukur(EM): Tü. çukur. KÖK: ET *çukur*, ED 409b.

çula- (KH, EZ) → çulğa-.

çulamak (İN): Tü. örtü, sargı. KÖK: *çuğ-la-mak*.

çulğa- (MG, İM, İN), çula- (KH, EZ), şulğa-(EZ): Tü. sarmak, dolamak. KÖK: ET *çūğ-*, ET *çuğla-*, ED 407a.

çulğan- (İM, CC): Tü. bir şey giymek. KÖK: *çuğ-l-ğa-n-*, OTWF 584.

çulğav (CC), şulğu (EZ): Tü. ayak örtüsü. KÖK: *çuğlğa-gu*.

çulğş- (MG): Tü. dolaşmak, sarılmak. KÖK: *çuğlğa-ş-*, OTWF 552.

çulhaçı (EZ): Tü. çulha, dokumacı. KÖK: *çulğa- > çulha-çı*, OTWF110.

çulla- (Kİ): Tü. çullamak. KÖK: *çuğl-la-*, OTWF 418.

çulpan (EZ, EM) → çolpan.

çum- (EZ) → çim-.

çun (BM): Tü. ne zaman, iken.

çura (CC): Far. küçük bir cins yırtıcı kuş.

çuval (İM): Far. çuval.

çuvaldız (EM), çuvalduz (İM, CC): Far. çuvaldız.

çuvalduz (İM, CC) → çuvaldız.

çuvla- (CC): Tü. gürültü yapmak. KÖK: *çuv+la-*, OTWF 418.

çuz (TA, CC): Tü. atlas. KÖK: ET *çuz*, ED 431b.

çüçi (CC): Tü. yumuşak, tatlı, hafif.

çüçkür- (Kİ, CC): Tü. aksırmak. KÖK: <* *çüçkir-*, “aksırmak” (GsizF), taklidî fiil, M. Özyetgin, Kİ 441.

çügündür (CC), çükündür(EZ): Tü. pancar, çükündür denen bitki. KÖK: Kz. *şomur*.

çüklü bardak (İH): Tü. dip tarafından oyulup bir tarafı kulp, diğer tarafı emzik olarak yapılan ibrik.

çükündür(EZ) → çügündür.

çülen- (BM): Tü. ıslatmak. KÖK: ET *çılan-*, ED 421a, *çıla-n-*, OTWF 584.

çümen (BM) → çümgen.

çümgen (İM), çümen (BM): Tü. bahçe. KÖK: ET *çimgen*, ED 423a.

çün (GT): Far. çünkü.

çün- (MG): Far. vaktâ ki,.....ınca.

çüñe (TA), çöñe (İH): Tü. kör, kesmeyen. KÖK: ?.

çün ki (EZ): Tü. çünkü.

çüprek (EK, KS, KH, CC) → çöprek.

çüri- (İM, Kİ) → çürü-.

çürü- (İM, CC), çüri- (İM, Kİ), şürü-(EZ): Tü. çürümek, bozulmak. KÖK: ET *çūri-*, VEW 121b.

çürük (GT, İM), çerek (CC), şürük (EM, EZ): Tü. çürük. ÖRNEK: *çürük koz GT 333/12*. KÖK: *çūri-k*, OTWF 40.

çürüş- (CC): Tü. büzülmek, buruşmak. KÖK: *çūri-ş-*, OTWF 552.

çüst (GT): Far. yakışıklı, çevik. ÖRNEK: *iy yar-ı çüst GT 341/3*.

çüvçen (BM): Tü. baykuş.

çüve- (C) → çök-.

çüvel- (CC) → çömel-.

çüvre (CC) → çevre.

çwğrı- (Kİ): Tü. tiksilmek, iğrenmek. KÖK: fiil, hiçbir yerde tanıklanmamıştır. Tarihî ve Çağdaş Türk Dili alanında da herhangi bir kelimeyle ilişkilendirilememiştir.

çwwlı- çwlı- (Kİ): Tü. sıçramak. KÖK: ses taklidi bir kelime olabilir, M.Özyetgin, Kİ 440.

çüzüv (BM): Tü. yazı, hat. KÖK: *çız-ığ*, OTWF 186.

da (İN): Tü. bağlaç, da.

daave (CC): Ar. çağrı, celp.

dād (GT, İH): Far. adalet, hak, kismet, nasip. ÖRNEK: *dād tile- GT 66/10*, *dādnı...izde- GT 66/4*, *dādın ber- GT 59/7*, 293/3.

daban (EK, KH) → taban.

daç (CC) → taş.

dāğ (GT): Far. yara. ÖRNEK: *ciger dāğına taḥammül kıl-*, GT 50/4, *yüregi dāğlı* GT 306/13.

dağ (İN) → tağ.

dağı (GT, TA, EK, CC, EZ) → takı.

dağık (TA) → tağuk.

dağıl- (EZ), tağıl- (İM), tağal- (Kİ): Tü. dağılmak. KÖK: << *dağ-(ı)l-, Tietze I 545b.

dağın (CC): Tü. oraya kadar, buraya kadar. KÖK: ET *tegi*, *teg-i*, ED 477b.

dağla- (BM): Tü. damgalamak. KÖK: *tamğa+la-*, OTWF 382.

dağuk (İH): Tü. dağınık. KÖK: TS 967- 968 Meinski 1680 II, 2006, 2908 <*dağ-*uk*, Tietze 546a 08504550982.

dahı (İN, KS, KH) → takı.

dāhil (MG, İM): Ar. iç, içeriye doğru.

dahl (GT): Ar. gelir, verim. ÖRNEK: *dahl aḳar su durur* GT 283/10, *ağaçnıñ dahli* GT 354/3.

da‘i (MG): Ar. sebep olan.

dağ (GT): Far. dak giriften, suçlamak, iftira atmak.

dağı (MG) → takı.

dağık (MG): Ar. ince.

dağıka (GT): Ar. incelik. ÖRNEK: *dağıkanı kızle* GT 78/6/7.

dağuk (TA) → tağuk.

dāl (İM): Ar. Arap alfabesinin sekizinci harfi.

dalğa (İH): Tü. dalga. KÖK: ET *talğağ*, M. Räsänen, 1969 s. 458.

dalk (GT): Ar. derviş hırkası.

dam (GT): Far. tuzak. ÖRNEK: *dāne-i dām* GT 197/5.

dam (EM, İH) → tam.

dam- (İH) → tam-.

damağ (EM, İH) → tamağ.

damar (EM) → tamar.

dambırdı (İH): Tü. davula vuruldukça çıkan ses. KÖK: *dambır(ses yansıma)+dı*.

damın- (İH): Tü. damlamak. KÖK: *tam-in*.

damışk (GT): Şam şehri.

damışki (GT): Ar. kılıç.

damızlık (İH): Tü. tadına bakılmak için bir nesneden alınan az bir şey. KÖK: ET *tamız-(d-: tamuz-)* ED 510b, *tam-ız-lık*, OTWF 121.

dāmi‘a (İM): Ar. baş yarığının bir cinsi.

dāmiye (İM): Ar. baş yarığının bir cinsi.

damğa (İH) → tamga.

dan (BM) → tañ.

dāne (TA): Far. inci. ÖRNEK: *dāne-i dām GT 197/5.*

dāne (GT, İM): Far. tane, tohum.

dañguz (EZ) → tonguz.

danır- (EZ): Tü. şaşakalmak. KÖK: *tañ+ır-*, OTWF 535.

dāni (MG): Ar. yakın.

dāniş (GT): Far. bilgi, ilim. ÖRNEK: *din ve dāniş terk et- GT 140/10.*

dānişmend (GT, TA): Far. alim, bilgili, danışman. ÖRNEK: *dānişmendni kör- GT 232/13.*

danğ var- (İH): Tü. tak diye ses vererek sert bir şeye vurulmak.

danla- (İH) → tañla-.

dan narse (İH): Tü. şaşılacak nesne.

dansuk (İH) → tañsuk.

danuğ (BM) → tanuğ.

danuğluk (BM) → tanuğluk.

dar (KH) → tar.

darağa (CC): Mo. yönetici.

darçini (CC): Far. tarçın.

dardağanla- (EZ): Tü. darmadağın olmak. KÖK: ? Karay. -, sadece *darmadagin* “dağınık” (KRPS., 1974, 169b), Kum. -, sadece *darbadağın bol-* “büsbütün tahrip olmak, yerle bir olmak; parça parça olmak” (KmTSl., 2011, 110b).

darı (EM) → tarı.

dār-ı herb (İM): Ar. müslümanlar ile aralarında barış olmayan gayri müslimlerin ülkesi.

dār-ı islām (İM): Ar. İslam memleketi.

darık- (İH): Tü. içi daralmak. KÖK: *tar+ık-*, OTWF 492.

darıl- (İH) → taral-.

dargıl (İH): Tü. koyu krem, karası kirlilikle karışık sevimsiz renk. KÖK: ET *targıl*, ED 539b.

dart- (BM) → tart-.

dartın- (İH) → tartın-.

dārū (GT, MG, CC): Far. ilaç. ÖRNEK: *dārū iç-* GT 116/9, *dārūlar bilen devā kıl-* GT 112/1.

dārū'l-herb (İM): Ar. müslümanlar ile aralarında barış olmayan gayri müslimlerin ülkesi.

dāsītān (GT): Far. destan, hikaye, masal. ÖRNEK: *dāsītān bol-* GT 279/2.

dastar (İH): Far. mendil.

daş (EZ): Tü. arkadaş.

daşak (İN, KH) → taşak.

daşkarı (KS) → taşkarı.

da'vā (İM): Ar. iddia, dava.

davar (KS, BM, İH) → tavar.

davar (KS, EZ): Far. duvar.

da'vet (GT): Ar. davet. ÖRNEK: *da'vet kıl-* GT 115/8, 174/6, *da'vetñiñ icābeti* GT 211/9, *da'vetine bar-* GT 175 /7.

da'vi (GT): Ar. dava, iddia. ÖRNEK: *da'vi kıl-*GT 78/3, *da'vige tur-* GT 301/1, *da'viñ bātıl bol-* GT 78/4.

davlum (İH): Tü. ata eğerin keçesinin bağlandığı yer.

dāvud (GT, İN): Davud peygamber. ÖRNEK: *dāvudñiñ ehli* 4/13.

dāvudi (GT): Ar. Davud peygamberin sesi gibi gür, davudî. ÖRNEK: *dāvudi nağme* 195/11.

davuşagan (BM) → tavşan.

day (KH) → tay.

dayak (İH) → tayağ.

dāye (GT, İM): Far. dadı, taya, sütüne. ÖRNEK: *dāyesine ferman kıl-* GT 5/12.

dayıza (İH) → tayza.

dāyim (GT, MG, İM, KS) → dāyimā.

dāyimā (GT, MG), dāyim (GT, MG, İM, KS): Ar. daima, her vakit.

dāyire (MG): Ar. meydanın iç tarafı.

dayrın- (İH): Tü. ayağı kaymak. KÖK: *tay-r-in-*.

dāz (MG): Far. âdalet, hakkın yerine getirilmesi.

daz (İH) → taz.

de- (İM, TA, EK, KS, CC, EZ), di- (GT, İM, İN, KS, Kİ, KH, EZ): Tü. söylemek, demek. KÖK: ET *tē-*, ED 433b.

de (İN, KS): Tü. bağlaç, de.

debe (İH): Far. kavlaç, kasığı yarık, torbası düşük. KÖK: DS 1392, TS 1033, A. zajałowski 1937(1405) II, 81, R. Donkoff 1991. s. 30 < Far. Daba a.m. Tietze 571b.

debelen- (İH): Tü. iki tarafa yuvarlanmak. KÖK: *tep-e+len-*.

debir (GT): Far. katip, yazıcı.

deblinkeç (EK) → devlengeç.

deccāl (GT): Ar. kıyamât günü ortaya çıkacağına inanılan, yalancı ve zararlı bir şahıs, deccal. ÖRNEK: *deccāl işeki* 308/9.

dede (EZ): Tü. dede. KÖK: ET *dedē*, ED 451b.

def (GT): Ar. defftef, musikî alet. ÖRNEK: *def ve nāy işit-* GT 212/5.

def' (GT, MG, İM): Ar. uzaklaştırma, savma. ÖRNEK: *def' et-* GT 77/12, *def'ine meşğül bol-* GT 313/2.

defter (GT, İM): Ar. defter. ÖRNEK: *muhabbet defteri* GT 227 /12, *şikāyet defterin aç-* GT 301/2.

deg- (EM, İN, Kİ, BM) → teğ-.

degenç (İN) → değince.

deger (BM): Tü. kıymet. KÖK: ET *teğir*, ED 485a.

degi (İH): Tü. dilim.

degin- (TA): Tü. ulaştırmak, yetiştirmek. KÖK: *teg-in-*, OTWF 584.

degin (İN, KS, KH, EK, İN), deyin (CC), degi (CC) : Tü. kadar, dek, değin. KÖK: *teg-in*, OTWF 91.

deginçe (KH), degenç (İN), deginç (İN, KH), deginçe (EK): Tü. değince, kadar. KÖK: *teg-ince*.

deginç (İN, KH) → deginçe.

deglükeç (TA): Tü. çaylak türünden bir kuş.

degi (CC) → degin.

deginçe (EK) → deginçe.

degirmi (İN, EZ, KH) → tegirme.

değiş- (EZ), **deyiş-** (EZ): Tü. değişmek. KÖK: ET *tegiş-*, ED 487a, *teğ-iş-*, OTWF 568.

degme I (BM) → tegme.

degme II (EZ): Tü. değme. KÖK: TS 1047 < *değ-me*, Tietze 578b.

dergin- (EZ): Tü. değirmi olmak.

degşir- (EZ) → degşür-.

degşür- (TA, BM), **degşir-** (EZ), **denşür-** (İH): Tü. değiştirmek. KÖK: ET *tegşür-*, ED 488a, *tegiş-ür-*, OTWF 569.

degül (GT, İM, EK, İN, KS, KH, EZ) → tegil.

degzin- (EZ), **denzin-** (İH): Tü. çevrilmek. KÖK: ET *tegzin-*, *tegiz-n-* ED 488b.

dehliz (GT, İM): Far. dehliz, hol, koridor. ÖRNEK: *ol evniñ qarañgu dehlizinden* GT 243/3.

dehr (GT): Ar. zaman, devir. ÖRNEK: *‘ulemā-i dehr* GT 258/10.

dehri (İM): Ar. dünyanın sonsuzluğuna inanıp ahireti inkar eden kimse.

dek (İN, KS, KH, CC): Tü. dek, kadar. KÖK: ET *tegi*, ED 477b.

dekel- (İH) ? : Tü. şaşırmak, hayran olmak. KÖK: ET *tikil-*, ED 481a.

deken (GT) → dükān.

del- (Kİ) → tel-.

dela (CC): Far. sansar.

delālet (GT, İM): Ar. yol gösterme, delalet. ÖRNEK: *delālet kıl-* GT 265/2.

delāleten (İM): Ar. yol göstererek.

delice doğan (İH): Tü. şahin envaından.

delik (KH, BM) → telik.

delil (GT, İM, İN, KS, KH): Ar. delil, belge, kanıt, şahit, yol gösteren. ÖRNEK: *delil bol-* GT 149/10, 208/11, *delil kiltür-* GT 340/1.

delîl-i ‘aqlî (İM): Ar. düşünülmekle bulunan delil.

delîl-i kaṭ‘î (İM): Ar. kesin delil.

delîl-i nakli (İM): Ar. üstad delili.

dellāl (GT): Ar. tellal. ÖRNEK: *dellāl bol-* GT 195/1.

delin- (KH): Tü. delinmek. KÖK: *tel-in-*, OTWF 584.

delü (İM, KS): Tü. deli. ÖRNEK: *delü bol-* “delirmek”. KÖK: ET *télvē*, ED 493a.

delüg (İN) → telik.

delük (KH) → telik.

delülük (İM, İN, KH): Tü. delilik, deli olma. KÖK: *telve+lik*, OTWF 121.

delülük (İM, İN, KH) → delülük.

delür- (Kİ): Tü. delirmek, deli olmak. KÖK: *telve+r-*, OTWF 499.

dem (GT, MG, İN, KH): Far. an, zaman, nefes. ÖRNEK: *bir dem GT 232/10, hoş dem GT 40/10, fırsat demini közet-, GT 42/5.*

dembedem (GT): Far. zaman zaman, daima. ÖRNEK: *dembedem ayt- GT 112/3, dembedem ta 'na dilin uzat- GT 136/9.*

demek (İH): Tü. damda, duvarda pencere gibi delik.

demren (EM) → temren.

demür (TA, EM) → temir.

demürçi (EM) → temirçi.

demür kömlek (EM): Tü. zırh.

den (İH): Tü. kadar, miktar. KÖK: ET *teḡ*, ED 511a-511b.

dene- (İH): Tü. tecrübe ve imtihan etmek. KÖK: ET *teḡe-*, ED 516a, *teḡ+e-*, OTWF 424.

dene (EZ): Far. tene.

deḡeṣ- (İH): Tü. benzemek, muadele etmek. KÖK: *teḡe-ṣ-*, OTWF 569.

deḡiz (BM, KS) → teḡiz.

deārhim (GT): Ar. akçeler, paralar. ÖRNEK: *deārhim al-*.

denşür- (İH) → degşür-.

denzin- (İH) → degzin-.

dep- I (KH) → tep-.

dep- II (Kİ): Tü. kurumak. KÖK: **tep-*, M. Özyetkin, Kİ 445.

dep- III (EZ): Tü. demek. KÖK: ET *té-*, ED 433b.

depe (EZ) → töpe.

depele- (Kİ, BM, İH): Tü. öldürmek, helâk etmek. KÖK: ET *töpüle-*, *töpü+le-*, ED 441b.

depren- (İN, KH) → tepren-.

depret (İN, KH) → tepret-.

der- (EZ) → ter-.

derāhim (GT) → dirhem.

derb (İM): Ar. büyük kapı.

derd (GT, İN, KH, İH), dert (KH, EZ): Far. keder, acı, dert. ÖRNEK: *derdni çek- GT 252/8, köñül derdin yanıp sözle- GT 132/11.*

dere (EK, EM, KS): Tü. vadi. KÖK: Far. *dary*, M. Räsänen 1969 s. 133. Tietze 593b.

derecāt (GT): Ar. dereceler, mertebeler. ÖRNEK: *anıñ derecātni sebebden idi GT 114/6.*

derece (İM, KS): Ar. mertebe, derece, rütbet.

derekāt (GT): Ar. aşağı basamaklar, derecat'ın zıddı. ÖRNEK: *munniñ derekātni cihetden durur 114/6.*

dergāh (MG): Ar. makam.

der-hūst (İN): Ar. istek, dilek.

deri (İN, KH, İH, EZ) → teri.

deriçe (GT): Far. pencere. ÖRNEK: *mecnūn köziniñ deriçesinden leyli cemāline nazar kııl- GT 252/3.*

derin (EM) → terin.

derincek (İH): Tü. kadının başına örttüğü dört köşe çember, baş örtüsü. KÖK: ET *terinçek, terin-çek*, ED 552b.

derle- (BM) → terle-.

dermān (İN, KH, BM, İH): Far. ilaç, çâre.

derk (İM): Ar. anlama, kavrama.

derk (BM) → terk I.

dert (KH, EZ) → derd.

derūn (GT): Far. iç, kalp. ÖRNEK: *yār-ı derūn GT 262/9.*

derviş (GT, İM): Far. derviş, fakir ve yoksul, Allah için alçak gönüllülük eden kimse. ÖRNEK: *derviş bol- GT 114/13.*

deryā (GT): Far. deniz, derya. ÖRNEK: *deryā fütūhı GT 250/3.*

deryūze (GT): Far. dilenme, dilencilik. ÖRNEK: *deryūze et- GT 148/9.*

derzi (CC): Far. terzi.

destār (EM): Far. mendil.

destārçe (TA): Far+Tü. mendil. KÖK: *destār+çe.*

deste (İH): Tü. deste.

destūr (GT, İM): Far. müsaade, izin. ÖRNEK: *destūr al-, GT 57/8, destūr ber- GT 66 /6, 311/12.*

destürsuz (İM): Far+Tü. izinsiz. KÖK: *destür+suz*.

destürsuzın (İM): Far+Tü. izinsiz olarak. KÖK: *destürsuz+ın*.

deş- (KH, İH) → teş-.

deşil- (EZ): Tü. delinmek. KÖK: *tel- > teş-il-*, OTWF 651.

deşnī (KH): Far. atın karnında isiliklerin çıkması ve bunun bütün vücuda yayılması.

deş (İN): Tü. bozkır, çöl. KÖK: Fa. *daçt* a.m. Tietze 600b.

deşti (KH): Far. atın karnında isiliklerin çıkması ve bunun bütün vücuda yayılması.

dev- (Kİ) → tep-.

dev (İH): Far. dev.

dev anası (İH): Tü. şişman sakil kadın.

devā (GT, MG, İM): Ar. çâre, tedbir, ilaç. ÖRNEK: *devā kıl- GT 112/1, 158/6, devā buyur- 91/12, 265/5*.

devānik (İM): Ar. dirhemin dörtte biri.

deve (EK, EM, BM) → teve.

devek (İH): Tü. üzüm çubuğunun taze dalı. KÖK: ET *tügek*, ED 480 a, *tüg-ek*, OTWF 391.

deve kuş (EK, BM), deve kuş (EM), deve kuşu (İH): Tü. devekuşu.

deve tabanı (İH): Tü. nebattan.

devit (TA): Tü. divit.

devin- (İH): Tü. çalışmak, uğraşmak, didinmek. KÖK: *tep-in-*, OTWF619.

devlengeç (EZ), devlügeç (İH), deblinkeç (EK): Tü. çaylak kuşu. KÖK: TS 1124-25, R. Dankoff 1991 s.31, Tietze 602b.

devlet (GT, MG, İN, KH): Ar. baht, saadet, ikbal, devlet. ÖRNEK: *devlet içinde GT 40/13, devleti delil bol-,GT 208/11, devletimden ayrıl- GT 135/8*.

devletli (GT): Ar+Tü. ikbal sahibi, bahtlı. ÖRNEK: *devletli ol kim GT 318/12*. KÖK: *devlet+li*.

devletsiz (GT): Ar+Tü. bahtsız. ÖRNEK: *devletsiz ol kim GT 318/12*. KÖK: *devlet+siz*.

devlügeç (İH) → devlengeç.

devr (GT, MG): Ar. devir, dönem.

devrān(GT): Ar. devrān. ÖRNEK: *devrān sür- GT 79/12, devrān zamān GT 249 /11*.

devül (CC) → tegil.

dey (CC), dik (KS): Tü. gibi. KÖK: ET *tēg*, ED 475a.

deyin (CC) → deyin.

deyiş- (EZ) → deyiş-.

deylemi (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

deyn (İM): Ar. borç.

deyri (CC): Tü. kadar, değin. KÖK: ET *tegre, teg-re*, ED 485b.

dez- (Kİ): Tü. kuzu ve benzeri hayvan sürüden ayrılmak. KÖK: ET *tez-*, ED 572a.

dık- (İN, KH, EZ) → tık-.

dıka- (İN) → tıha-.

dımmışki (MG): Ar. bir kılıç çeşidi.

dıldığ (TA), şıltak (EZ) : Tü. delil. KÖK: ET *tıltağ*, ED 495a, *tılta-ğ*, OTWF 208.

dıldığla- (TA): Tü. hac için bedel göndermek.

dıldığla- (TA): Tü. delil getirmek. KÖK: *tıldığ+la-*, OTWF 429.

dınç (EM) → tınç.

dınlı (EK): Ar+Tü. dindar.

dınma (İH): Tü. suskunluk. KÖK: *tın-ma*, OTWF 316.

dınsız (EK): Ar+Tü. dinsiz. KÖK: *din+sız*.

dır- (Kİ): Tü. koparmak. KÖK: ET *tarma-* ED 550a.

dırğak (TA, EM) → tırnak.

dırnak (İN, KH) → tırnak.

dırnaklı (KH): Tü. tırnaklı. KÖK: *tırnak+lu*.

di- (GT, İM, İN, KS, Kİ, KH, EZ) → de-.

dibā (GT): Far. bir cins ipekli kumaş, diba. ÖRNEK: *dibāyı mu'lem GT 191/2*.

dibli sini (İH): Tü. bir nevi sini.

dicle (GT):. KÖKD: dicle nehri. ÖRNEK: *dicle kıyı yer bol- GT 283/13*.

did- (Kİ) → tit-.

didār (GT), dider (CC): Far. yüz, çehre. ÖRNEK: *didar körgüz-, GT 108/7, haq didārına müşāhade kı- GT 15/12*.

dider (CC) → didar.

diğre- (İH): Tü. zehirlenmek.

diğril- (İH): Tü. dönmek, yuvarlanmak. KÖK: ET *tevril-*, ED 444b, *tevr-il-*, OTWF 676.

digi (İM): Tü. -e kadar. KÖK: ET *tegi*, ED 477b.

dik 106 (İN) → tik.

dik (KS) → dey.

dik- 107 (EZ) → tik-.

dikek (İH): Tü. şamdan, mumluk. KÖK: ET *tik-*, ED 476b, *tik-ek*, OTWF 40.

dil (GT): Far. gönül. ÖRNEK: *dil ārām kıla bil-* GT 139/11.

dil (KS, KH) → til.

dil- (TA, Kİ) → til-.

dilārām (GT): Far. gönül dinlendiren, sevgili. ÖRNEK: *müferriḥ şiveli nāzūk dilārām* GT 139/10.

dil-bend (İH): Far. tercüman.

dilber (GT): Far. gönül gösteren güzel, dilber. ÖRNEK: *dilberim zülf-i* GT 230/12.

dildār (GT): Far. gönül tutan, sevgili. ÖRNEK: *dildār körki* GT 225/13.

dile- (İN, KS, KH, BM) → tile-.

dilen- (BM) → tilen-.

dilim (EM) → tilim.

dilmaç (EZ) → tılmaç.

dilrübā (GT): Far. gönül kapan, sevgili. ÖRNEK: *vefāsız dilrübā* GT 234/12.

dilsüz (KS, KH): Tü. konuşmayan, dilsiz. KÖK: *tl+süz*.

dilşād (GT): Far. gönlü sevinçli, mesrur. ÖRNEK: *dilşād kııl-* GT 161/5/8.

dimāğ (GT, İN, KH): Ar. akıl, beyin. ÖRNEK: *dimāğınḍan keter-* GT 192 /8.

dimük- (İH): Tü. zihni dalmak, eylenmek, gönül oyalamak.

din (GT, İM, KS): Ar. din. ÖRNEK: *dinin dünyeye-ge sat-* GT 342/10, *din devleti islām* GT 150 /13, *diniḡe ziyān et-* GT 215/3.

dīnār (GT, İM, KH): Ar. dinar, altın sikke. ÖRNEK: *elinde bir niçe dīnār bol-* GT 177/5.

dindaş (İM): Ar+Tü. aynı dinden olan. KÖK: *din+daş*.

dinek (İH): Tü. boynuz.

dinel- (İH): Tü. ayağa kalkmak. KÖK: ET *tiḡ*, ED 512b, *tiḡ+el-*.

diḡle- (GT, Kİ) → tıḡla-.

diḡlen- (Kİ) → tıḡlan-.

diḡlendür- (KH): Tü. dinlendirmek. KÖK: *tiḡ-len-dür-*, OTWF 799.

dini (İM): Ar. dinle ilgili.

dinsiz (GT, EK, EZ), dinsüz (BM): Ar+Tü. dinsiz, kafir. ÖRNEK: *dinsiz mel'ün* GT 214 (*kenarda*). KÖK: *din+siz*.

dinsüz (BM) → dinsiz.

dip (EM, İN, KS, KH) → tüp.

diplen- (İH): Tü. kök salmak. KÖK: *tüp+len-*, OTWF 509.

dir- (TA) → ter-.

dirāyet (GT): Ar. anlayış, dirayet. ÖRNEK: *feh̄m ve dirāyet GT 52/9*.

dirdük (TA): Tü. tezgah.

direk (B, KS) → terek.

direm (GT, İN, KH): Far. gümüş sikke, akça. ÖRNEK: *direm kulları GT 310/8, bir diremge sat- GT 332/12*.

diren- (İH) → tiren-.

dirhem (GT, İN, KS, KH): Ar. dirhem, okkanın dört yüzde biri. ÖRNEK: *bir dirhem GT 183/2, yüz dirhem GT 166/8*.

diriğ (GT): Far. esirgeme, yazık. ÖRNEK: *diriğ kör-, GT 101/5, diriğ et- GT 45/4*.

diril- (EZ) → tiril-.

dirler su (EM): Tü. küçük göl.

dirlik (BM): Tü. hayat, yaşantı. KÖK: *tirig +lik*, OTWF 221.

dirnek (İH): Tü. cemaat. KÖK: ET *térnek, terin-ek*, ED 551b.

dirsek (İN, KS) → tirsek.

diş (İN, KH, EZ) → tiş.

diş- (TA) → teş-.

dişi (İN, KH) → tişi.

dişle- (İN) → tişle-.

dişleyici (İN, KH): Tü. dişleyici, dişleyen. KÖK: *tiş+le-yi-ci*.

ditre- (İN, Kİ) → titre.

ditremek (BM): Tü. titremek. KÖK: *titre-mek*, OTWF 110.

ditret- (KH): Tü. titretmek. KÖK: *titre-t-*, OTWF 760.

div (GT, İM): Far. dev, şeytan, cin. ÖRNEK: *div çehreli GT 94 /9, div-i mekkāre GT 315/7*.

divān (GT, İM): Far. meclis, divan. ÖRNEK: *divān dostı GT 131/13, 132/6*.

divāne (GT): Far. deli, meczup, divane. ÖRNEK: *divāne bol- GT 250/10, divāne kıl- GT 277/9, KÖK: .*

divār (GT, BM, CC, EZ İM, TA): Far. duvar.

divşin- (İH): Tü. çalışmak, uğraşmak, didinmek. KÖK: *tep-si-n-?*.

diāynet (GT, İM): Ar. dindarlık, dine bağlılık.

diyār (GT, İM): Ar. memleket, ülke, diyar. ÖRNEK: *şāh-ı diyār GT 21/11*, 'arab *diyārında GT 107/4*.

diyārbekr (GT): diyarbakır. ÖRNEK: *diyārbekr ili 268/13*.

diyaza (İH) → tağza.

diyet (İM): Ar. kan bahası.

diyil- (İM): Tü. söylenilmek, denilmek. KÖK: *te-y-il-*.

diz (EM, İN, KH) → tiz.

dizgin- (İH) → tizgin.

doğ- (EZ) → toğ-.

doğrı (KS) → toğrı.

doğur- (KS, BM) → toğur-.

dokı- (TA), doķu- (İH) → tokı-.

doķmak (EZ) → tokmak.

doķu- (İH) → tokı-.

doķun- (BM, İH): Tü. dokunmak, temas etmek. KÖK: *tokı-n-*, OTWF 584.

doķuzuncı (KH): Tü. dokuzuncu. KÖK: *toķķuz+uncı*, OTWF 285.

dolamaç (İH): Tü. dolambaç. KÖK: ET *tolğa-*, ED 497b, *tolğa-maç*.

doldur- (EK, İN, BM) → toldır-.

don (EM) → ton.

don (EZ): Tü. kadınların ay başısı.

doņuz (EK) → tonguz.

doņuzlan ķurtı (EK): Tü. bok böceğı.

donluk (BM) → tonluk.

doru (İH) → toru.

doru (İH): Tü. tepe, uç.

dōst (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, BM, CC, EZ): Far. dost, arkadaş, sevilen. ÖRNEK: *dōst bol- GT 300/7*, *dōst yüzü GT 258/5*, *dost körün- GT 52/12*.

dōstlaş- (TA): Far+Tü. dost olmak. KÖK: *dōst+laş-*.

dostluk (GT): Far+Tü. dostluk, arkadaşlık. ÖRNEK: *dostluk bilen işler et- GT 329/11*, *dostluk silsilesin tepret- GT 329/11*, *dostluk şüretin bağla- GT 275/3*. KÖK: *dōst+luk*.

doz (TA, BM) → toz.

dozat- (TA, BM) → tozat-.

dögün (İH) → düğün.

dög- (TA, İN, KH, EZ) → tep.

dögüç (TA, EM): Tü. sarımsak havanı. KÖK: *tüg-güç*, OTWFF 357.

dögül- (İN, KH): Tü. ezilmek, dögülmek. KÖK: *tüg-ül-*, OTWF 251.

dögül (GT, MG) → tegil.

dök- (İN, KS, KH) → tök-.

dökül- (İN, KH) → tökül-.

dölçün- (İH): Tü. içi rahatlamak, avunmak.

dölek (İH): Tü. vakarlı, temkinli, sakın, şerefli. KÖK: ET *tölek* * *töle-k*, ED 498a.

dölen- (İH):. KÖKD: içi rahat etmek. KÖK: Meninski 1680, 2189-90 <ET **tölen-*
a.m.

dölendir- (İH): Tü. içini inandırmak, kandırmak. KÖK: *tölen-dir-*.

dölür- (İN): Tü. yerleşmek, sabit olmak. KÖK: *dölen-r-*.

dön- (TA, İN, Kİ, KH) → tön-.

dönder- (KS): Tü. döndürmek. KÖK: *dön-der-*, OTWF 799.

döndürü koy- (TA): Tü. yerine koymak.

dönen (TA): Mo. dört yaşındaki tay. KÖK: Mo *dön-e(n)* L 425a.

dönel (İH): Tü. yuvarlak. KÖK: *dön-gel*, Kz. *döngelik* “yuvarlak” KHS307a.

dört (GT, MG, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ) → tört.

dörtgöl (İN), dörtlük, dördül (EZ), törkül (CC): Tü. dörtlü. KÖK: ET *törtgil*, ED
535b, *tört+gil*, OTWF 98.

dörtlük, dördül (EZ) → dörtgöl.

dördüncü (KH) → törtünçü.

döz- (TA) → töz-.

döş (TA, İN, KH) → töş.

döşe- (KS) → töşe-.

döşen- (KS) → töşen-.

draz (CC): Far. bir tür keten kumaş.

drust (CC): Far. gerçek, hakikî, doğru.

du‘ā (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. Allah’a yalvarma, niyaz, duâ. ÖRNEK: *du‘ā*
kıl- GT 22/10, *du‘ā tile-* GT 81/1, *du‘āsın kabûl kıl-* GT 8/7.

du‘âcî (MG): Ar+Tü. duâcî, duâ eden. KÖK: *du ‘â+çî*.

du‘â-i me’ sûre (İM): Ar. etkili dua.

dudağ(EK, EZ) → tutağ.

dudağ (GT, İM, TA, İN, KH) → tutağ.

duhûl (GT, İM): Ar. içeri girme. ÖRNEK: *duhûl eyle-* GT 73/2.

dumağı (İH) → tumagı.

dumşuk (TA, EM): Tü. kuş gagası. KÖK: ET *tumşuk*, * *tumış-uk*, ED 509b.

dun- (İH): Tü. islenmek, kirlenmek, kararmak. KÖK: ET *ton-*, ED 514b.

dün (GT): Ar. aşağı, alçak. ÖRNEK: *tâli ‘-i dün* GT 238/13, *dün-ı himmet* GT 44/8.

duna (EZ) → tana.

dunya (CC) → dünyâ.

dur- (KS, KH, BM) → tur-.

dur- (GT, MG, İN): Tü. yardımcı fiil. KÖK: ET *tūr-*, ED 530b.

durfanda (İH): ilk çıkan yemiş.

durgay (BM): Tü. serçe. KÖK: ET *torīgā*, ED 541b.

durgur- (İN, KH, BM, İH) → turgur-.

durguz- (KS, KH, İN) → turguz-.

durrâc (GT): Ar. bir cins keklik, duraç ve turaç. ÖRNEK: *taglarda durrâclar* GT 127/2.

durşak (İH): Tü. yerden ilk çıkan yaprak ve yeşillik.

duru (İH): Tü. saf, temiz.

duruğ- (İH): Tü. giderken duruvermek; zihnen tevakkuf etmek. KÖK: *tur-uğ-*, OTWF 648.

durur- (İN): Tü. durdurmak. KÖK: *tur-ur-*, OTWF 710.

durust (İM): Far. doğru olma.

durustluk (İM): Far+Tü. doğruluk, doğru olma. KÖK: *durust+luğ*.

duruş (KH) → turuş.

du şenbah (BM): Tü. Pazartesi.

duş- (İH) → tuş-.

duşman (BM, İH), düşman (İM, EM, İN, KS, CC), düşmen (GT, MG, İN), tuşman (CC, EZ) : Far. düşman. ÖRNEK: *düşmen alına aldan-* GT 330/11, *duşmen köñlin tar kıl-* GT 100/6, *duşmen tersin soy-* GT 113/9, *düşmenlerin birlen yâr bol-* GT 325/10.

dut- (İN, KS, KH) → *tut-*.

dutam (İN) → *tutam*.

dutuğ (İH): Tü. yüz peçesi. KÖK: ET *tutuğ*, ED 452b, *tut-uğ*, OTWF 224.

duttur- (İN) → *tuttur-*.

dutul- (İN, KH) → *tuțul-*.

dutuş (İN, KH): Tü. tutma tarzı, tutuş, bitişik, yapışık. KÖK: *tut-uş*, OTWF 262.

duvağ (İH): Tü. kadınların yüz peçesi. KÖK: *tuğ+(a)k* küçültme eki., H. Eren 124b.

duvār (EM, İH), **tuvar** (EK, EZ) *duvar*.

đuvār (EM): *duvar*.

duvat (CC): Ar. mürekkep hokkası.

duvalet (CC): Ar. sağ, sağlam.

duy- (İH): Tü. kadir olmak, takat getirmek.

duz (BM) → *tuz*.

duzla- (BM) → *tužla-*.

duzla (İH) → *duzluğ*.

duzluğ (İH), **duzla** (İH): Tü. tuzla gibi tuzlu gölü, tuz madeni. KÖK: *tuz+luğ*, OTWF 121.

düçük (TA, EZ, EM): Tü. küçük. KÖK: ET *tütek*, *tüte-k*, ED 455b.

düçükçi (TA): Tü. küçükçü. KÖK: *tütek+çi*, OTWF110.

düff (İM): Ar. def.

dühn (İM): Ar. sürünecek yağ.

düğ- (Kİ, İH): Tü. düğümlemek. KÖK: ET *tüg-*, ED 477a.

düğ (KH) → *tüg*.

düğme (EZ) → *tügme*.

düğün (EZ), **döğün** (İH): Tü. düğün. KÖK: ET *tügün*, *tüg-ün*, ED 484a.

dükān (GT, İM), **deken** (GT), **tugan** (CC): Far. dükkan. ÖRNEK: '*attār dükānı*
GT 340/5, bezzāz dükānına oğşa- GT 150/6.

düken- (KS) → *tüken-*.

dümre (İM): Tü. içine yem konulup hayvanlara verilen torba.

dümük- (İH): Mo. oylanmak, avınmak. KÖK: TS 1312 < Mo. *dümü-* O.N. Tuna
1972 s. 224+-(*i*)k.

dümül- (Kİ): Tü. vazgeçmek, avunmak, oylanmak, zihinden atmak. KÖK: <**tüm-*
ül-, Kİ, M. Özyetgin 452.

dündülbi (BM): Tü. gece vakti, geceleyin.

dünle- (BM): Tü. dinlenmek, istirahat etmek. KÖK: ET *tün* ED 513a, *tün+le-*.

dünle (BM) → *tünle*.

dünür (İH): Tü. dünür, damada gelin ailesi. KÖK: ET *tünür* ED 523b.

dünyā (İM, İN, KS), dünya (GT), dünyi (GT), dünya (CC): Ar. dünya, içinde yaşadığımız alem. ÖRNEK: *dünyeden akıp ket- GT 331/13, dinin dünyeye sat- GT 342/10, dünyeni vefāsız kör- GT 249/7*.

dünye (GT) → *dünyā*.

dünyevi (İM): Ar. dünya ile ilgili.

dünyî (GT) → *dünyā*.

dünyilik (GT): Ar+Tü. dünyalık. ÖRNEK: *dünyilik için kanın töke- GT 66/5*. KÖK: *dünyî+lik*.

düpurde- (İH), dürpülde- (İH): Tü. tıp tıp etmek, yürek oynamak. KÖK: *düpur(ses yansıma)+de-*.

dür (GT): Ar. dürr inci. ÖRNEK: *şadef birlen seva dür GT 178/9, dür-i hālis GT 208/5*.

dürer (GT): Ar. inciler.

dürk (İH): Tü. zaman, devir.

dürlü (İN, KS, KH) → *türlüg*.

dürpülde- (İH) → *düpurde-*.

dürt- (TA, Kİ): Tü. dürtmek. KÖK: ET *türt-*, ED 535a.

dürüst (GT, İN, KH): Far. doğru, dürüst. ÖRNEK: *dürüst binā kıl- GT 341/4, hisābı dürüst turur GT 50/13*.

dürüş- (TA, BM): Tü. çalışmak, gayret etmek. KÖK: *tur-üş-*, Tietze 664a.

dürüt- (EZ) → *töret-*.

dürütçi (EZ): Tü. yaratan. KÖK: *törüt-çi*, OTWF 110.

düş (TA) → *tüş II*.

düş- (İN, KS, KH, BM) → *tüş-*.

düşlen- (İH): Tü. bir mahalle yönelmek. KÖK: *tüş+len-*, OTWF 509.

düşman (İM, EM, İN, KS, CC) → *duşman*.

düşmanlık (GT, İM), düşmenlik(GT): Far+Tü. düşmanlık, düşman olma. ÖRNEK: *düşmenlikin kavi kıl- GT 324/3*. KÖK: *düşman+lık*.

düşmen (GT, MG, İN) → *duşman*.

düşmenlik(GT) → düşmanlık.

düşür- (KS) → *tüşür-*.

düşvār (MG, İM, İH): Far. güç, zor, çetin.

dütünle- (İN, KH) → tütünle-.

düz (İN, KH) → tüz.

düz- (Kİ) → tüz-.

düzet- (BM) → tüzet-.

düzül -(İN , KH) → tüzel-.

e‘āneke’llāhu (GT): Ar. “Allah sana yardım etsin, Allah yardımcın olsun”.

ebbe (İN): Ar. kargaya atılan okun adı.

ebci (İN, KS), ebşi (EM), epci (İN), epçi (TA, KH, CC, EZ), ibçi (GT, MG, EK):

Tü. eş, zevce. KÖK: *eb+ci*, OTWF 110.

ebe (EZ): Tü. nine. KÖK: ET *aba, apa, ebe, epe*, ED 5a.

ebed (GT): Ar. ebed, ebediyet. ÖRNEK: *ta ebed GT 162/1*.

ebeden (MG, İM): Ar. asla, hiç bir zaman, sürekli.

ebedü’l-ebed (İM): Ar. sürekli, devamlı.

ebī bekr (KS): Ar. müslümanların iki halifesidir.

ebī yūsuf (KS): Ar. Ebu Hanife’nin öğrencilerinden olup hanefi mezhebinin büyük imamlarından.

ebī tālib (KS): Ar. Peygamberin amcası ve Hz. Ali’nin babasıdır.

ebleh (GT): Ar. ahmak, akılsız, ebleh, aptal. ÖRNEK: *ebleh kişi, 190/11/12, 222/5, eblehe karşı kel- GT 20/6, eblehni kör-, GT 215/4*.

ebnā (GT): Ar. İbn “oğul”lar. ÖRNEK: *ebnā-’i cinsimiz GT 305/4*.

ebrār (GT): Ar. hayır ve takva sahipleri, iyiler. ÖRNEK: *ebrār hırkāsın kiy- GT 304 /11*.

ebşi (EM) → ebci.

ebū (İN): Ar. baba.

ebū hureyre (GT, KS): Peygamberin ashabından, adı “kedi yavurusu babası”demektir. ÖRNEK: *ebū hureyre çetüki GT 185/10*.

ebū murre (KH): Ar. kişi adı.

ebū Yūsuf (KS): Ar. Ebī Yūsuf.

ebyāt (GT): Ar. beyitler. ÖRNEK: *ebyāt-ı garin GT 10/7, ebyātmı oğu 263/13*.

ebyaz (İN, KH): Ar. yumurta, yumurta akı.

ecdeḥa (EM) → ejdehā.

‘eceb (İM) → ‘aceb.

ecel (GT, İM): Ar. ecel, ömrün sonu. ÖRNEK: ecel balçığı GT 249/2, *ecel tāḳası* GT 315/6, *eceli eriş-* GT 189/4, *ecelniḡ eli* GT 37/8.

ecell (GT): Ar. en ulu, pek büyük, celil.

ecelsiz (GT): Ar+Tü. ecelsiz, eceli gelmeyen. ÖRNEK: *ecelsiz ādemi* GT 197/13, *ecelsiz balıḳ* GT 188/11, 345/5. KÖK: *ecel+siz*.

ecir (KS), ecr (GT, İM): Ar. bir iş, bir hizmete karşılık verilen şey, mükafat, sevap. ÖRNEK: *ecr tap-* GT 123/5.

ecma‘in (İN): Ar. hepsi, cümlesi.

ecr (GT, İM) → ecir.

ecr-i misl (İM): Ar. benzer mükafat, yapılan bir şeye karşılık olarak yapılan şey.

eczā (İM): Ar. parçalar, kısımlar.

eççi (BM): Tü. amca. KÖK: ET *éçi*, ED 20a.

eçdiha (EZ) → ejdehā.

eçek (EZ) → eşek.

eçki (TA, BM, CC), içki (EZ), içkü (İM), ikşi (EZ), işki (EZ): Tü. keçi. KÖK: ET *eçkü*, ED 24b.

edā (GT, İM): Ar. 1. ödeme, yerine getirme 2. tarz, üslup 3. naz cilve. ÖRNEK: *edā kıl-* GT 58/12, 70/6, 124 /10, 216/4. KÖK: *edāsına usal yürü-* GT 73/8.

edbes (İN, KH): Ar. rengi siyah olan.

edeb (GT, İM, İN, KS, KH): Ar. edep, tarbiye, naziklik, iyi terbiye, evcileştirme. ÖRNEK: *edeb kıl-* GT 28/8, *edeb öğren-* GT 280/13, *edeb erkānı* GT 229/6.

edebli (İN, KH): Ar+Tü. terbiyeli, terbiye edilmiş. KÖK: *edeb+lü*.

edepsiz (GT): Ar+Tü. edepsiz, terbiyesiz. ÖRNEK: *edepsiz bol-* GT 224/13, *edepsizler cevri* GT 233/6. KÖK: *edeb+siz*.

edhemī (KH): Ar. yağız at, üstünde hiç beyaz olmayan güçlü at.

edhemī (KH) → edhem.

edib (GT): Ar. edip. ÖRNEK: *edib er* GT 331/3, *edib-i ġarib* GT 10/10, 11/4.

‘edil (İM): Ar. adaletle hükmeden, adaletli iş gören.

‘edillik (İM): Ar+Tü. adaletli olma. KÖK: ‘*edil+lik*.

edġü (İM), egi (EZ), eygi (CC TA), eyġü (GT, İH), eyi (EZ), eyü (İH), igi (EZ): Tü. doğru, gerçek, iyi kişi. KÖK: ET *edġü*, ED 51b.

eḡgölük (İM), eygilik (CC), eygölük (GT), eygölük (GT), iygilik (CC): Tü. iyilik, güzellik. KÖK: *eḡgü+lük*, OTWF 121.

edim (GT): Ar. 1. sahtiyan 2. yüz, satıh. ÖRNEK: *edim-i şufra GT 147/3*.

ednā (GT): Ar. en aşağı, alçak, adi. ÖRNEK: *ednā işleri GT 155/4, ednāsı işek turur GT 62/8*.

ef'āl (GT): Ar. fil'in cem'i, işler, hareketler. ÖRNEK: *ef'āline baḡ- GT 122/ 10*.

efḡān (GT): Far. inleme, feryat. ÖRNEK: *efḡān kıl- GT 235/2, āh ve efḡān kökke çık- GT 173/3*.

efsik (CC) → eksük.

efüş (İM) → evüş.

efzal (MG): Ar. iyilikler.

eḡrek (İH): Tü. deve yatağı, koyun eğlendiği ağıl. KÖK: DS11682, 1765, 1825-26, TS 1402 < *eḡre-(a) k*, Tietze 697a.

eg- (TA, Kİ), ig- (GT, MG), iy- (EZ), eḡ- (CC, EZ) : Tü. eğmek. KÖK: ET *eg-*, ED 99b.

ege (EM), egev (CC), ekev (EZ), igegü (İM): Tü. törpü. KÖK: DS 2573 < ET.* *eke*. a.m. M. Räsänen 1969. S. 38, Tietze 694a.

ege- (EZ), ig- (İM, TA): Tü. eğelemek, demiri yontmak. KÖK: ET *égē-*, ED 101b.

egeçi (TA,CC): Mo. abla, hala. KÖK: Mo *egeçi* "büyük kız kardeş" L 472a.

egele- (Kİ): Tü. eğelemek. KÖK: *ege-le*, OTWF,429.

eger 116 (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH, BM, CC): Far. eğer, şart edatı.

eger (EZ) → eyer.

eger (EZ): Tü. 1. dil altında çıkan sevilce 2. kurt köpeği. KÖK: ET *egir* ED 112a.

egev (CC) → ege.

egi (EZ) → edgü.

egil- (Kİ, EZ), eyil- (EZ), eḡil- (EZ), igil- (GT, MG, İM), yıl- (İH, EZ), yigil- (MG): Tü. eğilmek. KÖK: *eg-il-*, OTWF 658.

egin (TA), eyin (TA), igin (GT, MG), iyin (EK): Tü. sırt, arka, omuz. KÖK: ET *egin*, ED 109a.

egir- (TA, Kİ, , EZ), iyir- (İM, EZ), yir- (CC): Tü. eğirmek. KÖK: ET *egir-*, ED 113a, *eg-ir-*, OTWF 536.

eḡiş (TA): Tü. terbiye. KÖK: *eg-iş*, OTWF262.

egiz (CC), ekizek (GT), ikkiz (EZ): Tü. ikiz. KÖK: ET *ékkiz, ekki+z*, ED 119b.

egle- (Kİ): Tü. meşgul etmek. KÖK: *egle-, Kİ, M. Özyetgin 456.

eglen- (BM): Tü. meşgul olmak. KÖK: *egle-n*, OTWF 584.

eglendür- (BM): Tü. meşgul etmek. KÖK: *eglen-dür-*.

egri (TA, İN, KH, CC), igri (GT, MG): Tü. eğri. KÖK: ET *egri*, ED 112b, *egir-i*, OTWF 340.

egret- (KH): Tü. çevirmek, kıvırtmak. KÖK: *egir-t-*, OTWF537.

ehar (CC): Tü. bir bitki.

ehl (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. sahip, ehil, halk, bir yerde oturan, becerikli, kabiliyetli. ÖRNEK: *ehl-i cenān GT 35/6, ehl-i hüner GT 336/6, ehl-i kerem GT 99/4, bilig ehli GT 122 /13*.

ehlā (GT): Ar. iyi, hoş, en faydasız.

ehl-i beyt (İM): Ar. Hz. peygamber'in yakın akrabası.

ehl-i derb (İM): Ar. sınırdan oturan.

ehl-i herb (İM): Ar. savaşanlar.

ehl-i hıbre (İM): Ar. bilirkşi.

ehl-i 'ilm (İM): Ar. alim.

ehl-i kıble (İM): Ar. müslüman.

ehl-i maḳāşir (İM): Ar. günahlar.

ehl-i medine (İM): Ar. Medine'de oturan, Medineli.

ehl-i mekke (İM): Ar. Mekke'de oturan, Mekkeli.

ehl-i semerkand (İM): Ar. Semerkantlı.

ehl-i sünnet (İM): Ar. Peygamberimizin sünnetlerine uyan.

ehass (MG): Ar. en âdi.

ehşi (CC) → ekşi.

ejdehā (GT), ecdeḥa (EM), eḳdiha (EZ): Far. büyük yılan, ejderha.

ek- (TA, EK, İN, Kİ, BM), ik- (GT, İM): Tü. ekmek, ekin ekmek. KÖK: ET *ek-*, ED 100a.

ekābir (GT): Ar. büyükler, devlet ricali. ÖRNEK: *ekābir cem ' bol- GT 91/8*.

ekber (İM): Ar. en büyük, anlamında bir söz.

eke (EZ): Tü. hala. KÖK: ET *ekē*, ED 100b.

ekav (EZ) → ege.

ekin (TA, EK, EM, İN, BM, EZ), ikin (İM): Tü. ekin. KÖK: ET *ekin*, ED 109a, *ek-in-*, OTWF 301.

ekinci I (TA, EM), ikinci (GT): Tü. çiftçi. KÖK: *ekin+çi*, OTWF 110.

ekinci II (CC), ikinci (MG, KH), ikinci (EK): Tü. ikinci. KÖK: *ekki+nçi*, OTWF 285.

ekindü (CC), ikindi (İM, KS, EZ), yekindü (BM), yikindü (TA): Tü. ekindi.

KÖK: ET *ékkinti*, *ekki+nti*, ED 111b.

ekizek (GT) → egiz.

ekki (CC), iki (İM, TA, EK, İN, KS, KH), ikki (GT, MG, BM, EZ), yeki (EM):

Tü. iki. KÖK: ET *ékki*, ED 100b.

ekne- (EZ): Tü. kaybolan veya elde bulunmayan şeye acımak. KÖK: ET *ökün-*, “pişman olmak” ED111a.

ekser (GT): Ar. ekseriya, çoğu. ÖRNEK: *ekser evkâtların GT 282/5*.

eksik (CC, EZ) → eksük.

eksiklik (CC) → eksüklük.

eksük (TA, İN, KS, KH, CC), efsik (CC), eksik (CC, EZ), eysik (CC), iksik- (MG), iksük (GT, MG, İM): Tü. eksik. KÖK: ET *egsü-*, ED 117a, *egsü-k* OTWF 237.

eksüklük (İN), eksiklik (CC), iksüklük (MG): Tü. eksiklik. KÖK: *egsük+lüg*, OTWF 139.

eksil- (İN, Kİ, KH, BM), iksil- (GT, İM), iksül- (İM): Tü. eksilmek, azalmak, noksan olmak. KÖK: *egsü-l-*, OTWF 651.

eksit- (İM, CC), iksit- (İM, (MG), iksüt- (GT, İM): Tü. eskiltmek, azaltmak. KÖK: *egsü-t-*, OTWF 760.

ekşi (GT, TA, EM, İN, KH), ehşi (CC), ikçi (EZ), ikşi (EZ): Tü. ekşi. ÖRNEK: *ekşi bol- GT 254/6, ekşi ye- GT 354/9*. KÖK: ET *ekşig*, *ekşi-g*, ED 118b.

ekşi yağurt (EM): Tü. ekşi yoğurt.

el I (MG, EK, EM, İN, KS, CC, EZ), il (GT, MG, İM, TA, EZ): Tü. el. ÖRNEK: *eli yet-* “ulaşmak”, *elime tüş-* “yakalamak”, *eli bağlı-* “eli bağlı”. KÖK: ET *elig*, ED 140b.

el II (CC, EZ), il (GT, MG, TA, BM): Tü. ulus. KÖK: ET *él*, ED 121b.

el III (İN): Ar. Harfû'l-tarif.

elâ-yâ! (GT): Ar. bilhassa manzum parçalara başlarken kullanılan bir ünlem, imdi ey!. ÖRNEK: *elâ-yâ körgüzüp cevri ve cefânı GT 241/6*.

elat (CC): Ar. Öz.

elbek (CC), elpek (CC): Mo. çok, bol. KÖK: Mo *elbeg* “bolluk, bol” L 487b.

elbeklik (CC): Mo+Tü. bolluk, çokluk. KÖK: *elbek+lik*.

elbeti (CC) → elbette.

elbette (GT, İM, İN), elbeti (CC): Ar. kesin olarak, elbette, mutlaka.

elçi (EM, CC, EZ), elşi (EM), ilçî (TA, EZ): Tü. elçi. KÖK: ET *élçi*, ED 129a, *el I+çi*, OTWF 110.

el deşşûri (TA): Tü. atın satılma sonucunda el değiştirmesi.

ele- (TA, Kİ, EZ): Tü. elemek. KÖK: ET *elge-* ED 143a.

elek (TA, CC, EZ): Tü. elek, süzgeç. KÖK: *elge-k*, OTWF 224.

elen- (Kİ): Tü. elenmek. KÖK: *elge-n*, OTWF 584.

elestik (TA): Tü. salatalık. KÖK: ?.

eleş- (BM): Tü. barışmak. KÖK: *el+eş-*, OTWF 552.

eleştür- (BM): Tü. barıştırmak. KÖK: *eleş-tür-*.

elet- (İH, EZ): Tü. iletmek. KÖK: ET *élet-* ET 132a.

elfâz (GT): Ar. sözler, kelimeler. ÖRNEK: *cümle elfâzı GT 13/12*.

elhamdü (GT): Ar. Fatiha Süresi. ÖRNEK: *elhamdü oku- GT 274/10*.

elḥamdü lillāhi (GT, İM): Ar. Allah’a hamd olsun anlamında bir söz. ÖRNEK: *elḥamdü lillahi ayt- GT 103 /8, 112/3*.

elhān (GT): Ar. sesler. ÖRNEK: *anıḡ elhān-ı perdesi GT 220 /13*.

elif (GT, İM): Ar. elif, araf alfabesinin ilk harfi. ÖRNEK: *elifden bi ve tini bil- GT 228/7*.

elfokah (CC): Ar. bilgin, bilim adamı.

elḡālî‘ (KH): Ar. uğursuz at.

elig (İM), elli (TA, EK, İN, KH, BM, EZ), ilig (İM, KS), illi (GT, İM), illig (MG), yelli (EM): Tü. elli sayısı. KÖK: ET *ellig*, ED 141a.

elgen- (CC): Tü. korkmak, ürkmek. KÖK: ET *élgen-*, ED 143b.

elgendir- (CC): Tü. korkutmak, ürkütmek. KÖK: *elgen-dir-*, OTWF 799.

elgin (İH): Tü. yabancı. KÖK: ET *elgin* ED 143a.

elik- (İH): Tü. utanıp mahcup olmak. KÖK: DS 1717 < *él+ik-*, (b.M. E rdal 1991, 492- 499), Tietze 710b.

elikle- (CC), ilik- (CC), ilikle-(EZ): Tü. alay etmek, eğlenmek. KÖK: ET *eliğle-*, *eliğ+le-*, ET 145a.

elim (GT): Ar. elem verici, elemli, acı. ÖRNEK: *‘azāb-ı elimden kütul- GT 268/7*.

elin- (TA): Tü. elin sürmek, dokunmak. KÖK: *el+in-*, OTWF 584.

elir (TA): Tü. katır.

elirlü (TA): Tü. katırlı. KÖK: *elir+lü?*.

el-kıssa (GT): Ar. neticede, nihayet, hasılı, sözün kıyası ÖRNE.

elli (TA, EK, İN, KH, BM, EZ) → elig.

ellik (CC): Tü. barış, rahat, huzur. KÖK: *el+lik*, OTWF 121.

elma (EZ): Tü. elma. KÖK: ET *almā*, ED 146b.

el-maksūd (GT): Ar. neticede, nihayet, hasılı, sözün kıyası.

elpek (CC) → elbek.

elşey- (EZ), ölçey- (EZ): Tü. el ile başa vurmak. KÖK: ET *ölşe-* ED 154b, *ölşe-y-*.

elşi (EM) → elçi.

elt- (CC): Tü. taşımak, götürmek. KÖK: ET *élet-*, ED 132a.

eltir (CC): Tü. kuzu derisi. KÖK: ET *eldiri*, ED 135a.

elvān (GT): Ar. renkli, rengarenk. ÖRNEK: *elvān ni 'met GT 264/5, elvān naqş GT 299/6.*

em- (İM, TA, Kİ, EZ), im- (EZ): Tü. süt emmek. KÖK: ET *em-*, ED 155b.

em (CC): Tü. ilâç. KÖK: ET *em*, ED 155a.

emālī (KS): Ar. Ebu Yusuf'un kitaplarından biri.

emānet (GT, İM): Ar. emanet. ÖRNEK: *emānet koy- emānet kıl-, emānet bar GT 51 /13.*

emcek (EK, İN) → emçek.

emçek (İM, TA, EM, CC, EZ), emcek (EK, İN), imçek (EZ): Tü. meme. KÖK: *em-çek*, OTWF 44.

emder- (Kİ): Tü. çevirmek, döndürmek, devirmek. KÖK: ET *emder-*, ED 157b.

emderil- (Kİ): Tü. kumaş, hububat gibi ağır cisimlerin birbirine çevrilmesi. KÖK: **emter-il-*, Kİ M. Özyetgin 460.

emdi (CC): Tü. şimdi, bu gün, bu anda.

emegen- (CC) → emgen-.

emen (TA): Tü. ağaç, meşe. KÖK: Kz. *emen* "bir tür ağaç" KHS 331a.

emen- (CC) → imen-.

emgek (İM, CC), imgek (GT, MG, İM): Tü. eziyet, zahmet. ÖRNEK: *imgek kör- GT 64 /13.* KÖK: ET *emgēk*, ED 159a, *emge-k*, OTWF 209.

emgen- (Kİ, CC), emegen- (CC), imgen- (MG): Tü. emek çekmek, zahmet çekmek. KÖK: *ET emgē-*, ED 159b, *emge-n-*, OTWF 597.

emildeş (EZ): Tü. süt kardeş. KÖK: *em-il-deş*, OTWF 119.

emin (İN): Ar. güvenilir.

eminç (CC): Tü. sükûnet, sessizlik. KÖK: *ET émin*, ED 161b, *emin+ç*.

eminlik (CC): Ar+Tü. güven, emniyet. KÖK: *emin+lik*.

emir (GT): Ar. emir, kumanda. ÖRNEK: *emir kebir GT 55/1, yâ emir GT 222/13*.

emir-i ceşş (İM): Ar. ordu komutanı.

emir'ül- mü'minin (İM): Ar. müslümanların halifesi.

emit- (İH), amıt- (EZ) : Tü. dönmek, gönül vermek, bir tarafa doğru eğilmek. KÖK: *ET emit-*, ED 157a.

emekle- (EZ), imekle- (EZ): Tü. emeklemek. KÖK: *ET emgeklē-*, ED 160b, *emgek+le-*, OTWF 435.

emiz- (İM): Tü. emzirmek. KÖK: *em-iz-*, OTWF 757.

emle- (CC): Tü. tedavi etmek, iyileştirmek. KÖK: *em+le-*, OTWF 435.

emlāk (GT): Ar. mülkler, emlak. ÖRNEK: *emlāki yan- GT 75/5, emlākimni özine hāş kıl- GT 55/5*.

emmāre (GT): Ar. emredici. ÖRNEK: *nefs-i emmāre mutālebe kıl- GT 307/4*.

emr (GT): Ar. 1. buyruk, emir, 2. iş, husus. ÖRNEK: *emr tut- GT 6/13, emri bilen yürü- GT 159/2, ta 'ālā emri birle GT 116/4*.

emr-i hissi (İM): Ar. duygusal.

emsāl (GT, İM): Ar. benzer, akran. ÖRNEK: *emsālimizge taḥammül kıl- GT 59/4*.

emzir- (EK), emzür- (TA, Kİ): Tü. emzirmek. KÖK: *emz-ir-*.

emzirci, emzürci (EZ): Tü. süt nine. KÖK: *emzir-ci*.

emzük (İH): Tü. süt emilen kap. KÖK: *emz-ig*, OTWF 185.

emzür- (TA, Kİ) → emzir-.

en- (CC), in- (GT, İM, TA, İN, Kİ, KH, BM): Tü. inme. KÖK: *ET én-*, ED 168a.

en (EZ) → enj.

enār (TA): Tü. nar.

enbiyā (GT): Ar. nebiler, peygamberler. ÖRNEK: *enbiyā mirāsı GT 163/4, enbiyānıñ 'izz-i evrādı GT 356/4*.

encaḥ (KH): Ar. atın ayaklarını birbirinden ayrı tutup uzun adımlar atması.

ences (GT): Ar. çok, en necis, en pis. ÖRNEK: *itden ences GT 133/11*.

enç (CC): Tü. hareketsiz, sakin, sessiz. KÖK: ET *énç*, ED 171b.

endişe (GT): Far. düşünce, endişe. ÖRNEK: *endişe kıl- GT 82/11/12, endişege bar- GT 274/2, endişege bar- GT 274/2, düşmen endişesine tüş- GT 38/7.*

endām (GT, İM, İN, KH): Far. vücut, endam, beden, insan organı. ÖRNEK: *endāmında kıl bit- GT 291/8.*

endelüs (İN): Ar. endülüs.

endür- (CC), indir- (İM, EZ), indür- (GT, İM, İN, Kİ): Tü. indirmek. KÖK: *en-dir-*.

ene- (TA): Tü. at vb. hayvanları burmak. KÖK: ET *énē-*, ED 171a.

enek (EZ) → eñek.

eneş (EZ): Tü. iniş, yokuş. KÖK: *en-eş*, OTWF 262.

en şāri (İM): Ar. Peygamberimiz Medine'ye göç ettiğinde ona yardım edenler.

eñ (CC), en (EZ), iñ (GT, İM): Tü. en. KÖK: ET *eñ*, ED 166a.

eñ- (CC, EZ) → eg-.

eñder- (Kİ): Tü. çevirmek, altüst etmek. KÖK: **eñ-(i)t-er- Kİ M.Özyetgin 462.*

eñeg (EZ) → eñek.

eñek (EK), eñeg (EZ), enek (EZ): Tü. damak. KÖK: ET *eñek*, **eñek*, ED 183b.

eñezed (İN): Far. meyve çekirdeği.

eñezer (KH): Tü. sakız.

eñil- (EZ) → egil-.

eñlik (TA): Tü. kadınların yüzlerine sürdükleri allık. KÖK: ET *eñlik*, *eñ 2+lik*, ED 185a.

eñre- (EZ): Tü. kükremek. KÖK: ET *añrā-*, *ıñrā-*, ED 189b.

eñse (TA, EK, EM, CC, EZ), iñse (MG, İM): Tü. başın arkası, ense. KÖK: TS 1475, R. Dankoff 1991 s. 35, Meninski 1680 1, 353 < eñse, kelimesinin TK. dillerindeki yayılışı için b. M. Räsänen 1969 s. 45. Tietze 1, 727a.

eñsele- (Kİ, CC, EZ): Tü. ensesine vurmak, avucunu açarak vurmak, tokatlamak. KÖK: *eñse+le-*.

enhac (İN): Ar. atın ayaklarını açarak yürmesi.

enir (EM): Tü. pelikan kuşu.

eniş (CC): Tü. vadi. KÖK: *en-iş*, OTWF 262.

enlik (İH): Tü. şeker boyası yapılan bir diken köküdür. KÖK: ET *eñ*, ED 166a, *en+* hayvan ve bitki ismi yapan *-lik*, Tietze 726b.

ent- (İH): Tü. şaşmak, hayran olmak. KÖK: ET *eñit-*, *eñ-it-*, ED 179a.

enük (TA, EZ): Tü. köpek yavrusu. KÖK: ET *enük*, ED 183b.

envā‘ (GT, MG): Ar. neyler, çeşitler. ÖRNEK: *envā‘ı ḥalāvāt GT 140/5*, *envā‘-ı latāyif GT 11/10*.

enveri (GT): Ar. İranda hüküm süren Selçuklular devrinin en büyük şairi. ÖRNEK: *enveriniñ durur GT 84/9*.

epci (İN) → ebcı.

epçi (TA, KH, CC, EZ) → ebcı.

epger (EZ): Tü. eğer.

eprit- (İH): Tü. pişirmek. KÖK: ?.

epsem (EK, EM, İH): Tü. suskun. KÖK: TS 1479-82, R. Dankoff 1991 s.36, Meninski 1680 1, 26 < Çağ. äbsim a.m. Tietze 730b.

er (TA, EK, İH, CC, EZ), ir (GT, İM): Tü. erkek, adam. KÖK: ET *er*, ED 192a.

er- I (CC), ir- (GT, MG): Tü. olmak, bulunmak, var olmak. KÖK: ET *er-*, ED 193b.

er- II (CC), ir- (MG, İM, Kİ): Tü. arkasından gelmek. KÖK: ET *ér-*, ED 194a.

erāk (İM): Ar. misvak ağacı.

erbāb (GT): Ar. sahipler. ÖRNEK: *erbāb-ı himmet GT*.

erçel (İN, KH): Tü. yaramaz, huysuz, uğursuz. KÖK: DS1764, TS 1489 < Ar *arcal* “bir at rengi” Tietze 732a.

erçellik (İN, KH): Tü. huysuzluk, uğursuzluk. KÖK: *erçe+lik*, OTWF121.

erdem (EM, CC), irdem (GT, EZ): Tü. fazilet. ÖRNEK: *irdem öğren- GT 278/4*, *irdemler iliñden kit- GT 271/13*. KÖK: ET *erdem*, ED 206b.

erdemli (CC), erdemlü (TA) → erdemli.

erdem eyesi (EM): Tü. faziletli.

erdenç (CC): Tü. temiz, saf, iffetli. KÖK: ?.

erdençlik (CC): Tü. temizlik, saflık. KÖK: *erdenç+lik*, OTWF 121.

‘ereb (İM): Ar. arap.

eremsi- (CC): Mo. övünmek, gösteriş yapmak. KÖK: Mo *eremsi-* “güvenmek, kibirli ve küstah olmak” L 513b.

erdemlü (TA): Tü. erdemli, alim. KÖK: *erdem+li*, OTWF 139.

eren (İM), iren (GT, İM): Tü. er, yiğit. KÖK: ET *eren*, *er+en*, ED 232b.

eren- (Kİ): Tü. bıkmak, sıkılmak. KÖK: ET *erin-*, ED 235a.

ereñe (TA): Tü. şalgam.

ereyne (EZ): Tü. evet.

ergen (TA, EZ): Tü. bekar erkek. KÖK: ET *erḡēn*, *er+gen*, ED 235a.

ergil (İH): Tü. geri bırakılmış bir şey. KÖK: ?.

ergillen- (İH): Tü. geri bırakılmak. KÖK: *ergil-len-*, OTWF 509.

erham (İN): Ar. çok merhametli.

eri- (İM, Kİ, EZ): Tü. erimek, çözülmek, zayıflamak. KÖK: ET *erū-*, ED 198a.

erik (CC) → erük.

erik kakı (İH): Tü. erik kurutması.

erik- (CC): Tü. tiksirmek, iğrenmek. KÖK: ET *ürk-*, ED 221a.

erikle- (CC): Tü. tabaklamak. KÖK: ET *irke-* ED 226b.

erin (TA, CC), irin (EZ): Tü. dudak. KÖK: ET *érin*, ED 232b.

erinçek (CC): Tü. tembellik, haylazlık. KÖK: ET *erinçig*, *erin-çig*, ED 236b-237a.

eriş- (İM, EZ), iriş- (GT, MG, İM, İN), irüş- (İM): Tü. erişmek, ulaşmak. KÖK: ET *éřiş-*, ED 239b, *er-iş-*, OTWF 557.

erit- (Kİ): Tü. eritmek. KÖK: *er-it*, OTWF 760.

erk (CC, EZ), erüv (CC), ırk (GT): Tü. güç, kuvvet. KÖK: ET *erk*, ED 220a.

erkān (GT, İM, İN, KS): Ar. erkan, rükünler, esaslar, ileri gelenler, kurallar.
ÖRNEK: *edeb erkānın öğret-* GT 229/6.

erkeç (CC), irkeç (BM): Tü. boynuzlu hayvanın erkeği, teke. KÖK: ET *erkeç*, ED 223b.

erkek (TA, CC): Tü. erkek. KÖK: ET *érkek*, ED 223b.

erkelen- (CC): Mo+Tü. şımarık, nazlanmak. KÖK: Mo. *erke* “söz dinlemez, şımarık” L 522a, *erke+le-n-*.

erklen- (İM): Tü. bir işi sürdürmeye azimli olmak. KÖK: *erk+len-*, OTWF509.

erkli (İM, CC): Tü. kararlı, sebatlı, güçlü. KÖK: *erk+li*, OTWF 139.

erksin- (CC): Tü. bir şeyin sahibi olmak. KÖK: ET *erk*, ED 220b-221a, *erk+sin-*.

erlik (CC), ırlık (GT): Tü. erlik, erkeklik. KÖK: ET *erlik*, ED 229a, *er+lik*, OTWF 121.

ermagü(TA): Tü. tembel. KÖK: ET *ermegū*, ED 232a.

erse (İN): Tü. ek fiil. KÖK: *er-se*, OTWF.

ersek (CC), ersük (BM), irsek (EZ): Tü. erkek delisi, erkeğe düşkün kadın. KÖK: ET *erseg*, *er+se-g*, ED 237b.

ersekçi (CC): Tü. erkek delisi. KÖK: *erseg+çi*, OTWF 110.

erseklik (CC): Tü. başıboşluk. KÖK: *erseg+lik*, OTWF 121.

erseksiz (CC): Tü. namuslu, lekesiz, temiz. KÖK: *erseg+siz*, OTWF 131.

‘erş (İM): Ar. dokuzuncu gök.

ert- (CC): Tü. geçip gitmek. KÖK: ET *ert-*, ED 202a.

erte (CC, BM), irte (GT, İM, TA, KS, EZ): Tü. yarın, erken. KÖK: ET *értē*, ED 202a.

ertegi (CC): Tü. daha erken. KÖK: *erte+gi*, OTWF 162.

erük (EM), erik (CC) , irik (EZ): Tü. erik. KÖK: ET *erük*, ED 222a.

erüv (CC) → erk.

ersük (BM) → ersek.

erzāk (GT): Ar. erzak. ÖRNEK: *erzāk hazinesi 309/6*.

erzurūmi (İN): Ar. Erzurumlu.

es- (İM, TA, Kİ, BM, EZ), is- (GT, İM): Tü. rüzgar esmek. KÖK: ET *es-*, ED 240b.

es (CC): Tü. hafıza, hatıra. KÖK: ET *us*, ED 240a.

eşah (İM): Ar. daha doğru, en doğru.

esās(GT): Ar. asıl, temel. ÖRNEK: *zulmnın esāsı GT 61/5*.

esbāb (GT): Ar. sebepler, gerekenler. ÖRNEK: *esbāb koy- GT 317/9, esbāb-ı ma ‘āş GT 58/10*.

esed (GT): Ar. arslan. ÖRNEK: *esed kizlenip tur- GT 20/11*.

esen (TA): Tü. salim. KÖK: ET *esen*, ED 248a.

esen (TA): Tü. esen, mutlu (özel ad).

esenbay (TA): Tü. Esenbay (özel ad). KÖK: *esen ve bay*.

esendemür (TA): Tü. Esen Demir (özel ad). KÖK: *esen ve demür*.

esenle- (Kİ): Tü. veda etmek. KÖK: *esen+le-*, OTWF 429.

esenlik (BM, EZ): Tü. sağlık, sıhhat. KÖK: *esen+lik*, OTWF 121.

esenleş- (TA): Tü. veda etmek. KÖK: *esen+le-ş-*.

eser (GT, MG, İM): Ar. eser, iz, nişan. ÖRNEK: *eser et- GT 235/5, ‘ibādetiniñ eser GT 148/13*.

eser- (İH): Tü. şişmek, kabarmak. KÖK: ET *es-*, ED 241a, *es-er-*, OTWF 534.

eserlen- (İM): Tü. etkili olma. KÖK: *eser+le-n-*.

esir (GT): Ar. esir, tutsak. ÖRNEK: *esir bol- GT 297/1, esir kıl- GT 295/1, esirni öltür- GT 16/8*.

esir- (İM, EM, CC, EZ), **isrü-** (GT) → **esür-**.

esirge- (İM, CC), **esirke-** (Kİ, EZ): Tü. merhamet etmek, bağışlamak. KÖK: ET *esirgē-*, OTWF 252b.

esirik(İM): Tü. sarhoş. KÖK: *esür-ik*, OTWF 40.

esirke- (Kİ, EZ) → **esirge-**.

esirt- (CC): Tü. sarhoş etmek. KÖK: *esür-t-*, OTWF 760.

eski (MG, İM, EK, İN, KH, CC, EZ), **iski** (GT, MG, İM): Tü. eski. KÖK: ET *eski*, OTWF 246b.

eskir- (EZ): Tü. eskimek. KÖK: *eski+r-* OTWF 535.

esker- (CC): Tü. düşünmek. KÖK: *es+ker-*, OTWF 742.

esle- (CC): Tü. dikkat etmek. KÖK: *es+le-*, OTWF 429.

eslem (MG): Tü. en emin. KÖK: *es+le-m*.

eşliş- (İM): Ar. sulh yapmak.

esmer (MG): Ar. buğday renkli.

esmes (BM): Tü. sükunet, havanın durgunluğu. KÖK: ET *es-*, ED 240b, *es-mes*.

esne- (TA, CC, EZ), **isne-** (İM, EK): Tü. esnemek. KÖK: ET *esnē-*, ED 249a.

esnemek (TA): Tü. esneme. KÖK: *esne-mek*.

esirk (İM, EK, EZ) → **esrük**.

esirüklük- (İM), **esirüklük-** (İM): Tü. sarhoşluk. KÖK: *esürük+lik*.

esirüklük- (İM) → **esirüklük-**.

esregü gün (TA): Tü. dününden bir önceki gün.

esrikçi (CC): Tü. işkici. KÖK: *esür-k+çi*, OTWF 110.

esrük (TA), **esirk** (İM, EK, EZ): Tü. sarhoş. KÖK: ET *esrük*, ED 250b, *esür-k*, OTWF232.

esselām (İM): Ar. “selam” anlamında bir söz.

esselamü ‘aleyke (İM): Ar. “Allah’ın selamı” üzerine olsun anlamında bir söz.

estağfirullah (İM): Ar. “Allah’tan bağış dilerim” anlamında bir söz.

estār (İM): Ar. bir ağırlık ölçüsü.

esür- (EM), **esir-** (İM, EM, CC, EZ), **isrü-** (GT): Tü. esirmek, sarhoş olmak, içki içmek. KÖK: ET *esür-*, ED 251a.

eş (BM), **iş** (GT): Tü. arkadaş, yoldaş. KÖK: ET *éş*, ED 253b.

eş- (CC): Tü. talim etmek, dödürmek.

eş‘ār (GT): Ar. şiirler. ÖRNEK: *eş ‘ār-ı ‘acib oku- GT 10/7*.

eşcār (GT): Ar. ağaçlar.

eşek (TA, EK, CC, EZ), eçek (EZ), işek (GT, İM), yeşek (EM): Tü. eşek. KÖK: ET *eşgek*, ED 260a.

eşeklü (TA): Tü. eşekli. KÖK: *eşgek+lü*, OTWF 139.

eşeksiz (TA): Tü. eşeksiz. KÖK: *eşgek+siz*, OTWF 131.

eşelik (İH): Tü. ökçe.

eşerr (MG): Ar. en şerir, en kötü.

eşi (CC): Tü. dümen.

eşik (CC), ışık (GT, İM, TA, EK, KS), ışık (EZ): Tü. kapı. ÖRNEK: *ışık aç- GT 119/11, 230/2, ışiki bağlan- GT 172/13*. KÖK: ET *éşik*, ED 260a.

eşit- (CC), işit- (GT, İM, TA, EK, KS, Kİ, BM, CC, EZ), yeşit- (EM): Tü. işitmek. ÖRNEK: *işitkende sög- GT 187/10, işitkeniñ bar mı GT 175/2*. KÖK: ET *éşid-*, ED 257b.

eşken (EZ): Tü. bir çeşit hastalık.

eşkere (EZ): Far. aşikâr.

eşkik (CC): Tü. kürek. KÖK: ET *es-*, ED 240b, *es- kik*.

eşkiyâ (GT): Ar. eşkiya.

eşkün (TA, İH): Tü. açık adımlarla yüren at. KÖK: ET *eşgin*, *eş-gin*, ED 260b.

eşyâ (GT): Ar. eşya, mevcut olan şeyler. ÖRNEK: *bu cümle eşyâ GT 129/3*.

et (TA, EK, EM, İN, KH, BM, CC, EZ), it (GT, İM): Tü. et. KÖK: ET *et*, ED 33b.

et- (İN, CC, EZ), id- (MG, KS), it- (GT, MG, İM, TA, İN, KS, Kİ, KH, CC): Tü. etmek. KÖK: ET *ét-*, ED 36b.

etan (İH) → eten.

etçi (TA, EZ), yetçi (EM) : Tü. kasap. KÖK: *et+çi*, OTWF 110.

etek (TA, EZ), itük (MG), itek (GT, MG, İM), yetek (EM): Tü. etek. ÖRNEK: *bir etek gül GT 14/11, tağ etekinde GT 137/7, elin etekinden çek- GT 234/10*. KÖK: ET *etek*, ED 50a.

eten (EZ), atana (EZ), etan (İH): Tü. etene, doğurmadan sonra düşen parça. KÖK: Kz. *etene* “samimi, birbirine düşkün, hiç ayrılmayan” KHS353a.

etez (CC): Tü. beden, vücut. KÖK: *et+öz*.

etubbâ (GT): Ar. takibler, hekimler. ÖRNEK: *vüzerâ etubbâ misâli turur GT 91/11*.

etik (EK, CC) → etük.

etikçi (CC): Tü. kunduracı. KÖK: *etük +çi*, OTWF 110.

etil- (CC), itil- (İM): Tü. yapılmak. KÖK: *et-il-*, OTWF 660.

etiz- (CC) → yetiş-.

etlü (İN, KH): Tü. etli. KÖK: *et+lü*.

etmek (TA, EK, BM, BM, CC), itmek (GT), ötmek (İM, EM, EZ): Tü. ekmek.

ÖRNEK: *itmek kaygusu GT 131/5, arpa itmek GT 35/3*. KÖK: ET *etmek/ötmek*, ED 60a, *et-mek*.

etmekçi (TA, CC), ötmekçi (İM, EM) : Tü. fırıncı. KÖK: *etmek+çi*, OTWF 110.

etmeksiz (TA): Tü. ekmeksiz. KÖK: *etmek+siz*, OTWF131.

etsiz (İN): Tü. etsiz. KÖK: *et+siz*, OTWF 131.

ettehiyyât (İM): Ar. namazın oturularak edilen kısmında okunan dua.

elâba'llāhu serāhum (GT): Ar. toprağı bol olsun.

etek (GT, TA): Tü. etek. KÖK: ET *etek*, ED 50a.

etibbā (GT): Ar. tabipler, hekimler.

etük (İM, TA), etik (EK, CC), itik (EZ), üdük (KS): Tü. terlik, çizme. KÖK: ET *etük*, ED 50b.

etükli (İM): Tü. çizmeli. KÖK: *etük+li*.

e'üzübillah (İM): Ar. "Allah'a sığınırım" anlamında bir söz.

e'üzübillahimineşsey şānrracim (İM, KS): Ar. taşlanmış seytandan Allah'a sığınırım.

ev- (İM), iv- (İM, TA, Kİ, BM): Tü. acele etmek. KÖK: ET *év-*, ED 4b.

ev I (MG): Ar. veya.

ev II (TA, EK, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), iv (GT, İM, CC), öy (EZ), öv (GT), yev (EM): Tü. ev. KÖK: ET *ēv*, ED 3b.

evangelim (CC): Rum. İncil.

evc (GT): Ar. en yüksek nokta. ÖRNEK: *evc-i felek GT 220/10, teğiz mevciniñ evcinden GT 7/8*.

evdaş (TA), ivdeş (GT, İM), ivleş (İM): Tü. hanım, eş. KÖK: *ev+daş*.

evdü- (İH): Tü. yemişi toplamak. KÖK: ET *evdi-*, ED 7b.

evdür- (İM): Tü. acele ettirmek. KÖK: *ev- dür-*, OTWF 799.

evet (EK, EM, CC, EZ): Tü. evet. KÖK: ET *yemet*, ED 935.

evkāt (GT): Ar. vakitler, zamanlar. ÖRNEK: *evkātu 'aziz GT 145/6, evkātumnuñ şafāsı GT 148/3*.

evlā (GT, MG, İM, KS): Ar. daha iyi, layık, evla. ÖRNEK: *...den köp evlā GT 155/11.*

evle (GT) → eyle.

evlen- (GT, İM, KS, Kİ, BM, EZ), ivlen-(GT, İM), öylen- (EZ): Tü. evlenmek.
KÖK: *ev+len*, TWF 509.

evlendir- (EK, EZ), evlendür- (BM), ivlendür- (İM), öylendir- (EZ): Tü. evlendirmek. KÖK: *evlen- dir-*, OTWF 799.

evlendür- (BM) → evlendir-

evlik (İH): Tü. eve lazım olan şeyler. KÖK: *ev+lik*, OTWF 121.

evliyā (GT, İM): Ar. veliler, evliya. ÖRNEK: *evliyānıñ her seher yādı GT 356/4.*

evlü (TA): Tü. evli, ev sahibi. KÖK: *ev+li*.

evrād (GT): Ar. zikir, tesbih etme. ÖRNEK: *evrād ve ‘ibādet GT 304/5.*

evrek (BM): Tü. ördek. KÖK: *ET ördek*, OTWF 205b.

evren (TA): Tü. büyük yılan. KÖK: *ET evren*, ED 13b.

evsāf (GT): Ar. vasflar, sıfatlar. ÖRNEK: *körklü evsāfından bir şemme GT 28/1.*

evşen (İH): Tü. yavşan. KÖK: *ET yabçan, yavçan*, ED 872 a.

evüş (İM), efüş (İM): Tü. ıslak, yaş. KÖK: *EU ödüş*.

evüşle- (İM): Tü. ıslatmak, bevletmek. KÖK: *ödüş+le-*, OTWF 429.

evüşlik (İM): Tü. ıslaklık. KÖK: *ödüş+lik*.

evvel (GT, MG, İN, KH): Ar. evvel, önce, ilk, birinci, evvela. ÖRNEK: *evvelden hisāb et- GT 243/11, evveliniñ āhırı GT 217/3.*

evvelki (İN): Ar+Tü. ilk önceki. KÖK: *evvel+ki*.

ey (EZ) iy (GT, MG, İM): Tü. ey.

eyā (GT, MG): Far. ey (ünlem).

eydil- (KS): Tü. söylenmek, demek. KÖK: *ay-dil-*.

eye (MG, EM, İN, KH, EZ), iye (GT, MG, İM, EZ): Tü. iye, sahip. ÖRNEK: *‘aql iyesi GT 322/2, bilig iyesi GT 321/9/11/12.* KÖK: *ET idī*, ED 41a.

eyeg (EZ) → eyegü.

eyegü (EZ,TA), eyeg (EZ): Tü. eye kemiği. KÖK: *ET eyēgū*, ED 272a.

eyer (EZ, TA, EK, EM, İH, CC), eger (EZ), iyer (GT, MG, İM), izer (MG): Tü. hayvan eğri. KÖK: *ET eder*, ED 63b.

eyerçi (EM, CC): Tü. eyerci. KÖK: *eder+çi*, OTWF 110.

eyerle- (EZ, TA, EK, İN, Kİ, KH), iyerle- (İM): Tü. eğerlemek. KÖK: *eder+le-*, OTWF 429.

eyerlen- (EZ,): Tü. eğerlenmek. KÖK: *eder+len-*, OTWF 509.

eygi (CC TA) → edgü.

eygü (GT, İH) → edgü.

eygilik (CC) → edgülük.

eyert- (İH): Tü. iyice içini dışını karıştırıp aslına ulaşmak, meseleyi olduğu gibi anlamak.

eygir (TA, EZ, Kİ): Tü. yanık kırmızı. KÖK: Kz.*iğir* “alaca karanlık” KTS 671b.

eygülik (GT) → edgülük.

eygülük (GT) → edgülük.

eyi (EZ) → edgü.

eyil- (EZ) → egil-.

eyin (TA) → egin.

eyit- (İN, KS) → ayıt.

eyle (GT, İM, İN): Tü. öyle. KÖK: ET *eyle*, ED 272b.

eyle- (GT, İM, TA, TA, EK, EM, İN, KS, Kİ, KH, BM, EZ): Tü. eylemek, yapmak, işlemek. KÖK: ET *edle-*, ED 57a.

eylece (KH): Tü. öylece, o şekilde. KÖK: *eyle+ce*.

eylekim (BM): Tü. o şekilde. KÖK: *eyle ve kim*.

eyle (BM), evle (GT): Tü. öğle. KÖK: ET *öd*, ED 35a, *öd+le > öğle* H. Eren 313a.

eylen- (İM): Tü. deri terbiye etmek. KÖK: *eyle-n-*, OTWF 509.

eylen- (KS) → aylan-.

eylendür- (İN): Tü. durdurmak. KÖK: *eylen-dür*, OTWF 799.

eylenmiş (EZ): Tü. tabakalanmış. KÖK: *eylen-miş*.

eylet- (GT): hedef aldırma. KÖK: ET *edle-*, ED57a, *eyle-t-*, Tietze 758b.

eyne (EZ) → ayna.

eynelik (EZ): Tü. haftalık. KÖK: *eyne?+lik*.

eynek (CC): Tü. biricik, yegâne.

eyneştir- (İH): Tü. bir şeyi gereği gibi araştırıp soruşturmak. KÖK: ?.

eyrik (EZ) → ayruk.

eysik (CC) → eksük.

eyü (İH) → edgü.

eyürle- (BM): Tü. eğmek. KÖK: *egri+le-*, OTWF 429.

eyvi (TA): Tü. hela.

eyyām (GT): Ar. günler, zaman. ÖRNEK: *oğlanlık eyyāmında GT 105/7.*

eyyām-ı biz (İM): Ar. Zil-hicce'nin 10. 11. 12. ve 13. günleri.

eyyām-ı teşriḳ (İM): Ar. her Arabi ayın 12. 13. 14. ve 15. günleri.

ez- (EK, İN, Kİ, KH), iz- (EZ): Tü. eritmek, ezmek. KÖK: ET *ez-*, ED 279b.

e'zal (İN): Ar. kuyruğu sonradan eğrileşen at.

ezber (TA): Far. ezber.

ezdür- (TA): Tü. eritmek. KÖK: *ez-dür-*.

'e zeb (İM) → 'azāb.

ezel (İM) → ezeli.

ezeli (İM), ezel (İM) : Ar. öncesiz, başlangıçsız.

ezell (GT): Ar. en aşağı, en adi. ÖRNEK: *ezzeli mevcūdāt GT 348/12.*

ezen (BM) → özen I.

ezhebi (İN): Ar. büyü sözü.

eziyyet (GT): Ar. eziyet, cefâ.

ezūnāy (İN): Ar. büyü sözü. ÖRNEK: *anıḡ eziyyetini maşlahat kör- GT 221/3.*

fācir (İM): Ar. günahkâr, kötü huylu.

faḫiş (İM): Ar. aşırı, taşkın.

faḫr (GT, MG, İM): Ar. öğünme, iftihar, böbürlenme. ÖRNEK: *faḫr et- GT 310/5.*

faḫret (İM): Ar. övünme, böbürlenme.

fā'ide(KH): Ar. fayda, yarar.

fak (İH): tuzak.

fāḫa (GT): Ar. fakirlik, yoksulluk. ÖRNEK: *fāḫadan cānları burunlarına yet- GT 174/5.*

fakih (GT, İM, KS): Ar. fakih din alimi.

fakir (GT, İM) fakr (GT): Ar. fakir, yoksul, aciz. ÖRNEK: *fakir kal.*

fakirlik (GT, İM): Ar+Tü. fakirlik, yoksulluk. KÖK: *fakir+lik.*

fakr (GT) → fakir.

falan (CC): Ar. böyle , şöyle.

fāl (GT): Ar. hal, uğur.

fanar (CC): Far. lâmba, kandil.

fāni (GT, İM): Ar. fani, geçici.

farak (İM): Ar. bir ağırlık ölçüsü.

fārayiz (İM): Ar. farzlar.

fāre (İN): Ar. bir at hastalığı. KÖK.

fāriğ (GT, İM): Ar. rahat, azade, fariğ, çekilmiş, uzak.

fāris (GT, MG): Ar. atlı, binici, anlayışlı.

fārisi (İM): Ar. farsça.

fārislik (MG): Ar+Tü. binicilik. KÖK: *fāris+lık*.

fārislik (MG), fārislik (MG) → fārislik.

fāriza (İM, KS), farz (İM, İN, KS): Ar. farz, Allah'ın emri.

farğ (GT, İM, İN): Far. fark, ayrılık, başkalık. ÖRNEK: *farğ it-, farğ kıl-*.

fārsi (MG): Ar. İrana ait.

farz (İM, İN, KS) → fāriza.

farz-ı 'ayn (İM, KS): Ar. Allah'ın teker teker her müslümanın yerine getirmesi gereken emri.

farz-ı kifāye (İM, KS), farz-ı kifāyet (İM): Ar. Allah'ın bir kısım müsülmanların yerine getirmeleriyle diğerlerinden düşen emirleri.

farz-ı kifāyet (İM) → farz-ı kifāye.

farzlık (İM): Ar+Tü. farz olma. KÖK: *farz+lık*.

fasāhat (GT): Ar. fesahat, güzel söz söyleme.

fāsıd (İM) → fāsıd.

fāsıdlık (İM): Ar+Tü. bozukluk, yanlışlık. KÖK: *fāsıd+lık*.

fāsık (GT, KS): Ar. fasık, ahlaksız.

fāsıd (GT, MG, İN, KS), fāsıd (İM, fesād (GT, İM): Ar. fasit, yanlış, bozuk, gereksiz, boş, kötü, fena. ÖRNEK: *fāsıd bol-*.

fasih (GT): Ar. fasih açık, sarih.

faşl (İM, İN, KH), fasıl (KH): Ar. bölüm.

fāş (GT): Far. meydana çıkma, faş. ÖRNEK: *fāş kıl-*.

fātiha (KS), fātihe (İM): Ar. Kur'an-ı Kerim'in ilk sûresi.

fātihe (İM) → fātiha.

fātihe-i kitāb (İM): Ar. Fatiha Süresi.

fāyide (GT, İM, İN, KS): Ar. yarar, fayda. ÖRNEK: *fāyide it-, fāyide kıl-*.

fāzıl (GT) → fażl.

fazihat (GT, MG): Ar. 1. edepsizlik, rezillik 2. utanmaz, rezil. ÖRNEK: *fazihat kıl-*.

fāzilet (G, MG, İM, KS): Ar. fazilet, erdem.

fāzıl (GT, MG, İM), fāzıl (GT): Ar. üstünlük, fazilet, erdem.

fazla (GT): Ar. fazla.

fāzıl-ı kebir (İM): Ar. büyük fazilet.

fecr (İM): Ar. 1. sabaha karşı 2. sabah namazı.

fedā (GT, İM): Ar. gözden çıkarma, uğrunda vazgeçme, feda. ÖRNEK: *fedā kıl-*.

fehm (GT, MG, İM): Ar. anlayış, anlama. ÖRNEK: *fehm it-*.

felah (GT): Ar. selamet, mutluluk, felah.

felek (GT): Ar. gökyüzü, felek.

felūs (İM): Ar. bir cins para.

fen (GT, MG): Ar. hüner, marifet, ilim.

fer‘ (İN): Ar. ikinci dereceden.

ferāğat (GT): Ar. vazgeçme, el çekme.

ferāḥ (GT, İM): Ar. ferah, bol, geniş, sevinç, ferahlık, sevinme.

ferāset (GT): Ar. feraset, anlayış, sezış.

ferc (GT, İM): Ar. tenasül uzvu, edep yeri.

fere (EK): Tü. parça.

fereşte (EK) → ferişte.

ferhād (GT): Ar. meşhur eserin erkek kahramanı.

feridūn (GT): Ar. meşhur bir İran hükümdarı.

ferişte (İM, EK, EM, EZ), fereşte (EK), firişte (GT, TA), frişte (CC): Far. melek.

ferişteler (BM): Far+Tü. melekler. KÖK: *ferişte+ler*.

ferke (İN): Ar. okçuluk teriminde sağ elin baş ve şehadet parmağı ile birden oku bırakma.

fermān (GT, MG, İN, KH, BM): Far. ferman, emir, buyruk. ÖRNEK: *fermānga köz tikip kulak koy-* “emre boyun eymek”.

ferrāş (GT): Ar. döşeyici, hizmetkar.

fersaḥ (İM): Ar. bir uzunluk ölçüsü.

ferş (GT): Ar. döşeme, kilim.

ferve (GT, İM): Far. kürk, kürklü kaftan.

ferve-çilik (GT): Tü. kürkçülük.

feryād (GT): Far. feryat. ÖRNEK: *feryād kıl-*.

ferzin (GT): Far. vezir.

fesād (GT, İM) → fāsīd.
fesh (İM): Ar. bozma.
fetā (GT): Ar. genç, yiğit, mert.
fetāvā (İM): Ar. fetvalar.
feth (GT, İM): Ar. fetih. ÖRNEK: *feth it-*.
fetha (İM): Ar. Arapça kelimelerin üzerine konulan üstün işareti.
fetha (İN): Ar. okçuluk teriminde oku yaydan iki elini açıp atmak.
fetl (MG): Ar. hasmın süngüsünü süngüyle uzaklaştırmak.
fettān (GT): Ar. fettan, fitne ve fenalık yapan.
fetvā (GT, İM): Ar. fetva, müftü tarafından verilen dinî hüküm. ÖRNEK: *fetvā bir-*.
fevt (GT, İM, İN): Ar. kaybetme, kaçırma, elden çıkarma, gerçekleşmeme. ÖRNEK: *fevt bol-*.
feylesūf (GT): Ar. filozof, felsefe ile meşgul olan.
feyrūzec (İM): Ar. Peruze de denilen kıymetli taş.
fezā (GT) DİL → cān- fezāy.
fihī (KS): Ar. içinde anlamında bir söz.
fıkırda- (İH): Tü. fıkır fıkır olmak.
fıkh (İM): Ar. Fıkıh ilmi.
fırsat (GT) → fursat.
fasıl (KH) → faşl.
fışk (GT, İM): Ar. ahlaksızlık, sefahat, azgınlık, fışk.
fışılta (İH): Tü. fış fış ses çıkarmak.
fitnat (GT): Ar. anlayış, zeka.
fıtra (İM): Ar. fitre sadakası.
fıtr bayramı (İM): Tü. Ramazan bayramı.
fıtr şadaķası (İM): Tü. Ramazan bayramında verilen sadaka.
fidye (İM): Ar. düşünme.
fiğ (İH): hayvan yemi olan ekin.
fiğān (GT): Far. feryat, figan.
fıkr (GT, MG, İM): Ar. fikir, düşünce.
fil (GT, İM, CC): Ar. pıl, fil. ÖRNEK: *fil tig bol-*.
fi'l (GT, İM): Ar. iş, fiil, hareket.
filān (GT) → fulān.

fi'l- cümle (GT): Ar. neticede, sonunda, kısacık.

fi'l-hāl (GT, MG): Ar. bu anda, şimdi, derhal.

firāk (GT, İM): Ar. ayrılık.

firāvān (GT): Far. çok.

fir'avn (GT, İM): tanrılık iddiasında bulunan eski Mısır hükümdarı.

firdevs (GT): Ar. cennet.

firenci (MG): Far. bir kılıç çeşidi.

firenç (GT): firenk.

firişte (GT, TA) → ferişte.

firkat (GT): Ar. ayrılık.

fışk-ı fücūr (İM): Ar. Allah'a isyan etme.

fışkıyye (İM): Ar. suyu aşağıdan yukarıya fışkırtan havuzun ağızları.

fişādiyye (İM): Ar. kan aldırdıktan sonra bağlanan şey.

fitne (GT, İM): Ar. fesat, azdırma, fitne, ayartıcı, baştan çıkaran, karışıklık.

ÖRNEK: *f. köz-*.

fodulluk (İH): Tü. yaramazlık. KÖK: <<Ar fudūl "sırnaşıklık", etimoloji olarak uyumaz, Meninski 1686 2, N3529' da teklif ettiği fuzūlî'nin halk ağzındaki şekli mânâ itibariyle çok iyi. Tietze 2, 75b, *fodul+luk*.

frangi (CC): Far. avrupalı.

frişte (CC) → ferişte.

fūḫ (İN): Ar. okçuluk teriminde okun gezini kırmak.

fuḫarā (GT): Far. fakirler, yoksullar.

fulān (GT), filān(GT): Ar. falan, filan.

fuls (İM), fulus (İM), fülüs (GT): Ar. para, akçe.

fulus (İM) → fuls.

funduk (EM), bunduk (İM) : Ar. fındık.

furçu (İH): Rum: fırça.

furḫān (İM): Ar. Kur'an-ı Kerim.

furşat (GT, MG, İM), fırsat (GT): Ar. fırsat. ÖRNEK: *fırsat tap-* "fırsat bulmak"
fırsatın tut- "fırsatı yakalamak".

furūn (İM, TA): Ar. fırın.

furūnçı (EM): Ar+Tü. fırıncı. KÖK: *furūn+çı*.

fustuk (İM): Ar. fıstık.

fusûk (GT): Ar. fisk'ın cem'i.

fuzala (GT): Ar. fazıllar.

fużûli (İM): Ar. gereksiz şey.

fücür (GT): Ar. ahlaksızca sefahat.

fülân (MG, İM, TA): Ar. filân, biri.

fülüs (GT) →fuls.

fütuh (GT): Ar. 1. üstünlük 2. ferahlık.

fütüvvet (GT): Ar. cömertlik, mertlik.

ğabānet (GT): Ar. aldanma, hayal kırıklığına uğrama, hayıflanma.

ğaddār (GT): Ar. gaddar, zalim.

ğafarallahü (İN): Ar. Allah bağışlasın.

ğāfil (GT, MG, İM, İN): Ar. gafil, dikkatsiz. ÖRNEK: *ğāfil bol-*, *ğāfil uyu-*.

ğāflet (GT): Ar. gafillik, gaflet. ÖRNEK: *ğāflet uykusu*.

ğafūr (GT): Ar. mağfiret eden, bağışlayan.

ğahalluk (CC): Ar. tembellik, gevşeklik, üşengeçlik.

ğahan (CC): Far. dünya, âlem.

ğalabalık (MG): Ar. kalabalık.

ğalat (GT, MG): Ar. yanlış, galat.

ğālib (GT, MG, İM): Ar. galip, yenen, kuvvetli.

ğāliblik (İM): Ar+Tü. üstün gelme, yenme. KÖK: *ğālib+lik*.

ğalibā (GT): Ar. galiba.

ğāliye (İN, KH): Ar. misk ile anberden yapılmış siyah kokulu bir madde.

ğaliz (MG): Ar. kaba, iri.

ğam (GT, CC): Ar. gam, keder, kaygı. ÖRNEK: *ğam yi-* “kederlenmek”.

ğamgin (GT): Far. gam kederli, tasalı.

ğammāz (GT): Ar. gammaz, koğucu.

ğamus (BM): Far. manda, su sığır.

ğamze (GT): Ar. süzgün ve göz ucu ile bakış, gamze. ÖRNEK: *ğamze bilen alda-*.

ğan (CC): Far. can, gönül, akıl, zihin.

ğanavar (CC): Far. hayvan.

ğanır- (İH): Tü. bükmek, eğmek. KÖK: ET *kadır-*, ED 604b.

ğani (GT): Ar. zengin.

ğanimet (GT, İM): Ar. ganimet, emeksiz kazanç. ÖRNEK: *ğanimet kör-*.

ġānimeṭlık (İM): Ar+Tü. ganimetli olma. KÖK: *ġānimeṭ+lık*.

ġār (GT, İM): Ar. mağara, in.

ġarab (İM): Ar. göz yaşı akan damar.

ġarāmet (GT, İM): Ar. azap, borç ödeme. ÖRNEK: *ġarāmet çek-*.

ġaranfil (CC): karanfil.

ġaraṣsız (İM): Ar+Tü. kötü niyet olmaksızın. KÖK: *ġaraṣ+sız*.

ġārat (GT), ġāret (İM): Ar. yağma, çapulculuk.

ġarāyib (GT): Ar. garip şeyler.

ġaraz (GT): Ar. garaz.

ġarb (İM): Ar. batı.

ġāret (İM) → ġārat.

ġarġara (İM): Ar. suyu, ilacı veya herhangi bir sıvıyı boğazdan oynatıp çıkarma.

ġarib (GT, MG), ġarip (CC): Ar. garip, tuhaf. ÖRNEK: *ġarib bol-*.

ġariblık (GT): Ar+Tü. gurbet, gariplik. ÖRNEK: *ġariblıkka tüş-*. KÖK: *ġarib+lık*.

ġarim (MG): Ar. hasım, rakip.

ġārim (İM): Ar. alacaklı.

ġarip (CC) → ġarib.

ġarķ (GT, İM): Ar. batma, boğulma.

ġarka (GT): Ar. batmış.

ġarre (GT): Ar. mağrur. ÖRNEK: *ġarre bol-*.

ġaṣb (İM): Ar. zorla alma.

ġavġā (GT): Far. kavga. ÖRNEK: *ġavġā kıl-* “kavga etmek”.

ġavkaz (İH): Tü. gavgaz, çalı.

ġavır (EM), ġāvur (EK, EM): Ar. yahudi, kafir.

ġāvur (EK, EM) → ġavır.

ġāvurlik (EK): Ar+Tü. kafırlık. KÖK: *ġāvur+lik*.

ġavvāṣ (GT): Ar. dalgıç, inci çıkarmak için denize dalan kimse.

ġayb (GT, MG, İM) → ġāyib.

ġaybet (GT, KS): Ar. kaybolma, ayrılma.

ġayet (GT, MG, İN, KH): Ar. gayet, nihayet, uç, son. ÖRNEK: *ġayetke yit-*.

ġayır (İH): Tü. çakıl. KÖK: <<ET *kadır*, ED 604b.

ġāyib (GT, İM, KS), ġayb (GT, MG, İM): Ar. kayıp olan. ÖRNEK: *ġāyib bol-*.

ġāyiblik (İM): A Tü. kaybolma.

ğayr (GT, MG, İM): Ar. başka, ayrı, gayrı.

ğayret (GT): Ar. 1. gayret, 2. kıskançlık. ÖRNEK: *ğayret otı*.

ğayretlen- (GT): Ar+Tü. gayretlenmek, gayrete gelmek. KÖK: *ğayret+lan-*.

ğayrla- (İM): Ar+Tü. değiştirmek. KÖK: *ğayr+la-*.

ğayrlan- (İM): Ar+Tü. değiştirilmek. KÖK: *ğayr+lan-*.

ğazā (İN): Ar. savaş.

ğazab (GT, İM): Ar. gazap, hiddet, kızgınlık, kızma.

ğazablan- (GT): Ar+Tü. hiddetlenmek, öfkelenmek. KÖK: *ğazab+lan-*.

ğazāl (İM), ğazel (İM): Ar. geyik, ceylan yavrusu.

ğazālık (İN, KS), ğazelık (İN): Ar+Tü. Allah yolunda savaş. KÖK: *ğazā+lık*.

ğazel (İM) → ğazāl.

ğazelık (İN) → ğazālık.

ğāzi (GT, MG): Ar. gazi, gaza eden.

ğāzihk (İM, İN): Ar+Tü. Allah yolunda savaşma. KÖK: *ğāze+lık*.

ğınā (MG): Ar. dal, çubuk.

ğırbāl (GT): Ar. kalbur, elek.

ğırıy (GT): Far. bağrışma, çığlık.

ğıybet (GT), ğibet (İM): Ar. gaybat. ÖRNEK: *ğıybetın sözle-*.

ğibet (İM) → ğıybet.

ğift (CC): Far. eşit, benzer, aynı.

ğigar (CC): Far. karaciğer.

ğingibil (CC): merc MANA: zencefil.

ğins (CC): Ar. halk, ulus.

ğomard (CC): Far. eli açık, cömert.

ğovap (CC): Ar. cevap, karşılık.

ğuhut (CC): Far. yahudi.

ğulahak (CC): Far. dokumacı.

ğurāb (GT, İM): Ar. karga.

ğurbet (GT): Ar. gurbet.

ğüre (GT): Far. koruk.

ğurre (İM): Ar. parlaklık.

ğūristān (İM): Far. mezarlık.

ğurum (CC): Ar. ceza.

ğurumla- (CC): Ar+Tü. cezalamak. KÖK: *ğurum+la-*.

ğurūr (GT): Ar. gurur, kibir.

ğusl (İM, KS): Ar. dinen yıkanmak zorunda olan kimsenin yıkanması.

ğussa (GT): Ar. kaygı, tasa.

gebin (İH): Tü. kalın, mihr.

gebr (GT): Far. ateşe tapan, mecusu.

geç- (İN): Tü. rast gelmek, karşılaşmak.

geç- (KH) → keç-.

gedā (GT): Far. yoksul, dilenci.

gedāylik (GT): Far+Tü. dilencilik. KÖK: *gedāy+lik*.

geh (GT): Far. kah, bazı.

gejeğen (İH): Tü. bir kuş.

gel- (İN, KH) → kel-.

gelen (BM): Tü. gelen. KÖK: *kel-en*, OTWF 91.

gemrük (İH): Tü. gedik dişli. KÖK: *kemür-ök*, OTWF 235.

genc (GT): Far. hazine.

genç (İH): Tü. taze, çocuk. KÖK: ET *kēnç* ED 727b.

gene (EZ) → yana.

genez (İH): Tü. kolay. KÖK: ET.

gepölöç (İH): Tü. çörek.

ger (GT): Far. eğer.

gerçek (BM), girçek (İN): Tü. gerçek, doğru. ÖRNEK: *gerçek etmek*. KÖK: ET *kértü*, ED 738b.

gerçi (GT): Far. her ne kadar. ÖRNEK: *gerçi bolsa*.

gerdeme (İH): nebatî, ilâçlama.

gerek (İN, KH) → kerek.

gerekse (İN): Tü. gerek. KÖK: *kerek+se*.

geri (İH) → kerü.

gerüz (İH): Tü. geriz, abdesthane ve bulaşık lağımı.

getür- (İN, KH) → keltir-.

gev- (İN): Tü. gevelemek, ezmek, çiğnemek. KÖK: ET *kev-*, ED 687a.

gev- (İH): Tü. dişi ile çiğnemek, ezmek. KÖK: ET *kev-*, ED 687a.

gevde (İN) → kövde.

gevzenlik (İH): Tü. ahmak. KÖK: *gevzen?+lik*, OTWF 121.

gey- (İN) → key-.

geyik (İN, KH) → keyik.

geyik (İH): Tü. elbise. KÖK: **ked-ük*, OTWF 40.

geyin (İH): Tü. her hayvanın rahmi denilen uzvu.

geyiş- (İH): Tü. başı önüne gitmek, iki kat gibi olmak.

geykirde- (İH): Tü. korkmak, tüyleri ürpermek.

geyrek (İH) → gökrek.

gez (İN): Tü. okçuluk termini, okun yaya takılan kertikli yeri. KÖK: ET *kez*, ED 756a.

gezefs (İN): Far. kara sakız.

gezegen (İH): Tü. dolaşan, tavaf eden. KÖK: *kez-e-ğen*, OTWF 382.

gezek (İH) → kezek.

gezle- (İN): Tü. okun gezini kirişe takarak çekmek. KÖK: *kez+le-*, OTWF 429.

gezli (İN): Tü. gezi olan. KÖK: *kez+li*.

gıdā (GT, İM): Ar. insanı besleyen şeyler, gıda.

gık (İH): Tü. ses. KÖK: ses taklidi isim. Tietze 2, 147b.

gibi (İN, KH): Ar. gibi.

gic (İN) → keç.

gice (İN, KH) → keçe.

gici balık (İH): Tü. ufak balık. KÖK: → *kiçig*.

gicik (İH): Tü. kaşınma. KÖK: ET *kiçi-*, ED 695a *kiçi-k*, OTWF 224.

gider- (İN, KH) → ketir-.

gil (GT): Far. kil.

gil (İN): Far. hamur.

gine (İH) → yana.

ging (İN, KH) → keng.

ginren- (İH): Tü. yaramazlanmak, isyan etmek, hayvan harınlamak.

gir- (İN) → kir-.

giren (BM): Tü. giren.

girçek (İN) → gerçek.

girde (İH): Tü. tandırda pişen ince ekmek. KÖK: DS 2080, 2182 < Fa. *girde* (bir çeşit yuvarlak fakat ince olmayan) ekmek, Tietze 2, 156b.

giriŧtār (GT): Far. tutulmuş, tutkun, esir. ÖRNEK: *giriŧtār bol-*.

girü (BM) → kerü.

git- (İN, KH) → ket-.

givir- (İH): Tü. sokmak, girdirmek. KÖK: ET *kigür-*, *kir-*, ED 712b.

givürt- (İN): Tü. sokmak, girdirmek. KÖK: *kigür-t-*.

giyik (İN) → keyik.

giz (İN): Far. kez, defa.

gizle- (İN) → kizle-.

goli (İH): Tü. bütün işe yarayanları bir işi temizlemek için çağırma.

göbek (TA) → köbek.

göc (İN) → köç.

gökcek (İN) → gökçek.

göçek kuş (İH): Tü. yazın içeri taraflara, kışın sahile ve çöle göçen kuşlar. KÖK: *köç-ek*.

gördü (İH): Tü. yaramaz, kötü adam.

göger- (İN, KH) → köker-.

gögüs (KH, İN) → kögüs.

gök (İN, KH) → kök.

gökçek (İH,KH), gökcek (İN): Tü. pek sevimli, cana yakın, iyi, güzel. KÖK: DS2127, TS 1732-36, Meninski 1680 2, 4086 < Çağ. *gökçek* a.m. Tietze 2, 170a < *kök+çek*.

göklü (KH): Tü. mavi. KÖK: *kök+lü*, OTWF.

gökrek (İH), geyrek (İH): Tü. göğüs kemiği, eyeği kemiğinin yumuşağı. KÖK: ET *kökre*, ED 712b.

göl bağı (İH): Tü. balıkçm.

gömren (İH): Tü. ada soğanı. KÖK: ET *kövür*gen, ED 691b.

görmen- (İH): Tü. gömürdenmek, yüksek sesle, içinden hiddetle anlaşılmaz söz söylemek, homurdanmak. KÖK: *gür* (ses yansıma) +*men*, Kz *gürilde-* “yüksek sele konuşmak”.

göncük (İH) → köncük.

göndür- (İN): Tü. göndermek, yöneltmek. KÖK: ET *köndger-*, **könt+ger-*, ED 730a.

gönül (İN) → köñül.

gönül- (İH): Tü. yönelmek, bir ciheti tutup gitmek. KÖK: **könt+ül-*, OTWF 651.

gör- (İN, KH) → kör-

gör (BM) → kör.

göre (İN, KH): Tü. göre. KÖK: *kör-e*.

göremez (İH): Tü. süt çalınmış yoğurt, bir nevi peynir. KÖK: Far *gormâst*, ' new cheese from wild asses milk (< *gor*' a wild ass', *mâst*' sour'). H. Eren 1978 s. 163b.

görin- (KH) → körün-

göriş (İN, KH): Tü. görme, görüş, görünüş. KÖK: *kör-üş*, OTWF 272.

görk (İH) → körk.

görklü (İN, KH) → körklüg.

görksüz (İN, KH) → körksüz.

görün- (İN) → körün-

göster- (İN, KH) → köster-

götür- (İN, KH) → köter-

götürüsü (İH): Tü. hepsi. KÖK: *götür-üsü*.

gövde (KH, İH) → kövde.

gövele- (İH): Tü. kalbur ile çalkalamak. KÖK: ?.

göy- (İH) → küt-

göydü- (İH): Tü. bir noktaya göz dikip bakmak, beklemek. KÖK: ?.

göyindür- (İN), göyündür- (İN, KH) → küyündür-

göyündür- (İN, KH) → küyündür-

göz (İN, KH, İH) → köz.

gözer (İH): Tü. geniş delikli büyük kalbur. KÖK: *göze-r*, Tietze 2, 184b.

gözle- (İN) → közle-

gözli (İN) → közli.

gözlü (İN, KH) → közli.

guldura- (İH): Tü. gur gur ses çıkarmak. KÖK: *guldur+a-*, OTWF 418.

gür (GT, İM, İN): Far. mezar, kabır.

gücemle- (İH): Tü. zorla yapmaya mecbur etmek. KÖK: *güç+em+le-*.

güçeymen (İH): Tü. baş bağı, baş örtüsü.

güclü (İN) → küçlü.

güç (İN, KH, İH) → küç.

güçüken (İH), güçlü (KH): Tü. kartal cinsinden bir kuş. KÖK: ET *köçgün, köç-gün*, ED 697a.

güdük (İH) → ketik.

güftâr (GT): Far. söz.

gühârbay (EM): Tü. cevher zengini (özel ad).

güher (GT, TA): Far. mücevher.

güherbâr (GT): Far. cevher yağdıran.

gül (GT, EK, İN, KH, CC, EZ): Far. gül, çiçek. ÖRNEK: *gül cemali*.

gülâb (TA), gülâf (İM, EM, KH, CC), gülef (EK, KS, EZ): Far. gül suyu.

gülâf (İM, EM, KH, CC) → gülâb.

gülbahâr (TA): Far. Gülbahar (özel ad).

gül- beden (GT): Far. gül bedenli, vücudu gül gibi olan.

gülçiçek (TA): Far+Tü. Gülçiçek (özel ad). KÖK: *gül ve çiçek*.

güldürde- (İH): Tü. güldür güldür ses çıkarmak. KÖK: *güldür+de-*, OTWF 455.

gülef (EK, KS, EZ) → gülâb.

gülgün (GT): Far. gül renkli, al, pembe.

gülnâr (TA): Tü. Gülnar (özel ad).

gülistân (GT): Far. 1. gülistan, güllük, gül bahçesi, 2. Sadi'nin eseri.

gül-sıfât (GT): Far. gül sıfatlı, güller gibi, çiçek gibi.

güلزâr (GT): Far. gül bahçesi.

gümân (GT, İM): Far. şüphe, zan, sanma.

gümbürtü (İH): Tü. davul gibi şeylerin sesi. KÖK: *gümbür+tü*, OTWF.

gümele (İH): Tü. avcılar evi.

gümlüç (İH): Tü. tatarcık.

gümüldürük (İH): Tü. devenin göğüsüne bağlaıp ufak çanlarla donatılan süs. KÖK: ET *kömüldürük*, ED 722b.

gün (İN, KH) → kün.

günbed (GT): Far. kubbe, kümbet.

güneş (İN, KH) → küneş.

güpçük (İH): Tü. eyer yastığı. KÖK: ET *köpçük*, ED 688a.

güpür güpür (İH): Tü. gümbür gümbür ses vermek.

gür (İH): Tü. sık şey, bereketli, artımlı. KÖK: ET *kür*, ED 735a.

güre (İH): Tü. kendini beğenmiş, azametli.

gür er (EİH): Tü. sağlam, dayanıklı.

güveç (İH): Tü. topraktan yapılan bir tür tencere. KÖK: ET *küveç*, ED 687b.

güveli- (İH): Tü. sağa sola şaşırtmak suretiyle koşmak.

güvenç (İH): Tü. sevinç, içi açılma. KÖK: ET *küvenç*, *küven-ç*, ED 689b, OTWF 287.

güvele- (İH): Tü. uğultu yapmak. KÖK: *güve* “yansıma” +*le-*, OTWF 429.

güyeğü (İH) → küyegü.

güz (EZ) → küz.

güzer (GT): Far. geçme, geçiş.

ḥā (İM): Ar. Arap alfabesinin 27. harfi.

habar (CC) → ḥaber.

ḥabbe (GT): Ar. tane.

ḥabbetî'l-ḥazrā (KH): Ar. çitlenbik.

ḥabbetü'l-hazrā (İN): Ar. çitlenbik.

ḥaber (GT, İM, İN, KS), habar (CC): Ar. haber, bilgi. ÖRNEK: *ḥaber bir-*, *ḥaberin kitür-*.

ḥaberçi (EM): Ar+Tü. peygamber. KÖK: *ḥaber+çi*.

ḥaber-ı mütevâtir (İM): Ar. bir çoklarının birçokları vastalarıyla rivayet ettikleri hadis-i şerifler.

ḥabib (GT, İM, İN): Ar. sevgili, dost.

ḥabis (İM, KS): Ar. kötü, alçak, pis.

ḥabislan- (İM): Ar+Tü. hapsedilmek, alıkonmak. KÖK: *ḥabis+lan-*.

ḥabs (GT, MG, İM), ḥafaş (GT, İM) : Ar. hapis, alıkoyma, bir yere kapama. ÖRNEK: *ḥabske sal-*.

habsle- (MG): Ar+Tü. tutmak, bırakmamak. KÖK: *habs+le-*.

ḥāc (GT, MG, KS): Ar. hacca giden, hacı.

ḥāca (İM): Ar. hoca, efendi, sahip.

ḥacālet (GT): Ar. utanma, mahcubiyetle şaşırma.

ḥacāmat (İM): Ar. kan aldırma.

ḥacāt (GT), ḥācet (GT, İN, KS): Ar. dilekler, ihtiyaç, lüzum, hacet, dilek.

hacer (GT): Ar. taş.

ḥāce (TA): Far. ulu, şeyh.

ḥācet (GT, İN, KS) → ḥacāt.

hācetsiz (İM): Ar+Tü. ihtiyacı olmayan. KÖK: *hācet* +*siz*.

hāci (GT, İM): Ar. hacı, hac farzını yerine getiren. ÖRNEK: *hāci bol-*.

hācibü'l-hüccāb (GT): gülistan tercümesinin takdim edildiği Tayhas Bey'in ünvanı.

hacil (GT): Ar. utanma, utanış, mahcup. ÖRNEK: *hacil bol-, hacil kıl-*.

hacalet (GT): Ar. utanç.

haç (İM, BM, CC), haş (EM, EZ): Far. haç.

haçan (CC) → kaçan.

had (İM): Ar. şeriatça verilen ceza.

had (İM) → hadd.

hadak (CC): Tü. çivi, çengel. KÖK: *kada* >*hada-k*.

hadd (GT, MG, İN), had (İM): Ar. sınır, derece, had. ÖRNEK: *hadden aş-*.

hadık (İN): Tü. işinin ehli olan, işinde uzman.

hādım (GT): Ar. hizmet eden, hizmetçi.

hadis (GT, İM, KS): Ar. Peygamberimizin sözleri, hadis.

hadis-ı nebi (İM): Ar. Peygamberimizin sözü.

hafetān (İN): Ar. kükürt cinsi.

hafif (MG, İM): Ar. hafif, yeğni.

hafta (CC): Far. hafta.

hā'il (GT): Ar. korkunç.

hağ (GT, İM, KS): Ar. 1. Allah, doğru 2. bir şeye veya bir kimseye ait olan, pay hisse. ÖRNEK: *hağ borcun öde-, hağ rızası*.

hağ (CC): Ar. ödeme, ücret.

hağāret (GT): Ar. hor görme, hakaret. ÖRNEK: *hağāret közi bile bak-*.

hakıl (CC): Ar. akıl, zeki.

haķık at (GT, İM): Ar. hakikat, gerçek.

haķiki (İM): Ar. doğru, gerçek.

hakim (GT, İM, CC): Ar. hikmet sahibi, bilge, hekim, tabip, Allahın isimlerinden birisi.

hakim (GT, İM): Ar. hükmeden, hükümdar, vali, hakim.

haķir (GT, İM): Ar. hakir, değersiz, adi. ÖRNEK: *haķir bol-, haķir kör-*.

haķķ (İN): Ar. hak, ile ilgili.

haķķān (İM): Ar. doğrusu.

haķķat (İM): Ar. gerçek.

ḥaḳlıḳ (İM): Ar+Tü. doğruluk, gerçeklik. KÖK: *ḥaḳ+lıḳ*.

ḥāl (GT, MG, İM, KS): Ar. hal, durum.

ḥāl (İM): Ar. dayı.

hala (CC): Ar. köy.

halaka (MG): Ar. halka, çember.

ḥalaḳnākūm (İN): Ar. “sizi yarattık” anlamında bir söz.

ḥalāl (GT, İM): Ar. helal, dini hükümden yasak olmayan. ÖRNEK: *ḥalāl it-*.

ḥalāllaş- (İM): Ar+Tü. haklarını karşılıklı olarak helal etmek. KÖK: *ḥalāl+la-ş-*.

ḥalāş (GT, MG, İM, İN): Ar. kurtulma, kurtuluş, halas. ÖRNEK: *ḥalāş tap-, ḥalāş it-*.

halāvāt (GT): Ar. halavetler.

halāvet (GT): Ar. tatlılık, zevk.

ḥalāyık (GT, İM, İN): Ar. insanlar, halk.

hale (CC): Ar. sadakatle, temiz yüreklilikle.

haleb (GT, EM), halep (EZ): Halep şehri.

ḥalebli (EK): halepli.

ḥalel (GT, MG, İM): Ar. 1. çatlak, aralık, boşluk 2. eksiklik, bozukluk, helal.

halep (EZ) → haleb.

ḥālet (GT, İM): Ar. hal, keyfiyet, durum.

ḥalfe (İM): Ar. gebe deve.

ḥalı (EM, EZ): Ar. sergi, halı.

ḥalīdalıḳ (İM): Ar+Tü. halifelik. KÖK: *ḥalīda+lıḳ*.

ḥālīḳ (GT, İM): Ar. yaratan.

ḥālī (GT, İM, İN): Ar. boş, sahipsiz, halı.

ḥalife (İM): Ar. birinin yerine geçen kimse.

ḥalifelik (İM): Ar+Tü. birinin yerine geçme. KÖK: *ḥalife+lik*.

ḥālīl (GT): İbrahim Peygamber.

halim (GT, İM): Ar. yumuşak huylu, halı.

ḥālīş (GT, İM): Ar. halis, hilesiz.

ḥālīşlıḳ (İM): Ar+Tü. samimiyet. KÖK: *ḥālīş+lıḳ*.

ḥālīş muḥlış (İM): Ar. samimi olarak, içten.

halk (GT): Ar. boğaz, hançer, ses.

ḥalḳ (GT, İM, İN, KS): Ar. 1. insanlar, halk 2. yaradılış.

ḥalkā (İM, İN, CC): Ar. halka.

hall (GT): Ar. çözme, hal. ÖRNEK: *hall it-*.

hallal (CC): Ar. halal.

halta (İH): Tü. köpek boynuna takılan ağaç vesaire.

halvā (GT, EM): Ar. tatlı, helva.

ḥalvācı (EM): Ar+Tü. helvacı. KÖK: *ḥalvā+çı*.

ḥalvet (GT, İM): Ar. yalnız, tenba, tenhalık, تنها yer. ÖRNEK: *ḥalvet otur-*.

hām (MG): Ar. pamuktan yapılmış kaba kumaş.

ham (CC): Far. olgunlaşmamış.

hāmām (GT) Firavun'un baş veziri.

hamaşa (CC, EZ): Far. her zaman, her vakit, daima.

hamāyil (GT, MG): Ar. hamayil.

ḥamd (GT, İM, İN): Ar. Tanrıya olan şükran, hamd.

hamel (GT): Ar. Hamel "kuzu" burcu.

hamır (CC): Ar. hamur.

hamış (CC) → kāmış.

ḥamis kün (İM): Tü. perşembe günü.

ḥaml (GT, İM): Ar. isnat, atıf, haml, yükleme.

ḥamle (GT, MG, İM): Ar. atılış, saldırı, hamle.

hammāl (GT, CC): Ar. hamal, taşıyıcı, yükçü.

ḥammām (GT, İM): Ar. hamam.

hammārā (GT): Ar. şarapçı dükkânı, meyhane.

hamr (GT): Ar. şarap. ÖRNEK: *hamr iç-*.

hamra (GT): Ar. kırmızı, kızıl.

hamuş (CC): Far. barışçı.

ḥān (İM): Far. sofrâ.

ḥān (İM, İN, KH, İH): Far. han, hükümdar.

hanat (CC) → kanat.

hanaz (EZ) → hanuz.

ḥanbel (İN): Ar. Hanbeli mezhebenin kurucusu Hanbel oğlu Ahmet.

ḥandaḳ (GT, İM): Ar. hendek, çukur.

hanı (EZ) → kanğı.

hānıkkāh (GT): Ar. tekke.

hanlık (İN, KH, İH): Tü. devlet, hanlık. KÖK: *han+lık*, OTWF 121.

hān-u-mān (GT): Far. ev, bark, yuva. ÖRNEK: *hān-u-mānın terk et-, hān-u-mānın yık-*.

hantaz (İH): Tü. her türlü yakışıksız şeyler, iri yarı dört köşe.

hanūt (İM): Ar. ölü için kullanılan ilaç.

hanuz (CC), hanaz (EZ): Far. bugüne kadar.

hanzāl (GT, İN, KH): Ar. Ebu Cehil karpuzu denilen meyve.

hap (CC) → kab.

hapazla- (İH): Tü. avucunu doldurarak almak. KÖK: *hapaz+la-*.

har (GT): Far. eşek.

hār (İM): Far. Hor, aşağı.

harla- (İH): Tü. har har yanmak. KÖK: *har+la-*, OTWF 429.

harāb (GT, İM, İN, KH): Ar. 1. yıkık, viran, perişan 2. kendinden geçmek, sarhoş.

ÖRNEK: *h. bol-*.

harabat (CC): Far. ev.

harāc (GT, İM) → harc.

harāci (İM): Ar. haraçla ilgili, harç alınan.

harām (GT, İM, İN, KS, CC): Ar. dinen yasak olan şey, haram.

harāmlik (İM): Ar+Tü. haram olma. KÖK: *harām+lık*.

(GT): Ar. hırsız, haydut, haramı.

harām-zāde (GT): Ar+Far. haramzade, piç.

harb (GT, MG, İM): Ar. savaş, harp.

harbak (İN): Ar. zambak ailesinden, beyaz ve siyah iki türü bulunan bir bitki.

harbak ebyaz (KH): Ar. beyaz çöpleme.

harbi (İN): Ar. oktan bir tutam kaldıktan sonra atma.

harbi kāfir (İM): Ar. müslümanların savaştıkları gayrimüslümanlardan herbiri.

harbiyye hatun (İM): Ar+Tü. müslümanların savaştıkları yerdeki kadınların herbiri.

harbiyye kāfir (İM): Ar. müslümanların savaştıkları gayrimüsülmanlardan herbiri.

harc (GT, İM), harāc (GT, İM): Ar. sarf, gider, harc. ÖRNEK: *harc it-*.

harekāt (GT) → hareket.

hareket (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. tavır, gidiş, hareketler.

hareketlü (İN, KH): Ar+Tü. hareketli. KÖK: *hareket+lü*.

ḥarem (GT, İM): Ar. hac zamanında ihrama girilen yerden itibaren kabe'ye doğru olan kısım. harem.

ḥaremeyn (İM): Ar. Mekke ile Medine.

hārezmili (İM): Tü. Harezmi ilinden olan. KÖK: *hārezmi+li*.

hārezm tili (İM): Tü. harezmi.

ḥarf (GT, İM): Ar. harf, söz.

harġ (CC): Ar. masraf.

ḥamrı (TA): Ar. şarap rengi.

ḥāric (MG, İM): Ar. dışarıya doğru.

ḥārici (İM): Ar. Hz. Ayşe'ye isyan eden.

harif (GT): Ar. dost, arkadaş, adam, kimse.

ḥarir (GT, MG, İM): Ar. ipek, ipekli.

haris (GT): Ar. hırslı, tamahkar, haris.

ḥārişa (İM): Ar. bir cins baş yarığı.

ḥarman (BM): Far. harman.

ḥarrāz (İN): Ar. Ebu Musa Harraz.

hāris (GT): Ar. muhafız, bekçi.

ḥārūn (MG, İN, KH): Ar. huysuz hayvan.

hārūnu'r-reşid (GT): KÖKD: Meşhur Abbasî halifesi.

ḥāş (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. has, halis, özel, mahsus.

hasal (CC): Ar. nöbetçi.

ḥasan (KS): Ar. Ebu Hanife'nin talebelerinden olup fıkıh alanındaki bilgisiyle tanınmıştır.

ḥasan-ı başrî (KS): Ar. hadis ve fıkıh alanında ün kazanmış bir İslam âlimidir..

hasan meymendi (GT): Hoca Hasan.

ḥasan oğlu (KS): Ar+Tü. Hanefî mezhebinin büyük alimlerinden.

hasāret (GT): Ar. zarar, ziyan.

hased (GT, KS): Ar. kıskançlık, haset.

haseki (GT, MG): Ar. hükümdarların yakını.

ḥasenet (İM): Ar. iyilik, hayırlı iş.

ḥāşıl (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. elde edilen, meydana gelen, ortaya çıkan.

ḥaşım (İM), hasm (GT): Ar. düşman.

hasır (CC) → ḥaşir.

haşır (GT, İM), hasır (CC): Ar. hasır, minder.

hasib (GT):.

hasis (GT): Ar. cimri, alçak, insanı küçülten.

hâsiyyet (GT, MG): Ar. kuvvet, tesir, hassa.

haşlet (GT, İM, İN, KH): Ar. tabiat, huy, mizaç, özellik, neden.

haşletlü (İN): Ar+Tü. huylu. KÖK: *haşlet+lü*.

hasm (GT) → haşım.

hasret (GT, İM): Ar. hasret, özleyiş. ÖRNEK: *hasret yi-*.

haşşâ (MG, İM, İN): Ar. bilhassa, özellikle.

hassaten (GT): Ar. bilhassa.

hasta (GT, İM, EM, KS, EZ): Far. hasta, rahatsız. ÖRNEK: *hasta bol-*.

hastalan- (EZ): Far+Tü. hastalanmak. KÖK: *hasta+lan*.

hastalık (İM, KH), hastelık (İN): Far+Tü. hasta olma. KÖK: *hasta+lık*.

hastelık (İN) → hastalık.

hasūd (GT): Ar. hasetçi, kıskanç.

hasūdluğ (İM): Ar+Tü. çekemezlik, kıskanma. KÖK: *hasūd+luğ*.

haş (EM, EZ) → haç.

haşan (EM) → kaçan.

haşakrîş (KH): Far. kurumuş yara.

hâşek-riş (İN): Far. yara yongası.

haşem (GT): Ar. maiyet, hizmette bulunanlar, tebea, ordu.

haşeri (İH) DİL: Ar. terbiyesiz, ahlaksız, kötü adam.

hâşim (İN): Ar. Ebu Haşım.

haşime (İM): Ar. baş yarığının bir cinsi.

haşinlik (İM): Ar+Tü. serttik. KÖK: *haşin+lik*.

hâşiye (GT): Ar. hizmetkârlar.

haşv (MG): Ar. yün.

haţ (GT, İN, KH): Ar. yazı, çizgi.

haţā (GT, İM, İN, KH): Ar. yanlış, yanılma, kusur, hata. ÖRNEK: *haţā kıl-, haţā bil-*.

hatā (GT):. KÖKD: Doğu Türkistan.

haţar (GT, İM, İN): Ar. tehlike, hata.

hâtem (GT): Ar. mühür.

ḥatın (EM) → ḥatun.

ḥatır (GT, KS): Ar. gönül, hatır, zihin.

ḥaṭīb (GT, İM): Ar. hutbe okuyan, hatip.

ḥatīm (GT, MG): ??: ḥatīm-i tāyi.

ḥatīm-i tāyi (GT, MG): Ar. İslamdan önce yaşamış çok zengin bir Arap şair ve asilzadesi.

ḥaṭıra (İM): Ar. mezar.

ḥatīf (İM): Ar. gizli.

ḥatm (GT, İM): Ar. sona erme, bitirme, hatim.

ḥaṭra (İN): Ar. sol eli kabza ile birlikte aşağıya bırakmak.

hatt (MG): Ar. tehlike.

ḥaṭṭ (İM, İN): Ar. çizgi.

hattā (GT): Ar. ta ki, -inceye kadar.

ḥatun (GT, MG, İM, EM, İH, CC, EZ), ḥatın (EM): Tü. kadın. KÖK: ET *hātun*, ED 602b.

hatunlar urunu (İH): Tü. matem sözlerini mahsus makamıyla söyleyecek kadınların toplandığı yer.

hav (MG): Ar. atın bir kavis çizerek geldiği yola geri dönmesi.

havā (CC): Ar. gökyüzü, hava.

ḥavāle (GT, İM, KH): Ar. bir işi veya bir şeyi başkasına bırakmak, havale; etraf, çevre.

ḥavāli (İN): Ar. civar, etraf.

ḥavārici (İM): Ar. Hz. Ali'ye baş kaldıranlar.

havās (GT): Ar. haslar.

ḥavāyic (İM): Ar. ihtiyaçlar.

havf (GT, MG): Ar. korku, korkma.

ḥavz (İM, KS): Ar. havuz.

hay (İN, KH): Tü. seslenme edatı.

hayā (GT): Ar. haya, namus, utanma.

ḥayāl (GT, İM): Ar. hayal, kafada tasarlanıp canlandırılan şey.

hayāt (GT): Ar. hayat, ömür.

hayat (İH): Ar. hanenin havlusu, avlusu, etrafı çevrilmiş meydanlığı.

haybat (CC): Ar. parlaklık, olağanüstülük.

haybatlı (CC): Ar+Tü. parlak, göz kamaştırıcı, olağanüstü. KÖK: *haybat+lı*.

hayda (CC) → kanda.

hāye (İM): Far. haya.

hayır (KH): Ar. hayır, iyilik.

hayış (CC) → kayış.

hāyıt (MG): Ar. duvar.

hāyız (MG, İM, KS): Ar. âdet gören kadın.

hayf (GT): Ar. yazık, pişman. ÖRNEK: *h. kıl-*.

haykır- (İH) → kaygur-.

hayl (GT, KH): Ar. kabile, at sürüsü.

hayl (İN): Ar. at.

haylı (EZ): Far. epeyce, çok.

hayli (GT): Far. epeyce, çok.

hayme (GT, İM): Ar. çadır.

hayr (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. iyilik, iyi, hayır, hayırlı. ÖRNEK: *hayr iste-, hayr kıl-*.

hayrān (GT): Ar. şaşmış, hayran. ÖRNEK: *hayrān kal-*.

hayrāt (İM): Ar. hayırlar.

hayret (GT): Ar. şaşma, hayret.

hayva (EK, EM, EZ): Ar. ayva.

hayvān (GT, İM, İN, KH): Ar. 1. canlılık, hayat 2. hayvan.

hayvānāt (GT): Ar. hayvanlar.

hayy (GT): Ar. canlı, diri.

hayye ‘ale’l - felāh (İM): Ar. “kurtuluşa gelin” anlamında bir söz.

hayye ‘ale’ ş şalāt (İM): Ar. “namaza gelin” anlamında geçen bir söz.

hayz (İM, KS): Ar. kadınların aybaşı.

hayzerān (MG): Ar. sıcak memleketlerde yetişen uzun yapraklı kamış.

haza (İN): Ar. bu.

haza (CC): Ar. özellikle, kendine özgü.

hazar (GT): Ar. barış, hali, hazer.

hazer (GT): Ar. sakınma, kaçınma.

hazık (GT, MG): Ar. hazakatli, usta.

ḥāzır (GT, MG, İM, İN): Ar. meydanda, göz önünde olma, hazır. ÖRNEK: *ḥāzır bol-*.

hazız (CC): Ar. leziz, lezzetli.

ḥāzırılık (İM): Ar+Tü. hazırlık. KÖK: *ḥāzır+lık*.

hazin (GT): Ar. hazin, hüznü.

ḥazīne (GT, İN, KH), hazna (İH): Far. hazine, define. ÖRNEK: *ḥazīne boşal-*.

ḥazire (İM): Ar. mezar.

hazrā' (GT): Ar. yeşillik.

hazret (GT, MG): Ar. huzur, makam, hazret.

ḥazret (İM, İN): Ar. saygı için kullanılan bir söz.

hazz (GT): Ar. zevk, haz. ÖRNEK: *hazz al-*.

ḥec (İM): Ar. İslam'ın beş şartından birisi.

hecā (İM): Ar. hece.

hecr (GT): Ar. hicran.

heç (CC): Far. hiç.

hediye (GT, İM): Ar. hediye, armağan.

hedy (İM): Ar. Mekke'ye götürülen kurbanlık hayvan.

heğbe (İH): hurç.

hegbe (EM): Ar. heybe.

helāk (GT, İM, KS): Ar. mahvolma, ölme, helak olma. ÖRNEK: *helāk bol-, helāk it-*.

helāket (GT): Ar. helak olma.

helāklik (GT, İM): Ar+Tü. helak olma, mahvolma. KÖK: *helāk+lik*.

helāl (KS): Ar. haram olmayan.

helezōn (İN, KH): Ar. helezon şeklinde, daire şeklinde, kıvrıkcık.

helilec (İM, İN, KH): Ar. hindistan cevizi.

helke (İH):. KÖKD: üstü kapalı saplı tencere gibi bakır kap.

hem (GT, İN, KS, KH): Far. hem, aynı zamanda, ne.

hemān (GT): Far. de, dahi.

hemdem (GT): Far. yakın arkadaş, refik.

hemedān (GT): Hemedan şehri.

hemīşe (GT, MG, İN, KH): Far. daima, her zaman.

hemreng (KH): Far. aynı renkte.

hemyān (GT): Far. büyük kese, heybe.

henāk (KS): Ar. çene.

henüz (GT, İM, BM, İH), anuz (CC): Far. henüz, daha.

hep (İN, KH): Ar. hep, bütün.

hepsi (KH): Ar+Tü. hepsi, bütünü. KÖK: *hepi+si*, Tietze 2, 296a.

her (GT, MG, İM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Far. her, hep, bütün.

herekli bağ (İH): çubukları ağaçlara bağlanıp çadır gibi yapılmış.

herevi (İN): Ar. Ebu Çafer oğlu Muhammed Herevi.

hergiz (GT, İM, KH, İH, CC): Far. aslâ, hiç bir suretle.

herze (BM): Far. saçma söz.

heş (CC): Ar. keten bezi.

hevā (GT, İM): Ar. 1. hava 2. heves, arzu, istek. ÖRNEK: *hevāğa uç-*.

heves (GT): Ar. arzu, istek.

heyar (CC): Far. hıyar, salatalık.

heybet (GT, MG, İM): Ar. heybet, mehabet, gösteriş.

heyhāt (GT): Ar. yazık.

heykel (GT): Ar. heykel.

heyve (EM): Ar. ayva.

heyyin (İN): Ar. kolay.

hıbrat (GT): Ar. tecrübe.

hicıp (İH): perde çavuşu, sarayın ileri gelen hademesi.

hıdmat (GT, İM): Ar. hizmet, vezife. ÖRNEK: *hıdmat bilin bağla-*, *hıdmat kıl-*.

hıffet (GT): Ar. hafiflik.

hıfz (GT, İM): Ar. saklama, hıfz.

hıķāķ (İM), hıķķa (İM): Ar. dört yaşına girmiş develer.

hıl‘at (GT): Ar. elbise, kaftan.

hılķat (İM): Ar. yaratılış.

hımār (İM): Ar. kadınların baş örtüsü.

hımmaş (İM): Ar. nohut.

hınşır (İN): Ar. Arapça parmak adı.

hıra bol- (İH): Tü. şaşırmak.

hırāmān (GT): Far. salınarak, salına salına, salınan.

hırāset (GT): Ar. koruma, muhafaza.

hırı (İH): Tü. mantı çiçeği.
hırş (MG, İM): Ar. hırs, istek.
hırka (GT, İM): Ar. hırka.
hırıla- (İH): Tü. hırıltı çıkarmak. KÖK: *hur+la-*, OTWF 429.
hırmen (İH): Far. harman.
hıryar (İH): muhakkak gibi bir söz tekit eden bir söz.
hırz (İM): Ar. sığınak.
hısım (BM, İH): Ar. akraba, hısım.
hışım (İH): gazap, kin, ağır surette birine kızma.
hışın (İN): Ar. ağır, sert.
hiz (İH): açıkça tarif edilmesinden haya edilen muhannes adam.
hısmāne (MG): Far. düşmanca.
hıssat (GT): Ar. hasislik, cimrilik.
hış (EM): Ar. hiç.
hıtmı (İM): Ar. hanım çiçeği.
hıyānat (GT, İM): Ar. güveni kötüye kullanma, hainlik.
hıyānatlık (İM): Ar+Tü. hainlik içinde bulunma. KÖK: *hıyānat+lık*.
hıyār (GT, İM, KS): Far. hıyar, salatalık.
hıyilet (İN): Ar. oyun, hile.
hızām (MG): Ar. kolan.
hızmat (MG): Ar. hizmet, vazife.
hiç (KH, BM), hiş (EZ): Far. hiç.
hicāz (GT): Hicaz. ÖRNEK: *hicāz yolu*.
hicāzi (GT): Ar. Hicaz yolcusu, hacca giden.
hicret (GT, İM): Ar. hicret, islami takvimde tarih başlangıcı, göç.
hīç (GT, MG, İM, EK, İN, KH): Far. yok denecek kadar az, önemsiz, hiç.
hidāyet (İM, KS): Ar. hak yolunu gösterme, hak yolunda olmak.
hiddet (GT): Ar. öfke, kızgınlık, hiddet.
hikāyāt (GT, İM), hikāyet (GT, MG, İM): Ar. hikayeler.
hikme (GT): Ar. hikmet.
hikmet (GT, MG, İM, İN): Ar. hikmet.
hilāl (GT, İM): Ar. karşı, zıt, aksi.
hilāl (GT): Ar. hilal.

hılât(KH): Ar. yavaşça, nâzik.

hîle (GT, MG, İM): Ar. oyun, aldatma, hile. ÖRNEK: *hilesi tüken-*.

hilel (İM): Ar. ara, aralık.

hilelle- (İM): Ar+Tü. parmaklarının arasını aralamak. KÖK: *hilel+le-*.

hilet (GT): Ar. çare, hile.

hille (GT):: Hille şehri.

hilm (GT): Ar. yumuşak huy, yavaşlık.

himāyet (GT): Ar. koruma, himaye.

himmet (GT): Ar. himmet, gayret.

himyā (İM): Ar. para konulan kese.

hin (İM): Ar. an, zaman, vakit.

hind (GT): Hindistan.

hindi (GT, MG): Ar. Hintli, Hindu.

hindustan (GT): Hindistan.

hirmen (TA): Far. harman.

hisāb (GT, MG, İN, KS): Ar. hesap. ÖRNEK: *hisāb it-*.

hiseb (İM): Ar. hesap, sayma.

hiseb küni (İM): Tü. kıyamet günü.

hiseblen- (İM): Tü. hesaplanmak, saymak.

hisār (GT, TA): Ar. kale, hisar.

hiss (İM): Ar. duygu.

hisse (GT): Ar. pay, hisse. ÖRNEK: *hissesin taleb kıl-* “payını istemek”.

hiş (EZ) → hiç.

hiṭṭāb (GT, İM): Ar. konuşma, söyleme, hitap, hitabet.

hizām (İN, KH): Ar. atın kolanı, kayış.

hōca (GT, EK, EM, İH, EZ): Far. 1. efendi, sahip, büyük 2. vezir.

hōca hasan (GT): Sultan Mahmud Gaznevi’nin süt kardeşi ve sonra veziri.

hoca ishak (GT): devrin alimlerinden.

hōcadaş (GT): Tü. aynı efendinin adamları, kulları, kapı yoldaşı. ÖRNEK: *hōcadaş bol-*. KÖK: *hōca+daş*.

hōcalık (GT): Far+Tü. efendilik. KÖK: *hōca+lık*.

hod (GT): Far. kendi, bizzat.

hodray (GT): Far. kendi kafasına giden, kendini beğenmiş.

holinġan (CC): Far. havlican.

hon (GT): Far. sofr, yemek.

hor (GT, CC): Far. ařaġı, hakim, hor, adi. ÖRNEK: *h.öl-*.

hor- (CC): Tü. sallanmak, yayılmak, titremek. KÖK: *koumak*, 'kovmak' uyur.

hora- (CC): Tü. zayıflatmak, kuvvetten düşürmek. KÖK: ET *korā-*, ED 645b.

horāsān (GT, MG, İN): Horasan.

horāsāni (GT, MG): Horasanlı.

horāsāni kadim (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

horata eyle- (İH): başkasıyla alay etmek.

horāz (İM, EZ): Far. horoz.

horezm (GT): Harezmi.

horezmşāh (GT): Sultan Mahmud.

horla- (İM, CC, EZ): Far+Tü. ařaġılamak, bayaġı göstermek. KÖK: *hor+la-*.

horla- (İH), hortla- (İH) : Tü. uykuda burnundan ses çıkarmak. KÖK: *hor+la-*, OTWF 429.

horluk (GT), korluk (EZ) : Far+Tü. ařaġılık, zillet. ÖRNEK: *horlukından kutul-*.

KÖK: *hor+luk*, OTWF121.

horma (CC): Far. hurma. KÖK: ET.

hormat (CC) → hürmet.

hormatla- (CC) → hürmetle-

horon (CC): Rum. horon, canlı, hareketli bir oyun..

horos (TA), horoz (EM, BM, CC): Far. horoz.

hortla- (İH) → horla-

horyat (GT, İH, EZ): Ar. hoyrat, kaba, terbiyesiz, vahşi.

hōř (GT, MG, İM, EK, EM, İN, KH, BM, İH, CC, EZ): Far. hoş, güzel, iyi.

ÖRNEK: *hōř kıl-, hōř kör-, hōř ol-*.

hoşadaş (TA, EZ): Tü. ulu, arkadaşı. KÖK: *hoş+adaş*.

hoşdaş (BM): Tü. oda arkadaşı. KÖK: *hoş+daş*.

hoş-āvāz (GT): Ar. güzel sesli.

hoş-makal (GT): Ar. güzel, tatlı sözlü.

hořnūd (GT, İM): Far. razı ve memnun, hořnut. ÖRNEK: *hořnūd kıl-*.

hořnūdluġ (İM): Far+Tü. razı olma, memnuniyet. KÖK: *hořnūd+luġ*.

hotar- (CC) → koştar-

hovan- (CC) → **kovan-**.

hovanlan- (CC): Tü. övünmek. KÖK: *kovan-lan-*, OTWF 509.

hovar- (CC): Tü. ölmek. KÖK: *hov+ar-* Kz. *kwar-* “solmak” *KHS713a*.

hovat- (CC): Tü. küçük, ufak.

hovatlan- (CC): Ar+Tü. güçlenmek, kuvvetlenmek. KÖK: *hovat+lan-*, OTWF 509.

höküm (CC): Ar. hüküm, yargı, karar.

hökümçi (CC): Ar+Tü. avukat. KÖK: *höküm+çi*.

hubs (GT): Ar. ayıp, kötülük, çirkinlik.

huccet (GT, İM, KS): Ar. delil, belge. ÖRNEK: *huccet kitür-*.

huccetleş- (GT): Ar+Tü. delil getirmek. KÖK: *huccet+le-ş-*.

hucra (GT): Ar. hücre, adacık.

hüdde (İN): Ar. atın etinin zayıflaması, çürümesi.

hüdürda (KH): Far. derinin şişmesine sebep olan ve vücudu bitirerek eriten bir hastalık.

hufye (GT): Ar. gizli.

huğra (CC): Ar. dolap.

hukemā (GT): Ar. hakimler.

hukm (GT): Ar. hüküm. ÖRNEK: *hukm sür-*.

huḫne (İM, İN, KH): Ar. şırınga.

hul‘ (İM): Ar. ücret vererek karısını boşamak.

hulāsa (İN): Ar. eser adı.

hulḫ (GT, İM): Ar. huy, tabiat, yaratılış. ÖRNEK: *hulḫ yaman*.

humār (GT): Ar. içki içtikten sonra gelen baş ağrısı.

hums (İM): Ar. beşte bir.

hun (İH): sofras.

hunar (İH): Far. hüner.

hūr-ı ‘ayn (İM): Ar. cennet kızı.

hurma (GT, İM, TA, EM, İN, KH, EZ): Far. hurma.

hurma ağacı (EM): Tü. hurma ağacı.

hurmet (GT): Ar. hürmet, saygı.

hurmentsizlik (GT): Ar+Tü. saygısızlık. ÖRNEK: *hurmentsizlik kıl-*. KÖK: *hurmet+siz+lik*.

hurūf (GT, İM): Ar. sözler.

husāl (GT): Ar. huylar, tabşatlar.

husrān (GT): Ar. hüsran.

husrev ü şirin (GT): Hüsrev ü Şirin hikayesi.

husūmet (GT): Ar. düşmanlık, husumet. ÖRNEK: *husūmet közle-*.

ḥuşye (İM): Ar. hâyâ.

hūş (GT): Far. fikir, şuur.

ḥuşu' (İM): Ar. alçaklgönüllülük.

ḥuṭbe (GT, İM, İN): Ar. hutbe. ÖRNEK: *ḥuṭbe oku-*.

ḥuṭluba (TA): Tü. Kutlubey (özel ad).

huv- (CC) → kov-.

huvala- (CC) → kovalala-

ḥūye (İN, KH), ḥuyye (KH): Ar. kulaktaki şişliği ifade eden bir at hastalığı.

ḥuyye (KH) → ḥūye.

huzām (MG): Ar. kolan.

ḥuzūr (GT, İM): Ar. huzur, yan, nezd.

ḥücre (İM): Ar. oda.

hüffet (MG): Ar. temkinsizlik.

ḥükmi (İM, İN, KS), ḥükmi (İM, KS): Ar. hüküm, emir.

ḥükmi (İM, KS) → ḥükmi.

hümāy (GT, MG, İM): Far. devlet kuşu, hüma.

hüner (GT, MG, İN, KH, İH, EZ): Far. marifet, hüner, beceri.

ḥünsā (İM): Ar. hem erkek hem dişi olan, çift cinsiyetli.

ḥür (İM): Ar. serbest.

ḥürmet (İM, İN), hormat (CC) : Ar. saygı, onur, şeref.

ḥürmetle- (İM), hormatla- (CC): Ar+Tü. saygı göstermek, ikram etmek. KÖK: *ḥürmet+le-*.

hürmüz (GT): Sasanilerden Nuşirevan'ın oğlu.

hüsn (GT, MG): Ar. güzellik, iyilik, güzel, iyi.

ı- (Kİ): Tü. göndermek. KÖK: ET *ıd-*, ED 37b.

ıbar (BM) → yıpar.

ıbriḳ (İM): Ar. su testisi, ibrik.

ıbraḳ- (BM): Tü. bırakmak, terketmek. KÖK: *ı-braḳ-*.

ıçkın- (CC): Tü. kaçmak. KÖK: ET *ıçğın-*, ED 23a.

ıçkır (CC): Tü. bel ile kalça arası. KÖK: ET *ıçkur,ıç+kur*, ED 23a.

ıdır- (CC): Tü. gönderilmek, yollanmak. KÖK: *ıd-ır-*.

ıdış (CC): Tü. kap kaçak. KÖK: ET *ıdış*, ED 72a.

ığla- (TA, Kİ, CC), ıla- (CC), yığla- (GT, İM, EK, EM, EZ), yıla- (EZ), yıyla- (EZ): Tü. ağlamak. KÖK: ET *ıglā-,* ıg+la-*, ED 85b.

ığlat- (Kİ): Tü. ağlatmak. KÖK: *ıgla-t-*.

ıgray- (CC): Tü. hırlamak, homurdamak. KÖK: *ı+gray-*.

ıh- (CC): Tü. (gemi) nehirde akmak, gitmek. KÖK: ET *ık-, bak ak-* ED 77b.

ıkırık (BM): Tü. ot bitmeyen yer.

ıklık (TA, İH, EZ): Tü. üç telli, yayla çalınır saz. KÖK: TS 1934-35, R. Dankoff 1991 s. 44, K. Uz 1964 s. 34 < Çağ. *ıklığ* a.m. Tietze II, 346b.

ıklıkçı (TA): Tü. saz çalan. KÖK: *ıklık+çı*.

ıkşa- (Kİ): Tü. kapının gıcırta ile açılma ve kapanmasından ses çıkmak. KÖK: *ık+şa-*.

ıla- (CC) → ıgla-.

ılan (CC, EZ) → yılan.

ılı-su (v) (GT, EZ), ılı su (TA): Tü. hamam.

ılın- (EZ): Tü. bir yana doğru eğilmek. KÖK: ET *ulın-, ulı-n-*, ED 149a.

ılı su (TA) → ılı-su (v).

ımdı (EM) → yamdı.

ınak (TA, CC, EZ), inak (İH): Tü. dost, güvenilir. KÖK: ET *ınag, *ına-ğ*, ED 182b.

ınam (MG): Tü. inanmak, güven. KÖK: TS 1976. A. Bombaci 1938 s. 74 < ET. **ına-m*, Tietze 2, 348b.

ınamlı (CC): Tü. güvenilir, sadık, bağlı. KÖK: **ınam+lı*.

ınan- (GT, MG, İM, TA, KS, CC), inan- (Kİ, EZ): Tü. inanmak. KÖK: ET *ınan-, *ına-n-*, ED 188a.

ınçıkırık (EZ), inşıkırık (EZ): Tü. hıçkırmak. KÖK: ET *ınçık*, ED 174a, *ınçık+ır-ık*.

ınçka- (CC): Tü. inlemek, yakınmak. KÖK: ET *ınçıkla-, ınçık+la-*, ED 175b.

ınçkır- (İM): Tü. gagalamak, gaga vurmak. KÖK: ET *ınçık, ınçık-ır-*, ED 174a.

ındal- (İH): Tü. hastalığa , bir fenalığa tutulmak.

ındala- (İH): Tü. azarlamak, paylamak.

ındır (CC): Tü. harman yeri. KÖK: Kara-Mal-. *ındır*.

ıñır- (BM) → ınra-.

ınra- (İH), ıñır- (BM): Tü. arslanın haykırması, bu gibi bağırmalar, inlemek. KÖK: ET *añra-/ıñra-*, ED 189b.

ınrık (İH): Tü. zifiri karanlık. KÖK: ET *iñir*, ED 188b, *iñir+ık*.

ınşıkıırık (EZ) → ınçıkıırık.

ıpar (CC, EZ) → yıpar.

ır (CC): Tü. şarkı, türkü. KÖK: ET *ır*, ED 192b.

ırah (CC) → ırak.

ıraq (KH, CC), ırah (CC), yıraq (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KH, EZ): Tü. uzak. KÖK: ET *ırāk*, *ıra-k*, ED 214a.

‘ıraq (GT): Ar. Irak. ÖRNEK: ‘*ıraq mekikleri GT 209/9*.

‘ıraqlı (EK): Ar+Tü. Iraklı. KÖK: ‘*ıraq+lı*.

ırçı (CC): Tü. şarkıcı. KÖK: *ır+çı*, OTWF 110.

ırğa- (Kİ): Tü. sallamak, beşik veya ona benzer bir şeyi sallamak. KÖK: ET *ırğā-*, ED 217b.

ırğal- (CC): Tü. sallanmak, yaylanmak. KÖK: *ırğa-l-* OTWF 660.

ırğaqla- (EZ): Tü. yırtıcı hayvan ısırarak, dalamak. KÖK: *ırğa-qla-*.

ırğan- (EZ): Tü. ırılanmak. KÖK: *ırğa-n-*, OTWF 601.

ırğat (İH): gündelikçi. KÖK: *ırğa-t-*, OTWF 760.

ırı- (Kİ): Tü. gönülden uzaklamak. KÖK: ET *ırā-*, ED 198a.

‘ırk (MG, KH, İN): Ar. damar, kök.

ırkıl (EZ): Tü. uğursuz. KÖK: ?.

ırkla- (İH): gelecek hakkında söz söylemek. KÖK: ET *ırkla-*, ED 217b, *ırk+la-* ED 213a, OTWF 437.

ırla- (İM, TA, Kİ, CC), yırla- (GT, İM, BM, EZ): Tü. şarkı söylemek. KÖK: ET *ırlā-*, ED 230a, *ır+la-*.

ırlayıcı (TA): Tü. şarkıcı. KÖK: *ırla-yı+çı*, OTWF 110.

ırmağ (İM, BM, EZ): Tü. ırmak, nehir, akarsu. KÖK: TR. *ırmak* TS1126a.

ırışık (EZ): Tü. has ekmek.

ıs- (İH): Tü. ısırmak. KÖK: → *ısır*.

ısbas (İH): Far. minnet ve şükran.

ısbatan (İH): gerdeme dedikleri eskiden ilaç yapımında kullanılan ot.

ısı (MG) → ısıık.

ışığ (EM) → asığ.

ısl- (İH): Tü. ağzı ıslamak. KÖK: *ıs-il-*, OTWF 651.

ısr- (Kİ, BM, İH), asra- (EZ): Tü. dişlemek. KÖK: ET *ısr-*, ED 251b.

ısrğak (TA) → ısırka.

ısrğa (EZ), ısrğak (TA), ısrğa (EK), ısrğa (EM), sızga (EZ): Tü. küpe. KÖK: *ısr-ğa*, OTWF 391.

ısıt- (İN, KH): Tü. ısıtmak. KÖK: ET *isi-*, ED 241b.

ısıtma (TA): Tü. ısıtma. KÖK: *ısı-t-ma*.

ıskarlat (CC): Far. bir cins ince bez.

ıskāt (İM): Ar. düşürme.

ıslāh (İM): Ar. iyi hale koyma, iyileştirme.

ısla- (İN, KH, EZ): Tü. ıslamak. KÖK: Harezmi KE *ıslan-* (Ata, 257a).

ıslan- (İM): Tü. ıslanmak. KÖK: *ısla-n-*, OTWF 584.

ıslat- (İN, KH): Tü. ıslatmak. KÖK: *ısla-t-*, OTWF 760.

ıslıh (EZ): Tü. ıslık. KÖK: *ıs-ıh*.

ısmarla- (Kİ, BM): Tü. ısmarlamak. KÖK: ET *osparlā-*, ED 241b.

ıspanak (CC): Far. ıspanak.

ısr (MG), isre (TA): Tü. aşağı, ileri, öte. KÖK: ET *asrā, ast*, ED 250a.

ısrğa (EK) → ısırğa.

ıssı (KH) → ısıık.

ıssık (BM), ısı (MG), ıssı (KH): Tü. sıcak. KÖK: ET *isig*, ED 246a.

‘ıṣā (GT): Ar. akşam veya yatsı. ÖRNEK: ‘*ıṣāğ taḥrime bağla-* GT 303/10.

ısan- (CC, EZ): Tü. inanmak. KÖK: ET *iṣen-*, ED 264a.

ışih (EZ) → ışıık.

ışıık (BM, EZ), ışıh (EZ): Tü. parıltı, parlaklık, aydınlık. KÖK: ET *yaṣu-*, ED 977a, *yasu-k*.

ışım (CC): Tü. kap, kılıf. KÖK: Kum. *ışım* “keçe tozluk” KMTS 226a.

ısr- (CC): Tü. alevlendirmek, ateşi canlandırmak. KÖK: KM: *ısr-*, “kuvvetlendirmek, hızlandırmak” KMTS 226b.

‘ışk (GT) → ‘āşık.

ışkın- (EZ): Tü. boşanmak, kurtulmak. KÖK: ET *ışğun*, ED 259a.

ışkun (EZ): Tü. kıvılcım. KÖK: *uṣ- > ıṣ-kun*, OTWF 327.

ıtlāk (İM, İN): Ar. salıverme.

‘ıvaż (İM): Ar. karşılık.

ıy- I (MG, EZ, CC): Tü. göndermek. KÖK: ET *īd-*, ED 37b.

ıy- II (CC): Tü. kokusunu almak, koklamak. KÖK: ET *yıd-*, ED 886a-886b.

ıy (BM): Tü. harp, savaş. KÖK: ET *ıy*, ED 266b.

ıya- bir- (GT), birip (GT): Tü. göndermek. ÖRNEK: *kişilerdi ıya-birdi GT 256/1.*

‘ıyāl (GT, İM): Ar. aile, ev, halk. ÖRNEK: *‘ıyalim çok GT 48/8.*

‘ıyān (GT): Ar. açık, aşikar, belli. ÖRNEK: *‘ıyān körgüz GT 222/4.*

ıyar- (EZ): Tü. uydurmak.

ıyı (GT, CC): Tü. koku. ÖRNEK: *ıyısı bilen özin fāş kıl- GT 340/4, gülistān ıyısı GT 14 /13.* KÖK: << ED *yıd* ED 883a, Kz. *yis* “koku” KHS 496a.

ıyık (EZ): Tü. çığın, omuz. KÖK: Kz. *ıyık* “omuz” KHS 487b.

ıyla- (CC): Tü. koklamak. KÖK: *ıy-la-*, OTWF 429.

ıyun (BM) → yığın.

ıyvan (BM): Tü. kertenkele.

ızarlı (CC): Tü. kıskanç. KÖK: *ızar?+lı*, OTWF 108.

ızarlık (CC): Tü. haset. KÖK: *ızar+lık*, OTWF 121.

ızhār (İM): Ar. ortaya çıkarma.

ızgar (İH): hasis, pinti, kötü huylu.

ıztıbā‘ (İM): Ar. Haç esnasında usulüne uygun olarak ihrama sarınma.

i- I (GT, MG, İM): Tü. imek (cevheri fiil).

i- II (MG): Tü. acele etmek, evmek. KÖK: ET *év-*, ED 4b.

‘ibādet (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. Allah’ın emirlerini yerine getirme, ibadet.
ÖRNEK: *‘ibādet kıl- GT 116/13, 137/8.*

‘ibāret (GT, İM, KS): Ar. ibare, söyleyiş, sözler. ÖRNEK: *‘ibāret bilen GT 216/3, 227/11.*

ibçi (GT, MG, EK) → ebcı.

iblis (GT, İM): Ar. iblis, şeytan.

ibn-i maḥāz (İM): Ar. iki yaşındaki deve.

ibn-i mes ‘ūd (KS): Ar. sahabeden olup peygamberimizden hadis rivayet etmekle ün kazanmıştır.

ibn-i sebil (İM): Ar. yolcu.

ibnü’l-cevzi (GT): bk. Şemsü’l-din.

ibrāhim (GT, İN, KS): İbrahim peygamber.

ibrāhim oğlu (KS): Ar+Tü. Hanefî mezhebinin büyük alimlerindendir.

ibrenecek (İN): Tü. kabzanın iç tarafı.

‘ibret (GT, İM): Ar. bir olaydan alınan ders, ibret. ÖRNEK: *‘ibret al-* GT 261/10, 262/1, 352/5/6.

ibrik (GT): Ar. ibrik. ÖRNEK: *ibrikın al-* GT 102/6.

ibrişim (EM): Tü. ipek.

ibtidā (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

ibtidā-i āhar (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

ibük (İH): çavuş kuşu.

icābet (GT, İM): Ar. kabul etme. ÖRNEK: *icābet için* GT 7/13.

icāet (İM): Ar. kira.

icāzet (GT): Ar. icazet, müsaade. ÖRNEK: *icāzet bilen söz sözle-* GT 254/10 *icāzet ber-* GT 68/8.

icmā‘ (İM): Ar. toplama, bir araya getirme.

icmā‘-ı ümmet (İM): Ar. büyük fakihlerin dinle ilgili bir konuda birlik olmaları.

ictihād (GT, İM): Ar. çalışma, ceht ve gayret.

ictimā‘ (İM): Ar. toplanma, bir araya getirme.

iç (GT, MG, İM, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. iç, içeri. ÖRNEK: *içi yan-* GT 30/5, 130/7 *içine kir-* GT 244/8. KÖK: ET *iç*, ED 17a.

iç- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, İK, KH, CC, EZ), iş- (EM, EZ): Tü. içmek. ÖRNEK: *ant iç-* GT 331/9, 334/12 *şarab iç-* GT 118/13.

içdir- (EZ), yiştir- (EM): Tü. içirmek. KÖK: *iç-dir-*, OTWF 799.

içegi I (İM), işegi (EZ) : Tü. içerik; kaburga kemiklerinin içinde bulunan beyazımsı sıvı. KÖK: KH: *içēgü*, DLT İndeks 223.

içegi II (EZ): Tü. hekim.

içeh (CC) → içek.

içek (EK), içeh (CC): Tü. iç organları, bağırsak. KÖK: ET *içēgü*, ED 25b, *iç+egü*, OTWF 96.

içgeri (İN) → içkerü.

içhur- (BM): Tü. horlamak, horuldamak. KÖK: *iç+hur-* taklidî fiil.

içiç (EZ): Tü. içiş. KÖK: *iç-iş*, OTWF 262.

işik (CC): Tü. kürk. KÖK: ET *içük*, ED 24a.

içil- (İM): Tü. içilmek. KÖK: *iç-il-*, OTWF 330.

içim (GT, EZ): Tü. içim, yudum. ÖRNEK: *bir içim su bilen GT 243/1*. KÖK: *iç-im*, OTWF 290.

içir- (GT, İM, TA, EK, Kİ, CC, EZ), içür- (İN, KH): Tü. içirmek. KÖK: *iç-ür-*, OTWF 715.

içirgi (GT): Tü. yamcı, eyer keçesi. KÖK: ET *içrēki*, *içre+ki*, ED 31a.

içiş- I (BM): Tü. yücelmek, yükselmek.

içiş- II (CC): Tü. beraber içmek. KÖK: *iç-iş-*, OTWF 552.

içkeri (CC) → içkerü.

içkerü (İM), içkeri (CC), işkeri (EM, EZ), işkerü (EM): Tü. içeri. KÖK: ET *içgerü*, ED 25b, *iç+gerü*.

içki (EZ) → eçki.

içkü (İM) → eçki.

içlik (TA): Tü. içlik. KÖK: *iç+lik*, OTWF 121.

içmek (GT, İM, EK), içmek (EM): Tü. içecek şey. ÖRNEK: *yemek içmek kitür- GT 203/12*. KÖK: *iç-mek*, OTWF 110.

içrih (CC): Tü. içerik, iç, kalp. KÖK: *içgerü+k*.

iç ton (TA): Tü. don.

içün (İN, KS, KH) → üçün.

içür- (İN, KH) → içir-.

iç yağ (KS) → iç yağı.

iç yağı (İM): Tü. iç yağı.

id- (MG, KS) → et-.

id- (İM), iy- (İM): Tü. göndermek, yollamak. KÖK: ET *īd-*, ED 37b.

‘iddet (GT, İM): Ar. dul kalan kadının yeniden evlenebilmek için beklemeye mecbur olduğu süre. ÖRNEK: *müddet-i ‘iddet temām bol- GT 268/3*.

idi I (İM, Kİ, EZ): Tü. Rab, Allah. KÖK: ET *īdi*, ED 41a.

idi II (İN, EZ): Tü. idi, sahip. KÖK: ET *īdi*, ED 41a.

idit- (KH): Tü. etmek. KÖK: *et-it-*, OTWF 760.

idman (MG, İN), idmen (MG): Ar. idman, alıştırma.

idmen (MG) → idman.

idrāk (GT): Ar. idrak. ÖRNEK: *‘aql ve idrāk GT 288/1*.

idrār (GT): Ar. bir büyük tarafından tâyin edilen bağış, maaş, ihsan. ÖRNEK: *idrār al- GT 142/7, idrār luğmasın sat- GT 304/12.*

iflās (GT): Ar. iflas. ÖRNEK: *iflās ili GT 284/7, 285/11, iflās kışşası GT 41/12.*

iflāt (İN): Ar. okun yaydan çıkması.

ifrād (İM): Ar. haç çeşitlerinden birisi.

iftār (GT, İM): Ar. oruç açma, iftar. ÖRNEK: *iftār et- GT 167/7.*

iğın(İH): Tü. şiddetli sancı. KÖK: *ig+in-*, OTWF 91.

ig- (GT, MG) → eg-.

ig (EM, EZ): Tü. iğ. KÖK: ET *ig*, ED 98b.

igdiş (TA): Tü. melez at. KÖK: *ig+diş.*

ige- (İM, TA) → ege-.

igeşle- (İH): Tü. soymak, yontmak. KÖK: *ege-ş-le-*.

igegü (İM) → ege.

igele- (EZ): Tü. eğelemek. KÖK: *ege-le-*, OTWF 429.

igen (İN, KH) → iğen.

igi (EZ) → eğgü.

igik (EZ): Tü. ayıp, kusur. KÖK: *ig+ik*, OTWF 40.

igil- (GT, MG, İM) → egil-.

igin (GT, MG) → egin.

igine (CC) → igne.

igir- (İM): Tü. eğirmek, tiksirmek. KÖK: ET *egir-*, ED 113a.

iglen- (EZ): Tü. hastalanmak. KÖK: *ig+len-*, OTWF509.

igne (İM, EK, EM, EZ), igine (CC), ine (CC), iyne (TA, EZ), yigne (TA): Tü. iğne. KÖK: ET *igne*, ED 110a.

igrem (GT): Tü. girdap. ÖRNEK: *su igremine tüş- GT 88/7, 262/11.* KÖK: ET *egrim, egir-m* ED 113a.

igren- (CC, EZ) → yiğren-.

igri (GT, MG) → egri.

ihlās (MG, İM, KS): Ar. doğruluk, samimiyet.

ihrāc (GT): Ar. ihraç, çıkarma, atma. ÖRNEK: *ihrāc kıl- GT 87/5.*

ihrām (İM): Ar. hacıların Kabe'yi tavaf için Mekke dışında örtünmek zorunda oldukları dikişsiz örtü.

iḥṣān (GT, MG, İM, KS): Ar. ihsan, bağış. ÖRNEK: *iḥṣān birle GT 186/7, iḥṣān kör-69/12.*

iḥṣān (İM): Ar. iffetli, namuslu.

iḥṣār (İM): Ar. kısaltma, kısalma.

iḥtikār (İM): Ar. ucuzu toplayıp fırsat bulunca pahalıya satmak.

iḥtilāf (MG, İM, İN): Ar. ayrılık, ihtilaf.

iḥtilām (GT): Ar. ihtilam. ÖRNEK: *iḥtilām vāḳi ‘ bol- GT 291/9.*

iḥtimāl (İM): Ar. mümkün olma, olabilirlik.

iḥtirāz (GT, MG, İM): Ar. sakınma, kaçınma. ÖRNEK: *iḥtirāz kıl- GT 122/11.*

iḥtişār (GT, İM): Ar. kısaltma, ihtisar. ÖRNEK: *iḥtişār et- GT 173/8, iḥtişār kıl- GT 55/12.*

ihtiyāc (GT, MG): Ar. ihtiyaç, gerekme. ÖRNEK: *ihtiyāc bol- GT 216/2/3.*

iḥtiyār (GT, MG, İM, İN): Ar. seçme, tercih, seçilme, ihtiyar irade, görüş. ÖRNEK: *iḥtiyār et- GT 103 / 2, 244/4, iḥtiyār kör- GT 83/3.*

iḥtiyārī (İM): Ar. seçime bağlı.

iḥtiyāt (GT, MG, İM, KS, KH): Ar. ihtiyat, temkinlik olma, sakınma, dikkatli olma. ÖRNEK: *iḥtiyāt bilen yaz- GT 73/5, iḥtiyāt et- GT 35/12.*

ihvān-ı safā (GT): Ar. 4. asrın sonlarına doğru Basra’da kurulan, birbirine bağlı insanlardan müteşekkil bir cemiyet, geniş mânâda tarikat kardeşliği. ÖRNEK: *ihvān-ı safā hālinden ayt- GT 155/4.*

ik- (GT, İM) → ek-.

ik‘ā (İM): Ar. dizi çöküp makadı üzerine oturma.

iḳāb (İM): Ar. eza, cefa, eziyet.

iḳbāl (GT): Ar. ikbal, talih, baht. ÖRNEK: *iḳbāl yarı kıl- GT 130/10.*

ikçi (EZ) → ekşi.

ikeş- (İH): Tü. hayvan harınlamak, şıarmak. KÖK: ET *igeş-, ige-ş-,* ED 119a.

iki (İM, TA, EK, İN, KS, KH) → ekki.

ikile- (Kİ): Tü. iki kere yapmak. KÖK: *ekki+le-,* OTWF 429.

ikin (İM) → ekin.

ikinci (MG, KH) → ekinçi.

ikinçi (EK) → ekinçi.

ikinçi (GT) → ekinçi.

ikinçileyin (KH): Tü. ikinci kez, ikinci olarak. KÖK: *ekki+inci+leyin.*

ikinçilik (İM): Tü. çiftçilik. KÖK: *ekkinici+lik*.

ikindi (İM, KS, EZ) → ekindü.

ikin kargısı (İM): Tü. ekin kargası.

ikki (GT, MG, BM, EZ) → ekki.

ikki yüz (BM): Tü. iki yüz.

ikki kez (BM): Tü. iki defa.

ikkiz (EZ), yikiz (TA) → egiz.

iklim (GT, İN): Ar. memleket, diyar. ÖRNEK: *iklimge bar- GT 48/10/11, iklim sığış- GT 23/12.*

ikrām (GT): Ar. ikram. ÖRNEK: *i 'zāz ve ikrām kıl- GT 27/12.*

ikrār (GT, İM, KS): Ar. ikrar etme, doğrulama, tasdik etme, kabul etme. ÖRNEK: *ikrār kitür- GT 176/12.*

iksik- (MG) → eksük.

iksıl- (GT, İM) → eksil-.

iksit- (İM, (MG) → eksit-.

iksü (İH): Tü. ucu yanmış odun, iyice yanmamış zehirli gaz çıkaran kömür.

iksük (GT, MG, İM) → eksük.

iksüklük (MG) → eksüklük.

iksül- (İM) → eksil-.

iksüt- (GT, İM) → eksit-.

iksütül- (İM): Tü. noksanlaştırılmak. KÖK: *eksü-t-ül-.*

ikşi (EZ) → ečki.

ikşi (EZ) → ekşi.

ikti (CC): Tü. evcil hayvan. KÖK: ET *iktü*, ED 102b.

iktişār (İM): Ar. sözü kısa kesme.

iktü (İH): Tü. ekin, darı. KÖK: *ek-tü*, OTWF 332.

il I (GT, MG, İM, TA, EZ) → el I.

il II (GT, MG, TA, BM) → el II.

il- (GT, KI, CC, EZ): Tü. değmek, dokunmak, ilişmek, takmak, tutmak, asmak. KÖK: ET *il-*, ED 125b.

il III (TA): Tü. barış.

ilā (İN): Ar. -a, -e kadar.

‘ilāc (İM, İN, KH): Ar. ilaç.

ilāhī (KS): “Ar. Ey Allahım” anlamındaki bir söz.

ilaldı (TA): Tü. İlaldı (özel ad).

ilbastı (TA): Tü. İlbastı (özel ad).

ilbegi (TA): Tü. İlbegi (özel ad).

ilçek (İM): Tü. küçük el. KÖK: *el >il+çek*, OTWF 44.

ilāh (GT): Ar. tanrı.

i'lām (GT): Ar. bildirme.

ilçi (TA, EZ) → elçi.

ilen- (Kİ, İH): Tü. öfkelenmek, hakkında kötü söylemek, kötülüğünü dua etmek.
KÖK: ET *ilen-*, ED 147b.

ilenç (İH): Tü. beddua. KÖK: ET *ilenç*, *ilen-ç*, ED 147b.

ilengir (EZ): Tü. lenger.

ilengiş (EZ) → yengeç.

ileri (EM, İH) → ilgerü.

ilersik (TA, EZ), ilersük (İH): Tü. uçkur, don bağı, tutturulan şey. KÖK: MK
ilersük “şalvar uçkuru” (Atalay, 230), *il-er+sik*.

ilersük (İH) → ilersik.

ilerü (KH, BM) → ilgerü.

ileş- (TA): Tü. barışmak. KÖK: *el+eş-*, OTWF 552.

ilet- (İM, BM, EZ), ilt- (GT, MG, TA) : Tü. götürmek, iletmek. KÖK: ET *élet-*, ED 132a.

iley (GT, MG, İM, İN, KH, EZ) → ilgerü.

ileyhā (İN): Ar. ona.

ileyin (EK) → ilgerü MANA: arka. KÖK: ET *ilgerü*, ED 144a kz. *ilgeri* “ön” KHS 1369a.

ilgeri (GT, MG, EK, EM, İN, CC, EZ) → ilgerü.

**ilgerü (İM, EM, İN, İH), ilgeri (GT, MG, EK, EM, İN, CC, EZ), ileri (EM, İH),
ilerü (KH, BM), iley (GT, MG, İM, İN, KH, EZ), ileyin (EK), yilgeri (TA):**
Tü. ileri. KÖK: ET *ilgerü*, **ilk+gerü* ED 144a.

ilgevür (EZ): Tü. raf, sergen. KÖK: *il-gevür*.

ilgik (MG, EZ): Tü. düğme için yapılan ilik. KÖK: *il-gek*, OTWF 391.

ilhāk (İM): Ar. katılma, karıştırma.

ilig (İM, KS) → ellg.

ilik I (GT, TA, EM, EZ), ilkek (TA): Tü. ilik. KÖK: << ET *yilik*, ED 927.

ilik II (TA): Tü. geyik. KÖK: ET *elik* ED 142a.

ilik- (CC) → elikle-.

ilikle-(EZ) → elikle-.

ilim (CC): Tü. balık ağı. KÖK: *il-im*.

ilin- (GT, Kİ, CC, EZ): Tü. tutulmak, yakalanmak, asılmak. KÖK: *il-in -*, OTWF 602.

ilindir- (CC): Tü. asmak, tutmak. KÖK: *ilin-dir-*.

iliş- (EZ): Tü. ilişmek, birbirine girmek. KÖK: *il-it-iş*.

ilk (GT, İM, EZ): Tü. ilk, önce, evvela. ÖRNEK: *ilk yaz GT 294/11*. KÖK: ET *ilk*, ED 140b.

ilkek (TA) → ilik.

illā (GT, MG, İN, KS, CC): Ar. yalnız, ancak, -den başka, meğer.

‘illet (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. illet, hastalık.

illi (GT, İM) → elig.

illig (MG) → elig.

illik (İM): Tü. şehirli, şehirde oturan. KÖK: *el+lik*, OTWF 121.

‘ilm (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. ilim. ÖRNEK: *‘ilm öğren- GT 350/13*, *‘ilm bile küreş- GT 76/9*.

‘ilm-i kāmīl (İM): Ar. tam, mükemmel ilim.

‘imli (EK): Ar+Tü. ilim sahibi. KÖK: *‘ilm+li*.

ilşin yıl (TA): Tü. bir önceki yıldan önceki yıl.

ilşige (EZ): Tü. yüksek, yüce.

ilt- (GT, MG, TA) → ilet-.

ilti (TA): Tü. kadın. KÖK: *elti*.

ilticā (GT): Ar. iltica, sığınma. ÖRNEK: *ilticā kıl- GT 243/1*.

iltifāt (GT): Ar. iltifat. ÖRNEK: *iltifāt kıl- GT 75/2, 79/1, 165/8*.

ilzem (MG): Ar. daha lâzım.

im I (TA, İH): Tü. don, elbise. KÖK: ET *üm*, ED 155b.

im II (BM): Tü. işaret. KÖK: ET *im*, ED 155a.

im- (EZ) → em-.

imām (İM, İN, KS, İH): Ar. din alimi.

imām gazzālī (GT): Ebu Hamid Muhammed Gazzalī, büyük İslam alim ve mütefekkeri.

imāmat (İM): Ar. imamlık.

imāmatlık (İM): Ar+Tü. imamlık yapma. ÖRNEK → *imāmlık*.

‘imāme (İM): Ar. sarık.

imāmlık (İM): Ar+Tü. imamlık. KÖK: *imām+lık*.

imām namāzı (İM): Ar. imamla birlikte kılınan namaz.

imān (GT, İM): Ar. iman, inanma. ÖRNEK: *imān ehli* 150/13.

imānsız (İM): Ar+Tü. inanmayan. KÖK: *imān+sız*.

‘imāret (GT, İM): Ar. şenlendirme, makam, konak. ÖRNEK: *‘imāret kıl-* GT 61/12, 63/6, *‘imāretten yırak tüş-* GT 180/11.

imçek (EZ) → emçek.

imdi (GT, MG, İM, TA, CC, EZ): Tü. şimdi. ÖRNEK: *imdi bu kün* GT 64/5, 107/12, 236 /5, *imdiden keri* GT 249/13, 250/1. KÖK: ET *amtī*, * *am+tı*, ED 156b.

imekle- (EZ) → emekle-.

imen- (CC), emen- (CC): Tü. utanmak, çekinmek. KÖK: ET *eymen-*, ED 273b-274a.

imgek (GT, MG, İM) → emgek.

imgen- (MG) → emgen-.

imkân (GT, MG): Ar. imkân. ÖRNEK: *imkânı yok* GT 71/11, 185/8.

imil (İH): Tü. durma, kımıldamama. KÖK: ET *amul*, ED160b.

imin (MG, İM): Ar. emin, güvenilir.

iminlik (İM): Ar+Tü. emin olma. KÖK: *imin+lik*.

imle- (İH): Tü. birisine göz kırpmak, gözüle işaret etmek. KÖK: *im+le-*, OTWF 429.

imli- (İH): Tü. gizlenmek, büzülmek. KÖK: *im+li*.

immā (İM): Ar. amma, ancak.

imsiri (CC): Ar mumya.

imtinā‘ (MG, İM): Ar. süngüyü hamleden sonra geri çekmek.

imtisāl (MG): Ar. emre uyma.

in (GT, MG, İM, TA, BM, İH, CC, EZ): Tü. in, yuva. ÖRNEK: *kolunu ‘akreb inine soğ-* GT 56/3. KÖK: ET *in*, ED 166b.

in- (GT, İM, TA, İN, Kİ, KH, BM) → en-.

inābet (GT): Ar. günahlara tövbe edip, Tanrıya yönelme, nedamet. ÖRNEK: *inābet ilin icābet ümidi bilen köter-* GT 7/12.

inak (İH) → inak.

in‘ām (GT, İM): Ar. inām, nîmet verme, lütuf, iyilik. ÖRNEK: *in‘ām zikri* GT 284/12, *ullu in‘ām* 219/13, *in‘āmına...öğren-* GT 95/7.

inan- (Kİ, EZ) → inan-.

‘inān (GT): Ar. dizgin. ÖRNEK: *ihtiyārının ‘inān* GT 151/11, *‘inān ın elinden bırak-* GT 250/10.

‘ināyet (GT): Ar. himmet, gayret, lütuf. ÖRNEK: *teşri...‘ināyeti bilen* GT 96 /12, *‘ināyet nazarı* 306/8.

inanç (EZ): Tü. düzenlik, güvenç. KÖK: **ina-n-ç*, OTWF 44.

ince (İN) → yinçke.

incge (İN) → yinçke.

incgelik (İN) → inçkelik.

inci (EK, EZ) → yinçü.

incid- (KS) → incit-.

incil (GT, İM): İncil. ÖRNEK: *incilde kel-* GT 349/4.

incin- (İN): Tü. incinmek. KÖK: *inci-n-*, OTWF 584.

incir (TA, EK, EM, EZ), inçir (İM), ingir (CC): Far. incir.

incit- (EM, EZ), incid- (KS), inçit- (GT, İM, EZ): Tü. eziyet etmek. KÖK: *inci-t-*, OTWF 760.

incitmek (EM): Tü. eziyet. KÖK: *incit-mek*.

incü (EK) → yinçü.

incüg (İN) → yincük.

incük (İN) → yincük.

inçe (MG, KH): → yinçke.

incibay (EM): Tü. inci zengini (özel ad).

inçi (GT, EM) → yinçü.

inçin- (GT, KH): Tü. incinmek, ağrı içerisinde olmak. ÖRNEK: *inçinip...ayt-* GT 273/8. KÖK: *inçi-n-*, OTWF 584.

inçir (İM) → incir.

inçit- (GT, İM, EZ) → incit-.

inçke (MG, KH, CC) → yinçke.

inçkelep (CC): Tü. incelep. KÖK: *yinçgē+le-p*.

inçkelik (KH), incgelik (İN) : Tü. incelik. KÖK: *yinçgē +lik*, OTWF 121.

inçü (GT, CC) → yinçü.

inçük (KH) → yincük.

inde- (GT): Tü. çağırmaq. KÖK: *ün+de*-OTWF 455.

indir- (İM, EZ) → endür-.

indir- 173(İM): Tü. buğday dövmek. KÖK: ET *éndür-*, *en-dür-*, ED 180b-181a.

indür- (GT, İM, İN, Kİ) → endür-.

indüril- (İM) → indürül-.

indürül- (İM), indüril- (İM): Tü. indirilmek. KÖK: *in-dür-ül-*, OTWF 651.

ine- (Kİ): Tü. hadım etmek. KÖK: ET *éne-*, *én+e-*, ED 171a.

ine (CC) → igne.

inek (TA, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. inek. KÖK: ET *ingek*, ED 184a.

infi‘āl (GT): Ar. teessüt, gücenme, infial. ÖRNEK: *infi‘āl ye-* GT 92/5.

ingir (CC) → incir.

ıñ (GT, İM) → eng.

ıñek (GT, İM, KH): Tü. avurt, çene, yanak. ÖRNEK: *elma ıñekiñe ayva tozu otur-* GT 235/12. KÖK: ET *eñek*, ED 183b.

ıñen (GT, MG, İM, CC), ıñen (İN, KH): Tü. pek, çok. ÖRNEK: *ıñen köp* GT 88/2. KÖK: ET *ıñen* see 2 *idi*, ED 187a.

ıñen (TA, EZ): Tü. dişi deve. KÖK: ET *ingēn*, **in+gen*, ED 184a.

ıñilde- (İM), ıñile- (Kİ, EZ): Tü. inlemek, ahlayıp vahlamak. KÖK: *ıñil+de-*, OTWF 455.

ıñildü(MG): Tü. inilti, ses. KÖK: *ıñil+dü*, OTWF 332.

ıñile- (Kİ, EZ) → ingilde-.

ıñse (MG, İM) → engse.

ıñsek (İN): Tü. al gibi.

ini (CC): Tü. erkek kardeş. KÖK: ET *ini*, ED 170a.

inin- (EZ): Tü. inlemek. KÖK: *in-in-*, OTWF 584.

inirçik (İH): deve hörgücü. KÖK: Kz. *ıñırçak* “kürtüm” KHS 1360a.

iniş (İM, TA, EZ): Tü. iniş. KÖK: *en-iş*, OTWF 102.

inkār (GT, İM, KS): Ar. inanmama, reddetme, inkar. ÖRNEK: *inkār kıl-* GT 150/11, 152/8.

inkılāb (İN): Ar. kırılmak.

inli (EK): Tü. geniş. KÖK: ET *én*, ED 165b, *én+li*, OTWF 108.

innā enzelnāhu (KS): Ar. Kur'an-ı Kerim'in 97. Sûresi.

inşāf (GT, İM): Ar. merhamete, vicdana dayanan adalet, insâf. ÖRNEK: *inşāfsızlık bilen mavsūf GT 37/13.*

insāan (GT): Ar. insan.

insek (KH): Tü. alçak. KÖK: *in-sek*.

inşā (GT): Ar. güzel yazma. ÖRNEK: *inşā 'ilmi GT 10/6.*

inşāallah (İM), inşāallāhü (İN), inşā'llāhu ta 'ālā (KH): Ar. "Allah isterse, Allah nasip ederse "anlamında bir söz.

inşāallāhü (İN) → inşāallah.

inşā'llāhu ta 'ālā (KH) → inşāallah.

inşike (EK): Tü. yüksek.

intifā' (MG): Ar. faydalanma.

intikāl (İM): Ar. bir yerden bir yere göçme.

intikām (GT): Ar. intikam, öç. ÖRNEK: *intikām haddən hiç- GT 87/8.*

intisāb (İN): Ar. hedefe karşı durmak.

ip (EM, CC, EK) → yip.

ipçı (EZ): Tü. kadın. KÖK: *ip+çı*.

ipek (CC) → yipek.

ipkin (CC): Tü. mor renk, menekşe rengi. KÖK: ET *yipgil / yipgin*, ED 875b-876a.

iplik (EM) → yiplik.

ip saracak (EM): Tü. ip çıkırığı.

ipren- (EZ): Tü. tat almak. KÖK: MK , sadece *öp-* "(çorba vb.) içmek" (Ercilasun, Akkoyunlu, 2014, 788).

ir (GT, İM) → er.

ir- (GT, MG) → er- I.

ir- (MG, İM, Kİ) → er- II.

ir- I (TA): Tü. sormak, anlamak. KÖK: ET *er-*, ED 194a.

ir- II (Kİ): Tü. sıkılmak, daralmak. KÖK: ET *ir-*, ED 194a.

ir- (EZ) → iri-.

irādet (GT): Ar. irade, arzu, ihtiyar. ÖRNEK: *irādet kitür- GT 150/8, 228 /9, irādetniñ kulağın sözge tut- GT 110 /9.*

ircel (İH): Tü. erkek isteyen kızgın fahişe. KÖK: *er+cel*.

irde- (İH): Tü. araştırmak, yoklamak, didiklemek. KÖK: ET *irte-*, ED 208a.

irdem (GT, EZ) → erdem.

irdi (İN): Tü. idi. KÖK: *er-di*.

iren (GT, İM) → eren.

iren- (EZ) → yigren-.

irençli (EZ): Tü. iğrençli. KÖK: *yigren-ç+li*.

irgeç (İH): Tü. bir tür boncuk.

iri- (İM, CC), ir- (EZ): Tü. erimek, sıvı hale gelmek. KÖK: ET *iri-*, *irũ-*, ED 198b.

iri (TA, EZ): Tü. sert, iri. KÖK: ET *irig*, ED 222a-b.

irik- I (MG, EZ): Tü. bıkmak, usanmak. KÖK: ET *ir-*, ED 194a-b, *ir-ik*.

irik- II (İH): Tü. üstat olmak.

irik- (İH) → ürk-.

irik- (EZ) → irk-.

irik (EZ) → erük.

irikmek (TA): Tü. sıkıntı, gam. KÖK: *irik-mek*.

iril- (Kİ): Tü. yok olmak, zeval bulmak. KÖK: *ir-il-*, OTWF 651.

irimçik (EZ), yürümçik (TA): Tü. yoğurt yapmak için kaynatılarken kesilmiş süt.
KÖK: *iri-m+çik* DWMT159.

irin I (EK, KS) → iriñ.

irin II (EZ) → erin.

irin- (İH, EZ): Tü. tembellemek, usanmak.

irinçek (EZ): Tü. tembel, erincek. KÖK: << ET *erinçig*, ED 236b, *erin-çek*.

iriñ (İM), irin (EK, KS): Tü. iltihaplanmış yaradan akan sarımsı sıvı , irin. KÖK:
ET *iriñ*, ED 233a.

iriş- (GT, MG, İM, İN) → eriş-.

irişdür- (İN, KH), iriştür- (İM): Tü. eriştirmek, ulaştırmak.

iriştür- (İM) → iriştür-.

irk (GT) → erk.

irk- (Kİ, İH), irik- (EZ): Tü. yığmak, toplamak. KÖK: ET *irk-*, ED 221a.

irkeç (BM) → erkeç.

irkek (İM, EK, İN, KH, EZ) → erkek.

irken (İH): tam zamanında, o anda, hemen. KÖK: ET *erken*, ED 224b-225a.

irkil- (Kİ): Tü. yığılmak, toplanmak. KÖK: *irk-il-*, OTWF 651.

irklen- (İH): Tü. bir şeyin sahibi olmak, başı olmak. KÖK: *irk+len-*, OTWF 509.

irkmek (İH): Tü. ağaç kökünden çıkan sürgünler, piçler.

irkmek (İH): Tü. kuyruk kemiğinin yumuşak ucu, körpe sürgün ve dallar.

irlik (GT) → erlik.

irlik sufu (İM): Tü. meni.

irmeni toprağı (İM): Tü. ermeni toprağı.

irmik (İH): Tü. un irmiğı.

irse (İN): Tü. ise. KÖK: *er-se*.

irsek (EZ) → ersek.

irşik (TA): Tü. matkap.

irte (GT, İM, TA, KS, EZ) → erte.

irtele- (İM): Tü. sabahlamak. KÖK: *erte+le-*, OTWF 429.

irtesi (İM): Tü. ertesi gün, yarın. KÖK: *erte+si*.

irtes (İM): Ar. eğlenme, oyalanma.

irti‘ād (İN): Ar. okçulukta hatalarında olan titremelerin ortak adı.

irtifā‘ (GT): Ar. yükseklik.

irüş- (İM) → eriş-.

is- (GT, İM) → es-.

‘isā (GT, KS): İsa peygamber. ÖRNEK: *‘isā ‘āleyhi’s- selām GT 189/11/13*.

‘işābe (İM): Ar. başa sarılan sarık.

isār (GT): Ar. iyilik için mal dağıtmak, cömertlik. ÖRNEK: *isār ve kanā ‘āt 159/12*.

‘işbāt (İM): Ar. şahit ve delil göstererek doğruya çıkarmak.

iseb (CC): Tü. çeyiz. KÖK: ET *sep*, ED 783a.

ishāk (GT): Hoca İshak Horezmi.

isi (İM, CC) → isig.

isi- (Kİ, EZ): Tü. ısınmak. KÖK: ET *isi-*, ED 241b.

isig (İM), isi (İM, CC), issi (GT, TA, EM, İN, BM, İH, EZ): Tü. sıcak. ÖRNEK: *issi savuğ tat- GT 266/1, 296/11, küneş issisi GT 205/13*. KÖK: << ET *isig*, ED 246a, *isi-g*, OTWF 189.

isin- (İM, EZ), issin- (TA, CC): Tü. ısınmak. KÖK: *isiğ+n-*, OTWF 584.

isittir- (Kİ): Tü. ısıtırmak. KÖK: *isig+t-tir-*.

iske- (EK, KH), iyiske- (EZ), yeske-(EM): Tü. koklamak, tiksilmek. KÖK: ET *iske-*, ED 246b.

iske- (İN): Tü. irkilmek, tepki göstermek. KÖK: ET *iske-*, ED 246b.

isken- (İN): Tü. irkilmek. KÖK: *iske-n-*, OTWF 584.

iskender (GT): Makedonya Kırallı Büyük İskender (M. Ö 356-323). ÖRNEK: *iskender ge sor- GT 96/8.*

iskenderiyye (GT): İskenderiye şehri. ÖRNEK: *iskenderiyye şehri GT 172/11.*

iski (GT, MG, İM) → eski.

islām (GT, İM, KS): İslam. ÖRNEK: *islām ‘izzeti GT 150/13.*

ism (GT): Ar. isim, ad.

‘işmet (İM): Ar. haramdan kaçınma.

isna (BM): Tü. üstünde, üzerinde.

isne- (İM, EK) → esne-.

isneyn (İM): Ar. pazartesi.

israil (CC): Ar. İsrail.

isre (TA) → ısrā:.

isrāf (GT, İM): Ar. gereksiz yere harcama, israf. ÖRNEK: *isrāf kıl- GT 43/3.*

isrū- (GT) → esir-.

isrūt- (GT): Tü. sarhoş etmek. KÖK: *esür-t-*, OTWF 760.

issi (GT, TA, EM, İN, BM, İH, EZ) → isig.

issilik (BM, CC): Tü. sıcaklık. KÖK: *isig+lik* OTWF 121.

issin- (TA, CC) → isin-.

issi su (TA): Tü. hamam, sıcak su.

iste- (GT, İM, KS, BM), izde- (GT, MG, TA, EK, İN, KS, KI, CC), izle- (İM, İN, EZ), yizde- (EM): Tü. istemek, aramak. ÖRNEK: *istep tap- GT 206/1, 251/11, istemege..iyebir- GT 256/1. KÖK: ET istē-, ED 243a.*

isti‘āze (İM): Ar. sığınma.

istibrā (İM, KS): Ar. idrardan sonra tenasül uzvunun temizlenmesi.

isti‘dād (GT): Ar. istidat.

istidlāl (İM): Ar. bir delile dayanarak bir netice çıkarma.

istifhām (İM): Ar. sorma.

istiğfār (GT, İM, KS): Ar. istigfar, tövbe. ÖRNEK: *istiğfār kıl- 98/9, istiğfār kitür- GT 200/11.*

istihāre (İM): Ar. bir işin hayırlı olup olmayacağı için abdest alıp uykuya dalma.

istihāza (İM): Ar. aybaşıllı kadın.

istihsān (İM): Ar. beğenme, güzel sayma.

isti'lām (İM): Ar. el ile dokunup öpme.

isti'māl (MG, İM): Ar. kullanma.

istincā (İM, KS): Ar. pislikten temizleme.

istinkā (İM, KS): Ar. temiz olmayı isteme.

istitā'at (GT): Ar. kudret, iktidar. ÖRNEK: *istitā'at atına min- GT 310/11.*

'isyān (GT): Ar. isyan, asilik. ÖRNEK: *'isyān küt- GT 74/4.*

iş- (İM): Tü. eşmek, kazmak. KÖK: ET *eş-*, ED 255a.

iş- (EM, EZ) → iç-.

iş (GT) → eş.

iş (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KS, KH, BM, BM, EZ), yeş (EM): Tü. iş. ÖRNEK:

işke yara- GT104/13, iş et- GT 277/11. KÖK: ET iş, ED 254a.

iş'ār (İM): Ar. haber verme.

işāret (GT, MG, İM, KS): Ar. işaret, bir şeyi el, yüz, parmakla gösterme. ÖRNEK:

işāret kıl- GT 57/10, 262/3, 305/6.

işbu (İN): Tü. bu, şu. KÖK: ET *oş* ED 254b-255a, *oş > iş+bu.*

işçi (EM, CC): Tü. işçi. KÖK: *iş+çi.*

işe- (KS): Tü. işemek. KÖK: *iş+e-*, taklidî fiil.

işegi (EZ) → içegi I.

işek (GT, İM) → eşek.

işek çiçigi (İH): Tü. mantı çiçegi. KÖK: → *eşek ve çiçegi.*

işik (EZ) → eşik.

işim (TA): Tü. baldıra çekilen potur.

işen- (İM): Tü. dayanmak, güvenmek. KÖK: ET *işen-*, ED 264a.

işik (GT, İM, TA, EK, KS) → eşik.

işit- (GT, İM, TA, EK, KS, Kİ, BM, CC, EZ) → eşit-.

işitil- (MG, İM): Tü. işitilmek. KÖK: *eşit-il-*, OTWF 651.

işitin- (İM): Tü. işitilmek. KÖK: *eşit-in-*, OTWF 584.

işittir- (Kİ), işittür- (İM): Tü. işittirmek. KÖK: *işit-tür-*.

işittür- (İM) → işittir-.

işkāl (MG): Ar. kılıcın yapısı.

iş küç (EM): Tü. yapılacak şey, meşguliyet.

işkeri (EM, EZ) → içkerü.

işkerü (EM) → içkerü.

işki (EZ) → ečki.

işle- (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KS, KH, CC): Tü. yapmak, işlemek. ÖRNEK:

atlas isler- GT 294/4, haşır işler- GT 294/4. KÖK: iş+le-, OTWF 4238.

işlegen (EZ): Tü. işleyen, çalışan. KÖK: iş+le-gen.

işlen- (MG, İM): Tü. işlemek, yapılmak. KÖK: işle-n-.

işlet- (GT, İM, TA): Tü. yaptırmak. KÖK: işle-t-.

işmek (EM) → içmek.

‘işret (GT): Ar. işret, içki içme. ÖRNEK: *‘işret kıl- GT 40/8, 257/2.*

işteğal (İM): Ar. meşgul olma, uğraşma.

iştihā (GT): Ar. iştah. ÖRNEK: *iştihālar gālib bol- GT 165/12.*

iştir- (EM): Tü. su içmek. KÖK: iç-tir-, OTWF 799.

iş yağı (EM): Tü. iç yağı.

it I (GT, MG, TA, EK, EM, KH, BM, CC, EZ): Tü. köpek. ÖRNEK: *it sar kıtı GT*

174/8, it ür- GT 258/4. KÖK: ET it, ED 34a.

it II (MG): Tü. ağacın kabuğu ile özü arasındaki kısım.

it (GT, İM) → et.

it- (GT, MG, İM, TA, İN, KS, Kİ, KH, CC) → et-.

it- I (MG, EZ): Tü. itmek. ÖRNEK: *aşağa it- GT 349/11. KÖK: ET it-, ED 38a.*

it- II (BM): Tü. heder etmek. KÖK: ET *īd-*, ED 37b.

‘itāb (GT): Ar. tekdir, azarlama. ÖRNEK: *‘itāb it- GT 153/10, ‘itāb kıl- GT 230/8, 232/6.*

itār (İN): Ar. dikkatle hedefi gözetleme.

it balığı (İH): Tü. kurbağa yavrusu.

it burnu (İH): Tü. yabani gül.

it çıpçukı (İM): Tü. serçeye benzeyen uzun ve çekirge ile beslenen kuş.

itek (GT, MG, İM) → etek.

iti (GT, MG, KH) → yitik.

i‘tibār (GT, İM): Ar. önce, değer, itibar. ÖRNEK: *i‘tibār yok GT 278/5, 280/5, 335/1.*

i‘ticār (İM): Ar. kiraya verme.

i'tidāl (GT): Ar. itidāl. ÖRNEK: *i'tidāl-i mizāc GT 265/6.*

itik (EZ) → etük.

i'tikād (GT, MG, İM): Ar. itikat, inanma. ÖRNEK: *i'tikād bağla- GT 56/8,*
i'tikādsız kal- GT 334/9.

i'tikef (İM): Ar. bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme.

itil- (İM) → etil-.

i'timād (GT, MG, İM, İN): Ar. itimât, güvenme, dayanma. ÖRNEK: *i'timād*
bolma- GT 324/4, i'timād kalma- GT 348/5.

i'tirāf (GT): Ar. itiraf. ÖRNEK: *i'tirāf ketür- GT 47/3.*

i'tirāz (GT): Ar. itiraz. ÖRNEK: *i'tirāz it- GT 334/3, i'tirāz kıl- GT 155/12, 284/4.*

itlen- (CC): Tü. kaybolmak. KÖK: *yit-le-n-*, OTWF 509.

itlet- (GT): Tü. kaybetmek. ÖRNEK: *öz yolın itlet- GT 149/10.* KÖK: *yitle-t-*.

itme (CC): Tü. alıştırma, egzersiz. KÖK: *et-me.*

itmek (GT) → etmek.

itmele- (CC): Tü. egzersiz yapmak. KÖK: *etme+le-*.

itrib (EM): Tü. turp.

ittifak (GT, İM, İN, KS): Ar. ittifak, sözleşme, anlaşma, birleşme, tesadüf.
ÖRNEK: *ittifak it GT 203/4, ittifak tüş- GT 132/1, 209/1, 170/8.*

ittüklü (İN): Tü. süslü.

itük (MG) → etek.

iv (GT, İM, CC) → ev.

iv- (İM, TA, Kİ, BM) → ev-.

ivdeş (GT, İM), ivleş (İM) → evdaş.

ivlen- (GT, İM) → evlen-.

ivlendür- (İM) → evlendir-.

ivleş (İM) → evdaş.

iy (GT, MG, İM) → ey.

iy- I (İM) → id-.

iy- II (EZ) → eğ-.

iyeye (GT, MG, İM, EZ) → eye.

iyebir- (İM): Tü. göndermek. KÖK: *idi ve ber-*.

iyer (GT, MG, İM) → eyer.

iyerle- (İM) → eyerle-.

iyerlet - (MG): Tü. eyerletmek. KÖK: *eder+le-t-*, OTWF 760.

iyez (EZ): Tü. övez, sivri sinek. KÖK: ET *uyaz*, ED 276b.

iygilik (CC) → edgölük.

iyikle- (EZ): Tü. kınamak, ayıplamak. KÖK: Uyg. *ayığla-* “aşağılamak, (bir kişiyi) kötülemek, hakaret etmek, iftira atmak” (Röhrborn, 2010, 115; OTWF 432).

iyil- (İM): Tü. gönderilmek. KÖK: *idi-l-*, OTWF 651.

iyin (EK) → egin.

iyir- (İM, EZ) → egir-.

iyiske- (EZ) → iske-.

iylen- I (İM): Tü. deri terbiye etmek. KÖK: *iy+le-n-*, OTWF 509.

iylen- II (İH): Tü. kokmak, bozulmak. KÖK: *iy+len-*, OTWF 509.

iyne (TA, EZ) → igne.

iymen (GT): Far. emin, korkusuz. ÖRNEK: *iymen otur- GT 205/4*, *iymen yürü- GT 47/1*.

izār (İM): Ar. peştemal.

izārlan- (İM): Ar+Tü. peştemal takınmak. KÖK: *izār+lan*.

i‘zāz (GT): Ar. ağırlama. ÖRNEK: *i‘zāz ve ikrām GT 27/12*, *i‘zāz ve ihsān GT 69/12*.

iz (MG, İH, CC, EZ): Tü. iz. KÖK: ET *iz*, ED 277a.

iz- (EZ) → ez-.

izan (CC): Ar. ziyan, zarar.

izba (CC): Yun. hücre, kapalı mekân.

izde- (GT, MG, TA, EK, İN, KS, Kİ, CC) → iste-.

izdiḥām (GT): Ar. izdiham, yığılma, birikme. ÖRNEK: *izdiḥāmına taḥammül kıl- GT 42/9*.

izer (MG) → eyer.

izle- (İM, İN, EZ) → iste-.

izletil- (İM): Tü. istenilmek. KÖK: *iz+le-til-*, OTWF 694.

izlik (TA): Tü. ayakkabı. KÖK: *iz+lik*, OTWF 121.

izn (İM): Ar. izin, mücade.

‘izz (GT) → ‘izzet.

izzehar (İM): Ar. boya otu.

‘izzet (GT, MG, İM): Ar. izzet, hürmet, itibar, yücelik. ÖRNEK: *‘izzet tap-GT 70/12, ‘izzetinden yırak tüş- GT 183/4.*

‘izzetssizlik (GT): Ar+ Tü. hürmetsizlik. ÖRNEK: *‘izzetssizlik it- GT 70/10. KÖK: ‘izzetssiz+lik.*

ķab (İM), hap (CC) ķap (TA): Tü. içine bir şey konulup saklanacak kap, kapkacak , kılıf. KÖK: ET *kāp*, ED 578b.

ķab- (BM) → kap-.

kabā (GT, İM): Ar. kaftan, süslü ve kıymetli elbise. ÖRNEK: *ķaba içinde bol GT 160/1, aķlas ķaba kıy- GT 142/9.*

ķaba (EK): Tü. kaba, sık. KÖK: ET *kabā*, ED 580a.

ķababa (CC): Ar. biber.

ķabāhat (GT): Ar. çirkinlik.

ķabaķ (İM, TA, EK, KS, İH, CC, EZ) → kapak.

kabal (İH): Tü. toptan ücret.

ķabāle (GT): Ar. senet, tapu. ÖRNEK: *fulān yerniķ ķabālesi turur GT 183/11.*

ķaban (EM, CC): Mo. büyük domuz. KÖK: Mo.

ķabar- (Kİ, İH, EZ): Tü. kabarmak. KÖK: ET *ķapar-* < * *kāpar-*, ED 585b.

kabar (EZ) → ķaburķa.

kabarķaķ (EZ), ķabarķuķ (İM, TA), kabarķaķ (EZ), kabırķaķ (EZ), kapurķuķ (MG), ķuburķuķ (CC): Tü. sandık, kutu. KÖK: ET *kabarķāķ*, *kabar-ķaķ* ED 586b.

ķaba saķallu (TA): Tü. sık sakallı.

ķabarķuķ (İM, TA) → ķabarķaķ.

kabarķaķ (EZ) → ķabarķaķ.

ka‘be (GT, İM, KS): Ar. Kabe. ÖRNEK: *ka‘be yolu GT111/4, kebeniķ iķiki GT 98/3.*

ķabe (EZ): Tü. gebe, karınlı, karnı büyük. KÖK: ET *ķébe*, ED 687a.

kābe kavsayn (İM): Ar. Mirac gecesinde Hz.Muhammed’İN Cenab-ı Hakka’ olan yakınlık derecesinden kinaye.

ķabıķ (BM): Tü. deri, kabuk. KÖK: *ķap+ıķ*, OTWF 40.

kabırķaķ (EZ) → ķabarķaķ.

ķabırķaķlı бага (BM) → ķaburķaķlı baķa.

ķabırķa (EM) → ķaburķa.

ķabih (MG,GT): Ar. çirkin, kötü. ÖRNEK: *ķabih kil- GT 171/13.*

ķabil (İN): Ar. Hz Adem'ın oğularından biri.

kabil (İM): Ar. tür, cins.

kābil (GT): Ar. kabul eden, alan, kabiliyetli olan ÖRNEK: *kābil-i terbiyet GT 26/7, 277/7.*

ķabile (GT, İM): Ar. kabile, soy. ÖRNEK: *ķavm ve ķabilemniķ ķamusı GT 244/9, 'arab ķabilesinde iste- GT 252/10.*

ķabile (GT): Ar. kabilenin ebesi, süt-nine. ÖRNEK: *öz ķabileümnden GT 267/8.*

kābin (GT, İM): Far. ağırlık, mihri, muaccel, kalın. ÖRNEK: *yüz altun kābin bilen GT 136/2.*

ķabķab (GT): Ar. nalın. ÖRNEK: *ķabķabına mismār ur- GT 214/7.*

ķabla- (KS): Tü. içine almak, kaplamak. KÖK: *ķap+la-*, OTWF 429.

ķabr (GT, İM): Ar. kabir, mezar. ÖRNEK: *atası ķabri öze GT 299/4.*

kabsa- (İH): Tü. kablama, her tarafına erişmek. KÖK: *ķap+sa-*.

kabtal (İH): Tü. at eğerinin iki yan kaptalı, örtüleri. KÖK: Kz. *kaptal* "at eğerinin iki yan kaptalı; kaburga" KHS 634a.

ķabuķ (İM, EM, İN, KH, CC, EZ): → ķabık.

ķabül (GT, İM, İN, KS, CC): Ar. alma, razı olma, kabul. ÖRNEK: *ķabül bol- GT 304/2, ķabül et- GT 11/2, 99/3, 101/3, 284/3.*

ķaburķaklı baķa (İM, TA), ķabırķaklı бага (BM): Tü. kaplumbağa. KÖK: *ķap+urķak+lı.*

ķaburķa (EK, EZ), ķabırķa (EM), ķaburķa (CC), ķabar (EZ): Mo. kaburga. KÖK: Mo.

ķabūrī (MG): Ar. bir kılıç çeşidi.

ķabuturķa (İH): Tü. çanta, dağarcık, torba. KÖK: *ķap+uturķa?*.

kabut (CC): Far. mavi.

ķabż (İM): Ar. el ile tutma, kavrama.

ķabza (MG, İN): Ar. sap, avuç, yayın sol elle tutulan kısmı.

ķaç (TA): Tü. kaç, kaç. KÖK: ET *ķaç*, ED 589b.

ķaç- (GT, MG, , İM, EK, İN, Kİ, BM, CC, EZ), ķaş- (EM) : Tü. kaçmak. ÖRNEK: *ķaçmaķa yüz tut- GT 22/3, ķaçarķa yol tap- GT 16/13. KÖK: ET kaç-, ED 589b.*

kaçan (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), haçan (CC), haşan (EM): Tü. ne zaman,..dığı zaman. ÖRNEK: *kaçan kim GT 28/7, 45/6.* KÖK: ET *kaçan*, ED 592a.

kaçıcı (KH): Tü. kaçak. KÖK: *kaç-ı-çı.*

kaçır- (İM), kaçur- (BM): Tü. nefret ettirmek, tiksindirmek. KÖK: *kaç-ır-.*

kaçmas (EM): Tü. Kaçmaz (özel ad).

kaçur- (BM) → kaçır-.

kada- (CC): Tü. sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek. KÖK: ET *kadū-*, ED 596b.

kadaḥ (GT), kadeḥ (İM): Ar. bardak, kase, kadeh. ÖRNEK: *kadaḥka tam- GT 243/9, kadaḥni sindur- GT 339/3.*

kadar (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. kadar. ÖRNEK: *bu kadar GT 61/4, 166/10, kadarından artukrak ye- GT 169/2.*

kadarlan- (İM): Ar+Tü. belirlenmek. KÖK: *kadar+lan-.*

kadav (CC): Tü. çivi. KÖK: *kada-v.*

kadd (GT, MG): Ar. boy. ÖRNEK: *kaddinden şerv ü hırāmān hacil bol- GT 308/2.*

ka ‘de-i ahire (İM): Ar. iki ya daha fazla rekatlı namazlardaki son oturuş.

kadeḥ (İM) →kadah.

kadem (GT, İN, KH): Ar. ayak, adım. ÖRNEK: *kademine baş koy- GT 318/2.*

kaderī (İM): Ar. kulun yaptığı işlerdin yaratıcısıdır , inancında olan sapık mezhebe bağlı olan.

kaderiyye (İM): Ar. kul yapıdığı işlerin yaratıcısıdır diyen mezhep.

kadḡu (İM): Tü. üzüntü, kaygı. KÖK: ET *kadḡū*, ED 598b.

kadḡur- (İM): Tü. üzülmek, kederlenmek. KÖK: ET *kadḡur-*, ED 599a.

kadḡurt- (İM): Tü. üzüntüsüne sebep olmak. KÖK: *kadḡu+r-t-.*

kadīmī(GT): Ar. kadim, eski, kadimi.

kādir (GT, MG, İM, İN): Ar. kudretli, kadir. ÖRNEK: *kādir bol- GT 326/7.*

kādih (MG): Ar. ağaç vs.deki çatlak veya kurt yeniği.

kadr (GT, İN): Ar. değer, kıymet. ÖRNEK: *kadrinin bil- GT 35/1/2, 70/10 , kadriḡ ket- GT 42/6.*

kadr (İM): Ar. Kur’an Kerim’in inmeye başladığı Ramazan ayının 27. gecesi.

kāf (İM): Ar. Arap alfabesinin 21. harfi.

kāf (İM): Ar. Arap alfabesinin 22. harfi.

kafā (GT): Ar. arka, geri. ÖRNEK: *kafāda 70/3, 100/9.*

ķafař (GT, İM) → ħabs.

ķāfile (GT, İM): Ar. birlikte yolculuk eden topluluk, kabile. ÖRNEK: *ķāfile ehli GT 245/11, ķāfile ur- GT 24/6.*

kāfir (GT, İM, İN, KS): Ar. kafir, inkar eden. ÖRNEK: *cümle ķāfir GT 148/10, ķāfire rızķ teg- GT 5/8.*

kāfire (İM): Ar. Allah'a inanmayan kadın.

kafirlik (İM): Ar+Tü. Allah'a inanmayan. KÖK: *kafir+lik.*

ķafiz (İM): Ar. bir ağırlık ölçüsü.

ķafl (İN): Ar. kirişin baş parmağa ĉarpması.

ķaflan (EK) → *ķaplan.*

ķafile (İN): Ar. kirişin baş parmağa ĉarpması.

ķaftan (EM), ķaptan (TA): Tü. kaftan. KÖK: ET *kaftān*, ED 582a.

kāfur (İM): Ar. kokusu ĉok bir madde.

kāfuri (GT): Ar. kafuri (defne cinsinden bir ađaĉtan elde edilen beyaz ve kokulu bir madde). ÖRNEK: *ķāfuri yak- GT 42/11, 256/13.*

ķaĝan (GT): Tü. kükreyen, kızgın. ÖRNEK: *ķaĝan arslan GT 87/11, 208/6.*

ķaĝı- (CC) → *ķakı-.*

ķaĝıd (İM, TA, EK, EM), ķaĝıt (TA, CC, EZ): Far. kaĝıt.

ķaĝır- (İH) → *ķakır-.*

ķaĝıt (TA, CC, EZ) → *ķaĝıd.*

kāh, keh (EZ): Far. bazen kimi zaman.

kahal (CC): Ar. yavaş.

ķahbe (GT): Ar. fahişe, kahpe.

kāhellik (GT): Ar. tembellik, ihmal. ÖRNEK: *kāhellik et- GT 208/9.*

ķāhir (MG): Ar. gücü yeten, üstün gelen.

ķahķaha (İM): Ar. yüksek sesle ĉok gülme.

ķaĝna (CC): Tü. ince kuzu postu. KÖK: *kōne?*

ķahr (GT, MG, İM): Ar. gazap, kahır, zorlama. ÖRNEK: *ķahr otı- GT 8/13, ķahrın ģitāb ķıl- GT 350/5.*

ķā'ide (GT): Ar. kaide, usül. ÖRNEK: *evvelĝi ķā'ide öze GT 58/10.*

ķā'im-i maķām (İM): Ar. birinin yerine geĉme.

ķak- (GT, TA, Kİ, BM): Tü. vurmak, ĉalmak. ÖRNEK: *düşmen işikin ķakmaĝıl GT 113/7. KÖK: ET kak-, ED 609a.*

kağ (EZ): Tü. kadit, kuruyan, kakırdıyan her şey. KÖK: ET *kak*, *kāk* ED 608b.

kağaç (İH, EZ): Tü. kurutma, eskimiş, eski. KÖK: ET *kakaç*, ED 610a.

kağı- (EK, Kİ, BM, CC, EZ), kağı- (CC): Tü. kızdırmak, öfkelenmek, azarlamak.

KÖK: ET *kakī-*, ED 609b.

kağın- (EK): Tü. öfkelenmek. KÖK: *kağı-n-*.

kağır- (CC, EZ), kağır- (İH), kağısır- (EZ): Tü. öksürmek, tükürmek. KÖK: ET *kakrit-*, ED 612b, **kak (ses yansıma)+ır-t-*.

kağırdak 186 (İH): Tü. rahimde oğlan yatağı dedikleri deri. KÖK: *kağ+ırdak*, ses yansıma.

kağırdak 186 (EZ): Tü. kebab, kavurma. KÖK: ET *kağur-*, ED 612a, *kağır-dak*.

kağla- (TA, İH, EZ): Tü. eti parçalamak, kurutmak. KÖK: ET *kak-*, ED 609a, << ET *kakla-*, ED 610b *kağ-la-*.

kağılık (İH): Tü. genizden gelen katı sümük. KÖK: *kağ (ses yansıma)+ır-ık*.

kağısı- (EZ): Tü. kokmak, bozulmak. KÖK: ET *kaksī-*, ED 613a.

kağısır- (EZ) → kağır-.

kal- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, BM, CC, EZ): Tü. kalmak.

ÖRNEK: *dağ kal-*. KÖK: ET *kal-*, ED 615b.

kal (CC): Tü. vahşî, yabanî. KÖK: ET *kal*, ED 614b.

kal'a (MG, İM, TA, EK, İN, CC): Ar. kale, hisar.

kalağ (MG): Ar. hareketli olma.

kalam (İM, CC), kalem (GT, EK, İN): Ar. kalem.

kalaş (EZ): Tü. yufka, çörek. KÖK: ET *kālā-*, ED 617b, *kala-ş*.

kalay (İH, CC, EZ): Far. kalay. KÖK: Kz. *kalay* KHS 612b.

kalavun (EZ): Tü. düğün beledi. KÖK: *kala-vun* (soltan)(-gın).

kalb I (MG): Ar. kalp.

kalb II (MG): Ar. döndürme.

kalbur (EZ): Tü. kalbur. KÖK: ET *kalbuz*, ED 617b.

kalburla- (EZ): Tü. kalburlamak. KÖK: *kalbur+la-*, OTWF 42.

kalcır (EK): Tü. şaşı.

kaldır- (EK, EZ), kaldur- (KS): Tü. kaldırmak. KÖK: ET *kaltur-*, ED 619b.

kaldıra- (İH, EZ): Tü. kuru bir şey karıştırıldığında kaldır kaldır ses vermek. KÖK: *kaldır-a-*, OTWF, 418.

kaldur- (KS) → kaldır-.

kal'e (GT, İN): Ar. kale. ÖRNEK: *kal'e burcı GT 95 /4, 102/11, 261/9, kal'ege kemend at- GT 260/6, kal'eni feth et- GT 36/11.*

kalem (GT, EK, İN) → kalam.

kalender (GT): Far. derviş gibi yaşayan, dünyayı umursamayan, başı boş dolaşan kimse. ÖRNEK: *kalenderler GT 336/12.*

kalğı- (TA, BM): Tü. sıçramak, fırlamak. KÖK: Kz. *kalğı-* “uyuklamak” KHS 615a.

kalı (TA): Far. sergi, halı.

kalın I (TA, EM, EZ), kalıñ (MG, İM, CC): Tü. kalın. KÖK: ET *kalın*, ED 622a.

kalın II (TA, EZ): Tü. çeyiz. KÖK: ET *kalıñ*, ED 622a.

kalın III (EZ): Tü. kın, sadak. KÖK: *kal-in?*

kalıñ (MG, İM, CC) → kalın 187.

kalıñlık (İM): Tü. kalınlık. KÖK: *kalın+lık*, OTWF 121.

kalıp (CC): Ar. ayakkabı kalıbı.

kal'i (MG): Ar. bir kılıç çeşidi.

kālī' (İN, KH): Ar. atların sırtında daire şeklinde olan tüy, nişane; uğursuz at.

kalķ- (Kİ): Tü. kalkmak. KÖK: **kalı-k*, ED 617b.

kalķan (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, CC, EZ): Tü. kalkan. ÖRNEK: *kılıķ kalķan oyna- GT 229/6.* KÖK: ET *kalkan*, ED 621a.

kalķançı (EM): Tü. kalkancı. KÖK: *kalķan+çı*, OTWF 101.

kalķı- (İH): Tü. su üzerinde batıp çıkmak, çabalamak, hoplamak, zıplamak. KÖK: *kalķ-ı-*, OTWF 479.

kalıtaban (İH): Ar. pezevenk.

kalıtaķ (İH, CC): Ar. pezevenk.

ķam I (CC) DİL: Tü. büyü, sihir. KÖK: ET *kām*, ED 625a.

ķam II (EZ): Tü. süt nine, daya. KÖK: ET *kām*, ED 625a.

ķam III (EZ): Far. kendir. KÖK: Kz. *ķamķa* “bir tür kumaş” KHS 623a.

ķama- (İH, CC): Tü. kapamak, yığmak. KÖK: ET *kamā-*, ED 625b.

ķamal- (CC): Tü. sallanmak, titremek. KÖK: ET *kamıl-*, ED 628a.

ķamar (CC): Far. kemer.

ķamaş- (GT, İM, Kİ, EZ): Tü. kamaşmak. ÖRNEK: *tişī ķamaşır- 354/9/10.* KÖK: ET *ķamaş-*, ED 629a.

ķamçı (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC), ķamşı, ķamşu (EZ): Tü. kamçı. ÖRNEK: *ķamķılar indür- GT 89/3.* KÖK: ET *kamçī*, ED 626a.

ķamķıla- (MG, İN): Tü. kamķılamak. KÖK: *ķamķı+la-*, OTWF 429.

ķamer (GT, MG): Ar. ay. ÖRNEK: *ķamer bigin aydın GT 352/11, ķamer yüzli GT 122 /4, 139/4, 246/11.*

ķāmet (İM, KS): Ar. farz namazlara başlanırken okunan sözler.

ķamış (GT, MG, İM, EK, EM, İN, KH, BM, CC, EZ), hamış (CC): Tü. kamış.

ÖRNEK: *ķurı ķamış bigin GT 315/11.* KÖK: ET *ķamış*, ED 628b.

ķamış bal (EM): Tü. kamış balı.

ķamış su (EM): Tü. kamış suyu.

ķamış suyu (EM): Tü. kamış suyu.

ķamışlık (İM): Tü. kamışlık. KÖK: *ķamış+lık*, OTWF 121.

ķāmiḥ (İN): Ar. buğday.

ķāmiḥ(KH): Ar. bir çeşit ekşimsi tonik.

ķāmil (GT, MG, İM): Ar. kamil, olgun, eksiksiz, tam. ÖRNEK: *ķāmil bilgili er GT 46/5/7, sıḥḥati ķāmil GT 274/2.*

ķamķak (TA): Tü. çalı çırpı. KÖK: ET *ķamģāk*, ED 627b.

ķamķak başlu (TA): Tü. akılsız insan.

ķamla- (Kİ, BM): Tü. hekimlik etmek. KÖK: ET *ķām*, ED 625a, *ķam+la-*, OTWF 429.

ķamlık (İH, CC): Tü. falcılık. KÖK: *ķam+lık*, OTWF 121.

ķamov (CC): Tü. eğri, çarpık. KÖK: ET *ķamģī*, ED 627b.

ķamşı, ķamşu (EZ) → ķamķı.

ķamu (GT) → ķamuğ.

ķamuğ (İM), ķamu (GT): Sog. bütün, hep. ÖRNEK: *ķamu taş içinde GT 287/7, ķamusı ‘ālim er GT 244/9.* KÖK: *ķamağ*, ED 627a.

ķan I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. kan. ÖRNEK: *ķan tōkūl- 66/13, ķanın aķıt- GT 249/3.* KÖK: ET *ķān*, ED 629b.

ķān II (GT, TA): Far. maden, kaynak. ÖRNEK: *ķān içinde GT 192/7, lutf ķān 248/12.*

ķan III (CC, EZ): Tü. hükümdar, padişah. KÖK: ET *hān*, ED 630a.

ķan- (Kİ): Tü. suya doymak, suya kanmak. KÖK: ET *ķān-*, ED 632a.

ķana- (İM, EZ): Tü. kan akmakÖR NEK:.. KÖK: *ķan+a-*, OTWF 418.

ķan alıķı (TA): Tü. kan alıcı.

ḳanā‘at (GT, İM): Ar. kanaat, iktifa. ÖRNEK: *ḳanā‘at ḳıl-146/13, ḳanā‘at ayağın selāmet etekine çek- GT 192/4 GT.*

ḳanat (GT, MG, İM, TA, EM, BM, EZ), hanat (CC): Tü. kanat. ÖRNEK: *ḳarınçanın ḳanatı GT 177/7, ḳanatsız kuş GT 346/1.* KÖK: ET *kanat*, ED 635a.

ḳanaṭ- (Kİ): Tü. kanatmak. KÖK: *ḳan+a-t-*.

ḳanbaz (EZ): Tü. boşboğaz.

ḳançık (TA, CC, EZ), ḳançuḳ (EM, BM): Tü. dişi it. KÖK: ET *kançık*, ED 634b.

ḳançuḳ (EM, BM) → ḳançık.

ḳanda (GT, KS, BM), hayda (CC): Tü. nerede, nereye. ÖRNEK: *ḳanda kim GT 43/11, 151/9 247 /9.* KÖK: ET *kanta*, ED 635b.

ḳandala (İM, TA, EM, CC, EZ): Tü. bit. KÖK: *kamtala “böcek” (Räsänen, 229b), Kz *kandala*.

ḳandan (GT): Tü. nereden. KÖK: *ḳanda+n*.

ḳandır- (EZ), ḳandur- (İM, Kİ) : Tü. inandırmak, suya kandırmak. KÖK: *ḳan-dır-*, OTWF 799.

ḳandıl (İM): Ar. kandil.

ḳandur- (İM, Kİ) → ḳandır-.

ḳanfor (CC): Far: kâfur ağacından elde edilen tıpta kullanılan beyaz ve sarı saydam, kolaylıkla parçalanan çok ıtırli bir madde.

ḳaṇa (CC): Tü. ince tahta, döşeme. KÖK: *KM: kaṇa KMTS 241a.*

ḳaṇırıt- (CC): Tü. birine takılmak, alay etmek, mahcup etmek. KÖK: *Tat. kaṅır-, Kz. kaṅğırt- KHS.*

ḳaṇı (EZ), hanı (EZ), ḳanı (GT, EZ): Tü. hangi. KÖK: ET *kāṇū*, ED 632b.

ḳaṇlı (TA): Tü. araba. KÖK: <<ET *kaṇlı*, ED 638a-b.

ḳanı (GT, EZ) → ḳaṇı.

ḳanır- (İH): Tü. eğmek, bükmek, söküp çıkarmak. KÖK: ET *kaḏır-*, ED 604b.

ḳanrıl- (İH): Tü. ağaç dalı gibi şeyleri eğmek, bükmek. KÖK: *kanr-il-*, OTWF 651.

ḳanım (EM): Tü. Kanım (özel ad).

ḳanlı (CC): Tü. kan lekeli. KÖK: *ḳan+lı*, OTWF 108.

ḳanlıḳ (CC): Tü. krallık. KÖK: *ḳan+lıḳ*, OTWF 121.

ḳāni‘ (GT, İM): Ar. kani, kanaat sahibi. ÖRNEK: *ḳāni‘ et- GT 90/11.*

ḳaṇṭara (İM): Ar. taştan yapılan kemerli köprü.

kap- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KI, EZ), **kab-** (BM): Tü. kapmak, yağmalamak, ele geçirmek. KÖK: ET *kap-*, ED 580a.

kap (TA) → kab.

kapak (EZ) **kabak** (İM, TA, EK, KS, İH, CC, EZ): Tü. göz kapağı. KÖK: ET *kapak*, ED 582b.

kapan (İH): Tü. tuzak. KÖK: *kap-an*.

kapçuk (İM), **kapuç** (CC): Tü. para kesesi. KÖK: *kap+çuk*, OTWF 44.

kapı (EM, İH), **kapu** (TA, EK, EM, KS, BM, EZ): Tü. kapı. KÖK: ET *kapığ*, ED 583a.

kapla- (KI): Tü. deriden ve başka bir şeyden ona kap yapmak. KÖK: *kap+la-*, OTWF 429.

kaplan (İM, TA, BM, İH, EM, EZ), **kaflan** (EK) : Tü. kaplan. KÖK: ET *kaplān*, ED 584b.

kapkara (TA, EK, EM): Tü. simsiyah. KÖK: *kap+kara*.

kapsa- (İM): Tü. kuşatılmak, kapsamak. KÖK: ET *kapsā-*, ED 587b.

kapsa (CC): Lat.: kutu, sandık, çekmece. KÖK: *kap+sa*.

kapsan- (İM): Tü. kuşatılmak, kapsamak. KÖK: *kapsa-n-*, OTWF584.

kaptan (TA) → kaftan.

kapturğa (EZ): Tü. zincir veya bukağı halkalarını bir yere toplayan demir. KÖK: *kap-tur-ğa*.

kapu (TA, EK, EM, KS, BM, EZ) → kapı.

kapuç (CC) → kapçuk.

kapuçı (TA): Tü. kapıcı. KÖK: *kapı > kapu+çı*, OTWF 101.

kapurçuk (MG) → kabarcık.

kar (GT, İM, TA, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. kar. ÖRNEK: *kar bilen karış-* GT 243/7. KÖK: ET *kār*, ED 641a.

kar-I (KI): Tü. karıştırmak. KÖK: ET *kar-*, ED 642b.

kar-II (BM, EZ): Tü. bitmek, boğazda bir şey kalmak. KÖK: ET *kar-*, ED 642b-643a.

kara (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, İH, CC, EZ): Tü. kara, siyah, zenci, siyahı, köle. ÖRNEK: *kara kiy-237/2, yüzi kara* GT 238/8. KÖK: ET *karā*, ED 643b.

kara at (EM): Tü. karayağız at.

qara bal (EM): Tü. siyah bal.

qara balı (EK): Tü. şeker kamışı.

qarabar (CC): Far. kehribar.

qarabaş (TA): Tü. carıye. KÖK: *qara+ba*.

qarābet (İM): Ar. yakınlık.

qarabūs (MG): Ar. eyerin ön ve art kaşı.

qaraca qaz (EM, BM): Tü. ördekten küçük mavi bir kuş.

qara erük (EM): Tü. siyah erik.

qarağı (TA, BM) → qaranggu.

qara qaş (EM): Tü. Karakaş (özel ad).

qaraköz (EM): Tü. karagöz. KÖK: *qara+köz*.

qara-qulak (GT): Tü. karakulak, çakala benzeyen bir hayvan.

qara qurut (TA): Tü. siyah kurut, bir tür peynir.

qaraquş (TA, EK, EM, BM, CC): Tü. karakuş. KÖK: *qara+quş*.

qaraqçı (CC): Tü. dilenci, fakir. KÖK: ET *qaraqçı*, ED 656b.

qaraldu (İM): Tü. üstünlük, galibiyet.

qaralık (İN, KH, CC): Tü. karalık, siyahlık. KÖK: *qara+lık*, OTWF121.

qaramuq (İH): Tü. güçler dedikleri karaca tohum, ekin içinde çıkar. KÖK: ET *karāmuk*, ED 660b.

qaranı (BM) → qaranggu.

qarañ (İM): Tü. ufuk, sahil, kenar. KÖK: Kz. *qarañ* KHS.640b.

qarañı (EZ) → qaranggu.

qarañı- (EZ): Tü. karanlık olmak.

qarañgu (GT, İM, CC), qaranı (BM), qarağı (TA, BM), qarañı (EZ): Tü. karanlık. ÖRNEK: *qarañgu tün GT 352/11, qarañgu közgü GT 341/13*. KÖK: ET *qarañgu*, ED 662b.

qarañguluq (GT, İM): Tü. karanlık. ÖRNEK: *qarañguluq içinde GT 131/3, qarañguluqdan çıkar- GT 151/1*. KÖK: *qarañgu+luq*, OTWF 121.

qarār (GT, İM): Ar. durma, sebat, karar. ÖRNEK: *qarār kıl- GT 151/5, 239/11, qarār tut- GT 58/8*.

qarar- (GT, İM, EK, İN, KH, CC, EZ): Tü. kararmak. ÖRNEK: *könli qarar- GT 281 /8*. KÖK: *qara+r-*, OTWF 499.

qarāri (GT): Ar. karar yeri, mukım. ÖRNEK: *qarāri kişimen GT 218/9*.

ķarasunķur (TA): Tũ. Kuru sungur (ũzel ad). KũK: *ķara ve sunķur*.

ķara taŗ (ĩM): Tũ. Hacer-i Esved taŗı.

ķaratay (TA): Tũ. Karatay (ũzel ad).

ķarav (CC): Mo. ķarŗılık, bedel. ÖRNEK: *ķarav ber-*.

ķaravaŗ (TA, CC, EZ): Tũ. carıye. KũK: << ET *karawaŗ* “cāriye, kũle” ED 644a.

ķaravaŗ (ĩH): Tũ. halayık.

ķaravul, ķaravulu (EZ): Mo. kara kol.

ķara yaķız (TA, EK): Tũ. kara yaķız, esmer.

ķara yarmaķ (BM), ķara yarmuķ (EM): Tũ. bakır para.

ķara yarmuķ (EM) → ķara yarmaķ.

ķarāyib (ĩM): Ar. yakınlar, akraba.

ķarbuŗ (EK, EM, KS): Far. karpuz.

ķarbuŗ suyu (EM): Tũ. karpuz suyu.

ķarca- (ĩH): Tũ. benzeŗmek, karma ķarŗık.

ķarķı (EZ): Tũ. makas. KũK: Kz. *ķayŗı* “makas” KHS 604a.

ķarķıķa (ĩM, CC): Mo. doķan, şahin.

ķardaŗ (EK, EM, EZ) → ķarındaŗ.

ķardeŗ (GT) → ķarındaŗ.

ķāre (KH): Ar. atın kulaķının kıkırdak kısmının řiŗip sertleŗmesi.

ķarķa (EK, EM, ĩN, BM, EZ): Tũ. karga. KũK: ET *karķā*, ED 653a.

ķarķa- (Kĩ, ĩH, CC, EZ): Tũ. beddua etmek. KũK: ET *karķā-*, ED 655a.

ķarķan (BM): Tũ. sur, duvar.

ķarķaŗa (CC, EZ): Tũ. dũvũŗ. KũK: ET *karķaŗā*, *karķaŗ-*, ED 658a.

ķarķaŗala- (EZ): Tũ. karıŗıklık ķıkarmak. KũK: *ķarķaŗ-a+la-*, OTWF 429.

ķarķıŗ (EK, EM, EZ), ķarıŗ (TA): Tũ. beddua. KũK: ET *karķıŗ*, *karķa-*, ED 654b, *karga-ıŗ*, OTWF 262.

ķarķıŗla- (EM): Tũ. beddua etmek. KũK: *ķarķaıŗ+la-*.

ķarķıŗlı (CC): Tũ. lānetli, nahoŗ. KũK: *ķarķaıŗ+lı*, OTWF 108.

ķarı I (GT, ĩM, TA, CC, EZ): Tũ. yaŗlı, ihtiyaŗ. ÖRNEK: *ķarı bol-* GT 271/2, *ķarı cān* GT 273/10. KũK: ET *karĩ*, ED 644b.

ķarı II (TA, CC): Tũ. 1. kol; 2. kumaŗ ōlķũsũ, arŗın. KũK: ET *karĩ*, ED 644b.

ķarı III (EK): Tũ. hanım, eŗ. KũK: ET *karĩ*, 644b.

karı- I (GT, MG, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. yaşlanmak, ihtiyarlamak. KÖK: ET *karī-*, ED 645b.

karı-II (EZ): Tü. karışmak. KÖK: <<ET *kar-*, *kar-ı*, ED 642b.

karıca (İH): Tü. kolun omuzdan alt yanı. KÖK: *karı+ca*, OTWF 106.

karığ (İM): Tü. kenar, kıyı, sahil. KÖK: ET.

karıl- (CC, EZ): Tü. sesi kısılmak, tıkanmak. KÖK: ET *karıl-*, *kar-ıl*, ED 658b, *kar-ıl-*, OTWF 662.

karılık (GT): Tü. ihtiyarlık. ÖRNEK: *karılık hâleti* GT 36/9, *karılık şıfatı* GT 16/4, 263/5. KÖK: *karı+lık*, OTWF 121.

karılgaç (İM) **karlağaç** (TA, EK, BM, EZ), **karlağuç** (EZ): Tü. kırlangıç. KÖK: ET *kargūlāc*, ED 657a.

karın (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, İH, CC, EZ): Tü. karın, işkenbe. ÖRNEK: *karının toydur-* GT 207/8, *karının yar-* GT 289/4. KÖK: ET *karın*, ED 661a.

karınca (EK, BM) → *karınca*.

karınça (GT, İM, TA, EM), **karınca** (EK, BM), **karınçak** (EZ): Tü. karınca. ÖRNEK: *karınça tig* GT 163/7, *karınçanı bas-* GT 67/4. KÖK: ET *karınçgā*, ED 662a.

karınçak (EZ) → *karınça*.

karındaş (GT, MG, İM, TA, İN, BM, CC, EZ), **kıardaş** (EK, EM, EZ), **kıardeş** (GT): Tü. kardeş. ÖRNEK: *karındaş bol-* GT 155/7, *kız karındaş* GT 22/13. KÖK: ET *karindāş*, *karın+daş*, ED 662a.

karış I (MG, İM, TA, EK, İN, BM, EZ): Tü. karış. KÖK: ET *karış*, **kar-ış*, ED 663b.

karış II (CC): Tü. savunma, koruma. KÖK: *kar-ış*.

karış III (TA) → *karğış*.

karış- (GT, MG, İM, BM): Tü. karışmak. KÖK: ET *karış-*, **kar-ış-*, ED 664b.

karışla- (BM): Tü. ölçmek. KÖK: *karış+la-*.

karışık (EZ): Tü. karışık. KÖK: *karış-ık*, OTWFF 40.

karıştur- (İM, CC): Tü. karıştırmak. KÖK: *karış-tur-*, OTWF 799.

karīb (MG): Ar. yakın.

kārin (İM): Ar. hac çeşitlerinden biri.

karıl (MG): Ar. kolsuz savaş elbisesi.

ķarlaġaç (TA, EK, BM, EZ) → karılġaç.

ķarlaġuç (EZ) → karılġaç.

ķarma- (CC, EZ): Tü. dokunmak, araştırmak. KÖK: ET *karvā-*, ED 646a.

ķarmaķ (EZ): Tü. olta iġnesi. KÖK: *ķarva-ķ*, OTWF 40.

ķarmala- (Kİ, İH, CC, EZ): Tü. dokunmak, kaybolan bir şeyi bulmak için aramak.

KÖK: *ķarva- la-*, OTWF 429.

ķarnaķ (EK): Tü. cariye. KÖK: ET *kurnāk*, ED 661b.

ķarpuz (TA, EZ): Far. karpuz.

ķars- I (İH): Tü. uyuşmak. KÖK: Kz. ķarıs- “*uyuşmak*” KHS 651a.

ķars- II (EZ): Tü. iki eli, iki kanadı bir birine ķarpmak. KÖK: MK -, sadece *ķarř* *ķarř* “alkış sesi” (Ercilasun, Akkoyunlu, 2014, 689).

ķarsaķ (CC, EZ): Tü. tilki, ķakal. KÖK: ET *karsāk*, ED 663b.

ķasap (CC): Ar. kasap.

ķarsala- (İH): Tü. kalkımak, hoplamak. KÖK: *ķars-a-la-*, OTWF 429.

ķasartķ (CC) → keseltki.

ķarřı (EK, CC, EZ), ķarřu (GT, (MG, İM, İN, KS, KH, BM): Tü. karşı. ÖRNEK: *ķarřı kel- GT 20/6, 54/5, ķarřı yüri- GT 21/1, 235/13.* KÖK: ET *karřī*, *karış-ı*, ED 663b.

ķarřıla- (EZ): Tü. yüz yüze gelmek ve karşılaşmak. KÖK: *ķarř-ı #la-*, OTWF 429.

ķarřu (GT, (MG, İM, İN, KS, KH, BM) → karşı.

ķart (CC, EZ, TA): Tü. ihtiyar, yaşlı. KÖK: ET *kart*, *kar-t*, ED 647b.

ķartaban (EZ) → ķartal.

ķartal (EM, BM, TA, EZ), ķartaban (EZ): Tü. kartal. KÖK: ET *kartāl*, ED 648b.

ķartay (EZ): Tü. kart, ihtiyar, yaşlı. KÖK: *ķarı-t+ay*.

ķartay- (EZ): Tü. kocalamak. KÖK: *ķarıt+ay-*.

ķartın- (EZ): Tü. yaşlı. KÖK: *ķarıt+ın-*, OTWF 584.

ķārūn (GT): Musa peygamber zamanında yařamıř meřhur zengin. ÖRNEK: *ķārūnga nařihat ķıl- GT 319/5.*

ķarřul- (MG): Tü. yan yana. KÖK: *ķarřı+l-*, OTWF 651.

ķaruķ (EZ): Tü. kuvvet. KÖK: Kz. *ķaru* “güç, kuvvet” KHS 648a.

kārvān (GT, İM): Far. kervan, kafile. ÖRNEK: *kārvānnı ur- GT 24/2.*

ķārvānsarāy (TA): Far. han, kafile evi.

ķař- (Kİ) → kes-.

kaş ‘a (İM): Ar. çanak, kabe.

kaşab (MG, İM): Ar. kamış, saz.

kaşaba (GT): Ar. keten ve ipekten dokunmuş bir çeşit kumaş. ÖRNEK: *mışri kaşaba GT 191/1.*

kaşarlar (EZ): Tü. köpek sürüsü.

kaşartk (CC) → kesürtüki.

kaşırtka (TA) → kesürtüki.

kaşartku (İM), kaşırtka (TA): Tü. çekirge, kene. KÖK: ET *kösürge* ED 752a.

kaşatlık (EZT): Ar+Tü. sedef. KÖK: *kaşat+lık.*

kaşd (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. kasıt, kötü niyet, bilerek yapmak. ÖRNEK: *kaşd et- GT 35/13, 65/13, 297/10.*

kaşı- (EZ): → kaşı-.

kaşıd (GT): Ar. haberci, ulak. ÖRNEK: *kāşıdıya ber- GT 232/7, kāşıd közi GT 232/8.*

kaşır (GT, İM): Ar. kısa, az, eksik. ÖRNEK: *kāşırı himmet GT 316/8.*

kaşırğa (İH), kaşırkā (TA): Tü. kasırğa. KÖK: ET *kasırkū*, * *kasır-ku-* ED 669a.

kaşırkā (TA) → kaşırğa.

kaşırtka (TA) → kaşartku.

kāşib (GT): Ar. emeği ile kazanan, geçimini çalışarak sağlayan kimse. ÖRNEK: *kāşibge ayt- GT 89 /12/13.*

kāşīd (GT): Ar. kesatlı, revaçsız, sürümsüz.

kaşide (GT): Ar. kasıde. ÖRNEK: *kaşide medh kıl- GT 84/2, kaşideni bil- GT 84/8/9.*

kaşkatı (KH): Tü. çok sert. KÖK: *kaş+katıg.*

kaşmak (EZ): Tü. ateşin çokluğundan kabın dibine yapışan yemek artığı. KÖK: kz: *kaşpak.*

kaşr (GT): Ar. köşk.

kaşr (İM): Ar. kısaltma.

kaşşāb (GT, İM): Ar. kasap. ÖRNEK: *kaşşāb cevvin çek- GT 170/6.*

kaşşar (GT, İM): Ar. çırpıcı, yıkayıcı.

kaşt (İM): Ar. adaleti olma.

kaştana (CC): Rum. kestana.

kaşuk (İM, EM, İH) → kaşuk.

kaş 195 (GT, MG, İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. kaş. KÖK: ET *kāş*, ED 669a.

kaş 196 (MG, TA), **kaş** (EK): Tü. eyerin ön ve arkasındaki yükseklikler, yüzük kaşı. KÖK: ET *kāş*, ED 669a.

kaş 196 (İH): Tü. her şeyin kenarı, ağzı. KÖK: ET *kāş*, ED 669a.

kaş- (EM) → *kaç-*.

kaşa- (CC): Tü. sürtmek, ovmak. KÖK: → *kaşı-*.

kaşağı (TA), **kaşu** (EZ): Tü. kaşağı, sopa, tokmak. KÖK: *kaşı-* > *kaşa-ğu*.

kāşān (GT): İran'da eski bir şehir. ÖRNEK: *kāşān içinde GT 332/11*.

kaşdar- (İH): Tü. dağıtmak, karmakarışık etmek. KÖK: *kaç-dar-*.

kaşı- (İM, TA, EK, Kİ, KH, EZ), **kaşı-** (EZ) : Tü. kaşımak. KÖK: ET *kaşı-*, ED 671a.

kaşın- (EK, İN, KH): Tü. kaşınmak. KÖK: *kaşı-n-*, OTWF 365.

kaşgār (GT): Tü. Kaşgar.

kaşık (EM) → *kaşuk*.

kaşın- (TA, EK): Tü. (at)işemek. KÖK: ET *kaşan-*, **kaşa-n*, ED 673b.

kaşka (CC, EZ) : Tü. saçsız, dazlak, at alnındaki aklık. KÖK: ET *kaşgā*, ED 671b.

kaşkaldak (EZ): Tü. alnında biraz aklık olan at. KÖK: *kaşka+l-dak*.

kaşla- (Kİ): Tü. haşlamak. KÖK: <* *kaşla* (< Erm.xaş(xarş) “haşlama” +*la-*)(GliF), M.Özyetgin, Kİ 499.

kaşrav (CC): Tü. kaşağı. KÖK: *kaşı-* > *kaş-r-av*.

kaşu (EZ) → *kaşağı*.

kaşu (EZ)DİL: Tü. keser denilen aygıt. KÖK: Kz. *kaşau* “keser” KHS 666b.

kaşuk (GT, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ), **kaşık** (EM), **kaşuk** (İM, EM, İH): Tü. kaşık. ÖRNEK: *kaşuk bilen çorba içir- GT 320/6*. KÖK: ET *kaşuk*, ED 671b.

kat I (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. kat, tabaka, yan, nezd, huzur. ÖRNEK: *katına bar- GT 53 /5, 164/9, 172/7*. KÖK: ET *kat*, ED 593b.

kat II (MG, İM, KS, CC): Tü. kat.

kat- I (GT, İM, TA, İN, Kİ, KH, EZ,): Tü. karıştırmak, ilâve etmek. ÖRNEK: *kuşun keltür kulağıma katayım GT 119/10*. KÖK: ET *kat-*, ED 594b.

kat- II (Kİ, EZ): Tü. katılaşmak, sertleşmek. ÖRNEK: *kata kalmak*. KÖK: ET *kat-*, ED 595a.

kat' (GT): Ar. kesme. ÖRNEK: *kat' lāzım bol- GT 113/2, kat'-ı rahim GT 155/13*.

kat' ā (İM): Ar. asla, katiyyen.

ķata (GT): Tũ. boyunca.  RNEK: *tũn ķata yũrũ-* GT 128/8. K K: *ķat-a*.

ķataġan (TA): Tũ. hindiba otu.

ķatalı ( H): Tũ. pişkin,  ok pişmiş, lime lime.

ķat yıf ( M): Ar. kadayıf.

ķatı ( M, TA, EM,  N, KS, KH, CC, EZ,  H) → katıġ.

ķatı- (EZ): Tũ. katımak. K K: *ķat-ı-*, OTWF 479.

ķatık (EZ): Tũ. katık. K K: ET *katık* , *kat-ık*, ED598a.

ķatıl- I (K , BM): Tũ. katılaşmak, sert olmak. K K: *ķat-ıġ+l-*, OTWF 651.

ķatıl- II (EZ): Tũ. katılmak, karışmak. K K: *ķat-ıl-* , OTWF 662.

ķatımda (BM): Tũ. yanımda, başımda. K K: *ķat+ım+da*.

ķatırak(KH): Tũ. daha sert. K K: *ķat-ıġ+rak*.

ķatırap (CC): Tũ. gũ lũ, kuvvetli. K K: *ķatıġ+r-ap*.

ķatıřtur- (CC): Tũ. katmak, karıştırmak. K K: *ķat-ış-tur-*, OTWF 816.

ķatifa (CC): Ar. kadife.

ķatır ( M, TA, EK, EM, BM, CC, EZ): Tũ. katır. K K: ET *katır*, ED 604a.

ķatırġa (TA): Rum.: kadırga. K K: ET.

ķatıyalu (TA): Tũ. Gũ lũ yaylı ( zel ad).

ķatķat ( M): Tũ. tabaka tabaka.

ķ tib (GT, CC): Ar. katip, yazıcı.

ķatiġ (MG,  M), ķatı ( M, TA, EM,  N, KS, KH, CC, EZ,  H), ķattı (GT): Tũ. katık, yeyecek, katı, sert,  ok. K K: ET *katıġ*, *kat-ıġ*, ED 597b.

ķ til (GT), ķatıl (GT): Ar. katil,  ldũren,  ldũrũcũ.  RNEK: *zehr-i ķ til* 116/9.

ķatıl (GT) → ķ til.

ķatla (MG, EZ): Tũ. sefer, kez. K K: *ķat+la*.

ķatlan- (K ): Tũ. sabır ve tahammũl etmek. K K: *ķat-lan-*, OTWF 509.

ķatolik (CC): Rum.: katolik.

ķatla- (MG): Tũ. yuvarlamak, tekerlenmek. K K: *ķat+la-*, OTWF 429.

ķatra (GT), ķatre ( M): Ar. damla.  RNEK: *bir ķatra* 293/3, *her ķatra* GT 316/1.

ķatra (CC): Tũ. baca.

ķatre ( M) → ķatra.

ķatř ar ( M): Ar. katar.

ķattı (GT) → ķatiġ.

ķattılıķ (GT): Tũ. sertlik, katılık.  RNEK: *ķattılıķ et-* GT 327/11. K K: *ķatıġ+lıķ*.

katun (TA, CC): Tü. kadın. KÖK: ET *hātun*, ED 602b.

katulan- (CC): Tü. çalışmak, çabalamak. KÖK: *katıg+lan-*, OTWF 509.

kaður- (BM) → kottar-.

katurgan (BM): Tü. uyuz. KÖK: ET *kutur-*, ED 605a, *katur+gan*, OTWF327.

kav (GT, TA, EM), kov (CC, EZ) : Tü. kav. ÖRNEK: *kav tig yak-* GT 75/13. KÖK: ET *kāv*, ED 579a.

kav- (MG): Tü. kavmak. KÖK: ET *kav-*, ED 580a.

kavağ (TA, İH): Tü. kavak, ağaç. KÖK: ET *kavağ*, * *kava-ğ*, ED 584a.

kavanoz (İH): Gr.: kavanoz.

kavdan (CC): Tü. çorak arazi. KÖK: *kav+dan*.

kavī (GT, MG): Ar. kuvvetli, güçlü, zorlu, kavi. ÖRNEK: *kavī birle* 336/2, *kavī kıl-* GT 324/3.

kavl (GT, İM, İN, KS): Ar. söz. ÖRNEK: *kavlimniñ içinde* GT 331/10, *kavl bilen* GT 35/13, 69/1, 285/6.

kavla- (Kİ): Tü. derisinden soyulmak (yılan). KÖK: **kab-la-*, M.Özyetgin, Kİ 502.

kavm (GT, İM): Ar. kavim, millet, ahali. ÖRNEK: *kavm hasıl bol-* GT 144/7, *kavmga rahm et-* GT 85/9, *kavm ve kabile* 244/9.

kavnuç (EZ): Tü. kavlıç, oturak.

kavrul- (EZ): Tü. kavrulmak. KÖK: *kağur-ul-*, OTWF 661.

kavrun- (EZ): Tü. kavrunmak. KÖK: *kağur-un-*, OTWF 651.

kavsuk (EZ): Tü. göbek. KÖK: ET *kurugsak*, ED 657b.

kavşur- (İH): Tü. kavşırmaq. KÖK: << *kavşur-*, *kav-ış-ur-*, ED 588b.

kavuğ (KS): Tü. sidik kavuğu. KÖK: ET *kavuk*, *kavı-k*, ED 583b.

kavun (İM, TA, EK, EM, , İHEZ), kovun (EZ): Tü. kavun. KÖK: ET *kāgūn*, * *kağ-un*, ED 611b.

kavun hıyār (İM): Tü. yaş ot.

kavunluğ (GT): Tü. kavun, karpuz tarlası. ÖRNEK: *on kavunluğ* GT 354/12. KÖK: *kāgūn +luğ*.

kāvur (EZ): Ar. gâvur.

kavur- (TA, Kİ, BM), kovur- (EZ): Tü. eti kavurmak. KÖK: ET *kağur-*, * *kağ-ur-*, ED 612a.

kavurķına (CC): Tü. kavurma tası. KÖK: *kağur-ķına* küçültme.

kavurma (TA): Tü. kavurma. KÖK: *kağur-ma*, OTWF 316.

kavurmuş (GT): Tü. kavrulmuş. ÖRNEK: *kavurmuş buğday turur GT 178/5*. KÖK: *kağur-muş*.

kavursın (CC): Mo. tüy. KÖK: Mo, ğagursu(n) “tüy sapı” L 548a.

kavurşak (EZ): Tü. oyuncak, oyun aygıtları. KÖK: Kz. *kıurşak* “oyuncak” KHS716a.

kavuş I (MG): Tü. koğuş, oluk. KÖK: ET *koğuş* ED 613b.

kavuş II(TA): Tü. rende.

kavuş- (EZ), kovuş- (CC) : Tü. kavuşmak. KÖK: ET *kavış-*, **kav-ış-*, ED 588a.

kavut (İM, BM, EZ): Tü. darıdan yapılan bir yemek. KÖK: ET *kāgut*, **kağ-ut*, ED 610a.

kavvād (GT): Ar. pezevenk, gavat. ÖRNEK: *sürüñ bu kavvādın GT 60/5*, *uruñ bu kavvādın GT 84/10*.

kavza- (Kİ): Tü. bir şeyi ihtiva etmek, toplamak, kapsamak. KÖK: ET *kavzā-*, ED 589a.

kay- (İH): Tü. kaymak. KÖK: ET *kay-*, ED 674b.

kaya (GT, TA, CC, EZ): Tü. kaya. KÖK: ET *kayā*, ED 674b.

kayağan (İH): Tü. ayak kayar düz mücella taş. KÖK: *kay-ağan*, OTWF 382.

kayd (GT, İM): Ar. zincir, esaret. ÖRNEK: *fireñç kaydından GT 136/10*.

kayda (GT, İM, EK, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. nerde. KÖK: ET *kayda*, ED 675a.

kaydan (GT, İM, CC): Tü. nereden. KÖK: ET *kaydan*, ED 675a.

kaydasa (EM): Tü. bir yere. KÖK: *kayda+sa*.

kayğa- (EZ): Tü. kaygılanmak. KÖK: → *kayğur-*.

kayğana (İH): Tü. unla yumurta ile yağ içine dökülen tatlı. KÖK: DOR.

kayğar- (EZ) → kayğur-

kayğı (EZ) → kayğu.

kayğı tut- (TA, CC): Tü. üzülmek, kederlenmek.

kaygır- (EK, CC, EZ) → kayğur-

kayğu (GT, İN, KH), kayğı (EZ), kayku (KH): Tü. kaygı, endişe, tasa, sıkıntı.

ÖRNEK: *kayğusın ye- GT 131/5, 316/5, 319/4*, *cehān kayğusından fāriğ bol- GT 270/7*. KÖK: ET *kadğū*, ED 598b.

kayğulu (KH): Tü. sıkıntılı, kaygılı. KÖK: *kayğu+lu*.

ķayġur- (GT, İM, Kİ), **ķayġar-** (EZ), **ķayġır-** (EK, CC, EZ), **ķayķır-** (KS),
haykır- (İH), **kayur-** (GT): Tü. kaygılanmak. KÖK: ET *kađġur-*, *kađġ+ur-*,
ED 599a.

ķayı (MG, İM): Tü. hangi, ne , nere. KÖK: ET.

ķayıķ- (EZ): Tü. iltifat etmek.

ķayın I (TA) → ķayıñ.

ķayın II (CC): Tü. kayınpeder, kaynata. KÖK: ET *kağın* ED 602a.

ķayın ağaşı (EM): Tü. kayın ağacı.

ķayın ana (TA), **ķayn ana** (BM): Tü. kaynana.

ķayın ata (TA), **ķayn ata** (BM): Tü. kaynpeder, kaynbaba.

ķayın ķarındaşı (TA): Tü. kayın biraderler.

ķayıñ (CC), **ķayın** (TA): Tü. kayın, ağaç. KÖK: ET *kađıñ*, ED 602b.

ķayır- I (MG): Tü. zarar vermek, etkilemek. KÖK: ?.

ķayır- II (EZ): Tü. kayırmak. KÖK: ET *kağır-*, ED 604b.

ķayır (TA, BM, EZ): Tü. kalın kum, kum tepesi. KÖK: ET *ķayır*, ED 678b.

ķayırla- (EZ): Tü. iltifat etmek, önem vermek, bir tarafa dönüp bakmak. KÖK:
ķayırladı fiili, Tarihî Türk Dillerinde ve Çaġdaşı Kıpķakķada yoktur.

ķayırması (İM): Tü. ziyanı yok. KÖK: *ķayıır-ması*.

ķayırtamak (BM): Tü. süt. KÖK: *ķayıır ve tamak*.

ķayısı (İM) → ķaysı.

ķayışı (MG, EM, EZ), **hayışı** (CC): Tü. kayış. KÖK: ET *kağışı*, ED 607a.

ķayışı- (İM): Tü. güneş batmak. KÖK: ET *ķayışı*, ED 679a.

ķayışıcı (EM): Tü. kayışcı. KÖK: *kağışı +cı*, OTWF 110.

ķayışıķa (EZ): Tü. cüce. KÖK: ET.

ķayıt- (MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, EZ), **ķayıt-** (GT, EK, KH, CC): Tü.
dönmek, avdet etmek. ÖRNEK: *ķayıt kııl GT 115 /3, yana ķayıtması aķar su*
GT271/3. KÖK: ET *kağıt-*, ED 597a.

ķayıtması (EM): Tü. Dönmez (özel ad).

ķayıttur- (Kİ) → ķaytar-.

ķāyil (GT, İM): Ar. 1. söyleyen 2. idrak eden, razı olan. ÖRNEK: *ķāyil niñ 'aczi GT*
173/3, ķāyil degül GT 285/4.

ķāyim (GT, İM, İN): Ar. ka'im yerine geçen, ayakta duran. ÖRNEK: *ķāyim makāmi*
GT 129/8.

ķāyime (MG): Ar. ķubuk.

ķāyināt (GT): Ar. kainat. ÖRNEK: *ecell-i ķāyināt GT 348/11, server-i ķāyināt GT 7/2.*

ķayķalan- (EZ): Tü. kaygılanmak. KÖK: *kadġu+lan-*, OTWF 509.

ķayķır- (KS) → ķayġur-

ķayķu (KH) → ķayġu.

ķayma (CC): Tü. her şartta. KÖK: ET.

ķaymak (EZ), ķaymak (GT, EK, EM): Tü. kaymak. KÖK: ET *kanak*, ED 636b.

ķayna- (İM, İN, Kİ, KH, CC, EZ): Tü. kaynamak. KÖK: ET *kayın-*, ED 678a.

ķaynan- (KH): Tü. kaynatılmak, ısıtılmak. KÖK: *ķayna-n-*, OTWF 584.

ķayn ana (BM) → ķayın ana.

ķaynať- (İM, İN, Kİ, KH, CC): Tü. kaynatmak. KÖK: *ķayna-ť-*, OTWF 760.

ķayn ata (BM) → ķayın ata.

ķaynatıl- (İM): Tü. kaynatılmak. KÖK: *ķaynat-ıl-*, OTWF 651.

ķaymak (GT, EK, EM) → ķaymak.

ķayna- (MG, İM, Kİ, BM): Tü. kaynamak. KÖK: <<ET *kayın-*, ED 678a, *kayın-a-*.

ķaynat- (GT, İM, KH, Kİ, BM): Tü. kaynatmak. KÖK: *ķayna-ť-*.

ķayra- (MG, İM): Tü. tekrar. KÖK: *ķayır-a-*, OTWF 418.

ķayra (CC): Tü. geri, geride, arkada. KÖK: *ķayır-a*, OTWF 56.

ķayrıl- (EZ): Tü. eğrilmek. KÖK: *ķayr-ıl-*, OTWF 651.

ķayrılıp bak- (İM): Tü. dönüp bakmak.

ķaysı (GT, EM, İN, KS, KH, CC, EZ), ķayısı (İM): Tü. hangi, hangisi. ÖRNEK: *ķaysı yahşıraķ turur GT 161/10.* KÖK: ET *kāñū*, ED 632b-633a.

ķayş (EK) → ķaş.

ķayşlı yüzük (EK): Tü. kaşlı yüzük.

ķayť- (GT, EK, KH, CC) → ķayıt-

ķayta (MG): Tü. geri, arka. KÖK: *ķayıt-a*, OTWF 56.

ķaytar- (GT, MG, İM, EK, İN, KS, Kİ, CC), ķaytur- (TA, Kİ), ķayıttur- (Kİ):

Tü. çevirmek, geri döndürmek. ÖRNEK: *yüz ķaytar- GT 44/4/11, 101/5, 349/2.*

KÖK: *ķayıt-ar-*, OTWF 499.

ķaytarıl- (İM): Tü. geri çevirilmek, iade edilmek. KÖK: *ķayıtar-ıl-*, OTWF 651.

ķaytur- (TA, Kİ) → ķaytar-

ķayu (MG, İM): Tü. hangi, ne. KÖK: ET *kayu*, ED 675a.

ķayur- (GT) → ķaygur-.

ķaz (GT, İM, TA, EK, EM, BM, İH, CC, EZ): Tü.ÖRNEK: *ķaz eti GT 180/9, ķaznı ŗıŗke sanķ- GT 61/10.* KÖK: ET *kāz*, ED 679a.

ķaz- I (İM, Kİ, İH, EZ): Tü. kazmak. KÖK: ET *kaz-*, ED 680b.

ķaz- II (Kİ): Tü. bağlamak. ÖRNEK: *atnı kaz-* “atı durdurmak”. KÖK: ET.

ķazā (GT, İM): Ar. 1. kader, kaza 2. kadılık etme, hüküm verme 3. bir dini vecibeyi sonradan eda etme. ÖRNEK: *ķazāyı ecel GT 345/4, ķazānı izde- GT 190/11, ķazā manŗabı GT 255/6, ķazā kıl- GT 104/13.*

ķazak (TA): Tü. evsiz, barksız. KÖK: ET.

ķazaldırık (EZ): Tü. eksen, mihver. KÖK: *ķaz- aldırık.*

ķazan (EK, EM, CC, EZ, İM, TA) → ķazğan.

ķazan- (EZ, TA) → ķazğan-.

ķazanķ (MG, TA): Tü. kazanķ. KÖK: ET *kazğanķ*, ED 682b.

ķazf (İM): Ar. namuslu birine iftira atma.

ķazğan (TA), ķazan (EK, EM, CC, EZ, İM, TA): Tü. bakır kap, kazan. KÖK: ET *kazğan*, ED 682a.

ķazğan- (CC), ķazan- (EZ, TA): Tü. kazanmak, elde etmek. KÖK: ET *kazğan-*, ED 683a.

ķazğıŗ (EK): Tü. cimri. KÖK: *ķaz-ğıķ.*

ķazıcı (EM): Tü. kazıcı. KÖK: *ķaz-ı-ķı*, OTWF 110.

ķāzi (GT, İM): Ar. kadı, hakim. ÖRNEK: *ķāzi ķatına ilt- GT 66/4, ķāzi evi GT 276/9.*

ķazı- (EZ): Tü. kazımak. KÖK: ET *kazı-*, ED 681a.

ķazıl- (GT, MG, İM): Tü. kazılmak, hakkedilmek. KÖK: *ķaz-ıl-*, OTWF 651.

ķaziyye (GT, İM): Ar. husus, kaziye.

ķazma (EM, CC): Tü. kazma. KÖK: *ķaz-ma*, OTWF 316.

ķazmak (EZ): Tü. ateŗin ķokluğundan kabın dibine yapıŗan yemek artığı. KÖK: *ķaz-mak.*

ķazna (CC): Ar. hazine.

ķaznaķı (CC): Ar+Tü. vezneci. KÖK: *ķazna+ķı.*

ķazuk (BM): Tü. direk. KÖK: ET *kazuk, kaz-uk*, ED 681b.

kebāb (GT): Ar. kebab. ÖRNEK: *kebāb bol- GT 54/7, kebāb et- GT 103/6.*

kebāki (MG): Ar. kılıcın üzerine ķizilen ŗekil.

kebek (BM, CC) → kepek.

kebel- (CC): Tü. giyinmek. KÖK: *keb?*+*el-*.

keben (CC): Tü. yığın, öbek. KÖK: ET.

kebensi- (CC): Tü. gürüldemek, sarsılmak, sallanmak. KÖK: *keben?*+*si-*.

keber- (Kİ), ker- (BM): Tü. üflemek, şişmek, karnı şişmek. KÖK: ET *kéber-*, ED 691a.

kebeş (TA), kepes (CC): Tü. börk, kalpak ve başa geçirilen şeyler. KÖK: Kz. *kepeş* “börk” KTS 230a.

kebi (BM): Tü. gibi edatı. KÖK: ET *kib*, ED 686a.

kebilgen (EZ): Tü. meyhane, bar.

kebin (EZ): Far. kadına kesilen mihir, kefen için ayrılan para.

kebinle- (EZ): Far+ Tü. kefinlemek. KÖK: *kebin*+*le-*, OTWF 429.

kebir (GT, İM): Ar. büyük, ulu. ÖRNEK: *emir kebir GT 55/1*.

kebit (CC): Tü. küçük oda, hücre. KÖK: ET *kebit*, ED 688a.

kebve (İM): Ar. tereddüt etme.

keç- (TA, EK, KS, Kİ, KH, BM, CC), keş- (EZ), geç- (KH), kiç- (GT, MG, İM) : Tü. geçmek, kaybolmak. KÖK: ET *keç-*, ED 693b.

kece (EK, EZ) → keçe.

kecik- (EZ), kiçik- (İM, Kİ), kiçük- (İM): Tü. gecikmek. KÖK: *keç*+*ik-*, OTWF 492.

keç, keçe (CC, EZ), gic (İN): Tü. geç. KÖK: ET *kéç*, ED 692b.

keçe I (TA): Tü. keçe. KÖK: ET *keçē*, ED 694b.

keçe, II kiçe (CC), kece (EK, EZ), keşe (EZ), gice (İN, KH), kice (KS), kiçe (KH, CC): Tü. akşam, gece. KÖK: ET *kéçē*, ED 694b.

keçi I (TA, EK, BM, İH, EZ), keşi (EM): Tü. keçi. KÖK: ET *keçi*, ED 695a.

keçi II (TA), keçüt (TA, BM): Tü. geçit. KÖK: ET *keçig*, *keç-ig*, ED 696a.

keçi boynuzu (BM): Tü. keçi boynuzu.

keçiktir- (CC): Tü. geciktirmek. KÖK: *keç*+*ik-tir-*, OTWF 799.

keçip kit- (İM): Tü. bir suyun öte yakasına geçmek.

keçir- (CC), kiçir- (MG), kiçür- (GT, İM): Tü. geçirmek. KÖK: *keç-ir-*, OTWF 499.

keçken (TA): Tü. geçen. KÖK: *keç-ken*.

keçkün (EZ): Tü. kadın üst elbisesi. KÖK: ET.

keçöv (CC): Tü. üşengeç, tembel, gevşek. KÖK: ET *kaşan*, ED 673b.

keçüt (TA, BM) → keçi.

ked- (Kİ): Tü. yarmak, yarık açmak. KÖK: ET *ket-*, ED 700b.

kedi (İH): Tü. kedi.

kedik (İM): Tü. her türlü av hayvanı. KÖK: ET *ketük*, ED 702b.

keenne-hu (MG): Ar. güyâ, sanki.

kef (KS): Ar. avuç içi, aya.

kefâf (GT): Ar. yaşayacak kadar, rızık, kifaf. ÖRNEK: *vech-i kefâfin ta 'yin kıl-* GT 43/1.

kefel (İM, KH): Ar. her şeyin gerisi, atın üzerinde oturulan bel kısmı.

kefeli (İN): Ar. ölçülü.

kefen (GT, İM): Ar. ölüyü sardıkları bez, kefen.

keff (GT, İN): Ar. el, avuç. ÖRNEK: *keffine iki akça* GT 121/2.

keffâret (İM): Ar. bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya verilen şey.

kefûr (GT): Ar. inkar eden, nimete küfür eden. ÖRNEK: *şâkirleri bar kefûrları bar* GT 315/12.

kefye (EK): Tü. takke, kep.

keger- (CC): Tü. rezil olmak.

kegir- (İM) → kekir-.

kehel (TA, EZ): Far. tembel.

kek (CC): Tü. kin, nefret, düşmanlık. KÖK: ET *kek*, ED 707b.

kekeğülik (İH): Tü. kekemelik. KÖK: *keke+ğülik*.

kekel (EZ): Far. kâkül. KÖK: ET.

keken- (EZ): Tü. çekinmek, imtina etmek.

kekil- (EZ): Tü. vak vak diye ses çıkarmak.

kekir- (CC), kegir-(İM), keykir- (EZ) DİL: Tü. geçirmek. KÖK: ET *kekir-*, ED 712b.

keklik (BM, EZ), kiklik (EM): Tü. keklik. KÖK: ET *keklik*, ED 710b.

kekre (EZ): Tü. kekeme. KÖK: ET *kekre*, ED 712b.

keksen- (EZ): Tü. bir işi yapmaktan imtina etmek. KÖK: ?.

kel- (GT, İM, TA, EK, EM, KS, Kİ, CC, EZ), kıl- (GT, MG, İM, KS), gel- (İN, KH): Tü. gelmek. ÖRNEK: *kelesi miḥnet* GT 284/4, *cānı burnına kel-* GT 238/11. KÖK: ET *kel-*, ED 715b.

kel (EZ): Tü. çorak, bitki olmayan yer.

ke'l- ‘adem (GT): Ar. yok, yokmuş gibi.

kelā (İM): Ar. otlu yer.

kelām (GT, İM, İN): Ar. söz, kelam. ÖRNEK: *yaramas kelām sözle- GT 42/6, kelāmın işit- GT 153/9, teyri kelāmının öze GT 331/9.*

keldeçi (TA): Tü. gelecek. KÖK: *kel-deçi*.

keleb (İH): Tü. ip, ip yumağı. KÖK: ET *keleb*, ED 716a.

kelebek (EZ): Tü. kelebek. KÖK: ET *kepēli*, ED 689b.

keleci (İH): Tü. söz, sohbet, lakırtı. KÖK: ET *kelēçū*, ED 716b.

kelek (EZ): Tü. düz ve uzun burunlu büyük bir kuşun adı. KÖK: Bu kelime bu anlamda kaynaklarda yer almamaktadır.

kelem (EK): Tü. lahana. KÖK: ET.

kelenü (İH): Tü. tarla faresi. KÖK: ET *kelegū*, ED 718a.

kelenyıl (BM): Tü. gelecek olan yıl. KÖK: *kel-en, kelen ve yıl*.

kelepen (BM): Tü. cüzzaml. KÖK: ET.

keler (TA, BM), kelte (TA, İH): Tü. kertenkele. KÖK: ET *keler*, ED 719b.

kelesi (EK): Tü. gelecek. KÖK: *kel-esi*.

kelgen (TA): Tü. gelecek. KÖK: *kel-gen*, OTWF 85.

keli I (TA, CC): Tü. buğday havanı. KÖK: Kz. *keli* “havan”KHS510a.

keli II (EZ): Tü. musluk, kurna, dibek gibi şeyler.

kelik (İH): Tü. atın başına konulan gölgelik.

kelik (İH): Tü. gümle gibi avcı kulübesi. KÖK: ET *kōlik*, ED 717b.

kelimçi (BM): Ar+Tü. tercümen, tilmaç. KÖK: *kelim+çi*.

kelime (İM): Ar. kelime. ÖRNEK: *bir kelime söz sözle- GT 214/3, bir niçe kelime GT 109 /1, 117/8.*

kelin (GT ,TA, CC): Tü. gelin. ÖRNEK: *körksüz kelingē ton keydir- GT 158/1.*
KÖK: ET *kelin, kel-in*, ED 719a.

kellb (GT): Ar. köpek.

kelim ? (EZ): Tü. elbise. KÖK: ET.

kelime (GT, İM): Ar. kelima.

kellāse (GT): Şam Camiindeki havuzun adı. ÖRNEK: *kellāse bürkesinde GT 107/6.*

kelpildet- (İH): Tü. kuş kanadını salları gibi hafif, lâtif kımıldatmak. KÖK: *kelpilde-t-*, OTWF 760.

kelte (TA, İH) → keler.

keltir- (EK, EM, CC, EZ), **keltür-** (GT, İM, TA, İN, Kİ, CC), **kiltir-** (MG),
kiltür- (GT, MG), **getür-** (İN, KH): Tü. getirmek. KÖK: *kel-tir-*, OTWF 799.
keltiriş- (CC): Tü. birlikte getirmek. KÖK: *keltir-iş-*, OTWF 552.
kem (GT): Far. kötü, değersiz. ÖRNEK: *kem kör-* GT 180/7.
kemā-huve (MG): Ar. onun gibi.
kemāl (GT, İM): Ar. olgunluk, ergenlik, kemal. ÖRNEK: *cemāl öze* GT 125/1,
331/5, cemāli kemāl GT 230/2.
kemend (GT): Far. kement. ÖRNEK: *kemend at-* GT 260/6, *sa ‘ādet kemendi bilen*
çek- GT 352/9.
keme, kime (GT) → kemi.
kemeci (EZ) → kemiçi.
kemeç (CC): Tü. mayasız hamurdan yapılmış ekmek. KÖK: ET *kömeç* ED 722a,
köm-eç.
kemer (GT): Far. kemer. ÖRNEK: *hikmet kemerin belinden şeş-* GT 338/10.
kemi (CC, EZ, GT, İM, TA, EM, BM), **keme, kime** (GT), **kimi** (GT): Tü. gemi,
tekne, vapur. KÖK: ET *kemi*, ED 721a.
kemiçi (İM, TA), **kemeci** (EZ), **kimeçi** (GT): Tü. gemici. KÖK: ET *kemiçi*, ED
722a, *kemi+çi*.
kemir- (CC, EZ) → kemür-.
kemirçek (İH): Tü. kemik ucunda yumuşak kemik. KÖK: Baş. *kimersäk* BTÇ 2
501a Kz. *şemirşek* KTTS 913a Tat. *kimerçäk* TTAS 2 98a, Kkl. *şemirşek*
KTTS 2 525, Kara-Mal. *kemirçek* KMTAS 2 191b, Nog. *şemirşek* NRS 410a,
Karay. *kemirçek* KRPS 303b.
kemiş- (İM, TA, EM, İN, Kİ, KH, CC, EZ): Tü. atmak, bırakmak, salmak. KÖK:
ET *kemiş-*, ED 724a.
kemişil- (İM, CC), **kemişül-** (İM): Tü. atılmak, bırakılmak. KÖK: ET *kemişil-*,
kemiş-il-, ED 724b.
kemişül- (İM) → kemişil-.
kemiyyet (KH): Ar. siyahımsı kırmızı renkli at.
kemre (İH): Tü. hayvan ayağı altında çiğnenmiş dışkı.
kemür- (Kİ), **kemir-** (CC, EZ): Tü. kemirmek. KÖK: ET *kemür-*, ED 723a.
kemür (BM) → kömür.
ken‘ân (GT): Kenan memleketi, Filistin. ÖRNEK: *ken ‘ân kuyusu* GT 106/11.

keñç oğlan (TA): Tü. küçük çocuk.

kend I (İM), kent (GT, İM, TA, EK, BM, CC, EZ), kint (GT): Tü. köy, kent.

ÖRNEK: *kent harāb bol-* GT 61/3, *kent kavmi* GT 221/2. KÖK: ET *kend*, ED 728a.

kend II (EZ), kendi (CC, EZ) → kendü.

kendi (CC, EZ) → kendü.

kendir (TA, EM, CC, EZ), kendür (İN), kendirsi (EM) : Tü. keten, kendir. KÖK:

ET *kendir*, ED 729b.

kendirsi (EM) → kendir.

kendözi (BM): Tü. kendisi. KÖK: *kend ve özi*.

kendü (GT, İM, İN, KS), kend (EZ), kendi (CC, EZ), kens (EZ), kensi (EK, CC,

EZ), kindü (MG), kinsi (EK): Tü. kendi. ÖRNEK: *kendüne rahm kıl-* GT 185/3. KÖK: ET *kentü*, ED 728b.

kendür (İN) → kendir.

kene I (TA, EZ, İH), köne (EZ): Tü. kene, koyunda, sığırdı olur yapışkan böcek.

KÖK: Kz. *kene* “kene” KTS 514a.

kene II (EZ) → yana.

kenel- (EZ): Tü. şaka yapmak.

kenete (CC, EZ): Mo. anî, hemen, çabuk, ansızın. KÖK: Mo *genedte* “birdenbire, ansızın” L 601b.

keñ (EK, CC, EZ), giñ (İN, KH), kiñ (MG, İM, TA): Tü. geniş. KÖK: ET *kéñ*, ED 724b.

keñel (İH): Tü. şaka, lâtif, alay. KÖK: Tarihî ve Çağdaş Kıpçakça’da yaygın olarak kullanılmayan kelime, Osmanlı sahasında şu biçimiyle yer alır: *keñgel* “alay,şaka, latife, eğlence”, kengele getürmek “alaya almak, istihza etmek”, *kengel et-/eyle-* “alay etmek, şaka etmek” (TTS IV, 2437-38).

keñelci (İH), kenkelci (EZ): Tü. alaycı, şakacı. KÖK: Kara-Mal. sadece *kiñkilde-* “kıkırdayarak gülmek” (KMTS I., 2000, 265a) *keñel+ci*.

keñer (İH): Tü. kenger denilen diken. KÖK: ET.

keñeş- (İM, Kİ, CC), keniş- (EZ), kinkeş- (EZ): Tü. danışmak. KÖK: ET *kéñeş-*, ED 734b.

keñeş (CC): Tü. öğüt, tavsiye. ÖRNEK: *keñeş ber-* “öğüt vermek”. KÖK: ET *kéñeş*, ED 734a.

keşer (TA): Tü. enginar. KÖK: ET.

keşez (TA, EZ): Tü. düz, kolay, yavaş. ÖRNEK: *keşez bol-* “kolay olmak”. KÖK: ET *keşes*, ED 734a.

keşil- (EZ): Tü. yayılmak, genişlemek. KÖK: *keş+il-*, OTWF 651.

keşirt- (EZ): Tü. genişletmek. KÖK: *keş+ir-t-*.

keşlik (CC), kişlik (İM): Tü. genişlik, en, bolluk. KÖK: *keş+lik*, OTWF 121.

keşük (İH): Tü. kenger otu. KÖK: ET.

keninçe (EZ): Tü. mehil, mühlet. KÖK: ET *keninçe* ? .

kenise (İM): Ar. kilise.

keşiş- (EZ) → keşleş-

kenkelci (EZ) → keşelci.

kens (EZ) → kendü.

kensi (EK, CC, EZ) → kendü.

kent (GT, İM, TA, EK, BM, CC, EZ) → kend.

kentli (İM): Tü. kentte oturan. KÖK: *kent+li*, OTWF 108.

kenü- (BM): Tü. genişlemek. KÖK: *keş+ü-*, OTWF 418.

kenz (İM): Ar. hazine.

kep (EZ): Tü. kalıp. KÖK: ET *kib*, ED 686a.

kepek (İM, EK, EM, İN, KH, EZ), kebek (BM, CC): Tü. kepek. KÖK: ET *kepek*, ED 688b.

kepes (CC) → kebeş.

ker- I (TA, Kİ, CC, EZ): Tü. asmak, germek. KÖK: ET *ker-*, ED 735b.

ker- II (BM) → keber-

kerāhiyyet (GT, İM): Ar. iğrenme. ÖRNEK: *kerāhiyyet bilen nazar kııl-* GT 309/9.

kerāmāt (GT) → kerāmet.

kerāmet (GT, İM, İN), kerāmāt (GT): Ar. keramet, hürmet. ÖRNEK: *kerāmet kör-GT 121/10, kerāmeti zāhir bol-* GT 121/9.

kerçek (KS) → kerşek.

kere (GT): Ar. kere, defa. ÖRNEK: *kere yüz* GT 349/1.

kerek (MG, İM, KH, CC, EZ, EM), kirek (GT), gerek (İN, KH): Tü. gerek, lâzım. ÖRNEK: *kerek yarov* “işe yaramak”. KÖK: ET *kergek*, ED 742a.

kerekli (İM, CC, EZ), kirekli (GT): Tü. gerekli. KÖK: *kergek+li*.

kerekse (İM): Tü. gerekse, öyle olsa. KÖK: *kerek+se*.

kerem (GT, MG, İM): Ar. cömertlik, lütuf, ihsan, kerem. ÖRNEK: *kerem körgüz-*
GT 32/1, kerek ehli GT 187 /13, kerem iyeleri GT 310/7.

kereme (İH): Ar. kere.

kerep (TA). kerreb (BM): Ar. gemi. KÖK: ET.

kereshik (BM): Tü. hazırlık. ÖRNEK: *kereshik et-*. KÖK: *keres?+lık*, OTWF 121.

keret (İN, EZ): Ar. defa, kere.

kerey (İM, EZ): Tü. ustura. KÖK: ET *kerēy*, ED 748a-748b.

kere yağ: Tü. tere yağı.

kerhen (GT): sonra.

kerhī (KS): Ar. Hanefi mezhebinin ünlü alimlerinden biri.

keri (GT, İM, CC) → kerü.

kerih (GT, MG): Ar. çirkin. ÖRNEK: *kerih ün bilen GT 119/2, 222/6.*

keril- (GT, CC): Tü. gerilmek. ÖRNEK: *karını kerile tol- GT 337/3.* KÖK: *ker-il-*,
OTWF 651.

kerim (GT, MG, İM, EK): Ar. cömert, kerem sahibi. ÖRNEK: *kerim dağı bağıl GT*
311/7, yā kerim yā raḥim GT 99/7.

kerin- (EZ): Tü. gerinmek. KÖK: *ker-in-*, OTWF 584.

keriş (GT, CC): Tü. kavga, münazaa, çekişme. ÖRNEK: *keriş başla- GT 266/10,*
kerişke tur- GT 314/2. KÖK: ET *keriş*, *ker-iş* ED 747a.

keriş- (GT, Kİ): Tü. kavga etmek, didişmek, zıtlaşmak. ÖRNEK: *it bilen maçı tig*
kerişirler GT 268/1. KÖK: ET *keriş-*, *ker-iş-*, ED 747b.

kerit- (EZ) → kert-

kerk- (Kİ): Tü. birisine sürtünmek. KÖK: **kerk-*, M. Özyetgin, Kİ 515.

kerkes (İM, EZ), kerkez (EM, İH): Ar. karakuş cinsinden bir kuş.

kerkez (EM, İH) → kerkes.

kerki (TA, CC): Tü. balta. KÖK: ET *kerki*, ED 741b.

kermen (TA, CC): Tü. şehir. KÖK: ET.

kerpiç (GT, İM, TA, CC, EZ), kilürpiç (EZ), kirpiç (EZ, BM): Tü. tuğla, kerpiç.
ÖRNEK: *çig kerpiç GT 299/9, mermer kerpiç GT 299/8.* KÖK: ET *kerpiç*, ED
737b.

kerrāt (GT): Ar. defalarca. ÖRNEK: *kerrāt...ayt- GT 283/9, kerrāt ve merrāt GT*
121/11, 233/8.

kerreb (BM) → kerep.

kerremnā (İN): Ar. ” bize ikram et” anlamında bir söz.

kerret(KH) DİL Ar. kere, defa.

kerseş (CC): Far. üşengeç, tembel.

kerşek (TA, EM, EZ), kerçek (KS) : Tü. doğru. KÖK: → *kerti*.

kert- I (TA, Kİ, CC), kerit- (EZ), kirt- (MG): Tü. kertmek, kesmek. KÖK: ET *kert-*, ED 738b.

kert- II (TA): Tü. çekmek. KÖK: ET.

kertek (CC, EZ): Tü. gelin odası, gerdek. KÖK: TT gerdek.

kerti (TA, CC, EZ): Tü. doğru, gerçek. KÖK: ET *kértü*, ED 738b.

kerti eğlik (TA): Tü. bitkiden yapılan ve kadınların yüzlerine sürdükleri enlik.

kertik (EZ): Tü. gedik. KÖK: ET *kertük*, *kert-ük*, ED 739a.

kertilik (CC): Tü. gerçek, doğruluk. KÖK: *kertü+lik*, OTWF 121.

kertin- (EZ): Tü. gedik olmak. KÖK: *kert-in-*, OTWF 584.

kertir- (CC): Tü. göstermek, işaret etmek, anlamına gelmek. KÖK: *kert-ir-* OTWF499.

kertme (TA, CC): Tü. armut.

kerü (TA), keri (GT, İM, CC), geri (İH), girü (BM), kirü (İM, BM): Tü. arka. KÖK: ET *kérü*, ED 736b.

kervān (İM, BM): Far. kervan, kafil.

kervansara (BM): Tü. kervansaray, konaklama.

kes- (GT, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, BM, CC, EZ), kaç- (Kİ), kis- (GT, MG, İM): Tü. kesmek. KÖK: ET *kes-*, ED 748a.

kesb (GT, İM): Ar. çalışıp kazanma. ÖRNEK: *kesb etmeki* GT 89/11, 175/9.

kese (CC): Tü. kesilmiş ekmek, dilim. KÖK: ET *kesme*, ED 750b-751a, *kes-me*, OTWF 316.

kesek (GT, İM, TA, EM, KS, İH), kisek (MG, KS): Tü. kesik, parça, taş, veya toprak parçası. ÖRNEK: *kesek taş ketür-* GT 219/7, *kesek tüş-* GT 306/4. KÖK: ET *kesek*, ED 749b, *kes-ek*, OTWF40.

kesegen (MG, İN), kisgen (MG): Tü. keskin. KÖK: *kes-egen*, OTWF 382.

keseltki (BM, EZ) → kesürtüki.

keser (İH): Tü. ağaç kestiğimiz âlet. KÖK: *kes-er*, OTWF.

keset- (CC): Tü. ürkütmek, korkutmak. KÖK: Kz. *keset-*, “bir şeyi önceden anlaşmak” KHS 523a *kes-et-*, OTWF 760.

kesik (İM), kesük (İM): Tü. kesik. KÖK: *kes-ik*, OTWF 40.

kesil- (GT, İM, EK, KS, BM, EZ), ksil- (GT, MG): Tü. kesilmek. ÖRNEK: *közü uyğudan kesil- GT 226/8*. KÖK: *kes-il-*, OTWF 651.

kesin- (EZ): Tü. kesilmek. KÖK: *kes-in-*, OTWF 584.

kesir (GT, İM): Ar. çok, bol. ÖRNEK: *hayrı kesir GT 12/12*.

keskel- (Kİ) → keskil-

keskeri (İM): Ar. göl ördeği.

keski, keskü (EZ): Tü. keski. KÖK: *kes-ki*, OTWF 320.

keskil- (BM), keskel- (Kİ) : Tü. parça parça kesmek. KÖK: *kes-kil-*.

keslen (İM): Ar. tembel, uyuşuk.

keslenlik (İM): Ar+Tü. tembellik, gevşek. KÖK: *keslen+lik*, OTWF 121.

kesni (İH): Tü. hindiba. KÖK: ET.

kesr (MG): Ar. dönme, dönüş.

kesre (İM): Ar. esra denilen hareke işareti.

kestene (EM, EZ): Rum.: kestane. KÖK: ET.

kesük (İM) → kesik.

kesürtüki (EM), keseltki (BM, EZ), kasartku (İM), kasırtka (TA), kasartk (CC):
Tü. kertenkele. KÖK: ET *kösürge/kösürgen*, ED 752a.

keş (EM, CC), kiş (EZ): Tü. ok kabı, okluk. KÖK: ET *kéş*, ED 752b.

keş- (EZ) → keç-

keşe (EZ) → keçe.

keşek (EZ): Tü. iki yaşındaki deve yavurusu. KÖK: ET *köşek* ED 753b.

keşel (EZ): Tü. saç dökülmüş. KÖK: Kz. *kesel* “hastalık” KHS 522a.

keşene (CC): Far. türbe, kabir, mezar. KÖK: Kz. *kesene* “” KHS522b.

keşi (EM) → keçi.

keşi boynuzı (EM), keşi boynuzı (EM): Tü. keçi boynuzu.

keşi boynuzı (EM) → keşi boynuzı.

keşin (EM): Tü. köstek. KÖK: ET *kişen*, ED 754a.

keşir (EM) → keşür.

keşiş (EZ): Tü. rahip, papaz.

keşke (İM, EK, BM, CC, EZ): Far. keşke.

keşkek (İH): Tü. düğün yemeği.

keşşâf (GT): Ar. Zemahşerinin meşhur tefsiri.

keşür (İM, TA, EK, EZ), keşir (EM): Far. havuş.

ket- (İM, EK, EM, BM, CC, EZ), kit- (GT, MG, İM, TA, KS, Kİ), git- (İN, KH):

Tü. gitmek, ayrılmak. KÖK: ET *két-*, ED 701a.

ketan (CC): Ar. keten.

keter- (İM, EK), ketir- (CC, EZ), ketür- (GT, İM, TA, KS), gider- (İN, KH),

kiter- (GT, MG, İM), kitür- (GT, MG): Tü. gidermek, ortadan kaldırmak.

KÖK: *ket-er-*, OTWF 499.

keteril- (İM), kiteril- (İM) : Tü. ortadan kaldırılmak. KÖK: *keter-il-*, OTWF 651.

ketik (EZ), güdük (İH): Tü. gedik. KÖK: ET *ketük*, *gedük*, ED 702b, *ket-ük*, OTWF

224.

ketil- (EZ), kitil- (MG): Tü. gedilmek. KÖK: *ket-il-*, OTWF 651.

ketir- (CC, EZ) → keter-.

kettân (İM): Ar. keten.

ketür- (GT, İM, TA, KS) → keter-.

ketürül- (İM): Tü. kaldırılmak. KÖK: *ket-ür-ül-*.

kevde (TA, EM) → kövde.

kevdeli (EZ): Tü. gövdeli. KÖK: *kövdöğ+li*, OTWF 108.

keven- (Kİ): Tü. sevinmek. KÖK: ET *küven-*, ED 690a.

kevgeş (İH): Tü. kulağı arkaya eğik, sarkık, çirkin kulak. KÖK: ET.

kevrek (BM): Tü. peksimet, gevrek. KÖK: ET *kevrek*, ED 690b.

kevrül- (İM): Tü. girdirmek. KÖK: *kir-ül-*, OTWF 651.

kevşe- (Kİ): Tü. geniş getirmek. KÖK: ET *kevşē-*, ED 691b.

kevşen- (EZ): Tü. geniş getirmek. KÖK: *kevşe-n-*, OTWF 584.

kevuk (BM, EZ): Tü. saman. KÖK: MK *küvük* “Oğuzca. saman” (Atalay, 402), *kev-uk*, OTWF 40.

kevur (BM): Ar. kafir.

kevül- (Kİ): Tü. ihtiyarlamak. KÖK: ET *kebi-*, ED 687b, *kebi-* > *kev-ül-*, OTWF 651.

kevür- (İM): Tü. girdirmek, sokmak. KÖK: *kir-ür-*, OTWF 499.

key (TA): Tü. iyi. KÖK: ET *ked*, ED 700a-700b.

key- (GT, İM, TA, EK, KS, Kİ, BM, CC, EZ), gey- (İN): Tü. giymek. KÖK: ET *kēd-*, ED 700b.

keydir- (GT, MG, CC), **keydür-** (GT, İM, Kİ, BM): Tü. giydirmek. KÖK: key-dir-, OTWF 799.

keydür- (GT, İM, Kİ, BM) → keydir-.

keydürül- (İM): Tü. giydirilmek. KÖK: *ked-dür-ül-*.

keyfiyet (KS): Ar. nitelik.

keyhusrev (GT): Keyhusrev, meşhur İran hükümdarı. ÖRNEK: *keyhusrev tācı GT 76/1*.

keyik (GT, TA, EM, BM, CC), **kiyik** (GT, MG, İM, EK, EZ), **kiyik** (GT, MG, İM, EK, EZ), **geyik** (İN, KH), **giyik** (İN): Tü. geyik. ÖRNEK: *keyik közli GT 139/4*. KÖK: ET *kéyik*, ED 755a.

keyikle- (BM): Tü. geyik avlamak. KÖK: *keyik+le-*, OTWF 429.

keyik sığır (EM), **keyik sığırı** (BM): Tü. yaban sığırı.

keyil- (İM): Tü. giyilmek. KÖK: *ked-il-*, OTWF 651.

keyin- (CC): Tü. giyinmek. KÖK: *ked-in-*, OTWF 584.

keyin (İH): kadının ve hayvanların rahmi. KÖK: ET *kédin*, ED 704b.

keykeldi (TA): Tü. iyi geldi (özel ad).

keykir- (EZ) → kekir-.

keyik sığırı (BM) → keyik sığır.

keyit (CC): Tü. giyim, kılık. KÖK: *ked-it*, OTWF 78.

keymek (EM): Tü. elbise. KÖK: *ked-mek*, OTWF 110.

keyne- (Kİ): Tü. yuvasını terkedip başka bir yuvaya yerleşmek. KÖK: kelime tarihî Türk Dili alanında Kİ dışında tanıklanmamıştır. Modern Türk Dili alanında da tespit edilememiştir.

keyvân (GT): Far. ülker yıldızı.

kez (GT, MG, İM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), **kız** (MG, İM): Tü. defa, kere. ÖRNEK: *bir kez yana GT220/2*, *ikki kez GT 121/5*. KÖK: ET *kez*, ED 756a.

kez- (TA, EK, EM, Kİ, CC), **kız-** (GT): Tü. gezmek, dolaşmak. KÖK: ET *kez-*, ED 757a.

kezdır- (EK), **kezdür-** (Kİ): Tü. dolaştırmak, gezdirmek. KÖK: *kez-dir-*, OTWF 799.

kezdür- (Kİ) → kezdir-.

kezek (EZ), **gezek** (İH): Tü. gezek. KÖK: *kez+ek*, OTWF 40.

kezer- (Kİ): Tü. dimdik olmak, ereksiyon olmak. KÖK: *keze-r-*, OTWF 499.

keziv (CC): Tü. salgın, hastalık. KÖK: ET *kezig*, ED 758b.

kezmek (BM): Tü. hareket, kıymılı. KÖK: *kez-mek*, OTWF 110.

kıbla (İM) → kible.

kible (GT, KS), kıbla (İM): Ar. namazda yönelinen taraf. ÖRNEK: *közümniñ kiblesi GT 248/10.*

kıblegâh (GT): Ar. kıblenin bulunduğu yer, yönelinen yer. ÖRNEK: *hâcet kıblegâhı GT 59/2.*

kıçkır (İN) → kıçkur-.

kıç (EZ) ? DİL: Tü. hardal. KÖK: ET.

kıç ayakları (TA): Tü. atın arka ayakları.

kıçıkla- (EZ): Tü. alay etmek, gıdıklamak. KÖK: ET *kıçıkla-*, *kıçı+la-* ED 591b.

kıçkır- (KH, CC, EZ), kıçkur- (Kİ), kıçkır (İN), kışkır- (EK, EZ): Tü. seslenmek, bağlamak. KÖK: ET *kı kır-*, ED 612a.

kığ (TA): Tü. hayvan pisliği. KÖK: ET *kığ*, ED 608b.

kığır (İN), kı kır (KH): Tü. atların kuyruğunun sonradan eğeri olması. KÖK: ET *kı kır*, ED 639b.

kığır- (Kİ, BM): Tü. bağlamak, çağırmak, çığlık atmak. KÖK: ET *kı kır-*, ED 612a.

kıgılcım (EZ): Tü. kıvılcım. KÖK: ET.

kı kır (KH) → kı kır.

kıl (GT, İM): Tü. kıl, tüy. ÖRNEK: *kıl nı üz- GT 215/10, kıl bit-, GT 291/8, kıl yar- GT 13/4, 298/5.* KÖK: ET *kıl*, ED 614b.

kıl- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, CC): Tü. yapmak, etmek, kılmak. ÖRNEK: *‘âr kıl- GT 350/11, şabr kıl- GT 65/1, 80/1, 212/6, sağış kıl- GT 280/1, yokdan bar kıl- GT 176/11.* KÖK: ET *kıl-*, ED 616a.

kılâde (İM): Ar. gerdanlık.

kıla‘i (MG): Ar. bir kılıç çeşidi.

kılçık (EZ): Tü. buğday başağı. KÖK: ET *kıltık*, ED 619a.

kılçır (EZ): Tü. şaşı. KÖK: Tat. *kılıy* “şaşı” (Açıkgöz, 182b), Baş. *kılıy* “şaşı” (Zeynullina, 103), Kmlk. -, Krklp. -, Krmtat. -, Karay. -, Kum. *qılıy* “şaşı” (Pekacar, 260a), Kz *kılıy* “şaşı” (Bayniyazov-Bayniyazova, 671b).

kıldur- (MG, İM): Tü. kıldırmak, yaptırmak. KÖK: *kıl-dur-*, OTWF 799.

kılgı (EZ) → kılık.

kılıç (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, CC, EZ), **kılınç** (MG, İM): Tü. kılıç.
ÖRNEK: *kılıç çek-* GT 154/4, 326/5, *kılıçka yumruğ ur-* GT 335/11/12. KÖK: ET *kılıç*, ED 618a.

kılıç (TA, EM): Tü. Kılıç (özel ad).

kılıççı (EK, EM): Tü. kılıççı. KÖK: *kılıç+çı*, OTWF 110.

kılık (GT, TA), **kılgı** (EZ): Tü. tabiat, yaradılış. ÖRNEK: *yaman kılıklı kişi* GT 328/10. KÖK: ET *kılık*, ED 620b, *kıl-ık*, OTWF 237.

kılıklı (CC): Tü. tabiatlı, yaradılışlı. KÖK: *kılık+lı*, OTWF 108.

kılın- (MG, İM, Kİ, CC): Tü. edilmek. KÖK: *kıl-ın-*, OTWF 584.

kılınç (MG, İM) → kılıç.

kılındur- (MG): Tü. gerekli vaziyete getirmek. KÖK: *kılın-dur-*, OTWF 799.

kılış- (İM): Tü. kılışmak. KÖK: *kıl-ış-*, OTWF 552.

kıl kıyruk (TA): Tü. kılkuyruk.

kımatsız (CC): Ar+Tü. paha biçilmez, çok değerli. KÖK: *kımat+sız*.

kımıl-da- (Kİ, EZ): Tü. kımıldamak. KÖK: **kīmıl-da-*, M. Özyetgin, Kİ 526.

kımız (İM, EM, EZ): Tü. kıımız. KÖK: ET *kımız*, ED 629b.

kın I (GT, MG, TA, EM, CC, EZ): Tü. kın, kılıf. ÖRNEK: *kınmdan kılıç çek-* GT 326/5. KÖK: ET *kīn*, ED 630b.

kın II (GT, İM, CC): Tü. azap, ızdırap, eziyet. ÖRNEK: *kın bilen öl-* GT 55/10, *meşakkatnıñ kınına tüş-* GT 56/1. KÖK: ET *kīn*, ED 631a.

kın- (Kİ, BM): Tü. gönderilmek, yönlendirilmek, kışkırtılmak. KÖK: ET *kın-*, ED 632a.

kına- (GT, TA, EZ): Tü. eziyet, cefa etmek. KÖK: ET *kına-* < **kīn + a-* ED 634a.

kına (İM, EM, EZ): Ar. kına.

kınal- (CC): Tü. kınalanmak. KÖK: *kın+a-l-*, OTWF 651.

kınala- (TA, EZ): Tü. kına sürmek. KÖK: *kına+la-*, OTWF 429.

kınalan- (EZ): Tü. kınalanmak. KÖK: *kına+lan-*, OTWF 509.

kınan- (EZ): Tü. ayıplanmak, kınanmak. KÖK: *kına-n-*, OTWF 584.

kındur- (Kİ, İM): Tü. kaldırmak, tahrik etmek, kızdırmak, zayıflamak. KÖK: *kın+dur-*, OTWF 799.

kıngır (CC, EZ) → kıyır-.

kıyır- (CC), **kıngır** (CC, EZ): Tü. eğri, çarpık. KÖK: <<< ET *kıyır*, ED 639b.

kıntar (GT): Ar. 40 okka civarında bir ağırlık ölçüsü. ÖRNEK: *bir kıntar yemek GT 185/10.*

kıp- (Kİ): Tü. göz kırpma. KÖK: *kɪ- p-, M.Özyetgin, Kİ 528.

kıp kızıl (TA, EK, EM): Tü. kıpkırmızı. KÖK: *kıp-kızıl.*

kıptı (TA, EK, CC, EZ), kıptu (İM): Tü. makas.

kıptu (İM) → kıptı.

kır- I (İM, TA): Tü. kırmak, gidermek. KÖK: ET *kır-*, ED 643a.

kır- II (Kİ, EZ): Tü. katletmek, kırmak. KÖK: ET *kır-*, ED 643a.

kır I (TA): Tü. felek. KÖK: ET.

kır II (EZ): Tü. kır, saha. KÖK: ET *kır*, ED 641a.

kırā'at (İM): Ar. Kur'an okuma.

kırağ (İM, KS): Tü. sahil, ufuk. KÖK: *kır+ağ.*

kırağ (TA): Tü. acı. KÖK: ET.

kırān (İM): Ar. bir hac çeşiti.

kıran (EZ): Tü. insanların kılıçla öldürülmesi. KÖK: *kır-an*, OTWF 300.

kırağ (İN): Tü. kenar. KÖK: *kır+an*, OTWF 337.

kırāt (İM): Ar. dört keçi boynuzu çekirdeği ağırlığında bir ölçü birimi.

kırav (EZ), kırov (CC): Tü. kırağı. KÖK: ET *kırāğū*, ED 656b.

kırba (İM): Ar. kırba.

kırğı (EZ) → kırğuy.

kırğıl (TA): Tü. orta yaşta olan. KÖK: ET *kırğıl*, *kır2+ğıl*, ED 654a.

kırğuy (CC) → kırğuy.

kırhma (CC): Tü. kırılmış koyun. KÖK: *kırk-ma*, OTWF 316.

kırğuy (İM), kırğıy (CC), kırğı (EZ): Tü. atmaca. KÖK: ET *kırğūy*, ED 654b.

kırı (EZ) → kırığ.

kırığ I (MG), kırı (EZ): Tü. yan, kenar. KÖK: *kır+ıg*, OTWF 40.

kırığ II (TA): Tü. göz bebeği. KÖK: ET *karak*, ED 652a.

kırık (GT, MG, İM, TA) → kırık.

kırık- (TA, CC) → kırık-.

kırıl- (Kİ, CC): Tü. helâk olmak, mahvolmak. KÖK: *kır-ıl-*, OTWF 651.

kırk (EK, EM, , EZ), kırık (GT, MG, İM, TA): Tü. kırk sayısı. ÖRNEK: *kırk yaşar GT 292/9.* KÖK: ET *kırk*, ED 651a.

kırk- (Kİ, EZ), **kırık-** (TA, CC), **kırt-** (EZ): Tü. tüyünü makasla kesmek. KÖK: ET *kırk-*, ED 651a.

kırkı- (EZ): Tü. kırmak. KÖK: *kırk-* ı-, OTWF 418.

kırkık (EZ): Tü. oya. KÖK: ET *kırk-*, ED 651a-b, *kırk-ık*.

kırılış- (CC): Tü. savaşmak, kavga etmek. KÖK: *kır-l-ış-*.

kırlov (CC): Tü. yırtık, çatlak, sıyrık. KÖK: *kır-l-ov*.

kırmağ (GT, İM) → *kırnağ*.

kırmızı (CC): Ar. kırmızı. KÖK: ET.

kırnağ (EM, EZ), **kırmağ** (GT, İM): Tü. carıye. KÖK: ET *kırnāk*, ED 661b.

kırov (CC) → *kırav*.

kırp- (Kİ): Tü. tüyün uçlarını almak. KÖK: ET.

kırşıldat- (EZ): Tü. kemirmek. KÖK: *kır-şı-l-da-t-?*.

kırt- (EZ) → *kırk-*.

kırtık (EZ): Tü. boynuzdan yapılan üflenerek çalınan boru. KÖK: Kum. *kartık* “içki için kullanılan boynuz; çoçan; kağıt kese” (Pekaçar, 252b).

kırtış I (EZ): Tü. sağrı yağı. KÖK: ET *kırtış*, ED 649a.

kırtış II (TA): Tü. kavun, karpuz kabuğu. KÖK: ET *kırtış*, ED 649a.

kıs- (MG, İN, Kİ, KH, CC, EZ): Tü. kısmak, basmak, sıkmak, kıstırmak. KÖK: ET *kıs-*, ED665b.

kısa (TA, KS) → *kıska*.

kısā (KS): Ar. hıyar.

kısar- (EZ) → *kıskar-*.

kışāş(GT, İM): Tü. adam öldüreni öldürme cezası, kısas. ÖRNEK: *kışāş etmege ilt-GT 176 /5, kışāş kılip öltür- GT 68/9*. KÖK: ET.

kısaş (EZ) → *kıskaç*.

kışğan- (BM), **kışkan-** (TA, Kİ), **kızğan-** (CC, EZ): Tü. kıskanmak, cimri olmak. KÖK: ET *kışğan-*, ED 667b.

kısır (EZ): Tü. kısır. KÖK: ET *kısır*, ED 668b.

kısır kısrak (TA): Tü. kısır kısrak.

kılsıltık (EZ), **kiselengi** (İM): Tü. kene, yavısı. KÖK: ET *kösürge / kösürgen*, ED 752a.

kıska (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ), **kısa** (TA, KS): Tü. kısa.

ÖRNEK: *kıska boyılı GT 19/12, 20 /2, 21/2, eliy kıska tut- GT 260/7. KÖK: ET kışgā, ED 667a.*

kıskaç I (İM), kısaş (EZ), kıskaç (EZ): Tü. yengeç. KÖK: ET *kışgāç, kış-gaç*, ED 667a.

kıskaç II (CC): Tü. kıskaç, kerpeten. KÖK: ET *kışgāç*, ED 667a, **kış-ıg+gaç*, OTWF 85.

kıskaçuk (TA): Tü. kısacık. KÖK: *kışgā+çuk*, OTWF 44.

kışkalık (CC): Tü. kısalık. KÖK: *kışgā+lık*, OTWF121.

kışkan- (TA, KI) → kısgan-.

kışkar- (İM, EZ), kısar- (EZ): Tü. kısalmak. KÖK: *kışgā+r-*, OTWF 499.

kışkart- (MG, İM, EZ): Tü. kısaltmak. KÖK: *kışgār-t-*.

kışkartıl- (İM): Tü. kısaltılmak. KÖK: *kışgārt-ıl-*.

kışkaş (EZ) → kıskaç.

kısm (GT, MG, İM): Ar. fasl, bahis. ÖRNEK: *her ūstād kısmın bil- GT 263/13.*

kısmet (GT, İM): Ar. kısmet, nasip. ÖRNEK: *kısmet kııl- GT 7/6, kısmeti bar idi GT 188/9.*

kısrağ (TA, EK, EM, EZ), kıstrağ (CC): Tü. kısrağ. KÖK: ET *kışrāk, kış-ır+ak*, ED 668b-669a.

kışsa (GT, MG, İM): Ar. hikaye, kıssa. ÖRNEK: *iflās kışsasın oku- GT 41/12.*

kısta (İM): Tü. müsadere etmek, el koymak.

kısta- (CC): Tü. sıkıştırmak. KÖK: *kış-ta-*, OTWF 455.

kıstalaş- (İM): Tü. kalabalık olmak. KÖK: *kısta-la-ş-*.

kıstalık (CC): Tü.. KÖK: *kısta-lık*.

kıstaş- (EZ): Tü. kısılmak, sıkışmak. KÖK: *kısta-ş-*.

kıstrağ (CC) → kısrağ.

kış I (GT, MG, İM, EK, CC, EZ): Tü. kış. ÖRNEK: *kış künleri GT 133/6, 180/10. KÖK: ET kış, ED 670a.*

kış II (EZ): Tü. hardal. KÖK: ET.

kışkır- (EK, EZ) → kışkır-.

kışkırak (EZ): Tü. ötürük, ishal. KÖK: *kış+kırak* ?.

kışla- (BM, CC): Tü. kışlamak. KÖK: *kış+la-*, OTWF 429.

kışlak, kışlav (EZ): Tü. kışlak. KÖK: *kışla-k*, OTWF 40.

kışra (MG): Ar. kabuk.

kıvan-kıvan (GT): Tü. güvenmek, öğünmek. ÖRNEK: *kıvvetine kıvan-* GT 297/6.

KÖK: ET *küen-*, ED 690a.

kıvrat- (Kİ): Tü. çok bükmek, kıvrırmak. KÖK: *kıvr-at-*, OTWF 485.

kıy- I (GT, EZ, Kİ): Tü. kıymak, acımayıp öldürmek, bir şeye cesaret etmek.

ÖRNEK: *'aşıklarına kıyıp kanlar tök-* GT 231/9. KÖK: ET *kıd-*, ED 595a.

kıy- II (Kİ): Tü. Rum üslûbunda dikiş dikmek. KÖK: ET *kıd-*, ED 595a.

kıya (GT): Tü. hırçın, sert. ÖRNEK: *kıya bakış* GT 253/11. KÖK: ET.

kıyām (İM): Ar. namazın ayakta eda edilen kısmı.

kıyāmat (GT) → kıyāmet.

kıyāmet (İM, İN, KS, KH), kıyāmat (GT): Ar. dünyanın sonunda bütün ölülerin dirilip toplanacakları zaman. ÖRNEK: *kıyāmat kün* GT 68/4/6, 99/8, *kıyāmatka tigrü* GT 82/2.

kıyan (EZ) → koyan.

kıyās (GT, MG, İM): Ar. karşılaştırarak hüküm verme. ÖRNEK: *kıyās et-* GT 243/8, 264/12, 289/7.

kıyık (İN): Tü. üzerine yatmış, eğik. KÖK: ET *kıyık*, ED 676a.

kıyık otur- (İM): Tü. yarım yamalak oturmak.

kıyış- (MG): Tü. meyletmek, çevrilmek. KÖK: ET *kıy-*, ED 676a, *kıy-ış-*, OTWF 552.

kıyıştur- (MG): Tü. meylettirmek. KÖK: *kıyış-tur-*.

kıyma (EZ): Tü. kıyma. KÖK: ET *kıymā*, ED 677b.

kıymas (EM): Tü. Kıymaz (özel ad).

kıymat (GT), kıymet (İM, İN, KH): Ar. değer, kıymet. ÖRNEK: *kıymat bilen al-* GT 61/3, *kıymatı art-* GT 339/4, *kıymatın bil-* GT 194/12.

kıymet (İM, İN, KH) → kıymat.

kıymetli (İM), kıymetlü (İN, KH): Ar+Tü. değerli, kıymetli. KÖK: *kıymet+lü*.

kıymetlü (İN, KH) → kıymetli.

kıymetsüz (İN, KH): Ar+Tü. değersiz, kıymetsiz. KÖK: *kıymet+süz*.

kıyna- (CC): Tü. acı çektirmek, eziyet etmek. KÖK: *kıy-na*.

kız I (GT, İM, TA, EK, CC, EZ): Tü. kız. ÖRNEK: *kız eri* GT 276/10, *kızını kıyevge ketür-* GT 275/13, *kızın ber-* GT 156/10. KÖK: ET *kız*, ED 679b.

- kız II (TA, EM, EZ):** Tü. pahalı. ÖRNEK: *kız ol-*. KÖK: ET *kīz*, ED 680a.
- kız- (İM, Kİ, CC):** Tü. ateşte kızdırılmak, ateşlenmek, hararetlenmek. KÖK: ET *kız-*, ED 681a.
- kızır- (MG, EK, İN, Kİ, KH, CC, EZ):** Tü. kızarmak, kırmızı olmak. KÖK: *kız-ar-*, OTWF 499.
- kızdır- (TA, EK, Kİ), kızdur- (BM):** Tü. kızdırmak. KÖK: *kız-dır-*, OTWF 799.
- kızdur- (BM) → kızdır-.**
- kızıl (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ):** Tü. kızıl, kırmızı. ÖRNEK: *kızıl altun GT 55/9, kızıl gül GT 160 /11, 236/2*. KÖK: ET *kızıl*, ED 683b.
- kızgan- (CC, EZ) → kısgan-.**
- kızgançı (CC):** Tü. cimri, hasis. KÖK: *kızgan-çl*, OTWF 110.
- kızganş (EZ):** Tü. kıskanç, cimri. KÖK: *kızgan-ş*, OTWF 262.
- kızgaş (EZ):** Tü. bir kuş adı. KÖK: Kz. *kızgış* “bir cins kuş”KHS746b.
- kızıl at (EM):** Tü. doru at.
- kızılca başlı çıpcuk (İM):** Tü. yund kuşu.
- kızılça (EM):** Tü. kırmızı. KÖK: *kızıl+ça*, OTWF.
- kızılça tırnak (EZ):** Tü. gerdanlık, boynunda gerdanlık gibi ayrı bir renk bulunan hayvan.
- kızıl erük (EM):** Tü. kırmızı erik.
- kızılılık (KS):** Tü. kırmızılık. KÖK: *kızıl+lık*, OTWF 121.
- kızıluptur (EZ):** Tü. güneşin kızarması.
- kızış- (EZ):** kızışmak. KÖK: *kız-ış-*.
- kız karındaş (TA):** Tü. kız kardeş.
- kızlať- (Kİ):** Tü. pahalılandırmak. KÖK: *kız-la-ť-*.
- kızlık (GT):** Tü. kıtlık. ÖRNEK: *kızlık yıl GT 344/1*. KÖK: ET *kızlık*, *kız2+lık*, ED 684a.
- kızlık (TA):** Tü. pahalılık. KÖK: *kız-lık*, OTWF 121.
- kızma (EZ):** Tü. çiriş.
- kız oğlan (TA):** Tü. bakire.
- ki (GT, EK, İN, KS, KH):** Far. ke, ki (edat). ÖRNEK: *meger ki GT 237/2, niçe ki GT 108/7*.
- kibi (GT, MG, İM, EK, KS, KH, CC, EZ):** Tü. gibi. KÖK: ET *kib +i*, ED 686a.
- kibik (EK, EM, EZ):** Tü. gibi edatı. KÖK: *kip+i+ök*, OTWF 40.

kibin (GT): Tü. gibi edatı. ÖRNEK: *munu kibin kıl-* GT 289/6. KÖK: *kibi+n*.

kibr (GT): Ar. kibir.

kibrit (İN, CC): Ar. kırmızı yahut, altın.

kice (KS) → keçe.

kici (KS) → kiçig.

kiç- I (GT, MG, İM) → keç-.

kiç- II (TA, Kİ, BM): Tü. gecikmek. KÖK: ET *kēç-*, ED 694a.

kiççi (GT, MG) → kiçig.

kiççilik (GT) → kiçilik.

kiçe (GT, MG, İM, TA, KH) → keçe.

kiçgez (İN, KH) → kiçkes.

kiçi I (İM, İN, KH, CC) → kiçig.

kiçi II (EZ): Tü. kişi, adam, insan. KÖK: ET *kisi*, ED 749a.

kiçi- (Kİ, CC, EZ): Tü. kaşınmak, kızmak. KÖK: ET *kiçi-*, ED 695a.

kiççük (İM): Tü. küçücük. KÖK: *kiçig+cük*, OTWF 44.

kiçig (İM), kici (KS), kiççi (GT, MG), kiçi (İM, İN, KH, CC), kiçik (MG),

küççük (EZ), küçük (İM, TA): Tü. küçük. KÖK: ET *kiçig*, ED 696a.

kiçik (MG) → kiçig.

kiçik- (İM, Kİ) → keçik-.

kiçilik (İN, KH), kiççilik (GT): Tü. küçüklük, çocukluk. KÖK: *kiçig+lik*, OTWF

121.

kiçir- (MG) → keçir-.

kiçit (İM), kiçüt (İM): Tü. geçit. KÖK: *keç-it*, OTWF 78.

kiçkes (İM), kiçkez (İM, EK), kıkez (EZ), kiçgez (İN, KH): Tü. küçük. KÖK:

krş.ET *kiçig*, ED 696a-b.

kiçkez (İM, EK) → kiçkes.

kiçkez tağ (EM): Tü. küçük dağ.

kiçkez tirek (EM): Tü. küçük ağaç.

kiçrekba (TA): Tü. Küçük bey (özel ad).

kiçük- (İM) → keçik-.

kiçür- (GT, İM) → keçir-.

kıd- I (MG): Tü. yaralamak. KÖK: ET *kıd-*, ED 595a.

kıd- II (İM), kiy- (MG, EK, CC, EZ): Tü. giymek. KÖK: ET *kēd-*, ED 700b.

kider- (KS): Tü. gidermek, yok etmek. KÖK: *ket-er-*, OTWF 499.

kifāyet (GT, İM): Ar. yeterli, geçinme vasıtası, kazanç. ÖRNEK: *kifāfeti az GT 171/9, ‘aql u kifāfet GT 93/1.*

ķikez (EZ) → ķiķkes.

ķiklik (EM) → ķeklik.

ķil (GT): Far. ķil. ÖRNEK: *ķil gibi ķil GT 15/3, ķilge suvāl et- GT 15/4.*

ķil- (GT, MG, İM, KS) → ķel-.

ķilesi yıl (İM): Tü. gelecek yıl.

ķilen (KS): Tü. birbirini takip ederek, ara vermeden.

ķilhd (TA) → ķilit.

ķilim (GT, TA, CC): Far. ķilim, yaygı, derviş elbisesi. ÖRNEK: *ķilimi bar- GT 100/2.*

ķilit (TA, EK, EM, EZ), ķilhd (TA): Tü. ķilit. KÖK: ET.

ķilitle- (Kİ, BM): Tü. ķilitlemek. KÖK: *ķilit-le-*, OTWF 429.

ķiltir- (MG) → ķeltir-.

ķilürpiķ (EZ) → ķerpiķ.

ķiltür- (GT, MG) → ķeltir-.

ķim I (GT, MG, İM, EK, EM, İN, KS, BM, CC, EZ): Tü. ķim. ÖRNEK: *ni ķim GT 16/11, 28 /11. KÖK: ET ķim, ED 720b.*

ķim II (MG, TA, EK, KH): Tü. ķi. KÖK: ET *ķim*, ED 720b.

ķime (GT), ķimi (GT) → ķemi.

ķimeķi (GT) → ķemeci.

ķimerse (İM, İN), ķimersene (İN), ķim-irse (GT), ķimese (GT, MG, EM), ķimesne (KH), ķimse (EK, EM, İN, EZ), ķimsene (EM): Tü. ķimse. KÖK: *ķim-erse.*

ķimese (GT, MG, EM) → ķimerse.

ķimi (GT) → ķemi.

ķim-irse (GT) → ķimerse.

ķimiyā (GT): Ar. ķimya, iksir. ÖRNEK: *sa ‘ādet ķimiyāsından naķib al- GT 131/9.*

ķimse (EK, EM, İN, EZ) → ķimerse.

ķimesne (KH) → ķimerse.

ķimsene (EM) → ķimerse.

ķin (İM): Far. gizli düşmanlık.

kināyet (GT, İM): Ar. kinaye. ÖRNEK: *kināyet bilen GT 146/8.*

kinçi (EM) → künçi.

kinde (CC): Tü. ikindi, akşam duası.

kindek (EK) → kindik.

kine (GT): Far. kin. ÖRNEK: *könli kineden hāli GT 292/13.*

kiñ (MG, İM, TA) → keñ.

kindik (TA, CC, EZ), kindek (EK), kündük (İM): Tü. göbek. KÖK: ET *kindik*, ED 729a.

kindü (MG) → kendü.

kint (GT) → kend.

kiñlik (İM) → keñlik.

kiñrig (İM): Tü. burun deliği.

kinkeş- (EZ) → keñeş-.

kinsi (EK) → kendü.

kir (GT, İM, TA, EK, CC, EZ): Tü. kir, kirli. ÖRNEK: *kir yüzünü hācerge ur- GT 51/3.* KÖK: *kir*, << ET *kir*, ED 735a.

kir- (GT, MG, İM, TA, EK, KS, Kİ, CC, EZ), gir- (İN): Tü. girmek. KÖK: ET *kir-*, ED 735b.

kirā (İM): Ar. kira.

kiras (CC), kiraz (EM): Rum. kiraz.

kiraz (EM) → kiras.

kirbük (İN) → kirpik.

kirde (GT, CC): Far. girde, pide, ekmek. ÖRNEK: *kirdeniñ unı GT 179/11.*

kireç, kireş (İM, TA, CC, EZ): Far. kireç.

kirek (GT) → kerek.

kirekli (GT) → kerekli.

kiren ay (BM): Tü. giren ay, bu ay.

kiren su (TA): Tü. tatlı, temiz su.

kiret- (BM): Tü. kirletmek. KÖK: *kir ve et-*.

kirevet (EZ): Tü. kürsü. KÖK: ET.

kirfik (TA, EK) → kirpik.

kirik- (CC): Tü. kendini duygusal olarak bir şeye hazırlamak. KÖK: *kir-ik-*, OTWF492.

kiril- (İM, EK): Tü. girilmek. KÖK: *kir-il-*, OTWF 651.

kiriş (GT, İM, TA, EM, İN, EZ): Tü. giriş. KÖK: *kir-iş*, OTWF 102.

kiriş- (GT, İM, Kİ): Tü. girişmek, karışmak. KÖK: *kir-iş-*, OTWF 552.

kirişçi (EM): Tü. girişçi. KÖK: *kiriş+çi*.

kirişi (İM): Tü. dönüm. KÖK: ET.

kirişle- (EZ): Tü. kirışlemek, kurmak. KÖK: < **kiriş* +*le-* < **kiril* “kirışlemek”
(Räsänen, 1969, 272a). *kiriş* +*le-*, OTWF 429.

kirkiz- (EZ): Tü. girdirmek. KÖK: *kir-kiz-*, OTWF.

kirpi (EM, CC, EZ, İM, BM): Tü. kirpi. KÖK: ET *kirpi*, ED 737b.

kirpiç (EZ, BM) → kerpiç.

kirpik (TA, EM, CC, EZ), kirbük (İN), kirpük (GT, İM, KH), kirfık (TA, EK):
Tü. kirpik. ÖRNEK: *kirpiki okdur GT 323/3*. KÖK: ET *kirpik*, ED 737b.

kirşan (TA) → kirşen.

kirşen (EZ), kirşan (TA): Tü. allıktan önce sürülen yağ. KÖK: ET *kirşēn*, ED 747b.

kirt- (MG) → kert-.

kirtek (İM): Tü. gerdek.

kirtüle- (Kİ): Tü. bir işte ciddi davranmak, kararlı olmak. KÖK: *kirtü* +*le-*, OTWF 429.

kirü (İM, BM) → kerü.

kirv (CC): Tü. girmek. KÖK: ET *kir-*, ED 735b, *kir-v-*.

kis (GT, İM): Ar. para kesesi, torba. ÖRNEK: *kis altun GT 143/3, kis tolu altun GT 143/1*.

kis- (GT, MG, İM) → kes-.

kisek (MG, KS) → kesek.

kiselengi (İM): Tü. kertenkele. KÖK: *kösürge* / *kösürgen*, ED 752a *kösür+ge*, *kösür+gen*, OTWF 84.

kisen (EM) → kişen.

kisil- (GT, MG) → kesil-.

kisgen (MG) → kesegen.

kisrā (GT): Ar. İran hükümdarlarının lakabı. ÖRNEK: *kisrā işiki GT 91/8*.

kistür- (MG): Tü. kestirmek. KÖK: *kes+tür-*.

kisve (İM), kisvet (GT): Ar. elbise. ÖRNEK: *kisvet içinde GT 153/1, 303/1*.

kisvet (GT) → kisve.

kiş (GT): İran'ın güneyinde İran ile Hindistan arasında küçük bir ada.

kiş (İM, CC, EZ): Tü. samur. KÖK: ET *kiş*, ED 752b.

kiş (EZ) → keş.

kişen (TA, CC, EZ), kisen (EM): Tü. at kösteği. KÖK: ET *kişen*, ED 754a, *kişe-en*, OTWF 305.

kişenle- (Kİ, BM): Tü. atın ayağına bağ vurmak, kösteklemek. KÖK: *kişen+le-*, OTWF 429.

kişi (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC): Tü. kişi. ÖRNEK: *kişi köyli* GT 30/10, 222/8, *yaman kişi birle* GT 347/13. KÖK: ET *kişi*, ED 752b.

kişifçi (EM): Tü. casus.

kişiler (BM): Tü. halk. KÖK: *kişi+ler*.

kişine- (CC) → kişne-.

kişne- (TA, Kİ, BM, EZ), kişine- (CC): Tü. kişnemek. KÖK: ET *kişne-*, ED 754a.

kit- (GT, MG, İM, TA, KS, Kİ) → ket-.

kitāb (GT, MG, İN, KS, KH), kiteb (İM): Ar. kitap. ÖRNEK: *yazuk kitāb yaz-* GT 8/12.

kitābet (GT, MG, İM): Ar. yazma, katiplik. ÖRNEK: *kitābet kâtibi* GT 356/3.

kiter- (GT, MG, İM) → keter-.

kiteril- (İM) → keteril-.

kitil- (MG) → ketil-.

kitira (CC): Tü. zamk ağacı. KÖK: ET.

kitür- (GT, MG) → keter-.

kiy- (MG, EK, CC, EZ) → kıld-.

kiydür- (MG): Tü. giydirmek. KÖK: *ked-dür-*, OTWF 799.

kiyik (GT, MG, İM, EK, EZ) → keyik.

kiyir- (EZ): Tü. girdirmek. KÖK: ET *kigür-*, ED 712b, *kir-gür-*.

kiyiz (TA, EM, CC, EZ), kız (MG, İM), kövüz (CC), küyüz (EZ): Tü. keçe. KÖK: ET *kidiz*, ED 707a.

kiymek (EK): Tü. uzun kadın gömleği. KÖK: *ked-mek*, OTWF110.

kız (MG, İM) → kiyiz.

kız (MG, İM) → kez.

kız (MG): Tü. okun kirişe geçen ucu. KÖK: ET *kız*, ED 756a-756b.

kız- (GT) → kez-.

kizle- (GT, MG, İM, TA, EK, KS, Kİ, EZ), **gizle-** (İN): Tü. gizlemek, saklamak.

KÖK: ET *kiz*, ED 756a, *kiz+le-*, ED 756b, OTWF 174.

kizlen- (GT, İM, TA, EK, CC): Tü. gizlenmek, saklanmak. KÖK: *kizle-n-*, OTWF 606.

kizli (GT, EZ): Tü. gizli. ÖRNEK: *kizli 'ayb GT 334 /8, kizli rāz GT 323/8*. KÖK: *kiz+li*, OTWF 108.

klisia (CC): Rum.: klise.

ko- (İN, KS, KH) → koy-.

ko (EZ): Tü. uğursuz. KÖK: ET *kovī*, ED 581a.

kob- (BM) → kop-.

kobar- (BM, CC) → kopar-.

kobuz (TA) → kopuz.

kobuzcı (TA, CC): Tü. saz çalan, kobuz çalan. KÖK: *kopuz+çıl*, OTWF 110.

koca I (TA): Far. şeyh, ulu, efendi.

koca II (EZ): Far. koca, yaşlı, ihtiyar.

kocadaş (TA): Far+Tü. bir ulu kişiye ait olan iki insan. KÖK: *koca+daş*.

koç- (İM, EZ) → kuç-.

koç (TA, BM) → koçkar.

koçkar (GT, İM, TA, EK, EM, BM, CC, EZ), **koç** (TA, BM) : Tü. koç. ÖRNEK: *koçkar bile baş uruş- GT 335/9*. KÖK: ET *koçṇār*, ED 592a.

koçur (EZ): Tü. çorak. KÖK: ET.

koduk (EZ), **kuduk** (TA, EK, EM): Tü. sıpa. KÖK: Kz. *kodık* KTS310b.

koğa (İM) → koğa.

koğa I (EM), **koğa** (İM): Tü. kova. KÖK: ET *kovḡā*, ED 583b.

koğa II (CC): Far. bey, beyefendi.

koğa III (EZ): Tü. koğa. KÖK: ET.

koğan (EZ): Tü. kıvılcım. KÖK: ET.

koğı (EZ): Tü. koğu. KÖK: ET *kuḡū*, ED 609b.

koğuz (EZ): Tü. çögür denen bitki.

kok- (Kİ, EZ): Tü. kokmak. KÖK: ET *kok-*, ED 609a.

kokaz (EZ): Tü. çögür denen bitki. KÖK: ET.

koksu- (EZ): Tü. kokmak. KÖK: *kok-su*.

koğu (KS): Tü. koku. KÖK: *koğ-u*, OTWF 340.

koğu- (EZ): Tü. kokmak. KÖK: *koğ-u-*, OTWF 474.

koğuz (BM, EZ): Tü. ova, basık yer, su akıntısı. KÖK: ET *kokuz*, *kok-uz*, ED 614a-615b.

kol I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ): Tü. kol, el. ÖRNEK: *kol sun-GT 322/9*, *kolun sındur-GT 336/1*. KÖK: ET *kōl*, ED 614b-615a.

kol II (MG, KS, KH): Tü. kol, taraf, el. KÖK: ET *kōl*, ED 614b-615a.

kol III (MG, TA): Tü. güneş almayan çukur yer. KÖK: ET *kōl*, ED 614b-615a.

kol- (CC): Tü. istemek. KÖK: ET *kol-*, ED 616b.

kolan (TA, EK, EM, CC, EZ) → kulan.

kolan (EZ), kolañ (KH): Tü. eyerin bağlandığı bağ, kayış. KÖK: ET *kolan*, ED 622a.

kolañ (KH) → kolan.

kolanşa (EK, EZ): Tü. koltuk altı kokusu. KÖK: Kz. *kolangsa* “koltuk altından çıkan kötü koku” KHS 690”.

kolat (EZ): Tü. arslan, güçlü, kuvvetli. KÖK: ET.

kolay (MG, KS, EZ): Tü. kolay. KÖK: ET.

koldaş (GT): Tü. arkadaş, yoldaş. KÖK: *kol+daş*, OTWF 119.

kolduğ (İM) → koltuk.

kola- (BM), kolla- (EZ): Tü. yardım etmek, kollamak. KÖK: *kol+la-*, OTWF 429.

kolluk (EK, EM): Tü. bileklik. KÖK: *kol+luk*, OTWF 121.

koltuk (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, CC, EZ), kolduğ (İM): Tü. koltuk. ÖRNEK: *koltuğında kizle-GT 105/3*. KÖK: ET *koltuk*, ED 619a, *kol+tuk*.

kom (CC) kum (TA): Tü. dalga, fırtına. KÖK: ET *kōm*, ED 625b.

komlak (TA): Tü. şarap. KÖK: ET *kumlāk*, ED 628a.

kon- (GT, İM, TA, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. konmak, mola vermek için bir yere yerleşmek, inmek. KÖK: ET *kōn-*, **ko-n-*, ED 632a.

konağ (GT, İM, TA, EK, EZ): Tü. konuk, misafir. ÖRNEK: *konağ bol-GT103/13*. KÖK: ET *konak*, ED 637b **ko-n-ak*.

konağbay (EM): Tü. zengin misafir (özel ad).

konağla- (İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. misafir olmak. KÖK: *konağ+la-*, OTWF 429.

konak tarıĝ (İM): Tü. bir cins darı. KÖK: ET *konak, konok*, ED 637a-b.

konaklık (CC), konukluk (İM): Tü. gece kalınacak yer. KÖK: *konak+lık*, OTWF 121.

konan- (EZ): Tü. nimet sahibi olmak. KÖK: *kon-an-*, OTWF 584.

konaş (EK) → konşı.

konç (CC): Tü. ayak, bacak. KÖK: Kz. *konuş* “ayakkabının baldıra gelen kısmı” KHS 696.

kondrak (CC): Far. dinî törenler esasında yakılan kokulu ağaç.

kondur- (CC): Tü. konaklatmak, misafir etmek. KÖK: *kon-dur-*, OTWF 799.

konşı (GT) → konşı.

konukla- (GT, Kİ): Tü. misafir etmek, ağırlamak. KÖK: *konuk+la-*, OTWF 429.

konraĝu (İM), konruĝ (İM), konrav (CC) : Tü. zil, çingirak. KÖK: ET *konraĝu, konra-ĝu*, ED 640a.

konran- (CC): Tü. mırıldanmak.

konrav (CC) → konraĝu.

konruĝ (İM) → konraĝu.

konĝur (TA, EZ): Tü. üstü kırmızı altı beyaz; koyun gözlü. KÖK: ET *konur*, ED 639b.

konuzan kurt (İM): Tü. domuzlan böceĝi.

konşı (İM) → konşı.

konşılık (İM): Tü. komşuluk. KÖK: *konşı+lık*, OTWF 121.

konıla- (EZ) → künile-.

konş (EZ) → konşı.

konşı (TA, EM, CC), konaş (EK), konşı (GT), konşı (İM), konş (EZ), konuş (EM): Tü. komşu. ÖRNEK: *konşı bol-* GT 218/12, *konşı ayaĝı* GT 164/13. KÖK: ET *konşī*, ED 640b, *kon-şı*.

konukluk (İM) → konaklık.

konuş (EM) → konşı.

konuş- (BM, EZ) → kunuş-.

konuş- (Kİ): Tü. bir araya konmak, komşu olmak. KÖK: *kon-uş-*, OTWF 552.

konuz (BM), uĝuz (EZ): Tü. mayıs böceĝi. KÖK: ET *konūz*, ED 641a.

kop- (GT, İM, TA, Kİ, EZ, TA, İN, CC), **kob-** (BM): Tü. çıkmak, yetişmek, kalkmak, yükselmek. ÖRNEK: *fitne kop- GT 279 /2, yavuzlar arasında kopsa- GT 26/5*. KÖK: ET *kop-*, ED 580a.

kopar- (GT, İM, TA, Kİ, EZ), **kobar-** (BM, CC): Tü. koparmak, kaldırmak, yolmak. KÖK: *kop-ur-* OTWF 717.

koparul- (İM): Tü. yerinden sökülme. KÖK: *kopur-ul-*, OTWF 651.

koplan (EZ): Tü. kaplan.

kopmağlık (CC): Tü. öldükten sonra tekrar dirilmek. KÖK: *kop-mağ+lık*.

kopsa- (CC): Tü. ney ile ilâhi söylemek, şarkı söylemek. KÖK: ET *kopza-*, *kopuz-a-* ED 589a.

kopuz (İM), **kobuz** (TA): Tü. kopuz. KÖK: << ET *kopuz*, ED 588b.

kor- (Kİ) → *koru-*.

kor (EZ): Tü. ateş közü. KÖK: ET.

kora- (Kİ): Tü. eksilmek. KÖK: ET *kora-*, ED 645a, << ED *kor* ED 641b, *kor+a-*.

korgaşın (CC): Mo. kurşın.

korguy (CC): Tü. bülbül.

kork- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, Kİ, CC), **koruk-** (EZ): Tü. korkmak.

ÖRNEK: *korka yürü GT 36/2*. KÖK: ET *kork-*, ED 651b, **kork-k-*, OTWF 646.

korkak (EK, İN, KH, EZ): Tü. korkak. KÖK: *kork-ağ*, OTWF 40.

korkı (İM) → *korku*.

korkınç (İM), **korkunç** (MG, İM, CC), **korkünş** (EZ): Tü. korkulacak durum.

KÖK: ET *korkınç*, *korkunç*, ED 654b, *kork-ınç* OTWF 281.

korkmas (EM): Tü. korkmaz. KÖK: *kork-mas*, OTWF.

korkmazlık (İN): Tü. kormama durumu. KÖK: *korkmaz+lık*.

korku (GT, MG, İM, CC), **korkı** (İM): Tü. korku. KÖK: ET *korkuğ*, ED 654a, *kork-uğ*.

korkunç (MG, İM, CC) → *korkınç*.

korkunç (CC): Tü. korkak, alçak. KÖK: *kork-un-çı*.

korkut- (İM, EK, CC): Tü. korkutmak. KÖK: *kork-ut-*, *kork-it*, OTWF 776.

korkünş (EZ) → *korkınç*.

korkluk (EZ) → *horluk*.

koru- (EZ), **kor-** (Kİ): Tü. korumak. KÖK: ET *kor-*, ED 645b.

koruk (EZ): Tü. koruk. KÖK: ET *korığ*, *korı-g*, ED 652b, *korı-g*, OTWF 193.

koruğ (TA, EM): Tü. olmamış meyve, ham.

koruğ- (EZ) → **korğ-**.

korula- (TA): Tü. korumak, himaye etmek. KÖK: *korı-la-*, OTWF 429.

korulda- (EZ): Tü. horlamak. KÖK: *kor+ul+da-*, OTWF 455.

kos- (KS) → **koş-**.

koş (BM): Tü. fal. KÖK: ET.

koş- (Kİ, GT, İM, EK, EZ), **kos-** (KS): Tü. birleştirmek, yanyana getirmek, eklemek, katmak. ÖRNEK: *mu'temed kişilere koşup-* GT 201/2. KÖK: ET *koş-*, OTWF 670b.

koşdaş (BM): Tü. uşak. KÖK: *koş+daş*.

koşıcı (CC): Tü. şair. KÖK: *koş+ı+çıl*.

koşıl- (CC) → **koşul-**.

koşul- (İM, Kİ), **koşıl-** (CC): Tü. eklenmek, takılmak, birleşmek. KÖK: *koş- ul-*, OTWF 665.

kotağ (EZ): Tü. taşak. KÖK: bu sözcük tarihi kaynaklardan sadece Müh.'da "taşak, erkeğin yumurtası" anlamında *qoduq*, *qotaq* şeklinde geçmektedir. (Battal, 95b).

koğtar- (TA, EK, EM, EZ), **hotar-** (CC), **kağtur-** (BM), **kağtur-** (BM): Tü. yemeği bir kaptan diğer bir kaba dökmek, boşaltmak. KÖK: ET *kotur-*, ED 605a.

kotur (İN, CC): Tü. hasta, zayıf, yara. KÖK: ET *kotur*, ED 604a.

koturğan (TA): Tü. uyuz. KÖK: *kağtur-ğan*.

koturlu (CC): Tü. yaralı. KÖK: *kağtur+lu*.

kov- (GT, MG, İM, Kİ, EZ), **huv-** (CC): Tü. kovmak, izini sürmek. KÖK: ET *kov-* ED 580b.

kov (CC, EZ) → **kav**.

kova (İM): Mo kova.

kovah (CC): Tü. yaranın kabuğu. KÖK: *kov+ah*.

kovala- (EZ), **huvala-** (CC): Tü. kovalamak. KÖK: *kov-a-la-*.

kovan- (CC), **hovan-** (CC): Tü. sevinmek. KÖK: *kivan-*.

kovanç (CC): Tü. sevinç. KÖK: *kivan-ç*.

kovat (CC): Ar. güç, kuvvet.

kovra (CC): Tü. saman. KÖK: *kov+ra*.

kovla- (Kİ): Tü. çekiştirmek, gıybet etmek. KÖK: ET *kovla-*, *kov-la-*, ED 584b.

kovrun- (EZ): Tü. kavrulmak. KÖK: *kağur-un-*.

kovun (EZ) → kavun.

kovur- (EZ) → kavur-.

kovurdağ (EZ): Tü. kakırdak. KÖK: *kağur-dağ*.

kovurluk (EZ): Tü. kavurga. KÖK: *kağur-luk*.

kovuş (MG, CC): Tü. kovuk, boş. KÖK: ET *koğuş*, ED 613b.

kovuş- (CC): → kavuş-.

koy (GT, MG, İM, CC, EZ) → koyun.

koy- (GT, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, CC, EZ), ko- (İN, KS, KH): Tü. bırakmak, koymak, indirmek. KÖK: ET *kōd-*, ED 595b.

koyan (İM, TA, BM, CC), kıyan (EZ): Tü. tavşan. KÖK: ET *koyan*, *kodan*, ED 678a.

koygaş- (CC): Tü. koyun koyuna uyumak. KÖK: *koy+gaş-*.

koyma- (EZ): Tü. yüz çevirmek, engel olmak.

koymıç (CC): Tü. kuyruk sokumu kemiği. KÖK: Kz. *kuymuşak* “kuruk sokumu kemiği” KHS722b.

koyul- (İM, CC): Tü. koyulaşmak. KÖK: << ET *koyuğ*, ED 676b, *kod-ul-*.

koyın (İN) → koyun.

koyun (İM, TA, EK, EM, BM, EZ), koyın (İN): Tü. koyun. KÖK: ET *koñ*, ED 631a.

koyun (EZ): Tü. elbisenin içi, koyunu, koltuğa doğru kısmı. KÖK: ET *koñ*, ED 631b.

koyun- (İM): Tü. su dökünmek. KÖK: ET *kud-*, ED 596a, *kud-un-*.

koz (GT, İM, TA, EM, İN, KH, CC, EZ): Far. ceviz.

kozak (EZ): Tü. kozak.

kozar (İM): Tü. cam.

koğalış- (CC): Tü. karıştırmak, deşelemek. KÖK: *koğalış-l-ış-*.

koğar- (EZ): Tü. sözü çevirmek. KÖK: Kz. *koğar-* “dokunmak, yerinden oynatmak” KHS 681a. *koğar-r-*.

koz halvası (EM): Tü. ceviz helvası.

kozi (EM, BM, CC) → kuzı.

koz işi (EM): Tü. ceviz içi.

kozu (TA) →kuzı.

köbek (İM, EM, KS, EZ), göbek (TA): Tü. göbek. KÖK: ET *köbek*, ED 688b.

köbek (BM) → köpük.

köbelek (EZ): Tü. çoban köpeği.

köbö- (CC): Tü. şişmanlamak, kilo almak, artmak. KÖK: *köp+ö-*, OTWF 440.

köbür (EM) → köprüg.

köbürçük (EZ) Tü. köpük. KÖK: *köp+ür-çük*.

köç- (GT, İM, TA, EK, Kİ, BM, CC), köş- (EZ): Tü. göçmek. ÖRNEK: *köçüp kit-GT 205/12, 355/9*. KÖK: ET *köç-*, ED 693a.

köç (BM), göc (İN): Tü. göç. KÖK: ET *köç*, ED 693a.

köçe (EZ): Tü. bulgur. KÖK: Kz. *köje*.

köçiken (BM) → köçken.

köçken (TA, Kİ), köçiken (BM): Tü. kartal. KÖK: ET *köçgün, köç-gün*, ED 697a.

köçür- (CC): Tü. göçürmek. KÖK: *köç-ür-*, OTWF 717.

köfük (EM): Tü. tüylü köpek. KÖK: *köpek*.

kög (EZ) → kök.

kögem, kögen (EZ): Tü. görev eriği. KÖK: *kök+em*.

kögen (CC): Tü. kuzu ve oğlakları boynundan bağlamak için özel yapılan ip. KÖK: ET *kögen*, ED 712a.

kögenek (EZ): Tü. samur denen hayvan.

köger- (GT) → köker-.

kögerçin (GT, İM) → kögerçün.

kögerçün (İM), kögerçin (GT, İM), kökerçin (EZ), kügerçin (EM, BM), kügürçin (CC), kükrecin (EK), küverçin (TA), ökerçin (EZ): Tü. güvercin. KÖK: ET *kögürçgün*, ED 713b.

kögüs (GT, MG, TA, EM, CC), köküs (İM, EK, EZ), gögüs (KH), göğüs (İN): Tü. göğüs. KÖK: ET *kögüz*, ED 714a.

kök I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, KS, BM, CC, EZ), kög (EZ), gök (İN, KH): Tü. 1. gök 2. yeşil, gök rengi, mavi. ÖRNEK: *kökden in GT 316/1, köklerde çık- GT 320/3, köklerde yet- GT 173/1*. KÖK: ET *kök*, ED 708b.

kök II (GT, TA, BM): Tü. kök, asıl, esas. ÖRNEK: *köki yaman bol- GT 277/12, kökin kes- GT 62/3*. KÖK: ET *kök*, ED 708a.

kök III (TA): Tü. döl suyu. KÖK: ET.

kökçek (MG, İM, EZ): Tü. iyi, güzel.

köker- (EZ), köger- (GT), göger- (İN, KH) : Tü. küflenmek, göğermek, morarmak.

KÖK: ET *köker-*, *kök+er-*, ED 713a.

kökerçin (EZ) → kögerçün.

kökdeş (EZ): Tü. bir kökten olan. KÖK: *kök+deş*.

köken (TA): Tü. şeftali.

kökle- (Kİ): Tü. kökleşmek. KÖK: ET *kökle-*, ED 711a *kök+le-*.

kökli (EZ): Tü. kökü olan, asil. KÖK: *kök+li*.

köklük (İM): Tü. nesep, soy sop. KÖK: *kök+lük*.

kökrek (TA): Tü. kadavra, ceset. KÖK: *kök+rek?*.

kökürdeş (TA): Tü. süt kardeşi. KÖK: ET *kögüz*, ED 714a-b, *köğü* > *kökür+deş*.

kökürmek (EM) → kökremek.

köküs (İM, EK, EZ) → kögüs.

köl (İM, TA, CC, EZ): Tü. göl. KÖK: ET *köl*, ED 715a.

köl- (Kİ): Tü. kuzuyu keserken ayaklarını bağlamak. KÖK: ET *köl-*, ED 715b.

kölçük (İM): Tü. küçük göl. KÖK: *köl+çük*, OTWF 357.

kölege (KS, CC) → kölige.

kölek (TA) → kölige.

köletke (GT, EZ) → kölige.

kölge (GT, TA, EM) → kölige.

kölgeç (EZ): Tü. başa sarılan nesne. KÖK: *kölige+ç*.

kölige (İM), kölege (KS, CC), kölek (TA), köletke (GT, EZ), kölge (GT, TA, EM), kölgey (EK, BM): Tü. gölge. ÖRNEK: *k. eylemek*. KÖK: ET *kölige*, *köli-ge*, ED 718a.

köligelen- (İM): Tü. gölgelenmek. KÖK: *kölige+len-*.

köligelik (İM): Tü. gölgelik. KÖK: *kölige+lik*.

kölgey (EK, BM) → kölige.

kölük (İM, TA): Tü. yük ve binek hayvan. KÖK: ET *kölük*, *köl-ük*, ED 717b.

köm- (MG, İM, TA, EK, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. gömmek. KÖK: ET *köm-*, ED 721b.

kömil- (İM) → kömül-.

kömkök (EK, EM), köngök (EM), künkök (TA): Tü. masmavi. KÖK: *köm+kök*.

kömlek (EK, EM, EZ) → köñlek.

kömül- (İM, CC), kömil- (İM): Tü. gömülmek. KÖK: ET *kömül-*, ED 722b *köm-ül-*, OTWF665.

kömül (EM) → köñül.

kömüldrük (CC) → kömüldürük.

kömüldürük (MG, TA), kömüldrük (CC): Tü. at göğüslüğü. KÖK: ET *könüldürük*, * *kömül+ dürük*, ED 722b , OTWF 104.

kömür (GT, İM, TA, EM, KS, CC, EZ), kemür (BM): Tü. kömür. KÖK: ET *kömür*, ED 723a *köñ-ür*, OTWF 390.

kömürçi (EM): Tü. kömürçü. KÖK: *köñür+çi*.

kön I (GT, EZ): Tü. deri, gön, kösele. KÖK: ET *kön*, ED 725a.

kön II (EK) → köñül.

könçek (İM, TA, EK, EM, CC, EZ) → köñçük.

könçekli kedik (İM): Tü. ayaklarında pelerine benzeyen tüyleri olan bir hayvan.

könçekli kögercin (İM): Tü. paçalı güvercin.

könçük (İM) , kürünçük (TA), könçek (İM, TA, EK, EM, CC, EZ), göncük (İH): Tü. cep; pelerin gibi omuza alınan bir elbise. KÖK: ET *könçük*, ED 728a.

könder- (MG, İM, KI, BM, CC, EZ), köndür- (İM, KH): Tü. bırakmak, göndermek; yakmak. KÖK: ET *köndger-*, **könt-ger-*, ED 730a.

köndür- (İM, KH) → könder-.

köne (EZ) → kene I.

könel- (CC): Tü. bir şeye kabiliyeti olmak, becermek.

könen- (CC, EZ): Tü. nimet sahibi olmak, bezenmek, süslenmek. KÖK: Türkmencede *gönen-* “zevk almak, haz almak; bir şeyin tadını çıkarmak” kelimesi mevcuttur (TrkmTS., 1995, 292a). Eski Anadolu Türkçesi’nde “süslenmek, giyinip kuşanmak” anlamında *donanmak* / *tonanmak* kelimeleri bulunur (TTS IV, 4520).

köñkök (EM) → kömkök.

köñlek (GT, İM, TA, EZ), kömlek (EK, EM, EZ), kövlek (CC): Tü. gömlek. ÖRNEK: *köñlek içinde GT 326/9*. KÖK: ET *köñlek*, *köñle-k*, ED 732a.

köñül (GT, MG, İM, TA, KS, CC), kön (EK), kömül (EM), göñül (İN): Tü. gönül, kalp. ÖRNEK: *köñül al- GT 244/7*, *köñül ber- 46/8, 155/8, 233/13*,

könül lerin yık- GT293/9 , *könüllerin ağırt-* GT 169/12. KÖK: ET *könül*, ED 731b.

könülsiz (İM): Tü. gönülsüz, inanmadan. KÖK: *könül*+*siz*.

köni (GT, İM, CC): Tü. doğru. ÖRNEK: *köni bol-* GT 50/9, 274/7, *köni yol* GT 50/10, 81/8. KÖK: ET *köni*, *kön-i*, ED 726b.

könilik (GT) könülük (CC): Tü. doğruluk. ÖRNEK: *könilik üstüne* GT 26/11. KÖK: *köni*+*lik*.

könül- (İM): Tü. doğru yola girmek. KÖK: *kön-ül-*, OTWF 665.

könülük (CC) → könilik.

köp (GT, MG, İM, TA, CC, EZ): Tü. çok. ÖRNEK: *köp bol-* GT 342/7, *köp türlü* GT 5/6, 21/6, 36/3, 256/2. KÖK: ET *köp*, ED 686b.

köp- (EZ): Tü. taşmak. KÖK: ET *köp-*, ED 687a.

köpek it (TA, BM): Tü köpek.

köpi- (Kİ): Tü: astarlı elbiseyi pamukla doldurmak. KÖK: ET *kübi-*, ED 687b.

köpkök (EK): Tü: masmavi. KÖK: *köp*+*kök*.

köplük (İM), köplük (İM): Tü. çokluk, fazlalık. KÖK: *köp*+*lik*.

köplük (İM) → köplik.

köpri (TA, BM, EZ) → köprüg.

köprü (CC) → köprüg.

köprüg (İM), köpri (TA, BM, EZ), köprü, (CC), köbür (EM): Tü. köprü. KÖK: KÖK: ET *köprüg*, *köpür-üg*, ED 690b.

köpük (İM, EM, EZ), köbek (BM): Tü. köpük. KÖK: ET *köpük*, *köp-ük*, ED 689a.

köpükle- (GT): Tü. köpüklenmek. KÖK: *köpük*+*le-*.

köpür- (Kİ): Tü. köpürmek. KÖK: ET *köpür-*, *köp-ür*, ED 691a, *köp-ir-*, OTWF 537.

kör I (GT, MG, İM, EK, BM, CC, EZ): Far. kör, görmeyen. ÖRNEK: *közi kör ol-* GT 293/12.

kör II (CC, EZ), gör (BM): Far. mezar, kabir.

kör- (GT, MG, İM, TA, EK, KS, Kİ, BM, CC), gör- (İN, KH): Tü. görmek. ÖRNEK: *hoş kör-* GT 32/5, 96/13, 97/2, *imgek kör-* GT 64/13, *tüş kör-* GT 221/6. KÖK: ET *kör-*, ED 736a.

kördür- (Kİ): Tü. göstermek. KÖK: *kör-dür-*.

köre (GT, MG): Tü. göre (edat). ÖRNEK: *cemāline köre* GT 224/5.

körgüz- (GT, MG, EK, Kİ, CC), **körkez-**, **körküz-**, **körset-** (EZ), **körküz-** (İM):

Tü. göstermek. KÖK: *kör-güz-*.

köri (EM) → kövrüv.

körin- (MG, BM) → körün-.

körk (GT, MG, CC), **görk** (İH), **körük** (CC): Tü. güzellik. ÖRNEK: *ağaç körki*

GT 187/11, dildār körkin kör- GT 225/13. KÖK: ET körk, kör-k, ED 741a.

körke-bay (GT): Tü. güzel.

körkez-, **körküz-**, **körset-** (EZ) → körgüz-.

körkli (GT, MG, CC) → körklüg.

körklü (CC) → körklüg.

körklüg (MG), **körkli** (GT, MG, CC), **körklü** (CC), **körükli** (EZ): Tü. güzel.

KÖK: ET *körklüg*, ED 743a, *körk+lüg* OTWF 225.

körksizlik (CC): Tü. çirkinlik. KÖK: *körksüz+lük* OTWF 138.

körksüz (CC), **görksüz** (İN, KH), **körüksüz** (GT): Tü. çirkin. KÖK: ET *körksüz*,

ED 743b *körk+süz*, OTWF 225.

körküz- (İM) → körgüz-.

körle- (CC): Tü. horlamak, horuldamak. KÖK: *kör+le-*.

körövül (CC): Tü. kale duvarı, set. KÖK: *kör-ö-vül*, OTWF651.

körpe (CC): Tü. yorgan. KÖK: ET *körpe*, ED 737b.

körse- (Kİ): Tü. bir kadınla yatmak istemek, şehvetlenmek. KÖK: ET *körse-*, *kör-gse-*, ED 746b *kör-gse-*, OTWF 527.

körük (CC) → körk.

körükli (EZ) → körklüg.

körüksüz (GT) → körksüz.

körül -(İM): Tü. görülmek. KÖK: *kör-ül-*, OTWF666.

körümlü (CC): Tü. güzel, hoş giden. KÖK: *kör-üm+lüg* OTWF 374.

körün- (GT, MG, İM, Kİ, CC), **körin-** (MG, BM), **görin-** (KH), **görün-** (İN): Tü. görünmek. KÖK: ET *körün-*, *kör-ün-*, ED 746a, *kör-ün-*, OTWF 607.

körövse- (CC): Tü. görmek istemek. KÖK: *kör-üvse-*, OTWF 529.

körüş- (GT, İM, Kİ): Tü. görüşmek, selamlaşmak. KÖK: ET *körüş-*, *kör-üş-*, ED 747a, *kör-üş-*, OTWF562.

köse (İM, TA, EK, EM, EZ): Tü. sakalı olmayan. KÖK: Kz. *köse* “köse” (Bayniyazov-Bayniyazova, 504a).

köse- (Kİ): Tü. ateşi karıştırmak. KÖK: *kösä-*, VEWT 293a.

kösegi, kösev (EZ), kösöv (CC): Tü. eğseren, ıskara, ateşi canlandırmak için kullanılan gereç. KÖK: *köse-gi*, OTWF 162.

köskuban (İN): Ar. sol baş parmağa takılan yüzük.

kösnüyüptür (EZ): Tü. kısır.

kösöv (CC) → kösegi.

kötebek (EZ), köstek (EZ): Tü. kötebek. KÖK: TT kötebek.

köstekle- (EZ): Tü. kösteklemek. KÖK: *köstek+le-*, OTWF 429.

köster- (KS, Kİ, KH, BM), göster- (İN, KH): Tü. göstermek. KÖK: *köz +ter-*, OTWF 799.

kösül- (CC): Tü. ayak uzatarak oturmak. KÖK: ET *kösül-*, **kös-ül-*, ED 750a, *kös-ül-*, OTWF 689.

kösürükle- (CC): Tü. atın ayağına zincir takmak. KÖK: ET *kösruk*, *kösür-ük+le-*, ED 751b.

kösüz temek (BM): Tü. kötebek.

köş- (EZ) → köç-.

köşegen (CC): Tü. dantelâlı yatak perdesi. KÖK: ET *köşige*, *köşi-ge*, ED 753b.

köşek (TA, BM, EZ): Tü. deve yavrusu. KÖK: ET *köşek*, ED 753b.

köşene (EZ): Tü. kubbe.

köşk (EZ): Far. köşk, saray. KÖK: ET.

köt I (İM): Tü. Mak'ad.

köt II (TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. oturak yeri, kış. KÖK: ET *köt*, ED 700b.

kötek (KS): Tü. kış. KÖK: *köt+ek*, OTWF 40.

köten (EZ): Tü. ham deri. KÖK: *köt+en*.

köter- (GT, İM) → kötür-.

köteril- (İM) → kötrül-.

kötert- (İM): Tü. taşımak. KÖK: *köter-t-*, OTWF 760.

köterül- (İM) → kötrül-.

kötle- (Kİ, EZ): Tü. arkasını kullanmak. KÖK: *köt+le-*, OTWF 429.

kötlen- (EZ): Tü. götlenmek. KÖK: *köt+len-*, OTWF 509.

kötrem (İM) → kötürem.

kötrül- (İM), kötürl- (GT, MG), köteril- (İM), köterül- (İM), kötürül- (CC): Tü. kaldırılmak. KÖK: ET *kötrül-*, *kötür-ül-*, ED 706b, *kötr-ül-*, OTWF 316.

kötür- (GT, MG, İM, TA, EK, Kİ, KH, CC, EZ), **köter-** (GT, İM), **götür-** (İN, KH): Tü. kaldırmak, götürmek, taşımak, yükseltmek. KÖK: ET *kötür-*, ED 706a.

kötürem (CC), **kötrem** (İM): Tü. eli ayağı tutmayan, zayıf, yağsız. KÖK: *kötr-üm*, OTWF296.

kötürl- (GT, MG) → kötrül-.

kötürül- (CC) → kötrül-.

kövde (EZ), **kevde** (TA, EM), **gevde** (İN), **gövde** (KH, İH): Tü. gövde. KÖK: ET *kövdöñ, kövre*, ED 688a , *kövdüñ, kövrä*, OTWF 156.

kövlek (CC) → köñlek.

kövrük (CC): Tü. kükürt.

kövröv (BM), **köri** (EM): Tü. davul. KÖK: ET *körük, körü-k*, ED 741b.

kövüz (CC) → kiyiz.

köy (TA): Far. köy.

köy (TA): Far. köy.

köy- I (TA): Tü. eğlenmek, durmak. KÖK: ET *kūd-*, ED 701a-b.

köy- II (EZ, İM) → küy-.

köydür- (İM, CC) → küydür-.

köydürül- (İM): Tü. yaktırmak. KÖK: *küñ-dür-ül-* , OTWF 651.

köyeg (İM): Tü. mantar. KÖK: ET *küyēg*, ED 754b.

köyin- (BM): Tü. acımak, esirgemek. KÖK: *küñ-in-*, OTWF584.

köynük (İM) → köyük.

köyük (EZ), **köynük** (İM): Tü. yanmış, yanık. KÖK: *küñ-ök*, OTWF 240.

köyündür- (TA, KH, EZ): Tü. yakmak, dağlamak. KÖK: *küñ-ün-dür*.

köz I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, CC, EZ), **göz** (İN, KH, İH): Tü. göz. ÖRNEK: *köz tik-* GT 73/6, *köz yum-* GT 177/12, 193/10, 316/6 , *köz bebegi* GT 264/2. KÖK: ET *kōz*, ED 756b.

köz II (GT, BM, EZ): Tü. hor. ÖRNEK: *ot söndürüp köz koy-* GT 25/10. KÖK: ET *kōz*, ED 756b.

köz III (TA, EM, KS): Tü. kaynak. KÖK: ET *kōz*, ED 756b.

közen (İM, EZ) → küzen.

közenek (EZ): Tü. yaşmak. KÖK: *köz+en-ek*.

közeri (BM): Tü. casus. KÖK: *köz+eri*.

közet- (GT, EZ): Tü. gözetmek, kollamak. KÖK: ET *közed-*, *köz+et-*, ED 758a.

közetçi (EZ): Tü. gözetçi. KÖK: ET *közetçi*, *közet-çi*, ED 758b.

közgi (EK, EM) → közgü.

közü (GT, İM, TA, EM), közgi (EK, EM), küzü (CC): Tü. ayna. ÖRNEK:

karanğu közgüde baq- GT 341/13. KÖK: ET közñüg, köz+ün-üg, ED 761b.

közüçi (EM): Tü. aynacı. KÖK: *közü+çi*, OTWF 110.

közüçilik (GT): Tü. aynacılık. ÖRNEK: *közüçilik et- GT 109/5. KÖK:*

közüçi+lik.

közin- (TA) → közün-.

közle- (GT, MG, TA, Kİ, EZ), gözle- (İN): Tü. gözetlemek, nişan almak. KÖK:

köz+le- OTWF 440.

közlen- (GT): Tü. közlenmek (ateş). ÖRNEK: *fitneniñ otı közlenip turur GT 257/13.*

KÖK: *közle-n-*.

közlü (İM, TA), gözli (İN), gözlü (İN, KH): Tü. gözlü, gören. KÖK: *köz+lü*, OTWF

108.

közsiz (TA, EK, CC) → közsüz.

közsüz (GT, İM), közsiz (TA, EK, CC): Tü. gözsüz, kör. KÖK: ET *közsüz*, ED

762b, *köz+süz* OTWF 88.

közüm (BM): Tü. gözüm. KÖK: *köz+üm*.

közün- (KS), közin- (TA): Tü. görünmek, ortaya çıkmak. KÖK: ET *közüün-*, ED

762a, *köz+ü-n-*, OTWF 607.

kristian (CC): Tü. Hristiyan.

ķū‘ (İN): Ar. baş parmak ile bilek arası.

ķubar- (Kİ): Tü. bozarmak, benzi toprak ve toz rengine dönüşmek. KÖK: *ķub+ar-*,

OTWF499.

ķubas (BM): Tü. köpek. KÖK: *kubas*.

kubbe (GT, İM): Ar. kubbe.

ķubḥ (GT): Ar. çirkinlik. ÖRNEK: *ķubḥ müşāhedesi GT 238/2.*

ķuburçuk (CC) → ķabarçak.

ķucaķla- (EZ) → ķucaķla-.

ķuç- (GT, TA, Kİ, BM, CC), ķoç- (İM, EZ): Tü. kucaklamak, kuçmak. KÖK: ET

ķuç-, 590a.

kuşak (EZ), kuçuk (TA), kuşak (TA, EK): Tü. kuşak. KÖK: ET *kuşak*, *kuç-ak*, ED 591a, OTWF 297.

kucakla- (İM, Kİ, EZ), kucakla- (EZ): Tü. kucaklamak. KÖK: ET *kucakla-*, ED 591b, *kuçak+la-*.

kucaklaş- (İM): Tü. kucaklaşmak. KÖK: *kucakla-ş-*.

kuçuk (TA) → kuşak.

kudret (GT, İM): Ar. kudret, varlık, zenginlik. ÖRNEK: *kudret ili GT 176/7*.

kuduk (TA, EK, EM) → koduk.

kudüs (GT): kudüs. ÖRNEK: *kudüs yazıları GT 134/10*.

küfe (GT): küfe şehri. ÖRNEK: *küfe cāmi 'i GT 179/13*.

kuggasa (BM): Tü. defter.

kugu (EZ), kuv (BM): Tü. kugu kuşu. KÖK: ET *kuğū*, ED 609b.

kul (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, CC, EZ): Tü. kul, köle. ÖRNEK: *kul bol-GT 225/8, 229/4*. KÖK: ET *kul*, ED 615a.

kula (TA): Tü. siyahla karışık sarı. KÖK: ET *kulā*, ED 617a.

kula (CC): Tü. terk edilmiş yer, bozkır. KÖK: Kz. *kula tüz* “bozkır”, KHS 1168b.

kulaç (TA, BM), kulaş (EZ): Tü. kulaç. KÖK: ET *kulaç*, ED 618a *kul+aç*, OTWF 59.

kulağ (TA, EK, KS) → kulak.

kulağı uzun (TA): Tü. eşek.

kulağuz (TA) → kulavuz.

kulağuzla- (TA) → kulavuzla-

kulağ (GT, MG, İM, EM, İN, KS, KH, CC, EZ), kulağ (TA, EK, KS) DİL: Tü. kulak. ÖRNEK: *kulağ koy- GT 73/6, kulağ tut- GT 44/12*. KÖK: ET *kulkak*, ED 621a.

kulağısız (İM): Tü. kulağı olmayan. KÖK: *kulağ+sız*, OTWF 131.

kulampara (EZ): Tü. oğlancı. KÖK: Bu kelime ne tarihî ne de Çağdaş Kıpçak kaynaklarında yer almamaktadır.

kulamşa (EZ): Tü. puşt. KÖK: ET *kulam+şa* (F).

kulan (BM), kolan (TA, EK, EM, CC, EZ), bulan (EZ) : Tü. yabancı eşek. KÖK: ET *kulān*, ED 622b.

kulan (EZ): Tü. seyrek ve eğri dişli.

kulağ (İN): Tü. köstek, bukağı. KÖK: ET *kolan*, ED 622b.

ķulař (EZ) → ķulaķ.

ķulatuz (EZ): Tũ. kır, sahara. KÖK: *ķula+tuz*.

ķulavuz (GT), ķulaġuz (TA): Tũ. kılavuz. ÖRNEK: *ķulavuz bol- GT 346/8*. KÖK: ET *ķulāwuz*, ED 617b.

ķulavuzla- (Kİ), ķulaġuzla- (TA): Tũ. kılavuzluk etmek. KÖK: *ķulavuz+la-*, OTWF 121.

ķulduramak (EZ): Tũ. gürültũ yapmak. KÖK: *ķuldur+a-mak*, OTWF 418.

ķullan- (İM): Tũ. kũle olarak kullanılmak. KÖK: *ķul+lan-*.

ķullık (KS) → ķulluk.

ķulluk (GT, İM, CC), ķullık (KS): Tũ. kulluk, kũlelik. KÖK: ET *kulluk*, ED 620b.

ķullukķı (CC): Tũ. hizmetķi, hademe. KÖK: *ķul+luk+ķı*, OTWF 110.

ķulna- (Kİ) →ķulunla-.

ķulub (GT): Ar. kalpler.

ķulun (TA): Tũ. bir yaşındaki tay. KÖK: ET *ķulun*, ED 622b.

ķulunķak (TA): Tũ. kũķũk tay. KÖK: *ķulun+ķak*, OTWF 47.

ķulunla- (CC), ķulna- (Kİ): Tũ. kulunlamak. KÖK: ET *ķulunla-*, ED 624b, *ķulun+la-*, OTWF 441.

ķum I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tũ. kum. ÖRNEK: *ķum iķinde GT175/13*. KÖK: ET *kum*, ED 625b.

ķum II (TA, BM): Tũ. semer. KÖK: ET *kũm*, ED 625a.

ķum III (TA) → ķom.

ķuma (İM, EM, CC, EZ): Tũ. evli kadının ũzerine gelen kadın. KÖK: Tr. kuma.

ķumār (İM): Ar. kumar.

ķumartķı (CC): Tũ. vasiyetname, miras. KÖK: ET *humaru* ED 628b.

ķumāř (GT, İM, İN, KS) DİL: Ar. kumaş, eşya. ÖRNEK: *ķumāř al- GT 150/7, yeġi ķumāř biķ- GT 186/11*.

ķumeri (TA): Tũ. Kumeri (ũzel ad).

ķumġa, ķumġan (EZ): Tũ. ibrik. KÖK: ET *kumġān*, ED 627b.

ķumrusķa (EZ) → ķumursķa.

ķumursķa (TA), ķumrusķa (EZ), ķumurusķa (EM) ķurunķuķa (EZ): Tũ. karınca, cũce. KÖK: ET *kumursġā*, ED 628b **kurmus+ġa*, OTWF 84.

ķumurusķa (EM) → ķumursķa.

kũn (GT): Far. kıķ, makat. ÖRNEK: *kũn ġar GT 310/6*.

ķun (CC): Tũ. gũĉ, kuvvet, erk. KÖK: ET *hũn* ED 631b.

ķuna (EZ): Mo. iki yaşındaki öķũz yavrusu. KÖK: Mo *ķuna(n)* “iki yaşındaki hayvan” L 586a.

ķunaĉın (İM): Mo. ũĉ yaşına girmiş dişi buzağı. KÖK: Mo *ķunacin* “ũĉ yaşındaki inek” L 586a.

ķunan (TA): Mo. ũĉ yaşındaki tay.

ķunlanĉı ķısraķ (TA): Tũ. dũl veren ķısraķ.

ķunũd (KS): Ar. yatsı namazından sonra kılınan ũĉ rekatlık namazda okunan dua.

ķunuř- (Kİ), ķonuř (BM, EZ): Tũ. saldırmak, baskı, hũcum, yağma yapmak. KÖK: ET *ķunuř-*, ED 640b, *ķun-uş-*, OTWF 563.

ķunũt (İM): Ar. yatsı namazından sonra kılınan ũĉ rekatlık namazda okunan dua.

ķur I (İM, TA): Tũ. kuşak. KÖK: ET *ķur*, ED 642a.

ķur II (TA): Tũ. zarar. KÖK: ET *ķũr*, ED 641b.

ķur- I (GT, MG, İM, İN, Kİ, EZ) → ķurı-

ķur- II (TA, Kİ, CC): Tũ. kurmak, ok atmak, tuzak kurmak, açmak. ÖRNEK: *tuzak ķur- GT 330/12, 336/9, ya ķur- GT 296/8, 324/11*. KÖK: ET *ķur-*, ED 643a.

ķur ‘a (İM): Ar. kura, ad ĉekme.

ķuraķ (BM) → ķurğak.

ķuraklık (GT): Tũ. kuraklık. KÖK: *ķurı-aķ+lık*, OTWF 121.

ķur’ ān (GT, EK, KS), ķur’en (İM): Ar. Kur’an-ı Kerim. ÖRNEK: *ķur’ ān ĥatmet- GT 273 /13, ķur’ ān oķu- GT 223/9, 224/1, 228/6*.

ķurbağa (TA, İN, KH, EZ), ķurbuğa (EM, BM): Tũ. kurbağa. KÖK: ET *ķurbaka*, *ķur+baka*, ED 646b.

ķurbān (GT, İM, CC): Ar. kurban. ÖRNEK: *ķurbān bayramı GT 84/5, ķurbān kıl- GT 2733/13*.

ķurbānlık (İM): Ar+Tũ. kurban edilecek hayvan. KÖK: *ķurbān+lık*.

ķurbet (GT, İM): Ar. yakınlık (Allaha).

ķurbuğa (EM, BM) → ķurbağa.

ķurĉ (TA, CC): Tũ. ĉelik. KÖK: ET *ķurĉ*, ED 647a.

ķurdař (İM): Tũ. akran, aynı yaşta olan. KÖK: ET *ķur*, ED 642a, *ķur+daş*, OTWF 119.

ķurdeřini (EZ): Tũ. bir ĉeřit hastalık.

ķur’en (İM) → Kur’ ān MANA: Kur’an-ı Kerim.

ķureyř (İM): Ar. H. peygamber’in mensup olduğu Arap kabilesi.

ķureyři (İM): Ar. Kureyşli.

ķurķaķ (CC), ķuraķ (BM): Tü. kuru. KÖK: ET *ķurķak*, ED 653b, *ķurı-ķaķ*, OTWF 195.

ķurķan (TA, CC, EZ): Tü. kale; mezar, türbe. KÖK: Kz. *ķurķan* “mezar” KHS701a.

ķurķařın (EK, EZ), ķurķařun (İM, TA), ķurķuřın (EM), ķurřun (TA, BM, EZ) : Mo. kurşun. KÖK: ET *ķoruķjīn*, ED 656b.

ķurķařun (İM, TA) → ķurķařın.

ķurķařunla- (İM): Tü. kurşunlamak. KÖK: *ķurķařun+la-*, OTWF 429.

ķurķun (BM): Tü. türbe. KÖK: → ķurķan.

ķurķuřın (EM) → ķurķařın.

ķurķař (EZ): Tü. atmaca kuşu. KÖK: bu kelime kaynaklarda yer almamaktadır.

ķurı- (İM, Kİ), ķur- (GT, MG, İM, İN, Kİ, EZ): Tü. kurumak. KÖK: ET *ķurī*, ED 646a.

ķurı, ķuru (GT, İM, EM) → ķuruĝ.

ķurıtıl- (İM) → ķurtul-.

ķurıtul- (İM, KS) → ķurtul-.

ķuru üzüm (BM): Tü. kuru üzüm.

ķurķum (KH): Tü. Hint safranı.

ķurla (GT, MG, İN, CC): Tü. defa, kere. ÖRNEK: *bir ķurla GT 216/9*. KÖK: *ķur+la-*, OTWF 407.

ķurma (TA, EK, BM): Tü. hurma.

ķurman (EZ): Tü. sadak.

ķurř(İM): Ar. yuvarlak şey.

ķurřa (GT): Ar. kurs, görünen yuvarlak ve düz yüz. ÖRNEK: *ķüneř ķurřası dururlar GT 310/10*.

ķursak (TA, BM, CC, EZ): Tü. kursak. KÖK: ET *ķuruĝsāk*, ED 657b.

ķurřovla- (CC): Tü. baĝlamak. KÖK: *ķurřov+la-* OTWF 429.

ķurřun (TA, BM, EZ) → ķurķařın.

ķurt I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, BM): Tü. kurt. ÖRNEK: *ķurt ve ķuř GT 43/12*. KÖK: ET *ķurt*, ED 648a.

ķurt II (TA, EM, CC, EZ): Tü. kurt, solucan. KÖK: ET *ķurt*, ED 648a.

ķurtar- (GT, İM) → ķutķar-.

ķurtķa (CC), **uruttķa** (EZ): Tü. yaşlı kadın. KÖK: ET *ķurtġā*, ED 648b, *ķurt+ka*, OTWF 84.

ķurķul- (MG, İM, İN, Kİ, KH, EZ), **ķurıtıl-** (İM), **ķurıtul-** (İM, KS), **ķurutul-** (İM), **ķuttul-** (CC), **ķuķul-** (GT, İM, TA, Kİ, EZ): Tü. kurtulmak. KÖK: ET *ķurtul-*, ED 650a, *ķutr-ul-*, OTWF 667.

ķurķuman (EM): Tü. bezelye.

ķuru (GT, İM, TA, İN, KH, CC, EZ) → ķuruġ.

ķuru- (İM, İN, KS, KH) → ķurı-.

ķuruġ (İM), **ķurı**, **ķuru** (GT, İM, EM, TA, İN, KH, CC, EZ): Tü. kuru. KÖK: ET *ķuruġ*, ED 652b, *ķurı-g* OTWF 194.

ķuru hurma (EM): Tü. kuru hurma.

ķuru inķir (EM): Tü. kuru incir.

ķuruluk (İN, KH): Tü. kuruluk. KÖK: *ķurug+luķ*, OTWF 121.

ķurumuş (KH): Tü. kurumuş. KÖK: *ķurı-mış*, OTWF.

ķuru tirek (EM): Tü. kuru ağaķ.

ķuru yet (EM): Tü. kuru et.

ķuru yüzüm (EK, EM): Tü. kuru üzüm.

ķurul- (EZ): Tü. örtölmek, oturmak, ikamet etmek. KÖK: *ķur-ul-*, OTWF 651.

ķurum (CC): Tü. is, kurum. KÖK: Kz. *kara korum*.

ķurunķuķa (EZ) → ķumursķa.

ķurut- (GT, İM, İN, KH, BM): Tü. kurutmak. ÖRNEK: *buġazını ķurut*-GT 242/12.
KÖK: *ķuru-t-*, OTWF 194.

ķurut (TA, BM, EZ): Tü. kurut, kurutulmuş yoġurt. KÖK: ET *ķurut*, ED 648a, *ķurı-t*, OTWF 309.

ķurutul- (İM) → ķurķul-.

ķurvalı (EZ): Tü. kavlıķ. KÖK: *ķurva?+lı*.

ķūs (GT): Far. ķös, büyük davul. ÖRNEK: *ķarb ķūsiniķ üni* GT 296/11.

ķuş- (İM, TA, EK, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. kusmak. KÖK: ET *ķus-*, ED 666a.

ķuşķaķ (EZ): Tü. kusulmuş şey. KÖK: *ķus-kak*, OTWF394.

ķuşķun (TA) → ķuyşķan.

ķustur- (İM): Tü. kusturmak. KÖK: *ķus-tur-*, OTWF799.

ķustun- (CC): Tü. sık ve şiddetle soluk almak. KÖK: *ķus-tun-*, OTWF.

kusuk (İM): Tü. kusulan şey. KÖK: *kus-ıg*, OTWF 174.

kuş (GT, İM, TA, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. kuş. ÖRNEK: *kuş bigin GT 226/9, kuş ünü GT 127/8*. KÖK: ET *kuş*, ED 670b.

kuşak (MG, İM, TA, EM): Tü. kuşak, kemer. KÖK: ET *kurşāğ, kurşa-k*, ED 664b.

kuşak (TA, EK) → kuçak.

kuş colı (BM): Tü. saman yolu.

küşe (GT): Far. köşe. ÖRNEK: *‘ibādet kūşesin tut- GT 145/4, selāmet kūşesinde oltur- GT 285/6*.

kuş kuyrygu (BM): Tü. çıban.

kuşluk (İM, TA, EK, EZ): Tü. sabah ile öğle arasında bir vakit. KÖK: ET *kuşluk, kuş+luk*, ED 672b.

kuştemür (TA): Tü. Kuştemir (özel ad).

kūt (GT, İM, EZ): Ar. yiyecek, gıda, bereket. ÖRNEK: *kūt-ı rūh GT 196/4, kūtı kuvveti tüken- GT 179 /4*.

kutan (EZ): Tü. bir çeşit kuş adı. KÖK: Çağ. *qotan* “pelican” (Räsänen, 284b).

kutkar- (CC, EZ): Tü. kurtarmak. KÖK: ET *kurtgar-, *kurt-ğar-*, ED 649a.

kutkarvusa- (CC): Tü. kurtarmak. KÖK: **kurt-ğar-vu-sa-*, OTWF 529.

kutla- (EZ): Tü. kutlamak. KÖK: *kut+la-*, OTWF 429.

kutlı (GT, EM) → kutlu.

kutluba (TA): Tü. Kutlubey (özel ad).

kutlubars (TA): Tü. Kutlubars (özel ad).

kutlu (TA, İN, KH, BM, CC), kutlı (GT, EM): Tü. kutlu, kutlug, mübarek. ÖRNEK: *kutlı kademi GT 123/13, yüzi kutlı GT 88/1*. KÖK: ET *kutluğ*, ED 601a, *kut+luğ*.

kutlula- (TA, EZ): Tü. kutlamak. KÖK: *kutluğ+la-*.

kuñ (GT): Ar. pamuk.

kutsız (TA, EZ): Tü. kutsuz, uğursuz. KÖK: ET *kutsuz*, ED 606b, *kut+suz*.

kuttul- (CC) → kurtul-

kuñul- (GT, İM, TA, Kİ, EZ) → kurtul-

kurtuluş (CC): Tü. kurtuluş. KÖK: *kurtul-uş*, OTWF102.

kutur (İM, KH, EZ): Tü. uyuz. KÖK: → *kutur-*.

kutur, kuturgan (EZ): Tü. kuduz köpek. KÖK: *kutur-gan*, OTWF 85.

kutur- (İM, CC, EZ, TA): Tü. kudurmak. KÖK: ET *kutur-*, ED 605a.

kutuz (EZ): Tü. kudurmuş köpek. KÖK: ET *kutuz*, ED 608a.

kutuz- (EZ): Tü. kudurmak. KÖK: → kutuz.

kuv I (BM) → kugu.

kuv II (CC): Tü. uçuk, soluk, kül gibi. KÖK: ET *kovī*, ED 581a.

kuv III (CC): Tü. boş, çukur. ÖRNEK: kuv ağaç. KÖK: ET *kovuk*, ED 583b.

kuvar- (GT): Tü. sararmak, solmak. KÖK: *kovı+ar-*.

kuvasla- (EZ): Tü. cimrileşmek. KÖK: ?.

kuvuh (CC) → küvük.

kuvvet (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. kuvvet, güç. ÖRNEK: *kuvvet kıl-* GT 166/9, *kuvveti tüken-* GT 179/4.

kuvvetli (KS): Ar+Tü. güçlü, kuvvetli. KÖK: *kuvvet+li*, OTWF 108.

kuy- (Kİ): Tü. dökmek, yitmek, kaybolmak. KÖK: ET *kud-*, ED 596a.

kuyaş (TA, EK, BM, CC, EZ): Tü. güneş ışığı. KÖK: ET *kuyāş*, ED 679a.

kuyruh (CC) → kuyruk.

kuyı (GT, EM, BM) → kuyug.

kuyı su (EM): Tü. kuyu suyu.

kuymak (BM): Tü. kuymak, undan yapılan yemek. KÖK: *kud-mak*.

kuyu (CC, EZ, İM, KS) → kuyug.

kuyul- (Kİ, BM): Tü. sarsmak, sallanmak. KÖK: *kud-ul-*, OTWF 691.

kuyum- (EZ): Tü. kalıba dökmek. KÖK: *kud-um-*.

kuyruğ yağı (TA, EK): Tü. kuyruk yağı.

kuyruk (GT, MG, İM, İN, KH, BM, EZ), kuyruh (CC): Tü. kuyruk. ÖRNEK: *kuyrukından tut-* GT 198/1. KÖK: ET *kudruk*, **kudur-uk*, ED 604a.

kuyruk yağı (EM): Tü. kuyruk yağı.

kuyruklu (İM): Tü. kuyruklu. KÖK: **kudruk+lı*, OTWF 108.

kuyşkan (CC), kuşkun (TA): Tü. kuskun, Hayvanın kuyruğu altından geçirilen kuşak. KÖK: Kz. *kuyışkan* “kuskun” KHS 723a.

kuyug (İM), kuyı (GT, EM, BM), kuyu (CC, EZ, İM, KS): Tü. kuyu. KÖK: ET *kudug*, *kud-ug*, ED 598b.

kuyun (CC): Tü. kasırğa. KÖK: Kz. *kuyın* “kasırğa”, KHS 722b.

kuyumçı (TA): Tü. gümüşçü. KÖK: *kud-um+çı*.

küz (İM): Ar. bardak.

kuzah (İM): Ar. renk renk çizgi.

kuzbarā (KH): Ar. kişniş otu.

ķuzġun (İM, EZ): Tü. kuzgun. KÖK: ET *ķuzġūn*, ED 682b.

ķuzı (İM, EK), ķozı (EM, BM, CC), ķozu (TA): Tü. kuz. KÖK: ET *ķuzī*, ED 681a.

kuze (GT): Far. testi.

kübe (TA, CC): Tü. zırh. KÖK: ET *küpe*, ED 687b.

kübrü (EM): Tü. sandık, çekmece. KÖK: ET.

küç (GT, MG, İM, EM, KS, CC), küş (EZ), güç (İN, KH, İH): Tü. kuvvet, güç, zor. ÖRNEK: *ķüç kıl- GT 33/6, ķüç birle GT 207/7*. KÖK: ET *ķūç*, ED 693a.

küçba (TA): Tü. Güçbey (özel ad).

küçe- (İM, CC): Tü. nefret ettirmek, bir şeyi yapmaya zorlanmak. KÖK: *ķüç+e-*, OTWF 196.

küçen- (Kİ, CC), küşen- (CC): Tü. yüklenmeye gücü yetmemek. KÖK: ET *ķüçūn-*, ED 689a, *ķüçe-n-*, OTWF 607.

küçet (EZ): Tü. mazlum. KÖK: *ķüç+et*.

küçle- (EZ): Tü. kuvvetlenmek. KÖK: *ķüç+le-*OTWF 429.

küçlen- (EZ): Tü. kuvvetlenmek. KÖK: *ķüç+len-*OTWF 513.

küçli (İM, EK, EZ) → küçlü.

küçlik (İM): Tü. zorluk, güçlük. KÖK: *ķüç+lüg*,OTWF 121.

küçlü (TA, CC), küçli (İM, EK, EZ), güçlü (İN) : Tü. güçlü, kuvvetli. KÖK: *ķüç+li*, OTWF 108.

küçsiz (TA, EM), küçünsiz (EK): Tü. güçsüz, kuvvetsiz. KÖK: ET *ķüçsüz*, ED 699b, *ķüç+süz*, OTWF 249.

küçüçük (EZ) → kiçig.

küçük (İM, TA) → kiçig.

küçük (EZ): Tü. köpek yavrusu. KÖK: ET *ķüçük*, ED 696b.

küçünsiz (EK) → küçsiz.

küfci (KS): Ar+Tü. başa giyilen takkeyi yapan, satan.

küfiye (KS): Ar. başa takılan takke.

küflen- (EZ): Tü. küflenmek. KÖK: *ķüf+len-*,OTWF 509.

küfr (GT, İM): Ar. küfür, Allah’a inanmama. ÖRNEK: *ķüfr ay- GT 344/10, ķüfrin işit- GT 215/1*.

küfrlük (İM): Ar+Tü. Allah’a inanmama. KÖK: *ķüfr+lük*.

kügerçin (EM, BM) → kögerçün.

kügürçin (CC) → kögerçün.

küher (EZ) DİL: Far. cevahir.

kükel (CC): Mo. yabanî erik, kara diken.

kükevür (EZ): Tü. ibir. KÖK: bu kelime Tarihî ve Çağdaş kaynaklarda yer almamaktadır.

kükre- (Kİ, CC, EZ): Tü. gök gürlemek, gürlemek. KÖK: ET *kökre-*, ED 713a.

kükrecin (EK) → kögerçün.

kükrek (EZ): Tü. şimşek. KÖK: *kükre-k*, OTWF 40.

kükremek (TA, BM), kükürmek (EM): Tü. gök gürlemesi. KÖK: *kü+kre-mek*.

kükün (BM): Tü. yaban arısı. KÖK: ET.

kükürt (EZ): Tü. kükürt. KÖK: ET.

kül (İM, TA, EK, EM, KH, BM, EZ): Tü. kül. KÖK: ET *kül*, ED 715a.

kül- (GT, İM, TA, EK, EM, KS, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. gülmek. ÖRNEK: *külmek tut-* GT 262/ 1 /KÖK: ET *kül-*, ED 715b.

küleç (GT): Tü. güleç. ÖRNEK: küleç yüzli GT 171/8, 270/6. KÖK: *kül-eç*, OTWF 263.

küldür- (Kİ): Tü. güldürmek. KÖK: *kül-dür-*, OTWF 799.

külfet (GT, İM): Ar. külfet, zahmet. ÖRNEK: *külfeti az* GT 275/7.

külik (CC), külük (GT): Tü. çabuk, hızlı. ÖRNEK: *küçük atlar* GT 333/4. KÖK: ET.

külit- ? (BM): Tü. iştika etmek, sızlanmak.

küllü (GT): Ar. bütün, tamam.

külşe (EZ): Tü. çörek. KÖK: Kz. *kölşe* “çörek” KHS563a.

külte (EZ): Tü. demet. KÖK: ET.

kültkün (CC): Tü. gülme, kahkaha. KÖK: ET *külüt* ED 716b, *kül-üt+kün*.

külük (GT) → külik.

külük (BM): Tü. yavru. KÖK: ET *kölük*, *köl-ük*, ED 717b.

küm (İM): Tü. çeç, buğday yığını. KÖK: ET.

kümeýt (İN): Ar. doru at.

kümüş (TA, EM) → kümüş.

kümüş ayak (EM) → kümüş ayak.

kümüşçi (TA): Tü. gümüşçü. KÖK: *kümüş+çi*, OTWF 110.

kümüş (GT, MG, İM, EK, EM, BM, CC, EZ), kümiş (TA, EM): Tü. g ümüş, Gümüş (özel ad)ÖRNEK: *altun kümüş yığ GT319/1*. KÖK: ET *kümüş*, ED 723b.

kümüş ayak (EM), kümiş ayak (EM): Tü. gümüş kadeh. KÖK: *kümüş* ve *ayak*.

kümüşli (İM): Tü. gümüşlü. KÖK: *kümüş+lüg* OTWF 144.

kümüş pasesi (EM): Tü. gümüş parçası.

kün I (GT, MG, TA, EK, KH, BM, CC): Tü. 1. gün 2. gündüz. ÖRNEK: *kün aşı GT 133/2*. KÖK: ET *kün*, ED 725a.

kün II (MG, İM, İM, KS, BM, CC, EZ), gün (İN, KH): Tü. güneş. ÖRNEK: *kıyāmet küne GT 68/4/6, 99/9, künden küne GT 53/9*. KÖK: ET *kün*, ED 725a.

kün- (CC): Tü. itiraf etmek, kabul etmek. KÖK: ET *kön-*, ED 726a.

künci (BM) → künci.

künç (GT): Far. köşe. ÖRNEK: *'āfiyet küncin tut GT 46/1*.

künçi (EZ), künci (BM), kinci (EM): Tü. susam. KÖK: ET *künçit*, ED 727b.

kündeş (EZ): Tü. ortak. KÖK: *kün+deş*, OTWF 119.

kündoğdu (TA): Tü. Gündoğdu (özel ad). KÖK: *kün ve doğdu*.

kündoğmuş (TA): Tü. Gündoğmuş (özel ad). KÖK: *kün+doğmuş*.

kündük (İM) → kindik.

kündür (KH): Tü. tütsü. KÖK: ET **küñdür-,küñ-* ED 730b.

kündüz (GT, İM, TA, EK, KS, BM, EZ): T → küntüzün.

künen- (Kİ): Tü. bir şeyden keyif almak, sefasını sürmek. KÖK: **kün+e-n-*, M. Özyetgin, Kİ 573.

küneş (GT, MG, İM, TA, KS ,EK, EM, EZ), güneş (İN, KH): Tü. güneş. ÖRNEK: *küneş çık- GT 259/5, küneş toğ- GT 230/10/11*. KÖK: ET *kuyāş*, ED 679a.

küney su (TA): Tü. civa.

künesufı (İM): Tü. civa.

küñ (CC): Tü. carıye. KÖK: ET *küñ*, ED 726a.

küni (CC): Tü. metres. KÖK: ET *küni*, ED 727a.

künile- (Kİ, CC, EZ), künle- (TA), künile- (EZ): Tü. haset etmek, kıskanmak. KÖK: ET *küni-*, ED 727a, *küni-le-*, OTWF 441.

künkök (TA) → kömkök.

künlük (İM, EZ): Tü. günlük. KÖK: *kün+lük*, OTWF 121.

künle- (TA) → künile-.

künlen- (TA): Tü. şaşmak, hayret etmek. KÖK: *küni+len-*, OTWF 509.

küntüzün (BM), kündüz (GT, İM, TA, EK, KS, BM, EZ): Tü. gündüz. ÖRNEK:

kiçe kündüz GT 81/1, 208/7, kündüzünü kiçe kıl- GT 160/3. KÖK: ET küntüz, kün+tüz, ED 729b.

künüçi (CC): Tü. kıskanç. KÖK: *küni+çi*, OTWF 110.

künyet (İM): Ar. künye.

küp (İM, TA, EZ): Tü. küp. KÖK: ET *küp*, ED 687a.

küpe (TA, EZ): Tü. küpe. KÖK: ET *küpē*, ED 687b.

kür I (TA): Tü. sergi, halı.

kür II (KH): Tü. çukur. KÖK: ET *kür*, ED 735b.

kür III (EZ): Tü. kahverengi. KÖK: Kz. *küreñ* “koyu kırmızı at rengi” KTS 260a.

küraş- (BM) → küreş-.

kürd (İM): Ar. kürt.

küre (CC): Far. eritme ocağı.

küreççi (EZ) → küreşçi.

kürek (TA, EM, CC, EZ): Tü. kürek. KÖK: ET *kürgēk, küri-gek*, ED 742b.

küreş (GT, İM): Tü. güreş. ÖRNEK: *küreş ‘ilmi GT 76/8 /12. KÖK: küri-ş.*

küreş- (GT, TA, Kİ, EZ), küraş- (BM): Tü. güreşmek, çarpışmak, savaşmak.

KÖK: ET *küreş-*, ED 747b, *küri-ş-*, OTWF 563.

küreşçi (GT), küreççi (EZ): Tü. güreşçi, pehlivan. KÖK: *küriş+çi*.

kürk (TA, EZ): Tü. kürk. KÖK: ET *kürk*, ED 741a.

kürken (BM): Tü. gürültü. KÖK: *kür+ken*.

kürkülmek (EZ): Tü. gürültü etmek. KÖK: *kürkül+mek*, OTWF 110.

kürle- (Kİ): Tü. gürlemek. KÖK: *kür+le-*, OTWF 429.

kürümek (İH): Tü. hayvanların pisliğini kürekle toplamak. KÖK: *küre-mek*, ED 737a.

kürünçük (TA) → könçük.

kürsi (İM): Ar. oturulacak yüksek yer.

küs- (TA, EK, Kİ, EZ): Tü. küsmek, darılmak, canı sıkılmak. KÖK: ET *küs-*, ED 748b.

küse- (TA, Kİ, CC): Tü. arzu etmek. KÖK: ET *küsē-*, ED 749a.

küsen- (CC): Tü. dilemek, arzu etmek. KÖK: *küse-n-*, OTWF 607.

küsenç (CC): Tü. arzu. KÖK: ET *küsenç*, ED 751a *küsēn-ç*.

küş (EZ) → küç.

küşen- (CC) → küçen-.

küştüvān (İN): Ar. sağ el baş parmağına takılan yüzük.

küt- (GT, EK, CC, EZ), göy- (İH): Tü. gütmek. KÖK: ET *kūd-*, ED 701a.

küt (İH): Tü. ayağı kısa, kesik, kırık, topal.

kütle- (Kİ): Tü. patlamak, yarılmak, garip ses çıkarmak. KÖK: *küt(ses yansıma)+le-*, OTWF 429.

kütle- (EZ): Tü. gütmek. KÖK: *kūd-le-*, OTWF 429.

kütöv (CC): Tü. otlak, yaylım. KÖK: *kūd-öv*.

kütövçi (CC), kütüci (EZ): Tü. çoban. KÖK: *kūd-öv+çi*.

küttāb (GT): Ar. mektep.

kütüci (EZ) → kütövçi.

küvegün (EZ): Tü. arı denen hayvancık.

küverçin (TA) → kögerçün.

küvezlü (CC): Tü. gururlu, öz güvenli. KÖK: *küvez+lü*.

küvük (TA), kuvuh (CC): Tü. saman. KÖK: *kov+ük*, OTWF 40.

küvüldür (EZ): Tü. balıkçıl kuş. KÖK: *kök+üldür*.

küvür- (CC): Tü. yöneltmek, doğrultmak, girmek.

küy- (GT, CC), köy- (EZ, İM): Tü. yanmak. KÖK: ET *küñ-*, ED 726b.

küydür- (GT, CC), köydür- (İM, CC): Tü. yakmak. ÖRNEK: *özün küydürse pervāne* GT 231/13. KÖK: *küñ-dür-*, OTWF 799.

küye (EZ) → küyegü.

küye (EZ): Tü. güve. KÖK: ET *küyē*, ED 754b.

küyegü (GT, TA, CC, EZ), güyeğü (İH), küyev (GT, EZ), küye (EZ): Tü. damat. KÖK: ET *kūdēgü*, ED 703a.

küyegü otl (TA): Tü. güvey otl.

küyev (GT, EZ) → küyegü.

küyge (CC): Tü. bekleyen. KÖK: *küd-ge*.

küygelek (CC): Tü. düşüncesizce, ölçüp pişmeden. KÖK: *küñ-gelek*, Kz. *küygelek* “çabuk kızan” KHS558a.

küyün- (Kİ): Tü. yanmak. KÖK: *küñ+ün-*, OTWF 584.

küyündür- (Kİ), göyündür- (İN), göyündür- (İN, KH) : Tü. yakmak. KÖK: *küñ-ün-dür-*.

küyüz (EZ) → kiyiz.

küz (İM, EK, EM, BM, CC), güz (EZ): Tü. güz. KÖK: ET *küz*, ED 757a.

küzbere (İN): Ar. asmacık.

küzen (TA, BM, CC), közen (İM, EZ): Tü. gelincik. KÖK: ET *küzen*, ED 761b.

küzgü (CC) → közgü.

lā (GT, İN): Ar. menfi edat.

laal (CC): Ar. yakut.

lā- büd (GT, MG, İM): Ar. gerekli, zarurî, muhakkak.

lā-cerem (GT): Ar. şüphesiz, elbette.

laçın (TA, EM, BM, EZ), laçın (İH): Tü. şahin, Şahin (özel ad). KÖK: ET *lāçın*, ED 762b.

laçın (İH) → laçın.

lāf (GT, EM): Far. söz, laf. KÖK: l.ur-alimane, davalı sözler söylemek.

lafz (GT, MG, İM, KS): Ar. söz.

lā- ğayır (MG): Ar. başkası değil.

lağıl (İN): Ar..

lağv (İM): Ar. faydasız, beyhude, boş.

lahaf (CC): Ar. Lâkap, san, takma ad.

lahan (CC): Rum.: lâhana.

lahan (CC): Far. leğen, kap.

lā havle (GT): Ar. hiddet anında okunan bir duanın ilk sözü.

lahd (İM): Ar. çukur, mezar, kabir.

lahn (İM): Ar. nağme, ezgi.

lâil (EZ): Ar. lâil, yakut.

lâilâhe lâilaheillallah (İM): Ar. “Allah’tan başka tanrı yoktur” anlamında bir söz.

lâilâhe illallah Muhammedün resulullah (İM): “Ar. Allah’tan başka tanrı yoktur, Muhammed onun resülüdür” anlamında bir söz.

lâilâhe illallahu vallâhu ekber (İM): Ar. Allah’tan başka tanrı yoktur, Allah büyüktür.

lağab (İM): Ar. bir kimseye kendi asıl adı dışında takılan ad.

lâkin (İN, KH): Ar. amma, fakat.

laḳiṭ(İM): Ar. yeni doğmuş sokağa terkedilmiş çocuk.

la‘l (GT): Ar. kırmızı renkte, değerli bir süs taşı.

lām (İM): Ar. Arap alfabesinin 23. harfi.

la ‘net (İM): Ar. beddua, kargış.

lankurt (EM): Tü. domuzlan böceği.

last (CC): Far. ipek.

laşa (EM): Tü. omuz başı. KÖK: ET.

lā-šek (GT): Ar. şüphesiz.

latayif (GT): Ar. latifeler.

laṭīf (GT, İN, KH): Ar. güzel, latif, hoş.

latife (GT): Ar. şaka, latife.

laṭīflık (İN, KH) DİL: Ar+Tü. güzellik, naziklik. KÖK: *laṭīf+lık*.

lā-v‘ allāh (GT): Ar. vallahi.

lay (İH): Tü. yan, kat.

lā-ya‘lem (GT): Ar. cahil.

layh (CC): Far. lâyük, değer.

lâyık (GT, İM): Ar. yakışır, yakışan, layık.

lāzım (GT, İM): Ar. gerekli, lazım.

leclāc (GT): Ar. satranç oyununun mucidi, kumarbazların pırı, oyunların ustası.

legen (İM, İH), legün (EM) : Far. büyük çamaşır leğeni.

legün (EM) → legen.

lehu (İN): Ar. onun için.

lehv (GT): Ar. oyun, eğlence.

le ‘anehullah (İM): Ar. “Allah ona lanet etsin” anlamında bir söz.

leṇer (CC): Far. çapa, gemi demiri.

levh (İM): Ar. tahta.

levh-i mahfûz (İM): Ar. Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.

levin (KH): Ar. atın rengi, doru.

lebbeyk (İM): Ar.” buyurunuz, emir sizindir” anlamında bir söz.

leblebü (EZ): nohut.

lenger (İH): gemi demiri.

leşker (GT): Far. asker, ordu.

letāfet (GT): Ar. g zellik, letafet.

lev zım (GT): Ar. gerekli Şeyler, Şartlar.

levh (GT, İN): Ar. eskiden her talebenin yanında bulunan ders tahtası, k   k ders levhası.

levn (GT, MG, İM, İN): Ar. renk.

levs (İM): Ar. pislik, kir.

lev nl  (İN, KH): T . renkli.

levz (İM): Ar. badem.

leyl (GT): Ar. gece.

leyli (GT): Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

leymu (EM) → limon.

leymu suyu (EM): limon suyu.

leys atası (KS): Ar+T . Ebu'l Leysi's-Semerkindi.

lezzet (GT, MG, İM): Ar. tat, lezzet.

li (İN): Ar. i in.

li ' n (İM): Ar. karı ile kocanın hakim huzurunda kurallarına uygun olarak d rder defa Őehadette bulunduktan sonra karşılıklı nefislerine lanet okumaları.

lib s (GT): Ar. elbise, esvap.

lib ka (MG): Ar. ustalık.

lib kat (MG): lib ka.

lic m (MG, İN, KH): Ar. gem, dizgin, yular.

lic msız (İN, KH): Ar+T . gemsiz. K  K: *lic m+sız*.

lif fe (İM): Ar. sargı.

lillah (İM): Ar. "Allah'i in" anlamında bir s z.

lim (EM): Ar. salyangoz.

limen (CC) → limon.

limon (EZ), limen (CC): Far MANA: limon.

loda (BM): T . noda , s r lm Ő zahire yı ını. K  K: ET.

lo la- (Kİ): T . damın  zerini taşla d zeltmek. K  K: *lo +la-*, M.  zyetgin, Kİ 578.

lokma (İM): Ar. lokma.

lu at (İM): Ar. s zl k.

likin (GT): Far. lakin, fakat.

liv n (İN, KH): Ar. e ri.

luḫma (GT): Ar. lokma.

luḫmān (GT): meşhur hekim ve bilge.

lut (GT): peygamber.

luṭf (GT, İN, KH): Ar. güzellik, iyilik, yumşak, lütuf.

lübed (KS): Ar. yün.

lübnān (GT): lübnan.

lüle (İH): emzik.

ma‘āni (GT): Ar. manalar. ÖRNEK: *gölşen-i ma‘āni* GT 354/7.

ma‘āşi (GT): Ar. günahlar, asilikler. ÖRNEK: *ce mi‘ ma‘āşi ve münker* GT 283/8.

ma‘āş (GT): Ar. maaş. ÖRNEK: *esbāb-ı ma‘āş* GT 58/10.

ma‘āyine (GT): Ar. göz ile, bizzat. ÖRNEK: *ma‘āyine kör-* GT 258/12.

ma‘būd (GT): Ar. Tanrı.

mācerā (GT): Ar. cereyan eden, macera. ÖRNEK: *mācerānı ayt-* GT 95/2.

mā-cihān (TA): Dünya ayı (özel ad).

maçı (GT, İH, CC, EZ), meçi (TA): Tü. kedi. ÖRNEK: *it bilen maçı tig* GT268/1.

KÖK: ET *maçī*, ED 765b.

mā-dām (GT): Ar. madem, değil mi. ÖRNEK: *mā-dām kim* GT 307/7.

mādde (İN): Ar. madde.

mādde (KH): Ar. yara parçası.

ma‘de (GT): Ar. mide. ÖRNEK: *ma‘de tol-* GT 169/8.

ma‘den (GT, İM): Ar. maden. ÖRNEK: *ma‘rifetnī ma‘deni* GT 13/2.

mafāsıl (MG): Ar. eklemeler.

mağara (GT, EM, İH): Ar. mağara. ÖRNEK: *mağara içinde* GT210/12.

mağat (CC): Mo. emin, sağlam, doğru, şüphesiz. KÖK:Mo. *magad* “kesin, doğru, şüphesiz” L 811b.

mağdanos (BM): Rum MANA: maydanoz.

mağla- (EK) → bağla-.

mağlūb (MG): Ar. mağlup.

mağrib (KS): Ar. akşam vakti.

mağlay (EK) → maşlay.

mağrūr (GT, İM): Ar. gururlu, mağrur. ÖRNEK: *mağrūr bol-* GT 92/10, 201/10, 330/11.

mağz (GT): Far. beyin, iç. ÖRNEK: *bādām mağz GT 232/3, mağzın çıkar- GT 65/2, 330/6.*

magar (CC): Far. belki, muhtemelen, olabilir ki.

ma‘firet (GT): Ar. günahların bağışlanması, mağfiret. ÖRNEK: *ṭālib-i ma‘firet GT 317/3.*

ma‘rib (GT, İM): Ar. 1. garp, batı 2. akşam, gece. ÖRNEK: *ma‘rib mülkü GT 281/3.*

ma‘ribi (GT): Ar. mağribli, faslı veya kuzey Afrika halkından olan.

ma‘rife (KH): Ar. kuşlarda, atlarda yele, ibik’in büyüdüğü yer.

ma‘rifet (KS): Ar. herkesin yapamadığı ustalık, bilme.

ma‘rifetü’l-evlān (KH): Ar. atların renkleri hakkında bilgi.

mah (İH): işte.

maḥabbet (GT): Ar. sevgi, muhabbet. ÖRNEK: *maḥabbet kuvveti GT 228/11, maḥabbet teḡizi GT 228/4.*

mahaḡ (CC): Ar. mihenk.

maḡal (GT): Ar. mahall, yer, mahal. ÖRNEK: *salṭanat maḡalli turur.*

maḡalle (GT, İM), makala (CC): Ar. yer , alan, bölge, mahalle. ÖRNEK: *maḡallesine yat-, közsüzler maḡallesinde.*

mahaltı (TA): Far. Ay altı (özel ad).

māh-ı cihān (TA): Far. Dünya ayı (özel ad).

mahta- (CC) → maḡta-.

ma‘ahāzā (MG): Ar. bununla beraber.

mā-ḡazar (GT): Ar. hazır bulunan şey. ÖRNEK: *mā-ḡazarın tertib kıl-.*

maḡbūb (GT): Ar. sevgili. ÖRNEK: *maḡcūb ve maḡbūb bol- , maḡbūbdan vefā kil-KÖK:.*

maḡcūb (GT): Ar. kapalı, örtülü. ÖRNEK: *maḡcūb ve maḡbūb bol-.*

maḡdūm (GT, İN): Ar. hizmet edilen, efendi. ÖRNEK: *maḡdūmından yüz kaytar-.*

maḡfil (GT): Ar. toplantı yeri, oturup görüşülen yer. ÖRNEK: *maḡfil içinde otur-.*

maḡfūz (GT): Ar. korunmuş, saklanmış. ÖRNEK: *ḡalāl bile ḡarāmdan maḡfūz durur.*

muḡḡāre (GT): Ar. devenin üstüne oturtulan, iki kişinin oturduğu odacık. ÖRNEK: *muḡḡāre içinde.*

māhir (MG): Ar. becerikli.

mahlūk (GT, İM): Ar. yaratık, mahluk.

mahmūd(MG): Ar. övülmeye değer.

mahmūd (GT): Sultan Mahmud.

mahmud nahlesi (GT): : Kufe'den Hicaz'a giderken 3. konak.

mahmūz (KH): Ar. atı dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça. KÖK.

mahrec(MG): Ar. çıkış, bir harekette başlama.

mahrūm (GT, İM, EZ): Ar. mahrum, yoksun. ÖRNEK: *mahrūm kal-, mahrūm koy-*

mahsıt (CC) → maḫṣūd.

maḫsūb (İM): Ar. sayılmış.

maḫṣūl (GT): Ar. elde edilmiş, husul bulmuş. ÖRNEK: *ma 'işte esbābları maḫṣūl.*

maḫṣūṣ (İM, KH), maḫṣūṣ (İN): Ar. özel, müstakil.

maḫṣer (GT): Ar. mahşer, kıyamet. ÖRNEK: *yevm-i maḫṣer.*

maḫv (GT): Ar. mahv, yok. ÖRNEK: *maḫv kıl-.*

maḫz (İM): Ar. katkısız, sırf.

ma'īšet (GT): Ar. yaşama, geçinme, maişet. ÖRNEK: *ma 'işte esbābları, ma 'işte rāḫatı.*

maḫ 'ad (İM, İN), maḫ 'at (KH) : Ar. oturak yeri, kış.

maḫāl (GT): Ar. söz, söyleme. ÖRNEK: *iy ḥoṣ maḫāl.*

makala (CC) → mahalle.

ma 'ḫale (İM): Ar. kan bahası.

maḫbūl (İM, KS): Ar. beğenilen, hoş karşılanan.

maḫām (GT): Ar. yer, makam. ÖRNEK: *maḫām tertib kıl-, körklü maḫāmğa yet-.*

maḫāmāt (GT): Ar. makameler, nutuk tarzında söylenilen sözler. ÖRNEK: *maḫāmātı 'arab diyārında mezkūr.*

maḫ 'at (KH) → maḫ 'ad.

maḫbūl (GT): Ar. makbul. ÖRNEK: *maḫbūl bol-.*

maḫlūb (GT, İM, İN, MG): Ar. ters döndürülmüş.

maḫlūk (İN): Ar. yaratılış.

makra'a(MG): Ar. kamçının ağaç kısmı.

maḫṣad (GT) → maḫṣūd.

maḫṣūd (GT, MG, İM, İN), maḫṣad (GT), mahsıt (CC): Ar. kast olunan, istenilen şey, emel. ÖRNEK: *maḫṣadlarına yit-.*

ma‘kūl(MG): Ar. anlayışlı.

maḫsūm (GT): Ar. taksim edilmiş, ayrılmış. ÖRNEK: *maḫsūm rızq.*

maḫşūre (İM): Ar. camilerde etrafı parmaklıklı yüksek yer.

maḫşūş (İN) → maḫşūş.

maḫṭa- (EZ), mahta- (CC): Mo. övme, metih. KÖK: Mo. *magta-* “övmek, methetmek” L 812b.

maktavçı (EZ): Mo+Tü. Övücü, methedici. KÖK: *makta-guçı.*

maḫtel (İN, KH): Ar. kesme yeri, can damarı.

ma‘kūdün (İN): Ar. bağlanmış.

māl (GT, İM, EZ, KS): Ar. mal, gelir, para. ÖRNEK: *māl oğır-la-, māl yığ-, beytü’l-māl.*

mala (İH): mala.

malaham (CC): Far. merhem.

malaṭıyye (GT): Ar. Malatya. ÖRNEK: *malaṭıyye şehri.*

mālik (İM): Ar. sahip.

mālikü’l-mülk (GT): Ar. mülkün sahibi, Allah.

māllan- (İM): Ar+Tü. mal almak, servet edinmek. KÖK: *māl+lan-.*

ma‘lūm (GT, MG, İM, İN): Ar. belli, bilinen, malum; para. ÖRNEK: *ma ‘lūm bol-, ma ‘lūm rızq, ma ‘lūm vaḫt.*

māllı (EK), māllu (TA): Ar+Tü. mal sahibi. KÖK: *māl+lı.*

māllıḫ (İM): Ar+Tü. malla ilgili. KÖK: *māl+lıḫ.*

māllu (TA) → māllı.

mālsız (TA): Ar+Tü. malsız. KÖK: *māl+sız.*

mā-mezā (GT): Ar. geçmiş şeyler, olan biten. ÖRNEK: *mā-mezādan kiç-.*

mamıḫ (TA, EZ) → mamuḫ.

mamrah (EZ): Tü. kurt yavrusu. KÖK: ET.

mamuh (CC) → mamuḫ.

mamuḫ (GT, İM, EZ), mamuh (CC), mamıḫ (TA, EZ), bamuḫ (EK, EM), banbuḫ (TA), pambuḫ (KS), pamuḫ (İM): Tü. pamuk. ÖRNEK: *mamuḫ ik-.*
KÖK: ET *mamuk*, ED 766b.

mamuḫçı (İM): Tü. pamukçu. KÖK: *mamuḫ+çı*, OTWF 110.

mamuḫlı (İM) → mamuḫlu.

mamuḫlu (İM), mamuḫlı (İM): Tü. pamuklu. KÖK: *mamuḫ+lu.*

ma‘nā (KS): Ar. anlam.

mana (CC): Ar. özellik, karakter.

manas (TA): Tü. dörtte bir. KÖK: ET.

mandallamak (BM): Tü. sürgü sürmek, kilitlemek.

ma‘nī (KH) → ma‘nā.

mantar (BM): Rum MANA: mantar.

.

mān (GT): Far. hān-u-mān.

man- (CC) → ban-.

ma‘nā (İM), ma ‘nī (KH), ma‘ni (GT, MG, İN, KH) : Ar. mana, anlam.

manaysız (CC): Tü. sınırsız, ölçüsüz. KÖK: Kz. *maṇay* “etraf, civar” KHS 790b.

manay+sız.

mancınık (İM): Ar. mancınık.

maṇ (İM): Tü. ezan. ÖRNEK: *maṇ bir-* “ezan okumak”. KÖK: ET.

maṇa (GT, İM, İN): Tü. bana.

maṇdanus (CC): Rum. maydanoz.

maṇla- (GT) → baṇla-.

maṇlay (GT, MG, İM, CC, EZ), maḡlay (EK): Mo. *maṇlay* “alın yüz, ön taraf” L 823b.

maṇra- (CC): Tü. melemek. KÖK: ET *maṇrā-*, ED 770b, *ma+ṇra-*.

ma‘ni (GT, MG, İN, KH) → ma ‘nā.

maṇkaḡaḡ (CC): Tü. mankaḡa, uyuşuk.

manna (CC): Rum. kudret helvası.

maṇşib (GT): Ar. devlet hizmeti, makam, mansıp. ÖRNEK: *maṇşib u cāh.*

maṇşūr (GT): Ar. galip gelmiş. ÖRNEK: *maṇşūr bol-*.

maṇzar (GT), maṇzūr (GT): Ar. görünüş. ÖRNEK: *maṇzar-ı mel‘ūm.*

maṇzara (İM): Ar. manzara, bakıp seyredilen yer.

manzūm (GT): Ar. manzum. ÖRNEK: *ḡikāyet-i manzūm.*

maṇzūr (GT) → maṇzar.

mār (GT): Far. yılan.

marāz (GT): Ar. hastalık. ÖRNEK: *marāz ḡā‘il ise.*

ma‘refe (İN): Ar. atlarda yele ve ibiğin büyüdüğü yer.

marḡand (CC): Ar. mercan.

marğumak (CC): Far. mercimek.

ma‘rifet (GT, MG, İM, İN): Ar. 1. hüner, irfan, marifet 2. tanışıklık, ülfet 3.

Tanrı’nın birliğini tanıma, bilme zevki. ÖRNEK: **ma‘rifet**.

ma‘rûf (GT, MG, İM): Ar. tanınmış, bilinen, meşhur, mâruf. ÖRNEK: *ma‘rûf muhannes*.

ma‘rûfu kerhi (GT): meşhur İslâm velilerinden.

marul (CC, EZ, BM): Rum MANA: marul.

maşhara (İM, CC): Ar. maskara, soytarı.

maşharalık (İM): Ar+Tü. maskaralık. KÖK: *maşhara+lık*.

ma‘şiyet (GT, İM): Ar. günah, âsılık, isyankârlık. ÖRNEK: *ma‘şiyet bol-*.

maşlahat (GT, İM): Ar. iş, husus, barış, düzen. ÖRNEK: *maşlahat fevt bol-, maşlahat kör-*.

maştaba (İM): Ar. sedir, seki.

maştakî (İN, KH): Ar. sakız.

ma‘şûm (GT, İM): Ar. günahsız, suçsuz, mâsûm. ÖRNEK: *ma‘şûm fâzıllar şuhbeti*.

marsa (İH): iplik sarılan kâmiş.

maşrık (GT): Ar. şark, doğru. ÖRNEK: *maşrık ili*.

maşa (CC): Far. maşa. KÖK: ET.

maşad (İH): Far. habristan.

māşāllah (İM): Ar. “Allah’ın istediği gibi” anlamında bir söz.

ma‘şûk (GT): Ar. sevilen (erkek). ÖRNEK: *‘āşık ve ma‘şûk*.

maṭbah (GT): Ar. mutfak. ÖRNEK: *maṭbah-ı otı*.

matel (CC): Ar. bilmece, bulmaca.

mātem (GT): Ar. yas, mâtem. ÖRNEK: *mātem-ı hüsni*.

maṭlab (GT) → matlûb.

maṭlûb (GT, MG), matlab (GT): Ar. istenilen, arzu edilen. ÖRNEK: *maṭlûb kulları, maṭlûb-ı ecel*.

matlûbât (MG): Ar. istenilen şeyler.

matrāk (İM): Ar. uzun ok.

matuh semelendi (İH): ateh getirmiş ihtiyar, akılı ermez, şaşkın, unutkanlık haline girme.

mā-verd (GT): Far. gül suyu. ÖRNEK: *mā-verd bilen*.

mavladı kedi (İH): kedi mevladı.

maya (İH, EZ): Ar. maya.

mayak (TA): Tü. hayvan pisliği. KÖK: ET *baṇak*, ED 350b.

mayan (CC): Far. en önemli, asıl olan, esas olan. KÖK: ET.

maydan (CC): Ar. düz ova.

māyil (MG): Ar. benzer, andıran, eğik.

maymun (EK, EM, CC, EZ): Ar. maymun. KÖK: ET.

mayrıl- (EZ): Tü. kanrılmak, eğilmek. KÖK: ET *mayıl-*, ED 772b.

mayruḵ (EZ): Tü. seyrek ve eğri dişi olan. KÖK: ED << ET *mayıl-*, 772b, *mayır-uk*.

maytı (EZ): Tü. sopa, değnek. KÖK: ET.

ma‘yüb (GT): Ar. ayıplanan, eksik, kusurlu.

māzī (İM): Ar. geçmiş zaman.

mazı (EZ), mazu (İH): mazı.

mazlûm (MG, İM): Ar. zulûm görmüş, eziyet görmüş.

mazu (İH) → mazı.

ma‘zûl (GT): Ar. azledilmiş. ÖRNEK: *ma‘zûl bol-*.

ma‘zûlluk (GT): Ar+Tü. mazul olmak. KÖK: *ma‘zûl+luk*.

ma‘zûr (GT, İM): Ar. özürlü, mâzur. ÖRNEK: *ma‘zûr tut-*.

me‘âkıl (İM): Ar. kan bahaları.

mecâl (GT): Ar. tâkat, imkan, mecâl. ÖRNEK: *sözge mecâl bol-*.

mecâlis (GT): Ar. meclisler. ÖRNEK: *mecâlis terkin ur-*.

mecâz (İM): Ar. kendi öz anlamında kullanılmayıp benzetme yolu ile başka bir manada kullanılan söz.

mecid (GT): Ar. kelâm. ÖRNEK: *kelâm-ı mecid*.

meclis (GT, İM): Ar. toplantı, toplanılan yer, meclis. ÖRNEK: *‘âlimler meclisi*.

meclis (MG): Ar. eyerin oturulacak yeri.

meclis-i fışk (İM): Ar. bozgunculuk meclisi.

mecma‘ (GT): Ar. toplantı, meclis. ÖRNEK: *mecma‘ içinde*.

mecmû‘ (MG): Ar. bütün, tamamı.

mecnûn (GT, İM): Ar. deli, çıldırmış, mencûn. ÖRNEK: *leyli ve mecnûn hikâyeti*.

mecnûne (İM): Ar. deli kadın.

mecrûḥ (GT, MG): Ar. yaralı, yaralanmış. ÖRNEK: *mecrûḥ bol-, ḥasta ve mecrûḥ*.

mecûsî (GT, İM): Ar. putperest, ateşe tapan, mecûsî. ÖRNEK: *mecûsî kıt-*.

mecûsiyye (İM): Ar. ateşe tapan kadın.

meçele (CC): Tü. sert kabuk, deri.

meçi (TA) → maçı.

meçik (BM): Tü. topuz. KÖK: ET.

meddāḥ (GT): Ar. medheden, medhiyeci. ÖRNEK: *meddāḥ medḥi*.

medd (İM, İN) → meded.

meded (GT, İM), medid (GT), medd (İM, İN): Ar. uzatma, uzunluk. ÖRNEK: *ḥayātka meded bir-*.

meded (MG, EZ), medet (CC): Ar. yardım, medet.

medeniyyeli (İM): Ar+Tü. şehirli. KÖK: *medeniyye+li*.

medet (CC) → meded.

medfün (GT): Ar. gömülmüş, gizli. ÖRNEK: *medhūş medfün*.

medḥ (GT, MG): Ar. övgü, övmek, meth. ÖRNEK: *medḥ oḳı-*.

medḥal (GT): Ar. girecek yer, kapı. ÖRNEK: *medḥal it-*.

medhūş (GT): Ar. şaşkın, kendinde olmayan. ÖRNEK: *medhūş medfün*.

medīne (İM, İN): Ar. şehir.

medid (GT) → meded.

medrese (GT): Ar. ders yeri, medrese. ÖRNEK: *medrese künci*.

mefāze (İM): Ar. sığınılacak yer.

mefhar (GT): Ar. övünülen, övünmeye sebep olan.

mefhūm (GT): Ar. anlaşılmış, bilinen.

meflūc (İM): Ar. felç olmuş.

mefred (İH): iri, yarı, çirkin.

meger (GT, MG, İM, EK, İN, BM, İH): Far. yoksa, meğer, oysa (ki).

meger ki (KS): Far. oysa ki, meğer ki.

mehābet (GT): Ar. azamet, ululuk, heybetlilik.

mehaltı (TA): Tü. Ay altı (özel ad).

mehcūr (GT): Ar. terk edilmiş, uzaklaşmış, ayrılmış.

mehkek (GT): Ar. âyâr taşı, mihenk taşı.

mehlem (BM): merhem.

mehmiz (MG): Ar. mehmuz.

mehr (İM): Ar. evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedeli.

mekān (GT), mekin (MG), meken (İM): Ar. yer, mekân, ev.

mekin (MG) → mekân.

mekārim (GT): Ar. keremler.
meken (İM) →mekān.
mekkār (GT), mekkāre (GT): Ar. hileci, düzenbaz.
mekkāre (GT) → mekkār.
mekke (GT, İN, KS): Ar. mekke.
mekr (GT, İM): Ar. hîle, aldatma, düzen.
mekrūh (GT, İM, KS): Ar. iğrenç, yapılması dinen hoş görülme-yen şey.
mekseb (GT): Ar. kazanç.
mekteb (GT): Ar. mektep, okul.
mektüb (GT, MG): Ar. yazılmış.
mekük (İH): Far. mekik.
melāhat (GT): Ar. güzellik.
melāl (GT): Ar. usanç, bıkkınlık.
melālet (GT): Ar. usanç, bıkkınlık.
melāmet (GT, İM): Ar. ayıplama, kınama, azarlama.
melāyike (GT, İM, KS): Ar. melek.
mele- (Kİ): Tü. (kuzu) bağır-mak. KÖK: *me+le-*, OTWF 428.
melek (GT, KS): Ar. melek.
melik (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. hükümdar, melik, hakan, sultan.
melûl (GT, MG, İM): Ar. usanmış, bezgin, mahzun, melûl.
melûllik (GT, İM): Ar+Tü. bıkkınlık, usanmak, mahzunluk. KÖK: *melûl+lik*.
mel‘ûn (GT): Ar. lânetlenmiş, mel‘ûn.
memdūh (GT): Ar. övülmüş, makbûl.
memleket (GT, İN, KH): Ar. memleket, ülke.
me‘mūn (MG): Ar. emin, korkusuz.
memnū‘ (İM): Ar. yasaklanmış.
memzūc (GT): Ar. mezcolummuş, karıştırılmış.
men (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, BM, CC, EZ) →ben.
men‘ (GT, MG, İM,): Ar. yasaklama, yasak, bırakmama.
menāre (İM): Ar. minare.
menāsik (İM): Ar. ibadetin rükünleri.
mendīl (İM): Ar. mendil.
meneviş (İH): bir dağ yemişi.

menfa‘at (MG, İN), menfe‘et (İM): Ar. menfaât, fayda.

menfa‘atlü (İN), menfe‘etli (İM): Ar+Tü. faydalı, yararlı. KÖK: *menfa‘at + lü.*

menfe‘et (İM) → menfa‘at.

menfe‘etli (İM) → menfa‘atlü.

meñ (CC): Tü. beyin. KÖK: ET *beñi*, ED 348b.

meñ (EZ): Tü. vücuttaki ben, siyah leke. KÖK: ET *beñ*, ED 346b.

meñü (GT, İM, İM, CC), miñi (BM) : Tü. sonsuz, ölümsüz, ebedî. KÖK: ET *beñgü*, ED 350b.

meñüdeş (CC): Tü. sonsuz. KÖK: *beñgü+deş*, OTWF 119.

meñü kol- (TA): Tü. devam etmek.

meñülük, meñilük, meñülik (CC): Tü. sonsuzluk. KÖK: *beñgü+lük*, OTWF 121.

menāfi‘ (GT): Ar. menfaatler.

menāhi (GT): Ar. haram, nehy edilmiş şeyler, günah.

menba‘ (GT): Ar. kaynak, pınar.

meñdeş koy- (İM): Tü. bağdaş kurarak oturmak. KÖK: ET.

meñiz (GT, TA) → beñiz.

meñze- (İM, İN, Kİ, KH) → beñze-.

menhî (İM, KS): Ar. yapılması dinen yasaklanmış şey.

menķül (İN): Ar. aktarılmış.

menn (İM): Ar. bir ağırlık ölçüsü.

mensüb (GT, MG): Ar. ilgili, mensup.

menşefe (KS): Ar. su silecek şey, bez, sünger.

menze- (EZ) → beñze-.

menzil (GT, İM): Ar. konak, menzil.

menzile (İM, İN): Ar. 1. inilecek, konaklanacak yer 2. derece, rütbe.

menzilet (GT): Ar. derece, rütbe.

mercemek (EK, BM), mercimek (EM, İN), mercümek (TA), bercimek (EZ).

Far. mercimek.

mercimek (EM, İN) → mercemek.

merdemen (İH), mertemen (İH) DİL: Far. merdiven.

mercümek (TA) → mercemek.

merdāne (GT): Far. mertçe, erkekçe.

merdimen (EZ), nardivan (BM), nerdüven (EZ), merdemen (İH), mertemen (İH): Tü. merdiven.

merhale (İM): Ar. menzil, konak.

merhem (İN, KH, İH): Ar. melhem.

merkeb (İM): Ar. eşek.

mermer (GT): Ar. merhem.

merrât (GT): Ar. defâlar, kereler.

merre (İN): Ar. defa, kere.

mersüm (GT): Ar. maaş.

mertebe (GT, İM): Ar. derece, rütbe, mertebe.

mertek (İN, KH): Far. doğal kurşun oksidi.

mertemen (İH) → merdimen.

mersin (İH): mersin.

mervaha (İM): Ar. yelpaze.

mervâri (TA): Tü. İnci (özel ad).

mervârid (TA): Tü. İnci (özel ad).

mesâcid (İM): Ar. mescitler.

mesâbih (GT): Ar. kandiller, çırağlar, adınlatıcı nesneler.

mesâkin (GT): Ar. miskinler.

mesârif (İM): Ar. masraflar, giderler.

mesbûk (İM): Ar. geçmiş, önde bulunan.

mescid (GT, İM): Ar. secde edilecek, namaz kılınacak küçük cami mescit.

mescid-i harâm (İM): Ar. Mekke’de Kabe’nin bulunduğu en büyük mescit.

mescidü’l-harâm (İM): Ar. Mescid-i Haram.

mesel (GT, MG): Ar. örnek, misal.

meselâ (GT, İM) → mes’ele.

mes’ele (GT, İM, KS), meselâ (GT, İM): Ar. konu, mesele.

mesh (İM, KS): Ar. el ile sığınma.

mesken (GT, İM): Ar. yer, mesken.

meskenet (GT, MG): Ar. fakirlik, yoksulluk.

mesned (GT): Ar. makam.

mesnûn (İM): Ar. sünnet olan şey.

mest (GT): Far. sarhoş, mest.

meste (EM): Tü. şey, nesne. KÖK: ET.

mestür (GT, MG, İM): Ar. perhizkâr, namuslu, örtülü, gizli.

mes ‘ūd oğlu (KS): Ar+Tü. İbn-i Mes ‘ūd.

meşâkîfî (İN): Ar. okçuluk termini, oturarak atma tarzı.

meşakkat (GT, İM): Ar. zahmet, sıkıntı, meşakkat.

meş‘aledâr (GT): Far. meş‘ale, meş‘aleci.

meş‘ar-i harâm (İM): Ar. hac zamanında Kabe’de ziyaret edilen muayyen yer.

meş‘ari’l harâm (İM): Ar. Meş‘ar-i Haram.

meşâyiḥ (GT, İM): Ar. şeyhler.

meşeş (İN, KH): Ar. atın yanlarında sivrilip çıkan mühre denen şey.

meşgale (MG): Ar. uğraşılan iş.

meşgûl (GT, MG, İN): Ar. meşgul.

meşgülluk (GT): Ar+Tü. meşgul olmak. KÖK: *meşgûl+luk*.

meşhed (İM): Ar. bir adamın şehit olduğu veya bir şehidin gömüldüğü yer.

meşhûr (GT, İM, İN): Ar. şöhretli, meşhûr.

meşkûk (İM): Ar. şüpheli.

meşrû‘ (İM): Ar. dinen yapılmasına izin verilen.

meşveret (GT): Ar. danışma, meşveret.

metâ (GT): Ar. mal, eşya.

meṭâli‘ (İM): Ar. doğacak yerler.

metbû‘ (İM): Ar. kendisine uyulan.

metn (İM): Ar. bir yazıyı şekil ve noktalama özellikleriyle birlikte meydana getiren kelimelerin tamamı.

metrûk (İM): Ar. terkedilmiş, bırakılmış.

mevc (GT): Ar. dalga.

mevcûd (GT, İM): Ar. var olan, bulunan, mevcut.

mevcûdât (GT): Ar. varlıklar, yaratıklar.

meveddet (GT): Ar. sevgi, muhabbet.

mev‘iza (GT): Ar. öğüt, vaaz.

mevḳıf (İM): Ar. durak yeri, durulacak yer.

mevḳıf-ı a ‘zam (İM): Ar. durulacak yerlerin en büyüğü.

mevkûf (İM): Ar. vakfedilmiş, bağlanmış.

mevlâ (GT, İM): Ar. Allah, efendi, sahip.

mevlāt (İM): Ar. efendi, sahip.
mevsūf (GT): Ar. vasıflanmış.
mevt (GT): Ar. ölüm.
mevzi' (MG): Ar. yer.
mevzūn (GT): Ar. ölçülü, vezinli.
meydān (GT, MG, İN): Ar. meydan.
meyin (İM) → beyni.
meyiz (CC) → beñiz.
meyl (GT, MG, İM, İN): Ar. meyil, arzu.
meymendi (GT): Hoca Hasan meymendi.
meşşūm (GT): Ar. uğursuz, mel'ûn.
meyzer (İM): Ar. peştemal.
mezellet (GT): Ar. zelillik, horluk, itibarsızlık.
mezheb (GT, İM, İN): Ar. tutulan yol, tarz, usul.
mezid (GT): Ar. çoğalma, artma.
meziyyet (GT): Ar. meziyet, üstünlük.
mezkūr (GT, MG): Ar. zikredilmiş, anılmış.
mezy (İM): Ar. kamıştan, idrardan evvel gelen meniye benzer koyuca beyaz su.
mı (İM, İN): Tü. soru adeti.
mıh (GT, EM, CC, EZ): Far. çivi.
mıkdār (GT, MG): Ar. değer, derece.
mıkhla- (EZ) → mıkla-.
mıkla- (Kİ), mıkhla- (EZ): Far+Tü. çivilemek. **KÖK:** *mık+la-*.
mısmıl (İH): Tü. temiz.
mısır (TA, EZ), mışr (GT, MG, İM): Ar. Mısır.
mışr (GT, MG, İM) → mısır.
mısrā' (GT): Ar. mısırâ.
mısri (GT, MG): Ar. Mısırlı, Mısır'a ait.
mışmış (İM): Ar. zerdali.
mıyık (EK, EM) → bıyık.
mıyıklı (EK): Tü. bıyıklı. **KÖK:** *bıdık+lı*.
mi (İM): Tü. sorgu adeti.
mi'cer (İM): Ar. baş örtüsü.

miftah (GT, KS): Ar. anahtar.

mihir (CC), mihr (GT) : Far. sevgi, seveda, aşk.

mihmān (GT): Far. misafir, konuk.

mihmāz (MG, İN): Ar. mahmuz.

mihmazle- (MG): Ar+Tü. mahmuzla ata vurmak, dokunmak. KÖK: *mihmaz+la-*.

mihnet (GT): Ar. eziyet, sıkıntı, mihnet.

mihr (GT) → mihir.

mihrāb (İM): Ar. camide imamlık eden kimseye ayrılmış girintili yer.

mihricān (İM): Ar. Eski İranlıların iki bayramından birinin adı olup güneş ayının 16. gününe rastlar..

mihter (GT): Far. hizmetkâr.

mikāt (İM): Ar. Mekke yolu üzerinde hacıların ihrama girdikleri yer.

mikāyil (GT): Ar. dört büyük melekten biri.

mīl (İM): Ar. 1. 4000 adımlık mesafe 2. göze sürme çektikleri şey.

milk (MG, İM): Ar. mülk, ülke.

min- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ) → bin-.

min I (GT) → ben.

min II (TA, EK, EM) → bin.

min III (İN): Ar. -den.

minber (İM): Ar. camilerde müezzinin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

mindīl (İM): Ar. mendil.

mindir- (EK, EZ), mindür- (GT, İN, KH): Tü. bindirmek. KÖK: *bin-dir-*.

mindür- (GT, İN, KH) → mindir-.

minen- (EK): Tü. binilmek. KÖK: *bin-en-*.

miñ (GT, MG, İM, CC, EZ) → bin.

miñeştirmek (İH): Tü. birbiri ardından getirip dizdmek.. KÖK: *bin-geş-tir-mek*.

miñi (BM) → meñü.

minil- (EZ): Tü. binilmek. KÖK: *bin-il-*, OTWF 651.

miniş (EK, İN, KH): Tü. biniş, binicilik. KÖK: *bin-iş*, OTWF 102.

minnet (GT, İM): Ar. minnet.

mi‘rāc (GT, İM), mīrās (GT, İM, İN) : Ar ölenin yakınlarına bıraktığı mal mülk, şāhib, mīras.

mīrās (GT, İM, İN) → mi‘rāc.

mīsāk (İM): Ar. sözleşme, anlaşma.
miret (CC): Ar. miras.
miron (CC): Tü. mira, mürrüsafi.
mirvaha (GT): Ar. yelpâze.
misāl (GT): Ar. örnek, benzer, misâl.
misk (GT, İM, İN, KH): Ar. misk.
miskāl (MG, İM, İN, KH): Ar. miskâl.
miskîn (GT, İM, İN), miskin (CC): Ar. âciz, zavallı, yoksul.
miskin (CC) → miskîn.
miskinlik (GT): Ar+Tü. âcizlik, âciz davranmak. KÖK: *miskin+lik*.
misl (İM): Ar. benzer, eş.
misleş- (İM): Ar+Tü. benzeşmek, eş olmak. KÖK: *misl+le-ş-*.
mismār (GT, MG, İM): Ar. çivi, kazık.
misvāk (İM, KS): Ar. diş temizliğinde kullanılması sünnet olan bir ağaç.
mişmiş (CC): Ar. kayısı.
miyançi (CC): Far+Tü. her şeye itiraz eden, söylenen kimse. KÖK: *miyan+çi*.
miyini (EZ) → beyni.
mizāb (İM): Ar. su yolu, oluk.
mîzāc (GT): Ar. bünye, tabiat, mizaç.
miz (EK) → biz.
mizān (GT, İM, İN): Ar. ölçü, itidal.
mizmār (İM): Ar. ney.
moğaltay (TA): Tü. Moğol tayı (özel ad).
mohdak (CC): Mo. kör, küt. KÖK: Mo. *mohudag* “kör, kesmez, ahmak” L 850a.
mohor (CC): Far. mühür, damga.
mohorla- (CC): Far+Tü. damgalamak. KÖK: *mohor+la-*.
molla (CC): Ar. rahip, imam.
monamak (İH): Tü. çok ihtiyarlıktan yaptığını bilmemek, bir şeye akli ermemek.
mor (İH): Tü. mor renk.
mort (EZ): Tü. tembel.
moynuz (İN) → boynuz.
möle- (Kİ): Tü. (inek) bağırmak. KÖK: *mö+le-*.
möñ (EZ): Tü. budala, şaşkın.

mu I (İM): Tü. soru edatı.

mu II (GT, İN, EZ): bu.

mu‘ākıb (GT, İM): Ar. cezalandırma, cezalandırıcı.

mu‘ālece (GT): Ar. ilaç yapma, tedavi.

mu‘allim (GT, İM): Ar. muallim, öğretmen.

mu ‘āmele (İM): Ar. davranma, davranış.

mu‘arrec (MG): Ar. esnek.

mu‘arref (İM): Ar. bildirilmiş, tanımlanmış.

mu‘aşab (KH), mu‘aşşab (İN) : Ar. , toynakları, yelesi, tüyleri, kuyruğu siyah olan at.

mu‘asfar (İM): Ar. bir cins çiçek.

mu‘aşşab (İN) → mu‘aşab (KH).

mu‘attal (MG): Ar. kullanılmaz.

mu‘ātib (GT): Ar. tekdîr.

mu‘āvenet (GT): Ar. yardım.

mu‘avved (MG): Ar. hazırlıklı, idmanlı.

mu‘ayyen (GT, İM): Ar. tâyin edilmiş, belirli.

mu‘azzez (GT): Ar. azîz, muazzez, saygı gören.

mubāḥ (İM): Ar. işlenmesinde günah olan ve sevap olmayan şey.

mubālağa (GT): Ar. mübalağa.

mubassır (GT): Ar. gözleyici, bakıcı, bekleyici, koruyucu.

mu‘cib (GT): Ar. hayrete düşüren, şaşkınlık veren.

mu‘cizāt (İM): Ar. mucizeler.

mufārakat (GT): Ar. ayrılık, ayrılma.

mufaşşal (İM): Ar. uzun uzadıya, ayrıntılı.

muğ (İM, BM): Ar. ateşperest, ateşe tapan.

muğanni (GT): Ar. şarkıcı, mugannî.

muğaylān (GT, İH): Far. deve dikenî.

muhtaç (CC): Ar. fakir, yoksul.

mukakkak (GT), mukakkık (GT): Ar. mukakkak, mutlaka.

mukakkık (GT) → mukakkak.

muhābā (MG): Ar. korku, çekingenlik.

muhācir (İM): Ar. göç eden, göçmen.

muḥāl (GT, İM, İN): Ar. mümkün olmayan, muhâl.

muḥālefet (GT, İM, İN): Ar. aykırılık, karşı gelme, düşmanlık, anlaşmazlık, muhalifik.

muḥālif (GT, MG, İM, İN): Ar. aykırı, uygunsuz.

muḥāllil (İM): Ar. analiz yapan.

muhammed (KS): Ar. peygamberimiz.

muḥammedi (MG): Ar. Hz. Muhammed'e âit.

muhammed yezdi (GT): Hoca Muhammed.

muhammedü'l-müstafa (GT): Hoca Peygamber.

muḥannats (GT): Ar. muhannas korkak, kadın mizaçlı, edepsiz.

muḥārif (GT): Ar. tahrif eden, bozan, hilekâr, düzenbaz.

muḥarrem (İM): Ar. kamer aylarının birincisi.

muḥāsebe (GT): Ar. 1. hesap, muḥāsebe 2. hesaplaşma.

muḥātara (GT, MG): Ar. tehlike.

muḥattem (MG): Ar. tamamlanmış, olgunlaşmış.

muḥayyer (İM): Ar. seçmeli, beğenmeye bağlı.

muḥib (GT, İM): Ar. dost, muhip.

muḥbis (İM): Ar. kötü, alçak, soysuz.

muḥdes (MG): Ar. sonradan meydana gelmiş.

muḥdis-i sağri (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

muḥil (İM): Ar. havale eden.

muḥkem (İM, KS, KH) → muhkem.

mu'in (MG): Ar. yardımcı.

muhkem (GT, MG, İN, KH) **muḥkem** (İM, KS, KH) : Ar. kuvvetli, sağlam.

muḥlis (GT, İM): Ar. ihlas sâhibi, hâlis, muhlis.

muḥrim (İM): Ar. ihrama girmiş kimse.

muḥşın (İM): Ar. haramdan kaçınan.

muḥşına (İM): Ar. haramdan kaçınan kadın.

muḥtâc (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. ihtiyacı olan, muhtaç.

muḥtâl (İM): Ar. borç veren.

muḥtâl-ı 'aleyh (İM): Ar. kendisine borç verilen.

muḥtâr (İM): Ar. seçilmiş, seçkin.

muātaşar (GT, MG, İM, İN, KSS): Ar. ihtisar edilmiş, kısa, özetlenmiş küçük, basit.

muhtaṭ (İM): Ar. bir yer ele geçirildiğinde hükümdar tarafından kendisine verilen kimse.

muhtelif (GT, MG, İM): Ar. çeşitli, türlü, muhtelif.

muhtelis (İN): Ar. oku tamamen çekip biraz durduktan sonra atma şekli.

muhtemel (GT): Ar. ihtimal dahilinde, olabilir.

muhterem (GT): Ar. muhterem, hürmete lâyık.

muhtesib (GT, İM): Ar. şehrin asâyiş ve nizâmına bakan kimse.

muhurla- (BM): Ar+Tü. damgalamak. KÖK: *muhur+la-*.

muḳābele (İM): Ar. karşılama, karşılık verme.

muḳābil (GT, İM): Ar. karşı karşıya gelme.

mukaddem (GT): Ar. önce, önde, üstün.

muḳadder (GT, İM): Ar. Allah tarafından takdir edilmiş, mukadder.

muḳaddime (GT): Ar. Zamahşeri'nin meşhur nahiv kitabı.

muḳarrer (GT): Ar. Allah tarafından kararlaştırılmış, nasip olmuş.

muḳarreb (GT): Ar. Tanrının yakını, sevdiği.

muḳīm (GT), muḳīm (İM): Ar. ikamet eden, oturan.

muḳārin (İM): Ar. bitmiş, bir yere yaklaşmış.

muḳarreb (İM): Ar. yaklaşmış, yakın.

muḳayyed (İM, KS): Ar. kayıtlı, bağlı.

muḳīm (İM) → muḳīm.

muḳrī(GT): Ar. okuyan.

muḳtezā (GT): Ar. iktiza eden, îcap.

mulātafa (GT): Ar. iyi, güzel muâmele etme, tatlı davranma lûtf.

mu'lem (GT): Ar. tefrik edilmiş, belirtilmiş, süslü.

mūm (EK, EM, BM, EZ): Far. mum. KÖK: ET.

mun- (GT): Tü. bunamak. KÖK: ET *bun-* ED 348a-b.

mun (İH): çorba. KÖK: ET.

muna (CC): Tü. buna. KÖK: *mu+na*.

munaşşaf (İM): Ar. sıra kaynatıldığında kalan kısmına verilen ad.

munça (İM, CC): Tü. bunca. KÖK: *mu+nça*.

munçağına (CC): Tü. bu kadar. KÖK: *munça+ğına*.

munçak (GT) → bonşuk.

munda (İM, EK, EM, BM, CC): Tü. bunda. KÖK: *mu+n+da*.

mundan (İM, EK): Tü. bundan. KÖK: *mun+dan*.

mundıg (İM): Tü. bu şekilde, bu biçimde. KÖK: *mun+dıg<bun+teg*.

munduz (CC): Tü. suçsuz, kabahatsiz. KÖK: ET.

muğ (EZ): Tü. bun. KÖK: ET *buğ*, ED 347a.

muğar (İM): Tü. buna. KÖK: *mu+ğar*.

muğlaz (İM): Tü. esrar. KÖK: ET.

muğra- (CC): Tü. böğürmek. KÖK: *mu+ğra-*.

muğuz (İM) → boynuz.

mûnis (GT): Ar. ünsiyetlü, alışılan, mûnis.

munsarif (GT): Ar. geri dönmüş, uzaklaşma.

muntazır (GT): Ar. bekleyen, muntazır.

munuğ (İM, KH): Tü. bunun. KÖK: *mu+nuğ*.

munzamm (MG): Ar. yan yana olma, bir arada bulunma.

murād (GT, İM, İN, CC): Ar. arzu, dilek, murât.

murākabet (GT): Ar. kendi iç âlemine dalarak kendinden geçme.

murakka‘ (GT): Ar. yamalı.

murabba‘ (MG, İN): Ar. dört köşeli.

murābıt (MG): Ar. ibadete bağlı kişi.

murdār (GT, İM, CC, EZ): Far. kirli, pis.

murdāsenk (İM): Ar. bir taş çeşidi.

murderzārend (KH): Ar. gerçek mür ve lohusa otu.

murrançlık (CC): Ar+Tü. başıboşluk. KÖK: *murranç+lık*.

murtad (İM): Ar. İlam dininden dönen.

murtadda (İM): Ar. İslam dininden dönen kadın.

murtadlık (İM): Ar+Tü. İslam dininden dönen. KÖK: *murtad+lık*.

murvat (CC): Ar. iyi, cömertlik, yardımseverlik.

mūsā (GT, İN, KS): Ar. Musa Peygamber.

musādere (GT): Ar. yakalayıp ve hapsedip, mallarını zaptetmek.

musahhar (İM, KH): Ar. ele geçirilmiş, emrine verilmiş.

musāhib (GT): Ar. sohbet eden, arkadaş, dost.

muşālağa (İM): Ar. anlaşma, barışma.

muşallā (GT): Ar. Şiraz'ın Musâlla semit, mesire yeri.

muşannif (İM): Ar. kitap yazan, müellif.

musavver (GT): Ar. tasvir edilmiş, resimlenmiş.

muşhaf (İM): Ar. Kur'an-ı Kerim.

musibet (GT): Ar. musîbet, felâket.

mustafā (GT): Ar. Hazreti Peygamber.

muştula- (Kİ, EZ): Far+Tü. iyi haber getirmek. KÖK: < *muştula-* < Far. *mužda*+T.la- "müjdelemek" (Räsänen, 1969, 346a; TMEN IV, 1975, 21, § 1737 *muştuluk*: Far. *muužda* + Tü. *luk*).

muşultu (İH): Tü. uyurken bazıları yaptığı horultu. KÖK: *muşul*+tu.

mutāba'at (GT): Ar. tâbi olma, uyma.

mutāla'a (GT, İN): Ar. tetkik, temaşa, müşahade.

mutālebe (GT): Ar. talep, arzu etme.

muṭallak (İM): Ar. boşanma.

mutaẓ'af (GT): Ar. düşünleşmiş.

mu'teber (GT, İM, İN): Ar. itibarlı, güvenilir, inanılır, mûteber.

mu'tedil (İM): Ar. ılımlı, mülayim.

mu'tekid (GT), mu'tekif (GT): Ar. itikat eden, çekilmiş.

mu'tekif (GT) → mu'tekid.

mu'temed (GT): Ar. itimad edilen, güvenilen.

mutemedün'aleyhi (GT): Ar. itimad edilen, güvenilen.

muterif' (GT): Ar. çalgı çalan, şarkı söyleyen, murtib.

mu'tezile (İM), mu'tezili (İM): Ar. kaderi inkar edenler.

mu'tezili (İM) → mu'tezile.

muṭi' (İM, KS): Ar. itaat eden, boyun eğen.

muṭlak (İM, KS): Ar. kayıtsız, şartsız.

muṭlakā (İM): Ar. ne olursa olsun, herhalde.

muvāfakat (GT): Ar. râzı olma, muvafakat uzlaşma.

muvāfık (GT, MG, İM, İN): Ar. uygun, yerinde, muvâfık.

muvāneset (GT): Ar. ünsiyet, alışma.

muvar (EZ): Tü. bura, burası. KÖK: *bu*+var.

muynuz (İH) → boynuz.

muyuz (EZ) → boynuz.

muza (İH): yusuvarlak, ufak tefek.

muzaffer (GT): Ar. üstünlük kazanmış, muzaffer.

muẓāraba (İM): Ar. bir tarafın sermaye öteki tarafın emek koymasıyla meydana gelen ortaklık.

muẓıḥa (İM): Ar. baş yarığının bir cinsi.

mü (İM): Tü. soru edatı.

mübāḥase (GT): Ar. bahse girmiş, münâkaşa. ÖRNEK: *mübāḥase kıl-*, *mübāḥase tüş-*.

mübālağa (İM): Ar. bir işte ileriye varma, abartma.

mübārek (GT): Ar. bereketli, feyizli, kutlu, uğurlu. ÖRNEK: *mübārek bol-*.

mübāşere (İM): Ar. başlama, girişme.

mübeddel (GT): Ar. dövüşen, savaş eden, bahadır. ÖRNEK: *mübeddel bol-*.

mübezzir (GT): Ar. müsrif.

mübezzirlik (GT): Ar+Tü. israf etme. ÖRNEK: *mübezzirlikni pişe tut-*. KÖK: *mübezzir+lik*.

mübtedi‘ (GT, İM, İN, KS): Ar. yeni başlayan, acemi, müptedi. ÖRNEK: *mübtedi‘ fehmi*.

mübtelā (GT, İM): Ar. tutkun, müptelâ. ÖRNEK: *mübtelā bol-*, *mübtelā kıl-*.

mücāhede (GT): Ar. azap, ıstırap, sıkıntı, mihnet. ÖRNEK: *mücāhedege koy-*, *mücāhedesini kör-*.

mücārā (GT): Ar. yarış, çekişme, tartışma. ÖRNEK: *mücārā ‘özri*.

mücāvir (GT): Ar.(bir yere) çeklip oturma, komşu olan. ÖRNEK: *mücāvir bol-*.

mücerreb (İN, KH): Ar. denenmiş, sınanmış.

mücerred (GT, İM): Ar. yalnız, tek, mücerret.

müctehid (İM): Ar. Kur’an’dan ve Hadis-i Şeriflerden hüküm çıkarma kudretinde olan din alimi.

müdām (GT): Ar. devamlı, durmadan.

müdārā (GT): Far. hoş görme, yüze gülme, dostluk gösterme. ÖRNEK: *müdārā kıl-*. KÖK:.

müdbir (GT): Ar. tâlihsizliğe uğramış, düşkün.

müdd (İM): Ar. iki batmanlık bir ağırlık ölçüsü.

müdde‘i (GT): Ar. iddiâcı, inatçı, müddeî, hodbin. ÖRNEK: *müdde‘i birlen*.

- müddet (GT, MG, İM):** Ar. zaman, müddet, süre. ÖRNEK: *az müddet, bir müddet soğra.*
- müdebber (İM):** Ar. azat kılınması sahibinin ölmesiyle gerçekleşecek olan köle.
- müdebbir (GT):** Ar. tedbirli, müdebbir. ÖRNEK: *müdebbir 'âkıl ir.*
- müdevver (İN):** Ar. okun yaydan çıkması.
- mü'eccel (İM):** Ar. peşin olmayan, gelecekte bir zamanda olacak olan.
- mü'ekkede sünnet (İM):** Ar. Peygamberimizin her zaman eda ettikleri sünnetler.
- mü'ellefe-i kulûb (İM):** Ar. kalplerini İslam dinine ısındıranlar.
- mü'ezzin (GT, İM, KS):** Ar. müezzin, ezan okuyan. ÖRNEK: *câmi 'niş mü'ezzinleri.*
- mü'ezzinlik (İM):** Ar+Tü. ezan okuma. KÖK: *mü'ezzin+lik.*
- müfavāza (İM):** Ar. ortaklık, işbirliği.
- müferrağ (İM):** Ar. ayrılmış.
- müferrih (GT):** Ar. ferahlık, veren, iç açıcı. ÖRNEK: *müferrih bol-.*
- müfessir (İM):** Ar. Kur'an'ı Kerimi yorumlayan din alimi.
- müfid (GT, İN):** Ar. mânâlı, faydalı.
- müflis (GT, İM):** Ar. iflâs etmiş, müflis, parasız. ÖRNEK: *aç ve müflis, garib ve müflis.*
- müfrid (İM):** Ar. bir hac çeşidi.
- müfsid (GT, İM):** Ar. ifsâd eden, bozan, bozguncu. ÖRNEK: *müfsid kişi.*
- müfti (GT, İM):** Ar. fetvâ veren, din bilgini. ÖRNEK: *müftige sor-.*
- müheyyâ (GT, MG):** Ar. hazır, hazırlanmış. ÖRNEK: *müheyyâ kıl-.*
- mühim (GT):** Ar. ehemmiyetli. ÖRNEK: *mühim iş.*
- mühlet (İM):** Ar. bir işin yapılması için verilen zaman.
- mühmel (GT):** Ar. mânâsız, boş. ÖRNEK: *mühmel sözle-.*
- mühmelât (GT):** Ar. mânâsız, boş sözler. ÖRNEK: *mühmelâtdan sözle-.*
- mühr (GT, BM):** Ar. mühür. ÖRNEK: *mührini kötür-.*
- mükâleme (GT):** Ar. konuşma, mükâleme. ÖRNEK: *mükâleme kıl-.*
- mükâri (İM):** Ar. kira ile hayvan işleten.
- mükâşefet (GT):** Ar. ilahi sırların görünmesi. ÖRNEK: *mükâşefet bahrine müstağrak bol-.*
- mükâteb (İM):** Ar. tamamlandığında azad edilmek üzere bedele bağlanan köle.

mükātebe (İM): Ar. tamamlandığında azad edilmek üzere bedele bağlanan kadın köle.

mükāteblik (İM): Ar+Tü. bir bedele bağlama. KÖK: *mükāteb+lik*.

mükedder (GT): Ar. üzüntülü, kederli. ÖRNEK: *mükedder bol-, mükedder kıl-*.

mükellef (İM): Ar. bir işi yapmaya mecbur olan.

mükerrem (GT): Ar. muhterem. ÖRNEK: *mükerrem ve mu‘azzet tut-*.

mükerrer (GT, İM): Ar. tekrar, mükerrer. ÖRNEK: *mükerrer ayt-*.

mülāzim (GT): Ar. bir vazifeye, hizmete devam eden, hizmette bulunan. ÖRNEK: *mülāzim bol-*.

mülhid (GT): Ar. dinsiz. ÖRNEK: *mülhid-i müfsid*.

mülk (GT, İM): Ar. memleket, mülk. ÖRNEK: *māl ve mülük*.

mülket (GT): Ar. mülk, ülke.

mülket (İH): laht yapılmayan adî mezar çukuru. ÖRNEK: *māl ve mülket*.

mülkre-, mülkle- (CC): Ar+Tü. mirasa konmak, miras almak. KÖK: *mülk+re-*.

mülūk (GT): Ar. melikler.

mü‘min (İM, İN, KS): Ar. iman etmiş, inanmış, müslüman.

mü‘mine (İM): Ar. İslam dinin kabul etmiş kadın.

mümkın (İM, İN): Ar. olabilir.

münācāt (GT, İM): Ar. duā ve niyāz, yalvarma. ÖRNEK: *münācāt kıl-*.

münādi (GT): Ar. münādi, tellāl.

münāfık (GT, İM): Ar. ikiyüzlü, münāfık. ÖRNEK: *münāfık dost, münāfık kibi*.

mün‘aķid (İM), mün‘aķide (İM): Ar. baēlı, baēlanmış.

mün‘aķide (İM) → mün‘aķid.

münāķķile (İM): Ar. baēlı, baēlanmış.

münāsebet (GT): Ar. ilgi, münasebet. ÖRNEK: *saēa ni münāsebet bar?*.

münāsib (GT, İN, KH): Ar. uygun, yaraşır, lâyıķ. ÖRNEK: *münāsib degül*.

münāza‘a, münāza‘at (GT): Ar. kavga, çekişme. ÖRNEK: *münāza‘a ķop-, münāza‘a tüş-*.

münāzara (GT): Ar. münāzara, münakāşā. ÖRNEK: *münāzara kıl-*.

münecces (GT): Ar. pis, murdar. ÖRNEK: *münecces it-*.

müneccim (GT): Ar. müneccim, astrolog.

münevver (GT): Ar. aydınlanmış, münevver. ÖRNEK: *münevver bol-, kōzler münevver*.

münezzeh (GT): Ar. muhtaç olmayan, berî, münezzeh. ÖRNEK: *cümleden münezzeh.*

müñüş (CC): Tü. köşe, kenar. KÖK: ET *müñuş*, ED 771a.

mün'im (GT): Ar. zengin. ÖRNEK: *mün'im bol-, mün'im keremi.*

münir (GT, İM): Ar. aydınlık veren, parlak. ÖRNEK: *ey cemâli münir.*

münkaleb (İM): Ar. dönmüş, değişmiş.

münkati' (GT): Ar. tâbi, uyan. ÖRNEK: *münkati' bol-.*

münker (GT): Ar. dinen câiz olmayan. ÖRNEK: *ma'aşi ve münker.*

münker (İM): Ar. mezarda ölüleri sorguya çekecek bir melek.

münkir (GT): Ar. inkâr eden, inanmayan. ÖRNEK: *münkir bol-.*

müntehâ (GT): Ar. son hadde erişen.

mürdar (İH): pis.

mürdümük (İH): mercimek, maş.

mürebbi (GT): Ar. yetiştiren, terbiye eden. ÖRNEK: *mürebbi râyı.*

müretteb (GT, İM): Ar. tertip olunmuş, düzenlenmiş, dizilmiş. ÖRNEK: *müretteb..bol-.*

muhammedü'l-müstafâ (GT): Hazreti Peygamber.

mür (İN, KH): Ar. acı safi ağacı.

mürādānsing (KH): Far. doğal kurşun oksid.

mürde-seng (İN): Far. doğal kurşun oksidi.

mürîd (GT): Ar. intisâp eden, mûrîd. ÖRNEK: *mürîd bol-.*

mürtekib (İM): Ar. kötü iş yapan, rüşvet alan.

mürüvvet (GT): Ar. mertlik, insanlık, mürüvvet. ÖRNEK: *mürüvvet kör-.*

mürüvvetsizlik (GT): Ar+Tü. namerlik, mürüvvetsizdik. ÖRNEK: *mürüvvetsizlikke haml it-.* KÖK: *mürüvvet+siz +lik.*

müsâfir (GT, İM): Ar. konuk, misâfir.

müsâkât (İM): Ar. meyvasının bir kısmını almak şartıyla bir bağı veya bostanı birine verme.

müsâmaḥat (GT): Ar. müsâmaḥa. ÖRNEK: *müsâmaḥat kıl-.*

müsecca' (GT): Ar. secîli. ÖRNEK: *müsecca' sözle-.*

müsellem (GT): Ar. teslim olunmuş, mukarrer. ÖRNEK: *müsellem bol-.*

müslimân (EM) → müsülmân.

müslimanlık (EK) → müsülmânlık.

müsilimin (İN): Ar. müslümanlar.

müsta‘cil (GT): Ar. acele.

müstağrağ (GT): Ar. dalmış, batmış. ÖRNEK: *müstağrağ bol-*.

müstaḥakk (GT, MG): Ar. hak etmiş.

müstahsen (MG): Ar. güzel sayılmış, beğenilmiş.

müstaḫim (GT): Ar. doğru. ÖRNEK: *müstaḫim bol-*.

müstakirr (MG): Ar. durulmuş, karar kılmış.

müste‘mel (İM, KS): Ar. kullanılmış.

müstecāb (GT, İM): Ar. kabûle layık. ÖRNEK: *bir du‘ası müstecāb fakir.*

müstedām (MG): Ar. devamlı, sürekli.

müstefid (GT): Ar. istifâde eden, faydalanan. ÖRNEK: *müstefid bol-*.

müsteḥab (İM, KS): Ar. farz ve vacipten başka olarak sevap kazandıran iş.

müsteḥak (İM): Ar. hak etmiş, hak kazanmış.

müsteḥāza (İM): Ar. aybaşı kadın.

müstemi‘ (GT): Ar. dinleyen. ÖRNEK: *müstemi‘ lerge köre ayt-*.

müsteski (GT): Ar. istiska illetine tutulmuş çok su içen ve karnı su toplayan.

müstevi (MG): Ar. düz, her tarafı bir.

müsülmān (GT, MG, İM, KS, BM), müslimān (EM), müsürmān (EM): Ar. müslüman, inanmış. ÖRNEK: *müsülmān ḥākimi.*

müsülmānlık (MG, İM), müslimanlık (EK): Ar+Tü. müslümanlık. KÖK: *müsülmān+lık.*

müsürmān (EM) → müsülmān.

müşābehet (GT): Ar. benzerlik. ÖRNEK: *ne müşābehet bar.*

müşāhede (GT): Ar. görme, müşāhede. ÖRNEK: *müşāhede kıl-*.

müşakkak (MG): Ar. yarı, yarılmış.

müşārün ileyhi (GT): Ar. parmakla gösterilen. ÖRNEK: *müşārün ileyhi ve mu‘temedün ‘aleyhi bol-*.

müşāveret (GT): Ar. danışma, müşāvere. ÖRNEK: *müşāveret kıl-*.

müşedded (MG): Ar. süngünün hamle için doğrultulmuş olması.

müşemmer (MG): Ar. sağlam, sıkı.

müşerref (GT, MG): Ar. şereflenmiş, şerefli. ÖRNEK: *müşerref bol-, müşerref kıl-*
KÖK:.

müşfik (GT): Ar. merhametli, seven, acıyan. ÖRNEK: *müşfik bol-, müşfik yār.*

müşk (GT, İM, EM): Far. misk.

müşkil (GT): Ar. zor, müşkül. ÖRNEK: *müşkil iş, müşkilin hâl et-*.

müşrik (İM): Ar. Allah'a şirk koşan.

müştağil (GT): Ar. iştigâl eden, meşgûl. ÖRNEK: *müştağil-i ni 'met*.

müştak (GT, MG, İM): Ar. özleyen, can atan, müştak. ÖRNEK: *müştāk bol-*.

müştaklık (GT): Ar+Tü. özleme, müştak olma. KÖK: *müştak+lık*.

müşteri (GT, İM): Ar. müşteri, satın alan.

müt'a (İM): Ar. temettü hacca giren kimsenin kesmek zorunda olduğu kurban.

mütâla'a (KH): Ar. düşünüp okuma, yorumlama.

müte'abbid (GT): Ar. ibâdet eden, kulluk vazifesini yerine getiren.

müte'aḥḥir (MG, İM): Ar. sonraya kala, sonradan gelen.

müte'allik (GT, İM): Ar. taaluk eden, mensup, bağlı, ilgili. ÖRNEK: *müte'allik bol-*.

müte'allim (MG): Ar. bilgi edinen, öğrenen.

mütecebbir (GT): Ar. cebir ve zor kullanmaya yeltenen, zorba. ÖRNEK: *bir avuç mütecebbir ve mütecebbir*.

müteferrik (GT, MG, İM): Ar. dağılan, dağınık, ayrı ayrı. ÖRNEK: *müteferrik māl cem' et-*.

müteğayyir (GT, İM) → mütehayyir.

müteḥammil (GT): Ar. taşıyan, tahammül.

mütehayyir (GT, MG), müteğayyir (GT, İM) : Ar. şaşmış, şaşırmış, değişen, başkalaşan.

müteḳaddim (İM): Ar. önde bulunan.

mütekebbir (GT, İM): Ar. kibirli, azametli, kendini beğenmiş. ÖRNEK: *mütekebbir ve mütecebbir*.

mütekellif (MG): Ar. usta olmayan.

mütekellim (GT): Ar. söyleyen. ÖRNEK: *mütekellim er*.

mütemekkin (GT, MG): Ar. yerleşen, yerleşmiş, oturan. ÖRNEK: *mütemekkin oltura ḳal-*.

mütekemmil (MG): Ar. olgunlaşan, olgun.

mütelaḥime (İM): Ar. bir cins baş yarığı.

mütemetti' (İM): Ar. bir cins hac.

mütena'im (GT): Ar. nîmet içinde ne nazlı büyüyen.

mütenâkız (GT): Ar. tenâkuz eden, zıt, çelişik.

mütereddit (GT, İM): Ar. kararsız. ÖRNEK: *mütereddit bol-*.

mütevellid (İM): Ar. ileri gelen.

müttakı (GT): Ar. takvâ sâhibi, müttahî.

müttefik (GT, İN): Ar. birlik, uyumuş, anlaşmış. ÖRNEK: *müttefik bol-*.

mütesâvi (MG): Ar. birbirine denk olan.

müvekkel (GT): Ar. mü'ekkel vekil, memur edilen.

müyesser (GT): Ar. hâsıl olan, müyesser. ÖRNEK: *müyesser tüş-*.

müyün (TA): Tü. çorba. KÖK: ET.

müz (CC) → boynuz.

müz (EZ): Far. ücret.

müzd (İM, İN, KS, BM): Far. ücret, karşılık, mükafat.

müzdlı (İM): Far+Tü. ücretli, mükafatlı. KÖK: *müzd+li*.

müzehheb (GT): Ar. süslenmiş, süslü. ÖRNEK: *sarây-ı müzehheb içinde otur.*

müzekki (GT, İM): Ar. şahitlerin şehâdeti hakkında teziyede bulunan, tezkiyeci.
ÖRNEK: *müzekki 'udüller.*

müzeyyen (GT): Ar. tezyin edilmiş, bezenmiş. ÖRNEK: *mürtteb ve müzeyyen bol-*.

nâ (GT): Far. olumsuzluk eki.

naal (CC): Ar. nal.

naamatlu (CC): Ar+Tü. merhametli, şefkatli, yardımsever. KÖK: *naamat+lu*.

na'am (İM): Ar. evet.

nacak (EM), nacığ (EK): Tü. nacak, balta. KÖK: ET.

nacaşlık (İM): Tü. hayvan sürücülüğü. KÖK: ET.

nacığ (EK) → nacak.

nâ- cins (GT): Far. cinsi bozuk, soysuz.

nâ- çâr (GT): Far. çaresiz.

nâ-dân (GT): Far. cahil, bilmez.

nâdir (GT): Ar. az, seyrek, nadir.

nafaka (GT, İM): Ar. geçinecek para, nafaka.

nafas (CC): Ar. nefes, soluk.

nâfi' (MG): Ar. faydalı.

nâfile (İM, İN, KS): Ar. farz ve vacip dışında yapılan ibadet.

nâ-gâh (GT, MG, İM, İN, KH): Far. vakitsiz, ansızın, birdenbire.

nağam (GT): Ar. nağmeler.
nağme (GT): Ar. ses, nağme.
nagaş (EZ): Tü. yokuş. KÖK: ?.
nā-geh (GT): Far. vakitsiz, birdenbire, ansızın.
nāgehān (GT, İN): Far. ansızın, birden bire.
nā-halef (GT): Far+Ar. hayırsız halef.
nahl (GT) → nahle.
nahle (GT), nahl (GT): Ar. hurmalık.
nā-hoş (GT): Far. hoşla gitmeyen, nahoş.
nahv (GT): Ar. sentaks, cümle bilgisi, nahiv.
nak (CC): Far altın sırmalı bir kumaş türü.
nāka (GT): Ar. dişi deve.
naķara (CC): Ar. köçek zili.
naķāre (EM): Tü. nakkare.
naķd (GT, İM), naķt (CC) : Ar. para, servet, nakit, peşin para.
na-kes (GT): Far. alçak, pinti, nekes.
nāķış (İM, KH): Ar. eksik, noksan, tam olmayan.
naķķāş (GT) naķş (GT, İM, CC): Ar. nakış yapan, nakkaş.
naķl (GT, MG, İM, İN): Ar. bir şeyi bir yerden bir yere götürme, nakil.
naķl-la- (MG): Ar. atı döndürmek.
naķş (GT, İM, CC) → nakkāş.
naķşla- (CC): Ar+Tü. nakışlamak, resim yapmak. KÖK: *naķş+la-*.
naķt (CC) → naķd.
na‘l (GT, İM, KS): Ar. ayakkabı, pabuç, nal.
nalān (GT): Far. inleyen.
nāle (GT): Far. inleme.
namāz (GT, İM, TA, EK, İN, KS, BM): Far. namaz.
namazlık (BM, EZ): Far+Tü. seccade. KÖK: *namaz+lık*.
nāmdār (GT): ünlü, namlı.
nāme (GT): Far. kitap.
nā-mevzūn (GT): Far. ölçüsüz.
namlı (İH): Tü. okun temreni, tüfegin nişan yeri.
nāmūs (GT): Ar. ar, edep, haya.

nār I (GT): Ar. ateş.

nār II (TA, EK, EM, İN, KH): Far. nar.

nardan (BM, CC): Far. nar.

narinç (CC): Far. portakal.

nardivan (BM) → merdimen.

nā‘ra (GT): Ar. nara, bağırma.

narañi (CC): Far. turuncu renkte olan.

nasab (İM): Ar. harfin üstünlü okunması.

nasāri (İM) → nasrāni.

nasrāni (İM), nasāri (İM), nasrāni (GT) : Ar. Hristiyan.

nasrānılık (İM): Ar+Tü. Hristiyanlık. KÖK: *nasrāni+lık*.

nasrāniyye (İM): Tü. hristiyan kadın.

nasāyih (GT): Ar. nasihatler, öğütler.

nasb (MG): Ar. dikme, saplama.

nasib (GT): Ar. pay, hisse, nasip.

nasiç (CC): Far. altın sırmalı ve incili bir kumaş türü.

nāsih (GT): Ar. öğüt veren.

nasihat (GT): Ar. öğüt, nasihat.

nasl (MG): Ar. kılıcın boyu.

nasrāni (GT) → nasrāni.

nass (İM): Ar. manasında açıklık ve kesinlik bulunan ve Kur’an ayetini delil olarak gösteren.

nāsūr (İN): Ar. basur deliği, nasır.

nāsūr (KH): Ar. idrar yollarının sertleşmesi.

nat‘a (GT): Ar. satranç tablası.

nāv (MG): Far. içinden ok atılan küçük oluk.

nāvek (MG): Far. nav.

nāverd (MG): Far. meydan.

nāy (GT): Far. ney.

nāyib (İM): Ar. vekil, birinin yerine geçen.

nāz (GT): Far. naz.

nażar (GT, MG, İN, KH): Ar. bakış, görüş, nazar.

nazif (GT): Ar. temiz.

nāzil (MG): Ar. navekin bir başka adı.

nazir (GT, İM, İN): Ar. benzer, eş.

nazla- (EZ): Far+Tü. nazlanmak. KÖK: *naz +la-*.

nāzlan- (Kİ, EZ): Far+Tü. nazlanmak. KÖK: *nāz +lan-*.

nazm (GT): Ar. nazım.

nāzüg (İN), nāzük (GT, KH), nezik (CC, EZ): Ar. ince, zarif.

nāzük (GT, KH) → nāzüg.

nāzüklik (KH), nāzüklük (İN): Far+Tü. naziklik, incelik. KÖK: *nāzük +lık*.

nāzüklük (İN) → nāzüklik.

ne (GT, İM, TA, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Far. ne, değil, yok.

nebatı (İM): Ar. Sami ırkından bir kavmin ismi.

nebī (GT, İM, İN, KS, KH): Ar. peygamber.

nebilik (İM): Ar+Tü. peygamberlik. KÖK: *nebi +lik*.

nebiz (İM): Ar. hurma ve arpadan yapılan bir cins içki.

necāsatlık (İM) → necāsetlik.

necāset (İM, KS): Ar. pislik, murdarlık.

necāsetlik (İM), necāsatlık (İM): Ar+Tü. pislik. KÖK: *necāset +lık*.

nece (EZ) → neçe.

necik (EZ) → neçük.

necis (GT, İM, KS): Ar. pis, murdar.

neçe (TA, EK, BM, CC), nece (EZ), nice (KH, İN), niçe (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Tü. nasıl, ne kadar. KÖK: ET *neçe*, *ne +çe*, ED 775a.

neçeye (TA): Tü. kaç.

neçik (EM, CC) → neçük.

neçük (TA, EK, EM, İN, BM), neçik (EM, CC), necik (EZ), neçün (EK, BM) neşik (EM), neşük (EM), neşin (EM), neşün (EM), neyçün (MG) niçük (GT, MG, İM, İN, KS), niçün (GT, İM), ni için (İM): Tü. nasıl, neden. KÖK: ET *neçük*, ED 775b, **ne +cü()ök*, OTWF 107.

neçün (EK, BM) → neçük.

nedāmet (GT): Ar. pişmanlık, nedamet.

neden (EZ): Tü. neden. KÖK: *ne +den*.

nedim (GT): Ar. sultanın meclis ve sohbet arkadaşı, nedim.

ne-erse (MG): Ar. nesne, şey.

nef (GT, MG): Ar. fayda, menfaat.

nefes (GT, MG, İM, İN, KH), **nefis** (GT, İM), **nefs** (GT, İM, İN): Ar. soluk, nefes, bir nefeslik an; kendi, şahıs, cevher, zihin, pek hoş, hoş giden.

nefis (GT, İM) → nefes.

nefha (KH): Ar. atın dizlerinden oluşan hastalık.

nefl (KS): Ar. nafile.

nefret (GT): Ar. tiksiniş, nefret.

nefs (GT, İM, İN) → nefes.

neft (İN, KH): Ar. petrol yağı.

nefy (İM): Ar. sürme, sürgün etme.

nefha (İN, KH): Ar. atın karnının şişmesi.

nehâr (GT): Ar. gündüz.

neheç (GT): Far. timsah.

nehmet (GT): Ar. büyük himmet, aşırı hırs.

nehy (GT, KS): Ar. yasak.

neke (EZ), **nige** (İM), **nik** (GT): Tü. niçin. KÖK: ET *negü*, ED 776b, *ne+gü* OTWF 95.

nekende (İH): Tü. dikişte koltuk altına konan parça.

nekes (İH): Far. hasis, cimri, ızgar.

neki (EZ), **nekim** (EZ): Tü. nice. KÖK: *ne+ki*.

nekim (EZ) → neki.

nekir (İM): Ar. mezarda ölüleri sorguya çekecek olan meleklerden biri.

nekre (İM): Ar. belirsiz isim.

nelik (EZ) → nelük.

nelük (BM), **nelik** (EZ): Tü. niçin, nasıl. KÖK: ET *nelük*, ED 777a, *negü+lük*, OTWF 122.

nem (GT): Far. ıslak, yaş, nemli.

neme (BM, CC, EZ), **nime** (GT, MG): Tü. nesne. KÖK: ET *neme*, *ne+me*, ED 777b.

nemedzın (TA), **nemezın** (TA): Far. eyer altına konulan keçe.

nemezın (TA) → nemedzın.

nemrüd (İN): Ar. nemrut.

ne niçün (EK), **ne niüçün** (EK): Tü. neden. KÖK: *ne ve üçün*.

ne niüçün (EK) → ne niçün.

nerd (İM): Ar. tavlâ.

nerdüven (EZ) → merdimen.

nerse (İM), nese (TA), nesne (İN, KS, KH, BM, EZ), ni erse (İM): Tü. şey, nesne.

KÖK: *ne+erse*.

nese (TA) → nerse.

neseb (GT, İM): Ar. soy, nasıl, nesep.

nesh (İM): Ar. hükümsüz bırakma.

nesl (GT): Ar. nesil.

nesât (GT): Ar. sevinç.

nesne (İN, KS, KH, BM, EZ) → nerse.

neşik (EM) → neçük.

neşin (EM) → neçük.

neşter (KH): Far. tıbbî uygulamada kullanılan bir çeşit bıçak.

neşük (EM) → neçük.

neşün (EM) → neçük.

nete (TA, EZ) → neteg.

neteg (İM), nete (TA, EZ): Tü. nasıl, ne şekilde. KÖK: ET *neteg*, *ne+teg*, ED 776a.

nev‘ (GT, MG, İM): Ar. cins, tür, çeşit, nev‘.

nevahi (GT): Ar. nahiyeler, oba.

nev-bahâr (GT, TA): Far. ilkbahar.

nevbet (GT, İM): Ar. sıra, nöbet.

nevha (GT): Ar. ağlama.

nevkâr (İM): Ar. arkadaş, dost.

nevmid (GT, İM): Far. ümitsiz, ümidi kırılmış.

nevrüz (İM): Far. ilkbaharın başlangıcıdır.

neyçün (MG) → neçük.

neyle- (EM): Tü. ne yapmak. KÖK: *ne ve eyle-*.

nez‘ (GT): Ar. can çekişme.

nezik (CC, EZ) → nâzüg:.

nezir (İM): Ar. Hz. Muhammed’in adlarında biri.

nezr (İM): Ar. adak, adama.

ni I (GT, MG): Tü. ne, niye, hangi, ne. KÖK: ET *ne*, ED 774a.

ni II (GT): Far. 1.yok, değil 2. ne, soru edatı.

nice (KH,İN) → neçe.

niçe (GT, MG, İM, İN, KS, KH) → neçe.

niçelik (KS): Tü. nicelik. KÖK: *niçe* +*lik*.

niçük (GT, MG, İM, İN, KS) → neçük.

niçüklük (İM) → niçüklük.

niçüklük (İM), niçüklük (İM): Tü. nasıllık, nicelik. KÖK: *neçük*+*lik*, OTWF 121.

niçüksüz (İM): Tü. örtüsüz, engelsiz. KÖK: *neçük*+*siz*.

niçün (GT, İM) → neçük.

ni erse (İM) → nerse.

nifāk (GT): Ar. nifak.

nifās (İM, KS): Ar. loğusalık hali.

nige (İM) → neke.

nigit (İH): Tü. zift.

nihāyet (MG): Ar. son.

nik (GT) → neke.

nik (İN): Far. beğenilen, güzel.

nikāh (GT, İM): Ar. nikah, evlenme.

nikāhı (İM): Ar. nikahla ilgili.

nikāh-ı sahlı (İM): Ar. şartları yerine getirilen nikah.

ni kim (İM): Tü. ne ki.

niks (KS): Ar. pislik.

nil (GT): Ar. Nil nehri.

nil (CC): Far. çivit.

nime (GT, MG) → neme.

ni‘met (GT, İM, KS): Ar. lütuf, yiyecek, içecek, nimet.

nisāb (İM): Ar. bir malın zekatını vermek üzere verilmesi gereken miktar.

nişār (GT): Ar. gökten yere saçılan, saç.

nisbet (GT, İM): Ar. mensubiyet, kıyas, mukayese.

nişān (GT, MG, İM, TA, İN, KH, CC, EZ, EZ): Far. hedef, belirti, alamet, iz.

nişāne (GT, İN, KH): Far. iz, belirti, işaret.

nişānla- (TA, CC, EZ, Kİ): Far+Tü. nişan koymak. KÖK: *nişān* +*la-*.

nişānlu (İN, KH): Far+Tü. özellikleri uygun. KÖK: *nişān* +*lu*.

nişasta (İH): unun özü, buğdayı güneşte ıslak tutup sıkarak çıkarılır.

nişter (İH): Ar. neşter, kan almak için damar yaran alet.

nit- (GT): Tü. ne yapmak. KÖK: *ne +et-*.

nitekim (MG, İN): Ar. nasıl ki.

ni için (İM) → neçük.

niyâz (GT): Ar. yalvarma, niyaz.

niyyet (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. niyet, meram, kurma.

nizâ' (GT): Ar. çekişme, ihtila, niza.

nizam (CC): Ar. benzetme.

nohūd (İM) → nohūt.

nohūt (İM, EK, EM, BM, CC), nohūd (İM): Far. nohut.

nohta (TA, İN, KH, CC, EZ): Mo. yular. KÖK: Mo.*nogtu* “yular” L 918b.

nöger (GT, İH, CC, EZ) → nöker.

nöker (EM), nöger (GT, İH, CC, EZ): Mo. arkadaş, hizmetkar. KÖK: Mo.*nökür* “arkadaş, yoldaş” L 927a.

nūh (GT): Ar. Nuh peygamber.

nuḡat(İM): Ar. noktalar.

nuḡşān (GT, MG): Ar. eksiklik, noksan.

num (İH): Soğ. şeriat.

nūn (İM): Ar. Arap alfabesinin 25.harfi.

nūr (GT, İM, KS, CC): Ar. nur, ziya, aydınlık, parıltı.

nūra (İM): Ar. alçı taşı.

nūrlandır- (İM): Ar+Tü. aydınlatmak. KÖK: *nūr+lan-dur-*.

nusrat (GT) nusret (MG): Ar. yardım, zafer, başarı.

nusret (MG) → nusrat.

nūşin revān (GT): meşhur Sasani hükümdarı.

nutfe (GT): Ar. meni, tohum.

nutk (GT): Ar. söz, söyleyiş.

nübüvvet (İM): Ar. peygamberlik.

nücūm (GT): Ar. yıldızlar.

nüdemā (GT): Ar. nedimler.

nüfesā (İM): Ar. loğusa.

nūhas (İN): Ar. bakır.

nügüd (BM): Tü. tartı. KÖK: ?.

nükte (GT): Ar. nükte.

nüşa (İM): Ar. bakır.

nüsret (İM): Ar. Allah'ın yardımı.

nüsük (İM): Ar. Haccın şartlarından her biri.

nüş-ab (İN), nüşşab (İN), nüşşe (İN) : Ar. nüşşab.

nüşşab (İN) → nüş-ab.

nüşşe (İN) → nüş-ab.

nüzül (GT): Ar. inme, iniş.

o (İN, CC) → ol.

oba (CC): Mo. tepe, küçük dağ. KÖK: Mo. *obug-a(n)* “yığın, taş yığını, küme” L 936a.

obrulmak (İH): Tü. çökmek, oyulmak. KÖK: ET *oprā-*, ED 14a, *opra-l*-mak, OTWF 240.

obur (EZ): Tü. oyuk ve çukur yer. KÖK: ET *op-*, ED 4b, *op-ur*.

ocağ (EK, EZ) → oçak.

oçağ (TA, EM, CC), ocağ (EK, EZ): Tü. ocak, fırın. KÖK: ET *oçok /oçak*, ED 22b, *ōt+çu+k*, OTWF 108.

odun (TA, EM) → otun.

ofut- (İH): Tü. başını kaldırarak geçmek. KÖK: ?.

oğan (TA, İH): Tü. Yaradan, Allah. KÖK: ET *uğan, u+ğan*, ED 87b.

oğlak (TA, EM, BM, EZ), oğulak (CC): Tü. oğlak, keçi yavurusu. KÖK: ET *oğlāk*, ED 84b *oğul+ak*, OTWF 41.

oğlan (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), olan (TA, EZ): Tü. çocuk, genç, oğul. ÖRNEK: *kara oğlan GT 128/5, kız oğlan GT 265/7, 275/6*. KÖK: ET *oğlan*, ED 85a, *oğul+an*, OTWF 91.

oğlanlık (GT): Tü. çocukluk. ÖRNEK: *oğlanlık kıl- GT 270/13*. KÖK: *oğulan+lık*.

oğluluk (EZ) → oluk.

oğra- (GT) → ugra-.

oğrı (GT, İM, TA, EK, EM, CC), uğrı (İN), uğru (EZ), uvru (EZ): Tü. hırsız. ÖRNEK: *oğrılar makāmı GT 203/8*. KÖK: ET *oğrī*, ED 90a.

oğrılık (GT, İM), oğruluk (İM): Tü. hırsızlık. ÖRNEK: *oğrılık it- GT 113/4/5*. KÖK: *oğrı+lık*, OTWF 121.

oğruluk (İM) → oğrılık.

oğul (GT, İM, TA, EK, İN, KS, CC, EZ), ɔl (EZ): Tü. oğul, çocuk, evlat. ÖRNEK: *kız oğul GT 146/1, oğul cefâsı GT 146/3.* KÖK: ET *oğul*, ED 83b.

oğulağ (CC) → oğlak.

oğulduğ (İH, EZ): Tü. ağaç kökünden çıkan ufacık dallar, sürgünler, tomurçıklar. KÖK: ET *oğulçuk, oğul+çuk*, ED 86a.

oğunțağa (EK), orutğa, orutğa (EZ): Tü. omurga. KÖK: ET *oğurğa, oğur-ğa*, ED 92b.

oğur- (İM): Tü. çalmak, hırsızlık etmek.

oğurla- (GT, MG, İM, TA, EK, KS, Kİ, BM, CC), avurla- (EZ): Tü. çalmak, hırsızlık etmek. ÖRNEK: *māl oğurlap GT 102/11.* KÖK: ET *oğurlā-*, ED, 94a, *oğur-la-*, OTWF 441.

oğurlan- (İM): Tü. çalınmak. KÖK: *oğurla-n-*.

oğurlat- (İM): Tü. çaldırmak. KÖK: *oğurla-t-*.

oğut (BM): Tü. oğul. KÖK: → oğul.

oğut- (CC): Tü. eğitmek, yetiştirmek, büyütmek. KÖK: ET *okıt-, okı-t-*, ED 81b.

oğaz (EZ): Tü. bir çeşit kuş adı. KÖK: Bu kelime kaynaklarda yer almamaktadır.

oh (İN, CC) → ok.

ohçı (CC) → okçı.

ohşa- (GT, MG, İM, İN, KS, KH), okşa- (EK, CC, EZ), oşa- (EZ): Tü. benzemek. KÖK: ET *ohşā-*, ED 97a.

ohşaş- (MG, İM, CC), okşaş- (CC): Tü. benzeşmek. KÖK: *ohşa-ş-*, OTWF 563.

ohşat- (İN), okşat- (CC), ovşat- (Kİ): Tü. benzetmek. KÖK: *ohşa-t-*, OTWF 197.

ok I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, CC, EZ), oh (İN, CC): Tü. ok. ÖRNEK: *ok toldur- GT 276/4, ok yağ- GT 297/1.* KÖK: ET *ok*, ED 76a.

ok II (MG, İH): Tü. hemen. KÖK: ET *ok*, ED 76b.

ok- (EK) → okı-.

okcı (İN) → okçı.

okçı (TA, EM), okcı (İN), ohçı (CC): Tü. okçu. KÖK: *ok+çı*, OTWF 113.

okı- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH), ok- (EK), oku- (GT, İM, EK, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. okumak. ÖRNEK: *hamd oku- GT 127/5, şî'r oku- 128/7.* KÖK: ET *okı-*, ED 79a.

okıçı (EK): Tü. okuyucu. KÖK: *okı-çı*, OTWF 110.

oķın- (İM), oķun- (İM, İN, KS): Tü. okunmak. KÖK: *oķı-n-*, OTWF 608.

oķlaķu (TA): Tü. oklava. KÖK: oķlaw Severtiyan 441, Kz. *oķtaw “oklava”* KTS 410a.

oķruk (İH): Mo. kement. KÖK: ET *ukruk*, ED 90b.

oķt (CC): Ar. zaman, vakit.

oķŗa- (EK, CC, EZ) → oķŗa-.

oķŗa- (Kİ), uvŗa- (CC): Tü. okŗayıp sevmek, okŗamak. KÖK: ET *ohŗa*, ED 97a.

oķŗaŗ (CC): Tü. aynı. KÖK: *oķŗa-ŗ*, OTWF 266.

oķŗaŗ- (CC) → oķŗaŗ-.

oķŗat- (CC) → oķŗat-.

oķu- (GT, İM, EK, KS, KH, BM, CC, EZ) → oķı-.

oķun- (İM, İN, KS) → okın-.

oķut- (GT, EK, EZ): Tü. okutmak. KÖK: *oķu-t-*, OTWF 760.

ol (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), o (İN, CC): Tü. o. KÖK: ET *ol*, ED 123a.

ol- (MG, İM, İN, KS, KH, BM, EZ): Tü. olmak. ÖRNEK: *ol özre GT 345/10, ol tig GT 139/6, 249/1*. KÖK: ET *ol-*, ED 125b.

ol (EZ) → oķul.

olak (MG, İM): Tü. oluk. KÖK: ET *oluk*, ED 136b.

olar (KH): Tü. onlar. KÖK: *o  lar*.

olan (TA, EZ) → oķlan.

olŗa (İM): Mo. ganimet. KÖK: Mo. *olca* “kazanŗ, ganimet” L 954a.

olŗur- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, BM, CC, EZ), otur- (GT, İN, KS, EZ), voltur- (EM): Tü. oturmak. ÖRNEK: *olŗura  al- GT 241/13*. KÖK: ET *olur-*, ED 150b.

oltur aŗ (EZ) → oltur uŗ.

oltur uŗ (CC), oltur aŗ (EZ), otraŗ (BM, CC), otraŗ (EZ): Tü. oturulacak yer, kerevet. KÖK: *oltur- uŗ*, OTWF358.

oltur uz- (CC): Tü. oturtmak. KÖK: *oltur- uz-*.

olturt- (İM, İN, CC, EZ): Tü. oturtmak. KÖK: *oltur-t-*, OTWF 549.

oltur ut- (Kİ): Tü. oturtmak. KÖK: *olŗur-t-ut-*, OTWF 760.

olturuŗ- (İM): Tü. hep birlikte oturmak. KÖK: *oltur-uŗ-*, OTWF 552.

olturuŗ (EK, İN): Tü. oturuŗ. KÖK: *olŗur-uŗ*, OTWF 102.

oluk (EZ), oğluk (EZ): Tü. bir çeşit çalgı, saz. KÖK: ET *oluk*, ED 136a-b.

omaç (EZ): Tü. amaç, nişangâh. KÖK: ET *amaç*, ED 156a.

omrav (EZ): Tü. köpürcük kemiği. KÖK: Kz. *omıraw* KTTS 632a;.

omuz (TA): Tü. omuz. KÖK: Karay.*omız*, *omwz* KRPS 428a.

on (GT, İM, TA, EK, İN, KS, KH, BM, EZ), van (EM): Tü. on. ÖRNEK: *on ikki* GT 23/11. KÖK: ET *ōn*, ED 166b.

onama- (İH): Tü. saymamak, itaat etmemek. KÖK: *una-ma-*.

onat (İH, EZ): Tü. akıllı, uslu, olgun.

on beç (EZ): Tü. on beş.

on bir (BM, EZ): Tü. on bir.

on birinci (EK): Tü. on birinci.

onıncı (KH): Tü. onuncu. KÖK: *on +ıncı*.

on ikki (BM, EZ): Tü. on iki.

on ikinci (EK): Tü. on ikinci.

on üç (BM): Tü. on üç.

oñ (MG, EK, CC), öñ (İM, İN, EZ): Tü. sağ. KÖK: ET *oñ*, ED 166b.

oñ- (Kİ, CC, EZ): Tü. düzelmek. KÖK: ET *on-*, ED 168b.

oñal- (İM, CC), oñul- (Kİ, EZ): Tü. iyileşmek, eski sağlığına kavuşmak. KÖK: ET *oñal-*, ED 185b, *oñ-al-*, OTWF653.

oñalt- (CC): Tü. iyileştirmek. KÖK: *oñal-t-*.

oñar- (Kİ): Tü. iyileştirmek, ıslah etmek. KÖK: *oñ-ar-*, OTWF 668.

oñul- (Kİ, EZ) → oñal-.

oñlık (CC): Tü. sağ, sağlam. KÖK: *oñ +lık*, OTWF 121.

opa (EZ): Tü. kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün. KÖK: ET *opo*, ED 6a.

oprağ (CC, EZ), aprağ (EZ), yıprağ (İH): Tü. elbise, giysi. KÖK: ET *oprāk*, *opra-* k, ED 13b, OTWF 240.

or (CC) → oru.

orağ (TA, EZ): Tü. orak. KÖK: ET *orgāk*, ED 216a, *or-gak*, OTWF 391.

orağ küni (İM): Tü. ekin biçime günü.

orana (EZ): Tü. doğumadan sonra düşen parça, son. KÖK: Kz. *şarana* “yeni doğmuş olan insan ve hayvan yavrusu üzerindeki zar”KTS630a.

oranla- (Kİ): Tü. ölçmek, zannetmek. KÖK: *oran +la-*, OTWF 429.

orbu (CC): Mo. kaya oyuğu, kaya deliği. KÖK: Mo.*orbun* “tepe, dağ veya tepedeki eğri yarık” L 963 a.

orda (CC) → ordu.

ordu (İH), orda (CC): Tü. padişahın oturduğu şehir. KÖK: ET *ordū*, ED 203a.

orğana (CC): Lat.: org adlı müzik aleti.

orman (GT, TA, BM, CC): Tü. orman. ÖRNEK: *orman içinde GT 137/7, orman yanında GT 126/9*. KÖK: Kz. *orman* “orman” KHS 866b Nog: *orman* NRS250b.

ormanlık (EK, EZ): Tü. ormanlık. KÖK: *orman+lık*, OTWF 121.

orna- (İN, CC): Tü. yerleşmek. KÖK: ET *ornā-*, ED 235b, *orn+a-*, OTWF 422.

ornat- (EZ): Tü. yerleştirmek. KÖK: *orna-t-*, OTWF 669.

orta (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. orta. ÖRNEK: *bu ortada GT 203/9, ortadan kit- GT 23 /10, 225/4*. KÖK: ET *ortū*, ED 203b.

orta barmak (TA, EK): Tü. orta parmak.

orta boylu (EM): Tü. orta boylu.

ortaçaklı (MG): Tü. ne uzun ne kısa, orta. KÖK: *ortu+çak+lı*.

ortak (İM, TA, KS, CC, EZ): Tü. ortak. KÖK: ET *ortuk*, *ortu+k*, ED 205a.

ortakla- (EZ): Tü. ortak olmak. KÖK: *ortuk+la-*, OTWF 429.

ortaklaş- (EZ): Tü. ortak olmak. KÖK: *ortukla-ş-*, OTWF 552.

ortaklık (İM, KH): Tü. ortaklık. KÖK: *ortuk+lık*, OTWF121.

ortalık (KH): Tü. orta yeri, üreme organ. KÖK: *ortu+lık*.

oru (BM), or (CC), uru (EZ): Tü. bodrum, çukur, kuyu. KÖK: ET *orū*, ED 197b.

oruç (GT, İM, EK, KS, CC, EZ): Soğudca. oruç. ÖRNEK: *oruç tut- GT 95/11, 167/6, 341/10*.

oruç tut- (TA): Tü. oruç tutmak.

orun (CC, İH): Tü. orun. KÖK: ET *orun*, ED 233b.

orunla- (EZ): Tü. sanmak. KÖK: *orun+la-*, OTWF 429.

orutğa, orutğa (EZ) → oğuntğa.

osal (CC, EZ), usal (GT): Tü. gevşek, özensiz, gayretsiz. KÖK: ET *osal*, **osa-l*, ED 247a, OTWF 330.

osır- (TA) → osur-.

osruk (İM, EZ): Tü. osuruklu. KÖK: ET *osruk*, ED 250b, *osur-uk*.

osur- (Kİ, EZ), osır- (TA): Tü. yellenmek, osurmak. KÖK: ET *osur-*, ED 251b.

oş (BM, CC): Tü. işte. ÖRNEK: *oş bu* 250/6. KÖK: ET *oş*, ED 254b.

oşa- (EZ) → ohşa-.

oş andan (İM): Tü. işte ondan.

oş anı (İM): Tü. işte onu.

oş anı(İM): Tü. işte onun.

oş anlar (İM): Tü. işte onlar.

oşbu (İM): Tü. işte. KÖK: *oş +bu*.

oş imdi (İM): Tü. işte şimdi.

oşla- (TA): Tü. sineği kovmak, uzaklaştırmak. KÖK: *oş (ses yansıma) +la-*.

oş munda (İM): Tü. işte onda.

oş mundan (İM): Tü. işte ondan.

oş muşar (İM): Tü. işte ona.

oş muni (İM): Tü. işte onu.

oş munu(İM): Tü. işte onun.

oşol (İM): Tü. işte o. KÖK: *oş +ol*.

oşta (BM): Tü. işte. KÖK: *oş +ta*.

ot I (GT, İM, TA, EM, İN, KS, BM, CC): Tü. ateş. ÖRNEK: *ot söndür-* GT 25/10, *ot yak-* GT 47/7. KÖK: ET *ot*, ED 34b.

ot II (GT, İM, TA, EM, CC): Tü. ot. ÖRNEK: *kök ot* GT 160/11, *yaş ot* GT 294/11. KÖK: ET *ot*, ED 34b.

ot III (GT, TA, EM, BM, EZ): Tü. ilaç. ÖRNEK: *otdan çık-* GT 293/11. KÖK: ET *ot*, ED 34b.

otaçı (GT, TA, CC, EZ): Tü. hekim, üfürükçü. KÖK: ET *otāçī*, ED 44a, *ot-a-çı*.

otala- (CC): Tü. tedavi etmek, iyileştirmek. KÖK: *ota-la-*.

otalamak (CC): Tü. otlak, yayılım. KÖK: *otala-mak*.

otla- I (İM, Kİ): Tü. hayvan otlamak. KÖK: *ot +la-*, OTWF 442.

otla- II (TA): Tü. ilaçlanmak, tedavi olmak. KÖK: *ot +la-*.

otlağ (İM) → otlağ.

otlağ (TA, EM, EZ), otlağ (İM): Tü. otlak. KÖK: *otla-ğ*.

otlat- (İM): Tü. hayvan otlatmak. KÖK: *otla-t-*.

otlatıl- (İM): Tü. otlatılmak. KÖK: *otla-t-ıl-*.

otlı (İM): Tü. otlu. KÖK: *ot+lı*.

otluluk (CC, EZ): Tü. ocak, çakmak. KÖK: *ot+luk*, OTWF 121.

otraç (BM, CC) → olturğuç.

otrak, otruk (EZ) → oturak.

otraş (EZ) → olturğuç.

otun (GT, MG, İM, BM, EZ), odun (TA, EM): Tü. odun. ÖRNEK: *otun anbarı*
GT 75/4, otun yık- GT 325/4. KÖK: ET *otuy*, ED 60b, *ot+uy*, OTWF 338.

otur- (GT, İN, KS, EZ) → oltur-.

oturak, oturgu (EZ), otrak, otruk (EZ): Tü. oturak. KÖK: *oltur-ağ*, OTW 40,
oltur-gu, OTWF 162.

oturuş (İN): Tü. oturuş. KÖK: *oltur-uş*, OTWF 262.

otuz (İM, TA, EK, EM, İN, KH, BM, CC, EZ): Tü. otuz sayısı. KÖK: ET *ottuz*,
ED 74a.

ov- (EZ): Tü. oğmak. KÖK: ET *uv-*, ED 4b-5a.

ovdarı- (CC): Tü. geriye, geri geri. KÖK: ET *ağtar-*, *ağ-tar-*, ED 81b.

ovrula (CC): Tü. gizli, saklı. KÖK: *oğrı+la-*.

ovrun (CC): Tü. gizli, saklı, uğrun, uğrun uğrun. KÖK: Kz. *urın* “gizlice” KHS
1229.

ovsun (EZ): Far. efsun.

ovsunla- (EZ): Far+Tü. muska yazmak, okuyup üflemek. KÖK: *ovsun+la-<* Far.
efsūn “büyü”.

ovşat- (Kİ) → ohşat-.

ovuç (CC) → avuç.

ovulduh (CC): Tü. balık yumurtası. KÖK: Kz. *uldırık* “balık yumurtası” KHS 1214.

oy I (TA): Tü. vadi. KÖK: ET *ōy*, ED 265b.

oy II(TA): Tü. kül rengi. KÖK: ET *ōy*, ED 266a.

oya (İM), oyu (EZ): Tü. oya, işleme. KÖK: ET *ōy-*, ED 266b, *oy-a*, OTWF 56.

oyalan- (İH): Tü. hoppalamak, şımarak. KÖK: ?.

oyan- (Kİ, BM), vayna- (EM, EZ), uyan- (GT, İM, TA, CC, EZ), uyğan- (GT):
Tü. uyanmak. KÖK: ET *oğun-*, ED 62a, **od-un-*, OTWF 608.

oyandur- (Kİ, BM), uyandır- (EK): Tü. uyandırmak. KÖK: *odan-dur-*.

oyanla- (TA): Tü. gem vurmak. KÖK: *oyan+la-*, OTWF 429.

oyatlıg (İN) → uyatlık.

oyın (CC) → oyun.

oyınçı (CC): Tü. oyuncu. KÖK: *oyın +çı*, OTWF 110.

oyna- (GT, MG, İM, TA, İN, Kİ, CC): Tü. oynamak, şakalaşmak, hareket etmek.

ÖRNEK: *közleri oyna- GT 18/13, oynay küle kil- GT 297/2*. KÖK: ET *oynā-*, ED 275a, *oyn+a-*, OTWF 422.

oynal- (MG): Tü. oynanmak. KÖK: *oyna-l-*, OTWF 651.

oynaş (BM, CC, EZ), vaynaş (EZ): Tü. oynaş, metres. KÖK: ET *oynāş*, OTWF 274b, *oyn+aş*, OTWF 262.

oymak (TA, CC, EZ): Tü. yüksek. KÖK: ET *oy-*, ED 266b, *oy-mak* OTWF 110.

oyov (CC): Tü. uyanık. KÖK: *oy-ov*.

oyovla- (CC): Tü. oymak, kazımak. KÖK: *oy-ov +la-*.

oyu (EZ) → oya.

oyuk (İH): Tü. ânî, hemen olan şey. KÖK: ET *öyük*, ED 271b.

oyuk (EZ): Tü. oyulmuş. KÖK: *oy-uk*.

oyul- (İH, CC): Tü. çukurulmak. KÖK: *oy-ul-*, OTWF 669.

oyun (İM, İN), oyun (CC): Tü. oyun. KÖK: ET *oyun*, ED 274a.

oyuncağ (GT): Tü. oyuncak, şaka. ÖRNEK: *oyuncağ kil- GT 123/1*. KÖK: *oyun +cağ*.

oz- (GT, MG, İM, TA, Kİ, BM, CC), uz- (EZ), üz- (EK): Tü. yetişmek, yetişip geçmek. ÖRNEK: *ozup kiç- GT 333/2*. KÖK: ET *ōz-*, ED 279b.

ozav (CC): Tü. geçmiş. KÖK: *oz-av*.

ozdur- (İM): Tü. ileri geçirmek. KÖK: *oz-dur-*.

ozdurul- (İM): Tü. ileri geçirilmek. KÖK: *ozdur-ul-*, OTWF 651.

ozğunç (İM): Tü. ileri geçen. KÖK: *oz-ğunç*.

ozul- (İM): Tü. ileri geçilmek. KÖK: *oz-ul-*, OTWF 651.

öbüge (CC): Mo. büyük baba. KÖK: Mo. *öbügen* “yaşlı adam, ihtiyar” L 981a.

öçeş- (İH) → öçeş-.

öç I (GT, CC): Tü. öç, intikam. ÖRNEK: *öç al- GT 64/11, 259/1*. KÖK: ET *ōç*, ED 18a.

öç II (EZ): Tü. öç, öndül. KÖK: ET.

öç- (Kİ): Tü. at yarışında veya ok atışında bahse girmek. KÖK: ET.

öçeç- (EZ) → öçeş-.

öçek (İM): Tü. baca. KÖK: ET.

öçeş- (CC), öceş- (İH), öçeç (EZ): Tü. kin beslemek. KÖK: ET *öçeş-*, ED 32a, *öç+e-ş-*, OTWF 564.

öçü- (CC): Tü. kızdırmak, heyecanlandırmak. KÖK: ET *öçē-*, ED 21a, *öç+e-*, OTWF423.

öd (EM, EZ) → öt.

öde- (GT, KS) → öte-.

ödinç (BM), ödünç (TA), ötünç (CC): Tü. ödünç, borç. KÖK: ET.

*ötenç / ötünç(ödenç), * öten- (öden-)ç*, ED 61a.

ödü (TA): Tü. ruh, can, nefes. KÖK: ?.

ödünç al- (TA): Tü. ödünç almak.

öpfke (GT, EK) → öpke.

öğendire (İH): Tü. öküz sürülen ucu çivili ağaç.

ögeyik (İH), ögeyik (TA): Tü. et güvercini, meşhur kuş. KÖK: ET.

öğren- (EZ) → öğren-.

öğür (İH) → öngür.

öğür- (İH): Tü. kalın sesle ağlamak. KÖK: *ö+kür-* , Kz. *ökir-* “böğürmek” KTS 426b.

ög (MG): Tü. akıl. KÖK: ET *ög*, ED 99a.

ög- (GT, İM, Kİ, CC): Tü. ögmek, övmek, meth etmek. KÖK: ET *ög-*, ED 100a.

ögeç (TA): Tü. üç yaşındaki koyun. KÖK: ET *ög*, ED 99b, *ög+eç*.

ögikye (İH): Tü. okka.

**öğren- (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, KH, BM), öğren- (EZ), ören- (EZ),
övren- (CC, EZ), yören- (TA):** Tü. öğrenmek, alışmak. ÖRNEK: *irdem
öğreniñ GT 278/4*. KÖK: ET *öğren-*, ED 114b, **ögre-n-*, OTWF33.

öğreniş- (MG): Tü. öğrenmek. KÖK: *öğren-iş-*.

öğret- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH), övret- (TA, CC): Tü. öğretmek, alıştırmak. ÖRNEK: *kim öğretti GT 244/7*. KÖK: ET *öğret-*, ED 114a, **ögre-t-*, OTWF198.

ögül- (İN): Tü. övülmek. KÖK: *ög-ül-*, OTWF 651.

ögün- (GT), övün- (CC): Tü. öğünmek. ÖRNEK: *ögünüp lāf ur- GT 154/12*. KÖK: *ög-ün-*, OTWF 609.

öğünç (CC): Tü. övgü, alkış, takdir. ÖRNEK: ö. ber- ‘övmek’. KÖK: *ög-ün-ç*.

ögür (TA): Tü. uysal. KÖK: ET *üyür*, ED 275b.

ögür- (CC): Tü. gacıır gucur sesler çıkarmak. KÖK: *ö+gür-*.

ögüt (GT, EZ), övüt (EZ): Tü. öğüt, nasihat. ÖRNEK: *ögüt al-* GT 285/13, 321/13, 352/1, *ögüt könisin işit-* GT 351/10. KÖK: ET *ögüt*, *ö-güt-*, ED 102a.

ögüt- (Kİ), üküt- (BM), yügüt- (EZ): Tü. öğütmek. KÖK: ET *ögüt-*, *ög-üt-*, ED 103b.

ögütle- (TA, EZ), öyütle- (EZ): Tü. öğüt vermek. KÖK: *ögüt+le-*, OTWF 429.

ögüz (CC): Tü. nehir, ırmak. KÖK: ET *ögüz*, ED 119b.

ögüz (CC) → öküz.

ök I (TA): Tü. hatır, gönül. KÖK: ET *ok/ök*, ED 76b.

ök II (TA): Tü. dört yaşındaki koyun. KÖK: ET *ög*, ED 99b.

ökce (İN) → ökçe.

ökçe (MG, İM, TA), ökce (İN), ökşe (EM): Tü. ökçe. KÖK: Kz. *ökşe* KTTS 650a.

ökçem (EK): Tü. taban.

ökerçin (EZ) → kögerçün.

öksür- (TA, EK, İN, KS, KH) → akşur-.

öksürmek (TA, EK), ökürmek (BM): Tü. öksürmek. KÖK: *ök(ses yansıma)+sürmek*, OTWF 110.

öksürük (EK): Tü. öksürük. KÖK: *öksür-ük*.

öksüs (TA), öksüz (GT, İM, EK, EZ): Tü. öksüz. KÖK: ET *ög*, ED 99a , *ög+süz*, OTWF 131.

ökşe (EM) → ökçe.

öktem (CC, EZ): Tü. kibir, gurur, özgüven. KÖK: ET *öktem, ökte-m*, ED 102b.

öktemlik (CC): Tü. kibir, gurur, özgüven. KÖK: *öktem+lik*, OTWF 121.

öktemlen- (CC): Tü. övünmek, gösteriş yapmak. KÖK: *öktem+len-*, OTWF 509.

öktün- (CC): Tü. gücendirmek, rencide etmek. KÖK: Kz. *ökpelet-* “rencide etmek” KHS 880a.

ökürmek (BM) → öksürmek.

ökünç (İH): Tü. hasret, arzu. KÖK: ET *ökünç*, *ökün-ç*, ED 110a.

öküş (İM, TA, İN): Tü. çok fazla. KÖK: ET *üküş*, *ük-üş*, ED 118a.

ökün- (Kİ, EZ): Tü. üzölmek, kederlenmek. KÖK: ET *ökün-*, ED 111a.

öküşrek (İM): Tü. çok fazla. KÖK: *ük-üş +rek*.

öküşsin- (TA): Tü. çoğumsamak. KÖK: *üküş +sin-*.

öküz (TA, EK, EM, BM, EZ), ögüz (CC): Tü. öküz. ÖRNEK: ‘*anber öküzi bol- GT 310/6*. KÖK: ET *öküz*, ED 120a.

öl- (GT, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, BM, CC, EZ): Tü. ölmek. ÖRNEK: *öl. eyle-*. KÖK: ET *öl-*, ED 125b.

ölç- (MG, İM, TA, CC, EZ), ölçi- (EZ), ölçüş- (EZ): Tü. ölçmek. KÖK: Kz. *ölşe-* “ölçmek, tartmak, sığdırmak için denemek” KTS 427b.

ölçe (CC), ölçü (BM): Tü. ölçü, oran.

ölçek (İM, EZ), ölçük (EZ): Tü. ölçü. KÖK: *ölç-ek*.

ölçül- (İM): Tü. ölçülmek, tartılmak. KÖK: *ölç-ül-*, OTWF 651.

öldür- (GT, TA, İN, BM, CC), öltür- (GT, İM, EK, Kİ, EZ): Tü. öldürmek. KÖK: *öl +tür-*.

öleçe- (Kİ): Tü. takdir etmek, tahmin etmek. KÖK: ET**ölçe-*, M. Özyetgin, Kİ 596.

ölet (EZ): Tü. insanların ölümü. KÖK: ET *ölüt, öl-üt*, ED 130a-b.

öli (GT, İM, EZ) → ölüğ.

öli- (Kİ), ölü (GT, İM, TA, İN, KS, CC): Tü. ıslanmak. KÖK: ET *öli-*, ED 127b , *öl+i-*, OTWF 480.

ölmek (TA, EK): Tü. ölüm, ölmek. KÖK: *öl-mek*, OTWF110.

ölmes (EM): Tü. Ölmez (özel ad).

ölşek (EM): Tü. ölçek.

ölşey- (EZ) → elşey-

ölşi- (EZ) → ölç-

ölşük (EZ) → ölçek.

öltür- (GT, İM, EK, Kİ, EZ) → öldür-

öltürt- (EZ): Tü. öldürtmek. KÖK: *öl-tür-t-*, OTWF 760.

öltürül- (İM, CC): Tü. öldürülmek. KÖK: *öltür-ül-*, OTWF 651.

öltürüş- (İM): Tü. karşılıklı öldürmek. KÖK: *öltür-üş-*, OTWF 552.

ölü (GT, İM, TA, İN, KS, CC) → ölüğ.

ölü- (EZ) → öli-

ölüç (BM) → ölçe.

ölüg (İM), öli (GT, İM, EZ), ölü (GT, İM, TA, İN, KS, CC): Tü. ölü. ÖRNEK: *öli acığı GT 187/3, öli tiri 189/10, ölüni tirgize bil- GT 338/6*. KÖK: ET *ölüg*, ED 142a, *öl-üg*, OTWF 198.

ölüm (GT, MG, İM, BM, CC, EZ): Tü. ölüm. ÖRNEK: *ölüm hāline tüş- GT 115/11, ölümge koy- GT 206/2*. KÖK: *öl-üm*, OTWF 292.

ölümdük (İM): Tü. leş. KÖK: *ölüm+dük*.

ölümlüh (CC): Tü. ölümlü, gelip geçici. KÖK: *ölüm+hüg*, OTWF153.

ölüş- (EZ) → ölç-.

ömed (CC): Far. umut, emel.

‘ömer oğlu (KS): Ar. ‘Abdullah.

‘ömr (GT, MG, İM, KS): Ar. ömür. ÖRNEK: *‘ömr rāḥatı GT 318/9*.

ön (CC) → öñ.

ön (EZ): Tü. hayvanın duygusu. KÖK: ET.

ön- (CC): Tü. çıkmak, yetişmek. KÖK: ET *ün-*, ED 169a.

öne- (Kİ): Tü. inat etmek, kavgalı olmak, çekişmek, inatlaşmak. KÖK: *ön-e-*, Kİ, M. Özyetgin 579.

öñ I (İM, İN, EZ) → oñ.

öñ II (KH), ön (CC): Tü. ön, huzur. KÖK: ET *öñ*, ED 167b.

öñ- (Kİ, EZ): Tü. gözetlemek, kollamak, doğrulamak. KÖK: ET **öñ-*, M. Özyetgin, Kİ 59.

öñ ayakları (TA): Tü. atın ön ayakları.

öñü (TA): Tü. başka. KÖK: ET *öñi*, ED 170b.

öñü (CC): Tü. çıplak, açık. KÖK: ET *öñü*, ED 171a.

öñü- (EZ): Tü. yüzünü buruşturmak. KÖK: Bu kelime hem Tarihî Türk yazı dillerinde hem de Çağdaş Kıpçak dillerinde yer almamaktadır.

öñülmüş (EZ): Tü. içi boş. KÖK: ET *üñ-*, ED 169b, *öñ-ül-müş*.

öñür (İH), öğür (İH): Tü. mağara. KÖK: ET *üñür*, ED 188b, *üñ-ür*.

öñüz (EZ): Tü. bellek, hafıza. KÖK: ET.

öp- I (GT, İM, TA, EK, EM, Kİ, CC): Tü. öpmek. ÖRNEK: *yiröp- GT 22/8, 25/2, 58/13*. KÖK: ET *öp-*, ED 5a.

öp- II (EZ): Tü. höpürdetmek. KÖK: ET *öp-*, ED 4b.

öpke (CC, EZ), öfke (GT, EK), böyke (TA, EM), öyken (TA): Tü. akciğer. KÖK: ET *öpkē*, ED 9a.

öpkele- (CC): Tü. hiddetlenmek, kızmak, öfkelenmek. KÖK: *öpke+le-*, OTWF 429.

öpkelmekçi (CC): Tü. kızgın, öfkeli, hiddetli. KÖK: *öpke+le-mek+çi*, OTWF 110.

öpüş- (GT): Tü. öpüşmek. ÖRNEK: *yüz köz öpüş- GT 247/1*. KÖK: *öp-üş-*, OTWF530.

ör- I (GT, İM, Kİ): Tü. örmek. KÖK: *saçın ör- GT 83/12 << ET ör-*, ED 195b.

ör- II(Kİ): Tü. yetişmek, bitkinin büyümesi. KÖK: *ET ör-*, ED195a.

örcele- (İH): Tü. inatlaşmak, ısrar etmek. KÖK: *ET ör*, ED 193a, *ör-ce-le-*.

örceleş- (İH): Tü. inatlaşmak. KÖK: *örcele-ş-*, OTWF 552.

ördek (İM, TA, EM, İH, EZ), yördek (BM): Tü. ördek. KÖK: *ET ördek*, ED 205b.

örgüç (TA), örgeç (İM), örkeç (EZ), örkeş (EZ), örküç (EZ): Tü. hörgüç. KÖK: *ET örgüç*, ED 223b, *ör-güç*, OTWF 357.

örgüz- (Kİ, CC): Tü. bitki yetiştirmek, büyütme. KÖK: *ör-güz-*.

öre tur- (İM, EZ): Tü. ayağa kalkmak. KÖK: *ör-e ve tur-*.

öre turguz- (İM): Tü. ayağa kaldırmak.

ören- (EZ) → ögren-.

örenle- (TA, İH):? Tü. zannetmek, sanmak. KÖK: ?.

‘örf (İM): Ar. örf, gelenek.

örgeç (İM) → örgüç.

örgeçlen- (İM): Tü. hörgüçlenmek. KÖK: *örgüç+len-*, OTWF 509.

örkeç (EZ) → örgüç.

örken (CC): Tü. halat, urgan. KÖK: *ET örgen*, ED 225b, *ör-gen*.

örkeş (EZ) → örgüç.

örküç (EZ) → örgüç.

örleş (İM, CC): Tü. yokuş, çıkış. KÖK: *ör-le-ş*, OTWF 102.

örmeç (EZ): Tü. kıl ve saç gibi şeylerin örülmüşü. KÖK: *ör-m+eç*, OTWF 44.

örs (CC, EZ , İH): Tü. demircilerin üstünde demir eşya düzelttikleri büyük demir avadan. KÖK: *ET örüş*, ED 239b, *ör-üş*, OTWF 262.

örsele- (İH): Tü. hırpalamak, yıpranmak. KÖK: *örüş+le-*.

ört- (GT, İM, İN, Kİ, KH, BM), örüt- (EZ): Tü. örtmek, saklamak, gizlemek, kapamak. ÖRNEK: *‘aybını örter- GT 351/8, 355/4*. KÖK: *ET ört-*, ED 202b.

örte- (GT, MG, TA): Tü. yakmak. ÖRNEK: *ta ‘na otına örter- GT 355/3*. KÖK: *ET ört*, ED 201a, *ört+e-*, OTWF 423.

örtli (CC) → örtlik.

örtlik (CC), örtli (CC): Tü. alevli. ÖRNEK: *örtlik tamuh*. KÖK: *ört+lüg*, OTWF 214.

örtü (EZ): Tü. örtü. KÖK: ET *örtüg*, ED 205b, *ört-üg*, OTWF 172.

örtügli (GT) → örtüglük.

örtüglü (İM) → örtüglük.

örtüglük (İM), örtüglü (İM), örtügli (GT), örtülik (İM): Tü. örtülü, gizli. ÖRNEK: *örtügli kal-* GT 217/11. KÖK: *örtüg+lüg*, OTWF 121.

örtül- (İM, İN, KH): Tü. örtülmek, gizlenmek. KÖK: *ört-ül-*, OTWF 682.

örtülik (İM) → örtüglük.

örtün- (TA, EZ): Tü. örtünmek. KÖK: *ört-ün-*, OTWF 584.

örü (TA, İN): Tü. durma, ayakta durma. KÖK: *ör-ü*.

örük (TA) → ötrük.

örük (İH, EZ): Tü. eğrilmiş yün. KÖK: *ör-ük*, OTWF 224.

örük (BM): Tü. enek. KÖK: → erük.

örül- (İM): Tü. saç örülmek. KÖK: *ör-ül-*, OTWF 682.

örümcek (İH, EZ) → örümçik.

örümçik (CC), örümcek (İH, EZ), örümcük (EZ): Tü. örümcek. KÖK: ET *örümçek*, ED 231b, *ör-üm+çek*, OTWF 44.

örümcük (EZ) → örümçik.

örüt- (EZ) → ört-.

ös- I (EK): Tü. ağaca çıkmak, tırmanmak. KÖK: ET.

ös- IICC): Tü. yetişmek. KÖK: ET *ös-*, ED 241a.

ös- III (EZ): Tü. savurmak. KÖK: ET.

ösek (EZ): Tü. ateş küreği. KÖK: MK *közegü* “küskü; ateş çekmek veya aktarmak için kullanılan aygıt” (Atalay, 370).

öksür- (CC, BM) → aksur-.

öşen- (EZ): Tü. avunmak, aldanmak. KÖK: ET *öç-*, ED 19b, *öç-en-*, OTWF 584.

öşeş (CC): Tü. inatçı, söz dinlemez, dik kafalı. KÖK: ET *öç*, ED 18a, *öç-eş*, OTWF 337.

öşendir- (EZ): Tü. incitmek. KÖK: *öçen-dir-*.

‘öşr (İM): Ar. ürünlerden alınması gereken şerîonda bir vergi.

‘öşri yir (İM): Ar. öşür alınan yer.

öt (GT, TA, EK, EZ), öd (EM, EZ): Tü. öd. ÖRNEK: *âdemniñ öti GT 65/6*. KÖK: ET *ōt*, ED 35b.

öt- I (GT, İM, TA, EZ): Tü. geçmek, delmek. ÖRNEK: *küneş issisi arkaasına öt- GT 205/13*. KÖK: ET *öt-*, ED 39a.

öt- II (İM): Tü. ses çıkarmak. KÖK: ET *öt-*, ED 39b.

öte I (MG): Tü. delik. KÖK: *öt-e*, OTWF 56.

öte II (CC, EZ): Tü. bir yandan öteki yanına. KÖK: ET *öt-*, ED 39a, *öt-e*.

öte- (İM, EZ), öde- (GT, KS): Tü. ödemek. ÖRNEK: *haq borcın öde- GT 343/9*. KÖK: ET *öte-*, ED 43a, *öt-e-*.

ötker- (EZ): Tü. öldürmek, nüfuz ettirmek. KÖK: *öt-ker-*.

ötkür- (EZ), yötkür- (CC), yetür- (BM), yötür- (Kİ), yütkür- (İM, EK): Tü. öksürmek, aksırmak. KÖK: *yut-kur-?*.

ötel- (İM): Tü. ödelmek. KÖK: *öte-l-*, OTWF 291.

öten- (İM): Tü. ödenmek. KÖK: *öte-n-*, OTWF 584.

ötenil- (İM): Tü. ödenilmek. KÖK: *öten-il-*, OTWF 651.

ötetilük (İH): Tü. iki kapılı ev, biri bir sokağa diğeri başka sokağa çıkan ev. KÖK: *öte-ti-lük*.

ötkek (CC): Tü. öksürük. KÖK: ET *ötgek*, *öt-gek*, ED 51b.

ötkün- (İH): Tü. söylemek. KÖK: ET *ötgün-*, *ötüg+ün-*, ED 52a.

ötkünç (İH): Tü. hikâye, uzun masal. KÖK: ET *ötgünç*, *ötügün-ç*, ED 52a.

ötlü (CC): Tü. ödlü, acı. KÖK: *öt+li*.

ötmek (İM, EM, EZ) → etmek.

ötmekçi (İM, EM) → etmekçi.

ötri (EZ) → otrü.

ötrü (MG, İM, İN, KH), ötri (EZ): Tü. ötrü. KÖK: ET *ötrü / ötürü*, *ötür-ü*, ED 64b.

ötrük I (TA), örük (TA): Tü. yalan. KÖK: ET *ötrük*, *ötür-ük*, ED 66a.

ötrük II (İH): Tü. mide bozulmakla sulu çok kokmuş olarak sancı ile defedilen insan pisliği. KÖK: *öt-r-ük*, Kz. *öt-* “ishal olmak”.

ötrükçi (CC): Tü. yalancı. KÖK: *ötürük+çi*, OTWF 110.

ötrükle- (Kİ, BM), ötükle- (TA): Tü. yalan söylemek. KÖK: *ötürük+le-*, OTWF 428.

öttür- (EZ): Tü. nüfuz ettirmek. KÖK:?

ötük (TA): Tü. durumu açıklama, hikaye. KÖK: << ET *ötüg*, ED 51a.

ötükle- (TA) → ötrükle-.

ötünç (CC) → ödünç.

ötür- I (TA): Tü. öksürmek. KÖK: *öt-ür-*, OTWF 710.

ötür- II (Kİ, TA): Tü. delmek. KÖK: *öt-ür-*.

ötür- III (İH): Tü. cıvık ve sancılı olarak pislemek. KÖK: *öt-ür-*.

ötürgü (EZ): Tü. delgiç, makkap. KÖK: *öt-ür-gü*.

öv (GT) → *ev*.

övdür- (CC): Tü. öğdürmek, beğendirmek. KÖK: *ög-dür-*.

övren- (CC, EZ) → öğren-.

övret- (TA, CC) → öğrent-.

övük (CC): Tü. değirmen taşı. KÖK: ?.

övün- (CC) → ögün-.

övinçli (CC): Tü. gösterişli. KÖK: *ög-ünç +li*.

övüt- (CC): Tü. ovmak, rendelemek. KÖK: ET *uv-*, ED 4b, *uv-ut-*, OTWF 760.

övüt (EZ) → ögüt.

övüz (EZ): Tü. bal arısı. KÖK: ET *uyaz*, ED 276b.

öy (EZ) → *ev*.

öyez (EZ) → uyuz.

öyke (TA, EM) → öpke.

öyken (TA) → öpke.

öyle (KS, İH) → öylen.

öylen (TA, EZ), öyle (KS, İH): Tü. öğle vakti.

öylen- (EZ) → evlen-.

öylendir- (EZ) → evlendir-.

öyük (TA), üyük (BM): Tü. tepe. KÖK: ET *öyük*, ED 271b.

öyüş- (EZ), ös- (EZ), (evüs): Tü. savurmak. KÖK: ET *evüş-*, ED 15b.

öyütle- (EZ) → ögütle-.

öyütlü (EZ): Tü. öğüt veren. KÖK: *ögüt +li*.

öz I (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. kendi. KÖK: ET *ōz*, ED 278a.

öz II (EZ): Tü. ilk süt, ağız. KÖK: ET *aguj*, *aguz*, ED 98a.

özdek (İH) → özek.

özden (GT, EK, CC, EZ, TA, İN, KH), özdeng (GT): Tü. seçkin, güzel, asil.

ÖRNEK: *özden kuç-* GT 257/7, *özdeñ sev-* GT 142/2. KÖK: *öz+den*.

özdeñ (GT) → özden.

özdenlik (EK): Tü. güzellik. KÖK: *özden+lık*, OTWF 121.

öze (GT, İM, CC) → üze.

özek (EZ), özbek (İH): Tü. ağaç özü. KÖK: ET *özek*, *öz+ek*, ED 285a.

özen I (TA, EZ), ezen (BM) : Tü. nehir. KÖK: ET *özen*, ED289a.

özen II (BM): Tü. öz. KÖK: ET *özen*, ED 289a.

özen- (Kİ): Tü. zulm etmek. KÖK: ET *özne-*, ED 289a.

özge (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. başka. ÖRNEK: *andan*
özge GT 159/3. KÖK: ET *özgē*, ED 285b.

özgele- (İM): Tü. yadırgamak, benimsememek. KÖK: *özge+le-*, OTWF 429.

öz kuş (İH): Tü. arı kuşu.

özlük (MG): Tü. kendisi. KÖK: *öz+lük*, OTWF 121.

‘özü (GT, İM): Ar. özür. ÖRNEK: *‘özü ve niyāz* GT 116/13, *‘özü tile-* GT 58/13,
72/5.

özre (GT) → üze.

‘özrlü (İM): Ar+Tü. özürlü. KÖK: *‘özü+lü*.

‘özrsiz (İM): Ar+Tü. özürü olmayan, kusur olmayan. KÖK: *‘özü+siz*.

özüle- (İH): Tü. bir şeyi içinden şiddetle istemek. KÖK: ET *özlē-*, ED 287b.

öz yürimek (TA): Tü. kanlı basur.

paçınak (TA): Mo. bacanak. KÖK: Mo. *baça* L 1149a.

padişāh (İN): Far. padişah.

pāk (GT): Far. temiz. ÖRNEK: *pāk şuhbet* GT 262/8.

pālān (İM): Far. palan.

palañ (CC): Far. pars.

palās (KH): Far. keçi kılından dokulmuş bir çeşit kaba kilim, çuval.

palazı- (İH): Tü. yıpranmak, çürümek, eskimek.

pambuğ (KS) → mamuk.

pamuk (İM) → mamuk.

pan-şanbe (CC): Far. perçenbe.

pap (CC): Rum. papa.

papas (EZ), papaz (CC): Rum. papas, rahip.

papaz (CC) → papas.

para (BM, EZ) → pāre.

pāre (GT, İM, İN, KH), para (BM, EZ): Far. parça, kısım. ÖRNEK: *pāre pāre it- GT 312/12, pāre ton kiy- GT 286/2.*

pargal (CC): Far. çember.

parla (EZ): Tü. tüyü az olan köpek.

parmak (EZ) → barmak.

pars (EZ): Far. pars.

pārsā (GT): Far. abit, sofı, zahit. ÖRNEK: *pārsā ir GT 97/7, 125/5, 152/4.*

pārsālīk (GT): Far+Tü. zahitlik, sofuluk. ÖRNEK: *pārsālīk kuvveti GT 237/7.*
KÖK: *pārsā+lık.*

pārsi (GT, İM): Far. Fars'a, İran'a ait. ÖRNEK: *gūgird-i pārsi GT 184/4.*

pārsīça (KH): Far+Tü. Farsça. KÖK: *pārsī+ça.*

pas (GT, EZ): Far. pas. ÖRNEK: *temür pasın kiter- GT 117/12.*

paslan- (Kİ, EZ): Far+Tü. paslanmak. KÖK: *pas+lan-.*

pater noster (CC): Rum. yaygın Hristiyan duası.

payam (EZ): Far. badem.

**payğambar (CC), payganber (EZ), biyğambar (İN), Peyğambar (CC),
peygāmbēr (GT, İM, TA, EK, İN, KH), Peyganber (EK, EM, BM):** Far.
peygamber.

payganber (EZ) → payğambar.

pazar (EZ): Far. pazar.

peç (CC): Rus. fırın.

pehlevān (GT): Far. pehlivan, güçlü. ÖRNEK: *pehlevān bol- GT 292/8, pehlevān
yigit GT 298/2, küreşçi pehlevān GT 76/7.*

pekiş (EZ): Tü. sivri diş.

pekmez (EZ) → bekmes.

pekter (EZ): Tü. develerin üzerine konan kapalı oturma yeri.

peleñ (GT): Far. kaplan ve pars. ÖRNEK: *peleñ közi GT 36/5, peleñ zahımı GT
111/13.*

peltek (EZ), biltek (İM): Tü. peltek. KÖK: *ses yansıma.*

pelid (GT): Far. pis, murdar. ÖRNEK: *pelidrek turur GT 278/1.*

penc senbah (BM): perşembe.

pençe (GT, İH): Far. pençe. ÖRNEK: *pençe kuvveti GT 297/5, pençe ur- GT 36/5.*

pend (GT): Far. nasihat, öğüt. ÖRNEK: *pend ü naşihat GT 285/9.*

penır (TA) → peynır.

penir (TA) → peynır.

perākende (İM): Far. perakende.

perde (GT): Far. perde. ÖRNEK: *perdesi yırtıl- GT 306/13.*

perde-dār (GT): Far. kapıcı.

perhiz (GT): Far. perhiz.

peri (İM): Far. peri.

perişān (GT): Far. dağınık, perişan.

perişānlik (GT): Far+Tü. dağınıklık, perişanlık. KÖK: *perişān+lik.*

persenk (İH): Far. tartının ayarı.

pervāne (GT): Far. ışık etrafında dönen böcek.

pes (GT, MG, KH): Far. öyleyse, şu halde, halbuki, imdi. ÖRNEK: *pes ma'lūm boldı kim GT 221/10, 241/3.*

peşa (CC), peşe (EZ): Far. sanat, zanaat, fen.

peşe (EZ) → peşa.

peşeker (EZ): Far. zanaat sahibi.

peşman (CC) → pişmān.

peydā (GT): Far. meydana olma, peyda (olma). ÖRNEK: *peydā bol- GT 95/12.*

peygāambar (CC) → paygāambar.

peygāamber (GT, İM, TA, EK, İN, KH) → paygāambar.

peygānber (EK, EM, BM) → paygāambar.

peynır (EM), peynir (EK, BM, EZ), penır (TA), penir (TA): Far. peynir.

pışlak (EZ): Tü. kurutulmuş yoğurt. KÖK: ?.

piçe (İH): Tü. peçe.

piçir- (EZ) → pişir-.

pil (CC): Far. fil.

pinti (İH): Tü. bîçare, elden ayaktan düşmüş.

pir (GT): Far. yaşlı, ihtiyar. ÖRNEK: *pir kişi GT 265/13.*

pirinç (İM): Far. pirinç.

pirūze (GT): Far. mavi renkli süs taşı. ÖRNEK: *kerbiçleri pirūze GT 299/8.*

pisle- (TA): Tü. yellenmek, osurmak. KÖK: *pis +le-*.

pistak (CC): Rum.: antep fıstığı.

piş (CC): Tü. ses, seda, ün. KÖK: ses taklidi.

piş- (KH): Tü. pişmek, ısıtmak. KÖK: ET *pış-*, ED 376b-377a.

pişe (GT, İM): Far. san'at, iş, meslek, huy, adet. ÖRNEK: /KÖK:.

pişekâr (GT): Far. sanatkar.

pişir- (KH), piçir- (EZ): Tü. pişirmek. KÖK: << ED *pışur-*, *pış-ur-*, ED 383b.

pişmân (İM), peşman (CC): Far. pişman.

piyâde (GT): Far. piyade, yaya. ÖRNEK: *piyâde birlen üt- GT 226/4, piyâde yürüp kit- GT 110/10.*

piyala (CC), piyâle (GT, İM), piyele (EZ): Far. bardak, kadeh. ÖRNEK: *piyâle al- GT 184/8, piyâle sın- GT 341/4.*

piyâle (GT, İM) → piyala.

piyele (EZ) → piyala.

poşgut (İH): Tü. işçi, çalışan. KÖK: ET *boşgut, boşgu-t*, ED 379b.

profet (CC): Lat. geleceği gören kimse, kâhin.

proza (CC): Far. değerli bir taş, mücevher.

psalmo (CC): Lat. mezmur, zebûr sûresi, ilâhî.

pul (EM, EZ): Far. pul, altın ve gümüş olmayan para.

pûlâd (GT): Far. çelik. ÖRNEK: *pûlâd kollı GT 64/12.*

pulat (EZ): Far. sopa, değnek.

puluç (EZ): Tü. puşt. KÖK: TT. *puluç* TS 1952b.

pursla- (EZ): Tü. hayvana yem vermek.

pus I (EZ): Tü. hayvan yemi.

pus II (EZ): Tü. nefes, güneş ışığı tellerinde görülen toz. KÖK: ET *pus*, ED 370b.

put (EZ): Far. put.

pürçek (EZ): Tü. kâkül. KÖK: ET *bürçek, bür-çek*, ED357b.

pürşe (EZ): Tü. pire. KÖK: ET *bürge*, ED362b.

pürşe (EZ): Tü. biber.

pürşek (EZ) → bürçek.

pürşük (EZ) → bürçek.

rabb (İM, İN): Ar. Allah.

rabbenâ leke'l- hamd (İM, KS): Ar. "Allahım, hamd sanadır" anlamında bir söz.

rāci ‘ (İM): Ar. dönen, ilgili olan.

rācih (İM): Ar. üstün.

rafes (İM): Ar. cima.

rafizi (İM): Ar. Hz. Ebu Bekir ile Hz Ömer’in halifeliğini kabul etmeyen onlara dil uzatan kimse.

rağbet (GT, İM): Ar. istek, arzu, rağbet. ÖRNEK: *rağbet kıl- GT 157/11, 257/4, rağbet ve irādet bilen GT 147/1.*

rāḥ (GT): Ar. şarap. ÖRNEK: *rāḥ iç- GT 257/1.*

rāḥet (GT, MG): Ar. rahat, sukûnet, gönül rahatlığı. ÖRNEK: *rāḥet tap- GT 208/2, zaḥmet ve rāḥet GT 72/12 /KÖK:.*

rahib (İM): Ar. evlenmeyen papaz.

raḥil (GT): Ar. göç. ÖRNEK: *kūs-i raḥil GT 37/8.*

raḥim (GT, İM, CC): Ar. merhametli, esirgeyen. ÖRNEK: *yā raḥim GT 98/4, 99/7.*

raḥim (GT): Ar. hısımlık, akrabalık. ÖRNEK: *kaṭ ‘-ı raḥim GT 155/11.*

raḥimetullah (İM): Ar. “Allah merhamet eylesin” anlamındaki bir söz.

raḥm (GT, İM): Ar. acıma, esirgeme, merhamet. ÖRNEK: *raḥm kıl- GT 183/5, 208/13, 322/6.*

rahmān (İM): Ar. dünyada her canlıya mümin kafir ayırt etmeksizin merhamet eden.

raḥmet (GT, İN, İM, KS):: Ar. acıma, esirgeme, koruma. ÖRNEK: *raḥmet tile- GT 186/6, raḥmetiniḡ yağmuru GT 5/4.*

raḥmetu’l-lāhi ‘aleyhi (GT): Ar. geçmiş büyüklerin adından sonra söylenen “Allahın rahmeti üzerine olsun” anlamındaki bir söz. ÖRNEK: *‘andu’l- kādir geylāni raḥmetu’l-lāhi ‘aleyhi GT 99/6.*

raḥt (GT): Far. ev eşyası. ÖRNEK: *iviniḡ raḥtın tir- GT 86/7.*

ra‘iyyet (GT): Ar. bir hükümdarın idaresi altında bulunan halk, tebea. ÖRNEK: *ra‘iyyet bāḡı GT 61/7 ra‘iyyet ḡāli GT 39/2.*

raḡs (GT): Ar. raks, oyun. ÖRNEK: *raḡs ur- GT 118/12, raḡs ka kilip oyna- GT 128/8.*

ramaḡ (GT): Ar. ölüyecek kadar yiyip içmek. ÖRNEK:.

ramaḡān (GT, İM, KS): Ar. Ramazan ayı. ÖRNEK: *ramaḡān ayı GT 95/9.*

rāmi (MG): Ar. ok atan.

ra‘nā (GT): Ar. güzel, latif. ÖRNEK: *ra‘nā cemāl GT 226/5.*

rañçılık (CC): Ar+Tü. falcılık. KÖK: *rañçı+lık*.

rañ (CC) → reñ.

rāsin (KH): Far. andız otu.

rās-māl (GT), re's-i māl (İM): Far. sermaye, hasıl. ÖRNEK: *'ömrümniñ rās-māl*
GT 248/11.

rāst (GT, İM, EM): Far. doğru. ÖRNEK: *rāst ayt-* GT 88/3, 272/5, 312/1, *rāst söz*
GT 18/4, 85/4/6.

rāstı (İM): Far. doğrusu, gerçeği.

rāstlık (İM): Far+Tü. doğruluk, doğru olma. KÖK: *rāst+lık*.

rasūl (KS, İM) → resul.

rasūlullah (İM): Ar. Hz. Muhammed.

ravand (CC): Far. büyük yapraklı, beyaz çiçekli, çok yıllık ve otsu bir bitki.

ravza (İM): Ar. bahçe.

ravza-i şerife (İM): Ar. Hz. Muhammed'in kabri.

rāy (GT, MG): Ar. fikir, görüş, rey. ÖRNEK: *rāy körgüz-* GT 82/11, *hoş rāy* 212/6.

rayğan (CC): Far. ücretsiz, boşuna, nafile.

rāyihā (GT, MG): Ar. koku. ÖRNEK: *hoş rāyihāl* GT 140/5, *misk rāyihāl* GT
243/8.

rāz (GT): Far. sır. ÖRNEK: *rāzın fāş kıl-* GT 218/4.

rāzi (GT, İM, KS), rızā (GT), rıza (İM) : Ar. rıza gösteren, uyan, razı. ÖRNEK:
rāzi kıl- GT 30/8/9.

rāzılık (İM): Ar+Tü. razı olma, kabul etme. KÖK: *rāzi+lık*.

raziyallahu 'anh (İM): Ar. "Allah ondan razı olsun" anlamındaki bir söz.

rāziyāne (KH, CC): Far. rezene otu.

razlaş- (İH): Far+Tü. gizli konuşmak. KÖK: *raz+laş-*.

rebe (CC): Ar. tefecilik, vurgunculuk.

rebi' (GT): Ar. ilkbahar. ÖRNEK: *āğaçlarğa rebi' hıl'atin kiydür-* GT 5/13.

receb (İM): Ar. Arabi ayların yedincisi.

redd (GT, MG, İM): Ar. kabul etmeme, geri çevirme. ÖRNEK: *redd ü kabūl* GT
72/13.

ref' (İM): Ar. Arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma.

refik (GT): Ar. arkadaş, yoldaş. ÖRNEK: *iy refik* GT 327/5.

reġāyib (İM): Ar. Receb ayının ilk Cuma gecesi.

rehet (İM): Ar. üzüntüsüz, tasasız bir halde bulunma.

rehetlen- (İM): Ar+Tü. istirahat etme. KÖK: *rehet+len-*.

rehetlendür- (İM): Ar+Tü. rahatlatmak. KÖK: *rehetlen-dür-*.

rehn (İM): Ar. rehin, tutsak.

rehvār (KH): Far. atın ayaklarının aynı anda yerden kesilip ileri atılması ile gerçekleşen bir yürüyüş stili.

rehvārhlık (KH) DİL: Far+Tü. atın ayaklarının aynı anda yerden kesilip ileri atılması ile gerçekleşen bir yürüyüş stili. KÖK: *rehvār+lık*.

re‘is (İM): Ar. baş, başkan.

rek‘at (GT, İM, KS): Ar. rekat, namazda bir kıyam bir rüku ve iki secdeden ibaret hareket. ÖRNEK: *ikki rek‘at kııl- GT 105/11, 302/6*.

remel (İM): Ar. hızlı hızlı yürme.

renc (GT, KH): Far. ağır, sızı, zahmet. ÖRNEK: *renc hāşıl bol- GT 65/3, 169/8, renc içinde 356/1*.

rencide (GT): Far. incinmiş, kırılmış.

renclü (KH): Far+Tü. hasta, hastalıklı. KÖK: *renc+lü*.

rencūr (GT): Far. dertli, sıkıntılı. ÖRNEK: *rencūr ve sāyıl GT 349/8*.

reñ (GT, İN, KH), rañ (CC): Far. renk. ÖRNEK: *reñin al- GT 6/7*.

renklü (KH): Far+Tü. renkli. KÖK: *renk+lü*.

re’s (GT): Far. sermâye, hâsıl. ÖRNEK: *re’s-i māl GT 133/10, 248/11* ÖK:.

reside (İM): Ar. erişmiş, yetişmiş.

re’s-i māl (İM) → rās-māl.

resm (GT, İM): Ar. eser, iz, alemet. ÖRNEK: *resm kııl- GT 61/3, suvāl resmi GT162/7*.

resül (GT, MG, İN), rasül (KS): Ar. peygamber. ÖRNEK: *resül ‘aleyhi’s-selām GT 165/5*.

resüllik (İM): Ar+Tü. peygamberlik. KÖK: *resül+lik*.

reşid (İM): Ar. doğru yolu gösteren.

revā (GT, İM, İH): Far. yakışır, uygun, yerinde. ÖRNEK: *revā kııl- GT 8/8, 89/8/9*.

revāk (GT): Ar. kemer altı, sundurma, çardak.

revālık (İM): Ar+Tü. uygun olma. KÖK: *revā+lık*.

revān (GT): Ar. hemen, çabuk.

revnağ (GT): Ar. parlaklık, tazelik. ÖRNEK: *revnağın kiter- GT 224/1.*

re'y (İM): Ar. görüş.

reyhān (GT, İM): Ar. fesleğen. ÖRNEK: *gül ü reyhān GT 138/11.*

rızā (GT) → rāzi.

rıza (İM) → rāzi.

rızık (GT, İM, MG, KS): Ar. Allahın taktir ettiği maişet, azık, yiyecek. ÖRNEK: *rızık bir- GT 287/11 rızkın yi- GT 6/10KÖK:.*

ri'āyet (İM): Ar. gözetme, gütme.

ribā (İM): Ar. faiz.

rics (İM, KS): Ar. pislik, murdarlık.

ridā (İM): Ar. belden yukarı örtülen örtü.

rif'at (GT): Ar. yükseklik, yükselme, rif'at. ÖRNEK: *rif'at bilen GT 320/3.*

rikāb (GT, İN, KH): Ar. üzengi. ÖRNEK: *ayağım bağlı at rikābında GT 153/13.*

rikab (İM): Ar. evdeki eşyayı gözetleyen hizmetçi.

rikāz (İM): Ar. yer altında tabii olarak bulunan madenler ve defineler.

rind (İH): Far. çevik, neşeli, hafif ruhlu.

risāle (MG): Ar. küçük kitap.

rivāyet (GT, MG, KS): Ar. rivayet, söz ve olayın hikayesi. ÖRNEK: *seb'a rivāyet birle- GT 228/6.*

riyā (GT): Ar. iki yüzlülük, riya. ÖRNEK: *riyāsız... tã'at kıl- GT 142/6.*

riyāset (GT): Ar. reislik, baş olma. ÖRNEK: *riyāset terkin ur- GT 52/5.*

riyāzat (KH, İM): Ar. nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından kaçınma: Atın eğitimi ve terbiyesi.

riyāzatü'l-ḥayil (KH): Ar. atın eğitimini anlatan bölüm adı.

ri rivāyet (İM): Ar. hikaye edilen bir haber, söz.

roz (CC): Far. talih, yazgı, kader.

rub' (İM): Ar. dörtte bir, çeyrek.

rubā 'iyyāt (KH): Ar. atın dış kesici dişleri.

rubbemā (MG): Ar. belki, muhtemel.

rūḥ (GT, İN): Ar. ruh, can. ÖRNEK: *kuvvet-i rūḥ GT 196/4.*

ruhām (İM): Ar. mermer.

rūḥāni (GT): Ar. güzel, latif. ÖRNEK: *ḥabib-i rūḥāni GT 238/8.*

ruhsat (İM): Ar. izin, mücade.

rūhu'l-lāh (GT): Ar. Hazreti İsa. ÖRNEK: *yā rūhu 'l-lāh GT 189/9.*

ruḵ 'a (MG): Ar. deri parçası.

rūm (GT, İM): Ar. Anadolu. ÖRNEK: *rūmge kittür- GT 184/6.*

rūmeri (TA): Rumeri (özel ad).

rūmlı (EK): Ar+Tü. A Anadolu. KÖK: *rūm+lı.*

rummān (İM): Ar. nar.

rusi (CC): Far. Rus.

rustai (CC): Far. köylü, çiftçi.

rūşen (GT): Far. aydın, parlak, münevver. ÖRNEK: *rūşen zamir GT 106/9.*

rutab (İM): Ar. olgun hurma.

rūy (GT): Far. yüz. ÖRNEK: *āb-ı rūy eksil- GT 172/10.*

ruzgār (İH) → rüzgār.

rūzi (MG): Far. rızk, nasip.

rūzgār (GT, İM) → rüzgār.

rücū' (İM): Ar. dönme, geri dönme.

rūkn (İM, KS): Ar. bir şeyin en sağlam tarafı.

rūkn-i ġarbi (İM): Ar. Kabe'nin batı tarafındaki sütunu.

rūkn-i 'ırāki (İM): Ar. Kabe'nin Irak tarafındaki sütunu.

rūkn-i şāmi (İM): Ar. Kabe'nin Şam tarafındaki sütunu.

rūkn-i yemāni (İM): Ar. Kabe'nin Yemen tarafındaki sütunu.

rūkū' (İM, KS): Ar. namazdan dizlere tutunarak vücudun yukarısı yere paralel gelecek şekilde eğilme.

rūkū'lı şıġıġdli (İM): Ar. ruku'u ve secdesi olan.

rūkū' sücüd (İM): Ar. ruku ve secde.

rūstem (GT): İran mitolojisinin kuvveti ile meşhur efsanevi kahramanı. ÖRNEK: *rūstem bol- GT 343/10, rūstem şıfatlı GT 192/12.*

rūsvāy (GT, MG): Far. rezil, itibarsız. ÖRNEK: *rūsvāy kıl- GT 307/9.*

rūzgār (İM), rūzgār (GT, İM), ruzgār (İH): Far. zaman, hayat. ÖRNEK: *rūzgārım eteki GT 233/7.*

şā (İM): Ar. bin dirhemlik bir hububat ölçüğü.

şa- (Kİ), şay- (İM, EK, EM, KS, BM, EZ): Tü. saymak. KÖK: ET *sā-*, ED 781b.

saa (EZ): Tü. sana.

saadat (CC): Ar. küçük değnek.

sa'ādet (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. ikbal, talih, baht, saadet. ÖRNEK: *sa'ādet-i art-, sa'ādet öze.*

saan- (EZ): Tü. sanmak. KÖK: ET *san-*, ED 853a, *sa-n-*, OTWF 611.

saar (CC): Tü. ise. KÖK: ET.

saarla- (CC): Tü. utanmak, çekinmek.

sā'at (GT, İM, İN, KH, CC): Ar. saat, zaman. ÖRNEK: *bir sā'at , her sā'at.*

şa'b (GT, MG, İN, KH): Ar. çetin, zorlu, kavı. ÖRNEK: *şa'b düşmen.*

sabā (GT): Ar. saba. ÖRNEK: *sabā yili.*

şabāḥ (GT, İN, KS, KH): Ar. sabah, sabahleyin.

sabāḥ yel (EM): Ar+Tü. sabahları dalga dalga esen rüzgar.

sabalan- (İH): Tü. çabalanmak, debelenmek. KÖK: *saba-lan-*, OTWF 509.

saban (BM, İH, CC), sapan (EZ): Tü. saban, puluk. KÖK: ET *saban*, ED 790a.

sabançı (CC): Tü. çiftçi. KÖK: *saban+çı.*

sābık (GT): Ar. eski, geçmiş.

şabırlu (KH) → saburluk.

sabırlıh (CC) → saburluk.

sābir (GT) → şabr.

sābit (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. hareketsiz, yerinde durmayan, sabit.

şabr (GT, MG, İM, İN, KH), sābir (GT), sabur (CC): Ar. sabır. ÖRNEK: *şabr it-, şabr yok.*

sabūh (GT): Ar. sabahleyin içilen içki. ÖRNEK: *vaḳt-i sabūh.*

şābūn (KS, KH): Ar. sabun.

sabur (CC) → şabr.

saburluk (CC), sabırlıh (CC), şabırlu (KH): Ar+Tü. sabırlık. KÖK: *sabur +luk.*

saç (GT, İM, TA, EK, EM, KS, KH, CC), şaş (EM, EZ): Tü. saç. ÖRNEK: *saç ör-, saçından tut-. KÖK: ET saç, ED 794a.*

saç- (İM, TA, İN, KS, Kİ, BM, CC): Tü. döküp saçmak. KÖK: ET *saç-*, ED 794b.

saç ayak (İH): Tü. ateş üstünde tencere altına konan demir.

saçak I (CC): Tü. püskül. KÖK: ET *saçgāk, saç-gāk*, ED 796a.

saçak II (EZ): Tü. ocak. KÖK: saç, bu bir oğuzca unsur, türkmence unsur, TM: (TT saç derleme sözlük) saçayak.

saçır- (EZ) → şaşkır-.

şaçrat- (Kİ): Tü. sıçratmak. KÖK: *şaç-ra-t-*, OTWF 760.

şad (İM): Ar. Arap alfabesinin 14. harfi.

sād (İM): Ar. Arap alfabesinin 14. harfi.

sadaf (CC): Far. sedef otu.

sadağa (CC) → şadağa.

şadağa (GT, İM, KS), **sadağa** (CC): Ar. sadaka. ÖRNEK: *başın şadağası*.

şadağa-i fıtr (İM), **şadağatül'- fıtr** (İM): Ar. Ramazan bayramında belirlenen rayice göre verilen sadaka.

şadağatül'- fıtr (İM) → şadağa-i fıtr.

şadar (İM): Ar. başlangıç.

sadef (GT): Ar. sedef, inci kabuğu. ÖRNEK: *sedef birlen sevādür*.

sādık (GT, İM, KS): Ar. sadık, doğru, sadakatlı. ÖRNEK: *sādık bol-*.

şadır (GT): Ar. çıkan, sadır.

sa'di (GT): Ar. büyük İran edibi.

sadr (GT, MG): Ar. baş köşe. ÖRNEK: *mürüvvrt şadr öze otur-*.

saf (GT), **şaff** (İM): Ar. saff, sıra, dizi, saf. ÖRNEK: *kullar şafında oltur-*.

safā (GT): Ar. gönül şenliği, zevk, safa. ÖRNEK: *safā tap-, ehl-i safā*.

safar (GT, İM, CC) **sāfer** (İM): Ar. sefer, yolculuk. ÖRNEK: *safar it- , safardin kil-*.

şafāyih (İM): Ar. madeni levhalar.

sāfer (İM) → safar.

şaff (İM) → saf.

şafi (İM, İN, KH): Ar. saf, temiz , pak.

şafra (İM): Ar. safra.

safu- (İM) → sovu-.

safukluk (İM) → sovucluk.

şag I (GT, MG, TA, EK, İN, KS, KH, BM): Tü. sağ. ÖRNEK: *şag il, şag yan*.
KÖK: ET *sāğ*, ED 803a-b.

şag II (CC), **sav** (CC), **sag** (GT, MG, İM): Tü. sağlık. ÖRNEK: *sag bol- , sag ir*.
KÖK: ET *sāğ*, ED 803a.

şag III (TA): Tü. gerçek. KÖK: ET *sāğ*, ED 803a-b.

şag- (İM, Kİ, EZ), **sav-** (EZ): Tü. sağımak. KÖK: ET *sag-*, ED 804b.

sağa (EK): Tü. sana. KÖK: ET.

sağan- (EK, Kİ): → sakın- I.

sağanuş (BM): Tü. doğan, şahin. KÖK: ET.

şağak (TA, CC), şakaş (İH): Tü. çene. KÖK: ET *şağak*, **saka+k*, ED 808a.

şağam (TA)→ sagım.

sağın- (GT, MG, EK, İN, CC) → sakın- I.

şağın (TA): Tü. yabani geyik. KÖK: ET *sığun*, ED 811b.

sağınç (İH, CC): Tü. emel. KÖK: ET *sakinç*, *sakin+ç*, ED 812a.

sağındır- (CC): Tü. özletmek. KÖK: *sakin-dir-*, OTWF 799.

sağır (KH, EZ), sağrav (EZ): Tü. sağır. KÖK: ET *sağır*, ED 814b.

sağış (EM, BM, GT, TA, CC) → sağış.

sağışa- (CC): Tü. düşünmek, niyet etmek. ÖRNEK. KÖK: *sağış-a-*, OTWF 418.

sağışla- (TA, EK, EM, CC) → sağışla.

sağıt (MG): Tü. zırh, âlet. KÖK: ET *sāht*, ED 806a-b.

sağıtlan- (CC): Tü. zırhlanmak. KÖK: *saht+lan-*, OTWF 509.

sağız (İM), sākız (İM, TA, EM, İH), sıgız (EZ): Tü. sakız. KÖK: ET *sağız* / *sakız*, ED 817b.

sağızğan (TA), sağsağan (BM, EZ), saksagan (İH), sağısқан (İM), sasıkan (GT):
Tü. saksagan. KÖK: ET *sağızğān*, ED 818a.

sağ kol (EM): Tü. sağ taraf.

sağlığ (İM) → sağlık.

sağlık (GT, İMA, TA, CC, EZ), sağlığ (İM), savluk (EZ): Tü. sağlık, esenlik.
KÖK: ET *sağlık*, *sağ+lık*, ED 809a.

sağr (İM): Ar. geçit, sınır.

sağrak (İH), savrak (CC): Tü. emziksiz uzun boğazlı su kabı. KÖK: ET *sagrak*, ED 815b, *sağır+ak*, ED 814a.

sağrı (MG, TA, İH, CC, EZ): Tü. atın arka ayağının üstü. KÖK: ET *sağrī*, ED 815a.

sağri (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

sağsağan (BM, EZ) → sağızğan.

saksagan (EZ), sanzagan (EZ): Tü. kıvrılmış olan yılan.

sağısı (İH) → sağısı.

sağısız (EK): Tü. hasta. KÖK: *sağ+sız*, OTWF 131.

sağum (İM) → sagım.

sag (GT, MG, İM) → sağ.

sagım (EZ), **şağam** (TA), **sağum** (İM): Tü. susuz kalmış kimsenin uzaktan görerek su sandığı ılgın, serap. KÖK: ET *sakım, sakı-m*, ED 811a.

sah (CC): Tü. dikkatli, uyanık. KÖK: ET *sak*, ED 803b.

sahā (GT): Ar. cömertlik. ÖRNEK: *sahā kör-*.

şahābe (İM, İN), **şāhib** (İM) : Ar. Hz. Muhammed'i görmüş ve kendilerinin sohbetinde bulunmuş olan kimse.

sahav (CC), **sağav** (EZ): Mo. konuşması düzgün olmayan kimse, kekeleme. KÖK: Mo.

sahāvet (GT, MG): Ar. cömertlik, eli açıklık. ÖRNEK: *sahāvet bar, sahāvet bile bol, sahāvet kıl-*.

şahāyif (İM): Ar. sahifeler.

sahbān-ı vāyil (GT): çok güzel konuşması ile meşhur Arap hatibi.

şahh (İM): Ar. doğru, yanlışsız.

sahi (GT): Ar. cömert, eli açık. ÖRNEK: *sahi bol-, sahi ili, sahi ir.*

sāhib (GT, MG): Ar. sahip, haiz. ÖRNEK: *sāhib cemāl, sāhib devlet, sāhib kerem.*

şāhib (İM) → şahābe.

şāhibe (İM): Ar. kadın sahabe.

şāhib-ı 'özü (İM): Ar. özür sahibi.

şahife (İM): Ar. sayfa.

şahih (MG, İM, İN, KS): Ar. gerçek, doğru.

şāhir (İM): Ar. büyücü.

şahn (GT): Ar. 1. kase, çanak 2. avlu. ÖRNEK: *şahn çini.*

şahrā (GT, MG): Ar. çöl, kır, sahra. ÖRNEK: *şahrā yili, şahrāğa çık-*.

sahtiyan (EM, CC): Far. deriden yapılmış yaygı.

sağa (CC): Tü. saka kuşu.

sağak (İH) → sağak.

sakal (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, EZ): Tü. sakal. ÖRNEK: *sakalın tut-*. KÖK: ET *sakal*, **saka+l*, ED 808b.

sakallı (EK) **sakallu** (TA, EM): Tü. sakallı. KÖK: **sakal+lı*, OTWF 108.

sakallu (TA, EM) → sakallı.

sakalsız (TA, EK, EM, EZ): Tü. sakalsız. KÖK: **sakal+sız*, OTWF 131.

saķanduruķla- (İH): Tü. yularlamak, ipi sakağı altından geçirmek. KÖK: *sakal+duruk+la-* OTWF 104.

saķar (GT): Ar. cehennem. ÖRNEK: *saķar ehli*.

saķar (İH, EZ): Tü. atın alnındaki aklık.

saķav (EZ) → sahav.

saķçı (İH): Tü. bekçi, karakol. KÖK: << ET *sak*, ED 803b, *saķ+çı*, OTWF 110.

saķf (İM): Ar. tavan, çatı.

saķılda- (İH): Tü. titremek, sakır sakır titremek. KÖK: *saķ+ılda-*.

saķın- I (GT, İM), sağan- (EK, Kİ), sağın- (GT, MG, EK, İN, CC): Tü. düşünmek, sanmak, zannetmek. KÖK: ET *sakın-*, ED 812b, *sak-ın-*, OTWF 612.

saķın- II (MG, TA, EZ): Tü. sakınmak, korunmak, kaçınmak. KÖK: *saķ+ın-*, OTWF 584.

saķış (GT), sağış (EM, BM, GT, TA, CC) : Tü. düşünce, niyet etmek. ÖRNEK: *saķış kıl-*. KÖK: ET *sakış*, ED 816b *sak-ış*, OTWF 273.

saķışla- (GT), sağışla- (TA, EK, EM, CC) : Tü. hesaplamak. KÖK: *saķış+la-*, OTWF 429.

sāķıķ (İM): Ar. düşen, düşmüş.

sāķıyye (İM): Ar. su kanalı.

sāķız (İM, TA, EM, İH) → sağız.

sāķī(GT): Ar. saki.

sāķīm (GT): Ar. hasta. ÖRNEK: *sāķīmğa devā buyu-*.

sāķin (GT, İM, İN): Ar. sakin, bir yerde oturma. ÖRNEK: *sāķin kıl-*.

sāķinlik (İM): Ar+Tü. gönül raharlığı. KÖK: *sāķin+lik*.

sāķit (GT): Ar. susan. ÖRNEK: *sāķit bol-*.

şakla- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, EZ): Tü. saklamak, gözetmek, kollamak. KÖK: ET *sakla-*, *sak+la-*, ED 810a.

saklağ (İH): Tü. sulak, suvat, havuz. KÖK: ET *suvlag* ED 788a, *suv +lağ* ED 783a.

saklan- (GT, MG, İM, İN, KH, EZ): Tü. saklanmak, gizlenmek, korunmak. KÖK: *saķ+lan-*, OTWF514.

saklat- (İM): Tü. haramdan kaçındırmak. KÖK: *saķ+la-t-*, OTWF 760.

sakra- (İH): Tü. saksagañ gibi kuşların ötmesi. KÖK: *sa+ķra-*.

saksığan (İH) → sağızğan.

saksı (EM, EZ), sağısı (İH): Tü. saksı, çanak. KÖK: ET.

saksığan (İM) → sağızğan.

saşurğa (EZ): Tü. kene, yavısı. KÖK: ET *sakırku*, ED 816b.

şal- (GT, MG, İM, EK, İN, KS, Kİ, KH, EZ): Tü. salmak, bırakmak, göndermek.
KÖK: ET *sal-*, ED 824b.

sal (İH): Tü. büyük çaylarda üstünde gidilen çatma ağaçlardan yapılmış nakil vasıtası. KÖK: ET *sāl*, ED 824a.

salābet (GT): Ar. sağlamlık, sertlik. ÖRNEK: *salābet bilen sözle-*.

şalāḥ (GT, İM): Ar. iyilik, rahatlık, barış. ÖRNEK: *şalāḥ bilen, ḥayr u şalāḥ*.

şalam (TA, CC): Rum. saman.

salam (CC) → selām.

salama (EZ): Tü. zift.

salamāt (İM): Ar. kurtulma, selamete çıkma.

salamatlık (CC, İM): Ar+Tü. sağlık, sıhhat. KÖK: *salamat* +lık.

şalavāt (İM, KS): Ar. Hz. Muhammed'e edilen dualar.

salāvātu'l-lāhi 'aleyhi ve selāmehu (GT, MG): Ar. Hz. Peygamber zikredilince söylenen hürmet ibaresi.

salban (EZ): Tü. başa sarılan sarık.

saldıra- (EZ): Tü. hışırdamak. KÖK: *saldır(ses yansıma) +a-*, OTWF 418.

şalıber- (TA), salıver- (İH): Tü. salıvermek, bırakmak. KÖK: *şal ve iber-, ı-ber-*.

şalın- (MG, EK, İN, Kİ, KH, EZ, İM): Tü. bırakılmak, koyuverilmek; hapse atılmak. KÖK: *şal-ın-*, OTWF 612.

salıncak (İH), selgençek (EZ): Tü. salıncak. KÖK: *salın-caḳ*.

salındır- (İM), salındur- (İM): Tü. 1.sarkıtmak 2, başın eğmek. KÖK: *salın-dır-*.

salındur- (İM) → salındır-.

salın- (İH, CC): Tü. iki tarafa salınarak yürümek, sallanmak. KÖK: *sal-ın-*, OTWF 584.

salıver- (İH) → şalıber-.

şāliḥ (GT, İM, MG, KS): Ar. yarar, uygun, dini emirlerini yerine getiren. ÖRNEK: *şāliḥ 'amel, şāliḥ big, şāliḥ kıl*.

sālim (GT, MG, İM): Ar. emin, selamete, noksansız, eksiksiz, salim. ÖRNEK: *sālim kiç-*.

sālimlik (İM): Ar+Tü. korkusuzluk, eminlik. KÖK: *sālim+lik*.

salķım (EM, EZ), salķum (TA, EM, CC): Tü. salkım. KÖK: ET *salkım*, **salk-ım*, ED 826a.

salķum (TA, EM, CC) → salķım.

salķun (CC): Mo. hava cereyanı, kısa, hafif rüzgâr. KÖK: Mo. *salki(n)* L 1034b.

salma (İM, İH): Tü. salınmış, sarkıtmış, başı boş, kayıtsız. KÖK: *sal-ma*, OTWF 316.

salmaķ I (İM): Tü. oyun, eğlence. KÖK: ET *sal-*, ED 824b, *sal-maķ*.

salmaķ II (İH): Tü. ağırlığını anlamak için uzatmak, sarkıtmak. KÖK: *sal-maķ*, OTWF 110.

salţanat (GT, MG): Ar. hükümdarlık, saltanat. ÖRNEK: *salţanat körki*, *salţanat taķtı*.

sālūs (GT): Far. riyakar.

saluslan- (İH): Far+Tü. kendini salih, büyük adam göstermek. KÖK: *salus+lan-*.

salyaz (EZ), saylar (İH): Rum. salya, ağızdan akan yapışık salya. KÖK: ET.

saylar (İH) → salyaz.

samala (CC): Rum. zift, çam katranı.

saman (İM, TA, EM, EZ): Tü. saman. KÖK: ET *saman*, ED 829b.

şamaş- (Kİ): Tü. ısrar etmek, inat etmek. KÖK: kelime tarihî Türk Dili alanında tanıklanmamıştır.

şamaşan- (Kİ): Tü. ısrar etmek, direktmek. KÖK: *şamaş-an-*.

şamğalı (TA): Tü. sağımlı koyun ve keçi. KÖK: *sağ-ma+lı*.

şamla (BM): Tü. katran.

samparı (İH): zemherir.

şamt oruçı (İM): Tü. oruçlu iken yememe, içmemenin yanında konuşmama.

samuķ (CC): Tü. şalgam.

san (MG, İM): Tü. sayı. KÖK: ET *sān*, ED 831a, *sa-n*, OTWF 306.

san- (MG, İM, Kİ): Tü. saymak, zannetmek. KÖK: ET *san-*, *sa-n-*, ED 833a, OTWF 611.

şana- (MG, İM, TA, Kİ, CC, EZ): Tü. saymak. KÖK: ET *sanā-*, *san+a-*, ED 835a, OTWF 308.

sanā‘at (MG) → san‘at.

sanal- (İM): Tü. sayılmak. KÖK: *sana-l-*.

şanam (İM): Ar. put.

şanamak (TA): Tü. sayı. KÖK: *şana-mak*.

sanar- (İM): Tü. sayılmak. KÖK: *sana-n-*.

sanar (İH): Tü. denkdaş.

san‘at (GT, MG, İN), sanā‘at (MG): Ar. hüner. ÖRNEK: *san‘at ehli*.

sanavber (GT): Ar. sevgilinin boynuna teşbih edilen çam fıstığı ağacı.

sanç- (GT, MG, İM, TA, EK, Kİ, BM, İH, CC, EZ): Tü. batırmak, saplamak, geçirmek. ÖRNEK: *yigirmi kaznı bir şişe sanç-*. KÖK: ET *sanç-*, ED 835b.

sançar (TA, EM): Tü. sancar, özel ad.

sancı (İH) → sançı.

sançı (EZ), sancı (İH), şansı (EZ): Tü. karın ağrısı. KÖK: ET *sançığ*, ED 835b, *sanç-ıg*, OTWF200.

sançıç- (EZ) → sançış-.

sançık (EM) → sapçak.

sançıl- (MG, İM): Tü. sançılmak, vurulmak. KÖK: ET *sançıl-*, ED 836a, *sanç-ıl-*, OTWF 669.

sançış- (MG), sançıç- (EZ): Tü. vuruşmak, sançışmak. KÖK: *sanç-ış-*, OTWF 565.

şançış (TA, BM, CC), şansış (EM): Tü. savaş, vurma, kavga etme. KÖK: *sanç-ış*.

şançuk (EM) → sapçak.

şandal (İM): Ar. sandal ağacı.

sandıra- (CC): Mo.. azmak, kudurmak. KÖK: Mo. *sandura-*.

sandūk (GT), sunduk (CC), sunduk (CC): Ar. sandık.

sanem (GT): Ar. put. ÖRNEK: *sanem yongugçı*.

saņa (GT, İM, BM): Tü. sana.

saņrav (EZ) → sağır.

saņsar (EZ) → sansar.

sanıl- (İM): Tü. bir yere takılmak. KÖK: ET *salın-*, *sal-ın-*, ED 827b.

şani‘ (İM): Ar. yaratıcı.

sanki (İH): Tü. gâya.

şanķulan- (Kİ): Tü. gafil davranmak, aptal ve budala olmak. KÖK: **san- ğu+la- +n-*, M. Özyetgin, Kİ 609.

sanla- (İH): Tü. kuş, hayvan pislemek. KÖK: ET *saņlā-*, ED 839b, *saņ*, ED 831, *saņ+la-*.

sanmış (EZ): Tü. sayılmış. KÖK: *san +mış*.

sansar (İH, EZ), saşsar (EZ), savsar (İM, CC): Far. sansar.

sansız (GT): Tü. saysız. ÖRNEK: *sansız ni'met*. KÖK: *san +sız*, OTWF 131.

şaşış (EM) → şaşış.

şaşlı (EZ): Tü. damgalı.

şanu (KS): Tü. saysız.

sanzagan (EZ) → saksagan.

sap (GT, MG, TA, EZ): Tü. sap. KÖK: ET *sap*, ED 782b.

şap- I (Kİ): Tü. havalı, kibirli yürümek. KÖK: ET *sap-*, ED 784a.

sap- II (CC): Tü. geri çekilmek, uzaklaşmak, bırakıp gitmek. KÖK: ET *sap-*, ED 784a.

sapan (İH): Tü. içinde taş atılan kadim harp âleti. KÖK: ET.

sapan (EZ) → saban.

sapanla- (EZ): Tü. saban sürmek, ekmek. KÖK: *sapan +la-*, OTWF 429.

sapçak (İM), sañık (EM), şaңık (EM): Tü. süt konulan kap, kova.

şapraş- (Kİ): Tü. dağılmak, ayrılmak. KÖK: **sap-ır-a-ş-*, M. Özyetgin, Kİ 610.

şapşarı (EM), şapşaru (TA): Tü. sapsarı. KÖK: *şap +şarı*.

şapşaru (TA) → sapsarı.

şaptur- (Kİ): Tü. saptırmak. KÖK: *şap-tur-*, OTWF 670.

sar- (İM, TA, Kİ, BM, EZ): Tü. sarmak, sarmalamak, bükmek, dolamak. KÖK: ET *sār-*, ED 843a.

sar (İH): Tü. yumurtanın iç ince kabuğu.

saraguç (İH): Tü. sorguç, çelenk. KÖK: ET *sarāguç*, *saru-guç*, ED 849b.

şaramsak (EK) → sarımsak.

saran- (EZ): Tü. sarık sarmak. KÖK: *sar-an-*, OTWF 584.

sarana (EZ): Tü. sopa, değenek.

sarañıka (EZ) → sarıñga.

sarar- (KH, EZ) → sargar-.

sarāy (GT, İM, TA, BM, EZ): Far. saray, konak. ÖRNEK: *sarāy şahını*.

sarāyi (GT): KÖKD: müellifin lakabı.

sarça (EM): Tü. kase, kadeh. KÖK: ET *sırıçgā*, ED 846a.

şarf (GT, MG, İM): Ar. harcama, sarf. ÖRNEK: *şarf it-*.

sargar- (EZ), **sarar-** (KH, EZ): Tü. sararmak. KÖK: *sarig+ar-*, OTWF 502.

şarı (GT, İM, EK, EM, İN, KH, CC) → sarığ.

sarı (MG, CC, EZ), **şaru** (KS): Tü. yön, taraf. KÖK: ET *sarı*, ED 844b.

sarı at (EM): Tü. sarı at.

sarı erük (EM), **şaru erük** (TA) : Tü. kayısı.

sarı kavun (EM): Tü. sarı kavun.

sarı kuş (EM, İH): Tü. baykuş.

sarı yağ (EM, EK), **şar yağ** (KS), **şa yağ** (TA, BM): Tü. tereyağı.

sarığ (İM), **şarı** (GT, İM, EK, EM, İN, KH, CC), **şaru** (TA, EM, İN, KS, KH):

Tü. sarı. KÖK: ET *sarığ*, ED 848a.

sarın- (BM): Tü. sarınmak. KÖK: *sar-in-*, OTWF584.

sarınça (CC) → sarınçğa.

sarımsak (TA, KH, EZ), **şaramsak** (EK), **sarmısak** (EM), **sarmusak** (EM): Tü.

sarımsak. KÖK: ET *sarumsak*, * sarum, ED 853b.

sarınçğa (İM), **sarınçğa** (İM, TA), **sarınça** (CC), **sarançığa** (EZ): Tü. çekirge.

KÖK: ET *sarıçğā*, ED 845b.

sarınçğa (İM, TA) → sarınçğa.

sarı yağ (EK): Tü. tereyağı.

şariğ (İM): Ar. açık, belli.

şark- (Kİ, İH): Tü. sarkmak, aşağı sallanmak, sızmak. KÖK: ET *sark-*, ED 847b.

sarkıt (GT, İM): Tü. yemek artığı; ağızdan akan salya. ÖRNEK: *it sarkıtın yi-*.

KÖK: *sark-ıt*, OTWF 308.

sarkıt- (EZ): Tü. süzmek. KÖK: ET *sarkıt-*, *sark-ıt-*, ED 849a.

sarma- (İH): Tü. homurdanmak, ağız içinden anlaşılma söz söylemek.

sarmaş- (İH): Tü. iplik gibi şeyler birbirine dolaşmak. KÖK: ET *sarmaş-*, * *sarma-*
ş, ED 853a.

sarmāya (İM): Far. sermaye.

sarmısak (EM) → sarımsak.

sarmusak (EM) → sarımsak.

şarp (TA, EM, EZ): Tü. sarp, zor, güç. KÖK: ET *sarp*, ED 845a.

şarşıl- (Kİ): Tü. sarsılmak. KÖK: ET *sarsı-*, ED 854b-855a, *sarsı-l-*.

sarsıt- (İH): Tü. geri itip def etmek. KÖK: *sars-ıt-*, OTWF 565.

sarşa (EM) → serçe.

sart (EZ): Tü. Şehirli, avam. KÖK: ET *sart*, ED 846a.

şaru (TA, EM, İN, KS, KH) → sarıg.

şaru (KS) → sarı.

şaruca (EM): Tü. sarımtırak. KÖK: *şarig+ca*.

şaru erük (TA) → sarı erük.

şaruluk (KH): Tü. sarılık. KÖK: *şarig+luk*, OTWF 121.

şaryag (KS) → sarı yağ.

sas (CC): Tü. buğu, buhar, sis.

sası- (CC, EZ): Tü. pis kokmak. KÖK: ET *sasī-*, ED 855b.

sasığ (EZ): Tü. sası, kötü kokan. KÖK: ET *sasıg*, *sası-g* ED 856a.

sasıkan (GT) → sağızğan.

şaş (EM, EZ) → saç.

şaşak (EZ): Tü. yamalı ve eski elbise. KÖK: ET *şaşgak*, ED 796a.

sat (BM) DİL: Ar. saat.

şat- (GT, İM, TA, EK, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. satmak. ÖRNEK: *satmağa kil-*.

KÖK: ET *sat-*, ED 798b.

sataş- (İM, BM, İH): Tü. karşılaşmak, rast gelmek, dokunmak. KÖK: ET *satgaş-*,

satga-ş-, ED 800b.

şatdır- (EK), şatır- (EK): Tü. sattırmak. KÖK: *şat-dır-*, OTWF 799.

saṭḥ (İM): Ar. bir şeyin dış tarafı.

satıcı (İM, TA, EM), satuhçı (CC): Tü. satan, satıcı. KÖK: *satig+çı*, OTWF 372.

satıl- (İM): Tü. satılmak. KÖK: *sat-ıl-*, OTWF 671.

şaṭılmış (TA): Tü. satılmış, özel ad.

satın (GT), satun (GT): Tü. satın. ÖRNEK: *satın al-*. KÖK: *sat-in*.

şaṭın al- (İM, EK, EM): Tü. satın almak.

satış- (EZ): Tü. satış yapmak. KÖK: *sat-ış-*, OTWF 552.

saṭir (İM): Ar. mitoloji.

satka- (CC): Tü. kırmak, incitmek. KÖK: ET *satgā-*, ED 800a, *satga-*, OTWF 612.

satlık (EZ): Tü. satılık. KÖK: *sat-lık*, OTWF 121.

satmaz (TA): Tü. satmaz, özel ad.

satov (CC), satu (EZ) → satuk.

şaṭṭın al- (EK) → şatun al-

şaṭṭır- (EK) → şatdır-

satu (EZ) → satuk.

satuk (CC), satov (CC), satu (EZ): Tü. ticaret. KÖK: ET *satıg*, *sat-ıg* ED 799b, OTWF 201.

satun (GT, CC) → satın.

saṭun al- (TA, EM, BM), ṣaṭṭın al- (EK): Tü. satın almak.

satuhçı (CC) → satıçı.

şav- I (Kİ): Tü. yerini değiştirmek. KÖK: ET *savıl-*, ED 788b-789a, *sav-ıl-*, OTWF 651.

sav- II (EZ) → sağ-.

şavāb (GT, İM), savap (EZ): Ar. doğru, doğruluk, doğru hareket , iyilik, ihsan.
ÖRNEK: *şavāb özre*.

savar- (EZ), sovur- (EZ) → savur-.

savda (CC): Ar..

şavma‘a (İM): Ar. ibadet yeri, tapınak.

savāmi‘ (GT): Ar. tekkeler. ÖRNEK: *savāmi‘ et-*, *savāmi‘ge tol-*.

savap (EZ) → şavāb.

savaş (GT, İM, BM, BM, EZ): Tü. mücadele, çatışma, savaş. ÖRNEK: *savaş kıl-*.
KÖK: ET *savaş-*, **sava-ş*, ED 793a.

şavaş- (TA, EM, CC): Tü. savaşmak. KÖK: ET *savaş-*, **sava-ş*, ED 793a.

şavıḳ (TA): Tü. yumşak. KÖK: ET *sevig*, ED 787b *sev-ig*, OTWF 172.

savla- (EZ): Tü. dâva etmek. KÖK: *sav-la-*, OTWF 429.

savlet (GT): Ar. hücum, saldırma. ÖRNEK: *savletinden ḥazer kıl-*.

savluḳ (EZ) → sağlık.

savluḳ (EZ): Tü. dişi koyun. KÖK: ET *sağlık*, ED 809a, *sağ+lık*, OTWF 121.

savraḳ (CC) → sağrak.

savru (EZ): Tü. sağrı. KÖK: ET *sağrı*, ED 815a.

savsar (İM, CC, TA): Far. sansar.

savu- (İM): Tü. yüz çevirmek, dönmek. KÖK: ET *soğı-*, ED 806a.

savuk (GT, İM, TA, EM, CC) → sovuḳ.

savukluk (İM) → sovuḳluk.

şavul- (TA, Kİ, BM): Tü. yoldan çıkmak, uzaklaşıp gitmek, serbest davranmak.
KÖK: ET *savıl-*, *sav-ıl-*, ED 788b-789a.

savulçaḳ (EZ): Tü. karın yılan, soğulcan.

savur- (İM), savar- (EZ), sovur- (EZ): Tü. ekin savurmak. KÖK: ET *savur-*, *savur-*, ED 791b.

savurşuk (EZ): Tü. akli zayıf olan kimse. KÖK: ET *sığırçuk*, *sığır+çuk*, ED 816a-b.

şavuṭ- (İM, TA, EK) → sovut-

şa yağ (TA, BM) → sarı yağ.

sa‘y (GT, İM, İN, KH): Ar. çalışma, gayret. ÖRNEK: *sa‘y it-*.

şay- (İM, EK, EM, KS, BM, EZ) → sa-

say (CC): Tü. yüzeysel, yavan. KÖK: ET *say* ED 858a-b.

sayar (BM) → seyr.

şayd (GT, İM): Ar. av, avlanma. ÖRNEK: *şayd bol-*, *şayd it-*.

şayḥāni (İM): Ar. Medine’de yetişen bir cins hurma.

sayıl- (GT): Tü. addedilmek, sayılmak. KÖK: *sa-y-ıl-*, OTWF 651.

sāyib (İM): Ar. başıboş.

sāyil (GT): Ar. dilenci.

şaykal (GT): Ar. cila, yaldız. ÖRNEK: *şaykal ur-*.

sayla- (EZ): Tü. temizlemek. KÖK: **Harezmi** KE *sayla-* “seçmek, tercih etmek” (Ata, 1997, 541a) Kz. *sayla-* “seçmek, oy vererek” KTS 459b.

saymak (EM): Tü. sayı, adet. KÖK: *sa-y-mak*, OTWF 110.

sayra- (GT, EZ): Tü. ötmek, şakımak. ÖRNEK: *yüz türü sayra-*. KÖK: ET *sayrā-*, ED 859b.

şayrafi (İM): Ar. sarraf.

sayrı (EZ): Tü. zayıf, hasta.

sayrılan- (EZ): Tü. hastalanmak. KÖK: *sayrı-lan-*, OTWF 509.

şayyad (GT): Ar. avcı. ÖRNEK: *şayyad ağı*, *şayyad ili*.

şaz- (Kİ): Tü. yaranın acısı artmak, şiddetlenmek. KÖK: krş. ET *sızla-*, *sız+la-*, ED 863a.

saz I (TA, CC, EZ): Tü. saz, bataklık. KÖK: Kz. *saz* “bataklık” KTS 459a.

saz II (CC): Far. ses, seda.

sazağan (CC), şazğan (TA, BM): Tü. yılan.

şazğan (TA, BM) → sazağan.

seb‘a (GT): Ar. yedi.

sebeb (GT, İM, İN, KH, CC): Ar. sebep, neden. ÖRNEK: *sebeb bol-*.

sebük tigin (GT): Sultan Mahmud.

seccāde (GT, İM, KS): Ar. seccade, namaz kılınan küçük halı.

secde (İM, KS): Ar. namazda alın, el ayalarını, dizlerini ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet durumu. ÖRNEK: *seccāde sal-*.

secde-i sehiv (İM, KS): Ar. namazda yapılan bir yanlışlık için secde etme.

secd-i ramak (GT): Far. ölmeyecek kadar yiyip içme.

secde-i şükür (İM): Ar. şükür secdesi.

secde-i tahıyyet (İM): Ar. dua secdesi.

secde-i tilāva (İM): Ar. Kur'an Kerim'in 14 yerindeki secde ayetlerinin okuyan ve işiten için yapılması gereken secde.

secde-i tilāvat (İM): Ar. tilave secdesi.

secdet-i sehiv (İM): Ar. sehiv secdesi.

seç- (Kİ): Tü. bir şeyi diğer bir şeyden ayırmak, seçmek. KÖK: ET *seç-*, ED 794b.

sedl (İM): Ar. bırakmak, salmak.

sefāhat (GT): Ar. hafiflik, akılsızlık. ÖRNEK: *sefāhat bilen*.

sefātiḥ (İM): Ar. başlangıçlar.

sefer (KS): Ar. yolculuk, savaşa gitme.

seğirt- (TA, İN, KH): Tü. atı sürmek. KÖK: *sekri-t-*, OTWF 242.

segerle- (TA): Tü. teşvik etmek.

segerle- (TA): Tü. yermek.

segir- (EZ) → sekri-.

segiz (CC) → sekiz.

sefiḥ (GT, İM): Ar. akılsız, düşkün.

sehā (GT): Ar. sahib.

seḥaṭ (İM): Ar. öfke, gazap.

seḥer (GT, İM): Ar. sabahın erken vakti. ÖRNEK: *seḥer vakti*.

sehergāḥ (GT): Far. seher vakti.

sehl (GT): Ar. kolay. ÖRNEK: *sehl kör-, sehl söz*.

sehlā (GT): Ar. iyi, hoş.

sehiv (GT, İM): Ar. yanlış, hata. ÖRNEK: *sehiv it-*.

sek- (Kİ): Tü. sekmek, sıçramak. KÖK: **sēk-*, M. Özyetgin, Kİ 615.

seker (İM): Ar. kaymanmış kurma suyu.

seket- (KS): Tü. koklatmak. KÖK: *iske-t-*, OTWF 760.

sekir- (GT, CC) → sekri-.

sekiz (İM, TA, EK, EM, İN, EZ), sekkiz (GT, BM), sikiz (KS), segiz (CC): Tü.

sekiz. ÖRNEK: *sekiz türlü bāb*. KÖK: ET *sekkiz*, ED 823b.

sekizinci (KH) → sekizinçi.

sekizinçi (CC), sekizinci (KH): Tü. sekizinci. KÖK: *sekiz +inçi*.

sekiz yüz (BM): Tü. sekiz yüz.

sekkiz (GT, BM) → sekiz.

seklebe (TA): Tü. pazı.

sekri- (Kİ), sikri- (MG), sekir- (GT, CC), segir- (EZ): Tü. sıçramak. KÖK: << ET

sékri-, ED 822a.

seksen (İM, TA, EK, EM, BM, EZ): Tü. seksen. KÖK: *sekiz+on*.

seksen- (Kİ): Tü. tehdit etmek. KÖK: **ses+ke-n-*, M.Özyetgin, Kİ 616.

sekü (TA, BM): Tü. kapı önlerinde oturmak için yapılan yer. KÖK: ET *sekū*, ED 819a.

selām (GT, İM, EK, İN, KS), salām (CC): Ar. selam. ÖRNEK: *selām kıl-*.

selāmat (GT): Ar. selamat, esenlik. ÖRNEK: *selāmat kal-, selāmat kör-, selāmat yolun tut-*.

selāmatlıg (KS), selāmatlık (GT): Ar+Tü. selametlik, kurtuluş. KÖK: *selāmat+lık*.

selātin (GT): Ar. sultanlar.

seleb (A): Ar. birinden soyularak alınan eşya.

selgençek (EZ) → salıncağ.

salim (GT, İN), selim (İM), selīm (KH): Ar. doğru, kusursuz, sağlam iyileşme, düzelme. ÖRNEK: *könlü selim*.

selim (İM) → salim.

selīm (KH) → salim.

selm (İM): Ar. barış.

sem‘ (GT): Ar. kulak. ÖRNEK: *sem‘ime siğ-, sem‘inde tut-*.

semā‘ (GT): Ar. musiki, sema. ÖRNEK: *semā‘nı terk it-, semā‘dan hazz al-*.

semen (İM): Ar. baha, kıymet, değer.

semend (KH): Ar. siyaha yakın sarı renkteki koşu atı.

semi ‘allahu limen ḥamide (İM, KS): Ar.” Allah hamdedei işitir” anlamında bir söz.

semin (GT, İM): Ar. kıymetli, pahalı.

semir- (GT, CC, EZ) → semri-.

semiz (GT, TA, EK, EM, CC, EZ), simiz (GT): Tü. semiz, şişman. ÖRNEK: *semiz körün-*. KÖK: ET *semiz*, ED 830b.

semri- (Kİ), semir- (GT, CC, EZ): Tü. şişmanlamak, semirmek. KÖK: ET *semri-*, ED 830a.

sen (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. sen. KÖK: ET *sen*, ED 831b.

senā (GT, İM, İN): Ar. övme, övgü. ÖRNEK: *senā kıl-*.

senāya (KH): Ar. atın merkez kesici dişleri.

señ (CC): Tü. kesek, buz kütlesi. KÖK: Kz. *señ* “buz parçası” KTS 479b.

seniñ (GT, İM): Tü. senin. KÖK: *sen+ıñ*.

señir (CC, İH): Tü. yıkılmazlık simgesi, kaya. ÖRNEK: *señir tav*. KÖK: ET *señir*, ED 840b.

senit (TA): Tü. bir tür tahta.

sened (MG): Ar. dayanılacak şey, delil.

senek (EM): Tü. küp, damacana. KÖK: ET *señek*, ED 838a.

señir- (İM): Tü. esnerken ağzını yummak. KÖK: ?.

seniy (İM): Ar. beş yaşındaki deve, iki yaşındaki sığır ve bir yaşındaki koyuna verilen ad.

seniyye tife (İM): Ar. beş yaşındaki deve.

sep- (Kİ, KH, EZ): Tü. serpmek, sürmek. KÖK: ET *sep-*, ED 784a.

sepiştir- (EZ): Tü. serpiştirmek. KÖK: ET *sep-*, ED 784a. *sep-iş-tir-*.

ser (GT): Far. baş.

ser- (EZ): Tü. sermek. KÖK: << bu kelime tarihî Türk Dili alanında tespit edilmemiştir. Çağdaş Kıpçak alanında ise sadece Karaycada tespit edilmiştir. *ser-* “sermek, yaymak” (KarRPSl., 1974, 499a).

serāyi (GT): Ar. sarayı.

serbāz (GT): Far. yigit, cesur.

serben (TA), nser-bend (TA): Far. sarık, baş örtü. KÖK: ET.

ser-bend (TA) →serben.

serçe (TA, BM), serşe (EM, EZ), sarşa (EM), sirşe (EZ), şirşe (EZ): Tü. serçe. KÖK: ET *seçē, seç-*, ED 795a.

ser-efrāz (GT): Far. benzerlerinden üstün olan, şaşkın.

serendibi (MG): Ar. bir demir çeşidi.

sereṭān (KH): Ar. atın tırnaklarının çevresinde olan hastalık.

sergek (CC): Tü. dikkatli, uyanık. KÖK: ET *sergēk*, **ser-gek*, ED 850b.

ser-gerdān (GT): Far. başı dönmüş, sersem şaşkın.

sergen (EZ): Tü. raf, sergen. KÖK: *ser-gen*.

sergiz- (CC): Tü. evcilleştirmek, eğitmek. KÖK: ET *ser-*, ED 843b, *ser-giz-*.

serhoş (GT): Far. sarhoş, mest.

serhoşluk (GT): Far+Tü. sarhoşluk. ÖRNEK: *serhoşluk hāleti*. KÖK: *serhoş+luk*.

serid (İM): Ar. tirit denilen yemek.

seriv (CC): Tü. evcil, uysal. KÖK: *ser-iv*.

sermüze etük (İM): Tü. kısa çizme.

serövün (CC): Mo. iyice serin, soğuk. KÖK: Mo. *serigün* “serin, taze” L 1072a.

serpildi (CC): Tü. serpinti. KÖK: *ser-p-il-di*.

serşe (EM, EZ) → serçe.

serük (TA), sürük (EM, CC): Tü. deriden yapılmış sergi. KÖK: *ser-ük*, OTWF 224.

serv (GT): Far. servi.

ser-vakt (GT): Far. kimse bulunmayan, yalnız kalınan yer, halvet yeri.

server (GT): Far. baş, reis, ulu.

sesken- (GT, İM, CC): Tü. ürkmek, korkmak. ÖRNEK: *seskene tüş-*. KÖK: ET *sesin-*, ED 856b.

seskendir- (CC): Tü. ürkütmek, korkutmak. KÖK: *sesken-dir-*.

seş- (CC): Tü. gevşetmek, açmak, çözmek. KÖK: ET *seş-*, ED 857a.

seşanbe (CC): Far. salı.

sev- (GT, İM, TA, EK, EM, KI, CC), siv- (GT), söv- (GT, EZ), söy- (EZ): Tü. sevmek. ÖRNEK: *sevgen kişi*. KÖK: ET *sev-*, ED 784b.

sevā (GT, MG): Ar. denk, eşit.

sevāb (MG, İM, İN, KS): Ar. Allah tarafından mükâfatlandırılan hareket.

sevābık (GT): Ar. sabık çokluğu, geçmiş.

sevdā (GT): Ar. sevgi, arzu. ÖRNEK: *sevdānı başından kiter-*.

sevdālu (KH): Ar+Tü. ağır, ciddî. KÖK: *sevdā+lu*.

sevād-ı a‘zam (İM): Ar. Mekke-i Mükerrreme.

sevdür- (İM): Tü. sevdirmek. KÖK: *sev-dür-*.

severbay (EM): Tü. Seven zengin (özel ad). KÖK: *sever ve bay*.

sevgü (TA): Tü. sevgi. KÖK: *sev-gü*, OTWF 93.

sevin- (TA, EK, EM, İN, Kİ, KH, BM), sevün- (GT, İM, EK, EM, CC), söyün- (EZ): Tü. sevinmek. KÖK: *sev-in* OTWF 612.

sevindir- (EK), sevindür- (BM), sevündür- (CC, EZ, İM), söyündür- (EZ): Tü. sevindirmek. KÖK: *sevin-tür-*, OTWF822.

sevle- (EM): Tü. söylemek, demek. KÖK: ET *savlā-*, *sav+la-*, ED 789a.

sevleş- (EM): Tü. söyleşmek. KÖK: *savle-ş-*, OTWF 552.

sevmeklik (CC): Tü. sevgi, sevda. KÖK: *sev-mek +lik*.

sevtüğüm (BM): Tü. sevdiğim. KÖK: *sev-tüg +üm*.

sevügli (KS) sevüglü (İM): Tü. hoş giden, sevimli. KÖK: *sev-ig+lig* OTWF 347.

sevügrek (İM): Tü. sevimli, hoş. KÖK: *sevig +rek*.

sevün- (GT, İM, EK, EM, CC) → sevin-.

sevünç (CC): Tü. sevinç. KÖK: ET *sevinç*, ED 790a, *sev-inç*, OTWF 280.

sevünçle- (CC, EZ): Tü. müjdelemek. KÖK: *sevinç +le-*.

sevünçlü (CC): Tü. sevinçli, neşeli. KÖK: *sevinç +lü*.

sevündürgiçi (CC): Tü. teselli veren kimse. KÖK: *sev-ün-dir-giçi*.

sevündür- (CC, EZ, İM) → sevindir-.

sevz (EM) → söz.

seyāhat (GT): Ar. yolculuk, seyahat. ÖRNEK: *seyāhat kıl-*.

seyb yüri- (İM): başı boş yürmek, gezinmek.

seyf (GT): Gülistan tercümesinin müellifi saraylı seyf.

seyl (GT, İM): Ar. sel. ÖRNEK: *seyl bol-*.

seylān (MG): Ar. kılıcın sapa giren yeri.

seyr (GT, MG, İM), sayar (BM): Ar. yürüme, gezme.

seyrātī (KH): Ar. atın yavaş yürüyüşü.

seyrek (CC): Tü. seyrek, tutumlu. KÖK: Kz. siyrek.

seyyah (GT): Ar. yolcu, gezgin.

seyyid (GT, İM): Ar. efendi, Hz. peygamber.

sez- (EK, CC, EZ), siz- (Kİ): Tü. sezmek, bilmek. KÖK: ET *séz-*, ED 860b.

sezek (EZ): Tü. akla gelen duygu. KÖK: ET *sézig*, ED 862a, *sez-ik*, OTWF 242.

sezeli (EZ): Tü. uyuklayarak başını iki yana sallıyan kimse. KÖK: *sez-eli*.

sezgen- (EZ): Tü. deprenmek, sarsılmak. KÖK: Kz. *sesken-* “korkmak, çekinmek”

KTS 481a.

sıbizği (EM, EZ) → sıbizğu.

sıbizğu (TA), sıbizği (EM, EZ): Tü. düdük. KÖK: ET *sıbizğū, sıbiz+ğu*, ED 794a.

sıbizğuçı (TA): Tü. ıslıkçı, düdükçü. KÖK: *sıbizğu+çı*, OTWF 110.

sıç- (TA, EK, Kİ, BM), sış- (EZ): Tü. sıçmak. KÖK: ET *sıç-*, ED 795a.

şıçan (TA, EK, EZ) → şıçkan.

sıçkak (EZ), sışkak (EZ): Tü. sık sık sıçan kimse. KÖK: *sıç-gak*, OTWF 394.

şıçkan (İM, TA, EK, EM, BM, CC), şıçan (TA, EK, EZ), sışkan (EZ), şışkan (EZ): Tü. fare. KÖK: ET *sıçğān*, ED 796a.

sıçra- (İM, KH), sışra- (EZ), şaşra- (EZ), şışra- (EZ): Tü. sıçramak. KÖK: ET *saçra-*, ED 798a , *saç-ra-*, OTWF 471.

sıçrat- (BM): Tü. sıçratmak. KÖK: *sıçra-t-*, OTWF 783.

şıddık (GT): Ar. çok doğru. ÖRNEK: *şıddıklar cümlesinden bol-*.

sıdır- (EZ): Tü. kırmak. KÖK: ET *sī-*, ED 782a, *sı-tur-*, OTWF 809.

sıdk (GT): Ar. doğruluk, gerçeklik.

şifat (GT, İM, İN): Ar. vasıf, hal, sıfat, vasıflı, gibi. ÖRNEK: *yigitlik şifatu*.

şifāt (GT, MG, İM): Ar. sıfatlar.

şifatlu (KH): Ar+Tü. niteliğe, özelliğe sahip. KÖK: *şifat+lu*.

sığ- (GT, MG, BM, İM): Tü. sığmak. KÖK: ET *sığ-*, ED 804b.

sığan- (İM): Tü. salınmak. KÖK: *sığ-an*.

sığın- (GT, MG, İM, TA, KS, CC, EZ): Tü. sığınmak. ÖRNEK: *sığına bar-*. KÖK: ET *sıgın-*, ED 813b, *sığ-ın-*, OTWF613.

sığın (BM, EZ): Tü. geyik. KÖK: ET *sığun*, ED 811b.

sığınç (CC): Tü. sığınmak. KÖK: *sığ-ınç*.

sığınçı (İM): Tü. kendisine sığınılan. KÖK: *sığın-çı*.

şığır (MG, İM, EK, EM, TA, İN, KH, CC, EZ), şıyır (EK), şır (EK, CC): Tü. sığır. KÖK: ET *sığır*, ED 815b.

şığırçık (EM, CC, EZ), şığırçuk (TA, EM, BM), şırşık (EZ): Tü. sığircık. KÖK: << *sığırçuk*, ED 816a, *şığır+çık*.

şığırçuk (TA, EM, BM) → şığırçık.

şığır keyik (TA): Tü. yabani sığır.

sığış- (GT): Tü. sığışmak, sığmak. ÖRNEK: *bir iklimde sığışmas ikki sulṭān*. KÖK: *sığ-ış-*, OTWF 565.

sığıt (CC): Tü. üzüntü, keder, yas. KÖK: ET *sığıt*, ED 806b.

sıgal- (EZ): Tü. yoklamak, aramak. KÖK: ET *sığta-*, ED 807a, *sığıt+a-l-*, OTWF 423.

sığın- (EZ): Tü. yayılmak. KÖK: ET *sığın-*, ED 813b.

sıgız (EZ): Tü. zeyrek, akıllı. KÖK: ET.

sıgız (EZ) → sağız.

sıh- (EZ) → sık-.

sıhan- (CC): Tü. sıvanmak. KÖK: Kz. *sıban-* “sıvanmak”, KHS1030b.

sıhḥat (GT, İM): Ar. 1. sağlık, sıhhat 2. doğruluk, sahihlik. ÖRNEK: *sıhḥat izde-, sıhḥat kāmīl*.

sık I (TA): Tü. derin olmayan, sığ. KÖK: ET *sık*, ED 804a.

sık II (İM, EM, CC): Tü. sık, yoğun. KÖK: ET *sığ/sık*, ED 803b-804a.

sık III (EZ): Tü. iplik teli.

sık- (İM, EK, KS, Kİ, CC, EZ), sıh- (EZ) : Tü. sıkmak, yüzünü ekşitmek. KÖK: ET *sık-*, ED 804b.

sıkıl- (İM, KS): Tü. sıkılmak. KÖK: *sıkıl-*, OTWF 672.

sıkda- (Kİ): Tü. ölenin arkasından ağlamak, ağıt yakmak. KÖK: ET *sıgtā-*, ED 807a, *sığıt+a-*, OTWF 423.

sıkḳur- (TA): Tü. yıldırmaq, bezdirmek.

sıkılın- (İM): Tü. sıkılmak. KÖK: *sıkıl-in-*, OTWF 651.

sıknaş- (EZ): Tü. sıkışmak, kısılmak. KÖKbu kelime sıkıştı yerine yanlış yazılmış olabilir. *sık-ış-*, OTWF 271.

sıkırık (CC, EZ): Tü. haberci, ulak, ıslık. KÖK: *ıs+ḳır-ık > sıkırık*.

sıktır- (EZ): Tü. sıktırmak. KÖK: *sık-tır-*.

sıla-I (İM, CC): Tü. meshetmek, sığamak. KÖK: ET *suva-*, ED 785a.

sıla- II (EZ): Tü. düğün şöleni vermek. KÖK: Nog. *sıla-* “sıvamak, sürmek, ovmak” (NRS l. 1963, 320a).

şılā (İM): Ar. köy.

şıla-ı raḥm (İM): Ar. ana, baba ve akrabaları ziyaret etmek.

sılan- (İM): Tü. kaplanmak, örtülmek. KÖK: *sıla-n-*, OTWF584.

sılta- (EZ): Mo. bahane bulmak. KÖK: ET *tılta-*, ED 494b.

sıltalı (EZ): Tü. bahaneli. KÖK: *tilta-lı*.

sıltov (CC): Mo. iftira. KÖK: ET *tıldağ, tılda+g*, ED 494a.

sın- (GT, MG, İM, İN, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. kırılmak. KÖK: ET *sī-*, ED 782a, *sı-n-*, OTWF 613.

sın (CC, EZ), sin (TA): Tü. mezar taşı. KÖK: ET *sīn*, ED 832a.

sına- (GT, Kİ, CC, EZ): Tü. denemek, tecrübe etmek. ÖRNEK: *sınamış ir*. KÖK: ET *sınā-*, ED 835a, *sın+a-*, OTWF423.

şınā‘at (İM): Ar. sanatlar.

sınal- (CC): Tü. denelmek. KÖK: *sına-l-*, OTWF 651.

sınan- (MG): Tü. sınanmak, tecrübe edilmek. KÖK: *sına-n-*, OTWF 584.

sınçla- (CC): Tü. gözetlemek, bakmak. KÖK: *sın+çl ʔa-*, OTWF372.

sındı (EZ) → sındu.

şındır- (GT, EK) → sındur-.

sındu (TA, EM), sındı (EZ): Tü. makas. KÖK: ET *sındū*, ED 836b.

sındur- (GT, MG, İM, İN, Kİ, BM, CC), şındır- (GT, EK): Tü. kırmak. KÖK: *sın-tur-*, OTWF 809.

şınf (MG, İM): Ar. sınıf, kısım.

sınık (MG, EZ) → sınık.

sınık (GT, MG, İM, TA, CC), sınık (MG, EZ): Tü. kırık. ÖRNEK: *sınık köñül*. KÖK: *sın-ok*, OTWF 243.

sınar (EZ): Tü. uzak için benzetme edatı. KÖK: ET *sıñār*, ED 840b.

sıpa (TA): Tü. bir yaşındaki eşek. KÖK: TT: sıpa.

sıpa- (CC) → suva-.

sıpkın (MG): Tü. büyük balıkları vurup çekmeye yarayan ucu çengelli mızrak. KÖK: ET.

sır (GT, İM, CC): Ar. sır, gizli tutulan, , giz, gizem. ÖRNEK: *sırrın ortağa kitür*.

şır (EK, CC) → şığır.

sır- I (TA): Tü. yayı açmak.

sır- II (CC): Tü. üzerine bir şey sürmek, yağlamak. KÖK: ET.

şırāt (İM, KS): Tü. Sırat köprüsü.

sırça (TA, BM), sırşa (EZ): Tü. cam. KÖK: ET *sırıçğa*, ED 846a.

sırdak (EZ): Tü. ilikli kemik. KÖK: ?.

sırık (CC): Tü. sırık, olta sırığı. KÖK: ET *sırık*, ED 848a-b.

sırıķ- (EZ): Tü. sızdı, süzüldü. KÖK: *sıdır-k-*?

sırıl- (Kİ) → sıyrıl-.

sırınsı- (EZ): Tü. yüzünü buruşturmak. KÖK: Bu kelime tarihî Türk dili alanında ve Çağdaş Kıpçak dillerinde tespit edilmemiştir.

sırğa (EM) → ısıka.

sırt (BM): Tü. saban demiri.

sırla- (CC): Tü. boyamak. KÖK: *sır+la-*, OTWF 429.

sırşa (EZ) → sırça.

sırt (CC): Tü. tepe, küçük dağ. KÖK: ET *sırt* , ED 846a.

sırtlan (TA, EM, EZ): Tü. sırtlan, soyu iyi köpek. KÖK: Kz. *sırtlan* “soyu iyi köpek” KHS 1045b.

sışkır- (EZ): Tü. ıslık çalmak. KÖK: *sıs+ kır-*, taklidî fiil.

sış- (EZ) → sıç-.

sışkaķ (EZ) → sıçkaķ.

sışkan (EZ) → sıçkan.

sışra- (EZ) → sıçra-.

sıt- (EZ): Tü. kırıp ufatmak. KÖK: *sıt-t-*, OTWF 760.

sıtın- (EZ): Tü. deşilmek, fıskırmak. KÖK: *sıt-in-*, OTWF 584.

sıva- (EZ) → suva-.

sıy- I (İM): Tü. ürkmek. KÖK: ET.

sıy- II (EZ): Tü. genişlemek. KÖK: → sığ-.

sıy I (TA): Tü. derin olmayan.

sıy II (CC): Tü. onur, şeref, saygınlık. ÖRNEK: *sıy tabuh*. KÖK: Kz. *sıy* “saygı, hürmet”, KHS 984b.

sıyın (EZ): Tü. yaban öküzü, sığın. KÖK: ET *sığun*, ED 811b.

sıyın- I (EZ): Tü. sığınmak. KÖK: *sığ-* > *sıy-in-*, OTWF 613.

sıyın- II (EZ): Tü. acıklanmak, teessüf etmek. KÖK: Bu kelime Tarihî Türk dili alanı ve Çağdaş Kıpçak dillerinde “sığınmak ve iltica etmek” anlamında *sığın-* şeklinde geçmektedir. *esef etmek* anlamında ise sadece Tuhfe’de geçmektedir.

sıyır- (MG): Tü. sıyırmak. KÖK: ET *sıdır-*, ED 802b.

sıyır (EK) → şığır.

sıyla (EZ): Tü. yemek vermek. KÖK: *sıy+la-*, Kz. *sıyla-* “yemek ve içecek sunmak, saygı göstermek, güzel vakit geçirmek” KTS.

sıyrık (EZ): Tü. sıyrılmış. KÖK: *sıdır-k*.

sıyrıl- (İM, EZ), sıril- (Kİ) : Tü. sıyrılmak. KÖK: << ET *sıdırıl-*, *sıdır-ıl-*, ED 802b-803a.

sıyrın- (EZ): Tü. kaymak. KÖK: *sıdır-ın-*, OTWF 584.

sız- (GT, Kİ, CC): Tü. sızmak, akmak, erimek. KÖK: << ET *sız-*, ED 861a.

sıza- (EZ) → suva-.

sızal- (EZ): Tü. incelmek. KÖK: ET *sız-*, ED 861a, *sız-ıl-*, OTWF673.

sızdır- (Kİ), sızdur- (BM): Tü. eritmek. KÖK: *sız-gur-* OTWF 752.

sızdur- (BM) → sızdır-.

sızga (EZ) → ısırka.

sızgır- (CC): Tü. tıslamak, cızırdamak. KÖK: *sız+gır-*, taklidî fiil.

sızla- (EZ): Tü. sızmak. KÖK: ET *sız-*, ED 86, *sız-la-*, OTWF 429.

sızla- (EZ), suzla- (EZ): Tü. sıkılmak. KÖK: ET *sızlā-*, *sız+la-*, ED 863a.

sızlık (EZ): Tü. çorak. KÖK: ?.

si- (TA, EK, Kİ, EZ) → siy-.

si‘āye (İM): Ar. çalışıp kazanmak.

sibürtki (CC) → sipirge.

sidik (TA, CC, EZ) → sidük.

sidük (MG, İM, İN, KH), sidik (TA, CC, EZ), südük (KS): Tü. sidik. KÖK: ET *sidük*, ED 801b, *sid-ök*, OTWF 243.

siğek (EZ), siğgek (EZ): Tü. sidik. KÖK: ET *sid-* > *siğ-gek*, OTWF 391.

siğgek (EZ) → siğek.

sihr (İM): Ar. büyü, sihir.

sık I (TA, EK, EM, CC, EZ), şük (EM): Tü. erkeğin cinsel organı. KÖK: ET *sik*, ED 818b.

sık II (TA): Tü. nikahlamak.

sık- (TA, EK, BM, EZ): Tü. cinsel ilişkide bulunmak. KÖK: ET *sık-*, ED 818b.

sıkız (KS) → sekiz.

sikri- (MG) → sekri-.

sil- (İM, TA, EK, KS, Kİ, BM, EZ): Tü. silmek. KÖK: ET *sil-*, ED 824b.

silāh (GT, MG, İM, İN): Ar. silah.

silecek, silgü (EZ): Tü. silgi. KÖK: *sil-ecek*, *sil-gü*, OTWF 162.

silen- (EZ): Tü. silinmek. KÖK: *sil-en-*, OTWF 584.

silevsün (CC): Mo. Vaşak. KÖK: Mo. *silügüsü(n)* “kara kulak, vaşak” L 1098a.

sili I (GT): Far. tokat. ÖRNEK: *sililer ur-*.

sili II (CC): Tü. saf, katkısız. KÖK: ET *silig, silik*, ED 826b, *sili-g*, OTWF 203.

silik- (BM) → silk-.

silk- (İM, TA, EK, Kİ, CC, EZ), silik- (BM): Tü. silkelemek, sarsmak. KÖK: ET *silk-*, ED 826b.

silik (EZ): Tü. salya. KÖK: Kz. *silekey* “salya” KHS 1049a.

silkin-(İM, KS, CC, EZ): Tü. silkinmek. KÖK: *silk-in-*, OTWF 614.

sillkgü (EZ): Tü. tozak. KÖK: ?.

silsile (GT, İM, KS): Ar. zincir, sıra, silsile.

sim (GT): Far. gümüş.

sim- (CC): Tü. yutmak, tıktırmak. KÖK: ET *simür-*, ED 829b.

simâṭ (GT): Ar. sofrâ, ziyâfet sofrası. ÖRNEK: *simâṭına otur-*.

simḥāk (İM): Ar. baş yarığının bir cinsi.

simiz (GT) → semiz.

simkir- (İM, EK) → süm kür-.

simkirik (İM, EK) → süm kürük.

sim kür- (İM, TA) → süm kür-.

sim kürük (İM) → süm kürük.

sim sâr (İM): Ar. komisyoncu.

sim sin (İM): Ar. susam.

sin I (İM): Ar. Arap alfabesinin 12. harfi.

sin II (TA): Tü. put. KÖK: ED *sîn* ED 832a.

sin (TA) → sîn.

sin- (EZ) → siṇ-.

sincâr (GT): : Bağdat ile Musul şehirleri arasında bir kasaba.

sindan (CC): Far. cehennem.

sinek (EM, BM, EZ), siṇek (TA, EZ): Tü. sinek. KÖK: ET *siṇek*, ED 838b.

siṇ- (GT, Kİ, CC), sin- (EZ): Tü. sinmek, işlemek, girmek. KÖK: ET *siṇ-*, ED 833b.

siṇilde- (Kİ): Tü. açlıktan havlamak. KÖK: *siṇil+de-*.

siṇir (İM, TA, EM, İN, BM, CC, EZ): Tü. sinir. KÖK: ET *siṇir*, ED 841a.

siñir- (CC): Tü. yutmak, hızlı hızlı burnundan nefes alıp vermek. KÖK: *siñ-ür-*, OTWF 720.

sinke (EM) → sirke.

sinlig (EZ): Tü. dilenci. KÖK: ?.

sipāhi (GT): Far. atlı.

sipehsalār (TA): Far. Komutan (özel ad).

sipir- (EZ), süpir- (EZ), sübür- (BM), süpür- (GT, TA, EK, Kİ): Tü. süpürmek. KÖK: ET *sipir-*, ED 791b.

sipirge (EM, EZ) → süpürge.

sipirgi (EZ) → süpürge.

si‘r (İM): Ar. fiyat, narh.

sirāc (İM, İN): Ar. ışık, kandil.

sīrec yağı (KH): Tü. mısır, susam yağı.

siret (GT): Ar. ahlak, tabiat, hal, siret.

siretān (KH): Ar. atın tırnaklarının çevresinde olan hastalık.

siriş (CC): Far. zift, çam katranı.

sirke (İM, EK, İN, KS, KH, CC, EZ), sinke (EM): Tü. sirke. KÖK: ET *sirkē*, ED 850b.

sirke (TA, EM, EZ): Tü. sirke, bit yavrusu. KÖK: ET *sirkē*, ED 850b.

sirmüze etük (İM): Tü. kısa çizme.

sirşe (EZ) → serçe.

sis (TA, EM): Tü. sis rengi.

si şenbeh (BM): Tü. salı.

siv- (GT) → sev-.

sivriçibin (BM): Tü. sivrisinek. KÖK: *sivri+çibin*.

sivrisinek (BM): Tü. sivrisinek. KÖK: ET *süvri*, ED 791a , *sivri+sinek*.

siy- (İM, İN, KS, KH, BM), si- (TA, EK, Kİ, EZ): Tü. işemek, bevletmek. KÖK: ET *sid-*, ED 799a.

siy (CC): Tü. sidik, idrar. KÖK: → sidik.

siyāset (GT, İM): Ar. ceza. ÖRNEK: *siyāsetsiz mülk*.

siz (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, BM, CC, EZ): Tü. siz. KÖK: ET *siz*, ED 860a.

siz- (Kİ) → sez-.

soçul- (CC): Tü. soyunmak. KÖK: *soçt-l-*, OTWF 673.

şoğan (GT, TA, EK, EM, İN, KH, BM, CC, EZ): Mo. soğan. ÖRNEK: *şoğan ıysı*.

KÖK: ET *sōğun*, ED 812a.

şoğlak (BM) → solak.

şoğra (EK) → sonra.

şoğrı- (Kİ): Tü. uyuşmak, aşırı darbeden vücudu uyuşmak. KÖK: kelime Tarihî Türk Dili alanında tanıklanmamıştır, Krş. Anad. Ağ. soğrı-‘ dalmak, düşünmek’ (DS X3655) Kİ, Melek. Özyetgin.

sogulcan (EZ), sogulçan (EZ) → sovuşan.

sogulçan (EZ) → sovuşan.

soh- (CC): Tü. vurmak, atmak, dövmek. ÖRNEK: *tamar soh-*. KÖK: << *sok-*, OTWF 381.

sohran- (CC): Tü. üzülmek, kederlenmek.

sohta (CC): Tü. kan sucuğu.

soķ- (GT, İM, TA, EK, İN, KS, KH, EZ): Tü. sokmak, girdirmek. KÖK: ET *suk-*, ED 805a.

soķ barmaķ (TA), soķ barmaķ (EK): Tü. orta parmağ. KÖK: ET *sūk*, ED 804a , *sūk erjēk*.

soķlan- (EZ): Tü. isteği artmak ÖRENK: KÖK: *suk+lan-*, OTWF 509.

soķlandır- (EZ): Tü. teşvik etmek. KÖK: *suklan-dır-*.

soķlık (TA) → suķluk.

soķtur- (EZ): Tü. sokturmak. KÖK: *sok-tur-*, OTWF 799.

soķulda- (Kİ), soķula- (BM): Tü. yaranın acısının şiddeti artmak, ağırmak, feryat basmak. KÖK: *soķulda-* , Taklidî fiil, M.Özyetgin , Kİ 628, Kz. *solķilda-* ‘zonklamak, titremek’ KHS 996a.

soķum (TA, EZ), soķum (BM): Tü. parça, bir dilim ekmek. KÖK: *soķ-um*.

soķur (MG, EK, CC, EZ): Mo. kör. KÖK: Mo.*sohur* “kör” L 1132a.

soķula- (BM) → soķulda-.

şol (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. sol. ÖRNEK: *şolğa bir-*, *şol il*. KÖK: ET *sōl*, ED 824a.

sol- (GT, Kİ), sovul- (EZ): Tü. solmak. KÖK: ET *sol-*, ED 825a.

solağay (CC, EZ) → solak.

solak (EZ), solağay (CC, EZ), solğay (MG), şoğlak (BM): Tü. solak. KÖK: ET *solak*, ED 826a, *sol+aķ*.

solğay (MG) → solak.

şolu- (Kİ) → solu-.

sol kol (EM): Tü. sol taraf.

solu- (CC, EZ), şolu- (Kİ): Tü. hızlı hızlı burnundan nefes almak. KÖK: ET **soli-*,
M. Özyetgin, Kİ 629.

som (EZ): Tü. som. KÖK: ET.

somun (EZ): Tü. somun, çörek. KÖK: ET.

sonbul (CC): Ar..

şoñ (GT, İM, İN, KH, BM, CC, EZ): Tü. son, arka. ÖRNEK: *bu künden şoñra*.
KÖK: ET *şoñ*, ED 832b.

şoñaçak (İM): Tü. ayak ökçesi.

şoñğa koy- (İM): Tü. ertelemek, geciktirmek.

şoñgur (CC) → sunğur.

şoñra (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH, CC, EZ), şoğra (EK): Tü. sonra. KÖK:
şoñ +ra.

şoñraqı (İM): Tü. sonraki. KÖK: *şoñra +kı*.

sonğur (BM) → sunğur.

şor- I (GT, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, CC, EZ): Tü. 1. sormak, 2. emmek, 3. ziyaret
etmek. KÖK: ET *sör-*, ED 843b.

şor- II (Kİ): Tü. sormak. ÖRNEK: *sorup iste-*. KÖK: ET *sör-*, ED 843b:.

sorat (EM): Tü. darı. KÖK: ET.

soravcı (EZ): Tü. süzgeç, süzgülü. KÖK: *sor-a-gucı*.

sorıl- (KS) → sorul-.

sorğuş (MG): Tü. kılıcın sapının uç kısmı.

sorma (EM): Tü. boza. KÖK: ET *sormā*, *sor-ma*, ED 852b.

sorul- (İM), sorıl- (KS) : Tü. sorulmak. KÖK: *sor-ul-*, OTWF 651.

sorun- (EZ): Tü. sünmek. KÖK: bu kelime tarihî kaynaklarda yer
almamaktadır. Çağdaş Kıpçak dillerinden Kumukçada blunmaktadır:.

sovaş- (CC) → savaş.

sovlaşan (BM) → sovulşan.

sovrun- (EZ): Tü. sıyrılmak. KÖK: ET *savra-*, ED 791b.

sovu- (İM, Kİ), safu- (İM): Tü. soğumak. KÖK: ET *soğı-*, ED 806a.

sovuk (MG, İN, KH, BM, EZ), **savuk** (GT, İM, TA, EM, CC), **soyuk** (EZ): Tü. soğuk. ÖRNEK: *sovuğda yat-, sovuğdan yer buzla-*. KÖK: ET *soğık*, ED 808a, *sogı-k*, OTWF 243.

sovuklık (BM), **safuklık** (İM), **savukluk** (İM): Tü. soğuk. KÖK: *sogık+luk*, OTWF 121.

sovul- (EZ) → sol-.

sovulşan (EZ), **sogulcan** (EZ), **sogulçan** (EZ), **sovlaçan** (BM), **şovulşan** (EZ): Tü. sovulcan. KÖK: ET *suvuşğan, suvuş-ğan*, ED 793b-794a.

sovur- (EZ) → savur-.

sovuşla- (EZ): Tü. yavaşça ses vermek. KÖK: ET *suvşa-*, ED 793b, **suvış+la-*, OTWF 429.

sovut- (EZ), **şavuṭ-** (İM, TA, EK): Tü. soğutmak. KÖK: ET *soğıt-*, ED 806b, *sogıt-*, OTWF 784.

şoy- (GT, İM, TA, EK, BM, EZ): Tü. 1. soymak, hırsızlık etmek 2. derisini yüzmek. KÖK: ET *soy-*, ED 858b.

soyuk (EZ) → sovuk.

soyurğa- (CC, EZ): Tü. şefkat etmek, esirgemek. KÖK: ET *tsoyurka-* ED 556a.

soyurğal (CC): Mo. lütuf, bağışlama, kerem. KÖK: *soyurğa-l*.

soyurğat- (CC): Tü. merhamet etmek, bağışlamak. KÖK: *soyurğa-t-*, OTWF 760.

soyurğa- (EZ): Tü. bir hakani tahttan indirmek.

soyut- (BM): Tü. soymak, açmak. KÖK: *soy-ut-*, OTWF 760.

söbi (EZ): Tü. söbü. KÖK: ET *subı*, ED 784b-785a.

sög- (İM), **sök-** (GT, TA, EK, EM, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. sövmek, küfür etmek, sökmek, çıkarmak. KÖK: ET *sōg-*, ED 818a, *sök-* OTWF 863.

söglence (EM), **sölençü**(EZ), **söklenci** (TA, BM): Tü. parçalanmış kebablık et. KÖK: ET *söglüncü, söglün-cü*, ED 821b.

söglün- (Kİ), **söklün-** (EZ) : Tü. kebab olmak, kavrulmak. KÖK: << ED *söglün-*, ED 821a.

sögül- (İM): Tü. sövülmek. KÖK: *sög-ül-*, OTWF 651.

sөгüş- (İM): Tü. karşılıklı küfretmek. KÖK: *sök-üş-*, OTWF 566.

sөгüt (MG, TA, EM): Tü. söğüt. KÖK: ET *sөгüt*, ED 819b.

sök- (GT, TA, EK, EM, Kİ, BM, CC, EZ) → sög-.

sök- (Kİ, BM): Tü. sökmek, yırtmak. KÖK: ET *sök-*, ED 819a.

sökel (GT, İM, TA, BM, BM), söken (TA): Tü. hasta. ÖRNEK: *sökel bol-, sökel ir.*

KÖK: ET *sökel*, ED 820b.

sökellik (TA, BM): Tü. hastalık. KÖK: *sökel +lık*, OTWF 121.

söken (TA) → sökel.

sökülmüş (TA): Tü. sökülmüş, parçalanmış. KÖK: *sökül-miş* OTWF 673.

söklençi (TA, BM) → söglence.

söklün- (EZ) → söglün-.

sökrük (BM): Tü. kebab. KÖK: ET *sökrük*, * *sökür-k*, ED 822a.

söktür- (EZ): Tü. sövdürmek. KÖK: *sök-tür-*, OTWF 799.

söküçi (EZ): Tü. sövücü. KÖK: *sökük+çi*.

sökük (İM): Tü. sökük, sökülmüş. KÖK: *sök-ük*.

sökül- I (İM, CC): Tü. sökülme, yırtılmak. KÖK: *sök-ül-*, OTWF 673.

sökül- II (BM): Tü. kebab etmek, ateş üzerinde pişirmek. KÖK: ET *sögül-*, ED 821a.

sökünç (GT): Tü. sövme, küfür. ÖRNEK: *sökünçler sök-, sökünçine kal-.* **KÖK:** ET *sögünç*, *sög-ün-ç*, ED 821b.

söküş (GT, CC): Tü. sövüşme, tahkir etme, hakaret etme. KÖK: ET *sögüş*, ED 823a, *sög-üş*, OTWF 270.

söküt- (EZ): Tü. diz çökmek. KÖK: ET *sök-*, ED 819a, *sök-üd-*, OTWF 643.

sölençü (EZ) → söglence.

sön- (GT, BM), söyün- (Kİ, BM): Tü. sönmek. KÖK: ET *sön-*, ED 834a.

sönük (BM) → sünük.

söndür- (GT, İM, Kİ, CC), söyündür- (TA, Kİ, BM): Tü. söndürmek. KÖK: *sön-tür-*, OTWF 809.

söv- (GT, EZ) → sev-.

söve- (İM) → süye-.

sövek (CC) → sünük.

söven- (İM, İN) → süyen-.

sövle- (EK) → söyle-.

sövlén- (EK): Tü. söylenmek. KÖK: *savle-n-*.

sövlün (CC): Tü. sülün. KÖK: ET *süvlin* ED 788b, *süglin* ED 820b.

sövüş (CC): Tü. dost, seven. KÖK: *sev-iş*, OTWF 565.

söy- (EZ) → sev-.

söyken- (EZ): Tü. dayanmak. KÖK: Kz. *süyken-* “bk. *süykel-* “dokunmak, sürünmek, değmek; çala kalem yazmak” KTS 496a.

söyle- (TA, EK, İN, KS, KH, BM, BM, EZ), sövle- (EK): Tü. konuşmak. KÖK: ET *savlā-*, ED 789a, *sav+la-*.

sövleş- (EK, EZ): Tü. konuşmak. KÖK: *savle-ş-*.

söyre- (EZ): Tü. uzaklaşmak, sürümek. KÖK: ET *sür-*, ED 844a, Kz. *süyre-* “sürüklemek” KTS 496.

söyün- (Kİ, BM) →sön-.

söyün- (EZ) →sevün-.

söyüşlih (CC): Tü. sevgilik. KÖK: *sev-iş+lig*.

söyündür- (TA, Kİ, BM) →söndür-.

söyündür- (EZ) →evindir-.

söz (GT, İM, EK, İN, KS, CC, EZ), seviz (EM): Tü. söz. ÖRNEK: *söz aç-*, *söz ayt-*, *söz başla-*, *söz sözle-*. KÖK: ET *sōz* , ED 860b.

sözle- (GT, İM, TA, EK, İN, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. söylemek. KÖK: *söz+le-*, OTWF 445.

sözlen- (GT): Tü. söylenmek. KÖK: *sözle-n-*, OTWF 509.

sözleş- (GT, İM): Tü. söyleşmek, konuşmak. KÖK: *sözle-ş-*, OTWF 566.

sözlet- (İM): Tü. birini sorguya çekmek, söyletmek. KÖK: *sözle-t-*, OTWF 760.

sözli (EK): Tü. söz. KÖK: *söz+li*.

şu (GT, MG, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ) →suv.

su‘āl (İM): Ar. soru.

sub‘ (İM): Ar. yedide bir.

su‘bān (GT): Ar. büyük yılan, ejder. ÖRNEK: *su‘bān koy-*.

şubḥ (GT, İM): Ar. sabah. ÖRNEK: *şubḥ bigi yayıl-*.

subh-dem (GT): Far. sabah vakti.

subhāne (GT): Ar. Tanrı sözünden sonra ziredilen saygı sözü.

sucuk (EZ) →suçuk.

suç (BM), suç (EZ): Tü. günah. KÖK: ET *suç*, ED 794b.

suçuh (CC) →suçuk.

suçuk (EM, BM) suçuk (EZ), suçuh (CC): Tü. sucuk. KÖK: kz: *şujik*.

suçu- (MG): Tü. sıçramak. KÖK: ET *suçī-,suç-ı-*, ED 795a.

suçul- (Kİ): Tü. soyunmak, tamamen çıplak olmak. KÖK: ET *suçul-*, *suç-ul-*, ED 797b.

suda bat- (TA): Tü. suya batmak, dalmak.

suf (CC): Ar. yün, yapağı.

suf (İM) → suv.

şuffa (İM): Ar. sofa.

sūfi (GT): Ar. derviş.

sufli (İM) → suvlağ.

sufra I (GT): Ar. sofras, yemek. ÖRNEK: *sufra tile-*, *sufra kitür-*.

sufra II (CC): Ar. baca.

sufsa- (İM) → suvsa-

suğar (MG): Tü. kılıca su vermek. KÖK: *suv+ğar-*, OTWF 742.

suğır şavşar (TA): Tü. gelincik.

suh (CC): Tü. aç gözlü, doyumsuz. KÖK: ET *sūk*, ED 804a.

şuḥbet (GT): Ar. sohbet, meclis, arkadaşlık. ÖRNEK: *şuḥbet kıl-*, *şuḥbet edebi*.

suhlan- (CC): Tü. direnerek istemek. KÖK: *suk+lan-*, OTWF 509.

şuḥra (GT, İM): Ar. 1. zorla ve ücretsiz gördürülen 2. istihza, alay, eğlenme.

ÖRNEK: *şuḥrağa tut-*.

suḥūr (İM): Ar. şehirler.

su kusu (EM): Tü. su kuşu.

şuḥ- (Kİ): Tü. sokmak. KÖK: ET *sok-*, ED 805a.

suḥluk (CC), soḥluk (TA): Tü. hırs, dayanılmaz arzu. KÖK: *suḥ+luk*, OTWF 121.

sulanğır (EZ): Tü. gelin kadın, gelincik.

sulb (MG): Ar. sert, katı.

şulḥ (GT): Ar. barış, uzlaşma, sulh. ÖRNEK: *şulḥ iyesi*, *şulḥ izde-*, *şulḥ it-*.

sulṭān (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC, EZ): Ar. hükümdar, sultan.

ÖRNEK: *sulṭān bol-*, *sulṭān nögerleri*, *sulṭān meclisi*.

sulṭānlık (İM, EK): Ar+Tü. hükümdarlık. KÖK: *sulṭān+hık*.

sulṭān mahmūd (GT): Harezmşah Harezm hükümdarlarından.

şun‘ (İM): Ar. kudret, yapma.

sun- (GT, MG, İM, TA, İN, Kİ, CC), sūn- (Kİ, EZ), usun- (EZ): Tü. vermek, sunmak, uzatmak, itaat etmek. ÖRNEK: *kol sun-*, *boyun sun-*. KÖK: ET *sun-*, ED 834a.

şündük (İM) → sandūk.

sunğur (TA, EK, E, EM), sonğur (BM), sonğur (CC) : Mo. akdoğan. KÖK: Krş.

ET *sıḡkur*, ED 838a.

sunğurça (TA): Tü. Sungurca (özel ad).

sunduk (CC) → sandūk.

şunuber- (TA): Tü. vermek. KÖK: *sun-* ve *ber-*.

sunus (BM): Tü. karış. KÖK: ET.

sunuş- (EZ): Tü. bir şeye elini uzatıp vermek. KÖK: ET *sunuş-*, ED 842b, *sun-üş-*.

surat (CC) → şūret.

sūre (İM, KS): Ar. Kur'an-ı Kerim'in 114 bölümünden biri.

sūret (GT, MG): Ar. Kur'an kısım veya fasılları.

şūret (GT, İM), surat (CC): Ar. görünüş, kılık, biçim. ÖRNEK: *latif şūret, melek şūret*.

şūretlen- (İM): Ar+Tü. şekillenmek, biçimlenmek. KÖK: *şūret+len-*.

surṭalan (EK): Tü. sırtlan. KÖK: *sırt+lan-*.

suruk (CC): Tü. sırik, sopa, değnek. KÖK: ET *sıruk*, ED 848a.

suruna (CC): Far. çoban kavalı.

suruf yel (EM): Tü. sabahları dalga dalga esen rüzgar.

susa- (GT, İM, KI, BM, EZ) → suvsa-.

şu şıḡırı (TA, EK, BM, CC): Tü. manda.

sus- (CC): Tü. soluk almak. KÖK: ET *sūs-*, ED 855b.

şusız (TA): Tü. susuz. KÖK: *şuv+sız*.

susmār (İM): Far. kertenkele.

susmar (EZ): Tü. sansar. KÖK: Kz. *swsar* “sansar” KTS 492a.

su tartarı (BM): Tü. su horozu.

sust (CC): Far. çürük, çürümüş.

susun (CC): Tü. içki, ilâç, meşrubat. KÖK: *suv+sun*.

suş (EZ) → suç.

suv (İM, KH), şu (GT, MG, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ), suf (İM): Tü.

su. ÖRNEK: *suv iç-*, *suv yaḡası*. KÖK: ET *sūv*, ED 783a.

suv- (İM): Tü. yıkanmak.

suva- (EZ), sıva- (EZ), sıza- (EZ), sıpa- (CC): Tü. sıvamak, okşamak.

suval- (İM), suvul- (CC): Tü. (su) yere batmak, kaybolmak. KÖK: ET *suval-*, *suv+a-l-*, ED 789a.

suvāl (GT): Ar. soru, sual. ÖRNEK: *suvāl it-*, *suvāl ışikin aç-*.

suvar- (MG, İM): Tü. kılıca su vermek. KÖK: *suv+ar-*, OTWF 734.

suvarıl- (İM): Tü. su verilmek. KÖK: *suvar-ıl-*, OTWF 651.

suvlağ (İM), suvluv (BM), suflı (İM): Tü. sulak yer. KÖK: ET *suvlāğ*, *suv+lağ*, ED 788a.

suvluv (BM) → suvlağ.

suvsa- (CC), sufsa- (İM), susa- (GT, İM, Kİ, BM, EZ): Tü. susamak. KÖK: *suv+sa-*.

suvul- (CC) → suval-

suza- (EZ): Tü. sünmek. KÖK: ?.

suzla- (EZ) → sızla-

sü (TA): Tü. asker. KÖK: ET *sū*, ED 781a.

sübaşı (TA): Tü. komutan. KÖK: *sü ve başı*.

sübhānallah (İM): Ar. “Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim” anlamında bir söz.

sübhāneke (KS): Ar. namazın başlagıcında Fatiha’dan önce okunan dua.

sübhānekallahümme (İM): Ar. “Ey Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim” anlamında bir söz.

sübhānerabbiye’l-‘a ‘lā (KS): Ar. “büyük Allah’ım seni noksanlıklardan tenzih ederim” anlamında bir söz.

sübhānerabbiye’l-‘aẓim (İM, KS): Ar. “Yüce Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim” anlamındaki bir söz.

sübür- (BM) → sipir-

sücüd (GT, KS), sücüd (İM) : Ar. secde etme, ibadet.

sücüd (İM) → sücüd.

sücüd-ı sehiv (İM): Ar. sehiv secdesi.

sücüd-ı tilāva (İM): Ar. tilave secdesi.

sücüdli (İM): Ar+Tü. secdeli namaz. KÖK: *sücüd+li*.

süçi (EM), süçü (TA), şüşüş (EK): Tü. üzümünden yapılan bir içki, şarap. KÖK: ET *sūçig*, *süçi-g*, ED 796b, OTWF 204.

süçre- (BM): Tü. tökezlemek, sendelemek. KÖK: ET *saçra-*, *saç-ra-*, ED 798a.

süçü (TA) → süçi.

süd (BM) → süt.

südd (İM): Ar. engel olma.

südük (KS) → sidük.

süğük (EZ) → sünjük.

sügüm (EZ), süyüm (EZ), süyem (EZ): Tü. bir sele uzunluğunda iplik ve benzeri.

KÖK: Kz. *süyem* “karış” KTS 495b.

süheyl (GT): Ar. Süheyl-i Yemani denilen yıldız.

sükker (GT): Ar. şeker. ÖRNEK: *sükker şerbeti*.

sükker kāmışı (İM): Ar+Tü. şeker kāmışı.

sükk-i misk (KH): Far. misk otu.

sükr (GT): Ar. sarhoşluk, sekir. ÖRNEK: *sükr şahrāsı*.

süksük (MG): Far. atın düzgün ve süratli olmayan bir çeşit yürüyüşü.

süksükle- (MG): Far+Tü. süksük tarzında yürütmek. KÖK: *süksük+le-*.

sükün (MG): Ar. olgunluk.

süküt (GT): Ar. susma, sükut. ÖRNEK: *süküt fāyidesi, süküt it-*.

süleymān (GT, İN): Süleyman Peygamber.

süleymān bin dāvud (KH): Ar. Davut’un oğlu Süleyman.

süleymāni (MG): Ar. bir kılıç çeşidi.

sülük (İM, TA, CC, EZ): Tü. sülük. KÖK: Kz. *sülik* “sülük”, KHS 1025.

sülüs (MG, İM, KS): Ar. üçte bir.

süm’a (İM): Ar. başkalarına gösteriş yapmış olmak için yapılmış iş, davranış.

sümkür- (KS, Kİ, BM, EZ), simkir- (İM, EK), simkür- (İM, TA): Tü. sümkürmek. KÖK: Kz. *siḡbir-* “sümkürmek”, KHS 1050b.

sümkürük (EZ), sümrük (İM), sümük (TA, EM), simkirik (İM, EK), simkürük (İM): Tü. sümük. KÖK: *sümk+ür-ük*, OTWF 172.

sümn (İM): Ar. sekizde bir.

sümrük (İM) → sümkürük.

sümük (TA, EM) → sümkürük.

sümülde- (Kİ, EZ): Tü. boğazını temizlemek. KÖK: ET **sümülde-*, M. Özyetgin, Kİ 638.

sün- (Kİ, EZ) → sun-.

sünbül (GT): Far. sünbül çiçeği.

sündün (EK): Tü. Özel isim.

sündür- (Kİ): Tü. uzatmak. KÖK: *sün-dür-*.

sünek (GT, İM) → süçük.

süni (GT, İM, EM, İN) → süngü.

süñü (MG, İM, TA, EK, EM, CC, EZ), süñ (GT, İM, EM, İN): Tü. süngü.

ÖRNEK: *süñü oyna-*. KÖK: ET *süñü*, **süñ-ü*, ED 834b.

süñüçi (MG, TA): Tü. süngü kullanan. KÖK: *süñü+çi*, OTWF110.

süñüçilik (MG): Tü. süngü kullanma işi, sanatı. KÖK: *süñüçilik*, OTWF 121.

süñük (GT, MG, İM, TA, KS), süvek (EK, İN, KH, EZ), sünek (GT, İM), süğük

(EZ), sönük (BM), sövek (CC): Tü. kemik. ÖRNEK: *süñük yi-*, *süñük sal-*.

KÖK: ET *süñük*, **süñ-ük*, ED 838b.

süñülçe (CC): Tü. neşter. KÖK: *süñü+ççe*.

sünet (GT) → sünnet.

sünnet (İM, KS), sünet (GT): Ar. Peygamberin yaptıkları veya tavsiye ettikleri.

sünnetçi (İM): Ar+Tü. sünnetçi. KÖK: *sünnet+çi*.

sünnet-ı mü'ekke (İM): Ar. Hz. Muhammed'in hemen her zaman eda ettikleri sünnetler.

sünnet-i vakt (İM): Ar. vaktin sünneti.

sünnetlen- (İM): Ar+Tü. sünnet edilmek. KÖK: *sünnet-len-*.

süpir- (EZ) → sipir-.

süprül- (Kİ): Tü. süpürülmek, çekip gitmek. KÖK: *süpir-ül-*, OTWF 651.

süpür- (GT, TA, EK, Kİ) → sipir-.

süpürge (TA, EM), sipirge (EM, EZ), sipirgi (EZ), sibürtki (CC), süpürgen (EK)

: Tü. süpürge. KÖK: ET *süpürgü*, ED 792b, *süpir-gü*, OTWF 162.

süpürgen (EK) → süpürge.

sibürtki (CC) → süpürge.

sür- (GT, İM, TA, EZ): Tü. 1. sürmek (bir şeyi) 2. sürmek (bir şeye) 3. nakletmek, taşımak 4.hayvanı ardından sürmek. KÖK: ET *sür-* ED 844a.

sür- (MG, İM, İN, Kİ, KH, CC): Tü. sürmek, kovmak. KÖK: ET *sür-* ED 844a.

sürç- (EZ): Tü. sürçmek, yanılmak. KÖK: ET *sürç-*, ED 845a-b.

sürçek (İM): Tü. hikaye. KÖK: ET *sürçük (sürçök)*, ED 845b.

süri- çibin (GT): Tü. siviri sinek.

süre- (MG) → sürü-.

süret (EZ): Tü. rüzgârda kurutulmuş et. KÖK: *sür+et*.

sürme (İM, TA, EZ): Tü. sürme. ÖRNEK: *sürme sürtün-*. KÖK: *sür-me*, OTWF 316.

sürmedân (İM): Tü+Far. sürme kabı.

sürmele- (TA): Tü. sürme çekmek. KÖK: *sürme+le-*, OTWF 429.

sürmelik (TA): Tü. sürmelik. KÖK: *sürme+lik*, OTWF 121.

sürt- (MG, İM, İN, KH, CC), sürüt- (MG, KS, Kİ, EZ): Tü. sürtme, silme. KÖK: ET *sürt-*, ED 846b.

sürtü- (EZ): Tü. kaşımak, sürtmek. KÖK: *sürt-ü-*.

sürtül- (GT, İM, İN, KH): Tü. sürtülmek, aşınmak, el ile dokunulmak. KÖK: *sürt-ül-*, OTWF 651.

sürtün- (İM, Kİ, BM, EZ): Tü. dokunulmak, yerde sürünmek. KÖK: *sürt-ün-*, OTWF 615.

sürü I (TA, EM), sürüv (CC): Tü. sürü. KÖK: ET *sürüg, sür-üg*, ED 850a.

sürü II (CC): Tü. sivri. KÖK: ET *süvri*, ED 791a.

sürü- (Kİ, EZ), süre- (MG): Tü. sürümek. KÖK: *sür-ü-*.

sürük (EM, CC) → serük.

sürül- (İM): Tü. ardından sürülmek. KÖK: *sür-ül-*, OTWF 651.

sürün- (MG, EZ): Tü. yerde sürünmek, atı sürmek. KÖK: ET *sürün-*, *sür-ün-*, ED 854a.

sürüt- (MG, KS, Kİ, EZ) → sürt-.

sürüv (CC) → sürü.

süs- (EZ): Tü. süsmek. KÖK: ET *süs-*, ED 855b.

süst (GT, İM): Far. gevşek, tembel.

süt (GT, İM, TA, EK, EM, KH, BM, CC, EZ), süd (BM): Tü. süt. ÖRNEK: *süti bile bislen-*. KÖK: ET *sūt*, ED 798b.

sütre (İM): Ar. gevşek, tembel.

süt sapçağı (İM): Tü. süt kabı.

süvek (EK, İN, KH, EZ) → süğük.

süvrü çibin (İM): Tü. sivri sinek.

süye- (EZ), söve- (İM): Tü. dayamak, yaslamak. KÖK: Kz. *süye-* “yaslamak, dayamak” KTS 495b.

süyem (EZ) → sügüm.

süyen- (CC, EZ), söven- (İM, İN): Tü. dayanmak, yaslanmak. KÖK: *süye-n-*, OTWF 584.

süyrel- (EZ): Tü. sürünmek. KÖK: *süyre-l-*, OTWF 651.

süyüm (EZ) → sügüm.

süz- (TA, Kİ, CC, EZ): Tü. süzmek, temizlemek. KÖK: ET *süz-*, ED 861a.

süzgüş (EZ): Tü. süzgeç. KÖK: ET *süzgü*, ED 862a, *süz-güç*, OTWF 357.

süzme I (İM): Tü. süzülmüş. KÖK: *süz-me*, OTWF 318.

süzme II (EZ): Tü. süzgeç. KÖK: *süz-me*, OTWF 318.

süzmeli (EZ): Tü. süzülmüş. KÖK: *süzme +li*.

süzük (CC): Tü. çok narin, ince. KÖK: ET *süzük*, *süz-ük*, ED 862a.

şāb (GT): Ar. genç.

şabad (EZ): Tü. usta, akıllı, uz.

şā‘bān (İM): Ar. Arabî ayların sekizincisi.

şabat (CC): İbr. cumartesi.

şād (GT): Far. sevinçli.

şādi (GT): Far. sevinç, memnuniyet.

şādmān (GT): Far. sevinçli.

şāf (KH): Ar. fitil.

şafağ (İM, KS): Ar. güneşin batışından sonraki alacakaranlık.

şāfi ‘ī (KS): Ar. Şafî mezhebinin kurucusu olup İslam alimlerinin büyüklerindendir.

şaftalu (CC): Far. şeftali.

şagır (EM, EZ) → çağır.

şāgird (GT): Far. talebe, şakirt, çömez.

şag (EZ) → çağ.

şāh (GT): Far. hükümdar.

şahar (CC), şahr (İM), şār (EK, EM, BM, EZ), şehir (GT, TA): Far. şehir.

şāh bellūṭ: Far. kestane.

şāhın (EM): Tü. şahin.

şāhid I (GT): Far. sevgili, mahbul.

şāhid II (İM): Ar. şahit, tanık.

şahr (İM) → şahr.

şahs (GT): Ar. kişi, kimse, şahıs.

şā'ir (GT, MG): Ar. şair.

şā'irlik (GT): Ar+Tü. şairlik. KÖK: *şā'ir* +*lik*.

şak (EZ) → çağ.

şak- (EZ) → çağ-.

şakal (EM, EZ): Tü. çakal. KÖK: Harezmi KE *çaqal* “Far. şagal” (Ata, 580a).

şakāvet (GT): Ar. bahtsızlık, kutsuzluk, saadet’in zıddı.

şākir (GT): Ar. şükreden, iyiliği unutmayan.

şākird (TA, EM, İN), şākirt (EM): Far. köle.

şākirt (EM) → şākird.

şaklağ (EZ): Tü. beyinsiz. KÖK: ET.

şakmak (EM) → çakmak.

şal (EM) → çal.

şal I (EZ): Tü. ayıp, noksan, kusur. KÖK: ET *şal şul* ED 868a.

şal II (EZ): Tü. kakım, ars denen hayvan. KÖK: ET.

şal- (EZ) → çal-.

şalgā-, şakla- (EZ): Tü. çalkmak. KÖK: Kz. *şayka-* “sallamak” KTS621a.

şalgām (GT, EM, CC, EZ), şalkām (EK): Far. şalgām.

şalu (EZ): Tü. bavlı, içerisine ot doldurulmuş hayvan derisi. KÖK: bu kelime Tarihî ve çağdaş kaynaklarda yer almamaktadır.

şām (GT, TA): Ar. Şam şehri.

şam ağacı (TA), şam ağaşı (EM): Tü. çam ağacı.

şāmi I (GT): Ar. Şamlı.

şāmi II (MG): Ar. bir çeşit süngü tutma şekli.

şāmlı (EK): Tü. Şamlı. KÖK: *şām* +*lı*.

şamruğ (EZ): Tü. derenin derinliği.

şān (MG): Ar. şan.

şanağ (EZ) → çanağ.

şanbar (CC): Far..

şamşala- (EZ): Tü. süslenmek. KÖK: Bu kelime tarihî Türk dili ve Çağdaş Kıpçak dillerinde tespit edilmemiştir.

şanşu (EZ) → sançı.

şap- (EM, EZ) → çap-.

şapaḫlı (EZ): Tü. çapaklı. KÖK: *şapaḫ+lı*.

şapış (EM): Tü. sürme. KÖK: *çap-ış*, OTWF 262.

şapla- (TA, EZ) → çapla-.

şār (EK, EM, BM, EZ) → şahar.

şara (EZ) → çāre.

şā‘rā (İM): Ar. sadaka toplanan yer.

şarāb (GT, İM): Ar. şarab.

şardak (EM): Far. çardak, yaht. KÖK: ET.

şark (İM): Ar. doğu.

şarkeri (TA): Tü. Doğulu (özel ad).

şarlan- (EZ) → şırlan-.

şarman- (EZ): Tü. kolunu sıvamak, çemrenmek. KÖK: ET.

şart (GT, MG, İM, KS): Ar. şart.

şart-I lâzım (İM): Ar. gerekli şart.

şaşa- (EZ): Tü. su boğazda durmak. KÖK: *saç-* > *şaş-a-*, Kz. *şaşal-* “boğazına bir şey kaçmak” KHS 1295b.

şaşak (EZ): Tü. yamalı ve eski elbise. KÖK: ET *şaçgak*, ED 796a.

şaşı (EZ): Tü. şaşı. KÖK: TT: şaşı TS 2207b.

şaşkır- (EZ), **saçır-** (EZ) : Tü. su boğazda durmak. KÖK: *saç-kır-*.

şaşra- (EZ) → sıçra-.

şatb (MG): Ar. kılıcın yüzündeki yol, oyuk, oluk.

şātır (MG): Ar. çevik.

şātırlık (MG): Ar. çeviklik.

şatla- (EZ): Tü. parmak çatlamak. KÖK: *şat+la-*, OTWF 429.

şatlan- (EZ): Tü. parmak çatlatmak. KÖK: *şat+lan-*, OTWF 509.

şatranc (GT): Ar. satranç oyunu.

şavlı (EZ): Tü. meşhur, ünlü. KÖK: ET *çav*, ED 393a, *çav* > *şav+lı*.

şavt (İM): Ar. Beyt-i Şerif ziyaretinde Hacer Esvedden başlayıp şartı üzere dolanarak yine Hazcer-i Esved’e gelmek üzere yapılan tavaf.

şavt-ı avval (İM): Ar. birinci şavt.

şaya (EZ): Tü. döşeme, kaldırım.

şayfal- (EZ): Tü. dağılmak, parçalanmak. KÖK: Bu kelime tarihî ve çağdaş kaynaklarda yer almamaktadır; ancak fiil Çağatayca *saypa-* “perişan etmek, harcamak, dağılmak” (Kaçalın, 2011, 993); Senglah *sayf / pal-* “çıkıp dağılmak” (Clauson, 1960, 1003) ilişkilendirilebilir.

şayır şimen (EM): Tü. çayır çimen.

şayna- (EZ) → çiyne-.

şaytan (CC): Ar. şeytan.

şazz (İM): Ar. kural dışı.

şebbek (İM): Ar. birbirine girdirme.

şebek (EZ): Ar. şebek, çirkin. KÖK: ET.

şebkür (KH): Far. gece körü.

şecā‘at (GT, MG): Ar. yiğitlik, secaat.

şedd (GT): Ar. kemer, kuşak.

şedid (MG): Ar. katı, sıkı.

şefā‘at (GT, İM): Ar. birinin suçunun affı için tavassut, aracılık, şefaet.

şefā‘atçı (İM): Ar+Tü. şefaet eden. KÖK: *şefā‘at+çı*.

şefekat (GT) → şefkat.

şefi‘ (GT): Ar. şefaet eden.

şefik (KS): Ar. İbrāhīm oğlu.

şefik-I Belhi (KS): Ar. Belh şehrinde yetişen büyük mutasavvıflardan biridir..

şefkat (İM, KS), şefekat (GT): Ar. şefkat, acıyarak ve merhamet ederek sevmek.

şefre (MG): Ar. kılıcın ağzı.

şeftālu (EM), şefteli (EZ), şeftelü (EK): Far. şeftali. KÖK: ET.

şefteli (EZ) → şeftālu.

şeftelü (EK) → şeftālu.

şehādet (MG, İM): Ar. işāret, şahitlik, tanıklık.

şehādet barmağı (İM): Tü. işaret parmağı.

şehd (GT): Ar. bal.

şehid (İM, KS): Ar. din uğrunda ölen kimse.

şehidlik (İM): Ar+ Tü. şehit olma. KÖK: *şehid+lik*.

şeir (CC): Ar. şair.

şeker (EM, CC), şekker (GT): Far. şeker.

şeker suyu (EM): Tü. şeker suyu.

şekirdek (EM), çekirdek (İN, KH, EZ), çekürdek (İM), çirdek (TA): Tü. çekirdek. KÖK: ET *şekirtük*, ED 867b.

şekirt (EK): Far. çırak.

şekk (İM): Ar. şüphe.

şeklen- (İM): Ar+Tü. şüphelenmek. KÖK: *şek+len-*, OTWF 509.

şehr (GT, TA) → şahar.

şehnâme (GT): Ar. Firdevsi'nin meşhur eseri.

şehriyâr (GT): Far. hükümdar.

şehvet (GT): Ar. şehvet.

şek (GT, MG): Ar. şekk, şüphe, kuşku.

şekker (GT) → şeker.

şekl (GT): Ar. şekil, biçim, çehre.

şeksiz (İM): Ar+Tü. şüphelenmek. KÖK: *şek+siz*, OTWF 131.

şem' (GT, İM): Ar. mum.

şem'a (İM): Ar. mum fitili.

şemâyil (GT, MG): Ar. huylar, tabiatlar.

şemme (GT): Ar. pek az, nebze.

şems (GT): Ar. güneş.

şemsü'd-din (GT): İbnü'l Ceviz lakabı ile tanınan Bağdatlı büyük bir alim.

şen (TA): Tü. şen, sevinçli. KÖK: Kz. *şen* “” KHS 1302b.

şenbeh (BM): Tü. cumartesi.

şengül (GT): Far. şengül, zarif ve işveli sevgili.

şenhıyâr (İM): Ar. salatalık.

şer (GT, İM): Ar. kötülük, şer.

şer' (GT): Ar. Allahın emri.

şer'an (İM): Ar. dine uygun olarak.

şerbet (GT): Ar. şerbet.

şeref (GT, İM): Ar. şeref, ululuk.

şerefe (İM): Ar. minarede ezan okunan yer.

şerement (EM): Tü. becerikli, elinden iş gelen.

şerez (EZ): Far. çerez. KÖK: ET.

şeri (TA, EM) → çerig.

şerif (GT, İM): Ar. şerefli, asil, peygamber soyundan.

şer‘ (MG): Ar. şeriât.

şerik (GT): Ar. ortak.

şerh (MG, İM): Ar. açıklama.

şer‘i (İM): Ar. dinle ilgili.

şeri ‘at (KS): Ar. Allah’ın kulları için koyduğu din.

şeri ‘et (İM): Ar. Allah’ın dini.

şerif (İM, KS): Ar. şerefli, kutsal, soylu, asil.

şeriyat (CC): Ar. Allah’ın kulları için koyduğu din.

şerr (KS): Ar. fenalık, kötülük.

şerşe (EZ): Tü. serçe. KÖK: → serçe.

şerü (EM, EZ): Tü. asker. KÖK: → çerig.

şerü başı (EM): Tü. komutan.

şeş- (GT, TA, EK, İN, Kİ, KH, EZ): Tü. çözmek. KÖK: ET *şeş-*, ED 857a.

şeşen (EZ): Mo. zeyrek, çeçen. KÖK: Mo.*şeşen* “akıllı, ağır başlı” L 1056a.

şeşil- (BM): Tü. çözülmek, dağılmak. KÖK: *şeş-il-*, OTWF 651.

şetik (EM): Tü. kedi. KÖK: → çetük.

şetlegen (EM): Tü. fıstık. KÖK: *şet +le -gen*.

şetlevük (EZ) → çatlavuk.

şetük (EM, EZ) → çetük.

şevren- (EZ) → çevrün-.

şevre- (EZ) → çevür-.

şevrün- (EZ) → çevrün-.

şevvāl (GT, İM): Ar. şevval ayı, arabi ayların onuncusu.

şey (İM): Ar. şey, nesne.

şeyād (İM): Far. şayet.

şeyh (GT, İM): Ar. bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse.

şeyh-i ecell (GT): Şemsü’-d-din.

şeyh sa‘di (GT): Gülistan’ın müellifi.

şeyh şibli (GT): Irakta yaşayan 3. asrın büyük mutasavvıflarından.

şeyh zü’n-nun-ı mısri (GT): ilk melamilerden meşhur sofî.

şeyin (EZ): Tü. nasıl, nice. KÖK: ET.

şeyne- (TA) → çiyne-.

şeytân (GT, İM, KS): Ar. şeytan.

şık (EM) → çık.

şık- (EM) → çık-.

şıkrağ (EZ): Tü. dolap.

şıkırık (EM) → çıkırık.

şılbık (EZ) → çıbuk.

şıltak (EZ) → dıldığ.

şin (İM): Ar. Arapça harflerin 13.sü.

şınıl (EZ): Tü. derin. KÖK: Kz. *şuṅıl* “derin”, KHS 1329b.

şınla- (EZ): Tü. çınlamak. KÖK: ET *çın*, ED 424b, *şın-la-*.

şıpılda- (EZ): Tü. yavaşça ses vermek. KÖK: *şıp-ıl-da-*.

şıpşık (EM, EZ): Tü. serçe. KÖK: Kz.: *şımşık* “serçe” KHS1339a.

şırağ (EM, EZ): Far. ışıık, kandil.

şırağlan- (EZ): Far+Tü. aydınlanmak. KÖK: *şırağ-lan-*.

şırağlık (EM): Far+Tü. şamdan. KÖK: *şırağ-lık*.

şırdak (CC): Mo. deri yelek. KÖK: ET.

şırlan- (EZ), şarlan- (EZ): Tü. iyileşmek, hali düzelmek, hali vakti yerinde olmak.

KÖK: ET *şır*, ED 427b, *şır-lan-*, OTWF 509.

şırsa (EZ): Ar. sırça, cam.

şırsık (EZ) → şıgırçık.

şışkan (EZ) → şıçkan.

şışra- (EZ) → sıçra-.

şıtranc (İM): Ar. satranç.

şıyam (EM) → çıyan.

şiban (EZ) → çıban.

şibin (EM, EZ) → çibin.

şibinlik (EZ): Tü. sineklik. KÖK: *şibin-lık*, OTWF 121.

şibülde- (EZ): Tü. yavaşça ses vermek. KÖK: *şib-ülde-*.

şiddet (GT, İM): Ar. zorluk, sıkıntı, kötülük, sertlik.

şifa (GT, İM): Ar. şifa, iyileşme.

şig (EM) → çig.

şigin (EM) → çigin.

şikāl (KH): Ar. el ve ayak zinciri, köstek.

şikâlsüz (KH) DİL: Ar+Tü. bağısız, kösteksiz. KÖK: *şikâl+süz*, OTWF 131.

şikâyet (GT, İN): Ar. şikayet.

şikence (GT): Far. işkence.

şimdi (BM, EZ): Tü. şimdi. KÖK: TT: *şimdi* TS 2225b.

şimen, şimgen (EZ): Tü. çimen. KÖK: ET *çimgen*, ED 423a.

şiğarp (CC): Far. civa sülfidi.

şir (GT): Far. arslan.

şi‘r (GT, MG, İM): Ar. şiir, manzum parça.

şira (CC): Far. şarap.

şiraçı (CC): Far+Tü. şarap yapan. KÖK: *şira+çıl*.

şiraz (GT): Şiraz şehri.

şirâzlan- (İM): Tü. kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam tutan ibrişimden örülmüş ince şeritin takılması. KÖK: *şirâz+lan-*.

şire (İM): Far. sıra, usare.

şirec (İM): Ar. donyağı.

şirin (GT, EZ): Far. tatlı, güzel.

şirin (GT): meşhur ferhad ve şirin hikayesinin kadın kahramanı.

şirk (İM): Ar. Allah’a şirk koşma.

şirkin (EZ): Far. çirkin, şebek.

şirşe (EZ) → serçe.

şiş (GT, İM, TA, EM, İN, KH, BM, EZ): Tü. şiş, şişkinlik. KÖK: TT: *şiş*, TS 2227a.

şiş- (İM, EK, İN, KI, KH, BM, CC, EZ): Tü. 1. su vs. yükselmek 2. şişmek, kabarmak. KÖK: ET *şış-*, ED 857a.

şiş börek (BM): Tü. şiş börek.

şişdür- (KH): Tü. şişirmek. KÖK: *şiş-dür-*.

şişe (İM, CC): Far. şişe.

şişek I (TA, BM, EZ): Tü. iki yaşındaki koyun. KÖK: Kz. *isek* “iki yaşındaki iğdiş edilmiş koç” KTS 672a.

şişek II (EZ): Tü. çiçek hastalığı. KÖK: ET *çeçek*, ED, 400b.

şişik (CC, EZ): Tü. şişmiş. KÖK: *şiş-ik*, OTWF 40.

şişil- (İM): Tü. 1. yayılmak 2. çözülmek. KÖK: *seş-il-*, OTWF 672.

şışle- (GT, EK, Kİ, BM, EZ): Tü. şışlemek, şışe geçirmek. KÖK: *şış +le-*, OTWF 429.

şışlen- (İM, EZ): Tü. ateşte kebab yapılmak. KÖK: *şış +len-*, OTWF509.

şışlık (EK, EM, EZ): Tü. kebablık et. KÖK: *şış +lık*, OTWF 121.

şışmen (BM): Tü. şışman. KÖK: *şış-men*, OTWF 387.

şive (GT): Far. işve, naz, cilve.

şok (EM, EZ) → çok.

şok barmağ (EK) → sok barmağ.

şokmar (EM): Tü. comak. KÖK: → comak.

şokra- (EZ): Tü. kabarmak. KÖK: Uyg. *çoqra-* “köpürmek, kaynamak, fokurdamak, coşmak” (EDPT, 410b).

şol (MG, KS): Tü. şu. KÖK: Kz. *sol*.

şolak (EZ): Tü. colak. KÖK: ET *çoluk, çolok, *çol-uk*, ED 419b.

şoluğ barmağ (EK): Tü. serçe parmak.

şorba (GT, TA, EK, EM), şorpa (İM) DİL: Tü. çorba. KÖK: Kz. *sorpa* “çorba” KTS 488a.

şorpa (İM) → şorba.

şovulşan (EZ) → sovuşan.

şöhret (İM): Ar. ün, ad yapma.

şölmek (EZ) → çömlək.

şöp (EM, EZ) → çöp.

şöple- (EZ): Tü. sağlamak, şifa bulmak, çöplemek. KÖK: *şöp+le-*.

şörek (EZ) → çörek.

şörli (EZ): Tü. şanlı, ünlü namlı.

şövrülmiş (EZ): Tü. çevrilmiş. KÖK: *çevür-ül-miş*.

şövür- (EZ) → çevür-.

şugl (GT): Ar. meşgul.

şūr (GT, İM): Far. tuzlu, acı.

şuğak (KH): Ar. tırnakta ve tırnağın üst kısmında olan hastalık.

şuğur (EM) → çukur.

şulga- (EZ) → çulğa-.

şulgalık (EZ): Tü. dolak. KÖK: *çolğa-lık*, OTWF 121.

şulgu (EZ) → çulğav.

şūm (KH): Ar. uğursuz.

şūmlık (KH): Ar+Tü. uğursuzluk. KÖK: *şūm +lık*.

şumuḳ (EM) → çomak.

şure (GT): Far. çorak, verimsiz.

şurū‘ (MG): Ar. başlama.

şutūn (KH): Tü. bitki alkolü.

şuval (EM, EZ): Far. çuval.

şuvaldız (EM): Far. çuvaldız.

şübhe (İM): Ar. şüphe, kuruntu.

şürşek (EZ): Tü. arık deve.

şüf‘a (İM): Ar. bir mülk kaçā alınmışsa o mülke o para ile sahip olma.

şügür (CC): Ar. teşekkür.

şük (EM) → sik.

şükr (GT, MG, İM, İN, KS, BM), şükür (EM): Ar. şükür. ÖRNEK: *şükr et-*.

şükrāne (GT): Ar. şükran alameti, adak.

şükrlen- (İM): Ar+Tü. şükredilmek. KÖK: *şükr +len-*.

şükür (EM) → şükr.

şüprek (EM, EZ) → çöprek.

şüru‘- (İM): Ar. başlamak, girişmek.

şürü- (EZ) → çürü-.

şürük (EM, EZ) → çürük.

şüşkür- (EK, EZ): Tü. hışşırmaq, aksırmaq. KÖK: *şüş +kür-*, ses yansıma.

şüşüş (EK) → süçi.

ta (KS): Tü. zaman ve mesafe bakımından aşırılık gösteren edat.

tā I (GT, MG, İN): Far....e kadar, ta. ÖRNEK: *tā edeb GT 162/1, tā ki 6/12, 75/4, 152/10.*

tā II (İM): Ar. Arap alfabesinin 3. harfi.

tā III (İM): Ar. Arap alfabesinin 16. harfi.

tā‘ (İM): Ar. itaat etme, boyun eğme.

ta‘accüb (GT): Ar. hayret, şaşma, taaccüb. ÖRNEK: *ta‘accüb it- GT 314/7, ta‘accüb kıl- GT 167/13, 264/8.*

ta‘addi (GT): Ar. saldırma, zulüm ve adaletsizlik. ÖRNEK: *ta‘addi tilin uzat- GT 313/11.*

ta‘ālā (GT, MG, KH): Ar. Tanrı adından sonra zikredilen saygı sözü. ÖRNEK: *ḥaḳ sübhāne ve ta‘ālā GT 8/5, inṣā‘allāhu ta‘ālā GT 11/317, teḡri ta‘ālā 294/13, 349/10.*

ta‘alluḳ (GT, MG, İM): Ar. ilgisi olma veya olan. ÖRNEK: *anıḡ ta‘alluḳ bir kim-irse GT 132/4.*

ta‘ām (GT, İM): Ar. yemek. ÖRNEK: *ta‘āmdan illerin çık- GT 165/13, ta‘āmdan kesil- GT 226/8.*

ta‘ām-ı ibāha (İM): Ar. mübah olan yemek.

ta‘arruḡ (GT, MG, İM): Ar. sataşma, saldırma. ÖRNEK: *ta‘arruḡ tilin kıṣḳa kıl- GT 121/8.*

tā‘at (GT, İM, İN): Ar. ibadet, taat, hizmet. ÖRNEK: *tā‘at cezāsı GT 98/10, tā‘at kıl-GT 4/3, 142 /6, tā‘at kuvveti 302/13.*

tāb (GT): Far. ışık. ÖRNEK: *sūheyl tāb GT 287/8.*

tab‘ (GT): Ar. tabiat, huy, yaratılış. ÖRNEK: *ḫulāf-ı tab‘ idi GT 234/9, tab‘ı mevzūn GT 288/2.*

tab- (BM) → tap-.

taba (İH): Tü. bir şeye razı olma. KÖK: ET *tapı, tap+ı*, ED 436a.

ṭabaḳ(GT, CC): Ar. tabak, kap.

taban (İM, TA, EM, İN, CC, EZ), daban (EK, KH): Tü. taban , ayakkabının alt kısmı. KÖK: ET *taban*, ED 441b.

ta‘bān (GT): Ar. yorgun, bitkin, bıtap.

taberi (MG, İN): Ar. Taberi (kişi adı).

ṭabır- (Kİ): Tü. koşa koşa yürümek, ses çıkararak yürümek. KÖK: ET *tavra-*, ED 443b.

tābi‘ (İM): Ar. birine uyma, emri altında olma.

tābi‘in (İM): Ar. Peygamberimizi görmüş olanları görüp kendilerinden hadis dinleyenlerden.

ṭabi‘at (GT, MG): Ar. huy, tabiat. ÖRNEK: *ṭabi‘atından GT 47/12.*

tabib (GT): Ar. hekim, tabip.

ta‘bir (GT): Ar. tabir, yorma. ÖRNEK: *tūṣ ta‘bir GT 19/1.*

ta‘biye (GT): Ar. tertip. ÖRNEK: *ta‘biye kıl- GT 205/9.*

tabl (GT, BM): Ar. davul. ÖRNEK: *iy büyük ünli tabl GT 304/13.*

tabuğ (CC) → tapuğ.

tabun- (CC): Tü. ibadet etmek. KÖK: ET *tap-*, ED 435a, *tap-in-*, OTWF 616.

tabuvsa- (CC): Tü. aramak, istemek. KÖK: *tap-uv-sa-*.

tartış- (CC): Tü. tartışmak. KÖK: ET *tart-*, ED 534b, *tart-ış-*, OTWF 568.

tābūt (İM): Ar. ölü konulan sandık.

tāc (GT): Ar. taç. ÖRNEK: başına tāc koy- GT 129/10, 130/2.

tacik (EZ): Tü. tecimen. KÖK: ET.

ta‘cil (GT, İM): Ar. acele etme, çabuklaştırma. ÖRNEK: *ta‘cil kıl- GT 349/7.*

tācir (GT, İM): Ar. ticaretle uğraşan, tacir. ÖRNEK: *tācir oğlu GT 214/1.*

tācirlük (İM), tācirlük (KS): Ar+Tü. ticaretle uğraşma. KÖK: *tācir +lik.*

tācirlük (KS) → tācirlük.

ta‘dıl-i erkān (İM): Ar. namazı adabına uygun olarak kılma.

taf (CC): Ar. tef.

tafar (İM) → tavar.

tafarik (CC): Ar. fark.

tafaruç (CC): Ar. eğlence, keyif, neşe.

tāfi (İM): Ar. su üzerine çıkan balık.

tafsil (İM): Ar. açıklama.

tafş (CC): Ar. bırakmak, salmak, serbest bırakmak.

taftar (CC): Far. defter.

tafuk (İM) → tağuk.

tağ (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KH, BM, İH, CC, EZ), dağ (İN), tav (EK, CC, EZ): Tü. dağ. ÖRNEK: *tağ başında GT 23 /13, 24 /1, 29/3, tağ etekinde GT 137/7.* KÖK: ET *tāğ*, ED 463a.

tağ (EZ): Tü. damga. ÖRNEK: / /KÖK: ET *dāğ*, ED 463a.

tağa (EZ): Mo. nal. KÖK: Mo. *taha* “nal” L 1217b.

tağal- (Kİ) → dağıl-.

tağala- (EZ), tağla- (Kİ) : Mo+Tü. nallamak. KÖK: ET *tağla-*, ED 469, *tağa +la-*, OTWF 429.

tağar (İM): Tü. omuz. KÖK: ET.

tağay (CC): Tü. dayı. KÖK: ET *tağay*, ED 474ab.

tağayyür (GT, İM): Ar. değişme. ÖRNEK: *tağayyür-i hāl GT 44/9.*

tağdı- (MG): Tü. şaşırmak; nefret etmek, kaçmak. KÖK: *dağt-ıl-*.

tağıl- (İM) → dağıl-

tağıt- (GT): Tü. dağıtmak. ÖRNEK: *ni üçün halknı tağıtursen-* GT 32/4. KÖK: ET **dağ-it-*, Tietze I, 545b.

taği (GT): Ar. azgın, isyankar. ÖRNEK: *taği bāgî* GT 92/9.

tağla- (Kİ) → tağala-

tağlav (EK) → tağlayı.

tağrı (EK) → teğri.

tağsrıç, tagarçuk (EZ): Tü. dagarcık. KÖK: *tagar+çuk*.

tağuk (EM), tafuk (İM), tağuk (BM), dağık (TA), dağuk (TA), tavuk (EK, EM, CC, EZ), toğuk (BM): Tü. tavuk. KÖK: ET *takīgū*, ED 468b.

tağyir (MG): Ar. değıştirme, bozma.

tağza (BM), tayza (TA), dayıza (İH), diyaza (İH): Tü. teyze. KÖK: ET *tağza*, ED 474b *tay+za*.

tağammül (GT): Ar. dayanma, tahammül. ÖRNEK: *tağammül ili* GT 309/1, *tağammül ite bil-* GT 33 /13, *eslim ve tağammül* 159/13.

tağārat (GT), tahāret (KS) : Ar. temizlik, taharet. ÖRNEK: *tağārat kıl-* GT 107/7, *tağāratka kit-* GT 102/7.

tahāret (KS) → tahārat.

taharri (İM): Ar. arama, araştırma.

tahāvī (KS): Ar. Hanefi mezhebinin büyük alimlerinden biri. ÖRNEK:.

tahayyür (GT): Ar. hayran olma, hayret, şaşma. ÖRNEK: *tahayyür öze mensüb bol-* GT 9/11.

tahfif (İM): Ar. hafifletme.

tahfife (GT, İM): Ar. hafif ve ince sarık. ÖRNEK: *başımdan tahfife... şiş-* GT 120/7.

tahiyyāt (İM, KS): Ar. namazın oturlan kısımlarında okunan dua.

tahkik (MG, İM, İN, KS): Ar. gerçekten, iyice.

tahmid (İM): Ar. Allah'a hamdetme.

tağrime (GT): Ar. namaza başlarken tekbir alma. ÖRNEK: *tağrime bağla-* GT 303/11.

tahrir (MG): Ar. yazma, yazılma. ÖRNEK: /.

tağşil (GT): Ar. elde etme, hasil etme. ÖRNEK: *tağşili arı siret* GT 346/2.

taḥsin (GT): Ar. beğenme, takdir. ÖRNEK: *taḥsin kıl-* GT 70/3, *taḥsin oku-* GT 241/1.

taḥt (GT, İH , İM): Far. hükümdarların oturduğu büyük koltuk. ÖRNEK: *taḥt öze kiçir-* 129/9, 130/2, *saltanat taḥtından* GT 349/11.

tahta (EM, EZ), takta (CC): Far. tahta.

taḥ- (GT, MG, Kİ, CC): Tü. takmak, bağlamak. KÖK: ET *tak-*, ED 464b.

ṭāḫa (GT): Ar. pencere. ÖRNEK: *ṭāḫanı yap-* GT 23/2, *ecel ṭāḫası açuk turur* GT 315 /6.

taḫaddüm (MG): Ar. ileri geçme.

taḫarrüb (GT): Ar. yaklaşma, yakın olma, yakınlık. ÖRNEK: *sultānlar taḫarrüb bilen* GT 114/9.

tāḫat (GT): Ar. güç, kuvvet, takat. ÖRNEK: *tāḫat kitür-* GT 64/13, 124/7, 168/2, 242 /13, *ṣabr u tāḫat* GT 127/6.

tāḫāzā (GT, İM): Ar. sıkıştırma, zorlama, tazyik, takaza. ÖRNEK: *tāḫāzā kıl-* GT 169/12.

taḫdīm (MG): Ar. sunmak, tavsiye etmek. ÖRNEK: *taḫdīm kıl-* GT 88/12.

takdim (GT, İM): Ar. önce alma, öncelik.

taḫı (MG, İM), daḡı (GT, TA, EK, CC, EZ), daḡı (İN, KS, KH), daḡı (MG): Tü. dahı, ve , da, de. KÖK: ET *takī*, *tak-ı*, ED 466a.

taḫırda- (İH): Tü. tıkırtı yapmak. KÖK: *taḫır+da-*.

takir (GT): Ar. anlatma söyleme.

taḫrib (GT): Ar. yaklaştırma, yakınlaşma. ÖRNEK: *taḫrib bilen* GT 58/4, *taḫrib-i ḥikāyet üçün* GT 173/6.

taḫşır (GT, MG): Ar. eksik, noksan, kusur. ÖRNEK: *taḫşır kıl-* GT 98/6, *taḫşır tut-* GT 44/1, *taḫşırine mu 'terif bol-* GT 9/9.

taḫta (CC) → tahta.

taḫṭi' (GT): Ar. kesme , parçalama, edebiyatta bir mısra veya beyti veznine göre ayırıp, okuma. ÖRNEK: *beytniḡ taḫṭi 'ın suvāl it-* GT 10/9.

taḫuḡ (BM) → taḡuḡ.

taḫuz (EM, EZ) → tokkuz.

taḫvā (GT, İM, İN): Ar. Allah'dan korkup , dinin yasaklarından kaçınma, takva. ÖRNEK: *zühd ü taḫvā* GT 102/2, 155/10, 305/1.

taḫviyet (GT): Ar. kuvvetlendirme, takviye. ÖRNEK: *taḫviyet kıl-* GT 33/4.

tal (GT, TA, EZ): Tü. 1. dal 2. söğüt. ÖRNEK: *boyı tal sözi bal GT 139/12*. KÖK: ET *tāl*, ED 489a.

tal- (EK, Kİ, EZ): Tü. yorulmak, suya dalmak. KÖK: ET *tal-*, ED 490b.

tala- (Kİ, EZ): Tü. köpek tırmalamak, dalamak, ısırarak, talan etmek. KÖK: ET *talā-*, ED 492a.

talab al- (TA): Tü. seçmek, beğenmek.

talāk (GT, İM, TA, EK, EM, EZ): Ar. boşama, talak. ÖRNEK: *talāk bir GT 158/9*.

talal (CC): Ar. aracı.

talapın- (EZ) → talpın-.

talpın- (EZ), talapın- (EZ): Tü. az az hareket etmek. KÖK: *talpī-n-*, OTWF 5837.

talāş- (TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. düşmanlık yapmak, kavga etmek. KÖK: ET *talāş-*, ED 502a, *tala-ş-*, OTWF 567.

talaşman (CC) talışman (EM): Tü. kavgacı, fakih. KÖK: *talaş-man*, OTWF 388.

talapı- (Kİ): Tü. çırpınmak. KÖK: ET *talpī-*, ED 493b.

tal‘at (GT): Ar. yüz. çehre, sure. ÖRNEK: *tal‘at -ı mekrūh GT 238/3*.

talattuf (GT): Ar. nazikane muamele, iltifat. ÖRNEK: *talattuf kıl- GT 245/13*.

talav (EZ): Tü. talan. KÖK: *tala-v*.

talaz (İH, EZ): Tü. dalga, fırtına. KÖK: ?.

talēb (GT, MG, İM): Ar. isteme, talep. ÖRNEK: *talēb kıl- GT 33/2*.

talışman (EM) → talaşman.

talī‘ (GT): Ar. talih, kısmet. ÖRNEK: *talī‘sız şayyād GT 188/10, 345/4*.

talīb‘ (GT, MG): Ar. isteyen, istekli. ÖRNEK: *talīb‘ bol- GT 237/5, talīb‘i mağfiret GT 317/3*.

ta‘lim (GT, MG): Ar. ders. ÖRNEK: *ta‘lim bir- GT 277/7, 279/7*.

talāla- (İH): Tü. bir işi önemsemeyip geri bırakmak. KÖK: ET *talkıl-*, ED 497a, *talkı-ı+la-*.

talmaç (BM) → tılmaç.

talmav (EZ): Tü. maskara. KÖK: ET.

talkazlık (İH): Tü. fitne.

talısım (GT): Ar. bir hazineyi koruduğuna inanılan büyü, tılsım. ÖRNEK: *talısım içinde öl- GT 55/8*.

tam l (BM, Kİ, EZ): Tü. damla. KÖK: ET.

tam II (GT, İM, BM, CC), **dam** (EM, İH): Tü. dam, çatı. ÖRNEK: *tam öze GT 121/6, tam üstünde GT210/3*. KÖK: ET *tām*, ED 502b.

şam- (GT, İM, EK, İN, KS, Kİ, CC, EZ), **dam-** (İH): Tü. damlamak. ÖRNEK: *tamup turur GT 243/9*. KÖK: ET *tam-*, ED 503a.

şama' (GT, MG, İN, CC): Ar. tamah, doymazlık. ÖRNEK: *şama' eteki GT 330/13, şama' kıl- GT 51/2, 334/6, şama' tut- GT 261/2, 270/4*.

tama (CC): Ar. cimrilik.

tamağ(EZ), **tamağ** (CC, TA), **damak** (EM, İH), **tamav** (EZ): Tü. damak. KÖK: ET *tamgāk*, *tam-ğak*, ED 505a.

tamağ (CC, TA) → tamag.

tamaker (CC): Tü. açgözlü. KÖK: *tamak+er*.

şamak şaw (EZ): Tü. yiyici, çok yemek yiyen.

tamām (GT, MG, İM, İN, KS, KH, CC): Ar. tam, eksiksiz, tamam. ÖRNEK: *tamām bol- GT 11 /6, 42/12, 216/13, 268/4, 355/5, tamām kıl- GT 31/7*.

tamāmet (GT): Ar. tamamen, bütün.

şamar (TA, EK, İN, KH, BM, CC, EZ), **damar** (EM), **tamır** (MG), **tamur** (EZ): Tü. damar. KÖK: ET *tamar*, ED 508a.

şamaşa (EK, EM, BM, EZ), **temāşa** (GT) : Far. temaşa, seyir, eğlence. ÖRNEK: *şamaşa bol- GT 275/11*.

şamaşalan- (Kİ): Far+Tü. seyretmek, izlemek. KÖK: *şamaşa+lan-*.

tamav (EZ) → tamag.

tamav (EZ): Tü. dumağı. KÖK: ET *tumāğū*, *tum+a-ğu*, ED 505b.

tamçık (BM): Tü. damla. KÖK: *tam-çık*.

tamga (EZ), **damğa** (İH), **tamha** (CC): Tü. damga. ÖRNEK: *tamga eylemek*. KÖK: ET *tamgā*, ED 504b.

tamı (EZ) → tamu.

tamır (MG) → şamar.

tamha (CC) → tamga.

tamu (TA, CC, EZ), **tamı** (EZ), **tamuğ** (GT): Tü. cehennem. ÖRNEK: *tamuğ oti GT 151/2, tamuğga kir- GT 114/9*. KÖK: ET *tamū*, ED 503a.

tamuğ (GT) → tamu.

tam üsti (TA): Tü. dam üstü, baca.

tamur (EZ) → şamar.

şamzır- (EK): Tü. damlatmak. KÖK: ET *tamız-*, ED 510a, *şam-ız-*, OTWF 578.

şan (TA, EK, İH, EZ) → şaŋ II.

şan (İH) → şaŋ I.

şan- I (TA, Kİ, CC): Tü. danışmak, izin istemek. KÖK: * *tan-*, ET *tanu-*, ED 516a.

şan- II (EZ): Tü. danmak, inkâr etmek. KÖK: ET *tān-*, ED 513b.

şana (TA, EK, EM, BM, EZ), duna (EZ): Tü. bir yaşındaki dana. KÖK: Harezmi KE *şana* “dana” (Ata, 594b).

şanar- (BM): Tü. hor görmek. KÖK: ET *tān-*, ED 513b-514a, *şan-ar-*.

şana“um (GT): Ar. bolluk, nimet içinde rahat yaşama. ÖRNEK: *şana ‘‘um izde- GT 149/9, şana ‘‘um kıl- GT 194/6.*

şanda- (CC): Tü. seçmek. KÖK: *talū+la-* OTWF 445.

şane (TA): Far. inci. KÖK: ET *tana*, ED 515a.

şa‘ne (GT): Ar. tan, yerme, çekiştirme. ÖRNEK: *şa‘ne otına ört- GT 355/3, şa‘ne tilin uzat- GT 136/9, şa‘ne ur- GT 262/4.*

şanda (EK, BM, CC) → şaŋla-.

şaŋ I (GT, CC), şan (İH): Tü. hayret verici, şaşılacak, tuhaf, garip. ÖRNEK: *şaŋ hediye keltür- GT 13/11, şaŋların rüç kıl- GT 193/3.* KÖK: ET *şaŋ*, ED 5110b.

şaŋ II (GT, İM, CC, EZ), dan (BM), şan (TA, EK, İH, EZ): Tü. tan, sabah vakti. ÖRNEK: *şaŋ at- GT 40/8, 105/8, 116/34, 120/6, şaŋ bilen GT 269/10.* KÖK: ET *şaŋ*, ED 510b.

şaŋ- (CC): Tü. bağlamak. KÖK: ET *şaŋ-*, ED 514a.

şaŋaz- (Kİ): Tü. şişkinlik kızarıp artmak, şiddetlenmek. KÖK: ET *şeniz-*, *şen-iz-*, ED 527b.

şaŋı- (EZ) → şanı-.

şaŋırla- (İH): Tü. tın tın etmek. KÖK: *şaŋ+ır-la-*.

şaŋış- (CC): Tü. kızarmak, ateşlenmek. KÖK: *şaŋ+ış-*.

şaŋla- I (EK, EZ), şanda (EK, BM, CC): Tü. yarın, danlamak, sabahlamak. KÖK: *şaŋ+la-*, OTWF 447.

şaŋla- II (Kİ, CC), şanla- (TA), şanla- (İH): Tü. şaşırmak, hayret etmek. KÖK: *şaŋ+la-*, OTWF 447.

şaŋlançığ (CC): Tü. olağanüstü, harikulâde. KÖK: *şaŋla-nçığ*, OTWF 367.

tağlayı (EZ), tağlav (EK): Tü. boğazın tavanı. KÖK: Karay. *tanlay, tağlay* KRPS 510b.

tağlıg (EZ): Tü. danılan şey. KÖK: *tağ+lıg*.

tağrı (GT, MG, EM, İN, EZ) → teğri.

tağrıbermiş (EM): Tü. Özel ad. KÖK: *teğri ve bermiş*.

tağrılık (GT): Tü. Allah için, Allah'a layık. ÖRNEK: *tağrılık için GT 310/12*.

KÖK: *teğri+lık*, OTWF 121.

tağ sara (CC): Tü. tan kızılığ.

tağuş (CC): Tü. mucize, tansık, olağanüstü. KÖK: *tağ+ış*, OTWF 271.

tağuz (EM) → tonguz.

tanı- (GT, CC, EZ), tağı- (EZ): Tü. tanımak, anlamak. KÖK: ET *tanū-*, ED 516a.

tanık (EM, EZ) → tanuk.

tanıkla- (EZ): Tü. tanıklamak. KÖK: *tanuk+la-*, OTWF 446.

tanıklat- (CC): Tü. duyurmak, bildirmek. KÖK: *tanukla-t-*.

tanış (EM): Tü. bildik, tanıdık. KÖK: *tanu-ş*, OTWF 102.

tanış- (Kİ, EZ): Tü. danışmak, müşavere etmek. KÖK: *tanu-ş-*, OTWF 567.

tanışman (İH, EZ): Tü. kendisine bir şey danışılan okumuş. KÖK: *tanış-man*.

tankuš (TA): Tü. tankuş, sabah kuş. KÖK: *tağ ve kuş*.

tanla- (TA) → tağla-

tanlaş- (CC): Tü. incelemek, araştırmak. KÖK: *tağ+la-ş-*.

tanlı (EZ): Tü. danan, şaşırان. KÖK: *tağ+lı*.

tanrı (EM, KS) → teğri.

tanrı ta 'ālā (KS): Tü+Ar. yüce Allah.

tansık (EZ) → taşuk.

tansuk (İH) → taşuk.

taşık (CC) → taşuk.

taşuk (GT), taşık (CC), tansık (EZ), tansuk (İH), dansuk (İH) : Tü. şaşılacak, acayip. KÖK: ET *taşuk*, ED 525b *tağ+sok*, OTWF 157.

tanuk (EM, CC), tanık (EM, EZ), danuk (BM): Tü. şahit. KÖK: ET *tanuk*, ED 518b, *tanu-k*, OTWF 244.

tanukluk (GT, İM, EM, İN, KS, CC): Tü. şahitlik, tanıklık. KÖK: *tanuk+luk*, OTWF 121.

tap- (GT, MG, İM, EK, İN, KS, Kİ, CC, EZ), **tab-** (BM): Tü. bulmak, kazanmak, elde etmek. ÖRNEK: *hātūni ir oğlan tapdı GT 290/4*. KÖK: ET *tap-*, ED 435b.

tapala- (İH): Tü. kızacağı işi inadına yapmak. KÖK: ET *tapālā-*, ED *taba+la-*, 441a.

tapçak (EZ): Tü. hükümdar tahtı. KÖK: MK *tapçan*, *tapçaŋ* “erişilemeyen üzüm salkımlarını kesmek için toplıyanın üzerine çıktığı sofra biçiminde üç ayaklı bir nesne” (Atalay, 573).

tapıl- (KS): Tü. bulunmak. KÖK: *tap-ıl-*, OTWF 651.

tapış- (Kİ, EZ), **tapuş-** (MG): Tü. buluşmak, kavuşmak. KÖK: ET *tapış-*, ED 446a, *tap-ıs-*, OTWF 568.

tapıştur- (Kİ): Tü. buluşturmak. KÖK: *tap-ış-tur-*, OTWF 799.

tapn (EZ): Tü. hizmetçi, yumuşçu. KÖK: *tap-n*.

tapril- (KS): Tü. kaymak, yürürken ayağı kaymak. KÖK: ET *tevril-*, *tevir-il-*, ED 444b.

tapta- (CC): Tü. basmak, ezmek. KÖK: Kz. *tapta-* “basmak”KHS1082b.

tapu (TA, EZ) → tapuğ.

tapuçı (EM) → tapuğcı.

tapuğ (GT, MG, İM), **tabuğ** (CC), **tapu** (TA, EZ) : Tü. hizmet, huzur. KÖK: ET *tapığ*, *tap-ıg*, ED 437a, OTWF 206.

tapuğcı (GT, İM), **tapuçı** (EM): Tü. hizmetkar. KÖK: *tap-ığcı*, OTWF 373.

tapuğ (KS) → topuk.

tapul- (GT, İM): Tü. 1. bulunmak, kazanılmak 2. tapınmak, ibadet etmek. KÖK: *tap-ul-*, OTWF 651.

tapula- (EK): Tü. hizmet etmek. KÖK: *tap-u-la-*, OTWF 429.

tapuş- (MG) → tapış-.

tar (GT, MG, İM, TA, EK, İN, CC, EZ), **dar** (KH): Tü. dar, sıkışık, sıkıntılı. ÖRNEK: *könli tar bol- GT 100/1*, *ili avuçı tar bol- GT 174/3*, *192/2*. KÖK: ET *tār*, ED 528a.

tura- (TA, Kİ, EZ): Tü. taramak. KÖK: ET *tarā-*, ED 532a.

tarab (GT, İM): Ar. sevinç, şenlik. ÖRNEK: *tarab kıl- GT 330/4*, *lehv ve tarabnı koy- GT 284/1*.

tarāblis (GT): Trablusşam şehri. ÖRNEK: *tarāblis handakında GT 134/12*.

taraf (GT, MG, İM): Ar. taraf, yön. ÖRNEK: *ikki taraftan idi GT 240/6*.

tarak (EM, İN, EZ): Tü. tarak. KÖK: *targa-k*, OTWF 360.

tarakçı (EK): Tü. tarakçı. KÖK: *tarğak+çı*, OTWF112.

tarakla- (Kİ): Tü. taramak. KÖK: *tarğak+la-*.

taraklan- (KH): Tü. atın zikzak bir hat üzerinde dört nala gitmesi. KÖK: *tarğak+lan-*, OTWF 509.

taraklı (KH): Tü. atın zikzak bir hat üzerinde hareket etmesi. KÖK: *tarğak+lu*.

taral- (Kİ), darıl- (İH): Tü. daralmak, dar olmak. KÖK: *tar+ıl-*, OTWF 675.

tarat- (Kİ): Tü. sıcaklatmak, ısıtmak. KÖK: *ter+at-*, OTWF 760.

tarat- (EZ): Tü. üğütmek. KÖK: ET *tart-*, ED 534b-535a.

tarazu (BM, CC): Tü. tartı. KÖK: ET *tarazug*, ED 554a.

taradar (BM): Tü. tartı. KÖK: *tar+ar*.

tārem (GT): Far. gök-kubbe. ÖRNEK: *tārem -i a 'lā öze çık-* GT 106/13.

tarğa- (GT): Tü. dağılmak. ÖRNEK: *tarğamağa başla-* GT 329/3. KÖK: Kz. *tarğa-*.

tarğat- (CC): Tü. dağıtmak, saçmak. KÖK: *tarğa-t-*, OTWF 760.

tarh (GT, MG): Ar. belli bir bedelle almağa mecbur etme, salma. ÖRNEK: *tarh bırak-* GT 74/9.

tarhana (EM, BM), tarhanah (EZ): Far. tarhana.

tarhanah (EZ) → tarhana.

tarı (TA, CC, EZ), taru (BM), darı (EM): Tü. darı. KÖK: ET *tarī*, ED 532b.

tarıkalı (KH): Tü. uysal. KÖK: ET *turkaru*, ED 542a.

tarıma (CC): Tü. düz olmayan, arızalı. KÖK: ?.

tarı (GT): Ar. tâze, terâvetli. ÖRNEK: *tarı harzā* GT 135/5.

tārīh (GT): Ar. tarih. ÖRNEK: *ol tārīhden biri* GT 103/1/2.

tārīk (GT, MG, İM): Ar. yol, usûl. ÖRNEK: *tārīk-ı şavāb* GT 255/4.

tarīka (GT, MG): Ar. yol, adet, usul. ÖRNEK: *bir tarīka öğret-* GT 165/11.

tarīkat (GT): Ar. tarikat. ÖRNEK: *tarīkat şeyhi* GT 124/7, 152/12.

tarla (TA, İH), tarlov (CC): Tü. tarla, tohum ekilen sürülmüş düz arazi. KÖK: ET *tarıglāğ*, ED 541b, *tarığ+lağ*.

tarlov (CC) → tarla.

tarmavuç (TA): Tü. tırmık. KÖK: *tarma-guç*.

tart- I (GT, MG, İM, TA, Kİ, BM, CC, EZ, TA), dart- (BM): Tü. çekmek, taşımak, ölçmek. ÖRNEK: *yük tart-* GT 293/9. KÖK: ET *tart-*, ED 534b.

tart- II (TA): Tü. öğretmek. KÖK: ET *tart-*, ED 534b.

tartın- (CC), **dartın-** (İH): Tü. bir şeyi tasarlamak. KÖK: *tart-in-*.

tarta- (EZ): Tü. çekip çıkarmak. KÖK: *tart-a-*, OTWF 418.

tartaz (EZ): Tü. bıldırcın. KÖK: ET.

tartğaç (İH): Tü. terazi. KÖK: *tart-ğaç*.

tartıķ (EZ): Tü. armağan. ÖRNEK: t. ber- “takdim etmek”. KÖK: ET *tartıĝ*, *tart-ıĝ*, ED 535b.

țaru (BM) → tarı.

tas I (GT, İM, CC, EZ), **țāș** (TA, EM): Tü. kayıp. ÖRNEK: *tas bol-* GT 123/11, *tas it-* GT 106/8, 178/3. KÖK: ET *tas*, ED 554b.

tas II (İH, CC): Ar. yıkanılacak büyük tas. KÖK: ET.

țasarruf (GT, İM, İN): Ar. sahip olma, idare. ÖRNEK: *țasarrufından çık-* GT 130/6.

țasavvuf (GT): Ar. tasavvuf. ÖRNEK: *țasavvufunıñ haķıķatı* GT 144/4/5.

taşavvur (GT, İM): Ar. tasarlanma, kurma, istek, tasavvur, düşünce. ÖRNEK: *ölüm taşavvurın...kiter-* GT 265/1.

tas bar- (BM): Tü. gebermek.

tașdıķ (GT, İM): Ar. doğrulama, tasdik. ÖRNEK: *lāyık tașdıķ ve taħsin* GT 216/7.

tasma (MG, KS): Mo. tasma, halka. KÖK: Mo. *tasam-a* “tasma, dar deri kayış” L 1208a.

tașnıf (GT, İN, KH): Ar. sınıflandırma, bu suretle meydana getirilen eser, kitap.

tastar (CC): Far. sofra, masa örtüsü.

taş I (GT, İM, TA, EK, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), **daç** (CC): Tü. taş. ÖRNEK: *taș at-* GT 59/5, 69/2, *ķattı taș* GT 339/3. KÖK: ET *tāș*, ED 557a.

taş II (GT, İN): Tü. dış. KÖK: ET *taș*, ED 556b.

taş III (EZ): Tü. açık, aşikâr. KÖK: ET *taș*, ED 556.

taş- (Kİ, BM, EZ): Tü. coșmak , taşmak. ÖRNEK: *suvı taşıp kil-* GT 278/9. KÖK: ET *taș-*, ED 559b.

taşak (TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ), **dașak** (İN, KH): Tü. taşak, testis. KÖK: ET *taşak*, ED 562a.

taşāyā (KH): Ar. atın orta kesici dişleri.

taşakșız (EM): Tü. hadın. KÖK: *taşak+sız*, OTWF 131.

taşarı (EZ) → taşkarı.

tașçı (EM): Tü. taşçı. KÖK: *taș+çı*, OTWF 110.

taşı- (Kİ, İH, CC): Tü. taşımak, nakletmek. KÖK: ET *taşū-*, ED 561a.

taşıt- (BM): Tü. sulamak. KÖK: *taşıt-t-*, OTWF 760.

taşkarı (GT, İN, CC, EZ), **taşarı** (EZ), **daşkarı** (KS), **taşarı** (EZ), **tışkaru** (MG):

Tü. dışarı. ÖRNEK: *taşkarı çık-* GT 175/4, 199/8. KÖK: ET *taşgarū*, *taş+garu*, ED 563a.

taşkın su (TA, İH): Tü. sel. KÖK: *taş-kın*.

taşla- (EK, KS, CC, EZ): Tü. taşlamak, taş atmak. KÖK: *taş+la-*, OTWF 428.

taşlan- (KS): Tü. taşlanmak. KÖK: *taş+lan-*, OTWF 509.

taşlu yer (EM), **taşlu yir** (EM): Tü. taşlı yer. KÖK: *taş+lu ve yer*.

taṭ- (GT, İM, TA, EK, Kİ, CC, EZ): Tü. tatmak. ÖRNEK: *ıssı sovuḳ tat-* GT 266/1, 296/11. KÖK: ET *tat-*, ED 449b.

tat I (TA, EZ): Tü. tat. KÖK: ET *tātıḡ* ED 452a, *tat-ıg*.

tat II (BM, İH, EZ, EM): Tü. yabancı, şehirli, yerli çiftçi. KÖK: ET *tat* ED 449a.

tatan-, tatın- (EZ): Tü. tat almak. KÖK: *tat-an-*, OTWF 584.

tatar (GT, CC): Tü. tatar. ÖRNEK: *tatar börki* GT 114/13, *tatar uruşı* GT 170/7. KÖK: ET.

tatıḡlı (CC), **taṭlı** (GT, İM, EK, EM, CC, EZ), **ṭatlu** (TA, İN, KH): : Tü. tatlı, güzel, hoş. ÖRNEK: *tatlı aş* GT 341/1, *tatlı cān* GT 264/13, 340/11, *sözi tatlı* GT 88/1. KÖK: *tatıḡ+lıg*, OTWF207.

ṭatıḳ- (Kİ): Tü. fellah gibi konuşmak. KÖK: * *tat+ıḳ-*, ED *tatık*, 453b-454a.

tatır- (CC), **tattur-** (TA): Tü. tadına baktırmak. KÖK: *tat-r-*, OTWF 207.

taṭlı (GT, İM, EK, EM, CC, EZ) → tatıḡlı.

taṭlıbay (EM): Tü. Özel ad. KÖK: *taṭlı ve bay*.

taṭlı su (EM): Tü. tatlı su.

taṭlı tıñız (EM): Tü. suyu tuzlu olmayan deniz.

taṭlı yağurt (EM): Tü. tatlı yoğurt.

ṭatlu (TA, İN, KH) → tatıḡlı.

tatov (CC): Tü. tat, lezzet. KÖK: *tat-ıg*, OTWF 207.

tattur- (TA) → tatır-.

taus (CC): Ar. tavus kuşu.

tav (EK, CC, EZ) → taḡ.

tava (EZ): Far. tava.

- tav'an (GT):** Ar. isteyerek. ÖRNEK: *tav'an ve kerhen GT 26/1.*
- tavar (GT), davar (KS, BM, İH), tafar (İM):** Tü. hayvan, davar. ÖRNEK: *tavarlar közi GT 293/11. KÖK: ET tavar, ED 442b.*
- tavdul- (MG):** Tü. şaşırmak. KÖK: ?.
- tavile (GT):** Ar. hayvan sürüsü, tavla. ÖRNEK: *bir tavile işek GT 20/7.*
- tavhane (İH):** Far. tekke gibi bina.
- tavşan (TA, EK, EM, EZ), davuşagan (BM):** Tü. tavşan. KÖK: ET *tavişgān*, ED 447a, *taviş-ğan*, OTWF88.
- tavşancıl (TA):** Tü. tavşancıl. KÖK: *tavişgān+cıl.*
- tavuğ (EK, EM, CC, EZ) → tağuk.**
- tavul (CC):** Tü. fırtına. KÖK: Kz. *davıl* KTTS 190a.
- taşvus (GT):** Ar. tavus kuşu. ÖRNEK: *taşvus bigin cilve kıl- GT 239/2, taşvus tig GT 250/5.*
- tavus- (CC):** Tü. sonuçlandırmak, bitirmek, tamamlamak. KÖK: Kz. *tawıs-* "bitirmek" KHS1098b.
- taş (MG, TA, TA, EK, EM, İN, KH, BM, EZ), day (KH):** Tü. tay. KÖK: ET *tāy*, ED 566b.
- tay- (EZ):** Tü. kaymak. KÖK: ET *tay-*, ED 567a.
- tay' (MG):** Ar. bir işi istekle yapan.
- taşa- (Kİ):** Tü. dayamak. KÖK: ET *tayā-*, ED 567b.
- tayağ (GT, İM, TA, CC, EZ), dayak (İH):** Tü. sopa, çubuk, dayak, değnek. KÖK: ET *tayāk*, ED 568a, *taya-k*, OTWF 245.
- taşan- (TA, Kİ, EZ):** Tü. dayanmak, yaslanmak. KÖK: ET *tayan-*, ED 569b, *taya-n-*, OTWF 245.
- taybars (TA):** Tü. Taybars (özel ad). KÖK: *tay ve bars.*
- tayhas (GT):** Seyf'i Sarayı'nın eserini armağan ettiği emir.
- tayğa (TA), tayı (TA):** Tü. dayı. KÖK: *tay+ğa.*
- tayın- (BM):** Tü. kaymak. KÖK: *tay-in-*, OTWF 617.
- tayanlı (EZ):** Tü. dayanmış. KÖK: *taya-n-lı.*
- taygağ (EZ), taykağ (EZ):** Tü. kaygan yer. KÖK: *tay-gak*, OTWF 391.
- tayı (TA) → tayğa.**
- tāyi (GT):** Ar. İslamdan önce yaşamış çok zengin bir arap şâir ve asılzâdesi.

ṭāyife (GT): Ar. taife, gürüh, bölük. ÖRNEK: *ṭāyife fakrı GT 304/10, ṭāyife şuhbeti GT 119/1.*

taykaḳ (EZ) → taygaḳ.

taylak (EZ): Tü. deve yavrusu. KÖK: Kz. *taylak*, KTTS 773b, Baş. *taylak* BTÇ II 297b Tat. *taylak*, TTAS III 18a.

ṭayyib (GT, İM): Ar. hoş, güzel. ÖRNEK: *ṭayyibü'l-edā GT 234/5.*

tayza (TA) dayıza (İH) → taḡza.

ṭaz (EK, CC, EZ), daz (İH): Tü. kel, dazlak. KÖK: ET *tāz*, ED 570b.

tāzi (EZ), tazı it (TA, EM, İH): Far. ev köpeği. ÖRNEK: *tāzi at GT 20/7, 186/12, 191/1.*

tāzalıḳ (KH): Far+Tü. tazelik, dirilik. KÖK: *tāza +lıḳ.*

taẓarru' (GT, İM): Ar. yalvarma, tazarru. ÖRNEK: *taẓarru' ve zārlıḳ kıl- GT 8/3.*

tāze (GT, İM, İN, KH): Far. tâze, körpe. ÖRNEK: *tāze bol- GT 14/1, tāze gül GT 322 /1.*

tazı (TA, İH): Far. Arap atı.

tazı it (TA, EM, İH) → tazı.

tāzi (GT): Far. Arap.

ta'zim (MG, İM): Ar. tâzim, hürmet, ululamak, saygı göstermek.

ta'zir (GT, İM): Ar. azarlama, tekdir. ÖRNEK: *ta'zir kıl- GT 87/4.*

ta'ziyet (GT): Ar. baş-sağlığı, taziye. ÖRNEK: *ta'ziyet kıl- GT 131/4.*

tebāreke (GT): Ar. Tanrı adından sonra gelen saygı sözü. ÖRNEK: *teḡri tebāreke ve ta'ālā GT 6/8, 8/1, 60/6, 274/1, 353/12.*

tebe (İH): Tü....doğru. KÖK: ET *tapa, tap-a*, ED 435b-436a.

tebe (CC) → töpe.

tebessüm (GT, İM): Ar. gülümseme, tebessüm. ÖRNEK: *tebessüm kıl- GT 258/2.*

tebiz (BM): Tü. tuzlu yer. KÖK: ET *tepiz*, ED 448a.

tebren- (BM) → tepren.

tecāsür (GT): Ar. cesaret gösterme, cür'et. ÖRNEK: *tecāsürime mu'terif bol- GT 176/12.*

tecebbür (MG): Ar. kibirlenme, büyüklenme.

tecelli (GT): Ar. görünme, ayan olma, tecelli. ÖRNEK: *tecelli kıl- GT 252/5.*

tecribe (GT, İN): Ar. tecrübe, deneme. ÖRNEK: *tecribe kıl- GT 266/1, tecribe bilen ayt- GT 311/10, tecribe kitür- GT 165/4.*

te'dib (MG): Ar. terbiye etme.

tedārūk (GT): Ar. ele geçirme, edinme, tedarik. ÖRNEK: *tedārūk-i tapul-* GT 338/3.

tedbir (GT, MG): Ar. çare, tedbir, tutulacak yol. ÖRNEK: *tedbir endişe kıl-* GT 82/12, *tedbir suvu bilen söndür-* GT 257/13.

tedrib (MG): Ar. yetiştirme.

te'emmül (GT): Ar. iyice, etraflıca, düşünme, teemmül. ÖRNEK: *te'emmül kıl-* GT 108/1, 315/1, 337/13, 338/2.

te'essüf (GT): Ar. eseflenme, acınma. ÖRNEK: *te'essüf yi* GT 241/2, 245/13, 264/8.

tefaẓẓul (MG): Ar. fazilet, üstünlük.

tefāvūt (GT, İM): Ar. fark. ÖRNEK: *tefāvūt kıl-* GT 258/4.

tefekkür (GT, İM): Ar. düşünme, tefekkür. ÖRNEK: *tefekkür yakası* GT 107/13, *tefekkürge bar-* GT 226 /2, 314/13.

teferrüc (GT): Ar. gezme, gezip- görme, eğlenme. ÖRNEK: *teferrüc it-* GT 296/1, *teferrüc kıl-* GT 193/9.

tefsir (MG, İM, İN, KS): Ar. tefsir, yorum, açıklama. ÖRNEK:.

teftiş (GT): Ar. araştırma, soruşturma, bir şeyin aranıp-sorulması. ÖRNEK: *teftiş-i hāl* GT 51/11.

teg- (CC), deg- (EM, İN, Kİ, BM), tey- (EK, CC), tig- (GT, MG, İM), tiy- (EZ):
Tü. değmek, ulaşmak, erişmek. KÖK: ET *teg-*, ED 476a.

tegelti (EZ): Tü. teğelti. KÖK: ET.

tegene (CC) → tekene.

tegenek (EZ): Tü. sopa, değnek. KÖK: Krş. ET *tegit*, ED 479a.

teget (BM): Tü. reçine, yalamuk. KÖK: ET.

tegil (EM), degül (GT, İM, EK, İN, KS, KH, EZ), devül (CC), dögül (GT, MG), tüyül (EZ), tügül (EK), tögül (MG): Tü. değil. KÖK: ET *tegül*, ED 480a.

tegirme (CC), degirmi (İN, EZ, KH), tigiirmi (MG), teyre (CC): Tü. çevre. KÖK: ET *tegirmē*, *tegirmi*, **tegir-me*, ED 486b.

tegiirmen (GT, EM, CC), teyirmen (TA): Tü. değirmen. ÖRNEK: *yürür tegiirmen* GT 283/11. KÖK: ET *tegirmēn*, **tegir-men*, ED 486b, OTWF388.

tegiirmençi (EM, CC): Tü. değirmenci. KÖK: *tegiirmen-çi*.

tegiirt- (BM): Tü. öğütmek. KÖK: ET *tegrē*, ED 485b, *tegir-t-*, OTWF 760.

tegme (CC), degme (BM), tigde (MG, GT, İM), time (EK): Tü. her. KÖK: ET *tegmē*, *teg-me*, ED 482a.

tegri (GT), tigrü (GT, MG), tık (GT, MG): Tü. kadar. KÖK: ET *tegi, teg-i*, ED 477b.

tehir (GT): Ar. gecikmek, geciktirmek. ÖRNEK: *tehir kıl-* GT 88/12. KÖK.

tehlil (GT): Ar. Kelime-i Tevhid. ÖRNEK: *tesbih ve tehlil* GT 127/3.

tehniyet (GT): Ar. tebrik etme, kutlama. ÖRNEK: *tehniyet yeri degül* GT 131/4.

tehzib (GT): Ar. ıslah etme, düzeltme. ÖRNEK: *tehzib-i ahlāk* GT 280/9.

tek I (EK, CC, EZ), tık (EZ): Tü. tek. KÖK: ET *tek*, ED 475a.

tek II (CC): Tü. susmak, aldırmamak. KÖK: ET *tek*, ED 475b.

tek III (CC): Tü. tek tek. KÖK: ET *tek* ED 475a-b.

tekbir (GT, İM, KS): Ar. tekbir, yüceltme, ululama. ÖRNEK: *tekbir okı-* GT 270/2.

teke (TA, EM, EM, BM, EZ): Tü. teke, erkek. KÖK: ET *tekē*, ED 477b.

tekebbür (GT, MG): Ar. kibirlenme, büyük taslama. ÖRNEK: *tekebbürden..iltifāt itme-* GT 132/9.

tekeçük (TA): Tü. küçük teke. KÖK: *teke +çük*, OTWF 44.

tekellüm (GT): Ar. söyleme, konuşma. ÖRNEK: *tekellümden* GT 92/4.

tekne- (EZ): Tü. delmek, yarmak. KÖK: kelime Tarihî Türk dili alanında ve Çağdaş Kıpçakçada tespit edilmemiştir.

tekene (EZ), tegene (CC) : Tü. tekne. KÖK: ET *teknē*, ED 484a.

tekenek (EK) → tikenek.

teküt- (TA): Tü. boşaltmak. KÖK: ET.

tekrār (GT, İM, KS): Ar. tekrar, bir daha, yeniden. ÖRNEK: *tekrār kıl-* 216/1/2.

teksir (CC): Ar. kazanç, yararlı.

tekşi (CC): Mo. tek düze, yalnız. KÖK: Mo.

tek tur- (TA, EK, CC, EZ): Tü. susmak, sessiz olmak.

tekye (GT, MG, İN): Ar. dayanma. ÖRNEK: *tekeye kılıp otur-* GT 141/4.

tek yüri- (TA): Tü. sessiz olmak.

telattuf (MG): Ar. nâzikâne muâmelede bulunma.

tekleç (EM): Tü. yengeç. KÖK: ET.

tel- (EZ), del- (Kİ): Tü. delmek. KÖK: ET *tel-*, ED 490b.

telef (GT, İM): Ar. yok etme, harcama, telef etme. ÖRNEK: *telef bol-* GT 270/11, 279/4, 281/6.

teleme (İH): Tü. yumuşak. KÖK: ?.

teli (TA, CC, EZ): Tü. deli. KÖK: ET *télvē*, ED 493a.

telik (EM, EZ), delik (KH, BM), delüg (İN), delül(KH): Tü. delik. KÖK: ET *telük*, ED 498a *tel-ik*, OTWF 40.

telilen- (EZ): Tü. delirmek. KÖK: *télvē+len-*, OTWF 509.

telilik (TA): Tü. delilik. KÖK: *télvē+lik*, OTWF 110.

telim (TA): Tü. çok. KÖK: ET *telim*, ED 499b.

telür- (EZ): Tü. delirmek. KÖK: *télvē+r-*, OTWF 710.

temāşa (GT) → şamaşa.

temen (CC, EZ): Tü. iğne. KÖK: ET *temen*, ED 507a.

temennā (GT): Ar. dilek, istek, temenni. ÖRNEK: *temennā kıl-* GT 103/7, 129/4, *terk-i temennā* GT 212/7.

temeri (CC) → temregi.

temettü' (GT): Ar. kar, fayda, kazanç. ÖRNEK: *temettü' al-* GT 140/6, 319/10.

temir (EK, CC, EZ), temür (TA, İN, BM), demür (TA, EM), timir (MG), timür (GT, MG): Tü. demir. KÖK: ET *temir*, ED 508b.

temirçi (EK, CC), temürçi (TA), demürçi (EM): Tü. demirçi. KÖK: *temir+çi*.

temir hazuk (EK): Tü. oğlak burcu, kuzey yıldızı.

temkin (MG): Ar. ihtiyat, tedbir.

temme (MG, İN): Ar. "bitti" mânâsında bir söz.

temmet (MG, İN): Ar. temme.

temmüz (GT): Ar. temmuz ayı, yaz. ÖRNEK: *temmüz künleri* GT 242/11.

temregi (EZ), temrev (EZ), temeri (CC) : Tü. temreği. KÖK: ET *temregü*, * *temre-*, ED 509b.

temren (TA, İH), timren (MG), demren (EM): Tü. temre, ok ucundaki demir. KÖK: ET *temürgen*, *temir+gen*, ED 509b.

temrev (EZ) → temregi.

temür (TA, İN, BM) → temir.

temürboz (TA): Tü. demirboz, bir renk. KÖK: *temür ve boz*.

temürçi (TA) → temirçi.

temürhan (TA): Tü. Demirhan (özel ad). KÖK: *temür ve han*.

temür gazık (EM) → temür kazuk.

temür kazuk (İH, EM, BM), temür gazık (EM): Tü. demir direk, oğlak yıldızı.

temür kömlek (EM): Tü. demirgömlek.

temürtaş (TA): Tü. Demirtaş (özel ad). KÖK: *temür ve taş*.

ten (GT, İM, EM, İN, KS, CC, EZ), tin (EZ): Tü. vücut, beden, ten. ÖRNEK: *ten hāli kal-* GT 263/13, *ķavi ten* GT 298/12, *teniņ topraķ bol-* GT 153/7. KÖK: ET *tan*, ED 510a.

tenahnuh (KS): Ar. gırtlığı temizlemek üzere hırıltılı sesler çıkarmak ve bu şekilde çıkarılan ses, öksürmek.

tene (EM, EZ): Far. tane.

teñ (CC, EZ), tiñ (GT, MG, KH): Tü. eşit, benzer, aynı. KÖK: ET *teñ*, ED 511a.

teñdeş (CC): Tü. aynı düzeyde. KÖK: *teñ+deş*, OTWF 119.

teñeç (EM) → yengeç.

teñiş- (İH): Tü. denkleşmek. KÖK: *teñe+ş-*, OTWF 569.

teñiz (GT, TA, EK, EM, İH, CC, EZ), deñiz (BM, KS), tiniz (GT), tiñiz (EM): Tü. deniz. ÖRNEK: *teñiz yaķası* GT 111/13, *teñizde balıķ tut-* GT 188/10, 345/5. KÖK: ET *teñiz*, ED 527a.

teñiz suyu (EM): Tü. deniz suyu.

teñle (EZ): Tü. yine.

teñri (GT, MG, İM, TA, EM, KH, BM,), tağrı (EK), tañrı (GT, MG, EM, İN, EZ), tanrı (EM, KS), tiñri (EM): Tü. tanrı. ÖRNEK: *teñri kıatı* GT 113/13, 153/5, *teñri kelāmı* GT 331/9, *teñri üçün* GT 223/11. KÖK: ET *teñri*, ED 523b.

teñrilik (GT, İM, CC): Tü. tanrılık. ÖRNEK: *teñrilik da ‘visi* GT 92/10. KÖK: *teñri+lik*, OTWF 121.

tenli (CC): Far+Tü. vücutlu. KÖK: *ten+li*.

tenrütke (EZ): Tü. develerin burnu üzerine yapılan im, işaret. KÖK: ET *töñörge*, ED 525a.

tep- (TA, EK, İN, Kİ, EZ), dep- (KH), dev- (Kİ), döğ- (TA, İN, KH, EZ), töv- (Kİ): Tü. ayakla vurmak, tepinmek. KÖK: ET *tep-*, ED 435b.

tepe (TA, EM) → töpe.

tepeñi (EZ): Tü. eğer yastığı. KÖK: *tep-in-gi*.

tepiçi (KH): Tü. tepen, tepici. KÖK: *tep-i-çi*.

tepkeç (EZ): Tü. mahmuz. KÖK: *tep-keç*.

tepren- (GT, İM, Kİ, EZ), depren- (İN, KH), tebren- (BM), tipren- (MG): Tü. kımıldamak. KÖK: ET *teprē-*, ED 443b, *tepre-n-*, OTWF 584.

tepreñ (EK): Tü. hareket etmek. KÖK: *tepre-ñ*, OTWF 337.

tepret- (GT, İM, TA, EK, CC, EZ), tipret- (MG): Tü. harekete geçirmek.

ÖRNEK: *dōstluğ silsilesin tepret- GT 329/11*. KÖK: *tepre-t-*, OTWF 760.

tepriş (TA): Tü. hareket. KÖK: *tepre-iş*, OTWF 102.

tepsi (CC, EZ): Tü. tepsi, taba. KÖK: *ET tevs-i*, ED 445b.

tep tek tur- (EK): Tü. susmak, sakinleşmek.

ter I (GT): Far. taze. ÖRNEK: *ter kaymak GT 171/7*.

ter II (TA, EK, CC, EZ): Tü. ter. KÖK: *ET tēr-*, ED 528b.

ter (EZ) → teri.

ter- (EZ), der- (EZ), dir- (TA), tir- (GT, İM): Tü. toplamak. KÖK: *ET tēr-*, ED 529a.

terahhūm (GT): Ar. merhamet etme, acıma. ÖRNEK: *terahhūm kıl- GT 194/8*, 337/7.

terāzı (EM), terāzū (GT, İM, TA, EM, İN, KH): Tü. terazi. ÖRNEK: *terāzū tig GT 256/8*, *‘aqlım terāzūsında GT 267/8*.

terbi‘ (MG): Ar. dört köşeli.

terbiyet (GT): Ar. terbiye, eğitim, yetiştirme. ÖRNEK: *terbiyet hakkı GT 77/2*, *terbiyet tap- GT 26 /6*.

terceme (GT) → t ercūme.

tercūme (MG), terceme (GT): Ar. tercūme, çevirme. ÖRNEK: *terceme kıl- GT 10/12*.

terçe- (TA): Tü. acele etmek. KÖK: *ET*.

terçe (CC): Tü. çabuk, acele, hızlı. KÖK: *ET*.

tere I (GT, EZ): Far. tere. ÖRNEK: *tereden kem kör- GT 180/7*.

tere II (EZ): Tü. dere. KÖK: *ET*.

terek (EK, CC, EZ), direk (B, KS), tirek (GT, İM, EM, CC): Tü. ağaç. KÖK: *ET tērēk*, ED 543a.

teren (EZ) → terin.

terey (GT, CC) → terin.

terennūm (GT): Ar. şakıma, terennūm. ÖRNEK: *terennūm bile otur- GT 256/12*.

terge- (CC): Tü. araştırmak, incelemek. KÖK: *krş. Kz. terge-*, KTTS 800b, Kara-Mal. *terge-*, KMTAS III450b, Kum *terge-*, KRS 311b.

teri I (GT, EK, EM, İN, CC), deri (İN, KH, İH, EZ), ter (EZ): Tü. deri. KÖK: ET *teri*, ED 531a.

teri II (İH): Tü. yeşillik, otlar. KÖK: ET.

teri III (EZ): Tü. deri, döşek, minder. ÖRNEK: *terisin soy- GT 113 /9, 203/5, terisin yırt- GT 209/*. KÖK: ET.

terin (TA, EZ), derin (EM), teren (EZ), tereñ (GT, CC): Tü. derin. ÖRNEK: *terey su igremi GT 262/11*. KÖK: ET *teriy*, ED 551a.

terincek (İH): Tü. kadınların büründükleri çarşaf. KÖK: ET *terinçek, terin-çek*, ED 552b.

teriñlet- (Kİ): Tü. derinletmek. KÖK: *teriy +le-t-*.

tergi (İH): Tü. eski zamanda derip toplanan meşinden yemeksofrası. KÖK: ET *tergi*, ED 544a.

terk I (GT, CC), derk (BM): Tü. çabuk, acele, hızlı, tez. ÖRNEK: *terk bit- GT 332/8, terk yürü- GT 273/1*. KÖK: ET *terk*, ED 542b.

terk II (GT, İM, İN, KS): Ar. bırakma, vazgeçme, terk. ÖRNEK: *terk-i şöhet, GT 103 /2, terkini ur- GT 107/1*.

terkeş (GT): Ar. sadak, ok muhafazası, tirkeş. ÖRNEK: *terkeşinde GT 313/5*.

terkey (CC): Tü. çabuk, acele, hızlı. KÖK: *terk +ey*.

terkin- (TA): Tü. acele etmek. KÖK: *terk +in-*, OTWF 584.

terkle- (Kİ): Tü. acele etmek. KÖK: *terk +le-*, OTWF 447.

terklep- (CC): Tü. acele etmek. KÖK: *terkle-p-*.

terklet- (TA): Tü. acele etmek. KÖK: *terkle-t-*.

terkü (TA, İH): Tü. terki, at eğerinin arka ciheti. KÖK: ET *térgü, ter-gü*, ED 544a.

terle- (Kİ, CC, EZ), derle- (BM): Tü. terlemek. KÖK: ET *tēr*, ED 528b, *ter +le-*, OTWF 448.

ters I (CC, EZ): Tü. ters, isteksiz, gönülsüz. KÖK: ET *ters*, ED 553a.

ters II (CC): Far. MANA: bir çeşit bez.

tersā (GT, İM): Far. hristiyan. ÖRNEK: *tersā kuyusu GT 182/11*.

tersim (GT): Ar. resm edilme, memur olma. ÖRNEK: *tersim bol- GT 85/12*.

tertib (GT, MG, İM, KS): Ar. hazırlama, tertip, düzenleme, sıralama. ÖRNEK: *tertib kıl- GT 77/5, 181/4*.

tesbih (GT, İM): Ar. belli sözleri tekrarlayarak Allah’a tazşm etme, tesbîh. ÖRNEK: *tesbih oku GT 127/9, 129/5, tesbihine til bol- GT 129/6.*

teselli (GT): Ar. avutma, teselli. ÖRNEK: *teseli kıl- GT 165/2.*

tesir (GT): Ar. tesir. ÖRNEK: *terbiyet tesiri içinde GT 16/5, 277/3.*

teslim (GT, İM): Ar. verme, teslim. ÖRNEK: *cân teslim kıl- GT 159/13.*

tesni‘ (GT): Ar. ayıplama, zemmetme, çekiştirme. ÖRNEK: *baqqāl tesni ‘inden ise GT 170/2.*

tesnif (CC): Ar. edebî eser.

teş- (EK, İN, CC, EZ),deş- (KH, İH), dış- (TA): Tü. delmek, kazmak, dürtmek. KÖK: ET *teş-*, ED559b.

teşdid (MG): Ar. süngünün hanle için doğrultulması.

teşen (EZ): Tü. kavlıç. KÖK: ET.

teşik (EM, CC, EZ), tişek (MG), tişik (GT, MG): Tü. deşik. KÖK: ET *teşük*, ED 563a, *teş-ök*, OTWF 248.

teşikli (EZ): Tü. delinmiş, deşilmiş. KÖK: *teşik +li*.

teşrif (GT, İM): Ar. şereflendirme, şeref verme, onurlandırma. ÖRNEK: *teşrifi kabûl GT 71/10.*

teşviş (GT): Ar. karışıklık, perişanlık, kaygı. ÖRNEK: *teşviş içinde GT 50/3, oğul kız teşvişi GT 145/9.*

tetik (TA, CC): Tü. zeki. KÖK: ET *tétik*, *tet-ik*, ED 455a.

tevâbi‘ (GT): Ar. tabi olanlar. ÖRNEK: *tevâbi‘ -i ‘ukûbet GT 306/2.*

tevaqqû‘ (GT): Ar. umma, isteme, ümit, bir şey talep etme, dinleme. ÖRNEK: *tevaqqû‘ korkusu GT 148/10, tevaqqû‘ından melûl bol- GT 171/12.*

tavakkuf (GT): Ar. bekleme, durma.

tevâzu‘ (GT, MG): Ar. alçak gözüllülük, tevazu. ÖRNEK: *tevâzu‘ kı- GT 57/11.*

tevbe (GT, KS): Ar. tövbe. ÖRNEK: *tevbe işiki GT 259/7, tevbe it- GT 277/1.*

tevbih (GT): Ar. azarlama, tekdir.

teve (GT, TA), deve (EK, EM, BM), töve (CC), tüve (EZ): Tü. deve. ÖRNEK: *teve kurbân it- GT 175/3, teve yüki GT 183/7. KÖK: ET tevey*, ED 447b.

teveccüh (MG): Ar. yönelme.

teveçi (GT): Tü. deveci. KÖK: *tevey+çi*, OTWF 110.

tevek (EZ): Tü. tiyek. KÖK: Kz. *tiyek* KHS 1121a.

tevekkül (GT): Ar. razı olma, tevekkül. ÖRNEK: *tevekkül kıl- GT 11/5, tevekkülünün maqâmı GT 116/12.*

tevelü (TA): Tü. devesi olan. KÖK: *tevey+lü.*

tevesiz (TA): Tü. devesi olmayan. KÖK: *tevey+siz.*

tevfik (GT, İM, İN): Ar. Allahın yardımına karışma, hidayet. ÖRNEK: *tevfik çerâğını ileyinde tut- GT 123/12.*

tevhid (KS): Ar. Allah'ın bir olduğuna inanma. ÖRNEK: *tevhid ve tevekkül GT 159/12.*

tevil (GT, İM): Ar. uydurma, yakıştırma, tevil. ÖRNEK: *şer'-i tevil GT 68/7.*

tevlinceç (EM), tevlüğeç (EZ): Tü. dölenceç kuşu. KÖK: ET *tenlegüç, tenlegün,* ED 522b.

tevlük (TA): Tü. kör. KÖK: ET *tevlig,* ED 439b.

tevrit (GT, İM): Ar. tevat. ÖRNEK: *tevrit öze ayt- GT 331/11.*

tey- (EK, CC) → teg-.

teyemmüm (KS): Ar. su bulunmadığı veya bulunduğu halde kullanılmasının mümkün olmadığı zamanlarda toprak ve benzeri şeylere el sürüp mesh etmek suretiyle abdest alma.

teyin (TA, İH, CC), tiyin (EZ): Tü. sincap. KÖK: ET *teyiñ,* ED 569a.

teyir- (CC): Tü. rehberlik etmek, yol göstermek. KÖK: ET *tegür-,* ED 485b-486a.

teyirmen (TA) → tegirmen.

teyiş- (CC): Tü. sunmak, armağan etmek. KÖK: ET *tegiş-,* ED 487b.

teyre (CC) → tegirme.

teyşli (CC), tiyişli (EZ): Tü. kesin, kararlı, mutlaka, kesinlikle. KÖK: *teyş+li.*

tez (EM, BM, CC): Tü. acele. KÖK: ET *tez-,* ED 572a.

teze (EM, EZ): Far. taze.

tezek (TA, İN, KS, KH, EZ): Tü. at gübresi. KÖK: ET *tezek,* ED 574a.

tez- (EK, EM): Tü. acele etmek. KÖK: ET *tez-,* ED 572a.

tezgen- (Kİ), tezgîn- (CC): Tü. dönmek, dolanmak. KÖK: ET *tegzin-, , tegiz-n-,* ED 488b.

tezkere (İH): Tü. tahtadan dört saplı hamur vesair eşya taşınılan kap. KÖK: ET.

tezkîn- (EZ): Tü. istilâ etmek, alt etmek. KÖK: ET *tegzin-,* ED 488b.

tezle- (EZ), tizle- (TA) : Tü. acele etmek. KÖK: *tez+le-.*

tezlet- (EK, EM, EZ): Tü. Acele etmek. KÖK: *tezle-t-*.

tıfl (GT): Ar. çocuk. ÖRNEK: *tıfil oğlan GT 26/7*.

tığrak (TA, İH), tırağ (CC) : Tü. becerikli, kuvvetli, azimli. KÖK: ET *tığrak, tığra-*
k, ED 471b, OTWF 247.

tıha- (CC), dıka- (İN) : Tü. tıkayarak kapatmak. KÖK: *tık-a-*.

tık- (MG, TA, EK, Kİ, BM, EZ), dık- (İN, KH, EZ), tik- (EZ): Tü. tıkmak,
kapamak, tıkamak. KÖK: ET *tık-*, ED 465a.

tıkım (İH): Tü. lokma. KÖK: *tık-ım*, OTWF 290.

tıkın (EZ): Tü. tıkım. KÖK: *tık-ın*, OTWF 300.

tıkınaz (İH): Tü. etine dolgun, etli. KÖK: ET.

tılak (EZ): Tü. dılak. KÖK: ET *tılak*, ED 495b, *tl+ak*, OTWF 75.

tılmaç (CC, EZ), dilmaç (EZ), talmaç (BM), tilmaç (EZ), tolmaç (BM, CC): Tü.
tercüman. KÖK: ET *tilmaç*, ED 500a, *tl+maç*.

tılta- (CC): Tü. bahane etmek. KÖK: ET *tıldā-*, *tl+tā-*, ED 494b, OTWF 208.

tım (CC): Tü. sessiz, sakın. ÖRNEK: *t. bol-*. KÖK: Kz. *tım-tırıs*, KHS 1188b.

tımarla- (EZ), tımārla- (KH) : Far+Tü. tımarlamak, tedavi etmek. KÖK: *tımarla-* <
Far.*tīmār* +T. *la-* “tedavi etmek” (Räsänen, 1969, 480 *tīmār*: bakım, tedavi).

tımarsık (EZ): Tü. murdar, alçak. KÖK: Kz. *tımırsık*, KHS 1188b.

tın- I (TA, CC, EZ), tıng- (Kİ): Tü. durmak, kımıldamamak, susmak. KÖK: ET *tın-*
, ED 514a.

tın- II (EZ): Tü. alıkoymak, eğlendirmek. KÖK: ET *tın-*, ED 514b, Kz. *tın-*, KHS
1188b.

tın I (CC): Tü. kullanılmamış, yeni. KÖK: Kz. *tıñ*, KHS1190b.

tın- II (CC, EZ): Tü. ruh, can, nefes, soluk. KÖK: ET *tīn*, ED 512a.

tınaz (İH): Tü. sürülmüş buğday sapı yığınıdır. KÖK: ET.

tınç (CC), dınç (EM), tınış (EZ): Tü. hareketsiz, sakın. KÖK: ET *tınç*, ED 516a,
tın-ç, OTWF 275.

tıñ- (Kİ) → tın-.

tıñla- I(GT, CC), diñle- (GT, Kİ): Tü. dinlemek. KÖK: ET *tıñlā-*, ED 522a, *tıñ+la-*,
OTWF 448.

tıñla- II (EZ): Tü. çınlamak. KÖK: *tıñ+la-*, OTWF 429.

tıñlan- (GT), diñlen- (Kİ), tiñlen- (MG, EZ): Tü. dinlenmek, huzura kavuşmak.
ÖRNEK: *ünüñ tıñlanır kişi GT 121/4*. KÖK: *tıñ-lan-*, OTWF 509.

tınım (CC): Tü. sükûnet, sessizlik. KÖK: *tın-ım*, OTWF 290.

tınış- (EZ), tınş- (EZ): Tü. rahat etmek, dinlenmek. KÖK: ET *tınç-*, ED 516a-b, *tın-*ç-.

tınlıvar (CC): Tü. canlı varlık. KÖK: *tın+lı+var*.

tınmak (TA): Tü. rahat. KÖK: *tın-mak*.

tınş- (EZ) → tınış-.

tınta- (EZ): Tü. gıdıklamak, dürtmek. KÖK: ET.

tırağ (CC) → tığrağ.

tırağalı (KH): Tü. uysal. KÖK: *tığra-k+lu*.

tırâz (GT): Ar. işleme, elbiseye yapılan süs, nakış. ÖRNEK: *tonına tırâz tik-* GT 353/6.

tırkazla- (İH): Tü. kapatmak, mandallamak. KÖK: ET.

tırma- (EZ): Tü. tırmalamak.

tırmağ (CC) → tırnağ.

tırna- (EZ): Tü. tırmalamak. KÖK: ET *tarma-*, *tar-ma*, ED 550a.

tırnağ (TA, EK, İN, KH, EZ), dırğak (TA, EM), dırnağ (İN, KH), tırmağ (CC),

tırnağ (MG, İM, EK, EM): Tü. tırnak. KÖK: < ET *tırnak*, ED 551b.

tırnağ (MG, İM, EK, EM) → tırnak.

tırpıl-da- (EZ): Tü. rahatsız olmak, kaygılanmak. KÖK: ET *talpır-*, ED 493b.

tırtanağ (BM): Tü. zekat, vergi. KÖK: ET.

tışkaru (MG) → taşkarı.

tıy- (GT, İM, CC, EZ): Tü. durdurmak, tutmak, geciktirmek. ÖRNEK: *uçkan kuşlarını tıy-* GT 128/7. KÖK: ET *tıd-*, ED 450a.

tıyıl- (CC): Tü. durmak. KÖK: *tıd-ıl-*, OTWF 677.

tırıl (İH): Tü. makbul, beğenilir. KÖK: ET.

tırtıl (İH): Tü. küçük kurt.

tı I (GT): Tü. T harfi. ÖRNEK: *bi ve ti bilme-* GT 228/7.

tı II (GT) → tip I.

ti- (İM, İN): Tü. demek, söylemek. KÖK: ET *té-*, ED 433b.

tib (KH): Tü. saman. KÖK: ET *tūb*, ED 434b.

tibin (KH): Tü. ot, kök, saman, buğday kesmiği. KÖK: *tib+in*, OTWF 300.

ticâret (GT, İM): Ar. alış-veriş, ticaret. ÖRNEK: *ticâret kıl-* GT 63/5, *terk-i ticâret* 184/10.

tig (GT, MG): Tü. gibi. ÖRNEK: *anıñ tig GT 139/6, 249/1*. KÖK: ET *tēg*, ED 475a.

tig- (GT, MG, İM) → teg-

tigele (İH): Tü. mintan, acem gömleği. KÖK: ET.

tigenek (CC) → tikenek.

tigre (GT, İM): Tü. çevre, etraf. KÖK: ET *tegrē*, *tegir-e*, ED 485b, OTWF 388.

tigi (BM): Tü. şu. KÖK: ET *tegi*, *teg-i*, ED 477b.

tigirmi (MG) → tegirme.

tigme (MG, GT, İM) → tegme.

tigrek (EZ): Tü. değre. KÖK: ET *tegrek*, *tegre+k*, ED 485b.

tigrü (GT, MG) → tegri.

tigür- (GT): Tü. ulaştırmak, eriştirmek. ÖRNEK: *tigürürler GT 280/7*. KÖK: *teg-ir-*, OTWF 537.

tik (GT, MG) → tegri.

tik- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, BM, CC, EZ), dik- (EZ): Tü. 1. dikmek 2. sokmak 3. ağaç dikmek 4. dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek. ÖRNEK: *köz tikip- GT 73/6*. KÖK: ET *tik-*, ED 476b.

tik- (EZ) → tıķ-

tik I (CC, EZ), dik (İN): Tü. dik. KÖK: ET *tik*, ED 475b.

tik II (EZ): Tü. tıkım. KÖK: ET.

tik (GT, MG) → tegri.

tik (EZ) → tek.

tikekoy- (TA): Tü. dikmek, ekmek. KÖK: *tik+e+koy*.

tiken (GT, TA, EM, EZ): Tü. diken. ÖRNEK: *tiken ve gül GT 315/9 /*. KÖK: ET *tiken*, *tik-en*, ED 483b.

tikenek (TA, EZ), tekenek (EK), tigenek (CC): Tü. diken. KÖK: *tiken+ek*, OTWF 40.

tiki (EZ), töki (EZ): Tü. çift. KÖK: ET *teki*, ED 478a.

tikiç (TA): Tü. mahmuz. KÖK: **tik-güç*, OTWF 358.

tikiçi (GT, TA, EK): Tü. dikici, terzi. ÖRNEK: *başmak tikiçi GT 156/10*. KÖK: *tik-i+çi*.

tikkr urunu (İH): Tü. donun bağlanacak yeri.

tikilmiş (EZ): Tü. dikilmiş. KÖK: *tik-il-miş*.

tikme (CC): Tü. dikiş dikme. KÖK: *tik+me*, OTWF 318.

tikte (EZ): Tü. orada.

til- (TA, EZ), dil- (TA, Kİ): Tü. delmek. KÖK: ET *til-*, ED 490b.

til (GT, MG, İM, EK, EM, İN, CC, EZ), dil (KS, KH): Tü. dil. ÖRNEK: *til uçunda GT 274/6, tiline düş- GT 280/4, tilini tıy- GT 237/13*. KÖK: ET *tıl*, ED 489b.

tile- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, CC, EZ), dile- (İN, KS, KH, BM): Tü. dilemek, istemek, arzu etmek. ÖRNEK: *'özin tile- GT 58/13, 72/5*. KÖK: ET *dilē-*, ED 492a, *dil+e-*, OTWF 621.

tilek (GT, İM, CC, EZ): Tü. dilek, arzu. ÖRNEK: *köñül tileki GT 37/5, teñri tileki GT 83/5*. KÖK: *tile-k*, OTWF 247.

tilen- (GT, İM, TA, EM, EZ), dilen- (BM): Tü. dilenmek. KÖK: *tile-n-*, OTWF 619.

tilençi (GT, İM, EM, EZ): Tü. dilençi, isteyen. ÖRNEK: *tilençilerin közi tol- GT 312/7*. KÖK: *tilen-çi*.

tilençilik (GT): Tü. dilencilik. ÖRNEK: *tilençilik mensüb kıl- GT 309/10*. KÖK: *tilençi+lik*.

tilim (CC), dilim (EM): Tü. dilim. KÖK: *til-im*, OTWF 296.

tikle (İH): Tü. dilim.

tilki (EM), tilkü (TA, EM, BM): Tü. tilki. KÖK: ET *tilkü*, ED 498b.

tilmaç (EZ) → tılmaç.

tīmār (KH, CC): Far. yara bakımı, tedavi.

tīmārla- (KH) → tımarla-.

tīmārsuzlık (KH): Far+Tü. tımarsızlık. KÖK: *tīmār+suz+lık*.

time (EK) → tegme.

time (EZ): Tü. değme. KÖK: *teg- > tiy- > ti-me*, OTWF 316.

timean (CC): Lat.: dinî törenler esasında yakılan kokulu ağaç, maddeler.

timir (MG) → temir.

timren (MG) → temren.

timür (GT, MG) → temir.

tin (EZ) → ten.

tiñ (GT, MG, KH) → teñ.

tiñlen- (MG, EZ) → tıñlan-.

tiñlendür- (KH): Tü. dinlendirmek. KÖK: *tiñ +len-dür*.

tiñri (EM) → teñri.

tiniz (GT) → teñiz.

tiniş (EZ) → tınç.

tiñiz (EM) → teñiz.

tiñiz suyu: Tü. deniz suyu.

tiñsi- (CC): Tü. tadına bakmak. KÖK: ET.

tinlen- (EK): Tü. rahatlanmak. KÖK: *tın-len-*, OTWF 509.

tint- (CC): Tü. incelemek, araştırmak, yoklamak. KÖK: Kz. *tint-* “arama yapmak”
KHS 1204b.

tintövçi (CC): Tü. inceleyen, araştıran. KÖK: *tint-ıgçı*.

tintür- (BM): Tü. susmak. KÖK: *tın-tür-*, OTWF 799.

tip I (GT, MG), ti (GT): Tü. diyip. ÖRNEK: *öltürün tip GT 24/12*. KÖK: *té-* > *ti-p*.

tip II (TA): Tü. kök. KÖK: ET *tūb*, ED 434b.

tipi (TA): Tü. tipi, kar vb.nin esmesi. KÖK: ET *tüpi*, ED 436a.

tiple- (Kİ): Tü. kökleştirmek, sağlamlaştırmak. KÖK: *tip +le-*.

tipre- (KS): Tü. kaymak, yürürken ayağı kaymak. KÖK: ET *teprē-*, ED 443b-444a.

tipren- (MG) → tepren-.

tipret- (MG) → tepret-.

tip-tik (GT): Tü. hareketsiz. ÖRNEK: *tip-tik oltur- GT 92/7*.

tir- (GT, İM) → ter-.

tire- (MG): Tü. diremek, dayamak. KÖK: ET *tirē-*, ED 533a.

tirek (GT, İM, EM, CC) → terek.

tiren- (CC), diren- (İH): Tü. direnmek. KÖK: *tire-n-*, OTWF 620.

tirezü (EZ): Far. terazi.

tirgiz- (GT, CC), tirkiz- (EZ): Tü. diriltmek. ÖRNEK: *tirgize tilmes GT 338/6*.
KÖK: ET *tir-*, ED 529b, *tir-giz-*.

tirgizgiçi (CC): Tü. diriltten. KÖK: *tirgiz-giçi*.

tiri (GT, İM, TA, CC, EZ), tıröv (CC): Tü. tiri, canlı, hayatta. ÖRNEK: *tiri irni...öltür- GT 338/5*. KÖK: ET *tirig*, ED 543b, *tir-ig*, OTWF 208.

tiri- (Kİ, BM): Tü. yaşamak. KÖK: *tir-i-*.

tirkin- (MG): Tü. (kılıç sapının elin içinde) iyi durmamak, gevşek olmak.

tiril- (GT, İM, TA, İN, Kİ, CC, EZ), **diril-** (EZ): Tü. 1. dirilmek 2. yaşamak, ömür sürmek. KÖK: ET *tiril-*, ED 547b.

tirgir- (Kİ): Tü. yaşatmak, diriltmek. KÖK: ET *tirgür-*, ED 545b, *tir-gür-*, OTWF 678.

tirilik (CC), **tirlik** (GT, EM): Tü. hayat, dirlik, yaşayış. ÖRNEK: *yaman tirlikli GT 281/5*. KÖK: *tirig +lik*, OTWF 221.

tirki (CC): Tü. kurban. KÖK: ET.

tirkiz- (EZ) → *tirgiz-* .

tirlik (GT, EM) → *tirilik*.

tiröv (CC) → *tiri*.

tirpilde- (CC): Tü. boşboğazlık etmek, dır dır söyleyip durmak. KÖK: *tir +pil +de-*.

tirse (MG, İM, TA, EK, EM, İN, EZ), **dirse** (İN, KS): Tü. dirsek. KÖK: ET *tirsgēk*, ED 553b, *tirs-gek*, OTWF 74.

tirşür- (GT): Tü. toplamak, biriktirmek, saklamak. ÖRNEK: *uşağ taşlar tirşür- GT 342/3*. KÖK: ET *təriş-*, ED 554a, *ter-iş-*.

tiryāk (GT): Far. tiryak, panzehir. ÖRNEK: *‘ırakdan tiryāk kil- GT 51/11*.

tiş (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ), **diş** (İN, KH, EZ): Tü. diş. ÖRNEK: *tiş batır- tiş batır- GT 156/12*, *tişi kamaş GT 354/9*, *tişin çek- GT 264/10*. KÖK: ET *tīş*, ED 557b.

tiş- (GT, MG, İM) → *tiz-*.

tişek (MG) → *teşik*.

tişi (TA, EK, CC, EZ), **dişi** (İN, KH): Tü. dişi. KÖK: ET *tīşi*, ED 560b.

tişik (GT, MG) → *teşik*.

tişle- (GT, İM, TA, Kİ, BM, CC, EZ), **dişle-** (İN): Tü. dişlemek, ısırarak. ÖRNEK: *ilin tişlegey GT 50/8*. KÖK: *tiş +le-*, OTWF 429.

tişlegen (MG): Tü. dişlegen, ısırarak. KÖK: *tişle-gen*.

tit- (TA, EZ), **did-** (Kİ): Tü. tüylerini yolmak, dıtmak. KÖK: ET *tıt-*, ED 450b.

titir (TA): Tü. Arap devesi. KÖK: ET *titir*, ED 458b.

titre- (GT, MG, İN, CC, EZ), **ditre-** (İN, Kİ): Tü. titremek. ÖRNEK: *iliñ titre- GT 276/13*. KÖK: ET *titrē-*, OTWF 460a.

titreme (TA): Tü. titreme. KÖK: *titre-me*, OTWF 316.

tiy- (EZ) → *teg-*.

tiyin (EZ) → *teyin*.

tiyişli (EZ) → teyişli.

tiz- (MG, TA, CC, EZ), tiş- (GT, MG, İM): Tü. dizmek. KÖK: ET *tiz-*, ED 572a.

tiz I (MG, İM, İN): Far. tez, çabuk.

tiz II (TA, EK, İN, KH, EZ), diz (EM, İN, KH), tizgi (CC): Tü. diz. KÖK: ET *tiz*, ED 570b.

tizcek (KH): Tü. çabucak, hemen. KÖK: *tez-cek*.

tizge (CC): Tü. çorap bağı. KÖK: ET *tizig*, *tiz-ig*, ED 574a-b.

tizgi (CC) → *tiz*.

tizgin (CC), dizgin- (İH), tüzgün (EM): Tü. gem, yular. KÖK: ET *tizgin*, *tiz-gin*, ED 574b.

tizgin- (MG, İM, TA), tizgün- (MG, İM) → *tezgin-*.

tizgindür- (MG): Tü. döndürmek, çevirmek. KÖK: *tegzi-n-dür-*.

tizginle- (Kİ): Tü. dizginlemek. KÖK: *tiz-gin-le-*, OTWF 429.

tizik (MG): Tü. çabuk, kolayca. KÖK: ET *tezig*, *tez+ig*, ED 574a.

tizik, tizilmiş (EZ): Tü. dizilmiş. KÖK: *tiz-ik*, OTWF 218.

tizle- (TA) → *tezle-*.

tizlik (EZ): Tü. dizlik. KÖK: *tiz-lik*, OTWF 121.

toba (CC): Ar. pişmanlık.

tobalak (CC) → *toprak*.

toblak (BM): Tü. çaput, bez.

tobra (EM, KH) → *torba*.

toğ- (GT, İM, EK, Kİ, CC), dog- (EZ), tuv- (CC), tov (CC): Tü. doğmak.

ÖRNEK: *küneş toğ-* GT 230/11. KÖK: ET *tuğ-*, ED 465a.

toğa (CC, EZ), toka (EZ): Tü. toka. KÖK: ET *tokū*, ED 466b.

toğan I (TA, EZ): Tü. doğan, kuş. KÖK: ET *toğan*, ED 470b:.

toğra- (Kİ): Tü. doğramak. KÖK: ET *toğrā-*, ED 472b.

toğral- (İH): Tü. lime lime olmak, biçilmek. KÖK: ET *toğral-*, *toğra-l-*, ED 472b, OTWF 678.

toğram (TA, EM), tovrām (CC): Tü. parça, bir lokma ekmek. KÖK: *toğra-m*, OTWF 290.

toğrı (GT, MG, İN, EZ), toğru (TA, CC), doğru (KS), tura (EZ), tuvra (CC), torı (EZ): Tü. doğru, düz. ÖRNEK: *toğrı söz* GT 17/13, *toğrı yol* GT 161/4. KÖK: ET *toğurū*, ED 473a.

toğruluk (CC): Tü. doğruluk. KÖK: *toğru +luk*, OTWF 121.

toğtoy (BM): Tü. toy kuşu.

toğu- (CC) → tokı-.

togu (EZ): Tü. balık yavrusu.

toğur- (GT, MG, TA, CC, EZ), doğur- (KS, BM), tovur- (EZ): Tü. doğurmak.

KÖK: ET *tuğur-*, ED 472a, *tuğ-ur-*.

toğuş (CC): Tü. doğu. KÖK: *tuğ-uş*, OTWF 102.

toğuz (CC) → tokkuz.

togran- (EZ), toran- (EZ): Tü. doğranmak. KÖK: *togra-n-*, OTWF 584.

tohta- (CC) → tokta-.

tohum (EM, BM), tokun (EZ): Far. tohum.

tok (GT, TA, EZ): Tü. tok. ÖRNEK: *tok bol- GT 168/11, közüüm tok GT 115 /7.*

KÖK: ET *tok*, ED 464b.

tok- (Kİ), tuy- (GT), toy- (GT, İM, EK, BM, EZ): Tü. doymak. KÖK: ET *tōd-*, ED 451a.

toka (EZ) → toğa.

tokı- (GT, Kİ), dokı- (TA), doğu- (İH), toku- (EZ), toğu- (CC): Tü. dokumak, şiddetle vurmak, dövmek. KÖK: ET *tokī-*, ED 476a.

toklı (TA), toklu (İH), toktı (BM): Tü. bir yaşındaki erkek koyun. KÖK: ET *toklī*, ED 469a.

toklu (İH) → toklı.

tokluk (CC): Tü. bolluk, çokluk, zenginlik. KÖK: *tok +luk*, OTWF 121.

tokmak (CC), dokmak (EZ): Tü. çomak. KÖK: ET *tokīmak*, ED 470b, *tokı-mak*.

tokıtımış (EM): Tü. Özel ad.

tokkuz (BM), takuz (EM, EZ), toğuz (CC), tokuz (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH): Tü. dokuz. ÖRNEK: *tokuz ay on küin GT 291/2.* KÖK: ET *tokküz*, ED 474b.

toksan (EM, EZ) → tokşan.

tokşan (GT, TA, EK, EM, BM), tokşan (EM, EZ), tokzan (EK): Tü. doksan. KÖK: ET *toksōn*, ED 473b.

tokta- (EZ), tohta- (CC): Mo. durmak. KÖK: Mo.*togta-* “durmak” 1257a.

toktay (TA): Tü. Tok tay (özel ad).

toktı (BM) → toklı.

toķu- (EZ) → toķı-.

toķucı (EZ) → toķuķı.

toķuķı (EM), toķucı (EZ): Tü. dokucu. KÖK: *toķı-ķı*.

toķuk (BM) → taĝuk.

toķun- (KH, EZ): Tü. dokunmak, ķarpmak. KÖK: ET *tokın-*, ED 471a , *tokı-n-*, OTWF620.

toķun (EZ) → tohum.

toķunuş- (EZ): Tü. vuruşmak, ķarpılmak. KÖK: *tokın-uş-*, OTWF 552.

toķurķı (TA): Tü. dokuyucu. KÖK: *toķı-r-ķı*.

toķuş- (MG, İM, İN, EZ): Tü. vuruşmak, ķarpışmak, savaşmak. KÖK: *toķı-ş-*, OTWF 262.

toķutumuş (EM): Tü. Özel ad.

toķuz (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH) → toķķuz.

toķuzyüz (BM): Tü. dokuz yüz. KÖK: *toķuz-+yüz*.

toķzan (EK) → toķsan.

toķ- (GT, İM, İN, Kİ, KH, CC): Tü. dolmak. ÖRNEK: *közi tolmas GT 312/9*. KÖK: ET *tōl-*, ED 491a, *to-l-*, OTWF678.

toķa- (Kİ, EZ): Tü. dolamak. KÖK: ET *tolĝa-*, ED 497a.

tolan- (EZ) → toľan-.

tolanak (EZ): Tü. bulanık. KÖK: *tolĝan-aķ*, OTWF 40.

tolaz (TA): Tü. aşāĝı, bayaĝı. KÖK: ET *tulas* ED 502a.

toldır- (EZ) → toľtur-.

toldur- (GT, İN, BM) → toľtur-.

tolgan- (EZ), toľan- (EZ): Tü. dolanmak, bulanmak. KÖK: *tolĝa-n*, OTWF 209.

tolı (GT, EZ) → toľu.

tolkun (EZ): Mo. dalga. KÖK: Mo. *dolgiyan* MTS 411a, Kz. toľķın.

toľmaķ (BM, CC) → toľmaķ.

toľtur- (MG, İM, EK, Kİ, CC), toldur- (GT, İN, BM), toldır- (EZ), doldur- (EK, İN, BM): Tü. doldurmak, yayı ok atabilecek kadar germek. KÖK: *tol-tur-*.

tolu I (GT, İM, TA, BM, CC), toľı (GT, EZ): Tü. dolu. ÖRNEK: *tolu bol- GT 103/12*. KÖK: ET *tolū*, ED 491b, *tol-u*.

tolu II (TA): Tü. nohut büyüklüğündeki dolu. KÖK: ET *tolī*, ED 491b.

tolun (GT): Tü. dolun. ÖRNEK: *tolun ay*. KÖK: *tol-un*, OTWF 303.

tolun- (Kİ): Tü. kaybolmak, batmak. KÖK: **tōl-un-*, M. Özyetgin, Kİ 675.

tomala- (İH): Tü. yayılmak. KÖK: Kz. *domala-* “yuvarlanmak” KHS 305a.

tomala- (EZ): Tü. saklamak, gizlemek.

tombur (CC): Tü. davul, trampet. KÖK: Kz. *dombıra* “dombıra, bir çeşit çalgı aleti” “KHS305a.

tomruk (İH): Tü. yumru odun, kütük, kök. KÖK: ET *tomur-*, ED 509a, *tomru-ğ*.

tomşuk (EZ): Tü. kuş gagası. KÖK: ET *tumşuk*, * *tumış-uk*, ED 509b.

tomurcuğ (İH), tüvürşük (EZ): Tü. çiçek koncası. KÖK: TT. *tomurcuk*, TS 2364a.

tomut- (TA): Tü. biraraya gelmek, toplanmak.

ton (GT, MG, İM, TA, EK, İH, CC, EZ), don (EM): Tü. elbise, esvap. ÖRNEK: *ton kiy- GT 286/2, tonını pāre pāre it- GT 312/11*. KÖK: ET *tōn*, ED 512b.

tonan- (EZ): Tü. süslenmek. KÖK: ET *tonan-*, ED 523a, *ton+a-n-*, OTWF 621.

toncuğ- (İH) → tunçuğ-.

tonçı (CC): Tü. kürkçü. KÖK: *ton+çıl*, OTWF 110.

toğ- (Kİ, CC, EZ): Tü. donmak, buz olmak. KÖK: ET *toğ-*, ED 515a.

toğuz (TA, BM, CC), doğuz (EK), tağuz (EM): Tü. domuz. KÖK: ET *toğuz*, ED 527b.

tonluğ (GT, BM, İH), donluğ (BM) : Tü. elbiselik; ücret, maaş. ÖRNEK: *sa ‘ādet tonluğ tokı- GT 274/8*. KÖK: *ton+luğ*, OTWF 121.

tontarma (CC): Tü. toka. KÖK: XZ 8 *tonhtar-*, Kz. *tonğar-*.

tonuğ (EZ): Tü. donuk. KÖK: *toğ-uk*.

top (MG, İM, EM, CC, EZ): Tü. top. KÖK: ET *tōb*, ED 434b.

topa (BM): Tü. örtü, çatı. KÖK: krş. Kz. *töbe*.

topalak (EZ): Tü. topalak otu, tomalan. KÖK: ET *tupulğak*, ED 441a, *tupul-ğak*.

topalan (İH): Tü. kalın bağırsağına arız olan hastalık. KÖK: krş. Kz. *topalağ* KHS 1135a.

top-tolu (GT): Tü. dolu.

topra (CC, EZ) → torba.

toprak (GT, MG, İM, TA, EK, EM, KS, BM, CC, EZ), tobalak (CC): Tü. toprak. ÖRNEK: *toprak bol- GT 153/6, toprağı öze GT 249/12*. KÖK: ET *toprāk*, *topra-k*, ED 443a.

topuğ (GT, MG, İM, TA, EK, EM, EZ), tapuğ (KS): Tü. topuk. KÖK: ET *tobık*, *tob+ık*, ED 437b.

toprakla- (EZ): Tü. topraklamak. KÖK: *toprak* +*la-*, OTWF 429.

topuklu (KH): Tü. ata görülen iyi ve kötü şans işareti. KÖK: *topuk* +*lu*.

topurşukla- (EZ): Tü. sölpümek. KÖK: TM. *topurgan* DLT Dankoff 1 380, *topur-*
(*u*)*ş-(u)kla-*.

topuz (İH): Tü. harap çomağı.

toran- (EZ) → togran-.

torba (EZ), tobra (EM, KH), topra (CC, EZ): Tü. torba. KÖK: Kz. *dorba* “torba”
KHS 305b.

torı (EM) → toru.

torı (EZ) → toğrı.

torlak (TA): Tü. sargı, dolak.

toru (TA, EZ), torı (EM), doru (İH): Tü. doru at. KÖK: ET *toruğ*, 538a.

toruntay (EZ) → turuntay.

totalak (CC) → tutağ.

tothar (CC): Mo. zarar, ziyan. KÖK: Mo.

totu (CC), tuti (İH): Far. papağan.

tov- (Kİ): Tü. ezmek, parça parça etmek. KÖK: **tō-*, “ezmek, parçalamak” (ōo > ov
diftonglaşması) M. Özyetgin Kİ 676.

tov (CC) → toğ-.

tovram (CC) → toğram.

tovu (İH): Tü. zarif, neşeli, hoppa. KÖK: tok.

tovur- (EZ) → toğur-.

tovlğa (CC): Mo. tolga.

toy- (GT, İM, EK, BM, EZ, Kİ) → tok-.

toy I (TA, İH, EZ): Tü. toy, kuş, yavru. KÖK: ET *tōd*, ED 449b.

toy II (İH, CC): Tü. ziyafet, şenlik, düğün. KÖK: ET *tōy*, ED 566b.

toydır- (CC), toydur- (GT): Tü. doyurmak. ÖRNEK: *karının toydur-* GT 207/8.
KÖK: *tod-ır-*.

toydur- (GT) → toydır-.

toynağ (İH), tunyağ (EZ), tuyak (MG), tuynağ (TA, EZ): Tü. hayvan tırnağı.
KÖK: ET *tunāğ*, ED 519a.

toz (GT, İM, EK, EM, İN, CC, EZ), doz (TA, BM): Tü. toz. ÖRNEK: *ayva tozu*
GT 235/12. KÖK: ET *tōz*, ED 570b.

toz- (Kİ, EZ): Tü. toz saçmak, güzel koku saçmak, misk kokusu gelmek, dağılmak.

KÖK: ET *toz-*, ED 573b.

tozağ (BM): Ar. cehennem.

tozat- (BM), dozat- (TA, BM): Tü. tozatmak. KÖK: *toz-a-t-*, OTWF 760.

tozdur- (EZ): Tü. tozatmak. KÖK: *toz-dur-*.

tozla- (EZ): Tü. tozlamak. KÖK: *toz-la-*, OTWF 429.

toz toprak (EM): Tü. toz toprak.

tozul- (EZ): Tü. bozulmak. KÖK: *toz-ul-*, OTWF 651.

töbe (EK) → töpe.

töben (CC) → töbe.

tög- (GT, EZ) → tök-.

tögerik (EZ): Tü. değeri olan şey, değirmi. KÖK: ET.

tögül (MG) → tegil.

tögül- (CC) → tökül.

töhmet, tuhmet (GT): Ar. suç, isnat etme, töhmet. ÖRNEK: *töhmet bilen tut- GT 167/9, töhmet yüki GT 233/5.*

tök- (GT, İM, TA, İN, Kİ, BM, CC, EZ), düğ- (Kİ, İH), dök- (İN, KS, KH), tög- (GT, EZ): Tü. dökmek, sermek, dağıtmak. ÖRNEK: *kan tök- GT 321/9, 335/6.*
KÖK: ET *tök-*, ED 477a.

tök I(İH,EZ): Tü. ahlaksız adam.

tök II (EZ): Tü. tane.

tökel- (BM) → tökül-.

töki (EZ) → tiki.

tökke- (EZ): Tü. götlemek.

töklen- (EZ): Tü. götlenmek.

tökme (CC): Tü. becerikli, hünerli, işgüzar. KÖK: *tök-me*, OTWF 316.

tökül- (GT, İM), dökül- (İN, KH), tökel- (BM), tögül- (CC), tölük- (MG): Tü. dökülmek. ÖRNEK: *sünükleri tökülmiş idi GT 18/13.* KÖK: *tök-ül-*, OTWF 675.

töl- (EZ) → töle-.

töle- (CC), töl- (EZ): Tü. ödemek, borcunu ödemek. KÖK: ET *tölē-*, ED 492b, *töl+e*, OTWF 425.

töleç (CC): Tü. parasız, bedava. KÖK: ET *töleç, töle-ç*, ED 493b.

tölen- (GT): Tü. zayıflamak. ÖRNEK: *semiz aruk bolup tölen- GT 111/11*. KÖK: ET *tüle-*, ED 492b, *tü+le-n-*.

tölük- (MG) → tökül-

tön- (GT, İM, CC, EZ), dön- (TA, İN, Kİ, KH): Tü. dönmek, bir istikamete çevrilmek. ÖRNEK: *yüz halâyıkka tönüp- GT 116/11*. KÖK: ET *tön-*, ED 515a.

tönertke (BM): Tü. gövde. KÖK: ET *tönjörge*, ED 525a.

töpe (BM), depe (EZ), tebe (CC), tepe (TA, EM), töbe (EK), tüpe (EZ), töben (CC): Tü. tepe; beyin. KÖK: ET *töpü, töpö*, ED 436a.

tör (EZ): Tü. sedir. KÖK: ET *tör*, ED 528b.

töre (CC), tura (İH): Tü. âdet, alışkanlık, örf, gelenek. KÖK: ET *törü, törö* ED 531b.

töre- (CC): Tü. doğmak. KÖK: ET *törü-*, ED 533a.

törele- (CC): Tü. düzeltmek, yoluna koymak. KÖK: *töre+le-*, OTWF 429.

töret- (CC), dürüt- (EZ): Tü. yaratmak, meydana getirmek. KÖK: *töre-t-*.

törkül (CC) → dörtgül.

törpüle- (İH): Tü. törpü ile sürtmek, düzeltmek. KÖK: ET *törpig*, ED 533b, *türpi-g+le-*.

tört (GT, MG, İM, İN, BM, CC), dört (GT, MG, TA, EK, EM, İN, KS, KH, CC, EZ): Tü. dört. ÖRNEK: *tört yüz GT 143/6, 210/1*. KÖK: ET *tört*, ED 534a.

törtünçi (CC), dördüncü (KH): Tü. dördüncü. KÖK: ET *törtünç*, ED 535b *tört+ünç*.

tört yüz (BM): Tü. dört yüz.

töş (CC, EZ), döş (TA, İN, KH): Tü. göğüs. KÖK: ET *töş*, ED 558b.

töşe- (GT, İM, TA, EK, Kİ, BM, EZ), döşe- (KS): Tü. döşemek, yaymak. ÖRNEK: *bisât tösegey GT 5/11*. KÖK: ET *töşē-*, ED 561b.

töşek (TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. döşek. KÖK: ET *töşēk*, ED 563b, *töşe-k*, OTWF 249.

töşen- (EK, EZ), döşen- (KS): Tü. döşenmek. KÖK: ET *töşen-*, ED 565b, *töşe-n-*, OTWF 251.

töy- (EZ): Tü. döğmek. KÖK: ET *tüg-*, ED 477a.

töydür- (EZ): Tü. döğdürmek. KÖK: *tög-dür-*.

töv- (Kİ) → tep-

töve (CC) → teve.

tövgüç (CC): Tü. havan. KÖK: *tep-* < *töv-güç*, OTWF 358.

tövlük (CC): Tü. kör, âmâ. KÖK: ET *tevlig*, *tev+lig*, ED 439b.

töz- (GT, MG, Kİ, KH, CC), döz- (TA): Tü. sabır ve tahammül etmek. KÖK: ET *töz-*, ED 572b.

tözdeş (CC): Tü. özde aynı, birbirine benzeyen. KÖK: ET *töz*, ED 571a, *töz+deş*, OTWF 119.

tözlük (CC): Tü. hal, tavır, özellik. KÖK: *töz+lik*, OTWF 121.

tözmeli (CC): Tü. acı, ıstırap. KÖK: *töz-me+lüh*.

tözt- (CC): Tü. acı çektirmek, eziyet etmek. KÖK: *töz-t-*, OTWF 760.

tözümlü (CC) → tözümlük.

tözümlük (CC), tözümlü (CC): Tü. sabır, tevekkül. KÖK: *töz-üm+lük*.

trapes (CC): Rum : masa, sofrası.

tu- (CC): Tü. tıkmak, kapamak. KÖK: ET *tō-*, ED 434a.

tu (EZ): Tü. kısır hayvan. KÖK: ET *tōğ*, ED 463b-464a.

tudak (EM) → tutaç.

tuç (BM, CC): Tü. bronz, tunç. KÖK: ET *tuç*, ED 449a.

tuğu (İH): Tü. tabiat. KÖK: ET *tadu*, ED 451b.

tūfān (GT): Ar. büyük sel afeti, tufan. ÖRNEK: *cehānnı tūfān tut-* GT 316/10.

tuhfe (GT): Ar. hediye, armağan. ÖRNEK: *tuhfe kerāmet kitür-* GT 14/9.

tufur (İH): Tü. tonluk, askere, hademeye verilen kesim.

tuhm (GT): Far. tohum. ÖRNEK: *tuhmı sūre yirge ik-* GT 320/9.

tuğ (EM): Tü. tuğ. KÖK: ET *tūğ*, ED 464a.

tugan (CC) → dükān:.

tul epçi (TA): Tü. dul kadın.

tul (CC, EZ): Tü. dul. ÖRNEK: *tul hatun*. KÖK: ET *tūl*, ED 490a.

tulban (EZ), tulband (EM): Far. başa sarılan sarık.

tulga- (EZ): Tü. içi burulmak, ağırmak. KÖK: ET *tolgā-*, ED 497a.

tulkma (CC): Tü. kütük.

tulkuğ (EM, EZ): Tü. tulum, kırba. KÖK: ET *tolkuk*, ED 496b.

tuluğ (CC): Tü. balkon. KÖK: ET *tuluk*, 495b.

tulum (TA, EM, İN, KH, CC): Tü. saç örgüsü. KÖK: ET *tuluğ*, ED 501a.

tulun (TA, EZ): Tü. göz ile kulak arası, şakak. KÖK: ET *tuluğ*, ED 501a.

tulup (İH): Tü. derin. KÖK: ET *tolp*, ED 492b-493a.

tu'm (GT): Ar. tat, lezzet. ÖRNEK: *tu'mı ekşi bol-* GT 254/6.

tumağı (EZ), dumağı (İH), tumav (EZ), tumov (CC): Tü. nezle, grip. KÖK: ET *tumağı*, * *tuma-ğu*, ED 505b.

tumağ (CC): Tü. kör, küt. KÖK: *tu-mağ*.

tumala- (CC, EZ): Tü. sıkarak, bastırarak kapatmak. KÖK: *tu-ma +la-*.

ţuman I (BM,TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. duman. KÖK: ET *tumān*, ED 507a.

ţuman II (EK) → tümen.

tumar (İH): Tü. ucu temrensiz, hatta yuvarlak çomak gibi ok. KÖK: ET.

tumav (EZ) → tumağı.

tu'me (GT): Ar. azık, yemlik, lokma. ÖRNEK: *şeytānlar tu'mesi degül* GT 42/10.

tumğuluk (TA): Tü. nilüfer çiçeği. KÖK: Kz. *tunğıyık* KTTS.

tumış- (CC): Tü. homurdanmak, surat asmak. KÖK: ET *tō-*, ED 434a, *to-+mış-*.

tumlu, issi gün (İH): Tü. bir gün sıcak bir gün soğuk olan günler. KÖK: ET.

tumov (CC) → tumağı.

tumsuğ- (EZ) → tunçuk-.

tunah (CC): Tü. güvence, teminat. KÖK: ?.

tunçuk- (EZ), tumsuğ- (EZ), toncuğ- (İH): Tü. ölürcesine bayılmak. KÖK: ET *tonçuk-*, *ton-çuk*, ED 517a.

tuğa- (CC): Mo. bildirmek, duyurmak. KÖK: Mo. *tunğa-* “bildiri, ilan” L 1298b.

tuğovul (CC): Mo. bildirme, beyân, gösteri. KÖK: Mo.

tunuk gece (İH): Tü. bulytla, sisle, pusla kapalı gece.

tunyağ (EZ) → toynağ.

ţur- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, BM, CC, EZ), dur- (KS, KH, BM) : Tü.
1. kalkmak 2. durmak, bulunmak. ÖRNEK: *bek tur-* GT 298/6, *yırağ tur-* GT 255/5. KÖK: ET *tur-*, ED 529b.

tura (EZ) → toğru.

turak (TA): Tü. yoğurtla yapılan bir yemek. KÖK: ET.

tura (İH) → töre.

turçı (EZ): Far. turşu.

turğa (TA): Mo. dokunmuş şeyler. KÖK: ET *torkū*, ED 539a.

turağa (CC): Tü. kale. KÖK: ET *tura* , ED 531a, *tura +ğa*, Dorfer 958 *tura*, 609.

tırğur- (BM), durğur- (İN, KH, BM, İH): Tü. durdurmak. KÖK: *tur-ğur-*, OTWF 679.

tırğay (BM, İH, EZ): Tü. serçe. KÖK: ET *torīgā*, ED 541b.

tırğuz- (GT, MG, İM, EK, Kİ, EZ), durğuz- (KS, KH, İN) : Tü. durdurmak, dikeltmek. KÖK: *tur-ğuz-*.

turma (TA): Tü. turp. KÖK: ET *turma*, ED 549b.

turna (TA, EK, EM, BM, İH, CC, EZ): Tü. turna, kuş. KÖK: ET *turnā*, ED 551b.

turp (EM, EZ): Far. turp.

turtaqlan- (TA): Tü. nazlanmak.

turuq- (GT, İM, EZ): Tü. duraklamak, kalmak, tereddüt etmek. KÖK: *tur-uq-*, OTWF 492.

turumçah (BM): Tü. bir yaşın üzerindeki deve yavurusu. KÖK: ET *torum*, ED 549a, *turum+çah*.

turunç (GT): Far. turunç.

turut- (İH): Tü. dim dik kaldırmak. KÖK: *tur-ut-*, OTWF 760.

turuntay (BM), toruntay (EZ): Tü. şahin cinsinden bir kuş. KÖK: ET *turumtāy*, ED 550b.

tur (u)ş (GT, MG, İN): Far. turş, turuş, ekşi. ÖRNEK: *turuş yüzli GT 171/7, 268/5, 281/4*.

turuş- (GT, Kİ): Tü. çıkmak, baş vurmak, bir dava getirmek, çabalamak. ÖRNEK: *koyup kâzîni big-ge turuştı GT 276/ 9*. KÖK: *tur-uş-*, OTWF 571.

turuş (EK), duruş (KH) : Tü. duruş, davranış. KÖK: ET *turuş*, ED 554a , *tur-uş*, OTWF 269.

tunsağ (EZ) → tutsağ.

tuş (GT, İN, İH): Tü. taraf, yön. KÖK: ET *tūş*, ED 558a.

tuş- (Kİ), duş- (İH): Tü. buluşmak, tesadüf etmek, rast gelmek, ziyaret etmek. KÖK: ET *tuş-*, ED 560a.

tuşa- (Kİ): Tü. atın ayaklarını birbirine bağlamak. KÖK: ET *tuşā-*, ED 561b, *tuş+a-*, OTWF 425.

tuşak (EZ): Tü. köstek. KÖK: *tuşa-g*, 176OTWF.

tuşanbe (CC): Far. pazartesi.

tuşar (EZ): Tü. köstek. KÖK: *tuşa-r*.

tuşman (CC, EZ) → duşman.

tut- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, KH, BM, CC, EZ), **dut-** (İN, KS, KH) : Tü. tutmak, elde etmek, yakalamak, saklamak. ÖRNEK: *emr tut- GT 6/13, hoş tut- GT 349/12, kulağ tut- GT 44/12*. KÖK: ET *tut-*, ED 451b.

tuṭaḡ (KH), **dudağ** (EK, EZ), **dudağ** (GT, İM, TA, İN, KH), **tudağ** (EM), **totağ** (CC): Tü. dudak. KÖK: *tut-ağ*.

tutam (BM), **dutam** (İN): Tü. ölçü birimi, tutam, avuç. KÖK: **tuta-m*, OTWF 343.

tutaş- (EZ): Tü. çakmakta kav tutuşmak. KÖK: ET *tutuş-* / *tütüş-*, ED 462a, *tut-uş-*, OTWF 571.

tutğa (MG), **tutğa** (MG): Tü. kılıcın sapı. KÖK: ET *tutgāk*, ED 453b, *tut-ğak*, OTWF 361.

tutğun (CC), **tutğun** (TA): Tü. tutuklu. KÖK: ET *tutgūn*, ED 453b, *tut-ğun*, OTWF 327.

tūti (GT, İH) → totu.

tutğa (MG) → tutğa.

tutkın (CC): Tü. cehennem.

tutğun (TA) → tutğun.

tutmaç (BM): Tü. makarna. KÖK: ET *tutmāç*, ED 457a, *tut-maç*, OTWF 319.

tutsağ I (CC): Tü. güvence. KÖK: << ET *tutsık* ED 460b, *tut-sık*.

tutsağ II (GT, TA), **tunsağ** (EZ), **tutsağ** (EZ), **tutsav** (EZ): Tü. tutsak, esir. ÖRNEK: *tutsağ bol - GT 45/1*. KÖK: *tut-sa-ğ*.

tutsav (EZ) → tutsağ II.

tutu (EZ): Tü. tutsak, esir. KÖK: *tut-ug*, OTWF 210.

tutuğ- (EZ): Tü. kızarmak. KÖK: ET *tatık-*, *tat+ık*, ED 453b-454a.

tuturuğ (CC): Tü. tutkal. KÖK: *tuttur-uk*, OTWF 250.

tutul- (GT, BM, EZ): Tü. tutulmak. ÖRNEK: *nefes yolu tutuldı GT 264/4*. KÖK: *tut-ul-mak*.

tuttur- (CC), **duttur-** (İN) : Tü. tutuşturmak. KÖK: *tut-tur-*, OTWF 250.

tutturğan (CC, EZ) → tuturğan.

tūli (GT): Far. papağan, dudu.

tutı (EM), **tutu** (TA): Tü. tutsak, esir. KÖK: *tut-ı*.

tutturğan (CC, EZ) → tuturğan.

tutu koy- (TA): Tü. rehin vermek.

tuṭul- (GT, İM, İN, Kİ), **dutul-** (İN, KH) : Tü. tutulmak. KÖK: *tuṭ-ul-*, OTWF651.

tuturğan (TA, EK, EM, İN, KH, BM), tuturğn(KH), tutturğan (CC, EZ): Tü. piriñ. ÖRNEK. KÖK: ET *tuturkân*, ED 460b, *tuttur-kan*.

tuturğn(KH) → tuturğan.

tutuş- I (GT, Kİ): Tü. tutuşmak, dolaşmak, kavgaya tutuşmak. ÖRNEK: *pençe tutuşkan GT 87/11, 336/2*. KÖK: ET *tutuş-*, ED 462a, *tut-uş-*.

tutuş- II (TA): Tü. düşmanlık etmek. KÖK: *tut- uş-*, OTWF 571.

tuv- (CC) → toğ-.

tuvar (EK, EZ) → duvār.

tuvra (CC) → toğrı.

tuy- I (GT) → tok-.

tuy- II (MG, Kİ, CC): Tü. duymak, hissetmek, algılamak. ÖRNEK: *tuyup... anlat- GT 71/5*. KÖK: ET *tuy-*, ED 567b.

tuyak (MG) → toynak.

tuyana (CC): Tü. resmî.

tuydur- (MG): Tü. duyurmak. KÖK: *tuy-tur-*, OTWF 291.

tuynak (TA, EZ) → toynak.

tuz (GT, İM, TA, EM, İN, KH, BM, CC, EZ): Tü. tuz. ÖRNEK: *cirāhat üstine tuz tök- GT 252/11*. KÖK: ET *tūz*, ED 571a.

tuzak (GT, TA, EM, BM, CC, EZ): Tü. tuzak. ÖRNEK: *tuzakka tüş- GT 226/10, 336/8 /9, tuzak kur- GT 336/9*. KÖK: ET *tuzak*, ED 573b.

țuzla- (Kİ, CC), duzla- (BM) : Tü. tuzlamak. KÖK: *țuz +la-*, OTWF 429.

țuzlat- (BM): Tü. tuzlatmak. KÖK: *țuzla-t-*, OTWF 760.

tuzlı (EM): Tü. tuzlu. KÖK: *tuz +lı*.

tuzlı su (EM), tuzlu su (EM): Tü. tuzlu su.

tuzul- (EZ): Tü. tuzlamak. KÖK: *tuz+ul-*, OTWF 651.

tüg (KH, EZ), tüvi, tü (CC), düg(KH): Tü. tüy. KÖK: ET *tū*, ED 433a.

tüge (TA): Tü. carıye. KÖK: ET *tūge*, ED 478b.

tügen- (CC) → tüken-.

tüglü (KH), tüklü (CC): Tü. tüylü. KÖK: *tüg+lü*.

tügme (MG, İM, TA), dügme (EZ), tüyme (EZ), tüvme (CC): Tü. düğme. KÖK: ET *tügmē*, ED 482b, *tüg-me*, OTWF 318.

tügme (TA, EM): Tü. düzenbaz, hilekâr. KÖK: ET *tügmē*, ED 482b.

tügmele- (MG, İM, BM), tüymele- (EZ), tüvmele- (Kİ, BM): Tü. düğmelemek.

KÖK: *tügme +le-*, OTWF 429.

tügül (EK) → tegil.

tükel (CC): Tü. hepsi, tamamı. KÖK: ET *tükēl*, ED 480b, *tüke-l-*, OTWF 330.

tüken- (GT, Kİ, MG, İM, EK, EM, BM, EZ), düken- (KS), tügen- (CC): Tü. tükenmek, bitmek. ÖRNEK: 'ömr *tüken-* GT 37/4, *tükenmes māl* GT 279/6.

KÖK: ET *tükē-*, ED 479a, *tüke-n*, OTWF 584.

tüket- (GT, MG, EK, EZ): Tü. tüketmek, bitirmek. KÖK: ET *tüket-*, ED 479b, *tüke-t-*.

tüklü (CC) → tüglü.

tükrük (EK, KS) → tükürük.

tüksüz (CC): Tü. tüysüz. KÖK: *tük +süz*, OTWF 131.

tükür- (TA, EK, Kİ, BM, EZ, CC), tüpkür- (CC): Tü. tükürmek. KÖK: **tüwkir-*, M. Özyetgin. Kİ 688.

tükürük (EZ), tükrük (EK, KS): Tü. tükürük. KÖK: *tükür-ük*.

tülbent (İH): Far. kadınların başlarına bağladıkları ince bez.

tülek yılkı (EK): Tü. yabanî hayvan, terbiye görmemiş salma hayvan.

tülki (GT, EZ) → tülkü.

tülkü (CC): Tü. tilki. KÖK: ET *tilkü*, ED 498b.

tülüngi (İH): Tü. yabancı, kimsesiz, adi adam. KÖK: ET.

tümek (EM): Tü. beşik örtüsü. KÖK: Kz. tübek tübek, "beşiğin altındaki deliğe konulan içinde kül olan bebeklerin tuvaletini yapması için bulunan keçeden yapılmış kap, bir nevi lazımlık". KHS1167a.

tümen (GT, CC), tuman (EK): Tü. on bin, binlerce, pek çok. KÖK: ET *tümen*, ED 507b.

tüme yine (EM): Tü. çuvaldız.

tümrü (TA): Tü. büyük davul. KÖK: ET *tümrüg*, ED 509a.

tün (TA, EK, BM, CC, EZ): Tü. gece. ÖRNEK: *tün kıta* GT 126/8, *karıngu tün* GT 352/11. KÖK: ET *tün*, ED 513a.

tün buçukı (TA): Tü. gece yarısı.

tüne- (Kİ): Tü. geceleme, yatmak. KÖK: ET *tüne-*, ED 516a, *tün+e-*, OTWF 426.

tünkün (EK): Tü. dün. KÖK: *tüne ve kün*.

tünlük (EZ) → tünlük.

tüñül- (EZ): Tü. ümitsizliğe düşmek. KÖK: ET *tüñül-*, ED 521a, **tüñ-ül-*.

tün kiçe (TA): Tü. dün gece.

tün kün (TA): Tü. dünkü gün.

tünle (EK), dünle (BM) : Tü. gece. KÖK: *tün+le*, OTWF 429.

tüñlük (EZ), tünlük (EZ): Tü. pencere. KÖK: ET *tüñlük*, ED 520b, **tüg-ün+lük*, OTWF 251.

tüp (GT, MG, İM, CC, EZ), dip (EM, İN, KS, KH): Tü. dip. ÖRNEK: *agaç tüpüne yat-* GT 272/9. KÖK: ET *tüb*, ED 434b.

tüpe (EZ) → töpe.

tüpkür- (CC) → tükür-.

tür- (GT): Tü. dörmek. ÖRNEK: *heves ferşin türüp* GT 250/1. KÖK: ET *tür-*, ED 530b.

tür (EZ): Tü. türe, âdet. KÖK: ET.

türbe (GT): Ar. mezar, türbe. ÖRNEK: *türbesi sanduğu* GT 294/6.

türe- (Kİ): Tü. ağaç dikmek. KÖK: ET *tire-*, ED 533a.

türk (MG, İM, KH, EZ): Türk. KÖK: ET.

türkeri (TA): Tü. Türkeri (özel ad). KÖK: *türk ve eri*.

türkî (GT, KH): Far. Türkçe. ÖRNEK: *türkî terceme kıl-* GT 10/12.

türkistan (GT): Tü. Türkistan. ÖRNEK: *türkistan yolu* GT 104/8, *türkistanga kit-* GT 183/10.

türkişe (EM): Tü. Türkçe.

türlendi (CC): Tü. türlü türlü, çeşitli. KÖK: *tür+len-di*.

türli (GT), türlü (GT, İM, KH, CC) → türlüğ.

türlü (GT, İM, KH, CC) → türlüğ.

türlüg (MG, İM), dürlü (İN, KS, KH), türli (GT), türlü (GT, İM, KH, CC): Tü. türlü, çeşitli. ÖRNEK: *türli türli* GT 290/5, *on türli* GT 266/10. KÖK: *tür+lüg*.

tüskür- (BM, İH): Tü. aksırmak, hapşırmak. KÖK: < *tüs+kü-*, ses taklid.

tüş I (GT, CC, EZ): Tü. rüya. ÖRNEK: *tüş ta 'biri* GT 19/1, *tüş kör-* GT 221/6. KÖK: ET *tüş*, ED 559a.

tüş II (CC), düş (TA) : Tü. öğle. ÖRNEK: *anda түşdim* GT 180/13, *artına түş-* GT 203/7, 219/6, *yırak түş-* GT 180/11, 183/4. KÖK: ET *tüş*, ED 559a.

tüş- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, CC, EZ), **düş-** (İN, KS, KH, BM): Tü. düşmek, uğramak, rastlamak, ele geçmek, inmek. ÖRNEK: *tuzakka түş-*. KÖK: ET *tüş-*, ED 560a.

tüşür- (GT, CC), **düşür-** (KS) : Tü. düşürmek, dağıtmak, indirmek. ÖRNEK: *bir niçe bahādur irenlerni түşürdi GT 21/9*. KÖK: *tüş-ür-*, OTWF 680.

tütün (GT, TA, EM, BM, CC, EZ): Tü. duman. KÖK: ET *tütün*, ED 457b, *tüt-ün*, OTWF 302.

tütünle- (TA, İN), **dütünle-** (İN, KH): Tü. dumanlatmak, tütsü yapmak, tütsülemek. KÖK: *tütün+le-*, OTWF 429.

tütüz- (EZ): Tü. buğuldatmak. KÖK: ET *tütüz-*, ED 463a, *tüt-üz-*, OTWF 251.

tüve (EZ) → teve.

tüvi, tü (CC) → tüg.

tüvlek (İH): Tü. kavunun küçük olmayışı. KÖK: ET.

tüvme (CC) → tügme.

tüvmele- (Kİ, BM) → tügmele-.

tüvün (CC): Tü. verimsiz, kısır kadın. KÖK: ET *tōğ*, ED 463b-464a.

tüvür- (CC) → çevür-.

tüvürşük (EZ) → tomurcuğ.

tüyme (EZ) → tügme.

tüymele- (EZ) → tügmele-.

tüyül (EZ) → tegil.

tüyün (EZ): Tü. düğüm. KÖK: *tüg-ün*, OTWF 303.

tüz (GT, MG, İN, KH, CC), **düz** (İN, KH): Tü. düz, doğru. ÖRNEK: *tüz bol- GT 146/2, 272/2*. KÖK: ET *tüz*, ED 571a.

tüz- (GT, EZ), **düz-** (Kİ): Tü. düzmek, yapmak, meydana getirmek. KÖK: ET *tüz-*, ED 572b.

tüze- (EZ): Tü. sıralamak. KÖK: *tüz-e-*, OTWF 418.

tüzel- (GT, Kİ, EZ), **düzül** -(İN, KH): Tü. düzelmek. KÖK: *tüze-l-*, OTWF 651.

tüzen- (EZ): Tü. düzelmek. KÖK: *tüze-n-*, OTWF 584.

tüzenlik (EZ): Tü. düzenlik, emniyet. KÖK: *tüzen-lik*, OTWF 121.

tüzet- (MG, İM, TA, EK, CC, EZ), **düzet-** (BM), **tüzüt-** (MG): Tü. düzeltmek, düzmek, yapmak, sıralanmak, saf tutmak. KÖK: *tüze-t-*, OTWF 760.

tüzge (MG): Tü. seviye, hizâ. KÖK: *tüz-ge*.

tüzgün (EM) → tizgin.

tüzüt- (MG) → tüzet-.

u (GT, MG): Far. ve.

uca (İN, İH, EZ) → uça.

ucal- (Kİ): Tü. kıça vurmak, sona erişmek. KÖK: ET *uçā*, ED 20b, * *uca* *†*-, OTWF 651.

ucuz etmek (İH): Tü. fiyat indirmek.

uç (GT, MG, İM, EM, İN, CC, EZ, Kİ), üş (EM): Tü. uç. ÖRNEK: *burnı uçına GT 94/7, til uçıında GT 274/6*. KÖK: ET *ūç*, ED 17b.

uç- I (GT, İM, TA, EK, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. uçmak. ÖRNEK: *uçkan kuşlar GT 128/7*. KÖK: ET *uç-*, ED 19b.

uç- II (TA): Tü. bir şeyi hemen vermek.

uç- III (TA): Tü. tehlikeden uzaklaşmak.

uçā (İM, CC), uca (İN, İH, EZ): Tü. oturak yeri, kıç. KÖK: ET *uçā*, ED 20b.

uçan (BM, EZ, Kİ): Tü. gemi. KÖK: ET *uçān*, *uçğan*, *uç-ğan*, ED 28b.

uçeri (TA): Tü. Üçeri (özel ad).

uçkun (İH, CC): Tü. ateşten sıçrayan ufacık parlak parça, kıvılcım. KÖK: *uç-kun*.

uçkun-(İH): Tü. kaçmak. KÖK: *uç-kun-*.

uçmak (İM, TA, İN, KS, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. cennet. KÖK: ET *uṣtmah*, ED 257b.

üçmaklı (CC): Tü. cennetlik. KÖK: *üçmak†lı*.

uçra- (MG) → uşra-.

uçucu kuş (EM): Tü. uçan kuş.

uçuh (CC): Tü. samanlı buğday, tınaz.

uçuk (TA, İH): Tü. sara hastalığı. KÖK: ET *uçuk*, *uç-uk*, ED 22b-23a.

uçun (EZ) → üçün.

uçurum (TA, İH): Tü. uçurum, yarlar, keskin kayalar. KÖK: *uç-ur-um*, OTWF 294.

uçuz I (CC): Tü. kötü, fena. KÖK: ET *uçuz*, ED 32b.

uçuz II (MG, TA, EM, Kİ), uşuz (EZ): Tü. kolay, ucuz. KÖK: ET *uçuz*, ED 32b, *uç-uz*, OTWF 324.

uçuzluk (TA), uçuzluk (MG): Tü. ucuzluk. KÖK: *uçuz†lık*, OTWF 127.

uçuzluk (MG) → uçuzluk.

udaa (CC): Mo. peş peşe, arka arkaya. KÖK: Mo.

‘udde (MG): Ar. hazırlık.

‘udül (GT): Ar. kadılık makamında bulunan ve icabında oyuna baş vurulan kimseler, bir nevi jüri üyesi. ÖRNEK: *bir niçe müzekki ‘udüller 245/9.*

uftan (GT) → utan.

uğla- (Kİ): Tü. bir şeyi batırmak, saplamak. KÖK: < **ūḡ+la-*, *uğ*, ED 76a.

uğrı (İN) → oğrı.

uğrılık (İN): Tü. hırsızlık. KÖK: *uğrı+lık*, OTWF121.

uğru (EZ) → oğrı.

uğur (İH): Tü. zaman. KÖK: ET *uğur*, ED 89a-b.

uğurt (TA): Tü. yudum. KÖK: Kz. *urttam*.

uğurtla- (TA): Tü. yudumlamak. KÖK: *uğurt+la-*, OTWF 429.

uğut (İH): Tü. keşkek, lapa. KÖK: ET *uğut*, ED 80b.

ugra- (EZ), oğra- (GT): Tü. uğramak , rastlamak. KÖK: ET *uğrā-*, ED 91a.

ugul- (EZ): Tü. bayılmak. KÖK: *uv-ul-*.

ugun- (EZ, Kİ) Tü. bayılmak. ÖRNEK. KÖK: ET *uvun-*, *uv-un-*, ED 12b.

uḡ (KH): Tü. atın öksürürken acıyla çıkardığı ses. KÖK: *ses taklid*.

‘uhde (GT, İM): Ar. üzerinde bulunma, sorumluluk, uhbe. ÖRNEK: *anḡ şükri ‘uhdesinden çıḡa bil- GT 4/11.*

‘uhbā (GT): Ar. ahiret.

uhruci (İN): Ar. çıkınız.

uḡu (BM) → uyku.

uḡ- (Kİ): Tü. anlamak, idrak etmek. KÖK: ET *uk-*, ED 77b-78a.

‘uḡāl (İN, KH): Ar. ayaklarda görülen kramp.

‘uḡbā (GT): Ar. âhiret. ÖRNEK: *ṣa ‘ādet-i ‘uḡbā GT 318/7.*

‘uḡr (İM): Ar. doğum yapmayan kısır kadın.

ukruk (TA): Tü. otlakta atın bağlandığı ip. KÖK: ET *ukruk*, ED 90b.

uḡtur- (Kİ): Tü. anlatmak. KÖK: *uk-tur-*, OTWF 799.

‘uḡūbet (GT): Ar. ceza, eziyet, işkence. ÖRNEK: *‘uḡūbet bilen öltür- GT 63/3, ‘uḡūbet kıl- GT 8/9, 84/13, ‘uḡūbetinden ḡorḡ- GT 91/3, 306/2.*

‘uḡūd (İM): Ar. bağlar, şartlar.

ula- (TA, Kİ, CC, EZ): Tü. ulaştırmak, eklemek, bitiştirmek. KÖK: ET *ulā-*, ED 126b.

ulağur- (TA): Tü. nazlanmak. KÖK: ?.

ulah (CC): Tü. oğlak, keçi yavrusu. KÖK: ET *ulāğ*, ED 136a, *ula-g*, OTWF 212.

ulağ- (EZ): Tü. anlaşmazlık etmek. KÖK: ET *alık-*, *al-ık*, ED 138a.

ulal- (BM): Tü. yükselmek. KÖK: *ula-l-*, OTWF 681.

ulaldur- (TA): Tü. büyültmek, yüceltmek. KÖK: *ulal-dur-*.

ulam (CC): Tü...ile, vastasıyla. KÖK: *ula-m*, OTWF 290.

ulaş- (GT, İM): Tü. ulaşmak, erişmek. KÖK: *ula-ş-*, OTWF 571.

ulaştır- (MG, İM): Tü. ulamak. KÖK: *ulaş-tur-*, OTWF 799.

ulça (EZ): Mo. doyumluk. KÖK: *Mo. olca L 954a*.

ulçala- (EZ): Mo+Tü. doyumluk elde etmek. KÖK: *ulca +la-*.

‘ulemā (GT, İM): Ar. ‘alimler. ÖRNEK: *‘ulemā kādri GT 233/5*.

ulı- (Kİ), ulu- (CC, EZ): Tü. havlamak, mulumak, uğuldamak. KÖK: ET *ulī-*, ED 127a.

ulgat- (EZ): Tü. ululatmak, ulu saymak. KÖK: *uluğ > uluğ+at-*.

ulğay- (GT, CC): Tü. büyümek, gelişmek. ÖRNEK: *ulğaydın GT 28/5*. KÖK: *uluğ > uluğ+ay-*.

ulğayt- (MG): Tü. geniş tutmak, kendine güvenmek. KÖK: *uluğay-t-*.

ulğar-, ulğar- (EZ): Tü. büyümek. KÖK: *uluğ > uluğ+ar-*.

ullan- (Kİ): Tü. köklenmek, kök bulmak. KÖK: **ül+la-n-*, Tekin 179 *ül* “temel”.
M.Özyetgin Kİ 696.

ulu (CC, EZ, KH, GT, İM, EK, İN, KS, Kİ) → uluğ.

ulu- (CC, EZ) → ulı-.

ulu barmak (TA): Tü. baş parmak.

ulu balık (İH): Tü. Kur’an-ı Kerimde nun diye anılan gayet ulu bir balık.

ullu (GT) → uluğ.

uluğ (GT, İM), ulu (CC, EZ, KH, GT, İM, EK, İN, KS, Kİ), ullu (GT): Tü. büyük, ulu. ÖRNEK: *ulu bol- GT 280/13*, *ulu iş GT 294 /IKÖK: ET uluğ*, ED 176b.

uluğla- (İM), ulula- (İM, Kİ): Tü. yüceltmek. KÖK: *uluğ+la-*, OTWF 449.

uluğluğ (İM), uluğluk (İM), ululuk (KH), ululuğ (İN), ululuk (CC): Tü. büyüklük, yücelik. ÖRNEK: *uluğluk tile- GT 59/11*. KÖK: *uluğ+luğ*.

uluğluk (İM) → uluğluk.

ulula- (İM, Kİ) → uluğla-.

ululan- (Kİ): Tü. kökleşmek. KÖK: *uluğ+lan-*, OTWF 509.

ululandur- (Kİ): Tü. kökleştirmek, temelini atmak. KÖK: *uluğlan-dur-*.

ululuğ (KH) → uluğluğ.

ululuğ (İN) → uluğluğ.

ululuk (CC) → uluğluğ.

ulus (GT): Tü. halk, millet, tebea. ÖRNEK: *ilge ve uluska küç kıl- GT 33/6*. KÖK: ET *ulus*, ED 152b.

ulu tağ (EM): Tü. büyük dağ.

ulu tirek (EM): Tü. büyük ağaç.

ulu tiş (EM): Tü. azı dişi.

‘ulvī (GT): Ar. yüksek, ulvī. ÖRNEK: *cevher-i ‘ulvī durur GT 339/9*.

um- (İM, Kİ, EZ): Tü. ummak, arzu etmek. KÖK: ET *um-*, ED 155b.

umınç (İM): Tü. istek, arzu. KÖK: *um-inç*.

‘umre (İM): Ar. Hac mevsiminin dışında Kabe’yi ve Mekke’nin mübarek yerlerini ziyaret etme.

umsak (İH): Tü. yanlış fikirde bulunmak, öyle sanmak. KÖK: ET *um-*, ED 155b, *um-sa-k*.

.

umsun- (İM, TA, Kİ, EZ): Tü. ummak, arzu etmek. KÖK: *um-sun-*.

umsunlu (EZ): Tü. umunan. KÖK: *um-sun-lı*.

‘umūm-ı belvā: Ar. sıkıntının, belanın geneli.

umunç (CC): Tü. ümit. KÖK: *um-unç*, OTWF 285.

un (GT, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ): Tü. un. ÖRNEK: *kirdeniğ unı GT 179/11*. KÖK: ET *ün*, ED 166b.

una- (TA, CC): Tü. boyun eğmek, itaat etmek. KÖK: ET *una-*, ED 171b.

‘unnāb (GT): Ar. hünnap. ÖRNEK: *‘unnāb renk kıl- GT 308/5*.

unaş (EZ) → ungaç.

‘unuğ (KH): Ar. boyun.

unut- (GT, İM, TA, EK, EM, KS, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. unutmak. ÖRNEK: *unuttum özümni GT 229/5*. KÖK: ET *unut-*, ED 179b.

unutçağ (CC): Tü. unutkan. KÖK: *unut-çağ*.

ungaç (İM), unaş (EZ): Tü. boğaz. KÖK: ET *öñüç*, ED 172a.

uñuz (EZ) → konuz.

ur- (GT, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, CC, EZ), **vur-** (Em, KS, BM, İH): Tü. vurmak. ÖRNEK: *nefes ur-* GT 264/3, *pençe ur-* GT 36/5, *yirge ur-* GT 77/13, 128/9. KÖK: ET *ur-*, ED 194b.

urguğ, uruğ (EZ): Tü. köpek yavrusu. KÖK: ET.

urıla- (İH): Tü. ikamet etmek, yerleşmek.

urlaş (EZ): Tü. belirme, çıkma, doğma.

urluğ (TA), urluğ (GT, İM, CC, EZ): Tü. tohum. ÖRNEK: *hayr urluğ ik-* GT 9/2. KÖK: ET *uruğ*, ED 214b.

urmak (CC): Tü. kırbaç, kamçı. KÖK: *ur-mak*, OTWF 110.

urşu (CC) → uruş.

uru (EZ) → oru.

uruğ (İH, CC): Tü. bir ata oğlanlarından çoğalan köy. KÖK: ET *uruğ*, ED 214b.

urul- (İM, EK, İN, EZ): Tü. vurulmak, dövülmek. KÖK: *ur-ul-*, OTWF 651.

urun- (GT, İM): Tü. örtünmek, sarınmak. ÖRNEK: *çiçeklerden tâc urun-* GT 6/4. KÖK: *uru-n-*, OTWF 584.

urun- (İM, EK, BM, CC, EZ): Tü. çarpışmak, tokuşmak, sıkmak, bastırmak. KÖK: *ur-un-*, OTWF 624.

urunlu olmak (İH): Tü. hakiki olarak bir mekan ve mesken sahibi olmak.

uruş (GT, İM, EK, İN, KH, EZ), urşu (CC): Tü. vuruşma, dövüşmek, savaş, muharebe. KÖK: *ur-uş*, OTWF 270.

uruş- (GT, İM, EK, İN, CC, EZ): Tü. vuruşmak, savaşmak, dövüşmek. KÖK: *ur-uş-*, OTWF 342.

uruşçı (KH): Tü. hırçın, kavgacı. KÖK: *uruş +çı*, OTWF110.

uruşul- (EZ): Tü. vuruşulmak. KÖK: *uruş-ul-*.

urutқта (EZ) → kurtқа.

‘uryān (GT): Ar. çıplak, üryan. ÖRNEK: *aç ve ‘uryān* GT 93/12, *‘uryānnı ört-* GT 305/3.

us I (İM, TA, BM, CC, EZ, Kİ), uss (KS): Tü. akıl, zekâ. KÖK: ET *us* ED 240a.

us II (CC): Mo. ıslak, yaş. KÖK: Mo.

usal (GT) → osal.

usan (İH): Tü. saf, aptal, sersem. KÖK: ET *osañuk*, ED 249a-b, *osan-uk*.

usan- (EZ), üşen- (GT, İN, KH): Tü. usanmak. KÖK: ET *osan-*, **osa-n-*, ED 248a.

uslan- (Kİ, EZ): Tü. akıllanmak. KÖK: *us +lan-*, OTWF 639.

uslı (İM, EZ) → uslu.

uslu (TA), uslı (İM, EZ), ustlu (CC): Tü. akıllı. KÖK: *us +lı*.

uss (KS) → us.

uşsı (EM): Tü. nefes, soluk. KÖK: ET.

uşsız (İM, TA): Tü. akılsız. KÖK: *us +sız*, OTWF 131.

ustā (GT, EM, CC, EZ): Far. usta. ÖRNEK: *ustā cevri GT 283/5*.

ustlu (CC) → uslu.

ustura (EM): Far. ustura. KÖK: Kz. ustara.

uşūl-i dīn (İM): Ar. dinin esasları.

usun- (EZ) → sun-.

uş I (GT, MG, İN): Tü. oş.

uş II (EK): Tü. uyarı edatı.

uşbu yanadan (İH): Tü. bu taraftan.

uşaḥ (CC) → uşak.

uşak (GT, İM), uşaḥh (CC), uyşak (CC): Tü. kırıntı, iftira, dedikodu. ÖRNEK:.
 ÖRNEK: *uşak taşıar GT 342/3*. KÖK: ET *uvşāk*, **uvşa-k*, ED 16a, *uvuş+ak*, OTWF 252.

uşakçı (CC), uyşakçı (CC) : Tü. iftiracı, dedikoducu. KÖK: ET *uvşakçī*, ED 259b, *uvşak+çī*, OTWF 117.

uşak taş (İH): Tü. çakıl.

uşaldı (CC): Tü. ufalmak, parçalanmak. KÖK: *uvuş+al-dı*, OTWF 252.

uşan- (EZ): Tü. ufanmak. KÖK: *uvuş+an-*, OTWF 624.

uşat- (GT): Tü. parçalamak, parçalatmak, kırmak. ÖRNEK: *uşattılar GT 282/7*.
 KÖK: ET *uvşat-*, ED 16b, *uvuş+at-*, OTWF 252.

uşku (CC) → üşkü.

uşnān (KH): Ar. çörek otu.

uşra- (EZ), uçra- (MG): Tü. rastlamak.

‘uşşāk (GT): Ar. aşıklar. ÖRNEK: *‘uşşāk cānı GT 248/13*, *‘uşşāk kanı GT 308/4*.

‘uşūr (İM): Ar. öşürler.

uşuz (EZ) → uçuz.

ut- (GT, TA, Kİ, BM, EZ): Tü. kazanmak, yutmak. KÖK: ET *ut-*, ED 38b.

ut (TA, Kİ): Tü. haya, utanma. KÖK: ET *uyat*, ED 268a.

utan- (GT, EK, Kİ, BM, EZ), uftan (GT): Tü. utanmak. KÖK: *ut+an-*, OTWF 584.

utru (İM, CC): Tü. -den dolayı, karşı, doğru. KÖK: ET *utru*, * *utur-u*, ED 64a.

uttur- (BM): Tü. kaybetmek, yitirmek. KÖK: *ut-tur-*, OTWF 799.

utuv (BM): Tü. fayda, kazanç. KÖK: *ut-uv*.

utuz- (EZ): Tü. ziyan etmek, yutulmak. KÖK: *ut-uz-*.

uv- (Kİ, CC), üv- (EZ): Tü. bölmek, parçalamak, ufalmak, ezmek, kırmak. KÖK: ET *uv-*, ED 4b.

uv (CC) → av.

uvan- (EZ): Tü. ufanmak. KÖK: *uv-an-*, OTWF 584.

uvru (EZ) → oğrı.

uus (BM): Tü. mum. KÖK: ET.

uvşa- (CC) → okşa-.

uvul- (EZ): Tü. bayılmak, akli başından gitmek. KÖK: ET *uvul-*, ED 10a.

uvurğan (EZ): Tü. hırsız. KÖK: *oğur-ğan*.

uvut- (CC) → avut-.

uy- (GT, İM, İN, KS, Kİ, EZ): Tü. uymak, tâbi olmak. KÖK: ET *uy-*, ED 267a.

uya (BM, EZ, Kİ): Tü. yuva. KÖK: ET *uyā*, ED 267a.

uyağ (GT) → uyanık.

uyah (CC) → uyanık.

uyah- (CC), uyağ- (İM): Tü. batmak, gömülmek. KÖK: ET.

uyağ (İM) → uyanık.

uyal- (GT, MG, EK, Kİ, CC, EZ, İM), vıyal- (EM): Tü. utanmak, çekinmek. KÖK: ET *uyal-*, ED 272b.

uyalcağ (EZ): Tü. utangaç. KÖK: *uyal- cağ*.

uyalt- (MG): Tü. utandırmak. KÖK: *uyal-t-*, OTWF 760.

uyan- (GT, İM, TA, CC, EZ) → oyan-.

uyan (EZ) → yügen.

uyandır- (EK) → oyandır-.

uyanık (EZ, Kİ, TA), uyanuk (TA,EZ, Kİ), uyağ (GT), uyah (CC), uyağ (İM): Tü. uyanık. KÖK: *ud-an-ık*, OTWF 40.

uyanla- (Kİ): Tü. gemlemek. KÖK: *yügen+la-*, OTWF 429.

uyar- (TA): Tü. uyarmak, uyandırmak. KÖK: ET *uy-*, ED 267a, *uy-ar-*.

uyat- (GT, EZ): Tü. uyandırmak. KÖK: Kz. *oyat-*.

uyat (CC): Tü. utanç. KÖK: ET *uyat*, ED 268a.

uyat- (CC): Tü. utandırmak. KÖK: ET *uyād-*, ED 269b, *uya-d-*, OTWF 643.

uyatlık (KH, EZ), uyatluğ (KS), oyatlıg (İN): Tü. edep yeri, cinsel organ. KÖK: *uyad +lık*, OTWF 121.

uyatluğ (KS) → uyatlık.

uyğan- (GT) → oyan-.

uyğan (EZ): Tü. yağı alınmış yoğurt. KÖK: ET *ūd-*, ED 38a-b, *ud-gan*, OTWF 85.

uyı- (TA, Kİ), uyu- (GT, İM, CC, EZ, Kİ): Tü. uyumak. KÖK: ET *udī-*, ED 42b.

uyıt- (TA), uyut- (CC, EZ) : Tü. uyutmak. KÖK: *udı-t-*, OTWF 316.

uyku (GT, İM, BM, EZ, Kİ), uhu (BM), uyuğu (CC): Tü. uyku. ÖRNEK: *uykuğa uyup kal-* 346 /4. KÖK: ET *udık*, ED 46b-47a, *udı-k*, OTWF 252.

uykusra (EZ) → uyhısıra-.

uykusuzluk (GT): Tü. uykusuzluk. KÖK: *uyku +suz +luk*.

uyluk (İM, KH): Tü. uyluk, kalçadan dize kadar olan bacak bölümü. KÖK: ET.

uyşah (CC) → uşak.

uyşahçı (CC) → uşakçı.

uyu- (GT, İM, CC, EZ, Kİ) → uyı-.

uyhısıra- (CC), uykusra (EZ), uyuksıra- (EZ): Tü. uykusuz olmak, uyuyamamak. KÖK: *udık-sıra*.

uyuğu (CC) → uyku.

uyukla- (TA, EK, KS, BM, EZ): Tü. uyuklamak. KÖK: *udık +la-*, OTWF 449.

uyuklaş- (EZ): Tü. uyuklamak. KÖK: *udık +la-ş-*, OTWF 552.

uyuksıra- (EZ) → uyhısıra-.

‘uyün (KS): Ar. Ebul-Leysi’s-Semerikandi’nin fıkıhla ilgili kitaplarından biri.

uyup (EZ): Tü. sulu yoğurt. KÖK: *uy-up*.

uyut- (CC, EZ) → uyıt-.

uyutkuç (İM): Tü. süt emen çocuk veya oğlağın kursağının içinde meydana gelen donmuş süte benzer bir şey. KÖK: *uy-ut-kuç*.

uyuş-(İH): Tü. keşleşmek. KÖK: *uy-uş-mak*, OTWF 110.

uyuz (BM), öyez (EZ): Tü. uyuz. KÖK: ET *uduz*, ED 74a.

uyvala-İH): Tü. sendelemek , yere yuvarlanmak. KÖK: Kz. *jumarla-*, TR: *yumarla-*.

uz (GT, EZ): Tü. usta, mahir, hamarat, yetenekli. ÖRNEK: *uz atkçılar GT 210/2.*

KÖK: ET *ūz*, ED 277b.

uz- (EZ) → oz-.

uzan- (MG, İM, İN, Kİ, EZ), uzun- (TA): Tü. uzanmak. KÖK: *uza-n-*, OTWF 154.

uzat- (GT, MG, İM, İN, Kİ, BM, CC, EZ), üzad- (İN): Tü. uzatmak. ÖRNEK: *til uzat- GT 136/3/9, 313/12.* KÖK: *uza-t-*, OTWF 253.

‘uzlet (GT): Ar. yalnızlık, uzlet. ÖRNEK: *halvet ve ‘uzlet GT 118/5.*

uzun (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, CC, EZ, Kİ): Tü. uzun. ÖRNEK: *uzun boylı GT 19/11, 20 /1, 139/4, yaşı uzun bolsun GT 17/5, 30/8, 84/12, 143/7, 181/5.* KÖK: ET *uzun*, ED 288b.

uzun- (TA) → uzan-.

uzunluk (CC): Tü. uzunluk. KÖK: *uzun +luk*, OTWF 121.

uzunrak (KH): Tü. daha uzun. KÖK: *uzun +rak*.

ü (GT, MG): Ar: ve.

übhül (KH): Far. kara ardıc.

übük (EZ): Tü. ibibik kuşu. KÖK: ET *üpgük*, ED 9a.

üce (EM) → yüce.

ücret (GT): Ar. ücret, para. ÖRNEK: *kime ücreti GT 200/6.*

üç (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. üç. ÖRNEK: *yüz altmış GT 76/7.* KÖK: ET *üç*, ED 18b.

üç (EZ): Tü. uç, taraf. KÖK: ET *ūç*, ED 17b.

üçer (EK): Tü. üçer. KÖK: *üç +er*.

üçinci (EK, KH) → üçüncü.

üçlük (CC): Tü. üçlü. KÖK: *üç +lük*, OTWF 121.

üçöv (CC): Tü. üç. KÖK: ET *üçēgū*, ED 25b, *üç+egü*.

üçün (GT, MG, İM, TA, EK, BM, CC, Kİ), için (İN, KS, KH), uçun (EZ): Tü. için. ÖRNEK: *seni için GT 221/6.* KÖK: ET *üçün*, ED 28b.

üçünçü (KH, CC, Kİ), üçüncü (EK, KH): Tü. üçüncü. KÖK: *üç +inci*.

üç yüz (BM): Tü. üç yüz.

üdük (KS) → etük.

üdük (İH): Tü. sidik deliği. KÖK: ET *öt-*, ED 39a-b, *öt-ük*.

üf (İM): Tü. ünlem.

üfüş (İM) → üvüş.

üfüşlik (İM), üfüşlük (İM): Tü. ıslaklık. KÖK: *üfüş +lik*, OTWF 121.

üfüşlük (İM) → üfüşlik.

üğmeş- (İH): Tü. etrafına toplanmak. KÖK: ET *ü-*, ED 100b, *ü-g-me-ş-*.

üğün üğün oturdular (İH): Tü. küme küme, top top oturdular.

ügerçi (TA): Tü. kurye. KÖK: ET.

ügeyik (EZ): Tü. üveyik kuşu. KÖK: ET.

üğri- (Kİ): Tü. çocuğun beşiğini sallamak. KÖK: ET *üğri-*, ED 114a.

üğü (BM, CC, EZ, Kİ): Tü. baykuş. KÖK: ET *ügi*, ED 101b.

üğüt- (TA, EZ, Kİ): Tü. un öğütmek. KÖK: ET *ögit-*, ED 103b.

üğütçi (EZ): Tü. çoban.

ük (TA): Tü. dört yaşındaki koyun. KÖK: ET *ög*, ED 99b.

üksük (EZ) → yüksük.

üksün- (CC): Tü. hatırlamak. KÖK: ET *ök*, ED 99a-b, *ök-sün-*.

üküş (MG): Tü. çok, fazla. KÖK: ET *üküş*, ED 118a.

üküt- (BM) → öğüt-.

ükütüptür (EZ): Tü. kısır.

ül- (GT) → üle-.

üldürük (İH): Tü. katran. KÖK: ET.

üle- (Kİ), ül- (GT), ülü- (EZ): Tü. bölmek, taksim etmek. KÖK: ET *üle-*, ED 127b.

ülefe (İH): Tü. memurun, askerin aylığı, ücreti. KÖK: ET.

üleş- (İM, BM, CC), ülüş- (EK) : Tü. paylaşmak, bölüşmek. KÖK: ET *üleş-*, ED 154a, *üle-ş*.

üleştir- (EZ) → üleştir-.

üleştü (İM): Tü. sırayla, sırası üzerine. KÖK: *üleş-tü*.

üleştür- (GT, TA), üleştir- (EZ), yüleştir- (EZ): Tü. üleştirmek, ayırmak. ÖRNEK: *altun akça üleştir- GT 174/3*. KÖK: *üleş-tür-*.

üleştürü (İM): Tü. sırayla, sırası üzerine. KÖK: *üleştür-ü*.

ülfet (GT): Ar. yakınlık, ülfet. ÖRNEK: *ülfetim bol- GT 275/2*.

ülit- (TA): Tü. ıslanmak. KÖK: ET *ölit-*, ED 132b-133a.

ülker (TA, BM, EZ): Tü. ülker yıldızı. KÖK: ET *ülker-*, ED 143a.

ülkü (GT, İM, Kİ): Ar. hedef, nişangâh. ÖRNEK: *ülküge...at- GT 210/10*. KÖK: ET.

ülü- (EZ) → üle-.

ülüş (İM, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. pay, hisse. KÖK: *ülü-ş*, OTWF 262.

ülüş- (EK) → üleş-.

üm (GT): Ar. ümm, anne. ÖRNEK: *öz kabile ümden* GT 267/8.

ümerā (GT): Ar. emirler, beyler. ÖRNEK: *hazret-i ümerā ve vüzerā* GT 77/6.

ümīd (GT, İM): Far. umut, ümit. ÖRNEK: *ümid kes-* GT 36/10, *ümid tut-* GT 81/2, *ümid yok* GT 37/7.

ümmet (GT, İM, KS): Ar. ümmet, bir peygambere bağlanan cemaat. ÖRNEK: *bu ümmet* GT 7/7.

ümmī (İM): Ar. anasından nasıl doğmuş ise öyle kalıp okuma yazma öğrenmeyen.

ümmi ğılān (İM): Ar. çöllerde yetişen bir diken.

ümmü veled (İM): Ar. bir kişinin cariyesinden olan çocuğu veya çocuğun annesi.

ün I (GT, İM, TA, EK, CC, Kİ): Tü. ses. ÖRNEK: *kuşlar ünün işit-* GT 127/8.
KÖK: ET *ün*, ED 167a.

ün II (TA): Tü. his. KÖK: ET *ün*, ED 167a-167b.

ün- (Kİ, CC): Tü. büyümek, yetişmek, neticelenmek, çıkmak. KÖK: ET *ün-*, ED 169a.

ünde- (GT, İM, TA, EK, İN, Kİ, CC, EZ): Tü. çağırmak, çağırtmak, seslenmek.
KÖK: *ün+de-*.

ündenil- (İM): Tü. çağrılmak. KÖK: *ünde-n-il-*, OTWF 651.

ündet- (CC): Tü. söyletmek, seslendirmek. KÖK: *ün+de-t-*, OTWF 760.

üñ- (Kİ, CC): Tü. oyarak içini boşaltmak. KÖK: ET *üñ-*, ED 169b.

üns (GT): Ar. alışıklık, ünsiyet. ÖRNEK: *üns tut-* GT 134/11.

üprek (İM) → ürpek.

üptek (EM): Tü. alaca ibibik. KÖK: ET *üpgük*, ED 9a.

ür- I (GT, Kİ, CC, EZ): Tü. havlamak. ÖRNEK: *it ürse-* GT 258/4. KÖK: ET *ür-*, ED 196a.

ür- II (İM, TA, EK, Kİ, KH, BM), **üvür-** (GT): Tü. üflemek. KÖK: ET *ür-*, ED 195b.

ürgür-(İH): Tü. parlatmak, alevlendirmek. KÖK: *ür-gür-mek*.

ürk- (GT, MG, İM, EK, İN), **irik-** (İH), **ürük-** (Kİ, EZ): Tü. ürkmek. KÖK: ET *ürk-*, ED 221a.

ürkegen (MG), **ürkeken** (EZ): Tü. ürkek. KÖK: *ürk-egen*.

ürkeken (EZ) → ürkegen.

ürkmes (EM): Tü. Ürkmez (özel ad).

ürküt- (TA, Kİ): Tü. ürkütmek, kaçırmak, korkutmak. KÖK: *ürk-üt-*, OTWF 760.

ürpek (CC), üprek (İM): Tü. karışık, karmakarışık, dağınık. KÖK: ET *ürpek*, ED 198b.

ürük- (Kİ, EZ) → ürk-.

ürün (TA): Tü. süt. KÖK: ET *ürün*, ED 233b.

üs (KH): Ar. mersin yemişi, bakır çalığı.

üs- (EZ): Tü. uzanmak. KÖK: ET *es-*, ED 24a.

üsküli (CC): Rum. keten. KÖK: ET.

üspürle- (TA): Tü. teslim etmek. KÖK: *üspür-le-*, OTWF 429.

üst (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, EZ): Tü. üst. ÖRNEK: *üstüne namāz kıl-* GT 319/3, *könilik üstüne* GT 26/12. KÖK: ET *üst*, ED 242a.

üstād (GT, MG, İN): Far. usta, hoca, üstad. ÖRNEK: *özin özgeden üstād kör-* GT 292/1.

üstāhlık (İM): Far+Tü. iç açılma, ferahlama. KÖK: *üstāh-lık*.

üstün (GT, EK, CC): Tü. üst. ÖRNEK: *üstün dudağı...astın dudağı* GT 94/6. KÖK: ET *üstün*, ED 242b.

üş- (GT, Kİ): Tü. üşüşmek, toplanmak. ÖRNEK: *çibin üşti* GT 96/5. KÖK: ET *üş-*, ED 256a.

üş (EM) → uç.

üşe- (EZ) → üşi-.

üş- (CC, TA), üşe- (EZ), üşü- (BM, EZ): Tü. üşümek. KÖK: ET *üş-*, ED 256b.

üşnān (İM, KS): Ar. çöğen otu.

üşen- (GT, İN, KH) → usan-.

üşet- (EZ): Tü. kırıp ufaltmak. KÖK: ET *uvşat-*, ED 16b.

üşkü (TA, EZ), uşku (CC): Tü. matkap. KÖK: <<< ET *üş-*, ED 256a, *uş-ku*.

üşre- (EZ): Tü. anmak, hatırlamak. KÖK: MK -, sadece *üşgür-* “hatırlamak” (Ercilasun, Akkoyunlu, 2014, 936).

üşü- (BM, EZ, TA) → üşi-.

üt- (Kİ, CC): Tü. kesilmiş koyunun tüylerini tütsülemek, yakmak. KÖK: ET *üt-*, ED 40a.

ütlü (CC): Tü. oyuklu, delikli. KÖK: *üt-lü*.

ütül- (İM): Tü. ütölmek. KÖK: *üt-ül-*, OTWF 651.

ütürgü (TA, CC): Tü. ege demiri. KÖK: *üt-ür-gü*, OTWF 93.

üv- (EZ) → uv-

üvez (İH): Tü. tatarcık, gürp düşen. KÖK: ET.

üvür- (GT) → ür-

üvüş (GT, İM), üfüş (İM): Tü. ıslak, yaş. ÖRNEK: *üvüş bol-* GT 107/11, 278/1.

KÖK: Kar. yüvüs, yibis, KRPS 261a Räs 202a.

üvüşlük (İM): Tü. ıslaklık. KÖK: *üvüş-lük*, OTWF121.

üyegençi (TA): Tü. büyük, ulu.

üyez (TA, EM, BM): Tü. sivrisinek. KÖK: ET *uyaz*, ED 276b.

üygen (TA) → yügen.

üygenle- (Kİ): Tü. gemlemek. KÖK: *yügen-le-*, OTWF 429.

üyük (BM, Kİ, TA) → öyük.

üyüş (EZ): Tü. kaygılı, şaşkın, hayırsız. KÖK: ET.

üz- (GT, Kİ, CC, EZ): Tü. koparmak, kesmek. ÖRNEK: *yipni üzdi* GT 202/1,

üzmes..bir kılını GT 215/10. KÖK: ET *üz-*, ED 279b.

üz- (EK) → oz-

üz (CC) üz- (EK): Tü. yüz, üst kısım. KÖK: → yüz.

üzad- (İN) → uzat-

üzak (İN): Tü. uzak. KÖK: ET *uzak*, ED 283a.

üzan- (EZ): Tü. örs.

üze (MG), öze (GT, İM, CC), özre (GT), üzere (MG, TA, İN), üzeri (MG), üzre (BM) : Tü. üstüne. KÖK: ET *üzē*, ED 280b.

üzegü(KH) → üzengü.

üzeği (EK, EM, CC, EZ) → üzeği.

üzeği (MG, TA, İN) üzegü(KH), üzeği (EK, EM, CC, EZ): Tü. üzeği. KÖK: ET *üzeğü*, ED 289b.

üzere (MG, TA, İN) → üze.

üzeri (MG) → üze.

üzgüçi (GT): Tü. yüzücü. KÖK: *üz-güçi*, OTWF 371.

üzit (TA): Tü. şeytan. KÖK: ET *özüt*, ED 281b.

üzre (BM) → üze.

üzül- (MG, İM, İN), yüzül- (İH): Tü. üzölmek, kopmak. KÖK: *üz-ül-*, OTWF 651.

üzüm (GT, İM, BM, Kİ), yüzüm (GT, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. üzüm. KÖK:

ET *üzüm*, ED 288a, *üz-üm*.

üzün- (EZ): Tü. üzölmek. KÖK: *üz-ün-*, OTWF 584.

üzürmürs (CC): Tü. Mira, mürrüsafî.

üzüt (BM, Kİ): Tü. ölü. KÖK: ET *özüt*, ED 281b.

üzütlük (İH): Tü. hasislik. KÖK: *üzüt-Hük*, OTWF 121.

üzzür (İM): Ar. pirinç.

vācīb (KS), vācīb (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. yapılması dinen gerekli olan.

ÖRNEK: *vācīb kıl-* GT 4/9, 212/4.

va'd (İM): Ar. üstüne alma, söz verme.

vad (CC): Far. rüzgâr.

vada (CC): Ar. zaman, süre.

va'de (GT): Ar. söz verme, vaad. ÖRNEK: *va'deniñ şartına vefā kıl-* GT 290/4,

va'desin bir- GT 170/1.

vādī(GT): Ar. vadi. ÖRNEK: *vādī içinde* GT 269/4.

vaḥḥar (İM): Ar. tehir eylemek, geciktirmek.

vaḥşet (GT): Ar. ürkmek, ürkeklik, ürüntü. ÖRNEK: *vaḥşet içinde* GT 240/1,

yalğuzluk vaḥşet 204/10.

vaḥy (İM): Ar. bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.

va'īd (İM): Ar. birini iyiliğe sevk etme veya kötölükten uzaklaştırmak için korkutma.

vāīl (GT): Ar. çok güzel konuşması ile meşhur olan bir arap hatibi.

vā'iz (GT, İM): Ar. vaaz veren, dini nasihatlerde bulunan vaiz. ÖRNEK: *vā'izlerniñ*

kökli 'ibāreti GT 148/13.

vaḥār (GT): Ar. ağır başlılık, vekar. ÖRNEK: *vaḥārıñ öze* GT 48/4.

vaḥf (GT, İM): Ar. vakıf, bağış. ÖRNEK: *vaḥfdan nime oğurla-* GT 113/1.

vaḥfa (İM): Ar. hacıların Arafatta durmaları.

vāḥı'a (GT): Ar. hadise, vakıa. ÖRNEK: *vāḥı'anı kizle-* GT 213/9, *vāḥı'a tuy-* GT

71/5.

vāḥıf (GT): Ar. haberi olan, bilen, vakıf. ÖRNEK: *vāḥıf bol-* GT 57/8, *vāḥıf kıl-* GT

221/10.

vāḥı' (GT, MG, İM, İN): Ar. vuku bulan, vaki. ÖRNEK: *vāḥı' bol-* GT 107/10,

112/9, 134/2.

vaqt (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. zaman, vakit. ÖRNEK: *vaqt bar GT 64/11, seher vaqt GT 120/1.*

vaqtı (GT): Far.....dığı zaman. ÖRNEK: *vaqtı kim 44/13, 108/4, 267/12, 324/3.*

vaqtlan- (İM): Ar+Tü. zamanı belirlemek. KÖK: *vakt +lan-*.

vaktlandur- (İM): Ar+Tü. zamanı belirletmek. KÖK: *vaktlan-dur-*.

vālī (GT, İM): Ar. vali. ÖRNEK: *vālīniñ oğlu GT 86/12.*

vālīlik (İM): Ar+Tü. vali olma. KÖK: *vālī +lik.*

vallāh (İM): Ar. “Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir söz.

vallāhu a’lem (KH): Ar. “Allah en iyisini bilir” anlamında bir söz.

vallāhu ekber (İM): Ar. “Allah en büyüktür” anlamında bir söz.

van (EM) → on.

var (KS) → bar.

var- (KS, KH) → bar-.

varağ (GT): Ar. yaprak (kağıt). ÖRNEK: *bir varağ okı- GT 11/13.*

varağa (GT, İM, EK): Ar. yazılı kağıt, pusla. ÖRNEK: *varağa ketür- GT 71/4/6, varağa sal- GT 70/8.*

vārid (İM, KS): Ar. gelen, erişen, söylenen.

vāris (GT): Ar. mirasçı, varis. ÖRNEK: *vāriske GT 187/3.*

vaşf (MG, İM, GT), vāşif (GT) : Ar. vasıf, nitelik, târif etme. ÖRNEK: *vaşf it- GT 28/2, vaşfın sor- GT 9/13, 218/8.*

vāşif (GT) → vaşf.

vāsıf (GT): Ar. Kufe ile Basra arasında eski bir şehir. ÖRNEK: *vāsıf şehrinde GT 169/10.*

vāsıta (GT, İM): Ar. aracı, vasıta. ÖRNEK: *vāsıta GT 57/5.*

vaşıyya (İM): Ar. bir ölünün vasiyetlerini yerine getirmeye memur edilen kimse.

vāsiṭān (KH): Ar. atın orta kesici dişleri.

vaşıyyet (GT, MG, İM, İN): Ar. vasiyet, öğüt, nasihat. ÖRNEK: *vaşıyyetin yerine kitür- GT 130/1.*

vaşl (GT, İM), vāşıl (MG): Ar. ulaşma, birleşme, kavuşma, vuslat. ÖRNEK: *vaşl bağı GT 250/5, vaşlına eriş- GT 226/11, vaşlın tile- GT 235/3.*

vasla (MG): Ar. ekleme, birleştirme, süngüyü uzatmak için eklenen parça.

vāşıl (MG) → vasl.

vatan (GT): Ar. yurt, vatan. ÖRNEK: *öz vatanını kör- GT 197/4, öz vatanından çık- GT 196/7.*

vāstāniyyāt (KH): Ar. atın orta kesici dişleri.

vaštāt (KH): Ar. atın orta kesici dişleri.

vaṭvaṭ (GT): Ar. yarasa. ÖRNEK: *vaṭvaṭ GT 213/5, 235/3.*

vāv (İM): Ar. Arap alfabesinin 26. harfi.

vave (İH): matlap, dilek.

vāveylā (İH): gürültü.

vāy (MG, İM, İH, CC): Tü. vay, ah.

vayna- (EM, EZ) → oyna-.

vaynaş (EZ) → oynaş.

va‘z (GT): Ar. va‘z, dini öğüt. ÖRNEK: *bir niçe kelime va ‘z ayttım GT 109/1.*

vaz‘ (İM): Ar. koyma.

vazīife (GT, İM): Ar. muayyen bir iş ve ücret, görev. ÖRNEK: *vazīife tile- GT 41/12, vazīifeleri kesil- GT 58/11.*

ve (GT, MG, İM, İN, KH): Ar. ve. ÖRNEK: *ve lakin GT 27/6.*

vebāl (GT): Ar. günah. ÖRNEK: *vebāle kir- GT 295/6.*

vech (GT, MG, İM): Ar. vesile, vasıta, sebep, tarz, üslup. ÖRNEK: *şikāyet vech bilen GT 124/9.*

vedā‘ (İM): Ar. ayrılma.

vedī‘at (İM): Ar. emanet.

vefā (GT, İM): Ar. sözünde durma, bağlılık, vefa. ÖRNEK: *vefā kıl- GT 290/4, vefānıñ şartı GT 287/4.*

vefādār (GT): Far. sözüne sadık, vefakar. ÖRNEK: *yār-ı vefādār GT 241/8.*

vefāsızlık (GT): Ar+Tü. vefasızlık. ÖRNEK: *vefāsızlık it- GT 294/5. KÖK: vefa+sız+lık.*

vefāt (GT, İM): Ar. ölüm, vefat.

vehm (GT, İM, İN): Ar. yanlış, zehap, kuruntu. ÖRNEK: *vehm taşavvur it- GT 309/5.*

veķāķat (GT): Ar. küstahlık, utanmazlık, edebsizlik. ÖRNEK: *veķāķat meydānında çap- GT 309/3.*

vekīl (GT, İM): Ar. vekil, birinin işini görmesi için yerine bıraktığı veya yetki yetki verdiği kimse. ÖRNEK: *yil vekil firişte GT 344/11.*

velā (İM): Ar. efendisinin azat ettiği köle ve cariyesi ile olan münasebeti ve onlar üzerindeki hakkı.

velā-i ‘atika (İM): Ar. Mevla ile kölesi arasında azat neticesi olarak meydana gelen bir vela.

velāyet (GT): Ar. 1. kuvvet 2. memleket, diyar. ÖRNEK: *velāyetke kit- GT 279/3.*

velâkin (MG, İN, KS): Ar. ama, fakat, ama, velâkin.

veled-i zinā (İM): Ar. nikahsız birleşmeden meydana gelen çocuk.

veli (GT, İM): Ar. ermiş, veli. ÖRNEK: *nebi ve veli GT 350/2.*

velî(GT): Far. fakat, ama, velakin.

velîd (İM): Ar. köle.

velîkin (KH): Far. fakat, ama.

verd (GT, İN): Ar. gül. ÖRNEK: *verd-i bustân-ı vefâ 7/3.*

verdî (KH): Ar. gül kırmızısı rengine benzeyen at.

verdikan (EM): Tü. Kan verdi (özel ad).

verese (İM): Ar. mirasçı.

veresiye (BM): Tü. kredi. KÖK: ver-esi+ye.

vers (İM): Ar. Yemen zaferanı.

vesîle (İM): Ar. vasıta, bahane.

vesme (İM): Ar. uzun yapraklı ve rengi mavi olan bir ot.

ve’s-selām (MG): Ar. işte bu kadar.

veştānî(MG): Ar. orta, ne az ne çok.

vesvās (GT): Ar. ayartıcı (kötülüğü). ÖRNEK: /KÖK:.

vesvese(İM): Ar. kuruntu, şüphe.

vey (İM): Ar. yazıklar, yazıklar olsun.

vezāret (GT): Ar. vezirlik. ÖRNEK: *vezāret bir- GT 45/11, vezāret tap- GT 177/8.*

vezîr (GT, İM): Ar. vezir. ÖRNEK: *vezîr oğlu GT 279/5.*

vezğa (İM): Ar. bir cins büyük keler.

vezn (GT): Ar. ağırlık. ÖRNEK: *vezni kiyāfet durur GT 166/8.*

vezy (İM): Ar. bevlden sonra gelen beyaz su.

vıyal- (EM) → uyal-.

vidā‘ (GT): Ar. ayrılış, veda. ÖRNEK: *vidā‘ it- GT 198/12, 245/13, 246/13.*

vilāyet (İM): Ar. dostluk, muhabbet.

vir- (KS) → ber-.

vird (İM): Ar. belli zamanda okunması adet olan Kur'an ayetleri.

viribi-(İH): Tü. gönderdi, verdi. KÖK: *ver-*.

viril- (KS) → beril-.

vişāl (GT): Ar. kavuşma, birleşme, visal. ÖRNEK: *vişāliḡ kör-* GT 232/10.

visāl (İM): Ar. oruç, 48 saat yiyilip içilmeden tutulan oruç.

vitr (KS): Ar. yatsı namazından sonra kılınan üç rekatlı vacip namaz.

vitr-i vācib (İM): Ar. vitir namazı.

vitr namāzı (İM): Ar. yatsı namazından sonra kılınan 3 rekatlık namaz.

voltur- (EM) → oltur-.

vur- (Em, KS, BM, İH) → ur-.

vura yazdı (İH): Tü. az daha vurmak.

vurçık (CC): Tü. mihver, mil.

vuşṭā (İM, İN): Ar. orta.

vuşūl (İM): Ar. ulaşma, erişme.

vücūd (GT): Ar. varlık, mevcudiyet, vücut. ÖRNEK: *vücūdınıḡ ayaḡı* GT 249/2.

vücūh (İM): Ar. vecihler.

vüzerā (GT): Ar. vezirler. ÖRNEK: *ḡazret-i ümerā vüzerā* GT 77/6.

ya (GT, MG, TA, İN, CC), yay (MG, EM, İN, EZ): Tü. yay. ÖRNEK: *ya çek-* GT 69/4, 276/4, 296/7, *yaydan çıkḡan ok* GT 267/10, *yay ḡur-* GT 324/11. KÖK: ET *yā*, ED 869a.

yā I (GT, MG, İM, İN, KS, KH, CC, EZ): Far. ya, veya, ya da.

yā II (GT, MG, İM, İN, KS): Ar. 1. ey 2. Arap alfabesinin 28. harfi. ÖRNEK: *yā ilāhi* GT 356/2.

yaak (CC): Tü. ceviz. KÖK: ET *yaḡāk*, ED 900b.

yaanı (CC): Ar. aynı.

yab- (BM) → yap-.

yabaḡu (TA), yapak (EZ) : Tü. kırkılmış yün. KÖK: ET *yapākū*, ED 874b, *yap-agu* OTWF 90.

yabalaḡ (TA, EM, BM, CC) → yapalaḡ.

yābān (TA, BM, İH, EZ): Far. ıssız yer, sahara, çöl.

yābān eşegi (EM), yābān yeşek (EM): Tü. yaban eşeḡi.

yābān sığır (EM): Tü. yaban sığırı.

yābān yeşek (EM) → yābān eşegi.

yabış- (BM) → yapış-.

yābis (MG): Ar. kuru.

yabov (CC) → yabuğ.

yabovlı (CC): Tü. bellemeli. KÖK: *yapıg-lı*.

yabuğ (İM, EM), yabov (CC) : Tü. örtü, atın sırtına vurulan kalın kumaş parçası, belleme, yapık. KÖK: *yap-ıg*, OTWF 215.

yabuldırağ (TA, CC): Tü. yaprak. KÖK: *yap-ıl-dırağ*.

yacın- (İH) → yaşın-.

yaçan- (CC) → yaşın-.

yaçanlı (EZ): Tü. çekinen, utangaç. KÖK: *yaş-ın-lı*.

yaçı (TA) → yayçı.

yād (GT, İM, İN): Far. anma, hatırlama, hatır. ÖRNEK: *yād tut-* GT 185/1, *yādım̄da bar* GT 105/6, 107/10, 232/1.

yad (EM) → yat.

yada- (CC, EZ): Mo. yorulmak, sıkılmak, daralmak. KÖK: Mo.

yadağ (İM): Tü. yaya. KÖK: ET *yaḏāğ*, ED 887a.

yādgār (GT): Far. yadigar, hatıra. ÖRNEK: *yādgār ḳal-* GT 12/11.

yādigār (EK): Far. süreyya.

yağ (GT, MG, İM, TA, EK, ENM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ), yav (EZ): Tü. yağ. ÖRNEK: *çerağın̄ıñ yağı* GT 42/12, *yağın̄ı al-* GT 137/3 /KÖK: ET *yāğ*, ED 895a.

yağ- (GT, İM, TA, Kİ, CC, EZ), yav- (EZ): Tü. yağmak. ÖRNEK: *yağmur yağ-* GT172 /11, 283/13 316/10. KÖK: ET *yağ-*, ED 896a.

yağa (İM, BM, CC) → yağa.

yağı (TA, BM, İH, CC, Kİ), yav (BM): Tü. düşman. KÖK: ET *yağī*, ED 898a.

yağı- (EZ): Tü. tehdit etmek. KÖK: ET *yağid-*, ED 899b.

yağır (İN, Kİ), bavur (EZ): Tü. yara. KÖK: ET *yağır*, ED 905a.

yağır (BM) → bakır.

yağıştır- (EK) → yapıştır-.

yağız I (GT, İH), yovuz (EZ): Tü. esmer, yağız. ÖRNEK: *ḳara yağız za‘if endām* GT 251/13. KÖK: ET *yağız*, ED 909a.

yağız II (TA, EM): Tü. dört ayağı sekili at.

yağla- (MG, İM, EK, İN, Kİ, KH, EZ): Tü. yağ sürmek, yağlamak. KÖK: *yağ-la-*, OTWF 429.

yağlav (CC): Tü. kızartma tavası. KÖK: *yağla-v*.

yağlık (TA, EZ): Tü. mendil. KÖK: *yağ+lık*, OTWF 121.

yağmala- (TA, , Kİ, EZ): Far+Tü. yağmalamak. KÖK: *yağma+la*.

yağmur (GT, İM, TA, EK, EM, KS, BM), amğur (CC), yamğur (MG, TA, EK, EM, CC, EZ), yamğır (MG): Tü. yağmur. ÖRNEK: *yağmur kil-* GT 93/4, *yağmur yağ-* GT 172/11, 283/13, 316/10. KÖK: ET *yağmur* ED 903b, *yağ-mur*, OTWF 389.

yağrık (İH): Tü. üstünde et kesilen çok kalın ve düz tahta. KÖK: ET *yar-* , *ya(ğ)r-ık*.

yağrın (GT, MG, TA, İH, EZ), yavrun (EK): Tü. sırt, kürek kemiği. ÖRNEK: *yağrınma ağır kamçılar indür-* GT 89/3. KÖK: ET *yarın*, ED 970a.

yağrılık (MG): Tü. atın sırtına konulan bir çeşit keçe. KÖK: *yağır+lık*, OTWF 121.

yağrı- (İN): Tü. yaralanmak. KÖK: ET *yağrī-*, ED 906a, *yagr+ı-*, OTWF 484.

yağruğ (İH): Tü. fasih, düzgün, açık, pürüzsüz bir konuşma. KÖK: *yañku+r-uk*.

yağsuz (İN, KH): Tü. yağsız. KÖK: *yağ+suz*, OTWF 131.

yağum (BM): Tü. karış, şehadet parmağı ile ölçülen bir uzunluk ölçüsü. KÖK: ET.

yağurt (TA, EM, BM, Kİ) → yugurt.

yagıl- (EZ) → yañıl-

yaglabay (EZ): Tü. doğan cinsinden çakır denen bir kuş. KÖK: Tat. *yagılbay* TRS700a.

yagma (EZ): Far. yağma, talan.

yah- (CC) → yak-

yahnı (EZ) → yahni.

yañni (GT, EK, BM, Kİ) , yahnı (EZ): Far. pişmiş yemek, et yemeği, yahni. ÖRNEK: *yañni biş-* GT147/9.

yāhōz (KH): Far. yahut, veya.

yağşı (GT, MG, İM, EK, EM, İN, KS, KH, İH), yaqşı (TA, CC, EZ): Tü. iyi, güzel. ÖRNEK: *yağşı yaman* GT 48/12, *köp yağşı* 191/13, 268/9. KÖK: ET *yağşı*, *yakış-ı*, ED 908a-.

yağşılık (İM, EK): Tü. güzellik, hoşluk. KÖK: *yağşı+lık*, OTWF 121.

yağşırah (CC), yağşırağ (İM, EK, KH): Tü. daha iyi, daha güzel. KÖK: *yağşı+raq*.

yāhū (d) (GT, MG, İM, İN): Far. yoksa, yahut. ÖRNEK: *...mı yāhū decāl işeki GT 308/9.*

yāhūz (MG, İN): Far. yahut, yoksa.

yaḥyā (GT): yahya peygambar. ÖRNEK: *yaḥyā ‘aleyhi’s-selām türbesinde 37/12.*

yaḥ- (GT, İN, Kİ, EZ), yah- (CC): Tü. yakmak, sıvamak. ÖRNEK: *otḳa yaḥ- GT 210/ 7, köñül yaḳısın kör- GT 253/12. KÖK: ET yak-, ED 896b.*

yaḳa (GT, İM, TA, EM, İH, EZ, Kİ), yaḡa (İM, BM, CC): Tü. 1. yaka 2. kıyı su. KÖK: *yaḳasın yırit- GT 279/10, yaḡaḡa çıḳ- GT 202/5 << ET yakā, yak-a, ED 898a.*

yakçı (CC) → yayçı.

yakın (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KS, KH, EZ, Kİ): Tü. 1. yakın 2. akraba. ÖRNEK: *yakın bar- GT 47/ 3, 255/5. KÖK: ET yakın, ED 904a, yak-in-, OTWF 302.*

yakıl- (Kİ): Tü. yakılmak. KÖK: *yaḳ-ıl-, OTWF 651.*

yakīn (KS): Ar. kesin olarak bilme.

yakın- (İM): Tü. kına yakmak. KÖK: *yaḳ-ın-.*

yakınla- (EZ): Tü. yaklaşmak. KÖK: ET yak-, ED 896b, *yakın+la-.*

yakınlık (İM): Tü. yakın olma. KÖK: *yaḳın+lık.*

yakınraḳ (İM, KH): Tü. daha yakın. KÖK: *yaḳın+raḳ, OTWF 64.*

yakin (GT, MG, İM, KS): Ar. yakın doğru sahih kat’ı.

yak iw (İM): Tü. kilise.

yaḳlaş- (EK): Tü. yaklaşmak. KÖK: *yaḳ-laş-.*

yaḳşı (TA, CC, EZ, Kİ) → yahşı.

yaḳşıla- (Kİ): Tü. iyi davranmak, güzelleştirmek, bir şeyi iyi yapmak. KÖK: *yaḳşı+la-.*

yakuş (EM,TA) → yokuş.

yākūt (İM, CC): Ar. yakut, değerli süs taşı.

yak yawuk (İM): Tü. eş dost, akraba. KÖK: ET yak-, ED 896b, << ET yaḡūk, ED 901b, *yaḡu-k, OTWF 253.*

yal I (MG, TA, Kİ), yalı (KH, CC), yeli (İN): Tü. atın yelesi. KÖK: ET yāl, ED 916a.

yal II (İM): Tü. ücret. KÖK: ET yalçı-, ED 922a.

yal- (Kİ): Tü. sakinleşmek, durgunlaşmak, dinmek. KÖK: ET yaval-, ED 877a.

yala- (İM, TA, EK, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. yalamak. KÖK: ET *yalā-*, ED 919a.

yala (CC): Tü. iftira. ÖRNEK: *y. yap- iftira atmak*. KÖK: ET *yalā*, ED 918b.

yalak (İH): Tü. toprak çanak. KÖK: ?.

yalan I (TA, EK, KS, BM) → yalğan.

yalan II (BM, EZ) → yalañ.

yalancı (EZ) → yalğançı.

yalañ (GT, MG, İM, CC), **yalan** (BM, EZ), **yalın** (GT), **yalıñ** (İM): Tü. yalın, çıplak. KÖK: ET *yalıñ*, ED 929b, * *yal-ıñ*, OTWF 337.

yalanşaç (İM, CC), **yalanş** (EZ), **yalıñaç** (İM): Tü. yalın, çıplak. KÖK: *yalan+aç*, OTWF 44.

yalanşaçla- (CC), **yalanşla-** (EZ): Tü. örtüsünü açmak, soymak. KÖK: *yalan+aç+la-*.

yalañuz (KS), **yalğız** (CC), **yalğuz** (GT, İM, BM, CC), **yalıgız** (EZ), **yalıķız** (TA), **yalıñız** (EZ): Tü. yalnız, tek. KÖK: ET *yalñūs*, ED 930b.

yalanş (EZ) → yalangaç.

yalanşla- (EZ) → yalangaçla-.

yalavaç (TA, EM, BM, Kİ): Tü. resul, elçi. KÖK: ET *yalāvaç*, ED 921a.

yalbar- (İM, CC, EZ) → yalvar-.

yalçı (İM, CC): Tü. ücretle iş gören. KÖK: *yal+çı*.

yalda- (EZ) → alda-.

yaldırım (EM), **yaldırım** (BM): Tü. yıldırım, şimşek. KÖK: ET *yal-*, ED 918a , *yaldır-ım*.

yaldırğan (İH): Tü. çakmak taşı. KÖK: ET *yaltrı-*, ED 923b, *yaldır-ğan*.

yaldırım (BM) → yaldırım.

yalduz (BM) → yulğuz.

yalğan (GT, İM, EM, CC, EZ, Kİ), **yalan** (TA, EK, KS, BM): Tü. yalan. ÖRNEK: *y.söyle-*. KÖK: ET *yalgān*, * *yal-*, ED 926b.

yalğançı (İM, EM), **yalgancı** (EZ), **yalancı** (EZ): Tü. yalancı. KÖK: *yalğan+çı*.

yalğaşla- (Kİ): Tü. hayır dua etmek. KÖK: *alkış-la-*, OTWF 429.

yalğız (CC) → yalanguz.

yalğuz (GT, İM, BM, CC) → yalañuz.

yalğuzın (İM), **yalğuzun** (İM): Tü. yalnız olarak, tek başına. KÖK: *yalñūs+ın*.

yalğuzluk (GT, İM): Tü. yalnızlık. KÖK: *yalñūs+luk*.

yalğuzun (İM) → yalğuzın.

yalgancı (EZ) → yalğançı.

yalı (KH, CC) → yal.

yalıgız (EZ), yalıķız (TA) → yalaņuz.

yalıķız (TA) → yalaņuz.

yalım (EM): Tü. kertenkele. KÖK: ET.

yalım kaya (İH): Tü. yalçın kaya.

yalın I (GT,Kİ) → yalaņ.

yalın II (CC): Tü. alev. KÖK: ET *yalın*, ED 929b, *yal-ın*, OTWF 302.

yalın- (CC): Tü. yalvarmak. KÖK: ET *yalın-*, ED 931a, **yal-ın-*, OTWF 338.

yalıncak (EZ): Tü. yalın, çıplak. KÖK: *yalıñ+cak*.

yalıñ (İM) → yalaņ.

yalıñaç (İM) → yalañaç.

yalıñaçlan- (İM): Tü. soyutlanmak. KÖK: *yalıñ+aç+lan-*, OTWF 509.

yalıñız (EZ) → yalaņuz.

yalka-(İH): Tü. kandırmak.

yalkav (EZ): Mo. tembel. KÖK: MO. Jalhagu(u), MTS 1595b.

yalkık (İH): Tü. balgam. KÖK: Kz. *jalkak* “iltihap” KHS375a.

yalman I (İM, TA, EM, EZ,Kİ): Tü. bir cins tarla sıçanı. KÖK: ET *yamlān*, ED 936b.

yalman II (TA): Tü. Özel ad.

yalman- (İH): Tü. yalanmak, yalayıp yutmak. KÖK: ET *yalğan-*, ED 927a, *yalğa-n-*.

yalmas (CC): Ar. elmas.

yalşı- (EZ) DİL: Tü. başarmak, kazanmak. KÖK: ET *yalçı-*, ED 922a.

yaltaklan-(EK): Tü. yaltaklanmak. KÖK: Kz. jaltakta- “” KHS379a TR. *yaltaklan-*, TS 2515b.

yalvar- (BM), yalbar- (İM, CC, EZ), yarbar- (CC): Tü. niyaz etmek, istemek. KÖK: ET *yalvar-*, ED 920b.

yama (GT, EM, EZ, Kİ), yamav (EZ), yamov (CC): Tü. kötü, fena, yama. KÖK: ET *yamāğ*, ED 935b, *yama-ğ*.

yama- (CC, EZ): Tü. yamamak. KÖK: ET *yamā-*, ED 934b.

yamala- (BM): Tü. yamalamak. KÖK: *yamağ+la-*, OTWF 429.

yamalak (İM): Tü. hayvan pisliğı.

yaman (MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ, Kİ), çaman (CC): Tü.

kötü, fena. KÖK: ET *yamān*, ED 937a, *yav-man*, OTWF 388.

yamança (EM): Tü. kötü, fena. KÖK: *yaman+ça*.

yamanla- (Kİ, BM): Tü. yok etmek, mahvetmek, kınamak, ayıplamak. KÖK:

yaman+la-, OTWF 429.

yamanlı (CC): Tü. günahkâr. KÖK: *yaman+lı*.

yamanlık (GT, EK, CC): Tü. kötülük, fenalık. KÖK: *yaman+lık*, OTWF 121.

yamav (EZ) → yama.

yamdı (EK, Kİ), imdı (EM) : Tü. kasık, kasık bölgesindeki kıllar. KÖK: ET *yemdū*,

ED 935a.

yamğır (MG) → yağmur.

yamğur (MG, TA, EK, EM, CC, EZ, Kİ) → yağmur.

yamğurlu (CC): Tü. yağmurlu. KÖK: *yağ-mur+lu*.

yamğur suyu (EM): Tü. yağmur suyu.

yamov (CC) → yama.

yamurda (EK) → yumurtğa.

yamurtka (EM) → yumurtğa.

yamurtuğa (BM, Kİ) → yumurtğa.

yamyaşıl (TA, EK, Kİ) → yapıyaşıl.

yan I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, EZ), yana (EZ), yang (İM): Tü.

yan, kenar, taraf. ÖRNEK: *y. bas-*. KÖK: ET *yān*, ED 940a.

yan? II (İH): şeytan. KÖK: ET *yēk* ED 910a.

yan- I (GT, Kİ, BM, EZ): Tü. yanmak. KÖK: ET *yan-*, ED 942a.

yan-II (BM, CC): Tü. dönmek. KÖK: ET *yan-*, ED 941b.

yana (GT, MG, İM, TA, CC), gene (EZ), gine (İH), kene (EZ), yine (MG, İN, KH).

yene (CC, EZ): Tü. yine, tekrar, ikinci defa. KÖK: ET *yanā* , 943a.

yana (EZ) → yan.

yanak (EK, EM, EZ) → yaňak.

yanaş- (İM, EZ): Tü. yanaşmak. KÖK: *yan+aş-*, OTWF 552.

yanç- (CC), yaňşı- (EZ), yench- (GT): Tü. ezmek. KÖK: ET *yanç-*, ED 944b.

yançık (İM, EM, CC) → yaňçuq.

yançuk (TA, Kİ), yançık (İM, EM, CC): Tü. kese, torba. KÖK: ET *yançuk*, ED 945a, *yan+çuk*.

yandak (İH): Tü. diken. KÖK: ET *yandak*, ED 947a.

yandır- (CC), yandur- (BM): Tü. döndürmek, geri vermek, iade etmek. KÖK: *yandır-*.

yandır- (EZ) → yandur-.

yandur- (İM, TA, İN, Kİ, KH, BM, CC), yandır- (EZ) : Tü. yakmak, tutuşturmak. KÖK: *yan-dur-*.

yandur- (BM) → yandır-.

yañ (İM) → yan.

yañ (CC): Mo. salgın, epidemi. KÖK: *yañ* Räs 186b, Kum. yakut *yañ*.

yañağ (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KH, CC, Kİ), yanağ (EK, EM, EZ): Tü. yanak. KÖK: ET *yañāk*, ED 948b.

yañal- (Kİ) → yañıl-.

yañı (GT, İM, CC, EZ), yiñi (İN), yeni (KS, İH), yeñi (MG, EK, EZ): Tü. yeni. KÖK: ET *yañī*, ED 943b.

yañıla- (İM, Kİ): Tü. yenilemek. KÖK: *yañı+la-*, OTWF 407.

yañıl- (GT, MG, BM, CC), yağıl- (EZ), yañal- (Kİ): Tü. yanılmak, hata etmek. KÖK: ET *yañıl-*, ED 951a.

yañır- (EZ), yañur- (EZ): Tü. öfkelemek, kızmak. KÖK: ET *yañrā-*, ED 952b.

yañla (GT, CC, EZ): Tü. yeniden, bir daha. KÖK: ET *yañlā-*, ED 952a, *yañı+la-*.

yañlan- (CC): Tü. yenilenmek. KÖK: *yañıl-n-*, OTWF 584.

yañlış (İM, EZ, Kİ): Tü. yanlış. KÖK: *yañıl-ış*, OTWF 102.

yañur- (EZ) → yañır-.

yanı- (CC, EZ): Tü. tehdit etmek, korkutmak. KÖK: << ET *yanū-*, ED 944a.

yanık (EZ): Tü. mazlum. KÖK: *yan-ık* karayım. yanık KRPS 229a.

yankar-? (İH): Tü. iltifat etmek.

yanku (İH): Tü. dağa söylenilen sözün aynen aksi. KÖK: ET *yañkū*, ED 949a, *yan-ku*.

ya‘nī (GT, MG, İM, İN, KS, KH): Ar. şu demek ki, ya.

yanlu (İN): Tü. yanlı. KÖK: *yan+lu*.

yañşak, yañsık (EZ, İH): Tü. gürültücü. KÖK: ET *yañşak*, ED 953a.

yañşı- (EZ) → yañç-.

yantı- (İH): Tü. zevzek, anlamsız konuşmak. KÖK: ET *yaṇṣa-*, ED 953a.

yanulan-(İH): Tü. nazlanmak.

yanut (EZ): Tü. cevap. KÖK: ET *yanut*, *yan-ut*, ED 946b.

yap- I (GT, TA, EK, EZ): Tü. yapmak. KÖK: ET *yap-*, ED 870b.

yap- II (GT, İM, TA, EK, KS, Kİ, CC, EZ), yab- (BM): Tü. kapamak, örtmek.
ÖRNEK: *yala yap- “iftira atmak”*. KÖK: ET *yap-*, ED 870b.

yapağlı (EZ): Tü. tay. KÖK: ET *yapākū*, ED 874b.

yapak (EZ) → yabağı.

yapalak (İH), yabalağ (TA, EM, BM, CC), yıblak (BM): Tü. puhu. KÖK: ET *yapākulak*, ED 875a.

yapçı (TA, EZ): Tü. bina yapan usta. KÖK: *yap-çı*.

yapçın (EZ): Tü. maymun. KÖK: ET *béçin*, ED 295b.

yapıl- (KS): Tü. inşa edilmek, yapılmak. KÖK: *yap-ıl-* OTWF 651.

yapıldak (İH): Tü. çıplak. KÖK: *yap-ıl-dak*.

yapın- I (TA): Tü. yapışmak, ulaşmak. KÖK: *yap-ın-*, OTWF 626.

yapın- II (EZ): Tü. örtünmek. KÖK: *yap-ın-* OTWF 584.

yapış- (İM, İN, Kİ, KH, EZ), yabış- (BM), yapuş- (GT, MG, İM), yapuç- (GT) :
Tü. yapışmak. KÖK: ET *yapış-*, ED 880b, *yap-ış*, OTWF 573.

yapıştır- (EK), yapıştır- (TA), yağıştır- (EK), yapuştır- (MG, İM): Tü. yapıştırmak. KÖK: *yapış-tur-*.

yapıştır- (TA) → yapıştır-.

yapkiç (CC): Tü. örtü, kılıf. KÖK: ET *yapğıuç*, ED 874a, *yap-ğıuç*.

yaplak (EZ): Tü. korkak. KÖK: ET *yapakulak*, ED 875a.

yaplanmış (EZ): Tü. yabalanmış.

yalpı (EZ): Tü. yabalanmış.

yaprağ (GT, İM, TA, EK, EM, BM, EZ, Kİ): Tü. yaprak. KÖK: ET *yapurgāk*, ED 879b, *yapur-ğak*, OTWF 392.

yaprağlan- (EK): Tü. yapraklanmak. KÖK: *yaprağ+lan-*.

yaprağlı tirek (EM): Tü. yapraklı ağaç. KÖK: *yaprağ+lu*.

yapsa- (CC, EZ): Tü. iki şeyi birbirine eklemek, geçirmek. KÖK: ET *yapsa-*, *yap-sa-*, ED 880a.

yapsı (EZ) → yavısı.

yapuç- (GT) → yapış-.

yapuş- (GT, MG, İM) → yapış-.

yapuştur- (MG, İM) → yapıştır-.

yapyaşıl (EK, Kİ), **yamyaşıl** (TA, EK), **yemyeşil** (EM: Tü. yemyeşil. KÖK: *yap+yaşıl*).

yap yazı (İH): Tü. dümdüz, çöl, ova.

yār (GT, İM, BM): Far. dost, sevgili, yar.

yar- I (GT, İM, TA, İN, Kİ, KH, EZ), **yir-** (Kİ): Tü. yarmak, parçalamak, ayırmak. KÖK: ET *yar-*, ED 954b.

yar- II (CC): Tü. karar vermek, hüküm vermek. ÖRNEK: *yargu yar-*. KÖK: ET *yar-*, ED 954b.

yar II (TA, BM, EZ): Tü. yalçın, kayalık. KÖK: ET *yār*, ED 953b.

yar II (TA): Tü. tükrük. KÖK: ET *yar*, ED 953b.

yara (MG, İM, İN, KH, İH, CC): Mo. yara, bere. ÖRNEK: *yara bol-*. KÖK: Mo. *yara* MTS 428b, kz. jara.

yara- (GT, MG, İM, EK, İN, KS, Kİ, KH, BM, CC, EZ): Tü. yaramak, uygun olmak. KÖK: ET *yarā-*, ED 956a.

yārabb (İM): Ar. ey Allahım.

yaradıl- (KS) → yaratıl-.

yarağ (GT, MG, İM), **arak** (MG, EZ, CC), **yarov** (CC): Tü. hazırlık, uygun. ÖRNEK: *y. et-*. KÖK: ET *yarāğ*, *yara-ğ*, ED 962a, OTWF 214.

yarağla- (İM), **arakla-** (Kİ, EZ): Tü. hazırlamak, , donatmak. KÖK: *yarağ+la-*.

arak I (MG, EZ) → yarağ.

arak II (BM, EZ) → yarığ.

arakla- (Kİ, EZ) → yarağla-.

araklan- (TA, EZ): Tü. hazırlanmak. KÖK: *yarag+lan-*.

yaralı (İM, EZ) , **yaralu** (İN, KH): Tü. yaralı. KÖK: *yara+lı*.

yaralu (İN, KH) → yaralı.

yaramaz (İH, CC): Tü. fena, kötü. KÖK: *yara-maz*.

yaramsak (CC): Tü. söz dinleyen, uysal, baş eğen. KÖK: *yara-m+sak*.

yaramsaklan- (İH): Tü. yaltaklanmak. KÖK: *yaramsak+lan-*.

yārān (GT, İM, KS, İN): Far. dost, ahbap, tanıdık.

aran (EZ): Tü. derin. KÖK: ET.

yarar- (**Kİ**): Tü. (incelmek, zayıflamak) atı koşturup terletmek, atı yarışa hazırlamak. KÖK: ET *yarar-*, ED 970b, *yara-n-*, OTWF 627.

yarandur- (**Kİ**): Tü. at koşturup terletip soğutmak. KÖK: *yarar-dur-*.

yarar (**İM, İN**): Tü. menfaat, yar. KÖK: *yara-r*.

yarasa (**TA, EZ, Kİ**), **yarsa** (**EM**): Tü. yarasa. KÖK: ET *yersigü*, **yersi-gü*, ED 972a.

yaraş- (**GT, MG, İN, KH, CC**): Tü. yaraşmak, yakışmak, uygun olmak. KÖK: ET *yaraş-*, ED 972a, *yara-ş-*, OTWF 573.

yaraştur- (**MG, CC**): Tü. düzeltmek, yapmak. KÖK: *yaraş-tur-*, OTWF 573.

yarat- (**GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, Kİ, KH, CC, EZ**): Tü. yaratmak. KÖK: ET *yarat-*, ED 959b, *yara-t-*, OTWF 627.

yaratğan (**İM, Kİ**), **yaratқан** (**TA, EZ**): Tü. yaratan, Allah. KÖK: *yarat-ğan*, OTWF 386.

yaratıl- (**İM**), **yaradıl-** (**KS**): Tü. yaratılmak. KÖK: *yarat-ıl-*, OTWF 684.

yaratқан (**TA, EZ**) → yaratğan.

yarbar- (**CC**) → yalvar-.

yāren (**İN**): Far. dost.

yargu (**GT, CC**): Tü. yargı, adalet. KÖK: ET *yargū*, ED 963b, *yar-gu*, OTWF 386.

yarguçı (**CC**): Tü. hâkim. KÖK: *yargu+çı*.

yargula- (**CC**): Tü. düzeltmek, yoluna koymak. KÖK: *yargu+la-*.

yarı I (**GT, MG, İM, CC**): Far. yardım. ÖRNEK: *yarı bir- 'yardım etmek'*.

yarı II (**İM**): Tü. taraf. KÖK: ET *yarū*, ED 955b.

yarı III (**İH**): Tü. yağ çömleğinin ağzına bağlanan deri. KÖK: *jarı* Räs190a.

yarı- (**Kİ, İH**): Tü. parlamak. ÖRNEK: *tañ yarı- 'sabah açmak, sabah doğmak'*. KÖK: ET *yarū-*, ED 956b.

yarih (**CC**) → yarık.

yarıq I (**MG, İM, EM, EZ**) → yarık.

yarıq II (**TA, Kİ**): Tü. zırh. KÖK: ET *yarik*, ED 962a.

yarıq III (**CC, BM, EZ**), **yaruh**(**CC**), **yarih**(**CC**), **yaraқ** (**BM, EZ**): Tü. aydınlık, parlak,, mehtap. ÖRNEK: *yarıq etmek* “aydınlatmak”. KÖK: ET *yaruk*, *yar-u-k*, ED 962b, *yar-uk*.

yarıqlıh(**CC**) → yarıhlık.

yarırlık (CC), yarırlıklı(CC), yarırlıklı(İM): Tü. aydınlık. KÖK: *yaruk+lık*, OTWF 258.

yarı kanat (İM) → yarasa.

yarıkçı (TA): Tü. zırhçı. KÖK: *yarık+çı*.

yarıl- (MG, İM, İN, KH, CC): Tü. yarılmak. KÖK: *yar-ıl-*, OTWF 170.

yarılğa- (CC, EZ) → yarlıka-.

yarılğat- (CC): Tü. merhamet ettirmek. KÖK: *yarlıka-t-*, OTWF 760.

yarım (GT, MG, İM, İN, KH, CC, EZ İH, Kİ), yarum (EK, EZ): Tü. yarım, buçuk. KÖK: ET *yarım*, ED 968b, *yar-ım*, OTWF 295.

yarın (GT, TA, BM, EZ): Tü. yarın. KÖK: ET *yarın*, ED 970a, *yar-u-n*, OTWF 300.

yarındak (İH): Tü. tabaklanmamış deri. KÖK: ET *yarındak*, ED 971a.

yarış- (İM, TA): Tü. yarışmak. KÖK: ET *yarış-*, ED 972b, *yar-ış-*, OTWF 343.

yarıt- (CC): Tü. aydınlatmak. KÖK: *yar-u-t-*, OTWF 684.

yar kanat (EZ), yarı kanat (İM), yir kanat (EM) → yarasa.

yarkın (CC, EZ, Kİ): Tü. parlaklık, pırıltı, cilâ. KÖK: *yaruk+ın*.

yarlı (GT, CC): Tü. yoksul, fakir, aciz, zavallı. KÖK: ET *yarlıg*, *yar+lıg*, ED 967a.

yarlıg (KS): Tü. yardım. KÖK: *yar+lıg*.

yarlığa- (GT, TA, K, CC, EZ, Kİ) → yarlıka-.

yarlıgan (TA) → yarlıkağan.

yarlıgançlı (CC): Tü. merhametli, yardım eden. KÖK: *yarlıka-nç+lı*.

yarlıka- (İM), yarılğa- (CC, EZ), yarlığa- (GT, TA, K, CC, EZ): Tü. günahları bağışlamak. KÖK: ET *yarlıkā-*, ED 968a.

yarlıkağan (İM), yarlıgan (TA): Tü. günahları bağışlayan, Allah. KÖK: *yarlıka-ğan*, OTWF 382.

yarlılık (CC): Tü. fakirlik, yoksulluk. KÖK: *yarlı+lık*.

yarma (CC, EZ): Tü. yarma, bulgur. KÖK: ET *yarmā*, ED 969a, *yar-ma*, OTWF 319.

yarmağ (TA, EK, BM, EZ, Kİ), yarmuğ (EM): Tü. dirhem. KÖK: ET *yarmāk*, *yar-mak*, ED 969a.

yarmaş- (EZ): Tü. tırmanmak. KÖK: ET *yarmā-*, ED 969b, *yar-ma-ş-*, OTWF 552.

yarmuğ (EM) → yarmağ.

yarov (CC) → yarağ.

yarovlı (CC): Tü. yetenekli, ehil. KÖK: *yarağ+lı*.

yarpuz (İH, EZ): Tü. yaban pancarı, su nanesi. KÖK: ET *yarpuz*, ED 957b.

yarsa (EM) → yarasa.

yarsı- (İH, EZ): Tü. çok arzu etmek. KÖK: ET *yarsı-*, *yar+sı-*, ED 971b, OTWF 534.

yarsıt- (CC): Tü. kızdırmak, heyecanlandırmak. KÖK: ET *yarsıt-*, ED 971b, *yarsı-t-*.

yarsov (CC): Tü. iğrenç, tiksindirici, çirkin. KÖK: ET *yarsī-*, ED 971b.

yart- (BM) → yırt-.

yartıl- (BM): Tü. yarılmak. KÖK: *yara-t-ıl-*, OTWF 684.

yarı (MG, İM): Tü. taraf. KÖK: *yar-u*.

yaruh(CC) → yarık.

yaruk (İM, İN, EZ, Kİ), yarık (MG, İM, EM, EZ): Tü. 1. ayaklardaki çatlaklar 2. baş yarığı. KÖK: ET *yaruk*, *yar-uk*, ED 962b.

yarukluk(İM) → yarıklık.

yarum (EK, EZ) → yarım.

yarum yarısı (EK): Tü. çeyrek, dörtte bir.

yas (EM) → yaş.

yas (EZ): Tü. yassı. KÖK: ET *yasī*, ED 973b.

yas- I (TA, Kİ): Tü. oku yaydan ayırmak. KÖK: ET *yas-*, ED 973b.

yas- II (İN): Tü. yamyassı etmek. KÖK: ET *yas-*, ED 973b.

yasa- (GT, EZ): Tü. sevk etmek, hazırlamak, tertip ve tanzim etmek. KÖK: ET *yasa-*, ED 974a.

yasıç ok (EM, Kİ): Tü. yassı ok. KÖK: ET *yasğaç* ED 975a.

yasıragı kün (BM): Tü. evvelsi gün.

yâsimin (GT, İM): Far. yasemin.

yasman (CC): Tü. şişe. KÖK: ET *yasıman*, *yası+man*, ED 975b.

yassı (MG, İM, TA, EM, İH, EZ, Kİ): Tü. yassı, düz. KÖK: ET *yası*, *yas-ı*, ED 973b-974a.

yassı ağaç (İH): Tü. hamur tahtası.

yassıl- (İH): Tü. yam yassı olmak. KÖK: *yas-ı+l-mak*.

yassısız (TA): Tü. ensiz, dar. KÖK: *yassı+sız*, OTWF 131.

yastık (EM, EZ) → yastuk.

yastın- (EZ): Tü. dayanmak. KÖK: ET *yastā-*, ED 974b, *yasta-n-*, OTWF 584.

yastuk (GT, İM, TA, CC, Kİ), **yastık** (EM, EZ): Tü. yastık. KÖK: ET *yastuk*, ED 974a, *yasta-k*.

yaş I (GT, MG, İM, TA, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. 1. taze, genç 2. yaş, ıslaklık. KÖK: ET *yāş*, ED 975b.

yaş II (GT, TA, KH, BM, CC, Kİ): Tü. ömür. KÖK: ET *yāş*, ED 975b.

yaş III (TA, EK, İN, CC, EZ), **yas** (EM): Tü. gözyaşı. KÖK: ET *yaş*, ED 975b.

yaş- (Kİ, İN, KH): Tü. saklanmak, gizlenmek, yummak. KÖK: ET *yaş-*, ED 976b.

yaşa- (GT, İN, Kİ, KH, EZ): Tü. yaşamak,....yaşında olmak. KÖK: ET *yaşā-*, ED 976b.

yaşar- (GT, Kİ, EZ): Tü. yeşermek, yeşillenmek, yaşarmak. ÖRNEK: *gözü yaşar-gözü yaşarmak*. KÖK: *yaş I+ar-*, OTWF503.

yaşar- (KH): Tü. kırpma, kapatma. KÖK: *yaş-ar-*.

yaşar (İM): Tü. yaşında, yaşamış. KÖK: *yaş II+ar*.

yaşat- (CC): Tü. yaşatmak, hayatını sürdürmek. KÖK: *yaş+a-t-*.

yaşdur- (Kİ): Tü. saklatmak. KÖK: *yaş-dur-*.

yaş kozak (İH): Tü. pamuk kozası.

yaşık (CC): Tü. zayıf, verimsiz. KÖK: ET *yaşı-*, Räs 192a, *yaşı-k*, OTWF 256.

yaşık (EZ) → ‘âşık.

yaşıl (GT, MG, İM, TA, EK, İN, KS, KH, CC, EZ, Kİ), **yeşil** (EM): Tü. yeşil. KÖK: ET *yaşıl*, ED 978a, *yaş+ıl*, OTWF 55.

yaşillık (CC), **yeşillik** (EM): Tü. yeşillik. KÖK: *yaşıl+lık*, OTWF 121.

yaşın- (İM, TA, EK, CC), **yacın-** (İH), **yaçan-** (CC): Tü. örtünmek, gizlemek, utanmak, çekinmek. KÖK: *yaş-in-*, OTWF 584.

yaşın (TA, BM, Kİ): Tü. şimşek. KÖK: ET *yaşın*, ED 979a, *yaşu-n-*, OTWF 256.

yaşır- (EK, CC, EZ) → yaşur-.

yaşıralı (EZ): Tü. saklı, gizli. KÖK: *yaş-ır-al*.

yaşırı (CC) → yaşuru.

yaşlı I (GT, İM): Tü. yaşlı, ihtiyar. KÖK: *yaş+lı*.

yaşlı II (CC): Tü. yaşlı. ÖRNEK: *y. göz*. KÖK: *yaş+lı*.

yaşlı- (EZ): Tü. onmak. KÖK: ET *yāş*, ED 975b, *yaş+lı-*.

yaşlu tirek (EM): Tü. yelşlı ağaç.

yaşmak (TA, EZ): Tü. yaşmak, örtü. KÖK: *yaş-mak*.

yaşur- (İN, KS, Kİ), yaşır- (EK, CC, EZ) : Tü. saklamak, gizlemek. KÖK: *yaş-ur-*, OTWF 312.

yaşuru (İM), yaşırı (CC): Tü. gizli, gizli olarak. KÖK: *yaş-ru*, OTWF 314.

yat (GT, İM, TA, CC, EZ, Kİ), yad (EM): Tü. yabancı. ÖRNEK: *yat bol-*. KÖK: ET *yāt*, ED 882b.

yat- (GT, MG, İM, TA, EK, İN, Kİ, BM, CC, EZ): Tü. yatmak, eğilmek, uyumak. KÖK: ET *yat-*, ED 884a.

yatar (TA): Tü. uyuyan. KÖK: *yat-ar*.

yañar- (Kİ): Tü. uzaklaşmak, uzaklara gitmek, kızını evlendirmek, kızını gurbete vermek. KÖK: *yañ+ar-*, OTWF 499.

yaña- (EK): Tü. düzeltmek. KÖK: *yañ-a-*.

yañdır- (Kİ) → yatğur-.

yatğur- (İM), yañdır- (Kİ), yañkır- (EK, Kİ, EZ), yatkur- (İM), yatur- (BM, İH): Tü. yatırmak. KÖK: *yat-ğur-*.

yatharı (EM) → artkırı.

yatış (EZ): Tü. yatış. KÖK: *yat-ış*, OTWF 102.

yañkır- (EK, Kİ, EZ) → yatğur-.

yatkur- (İM) → yatğur-.

yatlı (İH): Tü. kötü şey, kötü adam. KÖK: *yat+lı*.

yatsı (İM), yatsu (KS, İH), yatsun (TA, BM): Tü. yatsı vakti.

yatsu (KS, İH) → yatsı.

yatsun (TA, BM) → yatsı.

yatuk (TA): Tü. tavşan yuvası. KÖK: ET *yatgak*, ED 888a, *yat-gak*, OTWF 392.

yatur- (BM, İH) → yatğur-.

yav I (BM) → yağ.

yav II (EZ) → yağ.

yav- (EZ) → yağ-.

yava (EZ): Tü. pırasa. KÖK: ET *yavā*, ED 871a.

yava it- (TA): Tü. kaybolmak.

yavan (İH): Tü. kene dedikleri böcek. KÖK: *yağ > yav-an*.

yavaş (GT, TA, EZ): Tü. uysal, sakin, kolay. KÖK: ET *yavaş*, **yava-ş*, ED 880b.

yavaş (TA): Tü. Yavaş (özel ad).

yavaşlık (İN, KH): Tü. yavaşlık. KÖK: *yavaş+lık*, OTWF 121.

yavdır- (CC): Tü. yağdırmak. KÖK: *yağ-dır-*.

yavı- (Kİ): Tü. yaklaşmak. KÖK: ET *yağū-*, *yak-u-*, ED 898b.

yavınçı- (İH): Tü. içi ezilmek, açlık duymak.

yavla- (EZ): Tü. yağlamak. KÖK: *yağ* > *yav+la-*, OTWF 429.

yavlak (BM, EZ): Tü. kocaman, muazzam. KÖK: ET *yavlāk* , *yav-lak*, ED 876b.

yavlı (CC): Tü. yağlı. KÖK: *yağ+lı*.

yavrı (TA, EM, BM, EZ): Tü. kuş yavrusu. KÖK: TR: *yavru*, TS 2553a.

yavrun (EK) → yağrın.

yavrut- (CC): Tü. zayıflatmak, yormak. KÖK: ET *yavrit-*, *yavrı-t-*, ED 879b.

yavısı (İH, EZ), yapsı (EZ): Tü. kene, sakırga. KÖK: *yav-sı*.

yavşan (TA, İH, EZ): Tü. yavşan. KÖK: *yapışan* > *yavşan*.

yavuh (CC), yavuk (İM, TA): Tü. yakın. KÖK: ET *yağū-*, ED 898b, *yagu-k*, OTWF 253.

yavuklat- (Kİ): Tü. yaklaştırmak. KÖK: *yagu-k+la-t-*.

yavukulun- (BM): Tü. yaklaşmak. KÖK: ET *yağūk*, ED 901a, *yağūk-ul-un-*.

yavurt- (İH): Tü. yuvarlamak. KÖK: ET *yavrit-*, ED 879b.

yavurt (EZ) → yugurt.

yavut- (TA): Tü. yaklaştırmak. KÖK: ET *yağū-*, ED 898b, *yagu-t-*.

yavuz (GT, TA, EZ, İM): Tü. kötü, fena. KÖK: ET *yavız*, ED 881b, **yav-ız*, OTWF 323.

yavuzla- (TA): Tü. kötülemek, yermek. KÖK: *yavız+la-*, OTWF 450.

yavuzluk (İM) → yavuzluk.

yavuzluk (GT, İM), yavuzluk (İM): Tü. kötülük, fenalık. KÖK: *yavız+luk*, OTWF 121.

yay (MG, EM, İN, EZ) → ya.

yay (İM, EK, EM, BM, CC, EZ): Tü. yaz mevsimi. KÖK: ET *yāy*, ED 980a.

yay- I (Kİ, CC, EZ): Tü. yaymak, sermek. KÖK: ET *yād-*, ED 883b.

yay- II (Kİ): Tü. kıskırtmak, teşvik etmek. KÖK: ET *yay-*, ED 980b.

yay kabı (EM): Tü. yay konulan kap.

yayağ (GT, MG, İM, TA), yayağ (İH): Tü. 1. yaya, piyade 2. yayan, yürüyerek.
KÖK: ET *yadāğ*, ED 887a.

yayan (BM): Tü. sefer. KÖK: *yaya+n*.

yaycı (EK, EM), yaçı (TA), yakçı (CC): Tü. yaycı. KÖK: *yay+çı*.

yaydağ (MG): Tü. eyersiz ata binmek. KÖK: ET *caydaŋ*, MTS 1585b.

yayıl- I (GT, İM, İH, CC): Tü. yayılmak, dağılmak. KÖK: *yayıl-l-*, OTWF 685.

yayıl- II (Kİ): Tü. kışkırtılmak. KÖK: *yay-ıl-*.

yayın (CC): Tü. yaz mevsimi. KÖK: *yay+ın*.

yayın- (EZ): Tü. yayılmak. KÖK: *yay-ın-*, OTWF 584.

yayın bağı (İH): Tü. tatlı su balığı.

yayka- (Kİ, İH), yayka- (EZ): Tü. yıkamak. KÖK: ET *yaykā-*, ED 981a.

yaykan- (Kİ): Tü. çalkalanmak. KÖK: *yayka-n-*, OTWF 628.

yayla- (BM, CC): Tü. yaylamak. KÖK: ET *yaylā-*, ED 982a, *yay+la-*, OTWF 450.

yaylak, yaylav (EZ, Kİ): Tü. yayla, yazlık. KÖK: ET *yaylāğ*, ED 981b, *yay+lağ*, OTWF 109.

yayak (İH) → yayağ.

yaylu (İN): Tü. yay sahibi. KÖK: *yay+lu*.

yaz (GT, MG, EK, İN, KH, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. yaz. KÖK: ET *yāz*, ED 982b.

yaz- I (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, Kİ, KH, BM, CC, EZ): Tü. yazmak, çizmek. KÖK: ET *yaz-*, ED 984a.

yaz- II (GT, MG, İH, CC): Tü. yanılmak, hata etmek, şaşırarak. KÖK: ET *yaz-*, ED 983b.

yaz- I (EK): Tü. ıskalamak, vuramamak. KÖK: ET *yaz-*, ED 983b.

yaz- II (EK): Tü. yapmaya kalkışmak, yoluna koymak. KÖK: ET.

yazdır- (EK): Tü. yazdırmak. KÖK: *yaz-đır-*.

yazı (GT, İM, TA, BM, EZ): Tü. boş ve açıklık yer, kır, sahra. KÖK: ET *yazī*, *yaz-ı*, ED 984b.

yazı göğercini (İH): Tü. kumru.

yazı yir (EM): Tü. sahra, bozkır.

yazıcı (EK, EM): Tü. yazıcı. KÖK: *yazı+çı*.

yazık, yazuk, yazuh (CC, EZ), yazuk (GT, İM, TA, EM, KS, BM, CC): Tü. hata, günâh. KÖK: ET *yazuk*, ED 985b, *yaz-uk*.

yazıksız (CC), yazuhsuz (CC), yazuksuz (İM, CC): Tü. hatasız. KÖK: *yazuk+sız*, OTWF 131.

yazıksızlık (CC): Tü. suçsuzluk, masumiyet. KÖK: *yazuksız+lık*.

yazıl- I (GT, İM, İN): Tü. yazılmak. KÖK: *yaz-ıl-*, OTWF 685.

yazıl- II (GT, KS, KH, CC): Tü. yayılmak, serilmek. KÖK: *yaz-ıl-*, OTWF 685.

yazmak (BM): Tü. yazı. KÖK: *yaz-mak*, OTWF 110.

yazu (MG): Tü. yazı. KÖK: *yaz-ıg*.

yazuhsuz (CC) → yazıksız.

yazuqla- (GT, Kİ, CC): Tü. günâh işlemek, suçluyu yakalamak. KÖK: *yazuqla-*, OTWF 429.

yazuqlı (İM, CC), yazuqlu (CC): Tü. günâhkar, günâh işleyen. KÖK: *yazuqlı*.

yazuqlu (CC) → yazıqlı.

yazuksuz (İM, CC) → yazıksız.

ye- (EK, EM, BM, CC, EZ, TA, Kİ), yi- (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH), yiy- (EZ): Tü. yemek. KÖK: ET *yé-*, ED 869b.

yeber- (EK, EM): Tü. göndermek. KÖK: *idi- ve ber-*.

yebüldürek (BM): Tü. yaprak. KÖK: *yap-ıl-dürük*.

yed (İN): Ar. el.

yeddi (BM), yedi (EK, EZ), yidi (GT, İN, KS), yiti (MG, İM), yeti (TA, EM, CC): Tü. yedi. KÖK: ET *yétti*, ED 886a.

yeddi yüz (BM): Tü. yedi yüz.

yedek (İH): Tü. ihtiyaten bir aynı daha alınan şey. KÖK: ET *yét-*, ED 884b, *yet-ek*.

yedi (EK, EZ, Kİ) → yeddi.

yediker (EZ): Tü. yedigen yıldızı. KÖK: ET *yétigēn*, ED 889b.

yedir- (EK, EM, Kİ, EZ), yedür- (TA, BM), yidir- (İM), yidür- (GT, İM, İN, KH): Tü. yedirmek. KÖK: *ye-dir-*.

yedür- (TA, BM) → yedir-.

yeğin (İH): Tü. galip, kavi. KÖK: *yeğ-in*.

yeğrek (İH): Tü. daha iyi. KÖK: *eğgü > iygirek > yeğrek*.

yegāne (GT): Far. biricik, tek yegane.

yege (CC): Mo. geniş, enli. KÖK: Mo.

yegen (TA, BM, CC, EZ), yeken (EZ): Tü. hasır. KÖK: ET *yigen, yegen, *yig-en*, ED 913a.

yegir- (EM) → yığren-.

yegirmi (EM, EZ), yigirmi (GT, İM, TA, EK, İN, KS, KH, BM): Tü. yirmi. KÖK: ET *yégirmi*, ED 915b.

yegit (CC) → yigit.

yegür- (EM) → yügür-.

yehūdi (GT): Ar. yahudi, musevi.

yek (BM, CC, EZ, Kİ): Tü. şeytan. KÖK: ET *yēk*, ED 910a.

yek- (CC): Tü. atı arabaya koşturmak. KÖK: yek, Räs 195a, Kz: jek-.

yeken (EZ) → yegen.

yeki (EM) → ekki.

yekindü (BM) → ikindi.

yekşenbah (BM): Far. pazar.

yekir- (Kİ), yigir- (GT, İM, EK, KH): Tü. kızmak, hiddetlenmek, gazaba gelmek, öfkelenmek. KÖK: *yeg-i-r-*.

yel (TA, EM, BM, CC, EZ, Kİ), yıl (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH): Tü. rüzgar. KÖK: ET *yél*, ED 916b.

yele- (BM, EZ): Tü. esmek, savurmak, yavaş koşturmak. KÖK: *yel+e-*.

yelek(EM): Tü. elek, kalbur. KÖK: Kz. *elek* “elek” KHS327b, *elge-k*.

yelek (EM): Tü. tüy, yelek. KÖK: Räs 196a, Kz. *jelek* “yelek” KHS 414a.

yelemçi (CC): Tü. koşu atı. KÖK: ET *yel-*, ED 918a, *yel-emçi*.

yeleser (BM): Tü. ince hafif rüzgâr. KÖK: *yel+eser*, *es-er*.

yelge (EZ): Tü. boynun iki yanında bulunan damarlar. KÖK: Kz. *celke* “ense” (İsmail, 39), Kum. *yelke* “boyun arkası, ense” (Pekacar, 391).

yeli (İN) → yal.

yelim (CC, EZ), yilim (TA, EZ), yılım (İN, EZ): Tü. tutkal. KÖK: ET *yelim*, ED 929a.

yelin (CC), yilin (İH): Tü. süt emziren hayvanların memesi. KÖK: ET *yélin*, ED 930a.

yelken (TA, EM, EZ, Kİ), yılken (İH): Tü. yeiken. KÖK: *yel+ken*.

yelkülde- (CC): Tü. titremek. KÖK: *yel+külde-*.

yelli (EM) → elig.

yelmen (MG): Tü. kılıcın üst kısmı, kenarı. KÖK: *yälman*, Räs196b.

yelpi- (CC), yılpi- (İM): Tü. yelpazelemek. KÖK: ET *yélpi-*, ED 920a, *yel+pi-*, OTWF 217.

yelpik (İH): Tü. yeli, rüzgârı dokunmak, çarpılmak. KÖK: *yel+pi-k*.

yelte- (İH): Tü. kandırmak, teşvik etmek.

yel ünü (İH): Tü. rüzgâr sesi.

yeltir- (İH): Tü. lâtif bir sürette esmek. KÖK: *yel+tir-*.

yem (EZ, Kİ), yim (TA): Tü. yem. KÖK: ET *yém*, ED 934a.

yemani (GT): bürd-i yemani.

yemek (EM, EZ), yimek (GT, İM): Tü. yemek. KÖK: *ye-mek*.

yemen (GT, MG): yemen.

yemenī (MG): Tü. bir kılıç çeşidi.

yemese (CC): Tü. yada, veya. KÖK: ET *nēmē*, ED 777b, *neme+se*.

yemīn-i ğamūs (İM): Ar. bir yemin çeşidi.

yemiş (TA, EK, EM, CC, EZ, Kİ), yimiş (GT, İM): Tü. meyve. KÖK: ET *yémiş*, ED 938b.

yemiş keylek- (İH): Tü. pişmek, olmak, yumşamak.

yemiş satıcı (EM): Tü. manav.

yemyeşil (EM) → yapıyaşıl.

yen- (İM, BM) → yeñ-.

yencü (BM) → yinçü.

yenç- (GT) → yañç-.

yençi (EZ): Tü. hamur. KÖK: ET.

yendir- (CC): Tü. yenmek. KÖK: *yen-dir-*.

yene (CC, EZ) → yana.

yeni (KS, İH) → yañı.

yeñ I (GT, İM, TA, EM, CC, EZ), yiñ (MG, İM, İN): Tü. yen, elbisenin kol kısmı. KÖK: ET *yéñ-*, ED 940b.

yeñ II (EM): Tü. kırmızı, kırmızılık. KÖK: ET *eñ*, ED 166a.

yeñ- (GT, EM, CC, EZ), yen- (İM, BM), yin- (EK, KH), yiñ- (İM): Tü. yenmek, galip gelmek. KÖK: ET *yeñ-*, ED 942b.

yenge (GT, TA), yinge (İH): Tü. yenge, yenge kadın. KÖK: ET *yengē*, ED 950a.

yeñeç (TA, EM), tengeç (EM), yenkeş (EZ), ilengiş (EZ): Tü. yengeç. KÖK: ET *yeñgeç*, ED 950a.

yeñi (MG, EK, EZ) → yañı.

yeñi ay (TA): Tü. hilal, yeni ay.

yeñil- (GT, CC), yiñil- (MG), yinil- (EK): Tü. yenilmek. KÖK: *yeñ-il-*, OTWF 651.

yeñil (İM, CC, EZ), yūñül (GT, TA, İN, CC, EZ), yiñil (MG), yeñül (KH), yeyni (TA): Tü. hafif, kolay. KÖK: ET *yéñil*, ED 950b.

yeñile- (EZ, Kİ): Tü. yenile, tekrar. KÖK: *yeñi+le-*.

yeñillet- (İM): Tü. hafifletmek. KÖK: *yeñil+le-t-*.

yeñilmek (CC): Tü. yenilgi, mağlûbiyet. KÖK: *yeñ-il-mek*.

yeñirt- (EZ): Tü. yenilemek. KÖK: *yeñi+r-t-*.

yeñül (KH) → yeñil.

yeniçke, yenişke (EM) → yinçke.

yenkeş (EZ) → yengeç.

yensig (EZ): Tü. yanlamasına. KÖK: *yan, yan+sig*.

yenşi- (EZ): Tü. kekremek, kekre olmak. KÖK: *ekşi-*, ED 119a.

yeprül- (İH): Tü. kumaşın eskiyip lime lime olmak.. KÖK: ET *yaprul-*, ED 879b, *yapur-ul-*.

yer (TA, EM, KS, KH, BM, CC, EZ), yir (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH): Tü. yer, boş ve parça yer. ÖRNEK: y. yüzü. KÖK: ET *yér*, ED 954a.

yer- (İH): Tü. kötü görmek. KÖK: ET *yér-*, ED 955a.

yerdaş (TA, EM, BM), yerdeş (EZ): Tü. aynı yerden olanlar, hemşeri. KÖK: *yer+daş*, OTWF 119.

yerdeş (EZ) → yerdaş.

yerhamükallâh (İM, KS): Ar. “Allah sana merhamet etsin” anlamındaki bir söz.

yerin- (EM), yirin- (İH): Tü. üzölmek. KÖK: ET *yérin-*, *yer-in-*, ED 970b.

yertinçi (CC): Tü. dünya, âlem. KÖK: ET *yértinçü*, ED 961b.

yesir (İM): Ar. esir, tutsak. ÖRNEK: *yesir bol-*.

yeske-(EM) → iske-.

yeş (EM) → iş.

yeş- (BM): Tü. ıslatmak. KÖK: ET *yaş*.

yeşanbe (CC): Far. pazar günü.

yeşek (EM) → eşek.

yeşil (EM) → yaşıl.

yeşil at (EM): Tü. yeşil at.

yeşil karbus (EM): Tü. yeşil karpuz.

yeşillik (EM) → yaşıllık.

yeşil ot (EM): Tü. yeşil ot.

yeşit- (EM) → eşit-.

yet- I (TA, Kİ, BM, CC, EZ), yit- (GT, MG, İM, İN, KS): Tü. kavuşmak, ulaşmak, yetmek, yeterli olmak. KÖK: ET *yét-*, ED 884b.

yet- II (TA): Tü. yedeklemek. KÖK: ET *yét-*, ED 884b.

yetçi (EM) → etçi.

yete (CC): Tü. Katoliklerin kudas âyininde şarapla ekmek yemeleri.

yetegen (İH): Tü. benatı na's.

yetek (EM) → etek.

yeteklü (İN): Tü. süslü. KÖK: *etek+lü*.

yeteklü (KH): Tü. benekli. KÖK: ?.

yeti (İM) → yitik.

yeti (TA, EM, CC) → yeddi.

yetim (GT, İM): Ar. yetim.

yetiş- (İM, EK, EZ), etiz- (CC) : Tü. yetişmek, ulaşmak. KÖK: *yet-iş-*, OTWF 552.

yetkir- (CC, EZ), yitgür- (MG, İN), yitkür (İM): Tü. yol göstermek, kılavuzluk etmek, rehberlik yapmak, erişmek. KÖK: *yet-kir-*.

yetmiş (TA, EK, EM, BM, EZ, Kİ), yitmiş (GT, İM): Tü. yetmiş. KÖK: ET *yétmiş*, ED 891b.

yettür- I (Kİ) → yitir-.

yetür- II (TA), yitür- (GT, İM, İN): Tü. yetiştirmek, ulaştırmak. KÖK: *yet-ür-*, OTWF 291.

yetür- III (BM) → ötkür.

yetürmek (BM) → yötkür-.

yev (EM) → ev.

yevm (GT, İN): Ar. gün.

yevün- (İM) → yun-.

yeyil- (İH): Tü. neşeli olmak. KÖK: *äglä-* Räs 37b.

yeyiş (EZ, EK), yiyiş (İN): Tü. yeyiş. KÖK: *ye-y-iş*.

yeyitlik (CC) → yigitlik.

yeyni (TA) → yengil.

yeynit- (TA): Tü. hafifletmek. KÖK: *yeyil+t-*.

yez (BM, CC): Tü. bakır. KÖK: ET *yéz*, ED 982b.

yezdi (GT) Ar. Hoca Muhammed Yezdi.

yezne (CC), yizne (TA): Tü. enişte. KÖK: ET *yezne*, ED 988a.

yı- (CC) → yığ-.

yıblak (BM) → yapalak.

yıdıġ (İM): Tü. koku. KÖK: ET *yıdıġ*, ED 887b, *yıdı-ġ*, OTWF 218.

yıdıġlıġ (İM): Tü. kokulu. KÖK: *yıdıġ+lıġ*.

yıġ- I (GT, Kİ, EZ), yı- (CC), yıy- (EZ), yı- (CC): Tü. yıġmak, biriktirmek, toplamak. KÖK: ET *yıġ-*, ED 897a.

yıġ- I (İM, Kİ): Tü. yasaklamak, engel olmak. KÖK: ET *yıġ-*, ED 897a.

yıġıl- (GT, İM, CC), yıl- (CC): Tü. 1. birikmek, yıġılmak 2. çekinmek, kaçmak. KÖK: *yıġ-ıl-*, OTWF 677.

yıġın (İH), yın (CC), ıyun (BM): Tü. birlikte, beraber, kabile. KÖK: ET *yıġın*, ED 904a, *yıġ-ın*.

yıġıştır- (EK), yıyıştır- (EK): Tü. toplamak. KÖK: *yıġ-ış-tır-*.

yıġla- (GT, İM, EK, EM, EZ) → ıġla-.

yıġlan- (İM) → yıġlın-.

yıġlın- (KS), yıġlan- (İM): Tü. çekinmek, sakınmak. KÖK: ET *yıġ-*, ED 897a, *yıġrıl-*, Räs 200a.

yıġlıġ- (KS): Tü. toplanmak, bir araya gelmek. KÖK: ET *yıġlıġ-*, ED 903a, *yıġ-l-ış-*.

yıġrıl- I (İM): Tü. et kavurmak.

yıġrıl- II (İH): Tü. içine çekilip büzülmek, toplanmak, uzun iken yusuvarlak tortop olmak. KÖK: ET *yıġrıl-*, ED 906b, *yıġ-r-ıl-*.

yıġsur- (İH): Tü. toplamak. KÖK: *yıġ-ş-ur-*.

yıġ- (CC) → yıġ-.

yın (CC) → yıġın.

yık- (GT, MG, İM, TA, EK, KS, BM, EZ), yıġ- (CC): Tü. yıkmak. KÖK: ET *yık-*, ED 897b.

yıkık (EZ), yıkuġ (TA): Tü. yıkılmış, harap. KÖK: *yık-ık*.

yıkıl- (GT, MG, İM, EK, CC, EZ), yıvıl- (Kİ): Tü. yıkılmak, bozulmak, boylu boyunca uzanmak. KÖK: ET *yıkıl-*, 902a, *yık-ıl-*.

yıkız (TA): Tü. kuma. KÖK: ET *yutuz*, ED 894b.

yıkuġ (TA) → yıkık.

yıl (GT, MG, İM, TA, EK, EM, İN, KS, KH, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. yıl, sene. KÖK: ET *yıl*, ED 917a.

yıl- (İH, EZ) → egil-.

yıl- (CC) → yıġıl-.

yıla- (EZ) → ıġla-.

yılan (GT, İM, TA, EK, EM, BM, CC, Kİ), ılan (CC, EZ): Tü. yılan. KÖK: ET *yılān*, ED 930a.

yılbra- (CC): Tü. eklemek, katmak. KÖK: ET.

yıldıra- (EZ) → yıltra-.

yıldırım (İM, EK, EZ), yuldırım (TA): Tü. yıldırım. KÖK: ET *yaltırı-*, ED 923b, *yaltırı-* > *yıldırı-m*.

yılğın (TA): Tü. ılğın, ağaç. KÖK: ET *yılğın*, ED 926b.

yıkrar (CC): Ar. bir dinin, mezhebin esasları. KÖK.

yılı (EZ), yılı (CC): Tü. ılık. KÖK: ET *yılığ*, ED 925a.

yılım (İN, EZ) → yelim.

yılış- (İH): Tü. tebessüm etmek. KÖK: TR. *yılı-ş-*, OTWF 218.

yılkı(İM, CC, EZ, Kİ): Tü. sürü. KÖK: ET *yilkī*, ED 925b.

yılmağay, yılmanuğ (EZ): Mo. parlama, parıltı. KÖK: Mo. *jılmağay*.

yıltra- (CC), yıldıra- (EZ): Tü. parıldamak. KÖK: ET *yaltrī-*, ED 923b.

yıltrın (CC): Tü. cam. KÖK: *yaltrı-* > *yıltrı-n*, OTWF 300.

yılı (CC) → yılı.

yımirtla- (İH) → yumurtla-.

yımırıl- (İH), yimril- (İH, EZ): Tü. yumru şeyin ezilip ayırmak, eğilmek, çökmek, oburulmak. KÖK: ET *yémril-*, ED 937b, *yemr-il-*, OTWF 685.

yımşak (CC, İN) → yumşak.

yıyırçak (CC): Tü. kürtün. KÖK: krş. Kz. *ıyırşak* KHS 1360a.

yıpar (TA), ıpar (BM), ıpar (CC, EZ): Tü. misk. KÖK: ET *yıpār*, ED 878b.

yıpın- (EZ): Tü. yapışmak. KÖK: *yap-ın-*, OTWF 584.

yıpıt- (EZ), yibit- (CC, EZ): Tü. ıslatmak, yumşatmak. KÖK: ET *yivit-*, *yiv-it-*, ED 872b.

yıprak (İH) → oprak.

yıpran- (İH): Tü. eskimek, çürümek. KÖK: ET *oprā-*, ED14a, *oprā-* > *yıpra-n-*.

yır- (İM, EZ): Tü. yırmak, yırtmak. KÖK: ET *yırt-*, ED 958b.

yıraq (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KH, EZ) → ırak.

yıraqlık (İM): Tü. uzaklık, uzak olma. KÖK: *ırak +lık*, OTWF 121:.

yırğa- (CC): Mo. eğlenmek, neşelenmek, şaka yapmak. KÖK: Mo. *cirğa-* “eğlenmek, sevinmek” L 1635b.

yırğak (CC): Tü. çengel. KÖK: ET *ırğağ*, *ırğa-k*, ED 216a.

yırıl- (CC): Tü. yırtılmak. KÖK: *yır-ıl-*, OTWF 651.

yırın- (EZ): Tü. yırtılmak. KÖK: *yır-in-*, OTWF 584.

yırışdur- (KS): Tü. namazı düzenine uygun biçimde kılmak. KÖK: ET *yaraş-*, ED 972a, *yaraş-dur-*.

yırt- (GT, İM, EZ) → yırt-.

yırıla- (GT, İM, BM, EZ) → ırıla-.

yırmağ (TA, EZ): Tü. nehir. KÖK: ET.

yırt- (TA, Kİ, BM, CC), yart- (BM), yırt- (GT, İM, EZ) : Tü. yırtmak, paralamak, delip geçmek. KÖK: ET *yırt-*, ED 958b.

yırtık (EZ), yırtuğ (İM): Tü. yırtılmış. KÖK: *yırt-ık*.

yırtıklı (EZ): Tü. yırtık. KÖK: *yırtık+lı*.

yırtıl- (GT, İN, KS, CC): Tü. yırtılmak. KÖK: *yırt-ıl-*, OTWF 687.

yırtın- (EZ): Tü. yırtılmak. KÖK: *yırt-in-*.

yırtmağ (İH): Tü. eski kaftanların eteğindeki mahsus yapılan yırtık gibi dikilmemiş mahal. KÖK: *yırt-mağ*.

yırtuğ (İM) → yırtık.

yış (CC): Tü.: sürülmemiş, ekilmemiş arazi. KÖK: ET *yış*, ED 976a.

yış- (Kİ): Tü. parlamak. KÖK: ET *yaşū-*, ED 977a.

yışkık (CC): Tü. nane.

yıt- (CC) → yığ-.

yıtı (CC): Tü. keskin, iyi bilenmiş. KÖK: ET *yıtığ*, ED 889a.

yıvıl- (Kİ) → yıkıl-.

yıy- (EZ) → yığ-.

yıyın- (EZ): Tü. yığılmak. KÖK: *yığ-in-*.

yıyıştır- (EK) → yığıştır-.

yıyla- (EZ) → ıgla-.

yi- (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH, Kİ) → ye-.

yi (EZ, TA): Tü. koku. KÖK: ET *yīd*, ED 883a.

yibek (CC): Tü. ipek. KÖK: ET.

yibit- (CC, EZ) → yıpıt-.

yidegüç (EZ): Tü. yedegüç, yedici. KÖK: ET *yet-*, ED 884b, *yet-* > *yid-e-güç*.

yidi (GT, İN, KS) → yeddi.

yidinci (KH): Tü. yedinci. KÖK: *yétti+nci*.

yidir- (İM) → yedir-.

yidle- (İM): Tü. koklamak. KÖK: ET *yīd*, ED 883a, *yid+le-*.

yidür- (GT, İM, İN, KH) → yedir-.

yidürül- (İM): Tü. yedirilmek. KÖK: *ye-dür-ül-*.

yigel- (İH): Tü. çolak olmak, siniri ölmek, eti pörsümek. KÖK: ET.

yigren- (İH, EZ), igren- (CC, EZ), iren- (EZ), yegir- (EM), yiyren- (İM): Tü. tiksirmek, iğrenmek. KÖK: ET *yigren-*, ED 914b.

yigük (İH): Tü. siniri çekilmiş, eli bileğinden kurumuş kimse. KÖK: ET.

yig I (GT): Tü. üstün, daha fazla, yeğ. KÖK: ET *yég*, ED 909a-910b.

yig II (TA, EM): Tü. iğ. KÖK: ET *ik*, ED 99a.

yig III (TA, İN): Tü. dert, illet. KÖK: ET *iğ*, ED 98b.

yigde (TA): Tü. iğde, yaban iğdesi. KÖK: ET *yigdē*, ED 911b.

yigil- (MG) → egil-.

yigir- (GT, İM, EK, KH) → yekir-.

yigirmi (GT, İM, TA, EK, İN, KS, KH, BM, Kİ) → yegirmi.

yigirminci (EK): Tü. yirminci. KÖK: ET *yégirminç*, ED 915b, *yegirmi+nçl*.

yig kör- (İM, TA): Tü. kinlenmek, nefret etmek.

yigit (GT, MG, İM, TA, İN, KH, EZ Kİ), yegit (CC), yiyit (TA): Tü. genç. KÖK: ET *yigit*, ED 911b.

yigitlig (İN) → yigitlik.

yigitlik (GT, İM, KH, İH), yigitlig (İN), yeyitlik (CC): Tü. yiğitlik. KÖK: *yigit+lik*.

yiglen- (EZ): Tü. hastalanmak. KÖK: *ig+len-*.

yigne (TA) → igne.

yigrek (İM): Tü. daha iyi, hayırlı. KÖK: *iygi+rek*.

yikdey (İH): Tü. gayet bol, kıvrak siyah kumaştan eteklik.

yikindü (TA) → ekindü.

yikiz I (TA) → ikkiz.

yikiz II (TA): Tü. ikinci, ikinci vakti.

yiksük (TA) → yüksük.

yil (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH) → yel.

yil- I (GT, İM, Kİ İN): Tü. koşmak, yelmek, hareket etmek, esmek. KÖK: ET *yel-*, ED 918a.

yil- II (İN): Tü. rüzgardan sarsılmak.

yıldür- (GT): Tü. koşturmak. KÖK: *yel+dür-*.

ylgeri (TA) → ilgerü.

yilik (İM, CC, EZ, Kİ): Tü. ilik. KÖK: ET *yilik*, ED 927b.

yilik- (İH): Tü. içi serinlemek, rahat etmek. KÖK: *yel+ik-*.

yilim (TA, EZ, Kİ) → yelim.

yilin (İH) → yelin.

yilken (İH) → yelken.

yillen- (İH): Tü. rahatlamak. KÖK: *yel+len-*.

yilli (İM): Tü. rüzgarlı. KÖK: *yel+li*.

yillik (EZ): Tü. yıllık. KÖK: *yıl+lık*.

yilmir- (İH): Tü. boynunu bükmek.

yilmük (İH): Tü. teke sakalı denilen tatlı ot.

yilpi- (İM) → yelpi-.

yim (TA) → yem.

yimek (GT, İM) → yemek.

yimiş (GT, İM) → yemiş.

yimkir- (İH): Tü. korkup birisine sokulmak.

yimril- (İH, EZ) → yımrıl-.

yimük (İH): Tü. çocukların başındaki yumuşak yer, bingıldak. KÖK: ET.

yin- (İM): Tü. yinilmek. KÖK: *ye-n-*.

yin- (EK, KH) → yeñ-.

yinc- (İN): Tü. incelemek. KÖK: ET *yinçgele-*, ED 946a, *yinçge+le-*.

yince (İN) → yinçke.

yincge (İN) → yinçke.

yincil- (İH): Tü. sarsılmak, sıkıştırılmak, inciltmek. KÖK: *yinçge+l-*.

yincilt- (İH): Tü. eziyet etmek. KÖK: *inci-l-t-*.

yindek (İH): Tü. daima, her zaman. KÖK: ET.

yindirge- (İH): Tü. korkmak, ürkmek, çekinmek.

yincük (İN), incüg (İN), incük (İN), inçük (KH), yüncük (İM, TA), yünçük (TA):
Tü. incik, diz kapağı ile topuk arası. KÖK: krş. Kz. *jilinşik* KTTS 337a.

yinçe (TA) → yinçke.

yinççük (EM): Tü. incecik. KÖK: *yinçge+çük*, OTWF 44.

yinçke (İM), ince (İN), incge (İN), inçe (MG, KH), inçke (MG, KH, CC), inçe (MG, KH), yince (İN), yincege (İN), yinçe (TA), yeniçke, yenişke (EM): Tü. ince. KÖK: ET *yinçgē*, ET 945a.

yinçü (İM), incü (EK), inci (EK, EZ), inçi (GT, EM), inçü (GT, CC), yencü (BM): Tü. inci. KÖK: ET *yinçü*, ED 944b.

yine (MG, İN, KH) → yana.

ying (MG, İM, İN) → yeñ.

yiñ- (İM) → yeñ-.

yiñe (İH) → yeñe.

yiñi (İN) → yañı.

yiñil (MG) → yeñil.

yiñil- (MG) → yeñil-.

yinil- (EK) → yeñil-.

yip (GT, MG, İM, EK, EZ, Kİ), ip (EM, CC, EK): Tü. ip. KÖK: ET *yip*, ED 870b.

yipek (İM, TA, EZ, Kİ): Tü. ipek. KÖK: Meninski 1680 1, 28 < *ip+ek* küçültme eki.

yiper- (EZ): Tü. akmak, çabuk yürümek, ihsan etmek. KÖK: *īd-ver*, Kz. *jiber-*.

yiplik (İM, TA, EK), iplik (EM): Tü. iplik. KÖK: *ip+lik*.

yipkir- (CC): Tü. böğürmek. KÖK: *yip+kir-*, ses yansıma.

yir (GT, MG, İM, EK, İN, KS, KH) → yer.

yir- (Kİ) → yar-.

yir- (BM) → yor- I.

yir- (CC) → egir-.

yirençi (CC): Tü. korkak, alçak. KÖK: *yiren-çi*.

yirge (MG): Mo. sıra, mevkii, makam.

yiri- (İN) → yor- I.

yirik (BM): Tü. martı.

yir kanat (EM) → yar kanat.

yirin- (İH) → yerin-.

yirli (MG): Tü. kılıcın cevheri, demiri.

yirlü (İN): Tü. yerinde, yerli. KÖK: *yer+lü*.

yirmik (EZ): Tü. eğri, yamulmuş. KÖK: *eg-ir-mek*.

yirt- (KH) → yürüt-.

yisket- (İM): Tü. koklatmak. KÖK: *iske-t-*.

yıştır- (EM) → içdir-.

yışım (İH): Tü. iç donu, içlik. KÖK: *iç+im*, OTWF290.

yit- (GT, MG, İM, İN, KS) → yet-.

yit- (TA, EK, Kİ, EZ): Tü. yitirmek, kaybetmek, kaybolmak. KÖK: ET *yit-*, ED 885a.

yiti (MG, İM) → yeddi.

yiti (TA, İN, EZ) → yitik.

yitgür- (MG, İN) → yetkir-.

yitik (İM), iti (GT, MG, KH), yeti (İM), yiti (TA, İN, EZ): Tü. keskin, bilenmiş. KÖK: ET *yitig*, *yiti-g*, ED 889a.

yitiker (EZ): Tü. yedi kardeşler yıldızı. KÖK: ET *yetigēn*, ED 889b.

yitin- (Kİ): Tü. bilenmek, keskinleşmek. KÖK: *yiti-n-*.

yitir- (CC), yetür- (Kİ), yettür- (Kİ), yitür- (GT, İM, İN): Tü. yitirmek, kaybetmek. KÖK: ET *yit-*, ED 885a, *yit-ir-*.

yitiş- (GT, MG, İM, KS): Tü. erişmek, yetişmek. KÖK: *yet-iş-*.

yitişdür- (KS) → yitiştür-.

yitiştür- (MG), yitişdür- (KS): Tü. isabet ettirmek, değdirmek, ulaştırmak. KÖK: *yetiş-tür-*.

yitit- (Kİ): Tü. bilemek. KÖK: *yiti-t-*, OTWF 760.

yitkür (İM, İN) → yetkir-.

yitmiş (GT, İM) → yetmiş.

yitür- (GT, BM, İM, İN) → yitir-.

yiv (CC): Tü. kalın, iri. KÖK: <<.

yiy- (EZ) → ye-.

yiy- (Kİ): Tü. faydalanmak. KÖK: kelime Tarihî ve modern Türk Dili alanında tanıklanmamıştır.

yihi (İM, TA): Tü. koku. KÖK: ET *yıdığ*, ED 887b-888a, *yıdı-ğ*.

yihi- (Kİ, BM): Tü. sasımak. KÖK: ET *yıdı-*, ED 886a.

yihi- (İM, İH): Tü. kızmak, fenalaşmak.

yihi- (Kİ), yihi- (İM, TA, İH): Tü. koklamak. KÖK: *yıdı+le-*, OTWF 429.

yihit (TA) → yigit.

yihış (İN) → yeyiş.

yiynilik (İN): Tü. hafiflik. KÖK: *yeñil+lik*.

yiypren- (İM) → yığren-.

yiyyün- (İM): Tü. yenilmek.

yizde- (EM) → iste-.

yizne (TA, CC) → yezne.

yobap (CC): Tü. güçlük, zahmet, emek. KÖK: ET *yuba-*, ED 872a, *yoba-p*.

yobula- (İH): Tü. alay etmek. KÖK: ET *yobula-*, *yob+ı-la-*, ED 878a.

yoğ (İN) → yok.

yoğa (CC) → yuvka.

yoğan (MG, İM, CC) → yoğun.

yoğargan (TA), yorgın (TA, EK, EM, EZ), yovurgan(CC): Tü. yorgan. KÖK: ET *yoğurkân*, *yoğur-gan*, ED 907a.

yoğarı (EM) → yokarı.

yoğaru (BM) → yokarı.

yoğo- (CC): Tü. söz dinlemek, boyun eğmek, itaat etmek. KÖK: ET.

yoğoy- (CC): Tü. incelmek, ufalmak, küçülmek. KÖK: ET *yōd-*, ED 885b, *yo-ğoy-*.

yoğsun (EZ): Tü. su yosunu. KÖK: ET.

yoğun (MG, İM, TA, EK, EM, İN, KH, İH, EZ, Kİ), yoğan (MG, İM, CC), yovun (EZ), yügün (MG): Tü. kalın, iri, sıkı. KÖK: < ET *yogün*, ED 904b.

yoğunluk (İN): Tü. yoğun. KÖK: *yoğun+luk*, OTWF121.

yoğur- (TA, EK, Kİ), yovur- (EZ): Tü. hamur yoğurmak. KÖK: ET *yugur-*, ED 906a.

yoğurt (EK, İN, KS, KH, İH) → yugurt.

yoğurtçı (EK): Tü. yoğurtçu. KÖK: *yoğurt+çı*, OTWF 110.

yoğa- (CC): Tü. yok etmek, ortadan kaldırmak. KÖK: *yok+a-*, OTWF 418.

yoğarı (CC) → yokarı.

yoğaru (KH) → yokarı.

yoğla- (CC) → yokla-.

yoğsul (CC) → yoksul.

yok (GT, MG, İM, EK, EM, İN, KS, BM, CC, EZ, Kİ), yoğ (İN): Tü. yok. KÖK: ET *yōk*, ED 895b.

yoka- (EZ) → yokla-.

yokarı (GT, MG, TA, KH, EZ), yokaru (MG, İM, KH, Kİ), yuğar (EK), yuğarı (EK), yukarı (İN), yoğarı (EM), yoğaru (BM), yoharı (CC), yoğaru (KH):

Tü. yukarı, üst. KÖK: ET *yokarū*, *yok+ garu*, ED 906b.

yokla- (EZ), yohla- (CC), yoğa- (EZ): Tü. yoklamak, özlemek, hasretini çekmek, yokluğunu fark etmek. KÖK: *yok+la-*, OTWF 452.

yoklu (TA, Kİ): Tü. yoksul. KÖK: *yok+lu*.

yoksa (EM, BM, EZ): Tü. yoksa, veya. KÖK: *yok+sa*.

yoksız (EM): Tü. fakir, yoksul. KÖK: *yok+sız*, OTWF 131.

yoksul (GT, İM, TA, EK, CC, EZ), yohsıl (CC): Tü. yoksul, fakir. KÖK: *yok+sıl*, OTWF 100.

yoksullan- (EZ): Tü. yoksullanmak. KÖK: *yoksıl+lan-*.

yoksulluk (GT, İM, EK): Tü. yoksulluk, fakirlik. KÖK: *yoksul+luk*.

yokuş (TA, EZ), yakuş (EM): Tü. yokuş. KÖK: ET *yoğūç* ED 899a.

yol (GT, MG, İM, TA, İN, KS, KH, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. 1. yol 2. defa. KÖK: ET *yōl*, ED 917a.

yolçı (EM) , yolçu (CC): Tü. satıcı. KÖK: *yol+çı*, OTWF 110.

yoldaş (GT, İM, TA, EZ, Kİ): Tü. arkadaş, refik, yoldaş. KÖK: *yol+daş*, OTWF 119.

yoldaşlık (GT, İM): Tü. arkadaşlık, yoldaşlık. KÖK: *yoldaş+lık*.

yol kesiçi (EM): Tü. haydut.

yolkovuş (EZ): Tü. cımbız. KÖK: *yul-kı-guç*.

yolğun- (İM): Tü. saç yolmak. KÖK: *yulki-n-*.

yoluğ- (GT, MG, İM, Kİ, BM, CC): Tü. tesadüf etmek, rastlamak. KÖK: *yol+uğ-*, OTWF 492.

yoluğ- (EK, EZ): Tü. kıl vs. yolmak. KÖK: *yul-uğ-*, OTWF 492.

yomdar- (CC): Tü. toplamak, birleştirmek, buluşmak. KÖK: ET *yomdar-* ED 935b.

yomla- (Kİ): Tü. fal tutmak. KÖK: ET* *yom+la-*, M. Özyetgin Kİ 746.

yon- (GT, CC, EZ, Kİ): Tü. yontmak, heykel yapmak. KÖK: ET *yon-*, ED 942b.

yonca (TA): Tü. eyer altına konulan keçe. KÖK: ET *yonāk*, *yon-ak*, ED 949a.

yonca (İH): Tü. yonca. KÖK: ET *yorinçgā*, ED 971a.

yonğa (İH): Tü. ağaçtan çıkan talaş. KÖK: *yon-ğa*, OTWF 376.

yonğuç (TA): Tü. yonga, talaş. KÖK: *yon-ğuç*.

yonğuçı (TA): Tü. marangoz. KÖK: *yon-ğuçı*.

yontkuşu (İH): Tü. yontkuşu. KÖK: *yon-t-kuşu*.

yor- I (CC), yir- (BM), yöri- (KH, EZ), yörü-(KH), yüri- (GT, MG, İM, TA, İN), yür- (CC), yürü- (MG, İM, EK, KS, Kİ, EZ), yiri- (İN): Tü. yürümek, gitmek. KÖK: ET *yorī-*, ED 957a.

yor- II (Kİ): Tü. rüyayı tabir etmek, fal tutmak. KÖK: ET *yör-*, ED 955b.

yora (BM, Kİ): Tü. fal. KÖK: *yor-a*, OTWF 56.

yorala- (CC): Tü. yorumlamak, açıklamak. KÖK: *yora +la-*.

yorcu (İH): Tü. yol gösteren, delil. KÖK: *yor-cu*.

yorga (TA, EZ): Tü. rahvan at. KÖK: ET *yorīgā*, ED 964a.

yorgala- (Kİ): Tü. koşarak yürümek. KÖK: *yorīga +la-*.

yorgan (TA, EK, EM, EZ, Kİ) → yoğargan.

yorma- (İH): Tü. oyuklamak, kökleme.

yort- (GT), yurt- (İH), yörüt- (KH): Tü. dört nala koşturmak, hızla gitmek, kaçmak. KÖK: ET *yorit-*, ED 960b.

yorul- (İH, EZ): Tü. yorulmak, armak. KÖK: *yor-ul-*, OTWF 651.

yosım (BM): Tü. yarım, yarı. KÖK: ET.

yoşkılan- (Kİ): Tü. alay etmek, ahlâksız davranmak, ağzı bozuk olmak. KÖK: ET *yañşa-*, ED 953a, *yoşkılan- < yañşak +lan-*.

yoşkun (EZ): Ar. su yosunu. KÖK: ET.

yota (CC): Tü. atın ağzına vurulan gem. KÖK: ET *yotā*, ED 886a.

yova (TA,CC): Tü. soğan. KÖK: ET *yavā*, ED 871b.

yovaç (CC): Tü. öte, öte tarafında. KÖK: ET *yoğuç*, ED 899a.

yovaşlık (CC): Tü. alçakgönüllülük. KÖK: *yovaş +lık*, OTWF 121.

yovık (CC, EZ): Tü. günah çıkartma. KÖK: *yu-ık*.

yovlak (BM, Kİ): Tü. çok, gayet, pek. KÖK: ET *yavlāk*, *yav-lak*, ED 876b.

yovrul- (Kİ): Tü. bozulmak, bir şeye helal gelmek. KÖK: * *yoyrul-* (<**yod-* (u) + *r-* + *ul-* ‘bozulmak’), M. Özyetgin Kİ 748.

yovuk (EZ): Tü. yakın. KÖK: ET *yağūk*, *yağu-k*, ED 901a.

yovun (EZ) → yoğun.

yovur- (EZ) → yoğur-.

yovurğan(CC) → yoğargan.

yovurluk (EZ): Tü. tegelti. KÖK: ET *yağırhıg*, *yağır+lıg*, ED 907a-b.

yovut- (CC) → yut-.

yovuz (EZ) → yağız.

yoy- (Kİ): Tü. yok etmek, ortadan kaldırmak, silmek. KÖK: ET *yōd-*, ED 885b.

yoz- (Kİ): Tü. yellenmek. KÖK: ET *yaz-*, ED 983b.

yön I (İH): Tü. hayvan egerinin keçesi. KÖK: → yuñ.

yön II (EZ) Mo. doğru bulmak, uygun bulmak, kabul etmek. KÖK: Mo.

yönel- (İH): Tü. başını çevirmek, dönmek. KÖK: *yön+el-*, OTWF 651.

yöñ(İN): Tü. yön.

yöp (EZ): Tü. gerçek. KÖK: ET *yon*, ED 941 a, Kz. jön.

yöpsen- (CC): Mo. doğru bulmak, uygun bulmak, kabul etmek. KÖK: Mo. jöpsen- L 1073b.

yöp yöp (CC): Tü. yavaş yavaş, gitgide.

yördek (BM) → ördek.

yören- I (TA) → öğren-.

yören- II(İH): Tü. bir şeyin kenarına gelmek, kenarında gezinmek.

yöri- (KH, EZ) → yor- I.

yörit-(KH): Tü. yürütmek. KÖK: *yöri-t-*, OTWF 760.

yörü-(KH) → yor- I.

yörük (İH): Tü. yol, yordam. KÖK: *yor-* > *yörü-k*.

yörüt- (KH) → yort-.

yörüyiş (KH) → yürüş.

yötür- (Kİ) → ötkür-.

yötkür- (CC) → ötkür-.

yötür- (Kİ) → ötkür-.

yu- (GT, İM, İN, KS, KH, CC, EZ, Kİ), yuf- (İM), yun- (İH, EZ), yuv- (İM, Kİ, BM, İH, CC), yuy- (TA, Kİ), yü- (İM), yüf- (İM), yüv- (İM): Tü. yıkamak. KÖK: ET *yū-*, ED 870a.

yuban- (CC): Tü. önemsememek, ihmal etmek. KÖK: ET *yubā-*, ED 872a, *yuba-n-*, OTWF 584.

yubrak (BM): Tü. kurak. KÖK: → oprak.

yuf- (İM) → yu-.

yufka (İM, İH) → yuvka.

yuğa (MG) → yuvka.

yuğar (EK) → yokuşu.

yuğarı (EK) → yokuşu.

yuğrıl- (KH) → yuğrul-.

yuğrul- (İM), yuğrıl- (KH): Tü. yuğrulmak. KÖK: *yuğur-ıl-*, OTWF 651.

yuğurt (GT, CC), yağurt (TA, EM, BM), yoğurt (EK, İN, KS, KH, İH): Tü. yoğurt. KÖK: ET *yuğrut*, *yuğur-t*, ED 905b.

yuğ- (CC): Tü. yapışmak. KÖK: ET *yuk-*, ED 897b.

yuğa (EZ) → yuvğa.

yuğar- (İM): Tü. su boşaltmak, dökmek.

yuğarı (İN) → yokuşu.

yuğtur- (CC): Tü. yapıştırmak. KÖK: *yuk-tur-*, OTWF 799.

yul- (CC): Tü. sökmek, koparmak. KÖK: ET *yul-*, ED 918b.

yular (TA, EM, İH, EZ, CC, KI): Tü. yular, başlık. KÖK: *yul-ar*, OTWF 333.

yıldırım (TA): Tü. cam. KÖK: → yıldırım.

yıldırım (TA) → yıldırım.

yıldız (EM, KI) → yulğuz.

yuldura- (KI): Tü. yıldırım çakmak. KÖK: *yultur-a-*, OTWF 418.

yulduz (İM, TA, EK, EM, CC, EZ) → yulğuz.

yulduzçı (CC): Tü. yıldız falcısı, astrolog. KÖK: *yultuz+çı*, OTWF 110.

yulı- (TA, KI), yüli- (İM, KI, TA), yülü- (CC, EZ) Tü. saç tıraşı etmek. KÖK: ET *yulı-*, *yul-ı-* ED 919b.

yulğ- (CC): Tü. devşirmek. KÖK: ET *yulk-*, *yul-k-*, ED 924b.

yulmala- (CC): Tü. alazlamak, yakmak. KÖK: *yul-ma+la-*.

yulovçı (CC): Tü. kurtarıcı. KÖK: *yul-ugçı*, OTWF 372.

yulğuz (TA), yıldız (EM), yulduz (İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. yıldız. KÖK: ET *yultuz*, ED 922b.

yuluğna (CC), yulv (CC): Tü. kurtulmalık, kurtulma bedeli. KÖK: ET *yuluğ*, *yul-uğ*, ED 925b.

yulun- (CC): Tü. kurtarılmak. KÖK: *yul-un-*, OTWF 631.

yulv (CC) → yuluğna.

yum- (GT, İM, TA, İN, KH, CC, KI): Tü. yummak, kapamak. KÖK: ET *yum-*, ED 934a.

yumak (Kİ, EZ): Tü. 1. hikâye, 2. yumak olarak sarılmış iplik. KÖK: ET *yumgak*, ED 936a, **yum-gak*, OTWF 392.

yumakla- (EZ): Tü. yumrulanmak. KÖK: *yumgak+la-*, OTWF 453.

yumçak (EZ) → yumşak.

yumgaklan- (EZ): Tü. yumaklanmak. KÖK: *yumgakla-n-*, OTWF 395.

yumgaklı (EZ): Tü. yumru. KÖK: *yum-gak+līg*, OTWF 395.

yumluk (İH): Tü. oluklu tahta üstünden yayla atılan irice çakıl.

yumıl- (Kİ): Tü. yumulmak, kapanmak. KÖK: *yum-ıl-*, OTWF 651.

yumran (İH): Tü. köstebek, büyük sıçan.

yumrı (EM, EZ), yumru (MG): Tü. yuvarlak. KÖK: ET *yumur*, ED 937a **yum-mur*, OTWF 390.

yumru (MG) → yumrı.

yumruk (GT, Kİ), yuruh (CC), yurmağ (TA): Tü. yumruk. KÖK: krş. *yıdruk*, ED 892b.

yumrukçı (GT): Tü. yumurukçu. KÖK: **yumr-uk+çl*, OTWF 121.

yumrukla- (TA, EK, Kİ, BM, EZ), yurukla- (Kİ): Tü. yumruklamak, yumruk ile vurmak. KÖK: *yumruk+la-* OTWF 429.

yumruklan- (EK): Tü. yumuruklanmak. KÖK: *yumruk+lan-*, OTWF 509.

yumruklaş- (TA): Tü. yumruklaşmak. KÖK: *yumrukla-ş-*.

yumrukta (EZ) → yumurtğa.

yumşa- (EZ): Tü. yumşamak. KÖK: << ET *yumşa-*, **yumuş+a-*, ED 939a.

yumşag (İN) → yumşak.

yumşak (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KS, İH, KH, CC, EZ), yımşak (CC), yumçak (EZ), yumşag (İN): Tü. yumşak. KÖK: ET *yumşāk*, ED 938b, *yumşa-k*, OTWF 256.

yumşaklık (İM, İN, KH): Tü. incelik, yumuşaklık, naziklik. KÖK: *yumşa k+līk*.

yumşan- (TA): Tü. yumuşamak. KÖK: *yumşa-n-*, OTWF 584.

yumşat- (MG, TA, İN, KH): Tü. yumuşatmak. KÖK: *yumşa-t-*, OTWF 256.

yumul- (GT, MG): Tü. kapanmak, yumulmak. KÖK: *yum-ul-*, OTWF 651.

yumur (İH, EZ): Tü. hayvanın midesinden çıkarılan maya , hayvan yuvarlandığı yer. KÖK: ET *yumur*, ED 937a.

yumur- (EZ): Tü. yumrulmak. KÖK: **yum-ur-*, OTWF 390.

yumurda (BM, TA) → yumurtğa.

yumurla- (MG): Tü. yuvarlak hale getirmek. KÖK: *yumur+la-*, OTWF 390.

yumurlat- (TA): Tü. yuvarlamak, yuvarlak hale getirmek. KÖK: *yumurla-t-*.

yumurtğa(İN, KH), yamurtka (EM), yamurda (EK), yamurtuğa (BM), yumrukta (EZ), yumurda (BM, TA), yumurtқа (GT, İM, TA, CC): Tü. yumurta. KÖK: ET *yumurtğā*, ED 938a.

yumurtқа (GT, İM, TA, CC) → yumurtğa.

yumurtla- (EZ), yımirtla- (İH): Tü. yumurtlamak. KÖK: *yumurt+la-*.

yumuşçu (İH): Tü. hizmetçi. KÖK: ET *yumuşçı*, *yumuş+çı*, ED 939b.

yun- (İH, EZ, TA, EK, KS, BM), yevün- (İM): Tü. yıkamak. KÖK: *yu-n-*, OTWF 631.

yun (CC): Tü. tüy, kıl. KÖK: → *yun*.

yunan (GT): Yunan, Rum.

yunçuk- (TA): Tü. yerinden oynatmak. KÖK: ET *yunçı-*, ED 945b, *yunçı-k-*.

yunçukmak (TA): Tü. incinme, burkulma. KÖK: ET *yunçığ*, ED 945a, *yunçı-g*, OTWF 220.

yundur- (TA): Tü. kusmak. KÖK: ET *yantur-*, *yan-tur-*, ED 948a.

yun (GT, CC), yüğ (EZ), yün (EZ), yün (MG, İM, TA, EZ), yüvün (EZ): Tü. yün. KÖK: ET *yun*, ED 941b.

yunğalak (CC): Tü. yuvarlak. KÖK: ET *yumğalak*, Räs 210b, Karay. yumalak, KRPS257b (CC'de 80v 36 yünğalak, yumğlak da okunabilir).

yunğuk (İH): Tü. eşya yıkanan köpüren bir nevi kök, sabun. KÖK: ET *yunğuk*, *yun-ğuk*, ED 949b, *yun-ğuk*, OTWF 361.

yūnis (GT): Yunus Peygamber.

yūnus (EM): Özel ad.

yunt (TA, EZ): Tü. otlakta otlayan atların tümü. KÖK: ET *yunt*, ED 946a.

yup (EZ): Tü. tepe.

yupқа (TA) → yuvқа.

yur- (CC): Tü. yoğurmak. KÖK: ET *yuğur-*, ED 906a.

yurmak (TA) → yumruk.

yurt I (İM, TA, CC, Kİ): Tü. yurt, vatan. KÖK: ET *yurt*, ED 958a.

yurt II (BM, CC, EZ): Tü. çadır, inilecek yer. KÖK: ET *yurt*, ED 958a.

yurt- (İH) → yort-.

yuruğ (CC) → yumruk.

yurukla- (Kİ) → yumrukla-.

yūsuf (GT): Yusuf Peygamber.

yut- (GT, İM, TA, EK, Kİ, BM, EZ), yovut- (CC): Tü. yutmak. KÖK: ET *yut-*, ED 885b.

yut (EZ): Tü. soğğun şiddetinden hayvanların kırılması. KÖK: ET *yūt*, ED 883b.

yuv- (İM, Kİ, BM, İH, CC) → yu-.

yuva (GT, TA, EZ): Tü. yuva. KÖK: ET *uyā*, ED 267a.

yuvala- (Kİ, EZ): Tü. yuva yapmak. KÖK: *yuva+la-*, OTWF 429.

yuvalan- (EZ): Tü. yuvarlanmak. KÖK: ET *yuvul-*, ED 877b, *yuvul-* < *yuval-an-*.

yuvançan(CC): Tü. üşengeç, tembel, gevşek. KÖK: ET *yuban-*, ED 878b, *yuban-* < *yuvan-çañ*.

yuvaş (EZ): Tü. kolay. KÖK: ET *yavaş*, ED 880b.

yuvduñ (CC): Tü. kaba, terbiyesiz. KÖK: ET **yav-*, ED 871a, Kz. *jäwtik*, , *yavuz*, *yavlak* kelimeleri ile akraba bir kelime olabilir. *yav-duñ*.

yuvka (İM), yufka (İM, İH), yuğa (MG), yuka (EZ), yupka (TA), yoğa (CC): Tü. ince, yufka. KÖK: ET *yuvkā*, ED 874a.

yuvul -(İN): Tü. su toplamak. KÖK: ET *yivil-*, **yiv-il-*, ED 877b.

yuvun- I (CC, EZ): Tü. yıkanmak. KÖK: *yuv-un-*.

yuvun- II (İH): Tü. kaybolmak, saklanmak. KÖK: ET.

yuvut- (İH): Tü. gizlenmek.

yuvuz (CC): Tü. alçak, düşük. KÖK: ET *yavız*, ED 881b-882a.

yuy- (TA, Kİ) → yu-.

yuzak (CC, EM): Tü. kilit. KÖK: *yuzak*, Räs 212a, Karay: *yuzak* KRPS 255a.

yuzak (EZ): Tü. damga.

yuzakla- (Kİ, BM, CC): Tü. kilitlemek. KÖK: *yuzak+la-*, OTWF 429.

yuzaklı (İM): Tü. kilitli. KÖK: *yuzak+lı*.

yü- (İM) → yu-.

yüce (İN, KS, KH), yüçe (BM), üce (EM): Ar. yüce, ulu. KÖK: ET.

yücele- (Kİ, BM): Ar+Tü. yükseltmek, yüceleme. KÖK: *yüce+le-*, OTWF 429.

yüçe (TA): Tü. arka, sırt. KÖK: ET.

yüçe (BM, Kİ) → yüce.

yüçelik (İM): Ar+Tü. yücelik. KÖK: *yüçe+lik*, OTWF 110.

yüf- (İM) → yu-.

yüğ (EZ) → yuğ.

yügürt- (İM, BM): Tü. hızlı koşmak. KÖK: *yügür-t-*, OTWF 760.

yügen (MG, İM, EM, CC), yüken (EZ), yüligen (EK), uyan (EZ), üygen (TA):

Tü. yular kayışı, dizgin. KÖK: ET *yügün*, ED 913a.

yügençi (CC): Tü. yuları tutan kişi. KÖK: *yügün+çi*, OTWF 110.

yügrüklük (KH), yügrüklüg (İN): Tü. atın hızlı ve çabuk olması. KÖK: *yügür-ük+lük*, OTWF 110.

yügrüklüg (İN) → yügrüklük.

yügün (MG) → yoğun.

yügün- (CC) → yükün-.

yügünç (CC) → yükünç.

yügür- (GT, MG, İM, TA, EK, Kİ, CC, EZ), yegür- (EM): Tü. koşmak, çabalamak, akmak, meydana gelmek. KÖK: ET *yügür-*, ED 914b.

yügüt- (EZ) → ögüt-.

yügrük (MG, İM, İN, İH, KH, EZ), yürük (EZ): Tü. koşucu, iyi koşan. KÖK: ET *yügrük*, ED 914b, *yüg-rük*, OTWF 258.

yük (GT, MG, İM, EK, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. yük, ağırlık. KÖK: ET *yük*, ED 910b.

yüken (EM,EZ) → yügen.

yükle- (İM, Kİ, CC): Tü. yüklemek. KÖK: *yük+le-*, OTWF 453.

yüklet- (TA, EK, EZ): Tü. yükletmek. KÖK: *yükle-t-*, OTWF 760.

yükli (İM, EK) → yüklü.

yüklü (GT, İM, TA): Tü. hamile. ÖRNEK: *yüklü bol-*. KÖK: *yük+lü*.

yüklülük (İM): Tü. hamilelik. KÖK: *yüklü+lük*, OTWF 121.

yüksek (İM, TA, EK, EM, İN, KH, Kİ): Tü. yüksek. KÖK: ET *yüksek*, *yükse-k*, ED 915b.

yükset- (TA): Tü. yükseltmek. KÖK: *yükse-t-*, OTWF 760.

yüksük (İH, EZ), üksük (EZ), yiksük (TA): Tü. dikiş dikerken parmağa geçirilen nesne. KÖK: ET *yüksük*, ED 916a.

yükül (İM): Tü. binek hayvan. KÖK: *yük+ül*, OTWF 330.

yükün- (Kİ, İH, EZ), yügün- (CC): Tü. eğilerek hizmet etmek, diz çökerek hizmet etmek. KÖK: ET *yükün-*, ED 913b.

yükünç (İH), yügünç (CC): Tü. namaz. KÖK: ET *yükünç*, ED 913a, *yükün-ç*, OTWF 279.

yükünçi (TA): Tü. halife, namaz kıldırın. KÖK: *yükün-çi*, OTWF 110.

yüleştir- (EZ) → üleştür-.

yülgeç (EM), yülkuvüç, yülüvüç (EZ), yülügüç (CC): Tü. ustura. KÖK: *yul-geç*, OTWF 83.

yüli- (İM, Kİ, TA) → yulı-.

yüligen (EK) → yügen.

yülit- (İM): Tü. saç tıraşı ettirmek. KÖK: *yulı-t-*, OTWF 796.

yülkuvüç, yülüvüç (EZ) → yülgeç.

yülügüç (CC) → yülgeç.

yülü- (CC, EZ) → yulı-.

yülüçi (CC): Tü. berber. KÖK: *yulı-çi*, OTWF 110.

yülük (EZ): Tü. yolunmuş. KÖK: *yulı-k*, OTWF 40.

yülün (İM): Tü. boyun kemiği içindeki beyaz ilik. KÖK: ET *yulun*, ED 930b.

yümlü (İH): Tü. yümündü, mübarek.

yümöldürük (EZ): Tü. gömöldürük. KÖK: ET *kömöldürük* ED 722b-723a.

yümür- (Kİ): Tü. saldırmak, bozmak. KÖK: ET *yemir-*, ED 937b.

yün (EZ) → yuñ.

yüncük (İM, TA) → yincük.

yünçi (EM): Tü. yüncü. KÖK: *yün+çi*, OTWF 110.

yünçü (TA): Tü. İnci (özel ad).

yünçük (TA) → yincük.

yüñ (MG, İM, TA, EZ) → yuñ.

yüñ (BM): Tü. kalem. KÖK: → yuñ.

yüñli- (Kİ): Tü. hastalıktan hafiflemek. KÖK: **yeñil ~yüñil+i-*, M. Özyetgin Kİ, 759.

yüñül (GT, TA, İN, CC, EZ) → yeñil.

yüñüllik (GT): Tü. hafiflik. KÖK: *yeñil+lik*, OTWF 121.

yür- (CC) → yor- I.

yüre (İH, Kİ): Tü. civar, etraf. KÖK: ED *yörē*, ED 956a.

yürek (GT, İM, TA, EM, KS, CC, EZ, Kİ): Tü. yürek, kalp. KÖK: ED *yürek*, ED 965a.

yüreklandür- (İM): Tü. cesaretlendirmek. KÖK: *yürek+len-dür-*.

yürekli (İN, KH): Tü. cesur. KÖK: *yürek+lü*.

yür- (CC) → yor- I.

yüri- (GT, MG, İM, TA, İN) → yor- I.

yürüş (İM), yürüüş (İN), yürüyüş (KH): Tü. yürüş. KÖK: *yüri-ş*, OTWF 102.

yürüt- (GT, MG, İM, TA, İN, TA), yürüt- (İM, EK), yirt- (KH): Tü. yürütmek.

KÖK: *yüri-t-*, OTWF 760.

yürü- (MG, İM, EK, KS, Kİ, EZ) → yor- I.

yürük (EZ) → yügrük.

yürüüş (İN) → yürüş.

yürümçik (TA) → irimçik.

yürüt- (İM, EK) → yürüt-.

yürütdür- (İN): Tü. hareket ettirmek. KÖK: *yür-üt-dür-*.

yütkür- (İM, EK) → ötkür-.

yüv- (İM) → yu-.

yüvüçi (İM): Tü. yıkayan. KÖK: *yüv-üçi*.

yüvül- (İM): Tü. yıkanmak. KÖK: *yüv-ül-*, OTWF 651.

yüvün (EZ) → yuñ.

yüvür- (EZ): Tü. yürümek. KÖK: ET *yorĩ-*, ED 957a.

yüvüt (CC): Tü. teselli, avuntu. KÖK: ET *yubat-*, *yuba-t*, ED 872b.

yüvütle- (CC): Tü. teselli etmek, avutmak. KÖK: *yubat+la-*, OTWF 429.

yüz I (GT, MG, İM, TA, EM, İN, KS, KH, İH, EZ), üz- (EK): Tü. 1. yüz 2. yüz, satıl, taraf, yan. KÖK: ET *yüz*, ED 983a.

yüz II (GT, MG, TA, EK, EM, BM, CC, EZ, Kİ): Tü. yüz. KÖK: ET *yüz*, ED 983a.

yüz- (İM, TA, EK, EM, Kİ, CC, EZ): Tü. su içinde yüzmek. KÖK: ET *yüz-*, ED 984a.

yüzçügez (İM): Tü. küçük yüz. KÖK: *yüz+çügez*.

yüzerlik (GT, İH), yüzerlik (BM): Tü. üzerlik tütsü olarak yakılan bir bitki. KÖK: ET *yüzerlik*, ED 988b.

yüzerlik (BM) → yüzerlik.

yüzle- (Kİ): Tü. yüzüne vurmak, sitem etmek. KÖK: *yüz+le-*, OTWF 121.

yüzlen- (İM): Tü. yönelmek. KÖK: *yüz+len-*, OTWF 516.

yüzlendür- (İM): Tü. yöneltmek. KÖK: *yüzlen-dür-*.

yüzleş- (EZ): Tü. yüzleşmek. KÖK: *yüz+leş-*.

yüzlük (TA, EZ): Tü. yüzlük. KÖK: *yüz+lik*.

yüzlü (İN, KH): Tü. yüzlü. KÖK: *yüz+lü*.

yüzlük (İH): Tü. elbisenin yüzü, kumaş. KÖK: *yüz+lük*, OTWF 121.

yüzük (GT, İM, TA, EK, EM, CC, EZ): Tü. yüzük. KÖK: ET *yüzük*, ED 986b.

yüzünçü (EK): Tü. yüzüncü. KÖK: *yüz+inçi*.

yüzül- (İH) → üzül-.

yüzüm (GT, TA, EK, EM, CC, EZ) → üzüm.

yüzüm suyu (EM): Tü. üzüm suyu.

yüzüm yaprakı (EM): Tü. üzüm yaprağı.

zā (İM): Ar. Arap alfabesinin 11. harfi.

zā (İM): Ar. Arap alfabesinin 17. harfi.

zabt (MG): Ar. anlama, kavram.

zāc (İN, KH): Ar. demir.

zād (İM): Ar. Arap alfabesinin 15. harfi.

za‘f (GT): Ar. zayıflık, güçsüzlük, zaaf. ÖRNEK: beşerîyyet za‘fından GT 242/12.

zafer (GT, MG, İM): Ar. zafer, galibiyet. ÖRNEK: *zafer tap-* GT 78/9, 208/1.

za‘ferān (GT, İM), zafran (CC): Ar. safran. ÖRNEK: *za‘ferān kibi* GT 247/4.

zafran (CC) → za‘ferān.

zağ (GT): Far. karga. ÖRNEK: *zağ bilen* GT 239 /1.

zağal (GT): Far. dagal kalp, geçmez. ÖRNEK: *zağal akça* GT 105/5, *zağal dirhem* GT 218/13.

zağar (İH): bir nevi küçük köpek.

zahhāk (GT): Şehname kahramanlarından, Cem Şid’in yerini alan zalim bir hükümdar. ÖRNEK: *zahhāk mülkiniñ zavāli* GT 31/9.

zāhid (GT, İM): Ar. dindar, sofı, zahit. ÖRNEK: *zāhid bol-* GT 142/5, 328/7.

zāhidlik (İM): Ar+Tü. dini kurallara sıkı bağlılık. KÖK: *zāhid+lık*.

zāhir (GT, MG), zāhiri (İM) : Ar. belli, aşikar, açık, görünen. ÖRNEK: *zāhir bol-* GT 121/9, 212/13, *zāhirinde ‘ayb kör-* GT 97/9.

zahire (GT): Ar. yiyecek, zahire. ÖRNEK: *fakirlarınñ zahiresi* GT 301/9.

zāhiri (İM) → zāhir.

zāhiri (İM): Ar. Ebu davud-ı zahiri’nin kurduğu mezhebe bağlı.

zaḥm (GT, MG, İM): Ar. yara, ısırma, sokma suretiyle meydana gelen diş yarası.

ÖRNEK: *zaḥm ur-* GT 28/10, 36/6, 163/9.

zahmlı (GT): Ar+Tü. yaralı. KÖK: *zahm+lı*.

zaḥmet (GT, İM, İN, KH, BM, EZ): Ar. sıkıntı, rahatsızlık, zahmet. ÖRNEK:

zaḥmet ber- GT 80/7, 111/1, 180/13, *zaḥmet çek-* GT 115/13, 284/8, 286/13.

zahmleṣ- (İM): Ar+Tü. sıkışmak. KÖK: *zahm+le-ṣ-*.

ẓahr (GT): Ar. arka, kağıt vs. şeylerin arka tarafı. ÖRNEK: *ol varaḳanıñ ẓahrında* GT 71/3.

ẓa‘if (GT, MG, İM, İN): Ar. zayıf, güçsüz, çelimsiz. ÖRNEK: *ẓa‘if bol-* GT 116/7, 191/8, 324/1 *ẓa‘if endām* GT 251/13.

ẓa‘iflik (GT): Ar+Tü. zayıflık, güçsüzlük. ÖRNEK: *ḳarılıḳ dağı ẓa‘iflik şıfatı* GT 16/4 /KÖK: *ẓa‘if+lik*.

zāl I (GT): Ar. İran mitoloji kahramanlarından Rüstem’in babası. ÖRNEK: *rüstemge atası zāl...ayttı* GT 27/7.

zāl II (İM): Ar. Arap alfabesinin 9. harfi.

zāl (İN): Ar. güneşe bakmama.

zāl (KH): Far. yaşlı, yaşı ilerlemiş.

zālīm (GT, İM, KS), zalūm (GT): Ar. haksızlık eden, zulüm eden, zalim. ÖRNEK: *zālīm ḥākim* GT 39/13, 74/7, *zālīmni yazuḳla-* GT 63/12.

zalūm (GT) → zālīm.

zamān (GT, MG, İM, İN): Ar. zaman, müddet, devir, çağ. ÖRNEK: *bir zamān soñra* GT 14/5, 200/13, *munça zamān* GT 64/4.

zamān (GT, İM), zāmin (İM): Ar. kefil olma. ÖRNEK: *yüz miñ altunğa zamān turur* GT 183/12.

zamana (CC): Ar. zaman içinde bulunan belli bir bölüm veya an.

zamāne (GT, İM): Far. devir, içinde bulunan çağ, felek. ÖRNEK: *zamāne birle* GT 74/6, *zamāneden şikāyet ḳıl-* GT 238/11.

zāmīle (İM): Ar. küçük yük hayvanı.

zāmin (İM) → zamān.

zāmīr (GT, MG): Ar. iç, derim, cevher. ÖRNEK: *eyā rūṣen zāmīr* GT 106/9.

zamme (İM): Ar. ötre işareti.

ẓan (GT, İM): Ar. zann etme, sanma, sezme. ÖRNEK: *ḥüsn-i ẓannı* GT 71/8, 171/10.

zāniye (İM): Ar. zina yapan kadın.

zār (GT, EZ): Far. ağlayan, inleyen, ağlayarak, inleyerek. ÖRNEK: *‘āşık u zār GT 251/2.*

zārb (İM): Ar. vurma.

zarāfet (GT), zarafet (GT): Ar. zariflik, naziklik, incelik. ÖRNEK: *zevk u zarāfet GT 48/5, zarāfetin bigen- GT 147/7.*

zarafet (GT) → zarāfet.

zarāyif (MG), zarif (GT): Ar. incelikler. ÖRNEK: *laṭif ve zarif GT 146/6.*

zārb (GT, MG): Ar. vuruş, darbe. ÖRNEK: *zārb yidür- GT 329/9.*

zarınç- (İH): Far+Tü. göreceği gelmek, içi çekmek. KÖK: *zar+ınç-.*

zari (GT): Far. ağlama, inleme, inilti ile ağlama. ÖRNEK: *nāle ve zari kıl- GT 127/1, 227/2.*

zārılık (GT, İM): Tü. ağlayıp sızlama, feryad etme , yalvarma. ÖRNEK: *du ‘ā ve zārılık kıl- GT 8/9, 186/4. KÖK: zāri+lık.*

zarif (GT) → zarāyif.

zarnıh (İM): Ar. sıçan otu.

zarūret (GT, MG, İM, KS): Ar. mecburiyet, darda kalma, zaruret, çaresizlik, ihtiyaç, yoksulluk. ÖRNEK: *zarūret hāleti GT 16/13, 112/9.*

zarūreten (İM): Ar. zorunluluk, çaresizlik.

zarūrī (İM, İN): Ar. zorunlu olarak.

zāt (GT, İM): Ar. zat, şahsiyet, saygı değer kimse. ÖRNEK: *zāt-ı şerif GT 13/2.*

zāyid (MG, İM): Ar. fazlalık, artık.

zāyi‘ (GT, İM): Ar. kaybolan, yitik, boşa giden, ziyan olan. ÖRNEK: *zāyi‘ bol- GT 192/5, zāyi‘ kit- GT 117/10.*

zāyil (MG, İM, İN): Ar. sona eren, ortadan kalkan.

zāyir (GT): za’ir ziyaret eden, ziyaretçi. ÖRNEK: *zāyirler maḫşadı GT 301/9.*

zeberced (İM): Ar. zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir taş.

zebun kıl- (İH): Tü. ele geçirmek.

zebūr (İM): Ar. Zebur, Hz. Davud’a inen mukaddes kitap.

zecr (GT): Ar. zorlama, yasak etme, kovma. ÖRNEK: *zecr ü men ‘ü tevbiḥ GT 43/3.*

zehle (BM): Ar. cesaret, yüreklilik.

zehley (EZ): Ar. cesur.

zehleyle- (EZ): Ar+Tü. cesaretlenmek. KÖK: *zehley+le-*.

zehr (GT): Far. zehir. ÖRNEK: *zehr-i kıtāl 116/9*.

zekāt (GT, İM, KS): Ar. İslam dininin beş şartından biri olarak malın kırıkta birini her yıl yoksullara dağıtılması. ÖRNEK: *kurbān ve zekāt GT 302/4*.

zeker (İM): Ar. erkek tenasül uzvu.

zeki (İM): Ar. temiz, pak.

zelil (GT): Ar. hor, aşağı, zelil, rezil. ÖRNEK: *zelil ve haķır bol- GT 54/13, 313/11*.

zellet (GT): Ar. sürçüp kayma, bir suç sebebi ile gözden düşme. ÖRNEK: *söz yararlarını zelletine yit- GT 58/4*.

zelletü'l-kārī (İM): Ar. Kur'an okuyanın yanılması.

zemīn (GT, İM, İN, KH): Ar. yer, yer yüzü. ÖRNEK: *hālīk-ı zamān ü zemin GT 353/12*.

zemzem (İM): Ar. Kabe civarındaki meşhur kuyu.

zemzeme (GT): Ar. nağme, terennüm. ÖRNEK: *zemzeme kıl- GT 128/2*.

zenbūr (GT, İM): Far. arı, eşek arısı. ÖRNEK: *balsız zenbūrğa oķsa- GT 346/9*.

zenc (İM): Ar. sıkıntı, hastalık.

zencār (İN, KH): Ar. göztaşı.

zencebīl (İN, KH): Ar. zencefil.

zencir (GT, İM): Far. zincir, esaret. ÖRNEK: *zencir bilen bağla- GT 290/11, zencirden hālās it- GT 135/13*.

zemcīr (İM): Ar. kıl gidermek için kullanılan bir alet.

zengi (GT): Far. zenci, siyahi. ÖRNEK: *kara zengi Ferrāş GT 94/6*.

zer (GT): Far. altın. ÖRNEK: *zer ü sim GT 287/7/7*.

zerāric (KH): Ar. kuduz böceği.

zerarih (İN): Ar. kuduz böcekleri.

zerdālū (TA, EM): Far. erik.

zerdeli (EK): kayısı.

zergerdan kıl- (İH): Tü. dehşete düşürmek, akılını şaşırmak.

zerķ(GT), zerrāķ (GT) : Ar. riyā, iki yüzlü. ÖRNEK: *zerķ üçün GT 341/13*.

zerken hoca (EM): hoca.

zernek (CC): Far. sarı zırnık.

zernic (İM): Far. zincir.

zerrāķ (GT) → zerk.

zerre (GT, İM, KS): Ar. zerre, çok küçük parça. ÖRNEK: *zerreçe GT 160/7, 331/12.*

zevāl (GT, İM): Ar. zail olma, sona erme, zeval. ÖRNEK: *zahhak mülkiniñ zevāli GT 31/10.*

zevi'lkurbā (İM): Ar. yakın, akraba.

zevk (GT): Ar. zevk. ÖRNEK: *zevk it- GT 9/4, 320/4, zevk u zarāfet GT 48/5.*

zevrāk (GT): Ar. kayık, sandal. ÖRNEK: *zevrāk ğark bol- GT 88/6.*

zevzen (GT): eskiden Harezmi'e tabi bir melik tarafından idare edilen, Horasan'da bir şehir. ÖRNEK: *zevzen şehriñ meliki GT 69/6.*

zeyd (GT): Ar. zayd Arap dilbilgisi kitaplardan misallerde söylenmesi mutad olan iki isimden biri. ÖRNEK: *'amr zeyd husūmeti GT 244/13.*

zeyrek (EZ) → zīrek.

zeyt (İM, İN, KH): Ar. zeytin yağı.

zeytin (CC), zeytūn (İM): Ar. zeytin.

zeytūn (İM) → zeytin.

zeyyād oğlu: Ar+Tü. hasan.

zıbilla- (KS): Ar+Tü. büyük apdest yapmak. KÖK: A. *zibl+la-*.

zıd (İM): Ar. zıt.

zıhar (İM): Ar. kocanın karısını, kendine haram olan bir kadının bakmak uygun olmayan bir organına benzetmesi.

zıhk (İM): Ar. gülme.

zıkk (İM): Ar. su tulumu.

zırh(TA) DİL: Tü. küpe.

zıbe (İN, KH): Ar. kurt, atın muhtelif yerlerinde şişmeye sebep olur.

zıbillik (İM): Ar+Tü. çöplük. KÖK: *zibil+lik.*

zıbl (İM): Ar. süprüntü, çöp.

zıftlen- (İM): Ar+Tü. zıftlenmek. KÖK: *zift+len-*.

zihām (MG, İM): Ar. kalabalık, sıkışıklık.

zihin (İN), zihn (MG): Ar. zihin.

zihn (MG) → zihin.

zıkr (GT, MG, İM, KS): Ar. anma, zikir. ÖRNEK: *zıkr ve şükr GT 159/11, zıkrıññ ħalāveti GT 349/6.*

zilhicce (İM): Ar. Arabi ayların 12. si.

zilka‘de (İM): Ar. Arabi ayların 11. si.

zi‘l- kurbā (GT): Ar. akraba. ÖRNEK: *meveddet-i zi‘l- kurbā GT 155/13, 156/1.*

zimme (İM): Ar. zimmet.

zimmi (İM): Ar. Müslümanlara haraç veren Hristiyan ve Yahudiler.

zimmiye (İM): Ar. kadın zimmi.

zinā(İM, Kİ), zine (İM): Ar. nikahsız çiftleşme.

zincil (CC) →zincir.

zincir (KS, EZ), zincil (CC): Ar. zincir.

zindān (GT, İM, BM, EZ): Far. zindan, hapis. ÖRNEK: *zindān içinde GT 52/11, 306/12.*

zindānla- (TA): Far+Tü. hapsetmek. KÖK: *zindān+la-*.

zine (İM) → zinā.

zineçi (İM): Ar+Tü. zina yapan. KÖK: *zine+çi.*

zinet (GT, İM, KS,CC): Ar. süs, ziynet. ÖRNEK: *ni‘met ve zinet GT 6/9, belāğat zineti bilen GT 194/10.*

zinhār (GT, MG, İM): Far. sakın, asla, zinhar.

zirā‘ (MG): dirsekten orta parmak ucuna kadar olan yer, bir uzunluk ölçüsü.

zirāvend (KH): Tü. Lohusa out- boru elması.

zirek (GT, MG, İN, KH), zeyrek (EZ): Far. anlayışlı, uyanık, zeki, zeyrek. ÖRNEK: *zirek kuşlarnıñ tuzağı GT 140 / 8, ‘ākl ve zirek GT 143/3, 269/12.*

zişt (GT, EM): Far. çirkin. ÖRNEK: *zişt haş turur GT 191/3.*

ziyād (GT): Ar. ziyade, bol, çok.

ziyāda (İM), ziyāde (MG): Ar. fazla, fazlalık. ÖRNEK: *ziyāda kıl- GT 13/5.*

ziyāde (MG) → ziyāda.

ziyādet (GT): Ar. ziyade, bol, çok. ÖRNEK: *ziyādet bol- GT 22/11, 104/4, 133/2, ziyādet kıl- GT 280/12.*

ziyān (GT, MG, İM, TA, EM, BM, CC): Far. zarar, kayıp, ziyan. ÖRNEK: *ziyān et- GT 166/3, 215/3, ziyān kitür- GT 169/3.*

ziyāret (GT, İM, BM): Ar. ziyaret, görmeye gitme. ÖRNEK: *ziyāret kıl- GT 54/4, 137/9, 148/2, 269/5.*

ziyt (KH): Ar. zeytin.

zuhr (KS) → zuhur.

zuhur (GT, İM, EK), zuhr (KS): Ar. zuhr, öğle. ÖRNEK: *zuhur vaktin uyu-* GT 40/1.

zuhūr (MG): Ar. meydana çıkma.

zuḳāḳ (GT, İM): Ar. sokak. ÖRNEK: *zuḳāḳlarda yat-* GT 48/13.

zulm (GT, İM, BM): Ar. haksızlık, eziyet, zulüm. ÖRNEK: *zulm kör-* GT 33/3, *zulm ilin uzat-* GT 31/2, 32/11.

zulmāt (GT): Ar. karanlık. ÖRNEK: *zulmāt içinden āb-ı hayāt çık-* GT 243/6.

zu‘m (MG, İM): Ar. kesin olmayan düşünce, fikir, şüphe.

zurnay (EZ): Far. zurna, kısa düdük.

zū-fünūn (GT): Ar. alim, bilen, marifet sahibi, bir işi bilen kimse. ÖRNEK: *her zū-fünūn* GT 190/9.

züfer (KS): Ar. Hanefi mezhebinin büyük imamlarından.

zühd (GT): Ar. dini vecibelere titizce bağlılık, sofuluk, zühd. ÖRNEK: *zühdin unut-* GT 226/5, *zühdüñni derāhimge sat-* GT 104/6.

zühre (GT): Ar. pek parlak görünen bir yıldız. ÖRNEK: *zühre közli kızlar* GT 281/8 /KÖK:.

zülf (GT), zülüf (EZ) : Far. zülf, mahbubun saçı. ÖRNEK: *zülfî tün* GT 230/12, *zülfiniñ uçı* GT 240/11.

zülüf (EZ) → zülf.

zmurut (CC) → zümürrüd.

zümürrüd (GT), zmurut (CC): Ar. zümrüt. ÖRNEK: *zümürrüd rengin al-* GT 6/7.

zü‘n-nūn (GT): Ar. Zünnun’ı Mısır, ilk melamilerden meşhur bir sofi. ÖRNEK: *zü‘n-nūn-ı mısri* GT 81/3.

zürḳā(İN): Ar. ok atarken meydana gelen kusurlardan biri.

3. SONUÇ

Çalışmamızda Memlûk-Kıpçak sahasında hazırlanan eserlerden 13.000'e yakın kelime tespit edilmiştir. Bu kelimeler sadece Türkçe değil aynı zamanda Arapça, Farsça, Yunanca, Moğolca, Latince, dillerine de aittirler.

Memlûk-Kıpçak sözlükleri zengin bir söz varlığına sahiptir. Bu durum, incelenen eserlerin tür olarak sözlük olmasından ve sözlüklere de dönemin mevcut söz varlığının derleme yoluyla alınmış olmasından kaynaklanmaktadır. Memlûk-Kıpçak sözlüklerinde dönemin ve bölgenin standart dili yanında, çeşitli Türk boylarına ait diyalektolojik malzeme de bulunmaktadır. Çoğunlukla eserlerde bölgenin dil yapısını oluşturan Kıpçak ve Türkmen boy adları da kelimelere kayıt olarak düşülerek devrin dili kapsamlı bir biçimde sözlüklere yansıtılmıştır.

Kıpçakça eserler taranarak elde edilen bu çalışmanın vardığı sonuçlar şunlardır:

1. Sözlük çalışmasında Türkçe kelimelerin etimolojileri de yapılmaya çalışılmıştır. Bu esasta Çağdaş Kıpçak dillerinde ve Eski Türkçede karşılığı bulunamayan birçok kelimeyle karşılaşılmıştır. Örneğin:

boğalık (EZ): Tü. suyu bozulmuş kuyu ÖRNEK: *KÖK:*

çörge- (GT) : Tü. yakmak, kıvrandırmak ÖRNEK: *KÖK:*

dümre (İM) : Tü. içine yem konulup hayvanlara verilen torba ÖRNEK: *KÖK*

eynek (CC): Tü. biricik, yegâne ÖRNEK: *KÖK:*

ıyar- (EZ) : Tü. uydurmak ÖRNEK: *KÖK*

ipren- (EZ) : Tü. tat almak ÖRNEK: *KÖK:*

kaḥna (CC) : Tü. ince kuzu postu ÖRNEK: *KÖK: köne ?*

kenel- (EZ) : Tü. şaka yapmak, latife etmek ÖRNEK: *KÖK:*

nagaş (EZ) : Tü. yokuş ÖRNEK: *KÖK:*

onat (İH, EZ) : Tü. akıllı, uslu, olgun ÖRNEK: *KÖK:*

sır- (CC) : Tü. üzerine bir şey sürmek, yağlamak ÖRNEK: *KÖK: << ET*

sunus (BM): Tü. karış ÖRNEK: *KÖK: << ET*

tağar (İM) : Tü. omuz ÖRNEK: *KÖK*: << ET
tarıma (CC): Tü. düz olmayan, arızalı ÖRNEK: *KÖK*: << ET
terçe (CC) : Tü. çabuk, acele, hızlı ÖRNEK: *KÖK*: << ET
tırağ (CC) : Tü. kuvvetli, azimli, şiddetli ÖRNEK: *KÖK*: << ET
tirkin- (MG) : Tü. (kılıç sapının elin içinde)iyi durmamak, gevşek olmak
 ÖRNEK: *KÖK*:
tomut- (TA): Tü. biraraya gelmek, toplanmak ÖRNEK: *KÖK*:
torlak (TA) : Tü. sargı, dolak ÖRNEK: *KÖK*:
tulkma (CC) : Tü. kütük ÖRNEK: *KÖK*:
turak (TA): Tü. yoğurtla yapılan bir yemek ÖRNEK: *KÖK*: << ET
ulağur- (TA) : Tü. nazlanmak ÖRNEK: *KÖK*: << ET
uşşı (EM) : Tü. nefes, soluk ÖRNEK: *KÖK*: << ET
uyah- (CC), uyağ- (İM) : Tü. batmak, gömülmek ÖRNEK: *KÖK*: << ET
yağum (BM) : Tü. karış, şehadet parmağı ile ölçülen bir uzunluk ölçüsü
 ÖRNEK: *KÖK*: << ET
yamalak (İM) : Tü. hayvan pisliği ÖRNEK: *KÖK*:
yışkıç (CC) : Tü. nane ÖRNEK: *KÖK*:

2. Tarihî Kıpçak dillerinde çok sayıda Moğolca kelime yer alır. Bunlar gündelik yaşamdan kuş adlarına, askerlikten hayvancılığa kadar uzanır. Yaklaşık bir rakam verilmesi gerekirse 13.000 madde içerisinde 100 kadar Moğolca kelimeden söz etmek mümkündür. Aşağıda bu kelimelerden birkaçı görülebilir:

ağa (EK) : Mo. büyük ÖRNEK: *KÖK*: Mo. *ağa* L 59b
arçıla- (CC): Mo. ara bulmak ÖRNEK: *KÖK*: Mo. *arçıla-*, L
argırmağ (EZ): Mo. soylu iyi at *KÖK*: Mo. *argamag* L 83b. “soylu at” Kz.*argımağ* ‘soylu at’
asra- (CC) asrov (CC): Mo. beslemek ÖRNEK: *KÖK*: Mo. *asara-*, L 90a
bağatur (CC), bahadır (İM), bahadır (GT, MG, EK, EM, CC, EZ): Mo. yiğit, cesur ÖRNEK: *KÖK*: Mo. *bagatur*, L 108b
bedene (EK, EM) : Mo. bıldırcın ÖRNEK: *KÖK*: Mo. *büdüne*, MTS 23a
beki (EZ): Mo. ustura ÖRNEK: *KÖK*: Mo. *baki* , TMS 1 124a
boğavul (CC): Mo. mübaşir ÖRNEK: *KÖK*: *TMEL* 233(111)

bosağa (İM): Mo. kapı eşiği ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *bosuga* MTS 196b

çeber (CC): Mo. özenli, bakımlı, zarif ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *çeber*, Lessing 269a

çiray (CC): Mo. yüz, çehre ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *çiray* L 305b.

döner (TA) : Mo. dört yaşındaki tay ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *döner* L 425a

ķaban (EM, CC) : Mo. büyük domuz ÖRNEK: *KÖK:* Mo.

ķavursın (CC) : Mo. tũy ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *ķaķursu(n)* L 548a

ķunan (TA) : Mo. üç yaşındaki tay ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *ķunan* L 586a

ķunaķın (İM): Mo. üç yaşına girmiş dişi buzağı ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *ķunacin* L 586a

mańlay (GT, MG, İM, CC, EZ), mađlay (EK) : Mo. öncũ, alın ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *manglay* L 823b

noķta (TA, İN, KH, CC, EZ) : Mo. yular ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *noġtu* L 918b

nöker (EM), nöger (GT, İH, CC, EZ) : Mo. arkadaş, hizmetkar, *KÖK:* Mo. *nökür* L 927a

oba (CC) : Mo. tepe, küçük dağ *KÖK:* Mo. *obug-a(n)* L 936a

olķa (İM) : Mo. ganimet ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *olca* L 954a

orbu (CC) : Mo. kaya oyuğu, kaya *KÖK:* Mo. *orbun* L 963a

saar (CC) : Mo. kuşku, şüphe ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *sagar*, L 1021b

sahav (CC), saķav (EZ) : Mo. konuşması düzgün olmayan kimse, kekelemek ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *sahagu* L 1052a

salkun (CC) : Mo. hava akımı, kısa, hafif rüzgâr ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *salki(n)*, L1034b. kz: *salkın*

soķur (MG, EK, CC, EZ) : Mo. kör ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *sohur*, L 1132a

tağa (EZ) : Mo. nal ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *taha*, L 1217b

toķta- (EZ) : Mo. sabit kılmak, sabit olmak ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *togta-*, L 1257a

tolķun (EZ) : Mo. dalga ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *dolgiyan*, L 411a

yalkav (EZ) : Mo. tembel ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *calhagu(u)*, L 1595b

yań (CC) : Mo. salgın, epidemi ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *yań* Räsänen 186b, Kum.Yakut. *yań*.

yırđa- (CC) : Mo. eğlenmek, neşelenmek, şaka yapmak ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *cirga-*, L 1635b

yöpsen- (CC) : Mo. doğru bulmak, uygun bulmak, kabul etmek ÖRNEK: *KÖK:* Mo. *cöbsiye-* L 1658a

3. Tarihî Kıpçak dillerinde çok sayıda Arapça, Farsça kelimeler yer almaktadır.

Arapça Kelimeler

‘acebā (GT): Ar. şaşma ve soru sözü KÖK:

‘acem (GT, İM, İN): Ar. İranlı, Fars, Acem dili KÖK:

‘acemce (GT): Ar. Farsça, İran dili KÖK:

‘acemī (İN) : Ar. İranlı

cidāl (GT, İM): Ar. kavga, cenk, münâza, tartışma, savaş ÖRNEK: KÖK:

ġāflet (GT): Ar. gafillik, gaflet ÖRNEK: ġāflet uykusu KÖK:

ġafūr (GT) : Ar. mağfiret eden

hüffet (MG) : Ar. temkinsizlik ÖRNEK: KÖK:

hükmi (İM, İN, KS), hükmi (İM, KS) : Ar. hüküm, emir

lokma (İM) : Ar. lokma ÖRNEK: KÖK:

luġat (İM) : Ar. sözlük

muḥarrem (İM) : Ar. kamer aylarının birincisi ÖRNEK: KÖK:

muhāsebe (GT) : Ar. 1. hesap, muhāsebe 2. hesaplaşma ÖRNEK: KÖK:

muhātara (GT, MG) : Ar. tehlike ÖRNEK: KÖK:

muhattem (MG) : Ar. tamamlanmış, olgunlaşmış ÖRNEK: KÖK:

niyāz (GT) : Ar. yalvarma, niyaz ÖRNEK: KÖK:

niyyet (GT, MG, İM, İN, KS) : Ar. niyet, meram, kurma ÖRNEK: KÖK:

nizā‘ (GT) : Ar. çekişme, ihtila, niza ÖRNEK: KÖK:

risāle (MG) : Ar. küçük kitap ÖRNEK: KÖK:

rivāyet (GT, MG, KS) : Ar. rivayet, söz ve olayın hikayesi ÖRNEK: KÖK:

riyā (GT) : Ar. iki yüzlülük, riya ÖRNEK: KÖK:

şālih (GT, İM, MG, KS) : Ar. yarar, uygun, dini emirlerini yerine getiren

ÖRNEK: KÖK:

sālim (GT, MG, İM) : Ar. emin, selamete, noksansız, eksiksiz, salim ÖRNEK:

KÖK:

tābūt (İM) : Ar. ölü konulan sandık ÖRNEK: KÖK:

tāc (GT) : Ar. taç ÖRNEK: KÖK:

ta‘cil (GT, İM) : Ar. acele etme, çabuklaştırma ÖRNEK: KÖK:

tācir (GT, İM) DİL: Ar MANA: ticaretle uğraşan, tüccar ÖRNEK: KÖK:

‘uhde (GT, İM) DİL: Ar MANA: üzerinde bulunma, sorumluluk, uhbe

ÖRNEK: KÖK:

‘uhbā (GT) DİL: Ar. ahiret ÖRNEK: KÖK:

vā‘iz (GT, İM) DİL: Ar. vaaz veren, dini nasihatlerde bulunan vaiz ÖRNEK:

KÖK:

vaḵār (GT) : Ar. ağır başlılık, vekar ÖRNEK: KÖK:

vaḵf (GT, İM): Ar. vakıf, bağış ÖRNEK: KÖK:

Farsça Kelimeler

ābdast (İM) : Far. abdest ÖRNEK: KÖK:

āsāyiş (GT) : Far. rahat, huzur ÖRNEK: *a.tap-* KÖK:

āzār (GT) : Far. tekdir etme, kınlama, incitme ÖRNEK: *a.bol-* KÖK:

baḥşış (GT, İM), baḥşāyiş (GT) : Far. bağışlama, ihsan, lutuf ÖRNEK: KÖK:

baḥt (GT, CC) : Far. talih, ikbal, baht ÖRNEK: *baḥt yar bol-* KÖK:

cemşe (TA) . Far. bardak ÖRNEK: KÖK:

derd (GT, İN, KH, İH), dert (KH, EZ) : Far. keder, acı, dert ÖRNEK: *derdni çek-*
KÖK:

düşman (İM, EM, İN, KS, CC), düşmen (GT, MG, İN) : Far. düşman
ÖRNEK: *düşman tut-, düşman bol-* KÖK:

fermān (GT, MG, İN, KH, BM) : Far. ferman, emir, buyruk ÖRNEK: *fermānga*
köz tikip kulak koy- KÖK:

ger (GT) : Far. eğer ÖRNEK: KÖK:

gülāb (TA), gülāf (İM, EM, KH, CC), gülef (EK, KS, EZ) : Far. gül suyu
ÖRNEK: KÖK:

harman (BM) : Far. harman ÖRNEK: KÖK:

magar (CC) : Far. belki, muhtemelen, olabilir ki ÖRNEK: KÖK:

mih (GT, EM, CC, EZ) : Far. çivi ÖRNEK: KÖK:

nik (İN) : Far. beğenilen, güzel ÖRNEK: KÖK:

pişmān (İM), peşman (CC) : Far. pişman ÖRNEK: KÖK:

rayğan (CC) : Far. ücretsiz, boşuna, nafile ÖRNEK: KÖK:

sim (GT) DİL: Far MANA: gümüş ÖRNEK: KÖK:

şādi (GT) : Far. sevinç, memnuniyet ÖRNEK: KÖK:

şādmān (GT): Far. sevinçli ÖRNEK: KÖK:

tülbent (İH) :Far. kadınların başlarına bağladıkları ince bez ÖRNEK: *KÖK*:
ustā (GT, EM), usta (CC, EZ) : Far. usta ÖRNEK: *KÖK*:
ustura (EM) : Far. ustura ÖRNEK: *KÖK*:
vad (CC) : Far. rüzgâr ÖRNEK: *KÖK*:
yābān (TA, BM, İH, EZ) : Far. ıssız yer, sahra, çöl ÖRNEK: *KÖK*:
yekşenbah (BM) : Far. pazar ÖRNEK: *KÖK*:
zenbūr (GT, İM) : Far. arı, eşek arısı ÖRNEK: *KÖK*:
zer (GT) : Far. altın ÖRNEK: *KÖK*:
zīrek (GT, MG, İN, KH), zeyrek (EZ) : Far. anlayışlı, uyanık, zeki, zeyrek
ÖRNEK: *KÖK*:

Türkçenin tarihî dönemlerinden Kıpçakçanın eserlerinin (Ermeni Kıpçakçası hariç) taranmasıyla ortaya çıkan bu çalışma Türkçenin söz varlığı ve köken bilgisi çalışmaları için katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akkan, Suzan. 1940-1941. Kitâbu’-l İdrâk li Lisâni’l Etrâk Bahislerinin Tanzimi 5-6 Sömester Travvı. T.E. Travaylar kısmı:76.
- Al-Turk, Gülhan. 2006. Et-Tuhfetü’z- Zekiyye fi’l-Lügati’t Türkiye Üzerine Bir Dil İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arat, Reşit Rahmeti. Kıpçak. **İslam Ansiklopedisi**, c. 6. s. 713 - 716 İstanbul.
- Argunşah, Mustafa, Gülden, Sağol Yüksekaya, Özcan, Tabaklar. 2013. **Karahanlıca Harezmce, Kıpçakça Dersleri**. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Argunşah, Mustafa, Galip Güner. 2015. **Codex Cumanicus**. İstanbul: Kesit Yayınevi.
- Árpád, Berta, 1996. **Deverbale Wortbildung im Mittelkiptschakisch-Türkischen**. Wiesbaden.
- Atalay, Besim. 1945. **Ettuhfet-üz-zekiyye Fil-Lugat-it-Türkiyye**. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- . Ettuhfet-üz-Zekiyye Çevirmesi’nin Tenkidi Dolayısıyla, Prof. Dr T. Halasi-Kun’a Cevap. **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**. 6. 1-2. s. 87-129.
- Bammatov, Z. Z. 1969. **Kumıksko-Russki Slovar**. Moskva.
- Baskakov, Nikolay, A. Zająkowski, S. M. Szapsal 1963. **Nogaysko-Russky Slovar**. Moskva.
- . 1974. **Karayımsko- Russko-Polsky Slovar**. Moskva.
- Bilge, Rifat. 1928. **El-Kavāninü’l-Küllie li zabtı’l-lugati’t Türkiye**. İstanbul.
- Berta, Árpád. 1996. **Deverbale Wortbildung im Mittelkiptschakisch-Türkischen**. Wiesbaden.
- Bodrogligeti, András . 1962 Notes on the Turkish Literature at the Mameluke Court. **Acta Orientalia Hungarica**. 14 s. 273-282. Budapest.
- Caferoğlu, Ahmet. 1984. **Türk Dili Tarihi**. c. 2. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Clauson, Sir Gerard. 1972. **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**. Oxford
- Chirli, Nadejda. 2005. **Ermeni Kıpçakça Dualar Kitabı Algış Bitigi**. Haarlem: SOTA.
- Çulha, Tülay. 2015. **Kırım Karaycasının Katık Mecuması**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Delice, İbrahim. 2003. **Hulasa, Okçuluk ve Atçılık**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Demirci, Jale. 1992. Memlûk Kıpçak Edebiyatına Katkılar. **Türkoloji Dergisi**. s.10. s 131-142.
- Eckmann, János. 1986. **Memluk Kıpçak Edebiyatı**, çev. Günay Karaağaç. Ankara: TDAY Belleten.
- Ercilasun, Ahmet. 2012. **Türk Dili Tarihi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdal, Marcel.1991. **Old Turkic Word Formation**.Vol. I, Vol. II. Wiesbaden.
- Grønbech, Kaare. 1942. **Komanisches Wörterbush – Türkischer Wortindex zu Codex Cumanics**, Kopenhagen.
- Halasi-Kun, Tibor. 1941-9143. Die mameluk-kiptschakischen Sprachstudien und die Handschriften in Stanbul. **Körösi Csoma Archivum**. C 3. s. 77-83.
- . 2012. **Kıpçak Türkçesi Filolojisi**. çev. Musa salan. Dil Araştırmaları, s. 11. s. 185-195.
- Kafalı, Mustafa. 1976. **Altın Orda Hanlığının Kuruluş ve Yükseliş Devirleri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Karamanlıoğlu, Ali Fehmi. 1989. **Gülistan Tercümesi**. Ankara: TDK Yayınları.
- . 1994. **Kıpçak Türkçesinin Grameri**. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- . 1963. Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesine Dair. **İ.Ü Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**. s. 175-184.
- Koç, Kenan. Bayniyazov, Aybek. Başkapan, Vehbi. 2003. **Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: Akçağ Yayınları
- Lessing, Ferdinand. 2003. **Moğolca-Türkçe Sözlük**. Çev. Günay Karaağaç. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Li, Yong-Söng. 2004. **Türk Dillerinde Sontakılar**. İstanbul: Kebikeç Yayınları.
- Öner, Mustafa. 1998. **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Özgür, Can. 1988. Baytaratü'l-Vâzih. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, Abdurrahman. 1994. Kitab-ı Mukadedşme-i Ebû'l Leysi's Semerkandî. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztopçu, Kurtuluş. 2002. **Kitab fi İlm An Nuşşab. Memlûk Kıpçakçasıyla Yazılmış Bir Okçuluk Kitabı**. Ankara: Kebikeç Yayınları.
- Özyetgin, Melek. 2001. **Ebû Hıyyân Kitâbu'l-İdrâk li lisâni'l-Etrâk, Fiil: Tarihî-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi**. Ankara: KÖKSAV
- Pekacar, Çetin. 2011. **Kumuk Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pritsak, Omeljan. 1979. **Kıpçakça**. çev. Mehmet Akalın. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Räsänen, Martti. 1969. Versuch Eines Etymologischen Wörterbuchs. Helsinki.
- Röhrborn, Klaus. 1977. **Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien. Lieferung 1 a-agrıg**. Wiesbaden.
- . 2010. **Uigurisches Wörterbuch, I. Verben, ab- – äzüglä-**. Stuttgart.
- . 2015. **Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. II: Nomina– Pronomina–Partikeln. Teil 1: a – asvık. Neubearbeitung**. Stuttgart.
- Tekin, Talat. 1995. **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler**. Ankara: Simrug.
- . 2000. **Orhon Türkçesi Grameri**. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Tietze, Andreas. 2009. **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı I**. İstanbul: Simrug yayınları.
- Toparlı, Recep. 1992. **İrşâdü'l-Mülûk ve's- Selâtîn**. Ankara: TDK Yayınları.
- Toparlı, Recep, Hanifi Vural, Recep Karaatlı. 2007. **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**. 2.bs Ankara: TDK Yayınları.
- Toparlı, Recep, M. Sadi Çögenli, Nevzat H. Yanık. 2000. **Kitâb-ı Mecnû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî**. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. 1945. **Ettuhfet-üz-Zekiyye Fil-Lûgat-it-Türkiyye**. Çev: Besim Atalay. İstanbul: Türk Dil Kurum Yayınları.
- Uğurlu, Mustafa. 1987. **Münyetü'l Guzât**. Ankara: Kültür Bakanlığı .

- Zajączkowski, Ananiasz. 1954. **Vocabulaire Arabe-Kiptchak de l'époque de l'État Mamelouk, Bulgat al-Muštāq fi luġat at-Turk wa'l-Qifṣāq**. 2-ème partie. Warszawa.
- ___ . 1958. **Vocabulaire Arabe-Kiptchak de l'époque de l'État Mamelouk, Bulgat al-Muštāq fi luġat at-Turk wa'l-Qif ṣāq**. 2-ème partie. Warszawa.
- ___ . 1965. Chapitres Choisis du Vocabulaire Arabe-Kiptchak ad-durrat al-mudia fi'l-luġat-at Turkiya. **Rocznik Orientalistyczny**. Warszawa : 29/1 s. 39-98.
- ___ . 1965. Material kolokwialny Arabsko-Kipczacki w Słowniku ad-Durrat al-Mudia fi'l-luġat-at Turkiya. **Rocznik Orientalistyczny**. 29/2.s. 71-116.
- ___ . Das Pferd nach dem Arabisch-Kiptschakischen Glossar ad-Durret al-mudia. **Central Asiatic Journal**. Vol 10. s. 333-338.
- ___ . 1966. Yeni Bulunmuş Arapça-Kıpçakça Bir Sözlük. **Türk Kültürü Araştırmaları** (Ayrıbasım). s. 181-196.
- ___ . 1975. Kıpçak Philology, and the Turkic Loanwords in Hungarian, 1. **Archivum Eurasiae Medii Aevi** 1. s. 155-210.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı : Kulixila
Soyadı : Zhamalihan
Doğum Yeri : Altay, Çin
Doğum Tarihi : 01.01.1984
Mail : kulshirazamelihan@gmail.com

Eğitim Durumu

Lisans: Minzu Üniversitesi, Kazak Dili ve Edebiyatı Fakültesi ,2002-2007.

Yüksek Lisans: Minzu Üniversitesi, Kazak Dili ve Edebiyatı Fakültesi, 2007-2010.

Doktora: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili doktora program 2011- devam ediyor.